John Carter Brown
Library
Brown University

Solinus et Pomponius Melae -

2 cartes dépliantes
18 - dans le texte

The Gift of
The Associates of
The John Carter Brown Library

C. IVLII SOLINI PO LYHISTOR, RERVM TOTO ORBE MEMORABILIVM THESAURUS locupletissimus.

HVIC OB ARGVMENTI SIMILITVDINEM

POMPONII MELAE DE SITV ORBIS LIBROS TRES, FIDE DILIGENTIAQVE

summa denuò iam recognitos, adiunximus.

His accesserunt præter priora scholia & tabulas geographicas permultas, PETRI quoq; OLIVARII Valentini, uiri in Geographia excellenter docti, annotationes, quibus & loci non pauci, à plerisq; parum hactenus intellecti, dilucidè illustrantur, & uetustis locorum appellationibus recentiora sigillatim nomina subijciuntur.

Cum gemino Indice, quorum alter supra res alias memorabiles, locorum ac regionum omnium, marium ac sinuum nomina, alter uerò recentiores eorundem appellationes complectitur.

BASILEAE, APVD MICH. ISINGRINIVM, M. D. XLIII.

SOLINI VITA PER IOANNEM CAMERTEM AEDITA.

QVa ætate Iulius Solinus floruerit, nil certi à peritioribus proditum est. Id accidisse crediderim, quòd eorum monumenta qui post eum scripserunt, barbaris cuncta uastantibus ferè perierint uniuersa. Miror Chronicarum supplementi obscurum scriptorem aliàs tradidisse, hunc Solinum Augusti Cæsaris floruisse temporibus, cui & πολυΐστωρα dedicasse cõmemorat. Constat enim Solinum Vespasiani principis in hoc opere meminisse. Ex annorum autem inter utrunq; Cæsarem computatione euidens est, non potuisse Solinum opus suum Augusto dicasse, & Vespasiani Cæsaris res gestas retulisse. Meminit præterea Solinus Suetonij Paulini, quem Plinius se uidisse testatur. Huc accedit, quòd ex Pliniano fonte Solinus hauserit fermè omnia, cum tamen scribens hæc, infantiæ suæ in operis exordio ueniam sibi dari postulet ab amico. Sed cum necubi Plinij, per quem profecit, habuerit mentionem, suspicor uiuente adhuc Plinio opusculum hoc suum scripsisse Solinum: hinc factum forsitan, ut uiuentis non meminerit autoris. Consimili ratione potuit euenire, ne unquam Plinius Dioscoridis, nobilis eiusdem cum eo temporis scriptoris nomen recensuerit, cum cõstet tamen innumera ex eo in opus suum Plinium transtulisse. Eadem culpa poterit Dioscoridi imputari (nam uter ab utro surripuerit, apud Ammonem inueniri posset) si is oppressa Plinij mentione, tanta ex eo fuerit suffuratus. Qui de Xenophontis, Platonisq; uita & moribus, pluraq; de ijsdem alia exquisitißimè scripsere, tradunt nec Platonem Xenophontis, nec contrà Xenophontem Platonis, cum esset uterq; Socratis discipulus, in tot utriusq; uoluminibus inseruisse nomen.

Hi sunt inuidiæ nimirum, credite, mores,
Vt sua quàm rarus tempora lector amet.

Pascitur in uiuis liuor, post fata quiescit. Vera Nasonis sententia. Quid de Macrobio, qui integras sæpe paginas ex Gellio: de Placido, qui ex Seruio: Acrone, qui ex Porphyrione? Quid de sexcentis alijs qui longas cõmentationes, suppreßis unde sumpserint autoribus, ad uerbum sibi omnia tribuerunt? Nemo ambigit Aulum quoque Gellium latinæ linguæ delitias, Liuiana lectione plurimũ profecisse, cum tamen T. Liuium Latinorum historicorum longè principem, suarum Noctium noluerit esse participem. Nec assentior quorundam opinioni, qui ea spe Solinum nullam habuisse Plinij mentionem existimant, ut Plinij exemplaria deperirent penitus, sicq; eius collectanea extarent sola, nec procedente tempore ab ullo possent sua furta dinosci, qua mente Florus & Iustinus laborasse creduntur. Esset utinam tot bonorum autorum amißionis hæc sola causa, extarent hodie Catonis (ut Græcos interim mißos faciam) Varronis, Nigidij, Sallustij, Hyginij, Celsi, Ennij, Furij, Varij, Actij, Ne

uij, Pacuuij, nobilium autorum monumenta, quæ magna studiosorum iactura perierunt. Vtcunq; factum sit, testatur Solinus ingenuè, quicquid in Polyhistore complexus est, de scriptoribus receptissimis emanasse, suumq; nil proprium esse dicit, cum nihil, inquit, omiserit antiquitatis diligentia, quod intactum ad hoc usq; æui permaneret. Rursus constantiam ueritatis penes eos esse testatur, quos in opere fuerit ipse secutus. Nec dedecori Solino adscribendum, quòd passim fuerit Plinium æmulatus: sicut nec Maroni dandum crimini, quòd toties ueterum poëtarũ, Homeri præsertim uersus in suum opus transtulerit. Non enim parua uirtus, autorem optimum optimè æmulari. Fuisse Solinum Romanũ tum ex scribendi stylo coniicitur, tum quòd frequenter cum de Romanis mentio incidit, eos multis in locis nostros soleat appellare. Solini autoritate nedum recentiores scriptores, Sipontinus Perottus, Domitius Calderinus, Angelus Politianus, Hermolaus Barbarus, Ianus Parrhasius, iisq; alij plures similes, quos non iniuria inter ueteres quis annumerarit, sed Seruius secundo Georg. & Priscianus in sexto, insignes Grãmatici, nominatim etiã usi sunt. Dionysij quoq; interpres, siue is Priscianus fuerit, siue Rhemnius, integras Solini clausulas suis carminibus frequenter inseruit. Solini, ni fallor, sunt omnia quæ de annorum diuisione & diebus intercalaribus à Macrobio sunt relata. Doctores præterea ecclesiastici, diuus Hieronymus, Ambrosius, Augustinus, item doctiores alij, iisdem ferè uerbis Solini sæpe sunt sententias mutuati. Sunt qui perinde Plinianam simiam Solinum nuncupant, quemadmodum Titianum oratorũ, Arulenum Stoicorũ, Iulius Capitolinus, Plinius Cæcilius, Sidonius Apollinaris, simias nominatos fuisse tradunt. Sed hi non aduertunt eos per contumeliam simias appellari solitos, qui uel ab aliis prius tradita, eodem quoq; ordine referunt, uel non eos autores, sed eorum umbram potius æmulantur. Verùm Solinus sic Plinianam phrasim æmulatus est, ut (uenia dixerim aliorum) uix sit repertus alter, qui Plinianæ maiestati propius accesserit. Inscripsit librum hunc, ut in uetustis quibusdam exemplaribus inuenitur, Autio amico, cui & opus tradidit castigandum. Sunt qui alia sui ingenij monumenta reliquisse tradant, quæ uel temporis iniuria perierunt, uel abstruso quopiam loco blattis forsitan delitescunt.

EORVM OMNIVM QVAE IN SOLINO AC POMponio Mela habentur, Index locupletißimus, primo semper numero paginam, secundo uersum indicantibus.

Baiæ

C

Coralius

Magnum

N

Peneus

R

b 2

Solis

ERRATA.

Pag.19.uers.9.quod. Eadem *pag. uers.17.Heretum.* 26.38. *secum, pro secum.* 31.40. *in Thermæum.* 69.28. Hippopotamis. 74.2. Regium. 80.9. *nimietatē.* 84.1. *hominum.* Ibid. 40. Cynamolgos. 171.27. *aspici ostentant.* 184.10. Calarnæa. 187.22. Achaia. 206.34. *fretoque.*

NOMENCLATIONVM recentiorum, quæ in PETRI OLIVARII scholijs, uetustis locorū appellationibus subijciuntur, Index.

Cartaia

IVLIVS SOLINVS AVTIO SVO S.

QVoniam[a] quidam[b] impatientius potius quàm ſtudioſius, opuſculũ quod moliebar intercipere properarunt, idq́; etiam tum impolitum, prius in medium dederunt quàm inchoatæ rei ſumma manus imponeretur: & nunc exemplaribus corruptis, quæ damnata ſunt, quaſi probata circunferunt, præteritis quæ ad incrementũ cognitionis acceſſerunt cura longiore: ne fortè rudis & imperfecta materia, uelut ſpectatus à me liber, in manus tuas deferretur, opuſculum ſententia mea digeſtum ut noſceres miſi. Primò, quòd referendus ad induſtriam tuam fuit tenor diſpoſitionis: deinde, ut ſcabræ adhuc[c] informitatis proditio, editione uera extingueretur. Erit igitur operi iſti titulus[d] POLYHISTOR. *Nam quem in exordio deſignaueram, ſcilicet, Collectanea rerum memorabilium, cum ijs[e] quæ improbauimus, placuit obliterari. Collata igitur hac epiſtola cum ea quæ auſpicium ſcriptionis facit, intelligis[f] eodem te loco habitum, quo eum cui laboris noſtri ſummam dedicauimus.*

SCHOLIA EPISTOLII PRAELIMINARIS.

VT de ipſo autore aliquid in medium proferamus, locus planè uidetur exigere, in ipſo adeò operis ipſius limine. Itaque quo tempore Solinus uixerit, incertum eſt. Quidam autumant eum ante Plinium uixiſſe, Pliniumq́; ſua, præſertim de animalibus, ex Solino ſumpſiſſe, quod tamen Hermolaus Barb. negat, eundem cum Martiano Capella ingratitudinis in Plinium accuſans, quòd eidem non referant accepta, quæ ab ipſo uterq; didicerit. Certum eſt autem uixiſſe Plinium temporibus Veſpaſiani, cui opus ſuum Naturalis Hiſtoriæ dicauit. Sequitur ergo ex Hermolai ſententia, Solinum poſt Veſpaſianum & Plinium uixiſſe. Verba Hermolai Barbari require lib. 5. cap. 7. Plinij. Sed nõ alienum quoq; fuerit, Ioachimi Vadiani uiri doctiſſimi de Solino ſententiã hoc loco ſubiungere. Is igitur in Commentarijs ſuis in Pomp. Melam, in dictione Taurus: Nemo, inquit, de Tauro copioſius, elegantiusq́;, Plinio: quem legito, & ſimiam eius Solinum, in Ciliciæ deſcriptione: nam & hic autor lectu digniſſimus eſt, non tam quòd rerum illuſtriũ breue traxit è Plinio compendium, quàm quòd emunctæ phraſis & appoſitæ in hoc ſcribendi genere dictionis autor eſt. Nam res pleræq; omnes quas tractat, Plinij laboribus debentur. Hæc ille. a ¶ Quoniam.) Immaturã libelli editionẽ excuſat, quo à ſui perperàm ſtudioſis quibuſdam, ſe ignorante, nec dum editionem cogitante (extrema ſcilicet manu nondum illi addita) interceptus in publicum prodierit: unde & retractandum ſibi illum, & emendatiorem fuiſſe edendum ait, ne rude & indigeſtum adhuc opus pro ſpectato ſeſe & abſoluto paſſim uenditaret. b ¶ Impatientius quàm ſtudioſus.) Formula loquendi Curtio familiaris. c ¶ Informitatis.) Vetuſta aliquot exemplaria habent, Informationis: ſed melior uidetur hæc lectio. d ¶ Polyhiſtor.) Quaſi dicas, multarũ rerum memorabilium cõmentarius. e ¶ Quæ improbauimus.) Alibi legitur, Quæ probauimus: quod magis placet. f ¶ Eodem te loco habitum.) Alium eſſe, cui librũ Solinus inſcripſit, ab eo, ad quem epiſtolam hanc cum caſtigato opere deſtinauit, hinc manifeſtè colligitur: quod non animaduertunt, qui utranq; epiſtolam ad Autium ſcriptam exiſtimant.

C. IVLII SOLINI IN POLYHISTORA PRAEFATIO.

Quæ sit operis & autoris intentio, Caput primum.

CVM ET [a]auriū clementia, & optimarum artium studijs præstare te cæteris sentiam, idq́ oppidò expertus, de beneuolentia tua nihil temerè perceperim, putaui examē opusculi huius tibi potissimum dare, cuius uel industria promptius suffragium, uel benignitas ueniam spondebat faciliorem. [b] Liber est ad compendiū præparatus, quantumq́ ratio passa est, ita moderatè repressus, ut nec prodiga sit in eo copia, nec damnosa concinnitas: cui si animum propius intenderis, uelut [c]fermentū cognitionis magis [d]ei inesse, quàm [e]bracteas eloquentię deprehendes. [f]Exquisitis enim aliquot uoluminib. studuisse me cōpendio fateor, ut & à notioribus pedem referrem, & remotis longius immorarer. Locorum cōmemoratio plurimū tenet, in quam partē fermè inclinatior est uniuersa materies: quorum commeminisse ita uisum est, ut inclytos terrarum situs, & insignes tractus maris, seruata orbis distinctione, suo quæq́ ordine redderemus. Inseruimus etiā pleraq́ differēter cōgruentia, ut si nihil aliud, saltem [g]uarietas ipsa legentiū fastidio mederet. Inter hæc, hominū & aliorum animaliū naturas expressimus. Addita sunt pauca de arboribus & lapidibus [h]exoticis, de extimarū gentium formis, de ritu dissono abditarum nationum: nonnulla etiam me-

moratu

ENARRATIO CAPITIS PRIMI.

PRincipio admonendū uidetur, exemplaria multum uariare in præfationis huius inscriptione: alijs quidem Autij nomen, cui librum nuncupatū falso nonnulli affirmarūt, præferentibus: alijs planè omittentibus, solo præfationis titulo apposito. Rursum in alijs pro Autio, Aduentū, & Auentinū legimus. Sed de inscriptione, cū de ipso quoq; autore nihil certi extet, nimis solicitū esse, ridiculū fortè fuerit. Cæterū in hac præfatione institutū suū ac operis totius argumentū exponit Solinus. Voluit aūt ea quæ diffuse & sparsim per alios tradita erāt de mirabilib. mūdi, hic simul, & cōpendiose perstringere, ut esset liber iste uelut optimo cōspersus fermēto, quod exiguā pastæ portionē in magnā massam intumescere facit, idemq; à tenui loquacitatis bractea longè abesset, quæ præter tenuitatē aut inanitatē ipsam aliud nihil habet. Et quò dictis suis maior adhiberetur fides, uoluit quoq; loca ipsa quorū paßim meminit, lectoribus esse contestata, & neminem sua legere qui nō mediocriter teneret orbis distinctionē, terrarū situs, & maris sinus atq; tractus. Sine fructu enim leguntur, quæ citra cosmographiæ cognitionem in hoc atq; similibus autoribus, qui de orbis partibus scripserūt, leguntur. Cæterum capeßit principium ab urbe Roma, quā orbis caput esse dicit, quòd suo tempore monarchia illic sedē haberet. Historici tamē hāc prodiderūt causam, cur Roma caput orbis fuerit nuncupata. Cum enim Tarquinius Superbus Capitolium extrueret, caput humanum integra facie aperientibus fundamenta templi dicitur apparuisse, quæ uisa species haud per ambages arcem eam imperij, caputq́; rerū fore portendebat: idq́; ita cecinere uates qui in urbe erant, quosq́; ad eam rem consultandā ex Hetruria acciuerant. Autor est Liuius primo ab urbe cōdita libro. Addit Dionysius Halicar. antiquitatum Romanarū lib. 4. idipsum caput fuisse nuper occisi hominis, habuisseq́; faciem uiuis similem, & à capite manantem sanguinē, ipsumq́; caput calidum adhuc atq; recens: fuisseq́; tandem ab Hetrusco uate Romanis legatis, qui hanc ob causam ex ciuibus probatißimis ad eum mißi fuerant, responsum: Viri Romani dicite uestris ciuibus, fato dari caput Italiæ fore omnis hunc locum, in quo caput est repertum: & ex illo Capitolinus, ob capitis inuentionem, is locus uocatur. a ¶Cum & aurium.) Beneuolentiam captat. b ¶Liber est.) Attentio, cum docilitate. c ¶Fermentum cog.) Materiam, seu mixturam, qua rerum cognitio augeatur. translatio alienior paulò. d ¶Ei inesse.) Aliàs, eum esse. e ¶Bracteas.) Metaphora ab auri bracteis. unde bracteatum opus, & brcouldearij, & ars brachearia dicitur. Sic autem uocat uerborum ornatum, & fucum orationis. f ¶Exquisitis.) Id est, selectis. Sic Pli. Exquisitis autoribus centū, inclusimus trigintasex uoluminibus. g ¶Varietas.) Hæc enim rerū omniū condimentū etiā prouerbio dicitur. h ¶Exoticis.) Pere

moratu digna, quæ prætermittere incurioſum uidebatur, quorū́q; autoritas (quod in primis induſtrię tuæ inſinuatū uelim) de ſcriptoribus manat receptiſsimis. Quid enim proprium noſtrum eſſe poterit, cum nihil omiſerit [i] antiquitatis diligentia, quod intactum ad hoc uſq; æui perſeueret? Quapropter quæſo te, ne de præſenti tēpore editionis huius fidē [k] libres; quandoquidem [l] ueſtigia monetæ ueteris perſecuti, opiniones uniuerſas eligere maluimus potius, quàm innouare. Itaq; ſi qua ex iſtis ſecus quàm opto in animū tuum uenerint, des uelim infantiæ meæ ueniā: nam conſtantia ueritatis penes eos eſt quos ſequuti ſumus. [m] Sicut ergo hi qui corporū formas æmulantur, poſtpoſitis quę reliqua ſunt, ante omnia effigiant modum capitis, nec in alia membra prius lineas deſtināt, q̄ ab ipſa (ut ita dixerim) figurarū arce auſpicium faciant inchoandi: ita nos quoq; à capite orbis, id eſt, ab urbe Roma principiū capeſſemus, q̄uis nihil ſuper ea doctiſsimi autores reliquerint, quod in nouum præconium poſsit ſuſcitari, ac ſuperuacaneum penè ſit [n] relegere tramitem decurſum tot annalib. Ne tamen prorſus diſsimulata ſit, originem eius quanta ualemus proſequemur fide.

grinis. Sic Plautus *exotica unguenta dixit.* i ¶*Antiquitatis diligen.*) *Idem* Pli.*lib*.23. *cap*.6. *Non eſt ſatis mirari curam diligentiamq́; priſcorum, qui omnia ſcrutati, nihil intentatum reliquere.* Et *lib*.25.*cap*.1. *Nihil ergo intentatū inexpertumq́; illis fuit: nihil deinde occultatū, quod nō prodeſſe poſteris uellent.* k ¶Libres.) *Expendas. Eadem metaphora dixit, qua prius* Examen. l ¶*Veſtig.uet.monet.*) *Id eſt, priſcorū autoritati innitentes. Metaph.* m ¶*Sicut ergo.*) Ratio, *quare ab urbe* Roma, *q̄ aliunde incipere maluerit.* n ¶Releg.*tram. dec.*) Hoc *eſt, repetere quæ de urbe* Roma *omnibus paßim autoribus celebrata ſunt.* Verg. *Littoraq́; Epiri legimus.* De *annalibus quid ab hiſtoria differant, uide apud* Gell.*lib*.5.*cap*.18.

De origine urbis Romæ, & temporibus eius, deq; ſeptem Romanis regibus. Cap. II.

Sunt qui uideri uelint [a] Romæ uocabulum [b] ab Euandro primū datum, cum oppidum ibi offendiſſet, quod [c] extructū antea Valentiam dixerat iuuentus Latina, ſeruataq; ſignificatione impoſiti prius nominis, [d] ῥώμην græcè, Valentiam nominatam: [e] quam Arcades quoniam in excelſa parte montis habitaſſent, deriuatum deinceps, ut tutiſsima urbium Arces uocarētur. Heraclidi placet, Troia capta quoſdā ex Achiuis in ea loca, ubi nūc Roma eſt, deueniſſe per Tyberim, deinde ſuadente [f] Rome nobiliſsima captiuarū, quæ his comes erat, incenſis nauibus poſuiſſe ſedes, ſtruxiſſe mœnia, & oppidū ab ea Romen uocauiſſe. Agathocles ſcribit Romen nō captiuā fuiſſe, ut ſuprà dictum eſt, ſed Aſcanio natam, Aeneæ neptem, appellationis iſtius cauſam fuiſſe. Traditur etiam [g] propriū Romæ nomen, ueruntamen uetitū publicari, quādoquidem quo minus enūciaretur, cerimoniarū arcana, ſanxerūt, ut hoc pacto notitiā eius aboleret fides placitæ taciturnitatis. Valeriū denique Soranū, quòd contra interdictum eloqui id auſus foret, ob meritum profanæ uocis, neci datum. Inter antiquiſsimas ſanè religiones ſacel-

SCHOLIA CAP. II.

a ¶*Romæ uocabulū.*) De *urbis* Romæ *nomine multa* Plutar.*in uita* Romuli, & Dionyſ.Halicar.*lib*.1. b ¶*Ab* Euandro.) *Euandrum hunc antiquißimū* Arcadiæ *regem putant ex* Pallantio *urbe* Arcadiæ *ante res Troianas in* Italiam *nauigaſſe, ibiq́; regnaſſe. Plura de hoc* Verg. Aeneid. 8. Ouid. Faſt.1. Iuſtin.*lib*.45. Liuius *decad*.1. *lib*.1. *Quare autem* Roma *ante hunc* Euandrum Valentia *dicta fuerit, uariæ ſunt opiniones etiā apud antiquos ſcriptores.* Deinde *quòd quidā putarint nomen* Romæ *nō publicandum, id propterea factum putant, ne ab hoſtibus carmine & precib. deuoueretur. Credebantur enim preces apud deos inefficaces, ſi proprium nomen nō exprimeretur.* Id *cum Soranus apud exteros incōſultò effutiſſet, ſupplicio uitam finiuit.* Plura Plin. *lib*.3.*cap*.5.& *lib*.28.*cap*.2.Plutarch.*problem*.60.Macrob.*Satur*.3.*ca*.9.*Sempron. de diuiſ.*Italiæ. c ¶Extructum *antea.*) Dionyſ.Halic.*Euandrum ait primū extruxiſſe.* d ¶ῥώμην.) *Robur ac potentiam Græcis ſignificat.* e ¶Quā Arcades.) M.Varro *de ling. lat. lib*.1. *ab arcendo dictam eſſe arcem inquit, eò quòd hoſtes ab impetu arceat ac deterreat.* f ¶Rome *nobiliſſ.*) De *hac* Fab.Pictor & C.Sempronius *cap*.6.Item Plutarch.*de uirtutibus mulierum.* g ¶*Propriū* Romæ *nomen.*) Plin.*lib*.3.*cap*.5.& *lib*.28.*cap*.2.Plutarch.

[h]sacellum colitur [i]Angeronæ, cui sacrificat̃ ante diem xij. calen. Ianuariarũ: quæ diua præsul silentij ipsius, prænexo [k]obsignatoq́; ore simulacrum habet.

De cõsecratione urbis.

De temporib. urbis conditæ ambiguitatũ quæstiones excitauit, quòd quædam ibi multò ante Romulum condita sunt. Quippe aram Hercules, quã uouerat si amissas boues reperisset, punito Caco, patri inuentori dicauit. Qui Cacus habitauit locũ cui Salinæ nomen est, ubi [l]Trigemina nunc porta. Hic (ut Cælius tradit) cum à Tarchone Tyrrheno, ad quem legatus uenerat Marsyæ regis, socio Megale Phryge, custodiæ foret datus, frustratus uincula, unde uenerat rediit: & præsidijs amplioribus occupato circa Vulturnũ & Campaniam regno, dum etiã ea attrectare auderet, quæ concesserant in Arcadũ iura, duce Hercule, qui tunc fortè aderat, oppressus est: & Megalen Sabini receperunt, disciplinam augurandi ab eo edocti. Suo quoq; numini idem Hercules instituit aram, quæ maxima apud põtifices habetur, cum se ex Nicostrate Euãdri matre, quę à uaticinio Carmentis dicta est, immortalẽ cõperisset. Conseptum etiam, intra quod ritus sacrorũ, factis bouicidijs, docuit Potitios. Sacellum Herculis [m]in foro boario est, in quo argumenta cõuiuij †lætę maiestatis ipsius remanẽt.

† & maiestatis

Nam diuinitus illò neq; canibus, neq; muscis ingressus est. Etenim cum uiscerationem sacrificij libaret, [n]Myagrum deum dicitur imprecatus. Clauam uerò in aditu reliquisse, cuius olfactu refugerẽt canes: id usq; nũc durat. Aedem etiam, quæ Saturni ærariũ fertur, comites eius condiderũt in honorem Saturni, quem cultorem regionis illius cognouerãt extitisse. † Item & [o]montem Capitolinum Saturnium nominarunt.

†Iidem

Castelli quoq; quod excitauerant, portã, Saturniam appellauerunt, quæ postea Pandana uocata est. Pars autẽ infima Capitolini montis habitaculum Carmentæ fuit, ubi Carmẽtis nunc fanum est, à qua Carmentali portę nomẽ datũ est. Palatiũ uerò nemo dubitauerit quin Arcades habeat autores, à quibus primum Pallanteum oppidum cõditum, quod aliquandiu Aborigines habitarunt, sed propter incõmodum uicinæ paludis, quam præterfluens Tyberis fecerat, profecti Reate, postmodum reliquerunt. Sunt qui uelint à balatibus ouium, muta litera, uel à Pale pastorali Dea, aut (ut Silenus probat) à Palante Hyperborei filia, quam Hercules ibi cõpressisse uisus est, nomen mõti

problem. 60. Macrob. Satur. 3. cap. 9. Sempronius de diuis. Italiæ. h ¶ *Sacellum colitur.) In templo Volupiæ.* i ¶ *Angeronæ.) Angerona dea credita est, quod angores ac animorũ solicitudines propitiata depellat, siue quia anginæ morbo mederi inuocata credebatur: & figurabatur simulacrum eius cũ digito labijs admoto, qua effigie silentiũ indicabatur. Cacus autem cuius paulò pòst fit mentio, seruus fuit nequißimus Euandri, qui agros uicinorũ igne depopulabatur, & ob id à poëtis fingitur filius fuisse Vulcani, ore ignem fumũq; uomens. Hunc cum soror sua eiusdem nominis prodidisset, sacellum meruit in quo ei per uirgines Vestales sacrificabatur.* k ¶ *Obsignatoq́; ore.) Obsignationis huius causam aßignat Macrob. loco suprà citato. Vide et prouerb. apud Eras. Digito compesce libellum. Pro eo autẽ quod hic legimus, Silentij ipsius, uetusti codices habent, Silentij istius: ut ad silendum urbis nomen referri possit, quasi ei arcano celando præesse hæc dea credita sit.* l ¶ *Trigemina porta.) Situm huius portæ infra in descriptione urbis cõtemplari poteris, unà cum montibus quos urbis mœnia cingunt.* m ¶ *In foro boario.) Forum illud sic cognominatum quidam putant à bubus Herculis: alij ob id quòd in eo loco boues uendi consueuerint. In eo præterea tauri æneũ simulacrũ fuisse refert Tacitus, ab eoq́; Romulũ designandi oppidi sulcũ cœpisse ducere. Potitij & Pinarij nomina sunt familiarium inclytarum.* n ¶ *Myagrũ.) Quidam uetusti codices habent, muscarũ deũ. Hunc, ut Pli. scribit lib. 10. cap. 28. Cyrenaici inuocãt, afferẽte multitudine muscarũ pestilentiã: quæ protinus intereũt, q̃ litatum est illi deo. Scribit & Romæ ædem esse Herculis in foro boario, quã neq; muscæ neq; canes intrant. Pli. eundem loco iam citato Achorẽ uocat, & lib. 29. ca. 6. Myodẽ.* o ¶ *Montẽ Capitolinũ.) Mõs iste olim Saturnius uocatus fuit, à deo Saturno: deinde Capitoliũ, quòd illic cum fundamenta foderẽtur ædis Iouis, caput hominis inueniretur. Vocatus est & hic mons antè Tarpeius, à uirgine Vestali Tarpeia, quæ ibi à Sabinis necata armis & sepulta. Est quoq; ibi Saturnia porta, quæ deinde Pandana uocari cœpit, quòd semper patêret. Meminit Dionysius Siculus & Carmentalis portæ, quæ fuit iuxta Capitoliũ. Palatium uerò dictum est pro Palantiũ, quod urbs fuit in Arcadia, unde Arcades Romã uenientes, huic*

adoptatũ. Sed quanq; ista sic cõgruant, palàm est prospero illi augurio deberi gloriã Romani nominis, maximè cum annorũ ratio faciat cardinem ueritati. Nam, ut affirmat Varro autor diligentissimus, Romam condidit Romulus, Marte genitus &[p] Rhea Syluia, uel ut nõnulli, Marte & Ilia. Dictaq; primũ est Roma quadrata, quòd ad æquilibriũ foret posita. Ea incipit à sylua, quæ est in area Apollinis, & ad superciliũ scalarum Caci habet terminũ, ubi tuguriũ fuit Faustuli. Ibi Romulus mansitauit, qui auspicatò fundamenta murorũ iecit, duodeuiginti natus annos, xi. calẽ. Maias, hora post secũdam ante tertiã: sicut Lucius Tarũtius prodidit mathematicorũ nobilissimus, [q] Ioue in piscibus, Saturno, Venere, Marte, Mercurio in scorpione, Sole in tauro, Luna in libra cõstitutis. Et ob seruatũ deinceps [r] ne qua hostia Parilibus cæderetur, ut dies iste à sanguine purus esset: cuius significationẽ de partu Iliæ tractã uolũt. Idem Romulus regnauit annos vij. & xxx. De [s] Ceninensibus egit primũ triumphũ, & Acroni regi

eorum

Aborigines. *loco nomen indiderũt. Cæterũ Aborigines populi sunt sic appellati, quòd errantes cõuenerint in agrum, qui nunc est populi Romani, quorũ rex primus fuit Saturnus, post quem tertio loco regnauit Faunus, sub quo Euander ab Arcadiæ urbe Palantio in Italiam uenit. Alij putãt Aborigines sic dictos græco nomine, quòd montes incoluerint. Sunt qui & Palatium sic uocatum putent à balando, quòd ibi pecus pascens balare consueuerit: uel à palando, quod ibi pecudes errare solebant. Alij aliter sentiunt, ut scribit quoq; autor iste. Et cum mons Palatinus ob præterfluentem Tyberim incõmodam præstiterit habitationem, ut hic Solinus scribit, sicut & typus urbis infrà exprimit pontẽ, qui transmittit ad palatium, nescio quare is mons in descriptione Romæ inuenitur ferè remotiorẽ habere situm à ripa Tyberis: nisi fortè duo fuerint colles sic nominati.*

p ¶Rhea Syluia.) Rhea Vestalis à Syluio rege Syluia denominata, & ab Ilio urbe unde originem duxit, alio nomine Ilia uocata, cuius filius Romulus obseruato augurio in saxis nemorosi palatij, uidit duodecim uolucres, & frater eius Remus in cacumine mõtis Auentini uidit sex aues, & ex hoc augurio capiũt arbitriũ urbis.

q ¶Ioue in piscib.) Locum hunc Solini falsum esse satis indicat, quòd fieri nulla ratione potest, ut Sole in tauro existente, Mercurius aut Venus in scorpione sint. Causa est, quòd Plinij autoritate cap. 17. lib. 2. Veneris stella nunquam longius 47. partibus, Mercurius autem nunquam longius 20. partibus à Sole abscedant. Dato igitur quòd in scorpione tamen fuerint, consequens erit, ut Soli poßint opponi: quod nulla prorsus ratione posse contingere, uerba Plinij & astronomorũ autoritas abundè confirmat. Quantũ autem ad habitudinẽ attinet Planetarum, Iupiter in piscibus propria domo statutus, loco summã in rebus spiritualibus autoritatem, & sacrorũ ceremoniarumq; peculiarem diligentiam indidit. Plura uide in cõmentarijs Vadiani super Pomp. Melæ lib. 2.

Parilia. *r ¶Ne qua hostia Parilibus.) Secundum Solinum Parilia festa dicuntur à partu Iliæ, quasi partus Iliæ. Id autẽ maiores instituti tenuerunt, ut cum die natali munus annale Genio soluerent, manum à cæde ac sanguine abstinerent, ne die qua lucem ipsi accepissent, alijs demerent.*

s ¶Ceninenses.) Populi à Cenina urbe Italiæ sic dicti. *Iupiter cur dictus Feretrius.* *Porrò Iupiter Feretrius dictus est, quòd pacem ferre crederetur: cui Romulus primũ templũ Romæ extruxit. Romulus itaq; cum Palatium inhabitasset atq; Cælium montem propinquum, & iuxta paludem Capreæ animã reddidisset, succeßit illi Tatius qui montem Capitolinũ ab initio ceperat, in qua postea templum Iunoni Monetæ extructum fuit. Hanc autem Monetam dictam aiunt, à monendo.*

Olympias. *Olympias spaciũ est quinq; annorum, quod à Romanis lustrum dicitur: & hic pro 27. putant legendum 13. olympiade. Nam aiunt præceßisse urbem conditam sex olympiades, & à condita urbe siue à cœpto regno fluxerunt anni 21. usque ad bellum quod Romulus habuit cum Sabinis populis circa Tyberim habitantibus, quod tribus durauit annis: ac deinde cum Romulo Tatius quinq; annis tenuit principatum, qui anni simul iuncti faciunt 29. Tatio succeßit Numa secundus rex, sepultusq; est postquam regnauerat 33. annis trans Tyberim sub Ianiculo monte. Post hunc creatus est tertius rex Tullus Hostilius, qui (autore Liuio) urbi adiecit Cælium montem, ubi & relicta Velia habitare cœpit. Huius successor Ancus Martius quartus rex addidit urbi montem Auentinũ atque Ianiculum, habitauitq; in sacra uia, quæ sic appellatur, quòd in ea inter Romulum & Tatium sacrum fœdus ictum fuerit. Hic Ancus cum Tarquinium Priscum, antea Lucumonem dictum, tutorem filiorum reliquisset, oblitus Lucumo filiorũ regis, Romanorũ regno præter æquum & fas potitus est. Cæterum Mugonia porta eadem est quæ & Trigonia, siue triangularis, à mugitu pecorum, quæ uenalia per eam ingrediebantur, sic dicta: aut ut alijs placet, à Mugio quodam, qui eidem tuendæ præfuit. Post Tarquinium Priscum assecutus est regnum Seruius Tullius, qui habitauit Exquilias, in quo monte fuerũt duo uertices, Olbius & Pullius: ipse enim iunxit urbi colles, Exquilium, Viminalem, Quirinalem, & extruxit Dianæ templum in Auentino. Hic à genero suo Tarquinio Superbo præter omne ius interemptus est, succeßitq; illi parricida in imperio, Superbus cognominatus ob corruptos mores: & cum multis annis imperasset, ob Lucretiæ à filio illatum stuprum ac alias tyrannides, regno eiectus est.* *Pro*

Fagutalem

eorũ detraxit ſpolia, quæ Ioui Feretrio primus ſuſpendit, & opima dixit. Rurſum de Antennatibus triumphauit. De Veientibus poſtremò. Apud Capreæ paludẽ [t] nonis Quintilibus apparere deſijt. Cæteri reges, quibus locis habitauerint, dicemus. Tatius in arce ubi nunc ædes eſt Iunonis Monetæ, qui anno quinto pòſt, ꝙ ingreſſus urbem fuerat, à Laurentib. interemptus, vij. & uiceſima olympiade hominẽ exuit. Numa in colle primùm Quirinali, deinde propter ædem Veſtæ in regia, quę adhuc ita appellatur: qui regnauit annis tribus & quadraginta, ſepultus ſub Ianiculo. Tullus Hoſtilius in Velia, ubi poſtea deûm Penatũ ædes facta eſt: qui regnauit annos duos & triginta, obijt Olympiade quinta & trigeſima. Ancus Martius in ſumma ſacra uia, ubi ædes Lariũ eſt: qui regnauit annos quatuor & uiginti, obijt Olympiade prima & xl. Tarquinius Priſcus ad Mugoniam portã ſupra ſummã nouam uiam, qui regnauit annis vij. & xxx. Seruius Tullius Exquilijs ſupra cliuum †Olbium, qui regnauit annos duos & quadraginta. Tarquinius Superbus & ipſe Exquilijs ſupra cliuum Pullium, ad Fagutalem lacũ: qui regnauit annos xxv. Cincio Romã duodecima Olympiade placet conditã, Pictori octaua, Nepoti & Lutatio opinionem Eratoſthenis & Apollodori comprobantibus, Olympiadis vij. anno ſecundo: Pomponio Attico, & M. Tullio, Olympiadis ſextæ anno tertio. Collatis igitur noſtris & Græcorũ temporibus, inuenimus incipiente Olympiade ſeptima Romã conditã, anno poſt Ilium captũ ccccxxxiij. Quippe certamen Olympicum, quod Hercules in honorem attaui materni Pelopis ediderat, intermiſſum, Iphiclus filius eius inſtaurauit poſt excidium Troiæ, anno quadringenteſimo octauo. Ergo ab Iphiclo numerat̃ Olympias prima. Ita ſex medijs Olympiadibus interiectis, quibus ſingulis anni quaterni imputantur, quũ ſeptima cœptante, Roma condita ſit, inter exortum urbis, & Troiam captam, iure eſſe quadringentos annos & xxxiij. conſtat. Huic argumento id accedit, quòd cum Caius Pompeius Gallus, & Quintus Verannius urbis conditæ anno octingenteſimo primo fuerint conſules, Conſulatui eorum Olympias vij. & ducenteſima actis publicis annotata eſt. Quater ergo multiplicatis ſex & ducentis Olympiadib. erũt anni octingenti xxiiij. quib. de ſeptima Olympiade annectendus eſt primus annus, ut in ſolidum colligantur anni octingenti xxv. Ex qua ſumma detractis uiginti annis & iiij. Olympiadum retro ſex, manifeſtò octingenti & unus annus reliqui fient. Quapropter cum octingenteſimo primo anno urbis conditę, ducenteſima ſeptima Olympias cõputetur, par eſt Romã vij. Olympiadis anno primo credi conditam. In qua regnatum eſt annis ducentis xli. [u] Decemuiri creati anno ccc. ſecundo. Primum punicum bellum anno cccc. octogeſimonono. Secundum, anno quingenteſimo triceſimoquinto. Tertium, ſexcenteſimoquarto. Sociale ſexcenteſimo ſexageſimo ſecundo. Ad Hircium & Caium Panſam conſules anni ſeptingenti & decem. Quorum conſulatu Cæſar Auguſtus conſul creatus eſt, octauumdecimũ annum agens: qui principatum ita ingreſſus eſt, ut uigilantia eius non modò ſecurum, uerumetiam tutum imperium eſſet. Quod tem-

† Vrbicũ

Fagutalem lacũ, quidam putant legendum Fagutalem lucũ. Ex annis itaq; quibus ſeptẽ reges Romæ regnarũt, colliguntur ſecundũ Dionyſium & ſextũ Rufum anni 244. qui faciunt olympiades 61. & olympiade ſeptima Roma condita eſt, hoc eſt, 35. anno poſt Olympicum certamen, quod Hercules fertur edidiſſe in honorẽ Pelopis. Et cum conſtet diuũ Auguſtum anno 709. ab urbe condita imperium Romanũ inijſſe, & imperij eius 42. anno Chriſtum ſaluatorem mundi ex uirgine natum, patebit urbem conditam annis 751. ante Chriſtum incarnatum: hoc eſt, Chriſtum ueniſſe in mundum poſt exactam olympiadem 157. Differt tamen aliorum calculus ab hac ſupputatione.

Chriſti aduentus.

[t] ¶Nonis Quintilib.) *Eum diem Plutarch. in Romuli uita, uulgi fugam, & Nonas Capratinas appellari tradit, idemq; in Numæ repetit. De morte autem Romuli diſſentiunt autores. lege Liuium, Dionyſ. Plutarch. D. Auguſt. de Ciuit. dei. lib. 3. cap. 15.*

[u] ¶Decemuiri creati.) *Ex hominũ inconſtantia euenit, ut plerunque prioribus faſtiditis, gaudeant nouitate. Hinc factum eſt, ut poſtquam conſules per annos octo & quin-*

pus fermè solum repertum est, quo plurimũ & ˣ arma cessauerunt, & ingenia floruerunt, scilicet ne inerti iustitio languerent uirtutis opera, bellis quiescentibus.

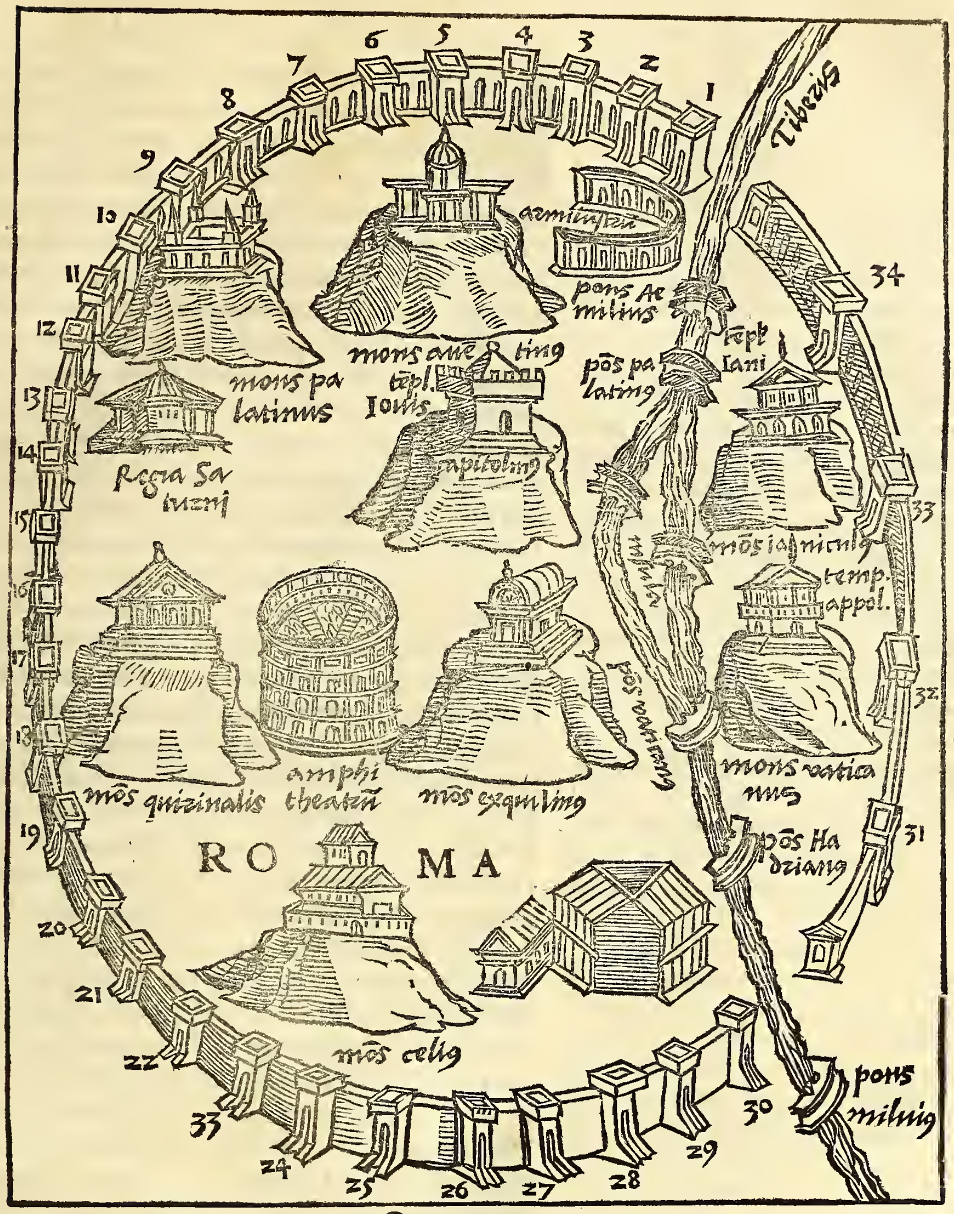
quinquaginta tenuissent imperium, alium Romani exposcerent magistratum. Exactis regibus Romanis omnes leges exoleuerũt, cœpitq́; populus incerto iure & consuetudine magis uti quàm lata lege, idq́; propè uiginti annis. Postea ne diutius hoc fieret, placuit publica autoritate decem constitui uiros, per quos peterentur leges à Græcis ciuitatibus, ut ciuitas fundaretur legibus, quas in tabulis eburneis scriptas pro Rostris composuerunt, ut possent leges apertius percipi. Datumq́; est eis ius in eo anno in ciuitate summum, uti leges corrigerent, & si opus esset, interpretarentur, neque prouocatio ab eis, sicut à reliquis magistratibus, fieret. Cum uerò istis legibus deprehenderetur aliquid deesse, sequenti anno alias duas leges adiecerunt, conflatæq́; sunt leges duodecim tabularum, succedentibus consulibus regibus. Sociale bellum uocat, quando omne Latium, Picenũ, & Hetruria omnis, & Campania, postremò Italia, consurrexerunt contra Romam. ˣ ¶ *Arma cessauerunt.) Alludunt hoc loci etiam Gentiles sacris prophetarum oraculis, quæ sic habent Isaiæ 2. & Michæ 4. Et comminuent gladios suos in uomeres, & lanceas suas in falces: non leuabit gens contra gentem gladium, nec discent aliquandiu usum belli. Eo deniq; tempore floruerunt optima ingenia apud exteras nationes. Apud Iudæos expectabatur à pijs lux mundi & princeps uerè pacis, consiliarius mirabilis, deus pacis, pater patriæ siue æternitatis. Apud Romanos florebant M. Varro, M. Cicero, Sallustius, Titus Liuius, Vergilius, Horatius, Ouidius, Manilius, Propertius, & multi alij uiri eximio præditi ingenio, qui in summa pace & iustitio ipso, hoc est, iuris dicendi intermißione, egregiè sua exercuerunt ingenia, ne iners esset ipsum iustitium.*

HIC *nunc in fine huius secundi capitis subijciam urbis Romæ situm & dispositionem, cum omnibus portis suis. Notandum igitur quòd Romus siue Romulus cõdidit urbem suam quadratam, quatuor regionũ & portarum, inclusis his quatuor montibus, Palatino ab ortu, Capitolino ab occasu, Auentino à meridie, & Exquilino à septentrione. Deinde Seruius Tullus eam octo portarum & regionum fecit, ut suprà quoque memorauimus. Diuus Augustus postea (ut quidam sentiunt) sedecim portarum atque regionum fecit. Demum trigintaquatuor portarum cum singulis regionibus facta est, & sic Plinius temporibus suis fuisse testatur.*

In nostra hac figura paululum erratum est in transtyberino monte, qui unus in radice est, sed ob duplex cacumen duo sortitus est uocabula. In Ianiculo est templum Neronis, sepulchrum Numæ, & templum Iani. In Vaticano uerò templum Apollinis & templum Carmentæ. Vltra Ianiculum est circus Neronis. Citra Tyberim in monte Cælio est templum Claudiorum, curia Hostilia, & armamentum Pichi. In monte Quirinali est templum Quirini. In monte Exquilino est templum Serapidis & templum Isidis, atq; domus aurea Neronis. In monte Palatino est domus Augusti, domus Tiberij, atque templum Apollinis cum bibliotheca. In monte Auentino est casa Remi, templum Dianæ, cohors uigilum, & domus sacerdotum. In monte Capitolino templum Iouis, ara, arx, & asylum. Duo oppositi pontes in insula, sunt pons Fabritius, & pons Cestius.

Meridies.

Ortus.

Occasus.

Septentrio.

1 Porta Laurentina
2 Porta Ostiensis
3 Porta Trigemina
4 Porta Trigonia
5 Porta Naualis
6 Porta Sancualis
7 Porta Næuia
8 Porta Raduſculana
9 Porta Camena, ſiue Appia, ſiue Capena
10 Porta Latina
11 Porta Labicana
12 Porta Gabina
13 Porta Querquetulana, ſiue Cælimontana
14 Porta Triumphalis, ſiue ſacra
15 Porta Præneſtina
16 Porta Tyburtina
17 Porta Mutia
18 Porta Minutia
19 Porta Exquilina
20 Porta Salutaris
21 Porta Piacularis
22 Porta Lauernalis
23 Porta Viminalis
24 Porta Quirinalis
25 Porta Catullaria
26 Porta Collina
27 Porta Collatina
28 Porta Rhomanula
29 Porta Rhutumena, ſiue Veientana
30 Porta Flumentana, ſiue Flaminia
31 Porta Valeria
32 Porta Septimiana
33 Porta Aurelia
34 Porta Portuenſis.

De diuiſione anni, & diebus intercalaribus. Cap. III.

TVnc ergo primũ curſus anni perſpecta ratio eſt, quę à rerum origine profunda caligine tegebatur. Nam ante Auguſtũ Cæſarẽ incerto modo annum computabant, quia apud Aegyptios quatuor menſibus terminabatur, apud Arcades tribus, apud Acarnanas ſex, in Italia apud Lauinios xiij. quorũ annus ccclxxiiij. diebus ferebatur. Romani initio annũ x. menſibus computabant, à Martio auſpicantes, adeò ut eius die prima de aris ueſtalibus ignes accenderẽt, mutarent ueteribus uirides laureas, ſenatus & populus comitia agerent, matronæ ſeruis ſuis cœnas ponerent, ſicuti Saturnalib. domini: illę ut honore promptius obſequiũ prouocarent, hi quaſi gratiã repenſarent perfecti laboris. Maximè hunc menſem principem teſtatur fuiſſe, quòd qui ab hoc quintus erat, Quintilis dictus eſt: deinde numero decurrente, December ſolennem circũ finiebat intra diem trecenteſimũ quartũ. Tunc enim iſte numerus explebat annum, ita ut ſex menſes tricenûm dierũ eſſent, quatuor reliqui tricenis & ſingulis explicarentur. Sed quoniã ratio illa ante Numam à lunæ curſu diſcrepabat, lunari cõputatione annum peręquarũt, quinquaginta & uno die adiectis. Vt ergo perficerent XII. menſes, ſex menſibus prioribus detraxerunt dies ſingulos, eoſq; quinquaginta iſtis & uni adnexerunt, factiq; lvij. Diuiſi ſunt in duos menſeis, quorum alter xxix. alter xxviij. dies continebat. Sic annus habere V. & L. & CCC. dies cœpit. Poſtmodum cum perſpicerent temerè annũ clauſum intra dies quos ſuprà diximus, quandoquidẽ appareret ſolis meatũ non ante trecenteſimũ ſexageſimũquintum diem, abundante inſuper quadrãtis particula, zodiacũ conficere decurſum, quadrantem illum & decem dies addiderunt, ut ad liquidum annus trecentis lxv. diebus & quadrante cõſtaret, hortante obſeruatione imparis numeri, quẽ Pythagoras monuit præponi in omnibus oportere. Vnde propter dies impares, dijs ſuperis & Ianuarius dicat̃: et propter pares Februarius quaſi abominoſus, dijs inferis deputatur. Cum itaq; hæc definitio toto orbi placuiſſet, cuſtodiendi quadrãtis gratia à diuerſis gentibus uariè intercalabatur, nec unq̃ tamen ad liquidum fiebat temporũ adęquatio.

Græci

SCHOLIA CAP. III.

Quandò hic à principio huius capitis dicitur, ante Auguſtum Cæſarem incerto modo annum computatum: nequaquam intelligendum eſt, Auguſtum primũ anni ordinem apud Romanos *inſtituiſſe, ſed annũ à* Iulio *Cæſare ordinatum, & poſtea negligentia confuſum, rurſus ad priſtinam rationem redegiſſe, ut infrà dicetur, qui & Sextilem mẽſem, in quo natus fuerat, ſuo cognomine nuncupauit Auguſtũ. Quod autẽ quidam terminarunt annũ quatuor menſibus, alij tribus, quidã ſex, alij tredecim &c. ſinguli ſuas habuerunt rationes, etiamſi nõ omnes ſint manifeſtæ. Qui annum ſex finierunt menſibus, habuerũt hyemem pro uno anno, & æſtatem pro alio. Qui uerò tres duntaxat pro anno uſurparunt menſes, illi rationem habuerunt utriuſq; ſolſtitij, atque utriuſq; æquinoctij. At nemo melius unquã obſeruauit annum quàm illi, qui definierũt illum eſſe reditum ſolis in eundem punctum per 12. ſigna zodaici. Vnde quidam putant annum dictum ab anulo, quòd in ſe redeat: alijs uerò placet deducere nomen* ἀπὸ τοῦ ἀνανεοῦσθαι, *ab innouando, quòd uidelicet aßiduè innouetur & alter fiat: quibus & hebraica alludit etymologia, in qua annus* ſchanah *uocatur, à repetẽdo & alterãdo, etiamſi gens illa utatur anno lunari, nõ qui unam lunæ duntaxat cõtineat reuolutionẽ, ut quidam* Latinorum *lunarem deſcripſerunt annum, ſed qui duodecim complectitur reuolutiones, & præterea motum undecim dierum, ex quibus undecim diebus tertio quouis anno, & nonnunquam ſecundo fit menſis intercalaris ſeu emboliſmicus, qui additus duodecim menſibus, conſtituit annum 13. lunationũ: qua intercalatione cauetur, ne annus lunaris ad maximũ deuiet ab anno ſolari ultra 25. aut 26. dies. Cæterũ annum ſolarem priſci* Romani *cõputabant decem menſiũ, accepta hac ordinatione à* Romulo, *qui* Martiũ *primũ anni menſem genitori ſuo* Marti *dicauit, quem menſem anni primũ fuiſſe uel ex hoc probatur, quod ab ipſo* Quintilis *quintus eſt.* Huius *die prima ignem nouum* Veſtæ *aris accendebant, & laureæ ueteres nouis laureis mutabãtur.* Hoc *menſe mercedẽ exoluebant magiſtris, quam completus annus deberi fecit: comitia auſpicabantur, uectigalia locabant, matronæ apponebant cœnas ſeruis, ut inuitarent eos in principio anni ad promptius obſequiũ: ſicut rurſus menſe* Decembri *in fine anni*

Græci ergo ſingulis annis xi. dies & quadrantem detrahebant, eosq; octies multiplicatos, in annum nonum reſeruabant, ut contractus nonagenarius numerus in treis menſes per tricenos dies ſcinderet, qui anno nono reſtituti efficiebant dies quadringentos xliiij. quos ἐμβολισμοὺς uel ὑπερβάλλοντας nominabãt. Quod cum initio Romani probaſſent, contemplatione numeri parilis offenſi, neglectum breui perdiderunt, translata in ſacerdotes intercalandi poteſtate, qui plerunq; gratificantes rationib. publicanorũ, pro libidine ſua ſubtrahebant tempora, uel augebant. Cum hæc ſic forent cõſtituta, modusq; intercalandi interdum fieret imminutior, interdũ auctior, uel omnino diſsimulatus præteriret, nonnunq; accidebat ut menſes qui fuerant hyeme tranſacti, modò in æſtiuum, modò in autumnale tempus inciderent. Itaq; Caius Cæſar uniuerſam hanc inconſtantiam inciſa temporũ turbatione compoſuit, & ut certũ ſtatum præteritus error acciperet, dies xxi. & quadrantem ſimul intercalauit, quo pacto regradati mẽſes de cætero ſtatuta ordinis ſui tempora detinerent. Ille ergo annus ſolus trecentos xliiij. dies habuit, alij deinceps trecentos ſexagenos quinos & quadrantem. Et tum quoq; uitiũ admiſſum eſt per ſacerdotes. Nam cum præceptum eſſet anno quarto, ut intercalarent unum diem, & oporteret confecto quarto anno id obſeruari, anteq; quintus auſpicaretur, illi incipiente quarto intercalarũt, nõ deſinente. Sic per annos ſex & xxx. cum nouem dies tantum ſufficere debuiſſent, xij. ſunt intercalati. Quod deprehenſum Auguſtus reformauit, iuſſitq; annos duodecim ſine intercalatione decurrere, ut tres illi dies qui ultra nouenarios temerè fuerant intercalati, hoc modo poſſent repenſari: ex qua diſciplina omnium poſtea temporum fundata ratio eſt. [a] Verùm cum & hoc, & multa alia Auguſti temporibus debeant, qui penè ſolus ſine exemplo rerũ potitus eſt, tot & tanta in uita eius inueniuntur aduerſa, ut non ſit facilè diſcernere, calamitoſior an beatior fuerit. Primũ, quòd apud auunculũ in petitione magiſterij equitũ prælatus eſt ei Lepidus tribunus, cum quadam auſpicantiũ cœptorum nota, mox triumuiratus †collegium prægraui poteſtate Antonij, Philippenſi †prelio, inde proſcriptionis inuidia, abdicatio poſthumi Agrippæ poſt adoptionem, deinde deſiderio eius inſignis pœnitentia, naufragia Sicula, turpis ibi in ſpelunca occultatio, ſeditiones militũ plurimæ, Peruſina cura, detectum filiæ adulterium, & uoluntas parricidialis: nec minore dedecore neptis infamia, incuſatæ de morte filiorũ & amiſsis liberis, nõ ſolum orbitatis dolor, ſed urbis peſtilen-

anni heri faciebant ſeruis Saturnalia feſta, ut exoluerẽt gratiam perfecti laboris. Poſtmodum autem cum cernerent annum temerè diuiſum, non adæquare dies curſus ſolis, mutuati ſunt ab Aegyptijs doctiores quiq;, præſertim Iulius Cæſar, uerum ſolis curſum & anni quantitatem, cõſtituentes dies 365. & quadrantem, hoc eſt, ſex horas pro anno ſolari integro, ex quadrante quater replicato facientes quouis anno quarto diem intercalarem, hoc eſt, annũ habentem 366. dies. Intercalationi autem illi deputatus fuit menſis Februarius, quòd ultimus eſſet anni menſis, & à Martio ſequens inchoaret annus: nec tamẽ intercalatio illa fiebat ultima Februarij die, ſed poſt 23. diem, cuius ratio non omnino certa habetur. Cæterũ hæc anni ſupputatio etſi prima facie iuſta & uera apparuerit, tamen temporis ſucceſſu deprehenſa eſt habere nõnihil erroris, quòd quadrans ille paulò plus habet temporis quàm oporteat ſingulis quartis annis intercalare. Diligentiores noſtri temporis aſtrorum obſeruatores, pro quadrante cenſent intercalandas duntaxat quinque integras horas et circiter 49. minuta, ut ſingulis quartis annis minuta 44. ſuperfluè intercalẽtur, quæ in annis 130. ferè faciũt unum diem, qui nimiò intercalatur. Hæc à noſtris negligi minimè debuerant, ſicut & diei intercalando alius aßignandus eſſet locus, puta finis Decembris, poſteaquam publico conſenſu annum auſpicamur à Ianuario. Sciunt aſtrorum calculatores, quàm ineptum locum habeat dies intercalandus in noſtro Calendario, & quantum illis faciat negocium.

a ¶*Verũ cum & hoc &c.)* Totum hunc *locũ Solinus in ſuum tranſtulit opus ex Plinij ſeptimo lib. nat. hiſt. cap. 45. ubi ærumnæ Auguſti deſcribuntur paulò clarius q̃ hic recenſeantur. Prælatus fuit Lepidus contra uoluntatem eius, proſcriptus fuit collega ex inuidia, doluit illi collegium in triumuiratu peßimorum ciuium, moleſtauit Philippenſe prælium, morbus, fuga, naufragiũ Siculum, cura Peruſinæ contentionis, ſolicitudo Actiaci Pannoniciq; belli, ruinæ pontis, ſeditiones militum &c.*

†collegio prægrauatus

†prælio morbus

tia, fames Italiæ bello Illyrico, anguſtia rei militaris, corpus morbidum, contumelioſa diſſenſio priuigni Neronis, uxoris etiā & Tiberij cogitationes parum fidæ, atq; in hunc modum plura. Huius tamen ſuprema, quaſi lugeret ſeculū, penuria inſecuta eſt frugum omniū. At ne fortuitū quod acciderat uideretur, imminentia mala nō dubijs ſignis apparuerunt. Nam Fauſta quædam ex plebe partu uno edidit quater geminos, mares duos, totidemq; fœminas, monſtroſa fœcunditate portendens futuræ calamitatis indicium. Quamuis Trogus autor affirmet in Aegypto ſeptenos uno utero ſimul gigni: quod ibi minus mirum, cum fœtifero potu Nilus non tantum terrarum, ſed & hominum fœcundet arua. Legimus Cneum Pompeium Eutychiden fœminam Aſia exhibitam, quam conſtabat tricies enixam, cum xx. eius liberis in theatro ſuo publicaſſe. Vnde competens hoc loco duco ſuper hominis generatione tractare.

SCHOLIA CAP. IIII.

Sumit Solinus in hoc capite exordiū ſcribendi de homine, qui cunctis animantibus perfectior eſt. Nam eſt animal prouidū, ſagax, multiplex, acutū, memor, plenū rationis & cōſilij, atq; præclara quadā generatum cōditione. A ſummo enim deo ſolus homo eſt ex tot animantiū generibus atq; naturis, particeps rationis & cogitationis, cū cætera ſint omnia expertia &c. Vide Ciceronem primo legum. a ¶*Mulier ſolū animal menſtruale.)* Eſt *menſtruum cibi ſuperfluitas, cōpleti quarta digeſtione, ſeſe in mulierib. pro portione habens quemadmodum in uiris ſperma ipſum.* Et *diuiditur in prægnāte in tres partes: primo in eam quæ in nutrimentū uertitur mulieris, deinde altera pars eleuatur ad mammas, & tertio quod ſuperfluum eſt, expectat tempus quo extrà depellatur. Cauſa autem menſtrui eſt caloris defectus, non ualentis abſumere humidum digeſtum: unde fit ut cum membris animalis aßimilari nō poßit, ſuo tandē pondere exitum petat. Putat autem Ariſtoteles, omnium animalium fœminis accidere menſtruum, ſed multò lenius quàm mulieribus, idq; propter ſui corporis maiorē mollitudinem. Quòd autem menſtruum tam nociuū eſt his quæ ab eo continguntur, aiunt hanc rationem eſſe, quod colluuies quædam malorum humorum in mulieribus abeunt ſtatuto tempore in menſtrua, quibus ineſt uis quædam malè affecta, qua contactæ fruges non germinant &c.* De *ſydere* Helenæ Pli. *ſcribit libro ſecūdo naturalis hiſt. cap.* 37. *Porrò quando ſpeculū hic aſpectu uitiari pronunciatur, conſtat uiſum non modo pati ſeu affici à ſpeciebus uiſibilibus, ſed & agere quoq;. Statim enim ut mulier languida intuetur ſpeculum, ſuperficiem eius quædam ueluti nebula ſanguinis obducit, adeò ut ſi nouitium ſit ſpeculum, nō temerè maculam*

De homine & partu eius, deq; prodigioſę fortitudiuis uiris, & lapide Alectorio. Cap. IIII.

ETenim cū de animalibus, quæ dictu digna uidebunt̃, prout patria cuiuſq; admonebit, ſimus annotaturi, iure ab eo potiſsimū ordiemur, q̃d rerum natura, ſenſus iudicio & rationis capacitate prępoſuit omnibus. Itaq; ut Democritus phyſicus oſtendit, [a] mulier ſolū animal menſtruale eſt, cuius profluuia nō paruis ſpectata documētis, inter monſtrifica meritò numerant̃. Cōtactæ his fruges non germinabunt, aceſcent muſta, morient̃ herbæ, amittent arbores fœtus, ferrū rubigo corripiet, nigreſcent æra: ſi quid canes inde ederint, in rabiē efferabūtur, nocituri morſib. quibus lymphaticos faciūt. Parua hæc ſunt. Bitumē quod in Iudæa Aſphaltites gignit lacus, adeò lentū eſt mollitie glutinoſa, ut à ſe nequeat ſeparari. Enimuero ſi abrumpere partem uelis, uniuerſitas ſequet̃: ſcindiq; non poteſt, quoniam in quantū ducat̃ extendit̃. Sed ubi admota fuerint cruore illo polluta fila, ſpōte diſcerpitur, & applicita tabe diducit̃ paulò antè corpus unū, fitq; de tenacitate cōnexa cōtagione partitio repentina. Habet planè id ſolum ſalutare, quod auertit ſydus Helenę pernicioſiſſimū nauigantib. Cęterū ipſæ fęminæ quib. munus eſt neceſsitatis huiuſmodi, q̃diu ſunt in ſua lege, nō innocentib. oculis contuent̃. Aſpectu ſpecula uitiant, ita ut hebetet̃ uiſu fulgor offenſus, & ſolitam æmulationē uultus, extinctus ſplendor amittat, facieſq; obtuſi nitoris quadā caligine nubiletur. Mulierū aliæ in æternū ſteriles ſunt, aliæ mutatis cōiugijs exuūt ſterilitatē: nōnullæ tantū ſemel pariunt, quædam aut fœminas, aut mares ſemper. Poſt annum L. fœcunditas omniū cōquieſcit. Nam in annum lxxx.

uiri

uiri generant, ſicuti Maſiniſſa rex Methymnũ filium lxxx. & ſextũ agens annum genuit. Cato octogeſimo exacto, ex filia Salonij clientis ſui auum Vticenſis Catonis procreauit. Compertum & illud eſt, quòd [b] inter duos cõceptus cum interceſſerit paululũ temporis, uterq; reſidet: ſicut in Hercule & Iphiclo apparuit fratre eius, qui geſtati eodem onere, interuallis tamen, quibus cõcepti fuerãt, nati uident̃. Et de Proconeſia ancilla, quæ è duplici adulterio geminos edidit, utrũq; patri ſuo ſimilẽ. Hic Iphiclus Iolaũ creat, qui Sardiniã ingreſſus, palanteis incolarũ animos ad concordiã eblanditus, Olbiam & alia græca oppida extruxit. Iolenſes ab eo dicti, ſepulchro eius templũ addiderunt, quòd imitatus uirtutes patrui, malis plurimis Sardiniã liberaſſet. Ante omnia [c] ſobolem cogitantibus, ſternutatio poſt coitus cauenda, ne prius ſemen excutiat impulſus repẽtinus, q̃ penetralib. ſe maternis inſinuet humor paternus. Quòd ſi naturalis materia hæſerit, decimus à cõceptu dies dolore grauidas admonebit. Iam inde incipiet & capitis inquietudo, & caligine uiſus hebetabitur. Ciborum quoq; faſtidijs ſtomachi claudet̃ cupido. [d] Cõuenit inter omnes, corda primũ ex uniuerſa carne formari, eaq; in diem quintum & ſexageſimũ creſcere, deinde minui: ac ex oſsibus ſpinas: eapropter capitale eſt, ſi pars alterutra noceat̃. Planè ſi corpuſculum in marem figuratur, melior eſt color grauidis, & pronior paritudo uteri, deniq; à quadrageſimo die motus. Alter ſexus nonageſimo die primũ palpitat, & concepta fœmina geſtantis uultum pallore inficit, crura quoq; præpedit languida tarditate. In utroq; ſexu cum capilli germinãt, incõmodũ maius eſt, fitq; plenilunijs auctior ægritudo, quod tẽpus etiã editis ſemper nocet. Cum ſalſiores eſcas edit grauida, unguiculis caret partus. At cum propè ad uterum liberandum uenerint momenta maturitatis, enitentis ſpiritũ retinere plurimũ cõgruit, quandoquidem letali mora oſcitatio ſuſpendit puerperia. [e] Contra naturam eſt in pedes procedere

maculã eluas: ſi peruetus, facilè abſtergas.

b ¶ *Inter duos cõceptus.) Fabulam aiunt eſſe, Herculem & Iphiclum gemellos interuallo temporis cõceptos & natos: ſicut & reliquum exemplum de Proconeſia pro fabula habetur: etiamſi pleriq; docti non negent unam mulierem nedum ex ſemine ſemel ſuſcepto gemellos poſſe edere, uerum & ex duplici ſemine per interuallum temporis ſuſceptũ bis poſſe imprægnari. Cæterum Iphiclus iſte de quo hic fit mentio, dicitur procreaſſe, uel ſecundũ alios ſubſtituiſſe regni ſucceſſorem Iolaum, qui ingreſſus Sardiniam inſulã mediterranei maris, conſtructis inſignibus urbibus, totaq́; ea inſula in poteſtatem redacta, & hominibus cicuratis, qui pecudum more palantes oberranteſq́; abſq; rationis uſu uiuebant, ex ſuo nomine campeſtrem partẽ inſulæ, quam incoluit, Iolæam, incolas uerò Iolaos ſiue Iolenſes uocauit. Ciuitatis Olbiæ meminit quoque Strabo.*

c ¶ *Sobolem cogitantibus ſternutatio cauenda eſt.) Vt oſcitatio mulieribus in enixu letalis eſt, ita ſternutatio à coitu abortiuum facit. Habet autem ſternutatio plerunque ortum à ſuperfluitate cibi & potus: quam cum homo ſatis concoquere nequeat, mouetur multum ſpiritus ob humoris copiam. Spiritus uerò præ ſua tenuitate efferens ſe ad cerebrũ, cogit id crebro ad ſe expellendum incitari, & ita ſtrepitus mouetur: quoniam per nares, meatus denique arctiores ſpiritus extrudatur uniuerſus, quemadmodũ etiam ad partes inferiores ſpiritus idem euolutus, murmur per inteſtina excitat, & per ſedem inſigni cum ſono excedit, atq; etiã ad ſuperiora enixus ructum per ſtomachum agit, & uocem per guttur, & ſonitum ac tinnitum per aures.*

d ¶ *Conuenit inter omnes.) Medicorum placita hæc ſunt, cor primum formari: at multi philoſophi ſecus ſentiunt. Ariſtot. enim lumbos primũ abſolui dicit carinæ nauis inſtar. Alcmæon caput, ut in quo principatus eſt. Medici cor, ut in quo uenarũ arteriarũq́; principiũ. Anaxagoras cerebrũ, unde omnes ſunt ſenſus. Stoici unà totũ infantem figurari dixerũt, ut unà naſcatur alaturq́;.*

e ¶ *Cõtra naturam eſt in ped. proced.) Ariſto. de his ſic habet cap. 8. lib. 7. nat. animalium: Situs in utero quadrupedum omniũ extenſus eſt, expedum autem (ut ſunt piſces) obliquus: bipedum uerò inflexus contractuſq́;, ut auium. Homo etiam in ſemet conglobatus ſic geſtatur, ut naſum inter genua, oculos ſupra genua, aures extra genua habeat. Omnibus æquè animantibus caput primũ ſuperius eſt, ſed cum creuerint & iam exitum appetant, deorſum deducitur. Quorum uerò in naſcendo nõ caput, ſed pedes primi extiterint, qui partus difficillimus ægerrimuſq́; habetur, Agrippæ appellantur uocabulo, ab ægritudine & pedibus. Nam cõuerſi ſic in pedes, brachijs plerunq; diductis retineri ſolent, ægriuſq́; tunc mulieres enitũtur. Huius periculi deprecandi*

gratia, aræ ſtatutæ ſunt Romæ *duabus* Car*mentibus, quarum altera* Poſtuerta *nominata eſt,* Proſa *altera, à recti peruerſiq; partus & poteſtate & nomine.* f ¶Aper*to coniugio.)* Au*guſti filiam, nempe* Iuliam *intelligit, quam* Marcus Agrippa *uxorem duxit: ex quorum filia* Agrippina *prodijt* Nero Imperator, *omnium bipedum ſæuiſſimus, qui & ipſe in pedes natus dicitur.* Di*cit præterea hic* Solinus, *infauſtum ſignum eſſe ſi puella clauſis cõglutinatiſq; genitalibus naſcatur, id quod* Corneliæ Gracchorũ *matri accidit, quæ miſerum ſpectaculum in filijs occiſis & inſepultis uidit.* Au*ſpicatior ortus putatur ſi mater prius necetur, id quod* Scipioni Africano *priori cõtigit, & propterea inter* Romanos *duces obtinuiſſe creditur à gentilibus excellentiæ principatum, à cæſo matris* Pomponiæ *utero* Cæſar *appellatus.* Idem *quidam ferũt de* Iulio Cæ*ſare, ſed quàm rectè, ipſi uiderint, cum ille* Gallicũ *gerens bellum, matrem* Aureliam *amiſerit.* g ¶Quos κυνόδοντας *uocant.)* Hoc *eſt, caninos dentes.* Et *quod de naſcentiũ uagitu ſubditur, ſciendum quòd* Epicurei *queruntur hominem nimis imbecillum naſci quàm cætera animalia, quæ ut ſunt edita ex utero, protinus in pedes ſuos eriguntur, geſtiunt diſcurrere, ſtatimq; aëri tolerando idonea ſunt: homo uerò contrà nudus & inermis tanquam ex naufragio in huius uitæ miſerias proijcitur, qui neq; mouere ſe loco ubi effuſus eſt poteſt, nec alimentum lactis appetere, nec iniuriã temporis ferre: itaq; naturã non matrẽ eſſe humani generis, ſed nouercã, quæ erga muta ſe liberalius geſſit quàm erga hominẽ.* De *uno* Zoroaſte *legitur, quòd natus mox riſerit, & is fuit* Bactrianorum *rex, inuentor magicarum artium, ſuperatus in bello à* Nino *rege* Aſſyriorum. Cõtrà Craſſus *nunquam riſit, & propterea uocatus fuit* ἀγέλαστος, *id eſt, ſine riſu, mœſtus & triſtis.*

h ¶Pancratij *uictoriam.)* Eſt *pancratium genus certaminis, quandò in ipſo certamine ſummus conatus & omne robur intenditur,* ἀπὸ τοῦ παντὸς καὶ κράτους, *id eſt, omni robore.* Cæterum Sannites, *aut ſecũdum alios* Samnites, *à* Samnio *colle dicitur, aut ut alijs placet, à* Samnio *regione* Italiæ, *quam hodie* Aprucium *uocant.* Milo *uerò* Croto*niates luctator inſignis, apud* Darium *regem* Perſarũ *celebre habuit nomen, ob inſignem fortitudinẽ, in cuius ſtatua elogiũ hoc ſcriptum fuit:* Victor *ille omnium certaminum*

dere naſcẽteis: quapropter uelut ægrè parti appellantur Agrippæ. Ita editi minus proſperè uiuunt, & de uita æuo breuiori decedũt. Deniq; in uno M. Agrippa felicitatis exemplũ eſt, nec tamẽ uſq; eò inoffenſę, ut nõ plura aduerſa pertulerit, quàm ſecunda. Nam & miſera pedum ualetudine, & [f]aperto coniugis adulterio, & aliquot infelicitatis notis retrouerſi ortus omen luit. Fœminis perinde eſt infauſta natiuitas, ſi concretũ uirginale fuerit: quo pacto genitalia fuere Cornelię, quæ editis Gracchis oſtentum hoc piauit ſiniſtro exitu liberorũ. Rurſum necatis matrib. ortus eſt auſpicatior, ſicut Scipio Africanus prior, qui defuncta parente, quòd exciſus utero in diem uenerat, primus Romanorum Cęſar dictus eſt. E geminis, ſi remanente altero, alter abortiuo fluxu exciderit: alter qui legitimè natus eſt, Vopiſcus nominatur. Quidam & cum dentibus procreantur, ut Cn. Papyrius Carbo, & M. Curio, Dentatus ob id cognominatus. Quidam uice dentium continui oſsis armantur ſoliditate, qualem filium Bithynorum rex Pruſias habuit. Ipſum dentium numerum diſcernit qualitas ſexus, cum in uiris plures ſint, in fœminis pauciores, [g]quos κυνόδοντας uocant. Et quibus gemini prodeunt à dextra parte, fortunæ blandimenta promittũt: quibus à læua, uerſa uice. Naſcentium uox prima uagitus eſt. Lætitię enim ſenſus differtur in quadrageſimũ diem. Itaq; unum nouimus eadem hora riſiſſe, qua erat natus, ſcilicet Zoroaſtem, mox optimarum artium peritiſsimũ. At Craſſus, auus eius quem rapuerũt bella Parthica, quòd nunq; riſerit, fertur Agelaſtos cognominatus. Inter alia Socratis magna pręclarum illud eſt, quòd in eodem uultus tenore etiã aduerſis interpellantibus perſtitit. Heraclitus & Diogenes Cynicus nihil unq; de rigore animi remiſerũt, calcatiſq; turbinib. fortuitorũ, aduerſus omnẽ dolorem & miſeriã uniformi durauere propoſito. Pomponiũ poëtam, cõſularẽ uirum, nunq; ructaſſe, habẽt inter exempla. Antoniã Druſi nõ ſpuiſſe, percelebre eſt. Nonnullos naſci accepimus cõcretis oſsibus, eoſq; neque ſudare cõſueſſe, neq; ſitire: qualis Syracuſanus fertur Lygdamus, qui tertia & triceſima Olympiade primus ex Olympico certamine [h]Pancratij coronã reportauit, eiuſq; oſſa deprehenſa ſunt medullã nõ habere. Maximã uiriũ ſubſtantiã neruos facere certiſsimũ eſt, quãtoq; fuerint denſiores, tanto propenſius augeſcere firmita-

firmitatē. Varro in relatione prodigiosæ fortitudinis, annotauit Tritanū gladiatorē †natura Samnitē fuisse, qui & rectis & transuersis neruis nō modò crate pectoris, sed & manibus cancellatis & brachijs, omneis aduersarios leui tactu, ac penè securis congressionibus uicerit: eiusq; filium militē Cn. Pompeij pari modo natum, ita spreuisse hostem prouocantē, ut inermi eum dextra & superaret, & captum digito uno in castra imperatoris sui reportaret. Milonem quoque Crotoniensem ferunt egisse omnia supraq; homo ualet. De quo etiam hoc proditur, quod ictu nudæ manus taurum fecit uictimam: eumq; solidum, qua mactauerat die, absumpsit solus, nō grauatus. Super hoc nihil dubiū. Nam factum elogium extat: Victor ille omnium certaminū obijt. Sanè [i] Alectorius traditur lapis, qui specie crystallina, in modum fabæ, in gallinaceorū uentriculis reperitur, aptus (ut dicunt) præliantibus. Milo porrò Tarquinij Superbi Prisci temporibus enituit.

†forte, armatura

... num obijt. i ¶ *Alectorius lapis.) Est ἀλέκτωρ Græcis gallus, hinc alectorius idem quod gallinaceus.*

De similitudine formæ, & corporum quorundam proceritate: deq; mensura hominis, necnon defunctorum pudore. Cap. V.

IAm uerò qui deflexum animum referat ad similitudinum causas, quantum artificis naturæ ingeniū deprehendet? Interdum enim ad genus spectant, & per sobolem in familias transitus faciunt: sicut plerūq; paruuli modò næuos, modò cicatrices, modò qualescunque originis suę notas ferunt: ut in Lepidis, quorum tres, interuulsa tamē serie, ex eadē domo obducto membrana oculo similes geniti reperiuntur: ut in †Byzantio nobili pugile, qui cum matrē haberet adulterio ex Aethiope conceptam, quæ nihil patri cōparandum reddidisset, ipse in Aethiopem auum degenerauit. Sed hoc minus mirum, si respiciamus ad ea quæ spectata sunt inter externos. Regem Antiochum Arteon quidam ex plebe Syriaca, sic facie æmula mentiebatur, ut postmodum Laodice uxor regia, obiecto populari isto tandiu dissimulauerit defunctum maritum, quoad ex arbitratu eius regni successor ordinaretur. Inter Cneum Pompeiū & C. Vibium humili loco natum, tantus error extitit de paribus lineamentis, ut Romani Vibium Pompeij nomine, Pompeium Vibij uocabulo cognominarent. Oratorem Lucium Plancum, Rubrius Histrio sic impleuit, ut & ipse Plancus à populo uocaretur. Armentarius Mirmillo & Cassius Seuerus orator, ita se mutuò reddiderunt, ut si quando pariter uiderentur, dignosci nō possent, nisi discrepantiam habitus indicaret. Marcus Messala Censorius, & Menogenes ex fæce uulgari, hoc fuerūt uterq;, quod singuli, nec alium Messalam quàm Menogenem, nec Menogenē alium quàm Messalam putarūt. Piscator ex Sicilia proconsuli Suræ præter alia etiā rictu oris comparabatur. Ita in eodem uocis impedimento, & tardatæ sono linguæ naturalibus offendiculis congruebant. Interdum uerò nō modò inter externos, sed etiā inter cōductos ex diuersissima parte orbis miracula indiscreti uultus fuere. Denique cum Antonio

†aliàs, Byzātino nobili poeta

SCHOLIA CAP. V.

Mouetur à principio huius capitis quæstio scitu dignißima, quare proles cæterorū animantium magis quàm hominis, suis parentibus similem gerit naturam. An quòd homo uago uarioq; plurimū animo in coitu est? Prout enim pater materq; in conceptu affecti fuerint, ita partus euariant. Cætera uerò animantia cum ueneri intendūt, tota sese absq; mentis distractione huic rei dedunt. Fit tamē nōnunq̄ in hominibus, ut post plures eiusdē prosapiæ gradus prior reddatur similitudo, ut patet de Byzantio pugile, qui auum suū Aethiopen expreßit, & nō colorem patris. Aristot. in Sicilia contigisse scribit. Quando deinde inter externos & nullo sanguine iunctos nonnunquā miram inueniri dicit similitudinem, exemplumq; adducit de Antiocho rege & Artemone plebeio homine, simile quiddam nouimus nostro æuo contigisse, quando Carolo duce Burgundiæ perempto, popularis quidam in Bruxella Sueuiæ repertus fuit, qui per omnia corporis eius habitū expreßit, ut ouū uix ouo similius inueniri crederetur.

a ¶ *Sester*

iam triumuiro, Thoranius quidã eximios forma pueros uelut geminos trecentis [a] sestertijs uendidisset, quorũ alterũ de transalpina Gallia, alterũ ex Asia cõparauerat, adeoq; una res uiderent, nisi solus sermo fidem panderet, atq; ideo illusum se Antonius grauaretur: non infacetè Thoranius, id uel præcipuè q̃d emptor criminabatur, preciosum comprobauit. Neq; enim mirũ si forent pares gemini, illud nullis posse taxationib. æstimari, quòd tantis spacijs diuersitas separatos, plusquã geminos cõtulisset. Quo respõso adeò Antonius mitigatus est, ut deinceps nihil se habere carius in sua substãtia iactitaret. Nũc si de ipsis hominũ formis requiramus, liquidò manifestabit, nihil de se antiquitatẽ mendaciter prædicasse, sed [b] corruptã degeneri successione sobolem nostri temporis per nascentiũ detrimẽta, decus ueteris pulchritudinis perdidisse. Licet ergo pleriq; definiãt, nullum posse excedere [c] longitudinẽ pedum septem, quòd intra mensurã istam Hercules fuerit, deprehensum est tamen Romanis temporibus sub diuo Augusto Pusionẽ & Secundillã denos pedes & amplius habuisse proceritatis, quorũ reliquiæ adhuc in conditorio Sallustianorum uidenẽ. Postmodũ diuo Claudio principe, Gabbarã nomine ex Arabia aduectũ, nouem pedum & totidem unciarũ. Sed ante Augustum annis fermè mille non apparuit forma huiusmodi, sicut nec post Claudium uisa est. Quis enim æuo isto nõ minor suis parentibus nascitur? Priscorũ autẽ molem testantur etiam [d] Orestis suprema, cuius ossa Olympiade quinquagesima & octaua Tegeæ inuenta, à Spartanis oraculo monitis, didicimus implesse longitudinẽ cubitorũ septem. Scripta quoq; ex antiquitate memorias arcessunt in fidem ueri, quibus receptũ est, quòd bello Cretico cũ elata flumina impetu plusq̃ ui amnica inuecta terras rupissent, post discessum fluctuũ inter plurima humi dissidia humanum cadauer repertũ sit cubitûm triũ atq; xxx. cuius spectandi cupidine L. Flaccum legatũ, Metellũ etiã ipsum impendiò admodũ captos miraculo, quod auditu refutarãt, oculis potitos. Nõ omiserim Salamiam Euthymenis filiũ creuisse in triennio tria cubita sublimitate, sed incessu tardo, sensu hebeti, robusta uoce, pubertate festina, statimq; obsessum morbis plurimis, immoderatis ægritudinũ supplicijs cõpensasse præcipitem incrementi celeritatẽ. Mensuræ ratio bifariam conuenit. Nam quantus manibus expaßis inter digitos longißimos modus est, tantum cõstat esse inter calces & uerticem: ideoq; physici hominẽ minorẽ mundum esse iudicarũt. [e] Parti dextræ habilior ascribitur motus, læuæ firmitas maior: unde altera gesticulationib. promptior est, altera oneri ferendo accõmodatior. Pudoris disciplinam etiam inter defuncta corpora natura discreuit, ut si quando cadauera necatorũ fluctibus euehuntur, uirorum supina, prona fluitant fœminarum.

a ¶ Sestertijs.) Capitur hic pro moneta quæ habet duo integra & tertium dimidiatum, quasi semis tertius, sicut hic Basileæ cruciferus est sestertius: cõtinet enim duas rappas & dimidiam. *b ¶ Corruptam degeneri success.) Constat posteros plurimum degenerare à ueteribus, nedum longo uiuendi æuo, sed & corporũ uiribus, habitu et uultus forma, atq; corporis magnitudine.* *c ¶ Longitudinẽ septem pedũ.) Faciunt & ethnicorũ & prophetarũ literæ mentionẽ de Gigantibus & magnæ staturæ hominibus: & quidem Hebræi aiunt, Nephilim (sic uocantur gigantes Gen. 6.) fuisse homines magnæ staturæ, sicq; uocatos, quòd homines corruebant propter formidinem eorũ, eò quòd essent tam procera statura: unde & ob eandem rationẽ Emim dicti sunt, id est, terribiles. Alij putãt gigantes aliud nihil fuisse quàm impiam quandã gentem deum negantẽ, qui & in deum blasphemi, & in homines crudeles fuerunt. Fit tamen Deut. 3. mentio de Rephaim, ex quibus unus memoratur habuisse lectũ longitudine nouem cubitorũ. Fuit igitur longè maioris staturæ quàm Hercules ipse.*
d ¶ Orestis.) Corpus Orestis quidam scribunt habuisse pedes 12. & quandrantẽ: alij aliud putant. *e ¶ Parti dextræ habilior ascribitur motus.) Scribũt dextera sinistris agiliora habilioraq;, quòd iecur ob sanguinis copiam, calidum omnino natura est. Iecur autem in dextro latere situ est. Sinistri autem quidam fiunt ob plurimũ cordis calorem, in sinistram partem in homine inclinantis, quos Hebræi* שמאליים *uocãt, et* אטרי יד ימינם *Iud. 3. Cæterũ ambidexter ex eo quis efficitur, quòd tam iecur quàm cor ipsum calorem dextræ debitum, in sinistram diffundant.*

Deue=

De uelocitate, uisu, deq; Romanorum quorundam fortitudine, ac Cæsaris Dictatoris excellentia. Cap. VI.

VErùm ut ad pernicitatis titulū transeamus, primam palmam uelocitatis Ladas quidam adeptus est, qui ita supra cauum puluerē cursitauit, ut arenis pendentib. nulla indicia relinqueret uestigiorum. Polymestor Milesius puer cum à matre locatus esset ad caprarios pastus, ludicro leporē consecutus est, & ob id statim productus à gregis domino Olympiade sexta & quadragesima, ut † Bocchus autor est, uictor in stadio meruit coronam. Philippides biduo mille ducenta quadraginta stadia ab Athenis Lacedæmonem decurrit. Anistius Lacon & Philonides Alexādri Magni cursores, à Sicyone Elin usq;, mille ducenta stadia uno die transierunt. Fonteio Vipsanoq; consulibus, in Italia octo annos puer natus, quinq; & quadraginta millia passuū à meridie transiuit ad uesperū.[a] Visu deinde plurimū potuit Strabo nomine, quem perspexisse per centum xxxv. millia passuum Varro significat, solitūq; à Carthagine exeuntem classem Punicā, numerumq; nauium manifestissimè è Lilybitana specula denotare. Cicero tradit Iliada Homeri omnē ita subtiliter in membranis descriptā, ut testa nucis clauderet. Callicrates formicas ex ebore ita scalpsit, ut portio earū à cæteris secerni nequiuerit. Apollonides perhibet in Scythia fœminas nasci, quæ Bithyæ uocantur, hasq; in oculis pupillas geminas habere, & perimere uisu, si quē fortè iratæ aspexerint. *Hę sunt & in Sardinia. Pręualuisse fortitudine apud Romanos L. Sicinium Dentatum, titulorū numerus ostendit. Tribunus hic plebis fuit nō multò post exactos reges, Spurio Tarpeio, A. Thermo COSS. Idem ex prouocatione octies uictor, quadraginta & quinq; aduersas habuit cicatrices, in tergo nullam notam. Spolia ex hoste tricies & quater cepit. In phaleris,[b] hastis puris, armillis, coronis, trecēta duodecim dona meruit. Nouē imperatores qui opera eius uicerant, triumphātes prosecutus est. Post hunc M. Sergius duobus stipendijs, primo aduerso corpore ter & uicies uulneratus: secundo stipendio in prælio dextrā perdidit, qua de causa ferream sibi manū fecit: & cum neutra penè idonea ad præliandum ualeret, una die quater pugnauit, & uicit sinistra, duobus equis eo insidente confossis. Ab Hannibale bis captus refugit, cum xx. mensibus quibus captiuitatis sortem perferebat, nullo momento sine compedibus fuerit & catenis. Omnibus asperrimis pręlijs, quę tempestate illa Romani experti sunt, insignitus donis militaribus. A Thrasymeno, Trebia, Ticinoq; coronas ciuicas retulit. Cannensi quoq; prælio, de quo refugisse eximiū opus uirtutis fuit, solus accepit coronam. Beatus profectò tot suffragijs gloriarum, ni hęres in posteritatis eius successione Catilina tantas adoreas odio damnati nominis obumbrasset. Quantum inter milites Sicinius, aut Sergius, tantum inter duces, imò, ut uerius dicam, inter omneis homines [c] Cæsar Dictator enituit. Huius ductibus undecies centum

† Boëthus

Hæc in uetustis exemplaribus non habentur.

SCHOLIA CAP. VI.

Solinus uolens disserere aliqua de fortitudine, præmittit quorundā miram pedum pernicitatē: est enim & hæc quædam fortitudinis species. Inducitur autē primū pro exemplo Ladas, quale quid & de Iphiclo Hesiodus canit, qui tātæ pernicitatis fuisse perhibetur, ut excurreret supra triticeas aristas, eas nō oblædens. Polymestor nomē cōpositū putat à πολὺ & μήστωρ, quasi multum ualidus, quippe qui suo cursu facilè leporem consequi potuit.

a ¶Visu deinde.) Visus quāto fuerit melius affectus, tanto rem quancunq; clarius & in distantia remotiori percipere potest, præsertim quæ per rectas uidentur lineas. Videntur autem per rectas lineas quæ in aëre uidētur. Quæ uerò per aërem & aquā diuersa media uidentur, per flexas uidentur lineas: ut baculus in aquā collocatus, fractus uidetur. Porrò per reflexas lineas cernūtur, quæ ex reflexione speculorū uidentur.

b ¶Hastis puris.) Secūdum Donatū hastæ puræ sunt quæ sine ferro sunt.

c ¶Cæsar Dictator.) Scribit hic Solin. multa præconia Cæsaris, sed non desunt qui illū ob suam tyrannicam dominationē iure cæsum æstiment. Nam honores non modo nimios recepit, ut consulatum continuum, perpetuam dictaturam

&nonaginta duo millia cęsa sunt hostiũ. Nam quantũ bellis ciuilibus fuderit, noluit annotari. Signis collatis quinquagies &bis dimicauit: M. Marcellũ solus supergressus, qui nouies & tricies pari modo fuerat pręliatus. Ad hæc nullus celerius scripsit, nemo uelocius legit. Quaternas etiam epistolas simul dictasse perhibet. Benignitate adeò prędítus, ut quos armis subegerat, clementia magis uicerit.

De memoria. De uoce adempta, & adepta. De morũ laude. De eloquentia. De pietate. De pudicitia, & felicitate. Cap. VII.

CYrus memoriæ bono claruit, qui in exercitu cui numerosissimo pręfuit, nominatim singulos alloquebat. Fecit hoc idem in populo Rom. L. Scipio. Sed & Cyrũ & Scipionẽ cõsuetudine credamus profecisse. Cyneas Pyrrhi legatus postero die q̃ ingressus Romã fuerat, & equestrem ordinẽ, & senatũ proprijs nominib. salutauit. Rex Põticus Mithridates duab. & uiginti gentibus, quibus imperitabat, sine interprete iura dixit.[a] Memoriã ex arte fieri palàm factum est, sicut Metrodorus philosophus, qui temporibus Cynici Diogenis fuit, in tantum se meditatione assidua prouexit, ut à multis simul dicta non modò sensuum, sed etiam uerborũ ordinibus retineret.[b] Nihil tamẽ in homine aut metu, aut casu, aut morbo facilius intercipi, sæpe perspectum est. Qui lapide ictus fuerat, accepimus oblitũ literarũ. Messalam certè Coruinũ post ægritudinẽ quam pertulerat, percussum proprij nominis obliuione, quãlibet aliàs ei sensus uigeret. Memoriã metus perimit. Inuicem timor uocis est incitamentũ, quam non solum acuit, sed etiam si nunq̃ fuerit extorquet. Denique cum Olympiade octaua & quinquagesima uictor Cyrus intrasset Asiæ oppidũ Sardis, ubi tunc[c] Crœsus latebat, Athis filius regis mutus ad id usque temporis, in uocem erupit ui timoris. Exclamasse enim dicĩt, Parce patri meo Cyre, & te hominem esse uel casibus disce nostris. Tractare de moribus superest, quorum excellentia maximè in duobus enituit.[d] Cato princeps Portiæ gẽtis, senator optimus, orator optimus, optimus imperator, causam tamen quadragies & quater dixit, diuersis odiorũ simultatibus appetitus, semper absolutus. Verũ Scipionis Aemiliani laus propensior, qui præter bo-

ram præfecturamq́;, insuper prænomẽ imperatoris, cognomẽ patris patriæ, statuam inter reges, suggestum in Orchestra: quin & ampliora etiam humano fastigio decerni sibi passus est, sedem aureã in curia, & pro tribunali thensam, & ferculũ Circensi pompa, tẽpla, aras, simulacra iuxta deos, puluinar, flaminẽ, Lupercos, appellationẽ mensis è suo nomine, ac nõnullos honores ad libidinem cepit & dedit. Vide Sueton. lib. 1.

SCHOLIA CAP. VII.

Ea quæ à principio huius capitis scribuntur, Valerius Maximus quoq; cõmemorat titulo septimo libri octaui, in hæc uerba scribens: Cyrus omniũ militũ suorum nomina, Mithridates duarũ & uiginti gentium, quæ sub regno eius erãt, linguas discendo: ille ut sine monitore exercitũ salutaret, hic ut eos quibus imperabat sine interprete alloqui posset. a ¶*Memoriã ex arte fieri.) Qui hanc ingenij partem exercent, his capiendi sunt loci, & ea quæ maximè memoria tenere uelint, effigianda animo, atq; in his locis sic sunt collocanda, ut ordinẽ rerum, locorũ ordo seruet, res autem ipsas rerum effigies notet, atq; ut locis pro cera, simulacris pro literis utantur. Cæterũ Metrodorum philosophũ, qui in Asia uixit, adserit Cicero se uidisse, scribitq́; illũ propè diuina præditũ memoria. Fuit igitur circiter annũ 648. ab urbe condita. Cynicus autem Diogenes fuit tempore Alexãdri; cum constet eos eadem die uita functos, hunc Babyloniæ & alterũ Corinthi, nempe circa annum 432. urbis cõditæ. Sed fuit alius Diogenes Stoicus tempore Ciceronis, quẽ hic Solinus uoluit exprimere.* b ¶*Nihil tamen in homine facilius intercipi.) Sic quoque dicit Seneca in principio primi declamationum: Memoria, inquit, est res ex omnibus partibus animi maximè delicata & fragilis, in quam primũ senectus incurrit. Sic quidem Athenis eruditißimus, cum ictũ lapidis in capite suscepisset, literarum quibus præcipuè inseruierat oblitus est, cætera omnia tenacißima memoria retinens.*

c ¶ *Crœsus.) Fuit hic Crœsus rex Lydorum, ea tempestate diuitijs & armis potentißimus: & cum Babylonijs auxilio esse uellet, à Cyro rege Persarum uincitur.*

d ¶*Cato princeps.) Hic Portius Cato genere Tusculanus, Marco patre genitus, ob eius singulare ingeniũ ac mores integros, à Valerio Flacco Romã ductus, nec diu post Romana ciuitate donatus est, ac omni in ea*

dignitatis

ter bona quibus Cato clarus fuit, etiã publico amore pręceſſit. Vir optimus Naſica Scipio iudicatus eſt, nõ priuato tantum teſtimonio, ſed totius ſenatus ſacramẽto: quippe quòd inuentus dignior nõ fuit, cui pręcipuæ religionis crederetur myſteriũ, cum oraculum moneret arceſſi ſacra [e] deûm matris Peſsinuntiæ. Plurimi inter Romanos eloquentia floruerũt, ſed hoc bonum hæreditarium nunquam fuit, niſi in familia Curionum, in qua tres ſerie cõtinua oratores fuere. Magnum hoc habitum eſt ſanè eo ſeculo, quo facũdiam præcipuè & humana & diuina mirata ſunt. Quippe tunc percuſſores [f] Archilochi poëtæ Apollo prodidit, & latronum facinus deo arguente detectũ eſt. Cumq́ Lyſander Lacedæmonius Athenas obſideret, ubi Sophoclis Tragici inhumatũ corpus iacebat, identidẽ [g] Liber pater ducẽ admonuit per quietem, ut ſepeliri delicias ſuas ſineret: nec prius deſtitit, q̃ Lyſander cognito quis obijſſet diem, & quid à numine poſceret, inducias bello daret, uſq; dum congruæ ſupremis talib. exequiæ ducerẽt.[h] Pindarũ lyricũ è conuiuij loco, cui imminebat ruina, ne cum cæteris interiret, forinſecus Caſtor & Pollux uocarũt, inſpectantibus uniuerſis: quo effectum eſt, ut ſolus impendens periculum euaderet. Numerãdus poſt Deos Cn. Pompeius magnus, intraturus Poſidonij domũ, clariſsimi tunc ſapientiæ profeſſoris, percuti ex more à lictore uetuit foreis, ſummiſsiſq; faſcibus, quamlibet confecto Mithridatico bello, & orientis uictor, ſentẽtia propria ceſsit ianuæ literarũ. Africanus prior Q. Ennij ſtatuã imponi ſepulchro ſuo iuſsit.[i] Vticenſis Cato unum ex tribunatu militum philoſophum, alterum ex Cypria legatione Romam aduexit, profeſſus plurimũ ſe eo facto Senatui & populo Romano contuliſſe, quamuis proauus eius ſæpiſsimè cenſuiſſet Græcos urbe pellendos. Dionyſius tyrannus uittatã nauim Platoni obuiã miſit: ipſe cum albis quadrigis egredientẽ in littore occurrẽs honoratus eſt. Perfectam prudentiã ſoli Socrati oraculum Delphicum adiudicauit. Pietatis documentũ nobilius quidem [k] in Metellorũ domo effulſit, ſed eminentiſsi-

dignitatis honore functus. Principiò Priſcus *uocabatur, & deinde* Cato, *quod uirtutis eius cognomentũ extitit.* Romani *enim eum in quo multarum rerum uſus ac experientia ſit,* Catonem *nominant.* Porrò Scipio Aemilianus, *qui &* Africanus, *ſic ſeſe cõmodo reipublicæ tribuit, ut cum interfectus eſſet ab ijs qui affectabant ferri agrariam legem, diſcordiarũ fomentũ, quibus ille fortiter repugnauerat,* Metell. Macedonicus *in publicũ ſe proripuit, mœſtoq; uultu & uoce cõfuſa ait:* Cõcurrite concurrite *ò* ciues, *mœnia noſtræ urbis euerſa ſunt,* Scipioni *enim* Africano *intra ſua mœnia uis illata eſt.* e ¶*Matris deorũ* Peſsinuntiæ.) Eſt Peſsinuntis *urbs* Phrygiæ, *in qua* Cybelæ *deæ inſigne templum constructum erat, quæ* Minois *&* Dindymenes *filia fuit, mira pulchritudine et prudẽtia prædita, inuentrix prima fiſtulæ, cymbali, tympaniq́;. Hæc & curandi pueros artẽ tradidit, eosq́; ſummo ac materno amore proſequuta eſt, unde factum, ut ex facto matris nomen conſecuta ſit.* Longè pòſt *ſimulacrum eius, monente* Sibylla, *per* Scipionẽ Naſicam Romã *aduectum eſt.* Hæc *& à quibuſdam* Rhea, *deorum mater uocatur: item* Veſta, *& dea* Phrygia *magna.* f ¶Archilochi.) *Fuit hic* Archilochus *uates præcellens, ſed obſcœnus multũ ac uirulentus.* Hinc *factum eſt, ut dicta amarulenta & mordacia, prouerbiali figura* Archilochia *nominentur.* g ¶Liber pater.) Aiunt Dionyſium, *id eſt,* Bacchum, Liberum *patrem appellatum, quòd bibentibus libertatis cauſa ſit: fiũt enim homines ebrietate petulantiores.* Vel *quòd libationẽ præbuit, uel quòd pro* Bœotiæ *libertate pugnauit.* h ¶Pindarum.) Non Pindaro, *ſed* Simonidi *id accidit: quamobrem deprauatus eſt hic locus.* Cæterum Poſsidonius, *cuius mox fit mentio, fuit* Rhodi Ciceronis *præceptor.* Fuit *proinde mos apud* Romanos, *ut cum magiſtratus domum cuiuſpiam eſſet intraturus, lictor fores uirga percuteret.* Item Ennius, *cuius & hic fit mentio, poëta fuit, & cum articulari morbo interijſſet, ſepultus eſt in* Scipionis *monumento, uia* Appia, *intra primum ab urbe miliarium.* i ¶Vticenſis Cato.) Cum Carneades Romam *ueniſſet, & quaſi quodam diuino afflatu* Romanã *iuuentutem ad græcarũ literarũ amorem pellexiſſet, idq́; cæteris* Romanis *iucundum fuiſſet ſpectaculum,* Cato *proauus ijs ſtudijs uniuerſam ciuitatem abundare grauiter tulit.* k ¶*In* Metellorum *domo.)* Metellorum *familiæ inter cæteras uirtutes, pietatem in deos peculiarem fuiſſe conſtat.* Metellus *enim pontifex maximus,* Poſthumium *conſulem eundemq́; flaminem* Martialem, *ad bellum gerendum* Africam *petentem, ne à ſacris diſcederet, mulcta indicta, inconſulto deo urbem egredi paſſus non eſt.*

nentiſsimũ [l]in plebeia puerpera reperitur. Humilis hæc, atq; ideo famæ obſcurioris cũ ad patrem, qui ſupplicij cauſa clauſtris pœnalib. cõtinebatur, ægrè obtinuiſſet ingreſſum, exquiſita ſæpius à ianitoribus, ne fortè parenti cibum ſumminiſtraret, alere eum uberibus ſuis deprehenſa eſt. Quæ res & factum & locum cõſecrauit. Nam qui morti deſtinabatur, donatus filię in memoriã tanti præconij reſeruatus eſt. Locus dicatus ſuo numini, Pietatis ſacellum fuit. Nauis à Phrygia gerula ſacrorum, dum ſequitur uittas caſtitatis, [m] contulit Claudiæ principatũ pudicitiæ. At Sulpitia Paterculi filia, M. Fuluij Flacci uxor, cenſura omniũ matronarũ è centum probatiſſimis haud temerè electa eſt, quæ ſimulacrũ Veneris, ut Sybillini libri monebant, dedicaret. † Qui attingat ad titulũ felicitatis, necdum repertus eſt, & qui felix cenſeri iure debuerit. Nanq; Cornelius [n] Sylla dictus potius eſt quàm fuerit felix. Solum certè beatũ cortina Aglaum iudicauit, qui in anguſtiſsimo Arcadiæ angulo pauperis ſoli dominus, nunquam egreſſus paterni ceſpitis terminos inuenitur.

† *Quod attinet*

l ¶In plebeia puerpera.) Plinius dicit hãc pietatem matri oſtenſam, Solinus autem ad patrem refert. m ¶Contulit Claudiæ principatum.) Claudia quæ ſemper impudica habita fuit, ob nimios corporis cultus, orauit deã ſubmiſsis genibus, ut ſi ſe caſtam iudicaret, ſuum cingulũ ſequeretur: ita nauis quæ ab omni iuuentute non ualuit commoueri, ab una muliere fuit commota. Sed iſtud dæmoniacũ fuit miraculum, ut nauis illa qua ſimulacrum matris Phrygiæ uehebatur, tantis hominũ boumq; conatibus immobilis redderetur, eamq; una muliercula zona alligatam ad ſuæ pudicitiæ teſtimonium traheret. n ¶Sylla felix.) Hic felix in fortuna dictus eſt: nam cum paruulus à nutrice ferretur, mulier obuia, ſalue, inquit puer tibi et reipub. tuæ felix: & ſtatim quæſita quæ hæc dixiſſet, non potuit inueniri.

De Italia, & eius laudibus, deq; peculiarib. multis quæ in ea reperiunt̃. Cap. VIII.

DE homine ſatis dictum habeo. Nũc ut ad deſtinatũ reuertamur, ad locorum cõmemorationẽ ſtylus dirigendus eſt, atq; adeò principaliter in Italiam, cuius decus iam in Vrbe cõtigimus. Sed Italia tanta cura ab omnibus dicta eſt, pręcipuè à M. Catone, ut iam inueniri non poſsit, quod non ueterũ autorum præſumpſerit diligentia, largiter in laudẽ excellentis terræ materia ſuppetente, dum ſcriptores pręſtantiſsimi reputãt locorum ſalubritatẽ, cœli temperiem, ubertatẽ ſoli, aprica colliũ, opaca nemorũ, innoxios ſaltus, uitiũ olearumq; prouentus, ouilia, pecuaria, tot amneis, lacus tantos, [a] bifera uiolaria, inter hæc Veſeuum flagrãtis animæ ſpiritu uaporantem, tepenteis fontibus Baias, colonias tam frequenteis, tam aſſiduam nouarũ urbium gratiam, tam clarum decus ueterũ oppidorũ, quæ primũ Aborigines, Arunci, Pelaſgi, Arcades, Siculi, totius poſtremò Græciæ aduenæ, & in ſumma uictores Romani condiderũt. Ad hæc littora portuoſa, oraſq; habet patentibus gremijs, commercio orbis accõmodatas. Verum ne prorſus intacta uideat̃, in ea quæ minus trita ſunt, animũ intendere haud abſurdum uidetur, & parcius depaſta leuibus ueſtigijs inuiare. Nam quis ignorat uel dictam uel conditã à Iano

SCHOLIA CAP. VIII.

Scripturus Solinus de regionibus orbis, initiũ ſumit ab Italia, quæ uiris, fœminis, ducibus, militibus, artiũ præſtãtia, ingeniorũ perſpicacitate, ſitu, ſalubritate cœli, facili acceſſu cunctarũ gentiũ, littoribus portuoſis, benigno uentorũ afflatu, aquarũ copia, nemorũ ſalubritate, ferorũ animaliũ innocentia, ſoli fertilitate, pabuli ubertate, ſemper fuit pulcherrima. In ſumma, quicquid quo carere uita nõ debeat, nuſquã ferè eſt præſtantius: fruges, uinũ, olea, uellera, lina, metalla auri, argenti, æris & ferri. Videre poteris de his uberiora lib. 3. et 37. Plinij in nat. hiſt. Fuit hæc olim dicta Latiũ, à latendo, quòd illic latuerit Saturnus dum Iouẽ fugeret. Alij à Latino rege dici aſſerũt. Dicta eſt & Oenotria, à uino quod optimũ in Italia naſcitur, uel ab Oenotro rege Sabinorũ. Italia autem ab Italo rege dicta eſt, & Græcia maior, quòd incolæ eius ex maiori parte Græci fuerint. a ¶Bifera uiolaria.) Multi flores bis in anno proueniunt. Veſeuus mons in Campania eſt iuxta Neapolim. Vocatur & Veſuuius. Baiæ, ciuitas iuxta mare Campanum ſita, à Baio Vlyſsis ſocio illic ſepulto, ubi & aquæ calidæ ſcaturiunt, ad uoluptatem & uarios morbos cõmodæ. Inuiare, ſignificat uiam facere.

Ardea urbs à Danaë Acriſij Argiuorũ regis filia, augurio ardeæ auis condita eſt.

Quæ urbs Polydæ ſit, non ſatis conſtat.

Iano Ianiculum, à Saturno Latium atque Saturniam, à Danaë Ardeam, à comitibus Herculis Polyden, ab ipso in Campania Pompeios, quia uictor ex Hispania pompã boum duxerat: In Liguria quoque lapidarios campos, quòd à Ioue eo dimicante credunt saxa pluisse. Regionem Ionicam ab Ione Naulochi filia, quam procaciter insidentẽ uias Hercules interemit, ut ferũt. Alchippen, à Marsya rege Lydorũ, quòd hiatu terræ haustũ, dissolutũ est in lacum Fucinũ. Ab Iasone templũ Iunonis Argiuæ, à Pelope Pisas, à Cleolao Minois filio Daunios, Iapygas à Iapyge Dædali filio, Tyrrhenos à Tyrrheno Lydiæ rege, Coram à Dardanis, Argillam à Pelasgis, qui primi in Latiũ literas intulerũt: ab Haleso Argiuo Phaliscã, à Phalerio Argiuo Phalerios, Fescenniũ quoque ab Argiuis, portũ Partheniũ à Phocensibus, Tybur (sicut Cato facit testimoniũ) à Catilo Arcade præfecto classis Euandri: sicut Sextius, ab Argiua iuuentute. Catillus enim Amphiarai filius, post prodigialem patris apud Thebas interitum, Oeclei aui iussu, cum omni fœtu uel sacro missus treis liberos in Italia procreauit, Tiburtum, Coram, Catillum, qui depulsis ex oppido Siciliæ ueteribus Sicanis, à nomine Tiburti fratris natu maximi urbem uocarunt. Mox in Brutijs ab Vlysse extructum templum Mineruæ. Insula Ligea appellata abiecto ibi corpore Sirenis ita nominatæ. Parthenope à Parthenopes Sirenis sepulchro, quã Augustus postea Neapolin esse maluit. Præneste, ut Zenodotus refert, à Præneste Vlysis nepote Latini filio: aut, ut Prænestini sonant libri, à Cæculo, quem iuxta ignes fortuitos inuenerunt, ut fama est, [b] Digitiorum sorores. Notum est à Philoctete Petiliam constitutam, Arpos & Beneuentum à Diomede, Pataium ab Antenore, Metapontum à Pylijs, Scyllaceum ab Atheniensibus, Sybarim à Trœzenijs & à Sagari Aiacis Locri filio, Salentinos à Lycijs, Anconam à Siculis, Gabios à Galatio & Bio Siculis fratribus, ab Heraclidis Tarentum, insulam Tensam ab Ionibus, Pæstum à Dorensibus. A Myscello † & Archia Crotonam, Rhegyum *†Achæo* à Chalcidensibus, Caulonam & Terinam à Crotoniensibus, à Naritijs Locros, Heretrum à Græcis in honorem Heræ, sic enim Iunonem Græci uocant. Aritiam ab Archilocho Siculo, unde & nomen, ut Casio Heminæ placet, tractum. Hoc in loco Orestes oraculo monitus simulacrũ Scythicæ Dianæ, quod de Taurica extulerat, priusquam Argos peteret, consecrauit. A Zanclensibus Metaurum locatũ, à Locrensibus Metapontũ, quod nunc Vibo dicitur. Bocchus absoluit, Gallorum ueterem propaginem Vmbros esse. Marcus Antonius asseuerat eosdem, quòd tempore aquosæ cladis imbribus superfuerint, Vmbros †græcè *†esse* nominatos. Licinio placet, à Mesappo græco Mesappiæ datam originem, uersam postmodum in nomen Calabriæ, quam in exordio Oenotri frater Peucetius Peucetiam nominarat. Par sententia est inter autores, à gubernatore Aeneæ appellatum [c] Palinurum, à tubicine Miseno Misenum, à consobrina Leucosiam insulam. Inter omnes perspicuè conuenit, à nutrice Caieta Caietam, ab uxore Lauinia Lauinium esse nuncupatum, quod post Troiæ excidium, sicut † Cussonius *†Cosconius* perhibet, quarto anno extructum est. Nec omissum sit, Aeneam æstate ab Ilio capto secunda, Italicis littoribus appulsum, ut Hemina tradit, socijs non amplius

Agilla ciuitas est Thusciæ, quæ alio nomine Cære dicta est. Haleso uerò putatur esse, quam hodie Montem flasconem uocant. b ¶*Digitiorum sorores.) Quidam putant legendum, diuorũ. Beneuentũ uerò olim dictum fuit Maleuentum, quod à Dalmatia uiolentior quidã & acerbus uentus ingruere consueuisset. Pataium, quod hodie est Padua, à Padi fluminis uicinitate sic dictum est. Tarentum urbs est Calabriæ, quam quidam Lacedæmoniũ uocant, quidam uerò Herculeũ Tarentũ. Zanclenses sic nominati sunt à Zancle oppido tum Achaiæ tum Siciliæ.* c ¶*Palinurum.) Fuit Palinurus Aeneæ classis gubernator, submersus & sepultus iuxta promontorium quoddam, à quo illud hoc quoque consecutum est nomen, ubi & urbs est quam Heliam uocant, alij autem Veliam, à qua haud procul distat Leucosia insula, à cognata Aeneæ sic dicta. Cæterum Venus dicitur ἀφροδίτη, quòd ex testium Saturni, uel ut alijs placet, ex Cœli spuma nata fingitur.*

d ¶*Indi=*

ſexcentis, in agro Laurenti poſuiſſe caſtra: ubi dum ſimulacrũ, quod ſecum ex Sicilia aduexerat, dedicat Veneri matri, quæ ἀφροδίτη dicit̃, à Diomede Palladiũ ſuſcipit, tribusq́ꝫ mox annis cũ Latino regnat ſocia poteſtate, quingentis iugeribus ab eo acceptis: quo defuncto ſummam biennio adeptus, apud Numicũ apparere deſijt. Anno ſeptimo patris [d] indigetis ei nomen datum. Deinde cõſtitutæ ab Aſcanio Alba longa, Fidenæ, Antiũ, Nola à Tyrijs, ab Euboenſibus Cumæ. Ibidem Sibyllæ ſacellũ eſt, ſed eius quæ rebus Romanis quinquageſima Olympiade interfuit, cuiusq́ꝫ librum ad Cornelium uſq́ꝫ Syllam pontifices noſtri cõſulebant: tunc enim unà cum Capitolio igni abſumptus eſt: nam priores duos, Tarquinio Superbo parcius precium offerente, quàm poſtulabat, ipſa exuſſerat. Huius ſepulchrum in Sicilia adhuc manet. Delphicam autẽ Sibyllam ante Troiana bella uaticinatam †Bocchus perhibet, cuius plurimos uerſus operi ſuo Homerũ inſeruiſſe manifeſtat. Hanc Heriphile Erythræa annis aliquot intercedentib. inſecuta eſt, Sibyllaq́ꝫ appellata eſt de ſcientiæ parilitate, quæ inter alia magnifica Lesbios amiſſuros imperiũ maris multò antè præmonuit, q̃ꝫ id accideret. Ita Cumanã tertio fuiſſe poſt has loco, ipſa æui ſeries probat. Ergo Italia, in qua Latiũ antiquũ antea à Tyberinis oſtijs aduſq́ꝫ Lyrim amnẽ pertinebat, uniuerſa conſurgit à iugis Alpium, porrecta ad Rheginũ uerticem, & littora Brutiorũ, quo in mare meridiẽ uerſus protenditur. Inde procedens paulatim ſe Apennini mõtis dorſo attollit, extenſa inter Tuſcũ & Adriaticũ, id eſt inter ſuperũ mare & inferũ, ſimilis querno folio, ſcilicet proceritate amplior, q̃ꝫ latitudine. Vbi longius proceſsit, in cornua duo ſcindit̃, quorũ alterũ Ionium ſpectat æquor, alterũ Siculum. Inter quas prominẽtias nõ uno margine acceſſum inſinuati freti recipit, ſed linguis proiectis ſæpius, à procurrentibus diſtinctum promontorijs pelagus admittit. Ibi, ut obuia paſsim notemus, arces Tarentinę, Scyllæa regio, cum Scyllæo oppido, & Crathe flumine Scyllæ matre, ut uetuſtas fabulata eſt: Rhegini ſaltus, Pæſtanæ ualles, Sirenum ſaxa, amœniſsimus Campaniæ tractus, Phlegræi campi, Circes domus: Tarracina, antè inſula circunflua immenſo mari, nunc æuo nectente addita continenti, diuerſamq́ꝫ fortunam à Rheginis experta, quos fretũ medium à Siculis ui abſcidit: Formiæ etiam Læſtrygonibus habitatæ: multa præterea pollentiſsimis ingenijs ediſſerta, quæ præterire, q̃ꝫ inferius exequi, tutius duximus. Verũ Italiæ longitudo, quæ ab Auguſta prætoria per urbem Capuamq́ꝫ porrigit̃ uſq́ꝫ ad oppidum Rhegiũ, decies centena & uiginti millia paſſuum colligit. Latitudo ubi plurimum

†Boethus

d ¶Indigetis.) Indigetes dij uocãtur, quòd nullius rei egeant, uel quaſi in dijs agentes.

e ¶A iugis alpium.) Vniuerſa, inquit Sempronius, Italia à iugis Alpium oritur, & in Leucopetram fretumq́; Siculum terminatur. Cingitur ſupero & infero mari, & ſecatur Apennino, qui à iugis Alpium ortus, per mediam Italiam à Liguribus ad Anconam porrectus, inde paulatim uſque Venuſiam flexus, ibi ex tranſuerſo diuidit Italiã. Scribit quoq; Plinius ſic: Italia querno aſsimilatur folio, multò proceritate amplior q̃ latitudine, in læuo ſe flectens cacumine, & Amazonicæ figura deſinens parmæ, ubi à medio excurſu †Cirthos uocatur, per ſinus lunatos duo cornua emittens, Leucopetrã dextra, Lacinium ſiniſtra.

†Cocinthos, Herm. Barb.

f ¶ Amœniſsimi Campaniæ tractus.) Scribit Florus libro primo: Omnium non modò Italia, ſed toto orbe terrarũ pulcherrima Campaniæ plaga eſt. Nihil mollius cœlo, deniq; bis floribus uernat, nihil uberius ſolo, ideo Liberi Cererisq́; certamen dicitur. Nihil hoſpitalius mari. Hic illi nobiles portus, Caieta, Miſenus, & tepentibus fontibus Baiæ, Lucrinus & Auernus, quædã maris ocia. Hic amicti uitibus montes, Gaurus, Falernus, Maſsicus, et pulcherrimus omniũ Veſuuius Aetnæi ignis imitator. Vrbes ad mare, Formiæ, Cumæ, Puteoli, Neapolis &c. Eſt & ibi Phlegræus campus, in quo Herculem gigantes ſuperaſſe fabulantur, illicq́; ſepulti, quoties anhelant, terram quatiunt.

g ¶Tarracina.) Hæc & Trachinia dicta eſt, fuitq́; olim Volſcorum metropolis. Et quemadmodum ipſa maris abſceſſu addita cõtinenti, ſic Rhegium maris acceſſu à continenti ſeiunctum eſt: hinc & nomen urbi datum ῥαγὰς, quod ex græco ruptum ſignificat. Nam Sicilia à continente ui terræmotuum auulſa eſt.

h ¶Læſtrigonibus.) Læſtrygones anthropophagi fuerũt, homines immaniſsimi, & ab omni humanitate alieni, ſic dicti ἀπὸ τῆς λῃστρείας, id eſt, à latrocinio.

plurimũ, ccccx. ubi minimum, cxxxvi. millia. Arctissima est ad portum, quem Annibalis castra dicunt. Neque enim excedit quadraginta millia. Vmbilicũ, ut Varro tradit, in agro Reatino habet. At in solidum spaciũ circuitus uniuersi uicies quadragies nouiescentena sunt. In quo ambitu aduersa Locrensium fronte ortus à Gadibus finitur Europæ sinus primus: nam secundus à [i] Lacinio auspicatus, in Acroceraunijs metas habet. Ad hæc Italia Pado clara est, quẽ mons Vesulus superantissimus inter iuga Alpiũ gremio suo fundit, uisendo fonte in Ligurum finibus, unde se primũ Padus proruit, submersusq́; cuniculo rursus in agro Vibonensi extollit, nulli amniũ inferior claritate, à Græcis dictus ἠριδανὸς. Intumescit exortu canis, tabefactis niuibus, & liquentib. brumæ pruinis, auctusq́; aquarũ accessione xxx. flumina in Adriaticũ defert mare. Est è memorabilibus inclytũ, & insigniter per omniũ ora uulgatũ, quòd perpaucæ familiæ sunt in agro Phaliscorũ, quos Hirpos uocãt. Hi sacrificium annuum ad montem Soractem Apollini faciunt, idq́; operantes gesticulationibus religiosis impunè exultant, ardentibus lignorum struibus, in honorem diuinæ rei flammis parcentibus: cuius deuotionis ministerium munificentia senatus honoratũ, Hirpis perpetuò omnium munerum uacationem dedit. Gentem Marsorũ serpentibus illæsam esse, nihil mirum. A Circes filio genus ducunt, & de auita potentia deberi sibi sentiunt seruitium uenenorum, ideoq́; uenena contemnunt. C. Cælius Oetæ treis filias, Angitiã, Medeam, & Circen dicit fuisse: Circen Circeos insedisse monteis, carminum maleficijs uarias imaginum facies mentientem: Angitiã uicina Fucino occupauisse, ibiq́; salubri scientia aduersus morbos resistentem, cum desisset hominem uiuere, deam habitam: Medeam ab Iasone Buthroti sepultam, filiumq́; eius Marsis imperasse. Sed quãuis Italia habeat hoc præsidium familiare, à serpentibus non penitus libera est. Denique habitatores ab Amyclis, quas antea Græci condiderunt, serpentes fugauere. Illic frequens uipera insanabili morsu. Breuior hæc cæteris, quàm in alijs aduertimus orbis partibus: ac propterea, dum despectui est facilius nocet. Calabria [k] Chersydris frequẽtissima est, & Boam gignit, quem anguem ad immensam molem ferunt coalescere. Captat primo greges bubulos: & si quæ plurimo lacte rigua bos est, eius se uberibus innectit, suctuq́; cõtinuo saginata, longo seculo ita † funebri satietate ultimo extuberatur, ut obsistere magnitudini eius nulla uis queat. Postremò depopulatis animantibus, regiones quas obsederit, ad uastitatem cogit. Denique diuo Claudio principe in loco ubi Vaticanus ager est, in aluo occisæ Boæ spectatus est solidus infans. Italia lupos habet, qui cum cæteris similes nõ sint, homo quem prius uiderint, conticescit: & anticipatus obtutu nocentis, licet clamandi uotum habeat, nõ habet uocis ministerium. Sciens de lupis multa prætereo. Spectatissimum illud est, quòd caudæ animalis huius uillus amatorius inest perexiguus, quem spontaneo damno abijcit, cum capi metuit: nec habet potentiam, nisi uiuenti detrahatur. Coëunt lupi toto anno non amplius dies xij. Vescuntur in fame terra. At hi quos [l] Ceruarios dicimus, quamuis post longa ieiunia repertas ægrè carnes mandere cœperint, ubi quid casu respiciunt, obliuiscuntur, & immemores præsentis copiæ, eunt quæsitum quam reliquerunt satietatem. In hoc animalium genere numerantur & Lynces, quarum urinas coire in duritiem preciosi calculi fatentur, qui naturas lapidum exquisitius sunt persecuti. Istud etiam ipsas Lyn-

† *fellebri*

cinio. i ¶*Laciniũ.) Promontoriũ Italiæ inter Adriaticũ & Ioniũ est, à quodã latrone ibi ab Hercule interempto qui Lacinius uocabatur.* Acroceraunij *mõtes sunt excelsi, quos fulmina sæpe infestant.*

k ¶*Chersydris.) Serpẽtes sunt qui tam in aquis q̃ in terris morantur. Boa uerò serpentis aliud est genus, sic dictũ quòd instar bouis turgeat. Alij aliter interpretantur.*

Per *fellebrem satietatẽ intellige copiosum lactis suctum.* l ¶*Lupi ceruarij.) Tria sunt luporũ genera, cõmunes, canarij, & ceruarij.* Ceruarij *dicũtur etiã cum famelici cibũ edunt, & respiciunt, propositi obliti cibi.* Porrò *ex Lyncũ humore lyncuriũ lapidem nasci, ex autoribus constat.*

ces perſentiſcere, hoc documento probatur, quod egeſtum liquorem illicò arenarum cumulis, quantum ualent, cõtegunt, inuidia ſcilicet, ne talis egeries tranſeat in noſtrum uſum, ut Theophraſtus perhibet. Lapidi iſti ſuccini color eſt, pariter ſpiritu attrahit propinquantia, dolores renũ ſedat, medetur regio morbo, λυγκούριον græcè dicitur. Cicadæ apud Rheginos mutæ, nec uſquam alibi: quod ſilentium miraculo eſt, nec immeritò, cum uicinæ, quæ ſunt Locrenſium, ultra cæteras ſonitent. Cauſas Granius tradit, cum obmurmurarẽt illic Hercule quieſcente, deum iuſsiſſe ne ſtreperent: itaq; ex eo cœptum ſilentiũ permanere. Liguſticũ mare frutices procreat, qui quantiſper fuerint in aquarũ profundis, fluxi ſunt, tactu prope carnulento: deinde ubi in ſupera tolluntur, natalibus derogatis, lapipides fiunt. Nec ſolum qualitas illis, ſed & color uertitur: nam puniceo protinus rubeſcunt. Ramuli ſunt, quales arborũ uiſimus, ad ſemipedem frequentius longi: rarum eſt pedaneos deprehendi. Excuduntur ex illis multa geſtamina. Habet enim, ut Zoroaſtres ait, materies hæc quandam poteſtatẽ: ac propterea quicquid inde fit, habetur inter ſalutaria. Corallium alij dicunt. Nam Metrodorus

†γοργονίαν

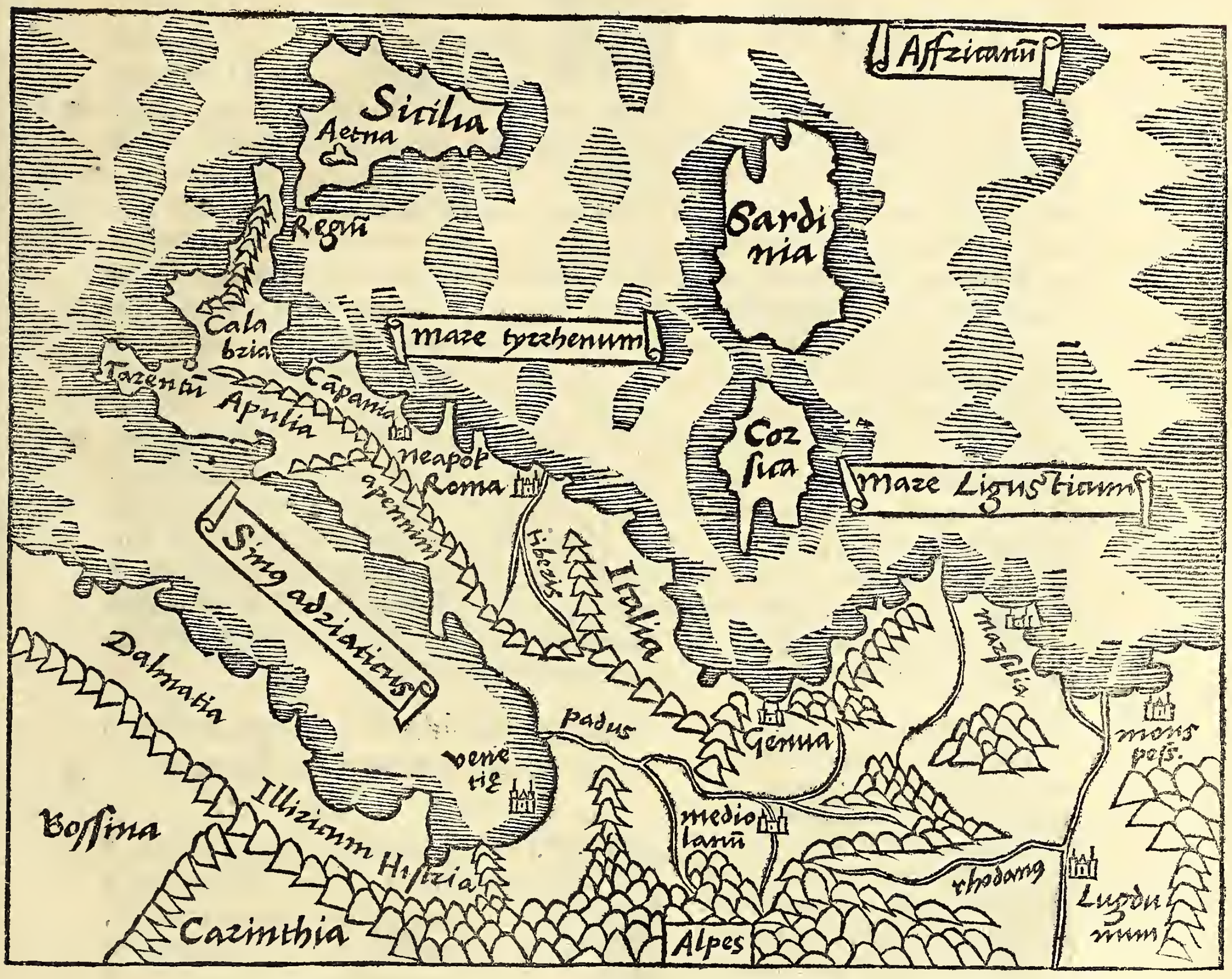
†γοργίαν nominat. Idem quòd reſiſtat typhonibus & fulminibus, affirmat. Eruitur gemma in parte Lucaniæ, facie adeò iucunda, ut languentes intrinſecus ſtellas, & ſub nubilo renidentes croceo colore perfundat. Ea, quoniam in littore Syrtium inuenta primũ eſt, Syrtites uocatur. Eſt & Veientana gemma à loco dicta, cui nigri coloris ſuperficies, quam ad gratiam uarietatis albi limites interſecant, †notis candentibus.

†uenis

Inſula quæ Apuliæ oram uidet, tumulo ac delubro Diomedis inſignis eſt, & Diomedeas aues ſola nutrit. Nam hoc genus alitis præterquã ibi nuſquam gentiũ eſt: idq; ſolum poterat memorabile iudicari, niſi accederent nõ omittenda. Forma illis penè quæ fulicis, color candidus, ignei oculi, ora dentata, congreges uolitant, nec ſine ratione pergendi. Duces duæ ſunt, quæ regant curſum: altera agmen anteit, altera inſequitur: illa ut ductu certum iter dirigat, hæc ut inſtantia urgeat tarditatem. Hæc in meantibus diſciplina eſt: & cum fœtificũ adeſt tempus, roſtro ſcrobes excauant. Deinde ſurculis inuerſum ſuperpoſitis, texta cratium imitantur, & ſic contegunt ſubtercauata: & ne operimenta deſint, ſi fortè lignorum caſas uenti auferant, hanc ſtruem comprimũt terra, quam egeſſerant cum puteos excauarent. Sic nidos moliuntur bifori acceſſu: nec fortuitò, adeò ut ad plagas cœli metentur exitus, uel ingreſſus. Aditus, qui dimittit ad paſtus, in ortum deſtinatur: qui excipit reuertenteis, occaſum uerſus eſt, ut lux & moranteis excitet, & receptui non denegetur. Leuaturæ aluum, aduerſis flatibus ſubuolant, quibus proluuies longius auferatur. Iudicant inter aduenas: ſi Græcus eſt, propius accedunt, & quantum intelligi datur, uelut ciui blandius adulantur. Si quis erit gentis alterius, inuolant & impugnant. Aedem ſacram omni die celebrant, ſtudio huiuſmodi: Aquis imbuunt plumas, alijsq; impendiò madefactis cõfluunt rorulentæ: ita ædem excuſſo humore purificant: tunc pennulis ſuperplaudunt, inde diſcedunt quaſi peracta religione. Ob hoc ferũt Diomedis ſocios aues factos. Sanè ante aduentũ Aetoli ducis nomen Diomedis non habebant, inde ſic dictæ. Italicus excurſus per Liburnos, quæ gens Aſiatica eſt, procedit in Dalmatiæ pedem. Dalmatia in limitem Illyricũ, in quo ſinu Dardani ſedes habent, homines ex Troiana proſapia in mores barbaros efferati. At ex altera parte per Ligurũ oram in Narbonenſem prouinciam pergit, in qua Phocenſes quondam fugati Perſarum aduentu, Maſsiliam urbem Olympiade quadrageſimaquinta condiderunt. C. Marius bello Cimbrico factis manu foſsis inuitauit mare, pernicioſamq; feruentis Rhodani nauigationẽ temperauit: qui amnis præcipitatus Alpibus primo per Heluetios ruit, occurſantium aquarũ agmina ſecum trahens, auctuq; magno, ipſo quod inuadit freto turbulentior, niſi cum fretum uentis excitatur. Rhodanus ſæuit & cum ſerenum eſt, atq; ideo inter treis

Europæ

Europæ maximos fluuios & hunc computant. Aquæ quoq; Sextiæ eo loco claruerunt, quondam hyberna cōsulis, postea excultæ mœnibus: quarū calor olim acrior exhalatus per tempora euaporauit, nec iam par est famæ priori. Si Græcos cogitemus, præstat respicere littus Tarentinum, unde à promontorio, quod Acren Iapygian uocant, Achaiam cursum destinantibus citissima nauigatio est.

Diuiditur Italia in sedecim regiones, nempe in Liguriam, in qua est Genua. In Latium, ubi sunt ostia Tyberina. In Hetruriam, quæ protenditur usq; ad primam ripam Tiberis. In Campaniam, quæ & Terra laboris hodie dicitur, in qua Capua & Neapolis sunt. In Lucaniam, quæ situm habet inter Calabriam & Apuliam. In Calabriam, quæ tenet extremitatem Italiæ prope Siciliam. In Apuliam, quæ Iapygia olim dicta fuit, & adiacet mari Adriatico, habens urbes Brundusium & Tarentum &c. In Samnium siue Aprutium, quod est inter Campaniam & Apuliam, habens ciuitates Aquilam, Aquinum, Beneuentū &c. In Picenum, quod nunc Marchia Anconitana, in qua est Ancona, Vrbinum &c. In Aemiliam seu Romandiolam, quam & Flaminiā uocant, in qua urbes sunt Rauenna, Ferraria, Bononia &c. In Vmbriam, quæ nunc est ducatus Spoletanus, incipitq; ab Apennino monte, & extenditur usq; ad sinum Adriaticum: urbes in ea sunt, Spoletum, Reate, Fulgineum &c. In Galliam cisalpinam, quæ & Gallia togata dicitur, & hodie Lombardia, à Longobardis, cuius metropolis est Mediolanum. In Venetiam, quæ nunc est Marchia Teruisana, in qua sunt urbes Verona, Patauium, Vincentia &c. In Iapidiam, quæ est iuxta Venetias. In Carniā, quæ nunc est Forum Iuliū. Et in Istriam, quæ cōtermina est Illyrio.

SCHOLIA CAP. IX.

De inſulis his paruis, Pandataria, Prochyta, Capraria, Ithaceſia et ſimilibus, quæ in Tyrrheno mari ſitum habent, apud Strabonem & Ptolemæum etiam nonnihil inuenies. Hodie multarum nomina ſunt mutata. Ligures ſunt qui circa Genuam habitant. Nomen uerò dediſſe feruntur Corſicæ inſulæ, à Corſa muliere.

De quibuſdam ignobilibus Tyrrheni maris inſulis quæ Italiæ adiacēt: de Corſica & Catochite lapide. Cap. IX.

FLectendus hinc ſtylus eſt, terrarūq; uocant alia, & longum eſt, ut moratim inſularū omniū oras legamus, quaſcunq; promontoria Italica proſpectant: quamuis ſparſæ receſsibus amœniſsimis, & quodam naturæ quaſi ſpectaculo expoſitæ, non erant omittendæ. Sed quantum reſidendum eſt, ſi dilatis quæ præcipua ſunt, per quandam deſidiam, aut Pandatariam, aut Prochytā dicamus, aut ferri feracem Vilbam, aut Caprariā, quam Græci αἰγύλαιν dicūt: aut Planaſiam, de facie ſupina freti ſic uocatam, uel ab Vlyſsis erroribus: uel Columbariam, auium huius nominis matrem: uel Ithaceſiam, quæ Vlyſsis proditur ſpecula: uel Aenariam, & Inarimen ab Homero nominatā, aliasq; non ſecus lætas, inter quas Corſicam plurimi in dicendo latius circumuecti, pleniſsima narrādi abſoluerunt diligentia: nihilq; omiſſum, quod retractari non ſit ſuperuacuū, ut exordiū incolis Ligures dederint, ut oppida ibi extructa ſint, ut colonias ibi deduxerint Marius & Sylla, ut ipſam Liguſtici ſinus æquor alluat. Sed hæc faceſſant.

Verùm ager Corſicanus, quod in eo agro unicum eſt, ſolus edit quem Catochiten uocant lapidem, fatu digniſsimū. Maior eſt cæteris qui ad ornatum deſtinantur, nec tam gemma, quàm cautes. Idem impoſitas manus detinet, ita ſe iunctis corporibus adnectens, ut cum ipſis hæreat, à quibus tangitur. Sed ei ineſt uelut de glutino lentiore neſcio quid par atq; gummi. Accepimus Democritū Abderiten oſtentatione ſcrupuli huius frequenter uſum ad probandam occultā naturæ potentiam in certaminibus, quæ contra Magos habuit.

SCHOLIA CAP. X.

Habet Sardinia, autore Ptolemæo, ab oriente Tyrrhenū pelagus, à meridie Africum, ab occaſu Sardoū, à ſeptentrione mare, quod inter ipſam & Cyrnum ſeu Corſicam circunfunditur. Et hæc nomen habet à Sardo Herculis filio, qui immodica hominum multitudine in Sardiniam è Libya nauigaſſe dicitur, eamq; occupaſſe: antea uerò dicta fuit Ichnuſa, quòd conformis eſſet humano ueſtigio. a ¶ *Solifuga.) Alij uocant Solipungam, & eſt formicarum genus uenenatum, habens uim nocendi maximam.*

De Sardinia inſula, de Solifuga, de Sardonia herba, de admirandis aquarū uiribus. Cap. X.

SArdinia quoq;, quam apud Timæū Sandalioten legimus, Ichnuſam apud Chryſippū, in quo mari ſita ſit, quos incolarū autores habeat, ſatis celebre eſt. Nihil ergo attinet dicere, ut Sardus ab Hercule, & Norax à Mercurio procreati, cū alter ab Libya, alter ab uſq; Tarteſo Hiſpaniæ in hoſce fines permeaſſent, à Sardo terræ, à Norace Noro oppido nomen datū. Mox Ariſtæū regnando his proximū in urbe Corali, quam condiderat, ipſe coniuncto populo utriuſq; ſanguinis, ſeiuges uſq; ad ſe gentes ad unum morem cōiugaſſe, imperiū ex inſolentia nihil aſpernatas. Sed & hic Ariſtæus Iolaum creat, qui ad id locorū agros ibi inſedit. Præterea & Ilienſes & Locrenſes tranſeamus. Sardinia eſt quidem abſq; ſerpentib. Sed quod alijs locis ſerpens eſt, hoc [a]Solifuga Sardois agris, animal perexiguum, ſimileq; araneis forma, ſolifuga dicta, quòd diem fugiat. In metallis argentarijs plurima eſt: nam ſolum illud argenti diues eſt. occultim repitat, & per imprudentiā ſuperſedentib. peſtem facit. Huic incōmodo accedit & herba Sardonia, quæ in defluuijs fontanis prouenit largius iuſto. Ea ſi edulio fuerit, uescentib. neruos cōtrahit, rictu ora diducit, ut qui mortē oppetunt, ueluti ridentium facie intereāt. Cōtrà quicquid aquarū eſt, uariè cōmodis ſeruit. Stagna, piſculen-

piſculentiſsima: hybernæ pluuiæ in æſtiuã penuriam reſeruãtur. Nam homo Sardus opem plurimã de imbrido cœlo habet. Hoc collectaneum depaſcit̃, ut ſufficiat uſui, ubi defecerint ſcaturigines, quę ad uictũ uſurpari ſolent. Fontes ſanè calidi & ſalubres aliquot locis efferueſcunt, qui medelas afferũt, aut ſolidant oſſa fracta, aut abolent à Solifugis inſertũ uenenũ, aut etiã ocularias diſsipant ægritudines: ſed qui oculis medent̃,[b] & coarguẽdis ualent furib. Nam quiſquis ſacramento raptũ negat, lumina aquis attrectat. Vbi periurium nõ eſt, cernit clarius. Si perfidia abnuit, detegitur facinus cæcitate, & captus oculis admiſſum tenebris fatet̃.

mam. Idem fertur de Sardonia herba uenenata, quæ ſelino, id eſt, apio ſimilis eſt, & edentes interimit, &c. b ¶Et coarguendis furibus ualent.) *Aiunt aquam huius fontis, puris & fidem iuramento ſeruantibus aſpectu placidam atq; guſtu dulcem, periuris uerò et furibus palàm aduerſantẽ.*

De Sicilia, & Peloriade terra, aquarumq; natura. De Aetna monte, ac reliquis eius inſulis miris plurimis. De Vulcaniꝭ ſeptem inſulis.

Cap. XI.

SI reſpiciamus ad ordinẽ temporum uel locorum, poſt Sardiniam res uocant Siculę. Primò, quòd utraq; inſula in Romanam poteſtatem redacta, ijſdem temporibus prouincia facta eſt, cum eodem anno Sardiniam M. Valerius, alteram C. Flaminius prætor ſortiti ſunt. Adde quòd freto Siculo excipitur nomen Sardoi maris. Ergo Sicilia, quod cum primis aſsignandũ eſt, diffuſis promontorijs triquetra ſpecie figuratur. Pachynus aſpectus in Peloponneſum, & meridianam plagam dirigit. Pelorus aduerſam ueſpero Italiam uidet. Lilybæus in Africam extenditur. Inter quæ Peloriaſ præſtat, ſoli temperamento egregia, quòd neq; humido in lutum diluat̃, neq; fathiſcat in uagum puluerem ſiccitate. Ea ubi introrſum recedit, & in latitudinẽ panditur, tres lacus obtinet. Quorum unus quòd piſcium copioſus eſt, non equidem ad miraculũ duxerim: ſed quòd ei proximus condenſis arbuſtis inter uirgultorum opaca feras nutriat, & admiſsis uenantibus per terrenos tramites, quibus pedeſtres acceſſus excipit, duplicẽ piſcandi uenandiq; præbeat uoluptatẽ, numeratur inter eximia. Tertium ara ſacrum approbat, quæ in medio ſita, breuia diuidit à profundis: quà ad eam pergitur, aqua crurum tenus peruenit. Quod ultra eſt, nec explorari licet, nec attingi. Et ſi fiat, qui id auſus ſit, malo plectitur, quantamq; ſui partem ingurgitauerit, tantam it perditum. Ferunt quendam in hæc alta quamlongiſsimã poterat iecisse lineam: eam ut recuperaret, dum demerſo brachio niſum adiuuat, cadauer manum factam. Peloritana ora habitatur colonia Taurominia, quam priſci Naxum uocabant. Oppidum Meſſana Rhegio Italiæ oppoſitum eſt, quod Rhegium[a] à dehiſcendi argumento ῥήγιον Græci dictitabant. Pachyno multa thynnorum ineſt copia, echinis & omnibus mari nantibus piſculentiſsimũ, ac propterea ſemper captura larga. Lilybitano Lilybæum oppidũ decus eſt, Sibyllæ ſepulchro. Sicaniæ diu ante Troiana bella Sicanus rex nomen dedit, aduectus cum ampliſsima Hiberorũ manu. Pòſt Siculus Neptuni filius. In hanc plurimi Corinthiorũ, Argiuorũ, Ilienſium, Dorienſiũ, Cretenſiũ, confluxerunt, inter quos & Dædalus fabræ artis magiſter principem urbium Syracuſas habet: in qua etiam cum hyberno conduntur ſerena,[b] nullo non die ſol eſt. Adde quod Arethuſa fons in hac urbe eſt. Eminet montibus Aetna, & Eryx.

SCHOLIA CAP. XI.

Sicilia olim Trinacria, ab eius forma appellata fuit, tribus ſcilicet promontorijs in diuerſa procurrens: deinde Sicania à Sicano duce, uel, ut alijs placet, à Sicanis populis: poſtremò ab Italis, qui Siculi dicebãtur, in eam uulgò profectis, Sicilia eſt uocata. Sunt tamen qui eam à Siculo duce ſic uocatam putant. a ¶A dehiſcendi argumento.) *Hiſcere dicitur Sicilia ab Italia, quòd à continente ui terræmotuum auulſa à ueteribus perhibeatur, eo ſcilicet loco ubi Rhegium urbs eſt. Sonat autem ῥήγιον abruptionem.* *De thynnis piſcibus & infra capite 22. fit mentio.* b ¶Nullo nõ die ſol eſt.) *Syracuſana, inquit, urbs nunquam*

nunq̃ tantis obducitur nubilis, etiam hyberno tempore, quin aliqua hora sol cernatur.

De fonte Arethusa multa fabulantur poëtæ, quòd scilicet uirgo Dianæ comes mutata sit in hunc fontem, & quòd ferat pisces in magna copia, sed qui sacri habeantur, & à nullo citra deorum iras & uitæ periculo comedi queant. De Aetna monte omnia notiora sunt, quàm ut hic aliquid de eo superaddendum putem. Illud tamen mirũ est, ut licet exundet uastis incendijs, perpetua nihilominus canicie uerticis brumalem detineat faciem. c ¶ Centuripino croco.) *Superat, inquit, crocus agri Centuripini omnes Siciliæ quantumlibet nobiles fructus. In Sicilia proinde inuenta fuit comœdia, existimantq; quidam Epicharmũ poëtam illius fuisse repertorem.* d ¶ Hic Lais illa.) *Lais illa abducta ad Corinthum, cum esset formosissima, & multi ambirent complexum eius, natum est adagium, Non cuiusuis est Corinthum petere, quòd scilicet frustra iret Corinthum ad Laidem, qui non quiret dare quod ab illa poscebatur.*

Porrò Cyclopes fuerũt unoculi homines, immanes & feroces, uescebanturq; carnibus humanis. Idem de Læstrygonibus extremæ Italiæ populis narratur. Sedes autẽ Læstrygonũ putatur fuisse Caieta portus, oppidum Formiæ dictum. Sed & Ceres hinc nata putatur, Saturni & Opis filia, dicta Ceres quasi creatrix cunctarũ frugum. e ¶ Campus Aetnensis.) *Hunc campum & specum seu demersum foramen, describit quoq; Aristoteles. Sunt qui tradunt Proserpinam raptam à Plutone apud Olestrũ, quem Solinus hic Ditem uocat patrem. Proserpinã autem aiunt Bonam esse deam, quã & Persephonen uocant, seminũ scilicet uirtutem. Plutonem uerò solem esse dicũt, qui tempore hyemis remotiorẽ mundi partem perlustrat, & idcirco raptam ab eo Proserpinam dicunt, quam Ceres sub terra latentem quæritat.* f ¶ Latex uineus.) *Fons Dianæ gignitur ex Camerina unda, & si quispiam ex eo hauserit manibus nõ castis, non potest aquam illam miscere Baccho.*

Vulcano Aetna sacer est, Eryx Veneri. In Aetnæ uertice hiatus duo sunt, crateres nominati, per quos eructatus erumpit uapor, præmisso prius fremitu, qui per æstuantes cauernarũ latebras lõgo mugitu intra terræ uiscera diu uoluitur, nec antè flammarũ globos attollit, quàm interni strepitus antecedant. Mirũ hoc est: nec illud minus, quòd in illa feruentis naturæ peruicacia mistas ignib. niues profert: & licet uastis exudet incendijs, apicis canicie perpetua brumalem detinet faciem. Itaq; inuicta in utroque uiolentia, nec calor frigore mitigat̃, nec frigus calore dissoluitur. Sunt & alij montes duo, Nebrodes & Neptunius. E Neptunio specula est in pelagus Thuscũ & Adriaticũ. Nebrodi damarũ copia nomen dedit, quẽ damæ & hinnuli gregatim peruagant̃: inde Nebrodes dictus. Quicquid Sicilia gignit, siue soli, siue hominis ingenio, proximũ est ijs quæ optima iudicant̃, nisi quòd fœtus terræ [c] Centuripino croco uincitur. Hic primũ inuenta comœdia, hic & cauillatio mimica in scena stetit. Hic domus Archimedis, qui iuxta syderum disciplinã machinarius cõmentator fuit. [d] Hic Lais illa, quæ eligere patriã maluit, quàm fateri. Gentem Cyclopũ uasti testãtur specus. Læstrygonũ sedes adhuc sic uocãtur. Ceres inde magistra sationis frumentariæ. Hic ibidem [e] campus Aetnensis in floribus semper, & omni uernus die. Quẽ propter demersum est foramen, quo Ditem patrem ad raptus Proserpinæ liberè exeuntem fama est in lucem ausum. Inter Catinam & Syracusas certamen est de illustriũ fratrũ memoria, quorum nomina sibi diuersæ partes adoptant. Si Catinenses audiamus, Anapias fuit, & Amphinomus: si, quod malũt Syracusæ, Aemathiam putabimus, & Critonem. Catinensis tamen regio causam dedit facto, in quã secum incendia Aetnę protulissent, iuuenes duo sublatos parẽtes euexerunt inter flammas, illæsi ignibus. Horũ memoriã ita posteritas munerata est, ut sepulchri locus nominaret̃ Campus piorũ. De Arethusa & Alpheo uerũ est hactenus, quod cõueniunt fons & amnis. Fluminũ abundè uaria miracula. Dianam, qui ad Camerinã fluit, nisi habitus pudicæ hauserit, nõ coibunt in corpus unum [f] latex uineus, & latex aquæ. Apud Segestanos Herbesus in medio flumine subita exæstuatione feruescit. Acin quãuis demissum Aetna, nullus frigore anteuertit. Himereum cœlestes mutant plagæ. Amarus deniq; est dum in aquilonem fluit, dulcis ubi ad meridiem flectitur. Quanta in aquis, tanta est nouitas in salinis. Salem Agrigentinũ si igni iunxeris, soluitur ustione: cui si liquor aquæ proximauerit, crepitat ueluti torreat̃. Purpureũ Aetna mittit: in Pachyno translu-

translucidus inuenitur. Cætera salinarum metalla, quæ sunt aut Agrigentino, aut Centuripis proximantia, funguntur cautium ministerio. Nam illinc excîdunt signa ad facies hominum, uel deorum. Thermitanis locis insula est arundinum ferax, quæ accommodatissimæ sunt in omnem sonum tibiarum, siue præcentorias facias, quarum locus est ad puluinaria præcinendi: siue Vascas, quæ foraminum numeris præcentorias antecedunt: siue puellatorias, quibus à sono clariore uocamen datur: siue Gingrinas, quæ breuiores licet, subtilioribus tamen modis insonant: aut Miluinas, quæ in accentus exeũt acutissimos: aut Lydias, quas & Turarias dicunt, uel Corinthias, uel Aegyptias, aliásue à musicis per diuersas officiorum & nominũ species separatas. In Halesina regione fons aliàs quietus & tranquillus cum siletur, si insonent tibiæ, exultabundus ad cantũ eleuatur, & quasi miretur dulcedinem uocis, ultra margines intumescit. Gelonium stagnũ tetro odore abigit proximantes. Ibi & fontes duo. Alterũ si sterilis sumpserit, fœcunda fiet: alterum si fœcunda hauserit, uertitur in sterilitatem. Stagnum Petrensium serpentibus noxium est, homini salutare. In lacu Agrigentino oleum supernatat. Hoc pingue hæret arundinum comis de assiduo uolutabro, è quarum capillamentis legitur unguentum medicum contra armentarios morbos. Nec longè inde collis Vulcanius, in quo qui diuinæ rei operantur, ligna uitea super aras struunt, nec ignis apponitur in hanc congeriem, cum porricias intulerint. Si adest deus (sic sacrum probatur) sarmenta licet uiridia ignem sponte concipiunt, & nullo inflagrante, à litato numine fit incendium. Ibi epulantibus alludit flamma, quæ flexuosis excessibus uagabunda, quem contigerit non adurit: nec aliud est, quàm imago nuncia perfecti ritè uoti. Idem ager Agrigentinus eructat limosas scaturigines: & ut uenæ fontium sufficiunt riuis subministrandis, ita in hac Siciliæ parte solo nunquã deficiente, æterna reiectatione terram terra euomit. Achaten lapidem Sicilia primũ dedit, in Achatis fluminis ripis repertum, non uilem, cum ibi tantum inueniretur. Quippe interscribentes eum uenæ naturalibus sic notant formis, ut cum optimus est, uarias præferat rerum imagines. Vnde anulus Pyrrhi regis, qui aduersus Romanos bella gessit, non ignobilis famæ fuit, cuius gemma Achates erat, in quo nouem Musæ cum insignibus suis singulæ, & Apollo tenens citharam uidebantur, non impressis figuris, sed ingenitis: nunc diuersis locis apparet. Dat Creta, quem Coraliachaten uocant, corallo similem, sed illitum guttis auro micantibus, & scorpionum ictibus resistentem. Dat India redentem nunc nemorũ, nunc animalium facies, quem uidisse oculis fauet, quiꝗ intra os receptus sedat sitim. Sunt & qui usti redolent myrrhæ odorem. Achates sanguineis maculis irrubescit. Sed qui maximè probantur, uitream habent perspicuitatem, ut Cyprius. Nam qui sunt facie cerea abundantes, triuialiter negliguntur. Omnis ambitus huius insulæ clauditur stadiorum tribus millibus. In freto Siculo ἡφεσίαι insulæ xxv. millibus passuum ab Italia absunt. Itali Vulcanias uocant. Nam & ipsæ natura soli ignea per occulta cõmercia aut mutuantur Aetnæ incendia, aut subministrãt. Hîc dicta sedes deo ignium. Numero septem sunt. Liparę nomen dedit rex Liparus, qui eam ante Aeolum rexit. Alteram Hieram uocauerũt: ea præcipuè Vulcano sacrata est, & plurimum colle eminentissimo nocte ardet. Strongyle tertia, Aeoli domus, uergit ad solis exortum, minimè angulosa, quæ flammis liquidioribus differt à cæteris. Hæc causa efficit, quod ex eius fumo potissimum incolæ præsentiscunt, qui nam flatus in triduo portendantur. Quo factum, ut Aeolus rex uentorum crederetur. Cæteras, Didymen, Ericusam, Phœnicusam, Euonymon, quoniam similes sunt, dictas habemus.

De tertio Europæ sinu, de Græciæ regionib. ac locis, deq; memorandis in eis plurimis: de perdicũ natura. Cap. XII.

TErtius Europę sinus incipit à [a]Cerauniјs montib. desinit in Hellespontũ. In eo apud Molossos, ubi Dodonæi Iouis templũ est, Tomarus mõs est, circa radices centeno fonte nobilis, ut Theopompo placet. In Epiro sacer fons est, frigidus ultra omnes aquas, & spectatæ diuersitatis. Nã si in eum ardentẽ immergas facẽ, extinguit: si procul, ac sine igni admoueas, suopte †ingenio inflãmat. †incendio Dodone, ut Maro dicit, Ioui sacra est. Delphi Cephiso flumine, Castalio fonte, & Parnasi iugis celebres. Acarnania Aracyntho eminet. Hanc ab Aetolia Pindus diuidit, qui Acheloum parit, cum primis Græciæ amnibus prædítũ ueteri claritate: nec iniuria, cũ inter calculos, quibus ripæ eius micãt, inueniant̃ Galactites, qui scrupulus ipse ater si terat̃, reddit succũ album ad lactis saporẽ. Fœminis nutrientib. illigatus, fœcũdat ubera: subnexus paruulis largiusculos haustus facit saliuarum. Intra os receptus, liquescit: cum soluit̃ tamen, memorię bonum perimit. quẽ post Nilum Achelous dat, tertiũ nemo. Propter oppidum Patras Scioëssa locus nouem colliũ opacitate umbrosus, & radijs solis fermè †inuisus, nec aliã ob causam memorabilis. †inuius In Laconia spiraculũ est [b]Tænaron. Est & Tænaron promontoriũ, aduersum Africæ, in quo fanũ est Methymnęi Arionis, quem delphine eò aduectũ imago testis est ęrea, ad effigiẽ casus & ueri operis expressa. Pręterea tempus signatum, Olympiade undetrigesima, qua in certamine Siculo idem Arion uictor scribitur, idipsum gestum probat̃. Est & oppidũ Tænaron, nobili uetustate. Præterea aliquot urbes, inter quas [c]Leuctræ, nõ obscuræ iampridẽ Lacedæmoniorũ fœdo exitu. Amyclæ silentio suo quondã pessundatæ. Sparta insignis cum Pollucis & Castoris templo, tum etiã Otryadis illustris uiri titulis. Theramne, unde primũ cultus Dianę. Pitane, quã Arcesilaus Stoicus inde ortus prudẽtiæ suæ merito in lucẽ extulit. †Anthea & Cardamyle, †Antia ubi quondã fuere [d]Thyræ, nunc Locus dicit̃, in quo anno xvij. regni Romuli

SCHOLIA CAP. XII.

Vocat à principio huius capitis Solinus tertiũ Europæ sinũ mare Ioniũ, quod sequitur sinũ Adriaticũ, habetq; plures prouincias, quarũ nomina sunt, Epirus, Acarnania, Aetolia, Phocis, Locris, Achaia, Messenia, Laconia, Argolis, Megaris, Attica, Bœotia, Doris, Thessalia, Magnesia, Macedonia, Thracia, atq; Græcia omnis. Has prouincias poteris Lector infra uidere in tabula, in qua expreßimus Græciã cum suis partibus. a ¶*Ceraunijs montib.) Hi mõtes in Epiro sunt, à crebris fulminib. sic dicti.*

Hellespontus uerò fretũ est angustũ quod ab Aegæo mare transmittit in Propontidẽ, septem stadijs Asiã ab Europa secernẽs. Dicitur autẽ Hellespontus, à Ponto & Helle, quæ ibi cecidit in pontũ. Molossa pars Epiri est, à Molosso Pyrrhi et Andromaches filio sic uocata. Dodona quoq; urbs Epiri est, iuxta quã insigne nemus est, ubi Dodonæi Iouis templũ olim fuit, in quo duæ columbæ consulentib. dabant responsa: harũ unã in Delphos, alterã in Ammonis Iouis templũ aduolasse dicũt. Sunt aũt Delphi in Bœotia iuxta Parnasum, à Delpho Neptuni filio sic dicti: et Parnasus mons Phocidis, supra modũ erigitur duobus capitib. in aëra. Acarnania Epiri est pars, & Aracynthus mõs Aetoliæ, Mineruæ sacer. Per oppidum Patras Scioëssa, putant intelligendũ opacitatẽ illius loci. b ¶*Tænaron.) In Laconia est promontoriũ quod Malea dicitur, haud procul à Sparta ciuitate, in quo hiatus magnus est, & auditur strepitus progredientiũ, atq; ob id ueteres dixerunt, per has Tænarias fauces descensum esse ad inferos. Hunc specũ Solin. hic uocat spiraculũ Tænaron. Huc fabulantur Arionem cytharœdũ, à Methymna urbe Lesbi Methymnæum dictũ, à dephine incolumẽ deuectũ, cum à prædonibus in mari obrueretur.*

c ¶*Leuctræ.) Apud urbem Bœotiæ Epaminundas Thebanorũ dux sic superauit Lacedæmonios, ut ab illo tẽpore Græciæ principatũ nunq̃ recuperare potuerint: ciuitas autẽ Amyclarũ ab hoste pessundata est, nemine eorũ nunciante aduentũ. Nam cum semel falso nunciatus esset aduentus hostium, postea cautũ est ne quis amplius nunciaret, inde ex improuiso captæ sunt Amyclæ. In hac Laconiæ urbe nati sunt Castor & Pollux, quorũ templũ insignem reddidit Spartã siue Lacedæmonẽ urbem Laconiæ, quæ diu cum Atheniensib. grauia geßit bella, & Lycurgi legibus optimè instituta fuit.* d ¶*Thyræ.) Nomen est ciuitatis, plurale, & neutrũ.*

Epidaurus quoq; nobilitata est ob templum ægrotantiũ, in quo pendebant tabellæ, in quibus sanati languores scripti

muli inter Laconas & Argiuos memorabile fuit bellũ. Nam Taygeta mons, & flumẽ Eurotas, notiora sunt quàm ut stylo egeant. Inachus Achaię amnis Argolicũ secat tractũ, quem rex Inachus à se nominauit, qui exordiũ Argiuæ nobilitati primus dedit. Epidauro decus est Aesculapij sacellũ, cui incubantes ægritudinũ remedia capessunt de monitis somniorũ. Pallanteũ Arcadiæ oppidũ, quòd Palatio nostro per Euandrũ Arcada appellationẽ dederit, sat est admonere: in qua mõtes Cyllene, & Lycæus, Mænalus etiã [c]dijs alumnis inclaruerũt: inter quos nec Erymanthus in obscuro est. Inter flumina Erymanthus Erymantho monte demissus est, & Ladon ille. Herculis pugnæ hic planè clarescũt. Varro perhibet fontẽ in Arcadia esse, cuius interimat haustus. In hac terrarũ parte, de auibus hoc solũ nõ indignũ relatu cõperimus, quòd cum alijs locis merula fulua sit, circa Cyllenẽ cãdidissima est. Nec lapidẽ spreuerimus quẽ Arcadia mittit, Asbesto nomen est, ferri colore: hic accensus semel extingui nõ potest. In Megarensiũ sinũ [f] Isthmos exit, ludis quinquennalib. & delubro Neptuni inclytus: quos ludos eapropter institutos ferũt, quòd sinibus quinq; Pelopõnesi orę abluunt, à septentrione Ionio, ab occidente Siculo, à brumali occidente Aegæo, à solstitiali oriẽte Myrtoo, à meridie Cretico. Hoc spectaculũ per Cypselum tyrannũ intermissum, Corinthij olympiade xlix. solennitati pristinæ reddiderũt. Cæterũ [g]Peloponneson à Pelope regnatã, nomen indicio est. Ea ut platani foliũ recessibus & prominẽtijs figurata, diuortiũ facit inter Ionium & Aegæum mare, quatuor non amplius millibus dispescens utrunq; littus, excursu tenui, quem Isthmon dicunt, ob angustias. Hinc Hellas incipit, quam propriè uerã uolunt esse Græciã, quę nunc Attica, Acte prius dicta. Ibi Athenæ, cui urbi [h]saxa Scyronia propinqua sunt, porrecta sex millibus

scripti erant: in hoc Aesculapij templo sedebant ægroti, quoad sanitatẽ recuperarent. De Pallanteo suprà in descriptione Romani palatij mentionẽ fecimus. e ¶ *Dijs alumnis.)* Intelligit *Mercurium, Pana & Faunum, qui in his montibus colebantur. Nam Lycæus deo Pani sacer erat, ubi et templum bicornis Fauni fuit. Cæterũ fluuius Ladon celebris est propter pugnas Herculis quas habuit cum apro Erymanthæo, & auibus Stymphalidibus. Narrãtur enim è lacu Stymphalo aues ascendere tantæ magnitudinis, ut radios solis obumbrẽt, deuastentq; omnẽ Arcadiam. Et in monte Erymantho Hercules cepit domuitq; aprum agrorũ uastatorẽ, uiuumq; in humeris ad Eurystheũ detulit.* f ¶ *Isthmos.) Est Isthmos inter duo maria angusta terra, quemadmodũ in Isthmo Corinthio, ubi extructũ fuit templũ Neptuni. Fuit et Isthmos inclytus ludis quinquennalib. qui instituti fuerũt, quòd quinq; maria alluant oram Pelopõnensem, nempe mare Ioniũ, Siculũ, Aegæum, Creticũ, & Myrtoum, quod est pars maris Aegæi: seu quæ est inter Aegæum & Ioniũ, nomẽ accipiens à Myrtilo Mercurij filio, qui in id proiectus fertur.* g ¶ *Peloponneson.) Quasi diceres, Pelopis νῆσος, id est, insula, olim Pelasgia uocata, & est peninsula, haud ulli terræ noblitate postferenda, platani folio similis, propter angulosos recessus.*

Dicta autẽ est Peloponnesus, à Pelope rege Pisæ, qui cũ rebus ac prudentia insignis esset, duxit plurimos accolas in hanc insulam, & à se Pelopõnesum appellauit: hac uerò tempestate nominãt eam Moreã. Cæterũ angustiæ illæ quibus hæc insula cohæret cõtinenti, est Isthmos Corinthiacus, ubi incipit Hellas, quæ à nostris appellatur Græcia. Dicta autem est Hellas ab Helle rege, sicut & Græcia à Græco rege. h ¶ *Saxa Scyronia.) Scyron Thesei consobrinus latro fuit, cuius ossa cũ in mare cecidissent, in scopulos cõuersa ferũtur, quæ adhuc Scyronia saxa uocantur, nec longè absunt à Megaris. Alij dicũt hunc Scyronem transeuntes spoliasse, et ex his saxis in mare præcipitasse. Ex his quoq; petris Ino, quæ & Leucothoë, cũ Palæmone filio præcipitẽ se dedisse fertur in mare, idq; hac occasione: cum marito eius Athamanti Iuno furorẽ immisisset, ut conaretur occidere filios suos (sic enim sperabat Iuno et Bacchũ periturũ) Ino cũ filio suo fugiens ad saxa Scyronia, & hinc delapsi sunt in mare Ionium, & miseratione numinũ cõuersi putantur in maris deos.*

Sunt autem maris numina, Aegæon, Doris, Glaucus, Neptunus, Nereus, Oceanus, Panopea, Proteus, Thetis, Triton, & , ut hic Solinus, Palæmon, Ino, Nereides, quarum nomina refert Homer. Iliad. 18. & Heſiod. in Theogonia. Sunt præterea in Attica regione inſignes fontes, è quibus Calliroë nouem habet capita & aquæductus. Notandum quoq; hic, quòd quidam legunt Enneacrunon, pro Cruneſon, putantes hunc locũ corruptũ. i ¶ *Marathon.) In Marathonio campo commiſſum olim fuit cruentiſsimum prælium inter Græcos & Perſas, putaturq́; accidiſſe anno ducenteſimo & ſexageſimo poſt Romã conditam. Quæ mox ſubijciuntur de Ceo inſula, ſciendum quòd Latini illam nominant Ceam, & uulgus nauticum Ciam. Celebris eſt autem hæc inſula, propter ueſtes bombycinas illic inuentas. Sunt & Thebani celebres, ſed rudi ingenio, unde & prouerbiũ natũ eſt, Bœoticus animus, quod dicitur in ſtolidum hominem, & cui nihil præter hominis figurã ineſt. Fuerunt autem Thebæ per Amphionem muris cinctæ, & non ſaxa per lyræ ſonum adducta, ut quidã fabulantur: niſi malis ſic intelligere, quòd per eloquentiã Amphionis homines ſylueſtres ciuiliores facti ſint, ſicut & Prometheus fingitur homines formaſſe, eò quòd ſapientia eloquentiaq́; ſua, à beſtiarũ uita in ciuiles homines transformauerit. Gloriatur tamen hæc urbs de numinibus apud ſe ortis, nempe de Libero patre & Hercule, item de Cadmo primo literarũ inuentore, qui fertur XVI. literas è Phœnicia in Græciam detuliſſe, quibus Palamedes adiecit quatuor alias, nempe ξ θ φ χ. Cæterum fontem Hippocrenen ſic aiunt exortũ: Pegaſus equus alatus Neptuni & Meduſæ Gorgonis filius, cum in montem Heliconem deuolaſſet, terrã ungula ex more percußit, & ex ea fons mox prodijt, qui ab equo Hippocrene dictus eſt. Aganippe uerò fons Bœotiæ à Cadmo mõſtratus, Muſis ſacer: ex eo ſi quis bibiſſet, optimus poëta efficiebatur, conſequebaturq́; facundiam.* k ¶ *Aulidis portũ.) Eſt Aulis ciuitas Bœotiæ, & portus paucarũ capax nauium, ubi cum ueniſſent Græci, coniurarũt ſub Agamemnone excidium Troianum.*

Leleges uerò putantur ſic appellati à Lelege duce. Alij aiunt fuiſſe populos errabundos, qui quondam Theſſaliam, & diuerſa alia loca tenuerunt. Quidam tradunt Cares & Leleges fuiſſe conterminos. Delphi ciui

bus paſſuum ob honorẽ ultoris Theſei, & memoriam nobilis pœnę ſic nominata. Ex iſtis rupibus Ino ſe cum Palæmone filio in profunda pręcipitem iaculata, auxit maris numina. Nec Atticos monteis in partem tacebimus. Eſt Icarius, eſt Brileſſus, eſt Lycabethus, & Aegialus. Sed Hymetto meritò ac iure attribuit̃ principatus, quòd apprimè florulẽtus eximio mellis ſapore, & externos omnes, & ſuos uincit. Callirroën ſtupent fontẽ, nec ideo Cruneſon fontem alterum nulli rei numerant. Athenienſibus iudicij locus eſt Ariopagus. [i]Marathon campus factus memorabilis opinione prælij cruentiſsimi. Et multæ quidem inſulæ obiacent Atticæ cõtinenti, ſed ſuburbanæ fermè ſunt, Salamis, Suniũ, Cos, Ceos, quæ ut Varro teſtis eſt, ſubtilioris ueſtis amicula arte lanificæ ſcientiæ prima in ornatum fœminarũ dedit. Bœotia Thebis enitet. Thebas cõdidit Amphion, nõ quòd lyra ſaxa duxerit: neq; enim par eſt id ita geſtũ uideri: ſed quòd affatus ſuauitate homines rupium incolas, & incultis moribus rudeis, ad obſequij ciuilis pellexerit diſciplinam. Vrbs iſta numinib. apud ſe ortis gloriatur, ut perhibent qui ſacris carminibus Herculem & Liberũ celebrant. Apud Thebas Helicon lucus eſt, Citheron ſaltus, amnis Iſmenius, fontes Arethuſa, Oedipodia, Pſammate, Dirce: ſed ante alios Aganippe, & Hippocrene. Quos Cadmus literarũ repertor primus, quoniam equeſtri exploratione primus deprehendiſſet, dum rimatur quæ'nam adiſſet loca, incenſa eſt licentia poëtarum, ut pariter utrunq; diſſeminaretur, ſcilicet quòd eorum alter alitis equi ungula ſolicitatus foret, alter potus facundia animas irrigaret, & quòd aperta foret alitis equi ungula, et quòd poti inſpirationem facerent literariam. Eubœa inſula laterum obiectu efficit [k]Aulidis portum, ſeculis traditum gręcæ coniurationis memoria. Bœoti ijdem ſunt qui Leleges fuerunt, per quos defluens Cephiſus amnis, ſe in maria cõdit. In hac cõtinentia Opuntius ſinus, Lariſſa oppidũ, † Delphiramne quoq;, in qua Amphiarai fanum, & Phidiacæ ſignũ Dianæ. Varro opinatur duo in Bœotia eſſe flumina, natura licet ſepari, miraculo tamen non diſcrepante: quorum alterum ſi ouillum pecus debibat, pullum fieri coloris quẽ induerit: alterius hauſtu quæcũq; uellerum fuſca ſunt, in candidum uerti. Addit etiam, uideri ibi puteum peſtilentem, cuius liquor mors eſt haurientibus.

† Delphi, *Rhamnus*

Perdices

Perdices ſanè cum ubiq; liberę ſint, ut aues uniuerſæ, in Bœotia non ſunt: nec cum uolant, ſui ſunt iuris, ſed in ipſo aëre quas tranſire non audeant, metas habent. Inde ultra notatos iam terminos nunq; exeũt, nec in Atticũ ſolum tranſmeant. Hoc Bœotijs propriũ. Nam quę cõmunia ſunt omnib. generatim pòſt perſequemur. Cõcinnantur à perdicibus nidi, munitione ſolerti. Spineis enim fruticibus ac ſurculis receptus ſuos ueſtiunt, ut animalia quæ infeſtant, arceantur à ſpinis ſurculorũ. Ouis ſtragulum puluis eſt, atq; clanculò reuertũtur, ne indiciũ loci cõuerſatio frequens faciat. Plerunq; fœminæ [l] tranſuehunt partus, ut mares fallant, qui eos impatientius affligũt ſæpiſsimè adulantes. Dimicatur circa connubium, uictosq; credunt fœminarũ uice uenerem ſuſtinere. Ipſas libido ſic agitat, ut ſi uentus à maſculis flauerit, fiant prægnantes odore. Tunc ſi quis hominũ ubi incubãt propinquabit, egreſſę matres uenientibus ſeſe ſponte offerunt, & ſimulata debilitate uel pedum, uel alarũ, quaſi ſtatim capi poſsint, egreſſus fingunt tardiores: hoc mendacio ſolicitant obuios & eludunt, quoad prouecti longius à nidis auocentur. Nec in pullis ſtudiũ ſegnius ad cauendum: cum enim uiſos ſe perſentiſcunt, reſupinati glebulas pedibus attollunt, quarum † obtectu tam callidè proteguntur, ut lateant etiam deprehenſi.

†obiectu

phi ciuitas eſt in Bœotia *iuxta* Parnaſum, *dicta à* Delpho Neptuni *filio.* Hic Apollinis *fuit oraculum inſigne: etſi initio fuerit contemnendum, proceſſu tamen temporis ad tantam famã euectum eſt, ut illuc ex toto orbe acceſſus fieret.* Rhamnus Rhamnũtis, *ciuitas alia eſt parua, ſed ex fano* Amphiarai *&* *ſtatua* Phidiacæ Dianæ *illuſtris, quam alij* Nemeſeos *ſtatuam eſſe putant.*

l ¶ Trãſuehũt partus.) *Id eſt, oua quæ mariti ebibũt diripiuntq́; ob intemperantiã libidinis. Sed & mares inter ſe dimicant deſiderio fœminarum, & uictum aiunt uice fœminæ uenerem pati.*

De Theſſalia, & in ea oppidis: de Peneo flumine, de Tempe amœnitate, de Olympi montis altitudine, à quóue Philippi regis erutus oculus. Cap. XIII.

THeſſalia, eadem eſt & Aemonia, quã Homerus ἄργος πελασγικὸν nominat: ubi genitus Hellen, à quo reges Hellenes nominati. Huius à tergo Pieria ad Macedoniã protendĩt, quæ deuicta ſub Macedonũ uenit iugum. Multa ibi oppida, flumina multa. De oppidis egregia ſunt Phthia, Lariſſa, Theſſalia, & Thebæ. De amnib. [a] Peneus, qui propter Oſſam Olympũq; decurrens, collibus dextra læuaq; molliter curuis, nemoroſis cõuallib. Theſſalica facit Tempe, undiſq; apertior Macedoniã ac Magneſiam interluens, in Thermæũ ſinũ cõditur. Theſſaliæ ſunt Pharſalici campi, in quib. ciuiliũ bellorũ detonuerunt procellę. Ac ne in montes notos eamus, Pindũ & Othryn agitent, qui Lapitharũ originẽ proſequuntur. Oſſam, quos Centaurorũ fabulis immo

SCHOLIA CAP. XIII.

Theſſalia à Theſſalo *quodam ſic dicta, inuenitur uarijs nominib. nuncupata. Nam à* Deucalionis *matre inuenitur dicta* Pandora, *& ab eiuſdem uxore* Pyrrhea: *item ab* Aemone *rege* Aemonia, *ab* Emathione Emathia, *ab* Homero *appellata eſt* Argopelaſgicon, *& præterea* Hellas *ab* Hellene Deucalionis *filio: unde & quidam ſcribunt ſolos* Theſſaliæ *incolas uocari* Hellenes, *id eſt,* Græcos. *Habet hæc prouincia regiũculam uerſus* Macedoniam, *quæ uocatur* Pieria *à* Pierio *monte, in quo ex* Ioue *&* Mnemoſyne *natæ ſunt* Pierides Muſæ. *Ceterũ* Theſſaliam *ipſam* Philippus Macedonũ *rex deuicit, nõ ob aliam cauſam quàm ut* Theſſalorum *equitũ robur ſuo adiũgeret exercitui.*

a ¶ Peneus.) *Fluuius eſt inter* Oſſam *&* Olympũ *decurrens, collibus dextra læuaq́; molliter curuis. In eo curſu* Tempe, *quinq; millium paſſuum longitudine, & fermè ſex latitudine, pulcherrimus eſt ager, amœnus gramine, refertus arboribus, canorus auiũ concentu, iugis dextra læuaq́; (ut iam dictum eſt) leniter ſeſe tollentibus, media interſecat amnis.* Ceterum Pharſalici *campi ſunt qui &* Philippici *campi, ubi prælium inter* Cæſarem *&* Pompeium *geſtum eſt, & deinde inter* Auguſtum *&* Caßium. Pindus *uerò olim* Lapitharum *ſedes, mons eſt* Theſſaliæ, Apollini Muſiſq́; *ſacer,* Acarnaniam *diuidens ab* Aetolia: *ſicut &* Othrys *eiuſdem regionis alius eſt mons. Hos, ſicut &* Oſſam, *agitandos* Solinus *alijs relinquit.* Centauri *populi ſunt* Theſſaliæ, *ſecus* Pelium *habitantes montem, qui à poëtis finguntur eſſe media parte uiri & media equi, originem ab* Ixione *trahentes, agreſtes admodum, qui primi pugnare ex equis cœperunt: à ſtimulando calcaribus equo, centau-*

ri dicti, ἀπὸ τοῦ κεντεῖν, *quia furentē taurorū gregem telis confecerūt, propter quod hippocentauri, id eſt, equi ſtimulatores appellati ſunt.* b ¶Pelion.) *In hoc monte celebratū aiunt nuptiale conuiuium* Thetidis *atq;* Pelei, *qui* Iouis *nepos fuit, et ad eius nuptias omnes dij referūtur cōuocati.* Olympus *uerò mons cæteris in hoc celebrior habetur, quòd reliquos omnes ſua altitudine tranſcendit, quā quidam ſcribunt eſſe decē ſtadiorū.* Dicitur *autē* Olympus, *quaſi* ὅλος λάμπων, *id eſt, totus fulgens, quia ſolem interdiu ſemper clarū habet, nulliſq; unquam nubibus obfuſcatur. Sunt & alij tres mōtes in alijs terris qui* Olympi *uocantur, ſed iſte excellentior habetur.* c ¶*Inſcriptā ſuo nomine.)* Hoc *eſt,* Aſter *telū* Philippo *immiſit in oculū, his uerbis inſcriptū,* Aſter Philippo *mortiferū mittit telum.* Fuit *&* Philoctetes *ſagittarū peritiſſimus, natus quoq; ex* Melibœa *urbe littorali* Magneſiæ. d ¶*Libethrus.)* Eſt *hic fons* Muſis *ſacer, & hinc à poëtis nuncupantur* Libethrides Muſæ.

immorari iuuat.[b] Pelion autē nuptiale cōuiuiū Thetidis atq; Pelei in tantū notitiæ obtulit, ut taceri de eo magis mirū ſit. Nam Olympū ab Homero nō per audaciā celebratū docēt, quæ in eo uiſitant. Primū excellenti uertice tātus attollitur, ut ſumma eius cœlū accolæ uocēt. Ara eſt in cacumine Ioui dicata, cuius altarib. ſi qua de extis inferunt, nec difflant uentoſis ſpiritib. nec pluuijs diluunt, ſed uoluente altero anno, cuiuſmodi relicta fuerint, eiuſmodi reperiunt: & omnib. tempeſtatibus à corruptelis aurarū uindicat, quicquid ibi ſemel eſt Deo conſecratum. Literę in cinere ſcriptę uſq; ad alterā anni ceremoniam permanēt. In regione Magneſia Methone oppidū eſt, quod cum obſideret Philippus Alexādri Macedonis Magni pater, damnatus eſt oculo ictu ſagittæ, quā iecerat Aſter oppidanus [c] inſcriptā ſuo nomine, loco uulneris, nomine, quē petebat. Populū iſtum callere artem ſagittariā credere poſſumus uel de Philoctete, quoniā Melibœa in hoc pede cōputatur. Sed ne tranſeamus præſidium poëtarū, fons [d] Libethrus & ipſe Magneſiæ eſt.

SCHOLIA CAP. XIIII.

Deſcriptio Macedoniæ talis eſt, ut ab oriente Thraciū *limitem, ab occaſu* Ionium *pelagus, à meridie* Epirum, *& à ſeptentrione* Dalmatiæ *habeat partē. Inſunt illi* Theſſalia, Magneſia, Doris, Locris, Phocis, Bœotis, Attis, Megaris. *Porrò* Edonij *populi ſunt ab* Edone Thraciæ *monte ſic dicti.*

a ¶Athon.) *Mons iſte eſt inter* Macedoniam *&* Thraciam, *altitudinis mirandæ, ut uſque ad inſulam* Lemnon *umbram porrigere dicatur: excurrit quoque à planitie in mare ſeptuagintaquinque millia paſſuum: & hunc* Xerxes *rex* Perſarum *à continente abſcidit in longitudine paſſuum mille quingentorum.* De *auri uenis* Ariſtoteles *quoq; ſic ſcribit:* Extant *in* Philippicis Macedoniæ *campis aurifodinæ quamplures, ex quibus ſcrobes erutas auri, augeri paulatim inquiūt, ac denuò aurum parere.* De Oreſtide Strabo *ſic ſcribit:* Memoriæ *traditum eſt,* Oreſtiden *oram ab* Oreſte *quandoque occupatam fuiſſe, quū cæſa matre exul à* Mycenis, *urbe* Peloponneſi, *profugeret, & ſui regioni nomen reliquiſſet.* Hic *ducta uxore* Hermione, *filia* Menelai *&* Helenæ, *genuit* Oreſten *iuniorem, à quo & terra quam incoluit, ſic denominata eſt.*

b ¶Phle-

De Macedonia, eiuſq; regum ſucceſsione, ac Peanite lapide.

Cap. XIIII.

QVi Edonij quondam populi, quæq; Mygdonia erat terra, aut Pierium ſolum, uel Aemathiū, nunc omne uniformi uocabulo Macedonica res eſt: & partitiones, quę ſpecialiter antea ſeiungebātur, Macedonū nomini contributæ, factæ ſunt corpus unū. Igitur Macedoniā pręcingit Thracius limes: meridiana Theſſalię Epirotæ tenēt: à ueſperali plaga Dardani ſunt, & Illyrij: quà ſeptentrione tunditur, Pœonia ac Pelagonia protegitur. A Triballis, montanis exceſsibus aquilonio frigori obiecta. Inter ipſam & Thraciam Strymon amnis facit terminū, qui ab Hæmi iugis irrigatur. Verū ut ſileam aut Rhodopen Mygdoniū montē, aut [a] Athon claſsibus Perſicis nauigatum, cōtinentiq; abſciſſum mille quingentorū paſſuum lōgitudine, ſimul de auri uenis & argenti, quæ optimæ in agris Macedonū, & plurimę eruunt, Oreſtidem dicam. Populi ſunt, qui ut Oreſtidæ dicerent, inde cœptum. A Mycenis profugus matricida, cū abſceſſus longius deſtinaſſet, natum ſibi in Aemathia paruulum de Hermione, quam in omneis caſus ſociam adſciuerat, hic mandauerat occulendum. Adoleuit puer in ſpiritu regij ſanguinis, nomen patris ſui referens, occupatóque quicquid eſſet

quod

quod procedit in Macedonicũ sinũ & Adriaticum salum, terram cui imperitauerat, Orestiden dixit. Admonet [b] Phlegra, ubi antequam oppidum fieret, rumor est militia mundi dimicatũ cum gigantibus, ut penitus persequamur quantis probationibus ibidem imperij indicia diuinæ expeditionis in hoc seculo perseuerarint. Illic si quando, ut accidit, nimbis torrentes excitantur, & aucta aquarum pondera ruptis obicibus ualentius se in campos ruunt eluuione, ossa etiam nunc ferũt detegi, quæ ad instar corporis sunt humani, sed modo grandiore, quæ ob enormem magnitudinẽ monstrosi exercitus iactitant extitisse: idq; adiuuatur argumento saxorum immanium, quibus oppugnatũ cœlum crediderũt. Pergam ad residua quæ in Thessaliam & Aemoniã porriguntur: sunt enim [c] arrectiora, quàm usquam proceritas montana attolli ualeat. Nec est in terris omnibus, quod meritò ad istas eminentias cõparetur, quippe quas solas diluuialis irruptio cum uniuersa obduceret humido situ, inaccessas reliquit. Durant uestigia nõ languidæ fidei, quibus apparet hos locos superstites undosę tempestati fuisse. Nam in latebrosis rupium cauaminibus, quę fluctuũ cõfligijs tunc adesa sunt, reduuiæ conchyliorũ resederunt, & alia multa, quę affatim mari incito expuũtur, ita ut sint licet facie mediterranea, apparent tamẽ specie littorali. Nunc de incolis reddã. [d] Aemathius qui primus in Aemathia accepit principatum, seu quia indago originis eius ęuo disperijt, seu quia alta res est, genuinus terræ habetur: post hunc in Macedonijs exortum Aemathiæ nomen perstitit. Sed Macedo Deucalionis maternus nepos, qui solus cum domus suæ familia morti publicæ superfuerat, uertit uocabulum, Macedoniamq; à se dixit. Macedonẽ Caranus insequitur dux Peloponnesiacę multitudinis, qui iuxta responsum datum à Deo, ubi caprarium pecus resedisse aduerterat, urbem condidit, quam dixit αἶγας, in qua sepeliri reges mos erat, nec alter excellentiũ uirorum bustis apud Macedonas priscos dabat̃ locus. Succedit Carano [e] Perdica II. & XX. Olympiade, primus in Macedonia rex nominatus, cui Alexander Amyntę filius diues habitus est, nec immeritò. Ita enim affluenter successus eius ampliandis opibus proficiebãt, ut ante omneis [f] Apollini Delphos, Ioui Eliden statuas aureas dono miserit. Voluptati auriũ indulgentissimè deditus, sic ut plurimos qui fidibus sciebant, dum uixit, in usum oblectamẽti donis tenuerit liberalibus, inter quos & Pindarum lyricum. Ab hoc Archelaus regnum excepit, pru-

b ¶ *Phlegra.)* *Vallis est in Thessalia, ubi Gigantes cœlum saxis oppugnauerũt, uolẽtes deos pellere de cœlesti sede: sed missis è cœlo fulminibus coacti sunt fugere, ingenti superati uictoria. Hac gigantum fabula ostenditur, uires sine prudentia non tantum uanas esse, uerùm & sibi aduersarias.*

c ¶ *Arrectiora.)* *Vel erectiora. Habet, inquit Plin. cap. 8. quarti, Thessalia quosdam altißimos montes, quos Gigantes cum cœlum oppugnare decreuissent, inuicẽ cõposuisse fabulantur. Porrò quæ de diluuiali irruptione subduntur, non de uniuersali diluuio, quod sub Noah Deus induxit, sed de particulari aliquo accipiendum est.*

d ¶ *Aemathius.)* *Ab isto Macedoniæ regio primum uocata fuit Aemathia. Berosus uetustißimus scriptor, dicit hunc Aemathium fuisse Camesis filiũ, hoc est, Nohæ abnepotem: & is cum tam longo æuo præcesserit Solinũ, & suæ tempestatis scriptores, ab illis genuinus terræ habitus est, quippe qui sacris destituti literis, originem eius ignorauerũt. Præterea cum Macedon Osiridis filius regnare cœpisset in Aemathia, cœpta est prouincia ab eo denominari Macedonia. Hunc insequitur Caranus, qui cũ iussus esset oraculo quærere sedes in Macedonia, uenit cum magna multitudine Græcorum in Aemathiam, & urbem Edyssam, non sentientib. oppidanis, propter imbriũ & nebulæ magnitudinem, gregem caprarum imbrem fugientẽ secutus, occupauit, reuocatusq; in memoriam oraculi, quo iussus erat ducibus capris imperiũ quærere, regni sedẽ statuit, urbemq; Edyssam ob memoriã muneris, Aegæam, populos Aegeadas uocauit, Græci enim αἶγα capram dicunt.*

e ¶ *Perdica.)* *Recenset Solinus solum insignes Macedoniæ reges. Nam cõstat ante Alexandrum magnũ xxiij. reges in Macedonia fuisse, inter quos fuerũt Perdicæ tres, Amyntæ quatuor, Philippi duo, Archelai duo, & Alexandri tres.*

f ¶ *Apollini Delphos.)* *Fuit Delphicum oraculum maximis omnium populorum & regum refertum donis & thesauris. Sic in Elide Peloponnesi regione delubrum fuit Olympici Iouis, certamine gym-*

nico

dens rei bellicę, naualium etiam cõmentor prę liorum. Is Archelaus in tantũ literarũ amator fuit, ut Euripidi Tragico consiliorum suorum summam crederet. Cuius suprema non cõtentus prosequi sumptu funeris, crinem tõsus est, & mœrorem quem animo conceperat, uultu publicauit. Idem Archelaus Pythias & Olympicas palmas quadrigis adeptus, Græco potius animo, quàm regali, gloriã illam præ se tulit. Post Archelaum Macedonica res dissensione iactata in [g] Amyntæ regno stetit, cui tres liberi, sed Alexander patri succedit. Quo exempto, Perdicæ primum data copia amplissimæ potestatis, qui obiens hęreditarium regnũ fratri Philippo reliquit, quem captum oculo dextro apud Methonem suprà diximus, cuiusq; debilitatis omen pręcesserat. Nam cũ nuptias ageret, acciti tibicines carmen Cyclopeũ quasi de colludio cõcinuisse traduntur. Hic Philippus magnum procreat Alexandrum, quamlibet Olympias Alexandri mater nobiliorem ei patrẽ acquirere affectauerit, cum se coitu draconis consatam affirmaret. Ita tamen ipse egit, ut Deo genitus crederetur. Peragrauit orbẽ, rectorib. Aristotele & [h] Callisthene usus. Subegit Asiam, Armeniam, Iberiã, Albaniã, Cappadociã, Syriam, Aegyptum; Taurum, Caucasumq; transgressus est. Bactras domuit. Medis & Persis imperauit, cepit Indiam, emensus omnia ad quæ Liber & Hercules accesserant. Forma supra hominẽ augustiore, ceruice celsa, lætis oculis, & illustribus, malis ad gratiam rubescentibus, reliquis corporis lineamentis nõ sine maiestate quadam decorus. Victor omniũ, uino & ira uictus. Morbo uinolentię apud Babylonẽ humiliore, quàm uixerat, fortuna exẽptus est. Post quem qui fuerũt, magis ad segetem Romanæ gloriæ, q̃ ad hæreditatem tanti nominis ortos inuenimus. Macedonia lapidẽ gignit, quem Pæantidem uocant; hunc eundem & concipientibus & parientibus opitulari, fama prodiga est. Circa [i] Tyresiæ sepulchrũ plurimus inuenitur.

nico & singulari sanctitate insigne, ubi & ex uniuersa Græcia plurima oblata fuerũt munera, inter quæ extitit solidum ex auro Iouis simulacrum, à Cypselo Corinthiorũ tyranno donatum. g ¶ Amyntæ re.) *Iste Amyntas duas habuit uxores: ex una sustulit tres filios, Alexandrum, Perdicam, et Philippum Alexandri Magni patrem: ex altera autem Archelaum, Archidæum, & Menelaum: horum duos Philippus ueluti regni participes, fraternitatis oblitus, trucidauit. Cæterum per carmen Cyclopeum, quod in nuptijs Philippi decantatum fuit, intelligendum putant carmen de unoculis, quales Cyclopes fuisse narrantur. Quod sequitur de Olympiade, sciendũ quòd scriptores tradunt matrem Alexandri Philippo marito confessam, se non ex eo Alexandrum cõcepisse, sed ex ingentis magnitudinis serpente quodam, & ob hanc causam Philippum circa uitæ suæ finem Olympiadem uxorem tanquam stupri ream repudio dimisisse, palamq; professum Alexrndrum non esse à se genitum: unde cum Alexander Rhodum, Aegyptũ, Ciliciamq; recepisset, ad Iouem Ammonẽ perrexit, consulturus tum de futurorum euentu, tum de ipsa origine sua.* h ¶ Callisthene.) *Fuit Callisthenes iste familiaris Alexandro Magno ex condiscipulatu apud Aristotelem, et nihil ei nocuit, nisi immodica libertas grauitasq; regi inuisa. Nam cum rex ex Persico bello adorari uellet, Callisthenes cũ quibusdã alijs restitit ei, quæ res & illi, & multis Macedonum principibus exitio fuit. Siquidem Alexander Callisthenem coniurationis cõscium fuisse criminatus est, eumq; truncatis membris, abscißisq; auribus, ac naso labijsq; deformatũ, cum cane in cauea clausum circunferri iußit, diuq; tortũ tandem necauit. Vino quoq; & ira uictus, Clytum charissimum sibi ac fidelißimum, inter epulas transfodit, sicut & multos alios uinolentus occidit, et tandem uinolentus perijt. Nam cum diei noctem peruigilem in cõuiuio solenniter instituto coniunxisset, accepto poculo, media potione repẽte ueluti telo cõfixus ingemuit, elatusq; è conuiuio semianimis, tanto dolore cruciatus fuit, ut ferrum in remedia posceret. Amici causam morbi intemperiem ebrietatis disseminarunt: re autem uera insidiæ fuerunt, quarum Antipater autor fuit, quòd charißimos eius Alexander ebrietatis furore cõcitus, peremisset. Qui uero eum ueneno peremptum dicunt, aiunt idipsum Stygis aquæ fuisse uenenum, nec aliam ullam materiã præter mulæ ungulas id continere potuisse, magna, ut Plin. inquit, Aristotelis infamia excogitatum.* i ¶ Tyresiæ sepulchrum.) *Fugit iste Tyresias cum alijs Thebanis ad montem Thilphosium, ubi Tyresias iam antè à Iunone excæcatus, defunctus à suis ciuibus magna cum pompa sepultus est, atq; deorum honoribus ueneratus.*

De

De Thracũ moribus institutisq́: de Thraciæ locis ac populis, de gruibus hirundinibusq́, de Hellesponto, deq́ Claro insula & Aegæo mari.

Cap. XV.

NVnc in Thraciam locus est pergere, & ad ualidissimas Europę gentes uela obuertere: quas qui sedulò experiri uelit nō difficulter deprehendet, Thracibus barbaris inesse contemptũ uitæ: & ex quadam naturalis sapientiæ disciplina concordãt omnes ad interitũ uoluntariũ, dum nōnulli eorũ putant obeuntiũ animas reuerti, alij nō extingui, sed beatas magis fieri. Apud plurimos luctuosa sunt puerperia. Deniq́ recentẽ natum fletu parens excipit. Contrauersum lęta sunt funera, adeò ut exemptos gaudio prosequant. Vxorum numero se uiri iactitãt, & honoris loco ducũt multiplex coniugiũ. Quę fœminæ tenaces sunt pudicitiæ, defunctorũ insiliunt coniugũ rogos, & quod maximũ insigne ducunt castitatis, præcipites in flammas eunt. Nupturæ non parentũ arbitratu transeunt ad maritos, sed quę prę cęteris specie ualent, [a] subhastari uolunt: & licẽtia taxationis admissa, nō moribus nubũt, sed præmijs. Quas formæ premit dedecus, dotibus emũt, quibus cōiungantur. Vterq́ sexus epulantes, focos ambiũt, [b] herbarũ quas habent, semine ignibus superiecto. Cuius nidore perculsi, pro lætitia habent imitari ebrietatem sensibus sauciatis. De ritu ista sunt: de locis & populis, quæ sequunt. [c] Strymonẽ accolunt dextro latere Denselatæ. Bessorum quoq́ multa nomina ad usq́ Nestum amnem, qui radices Pangei circunfluit. Hebrum Odrysarum solum fundit, qui fluuius excurrit inter Briantas, Dolancas, Thynos, Corpillos, aliosq́ barbaros tangit, & Cyconas. Deinde Hemus sex millib. passuũ arduus, cuius auersa Mœsi, Getæ, Sarmatæ, Scythæ, & plurimæ insidũt nationes. Ponticũ littus Sithonia gens obtinet, quæ [d] nato ibi Orpheo uate decus addidit nomini: quem siue sacrorũ, siue cantuum secreta in Sperchio promontorio agitasse tradunt. Deinde stagnũ Bistonium, nec longè regio Maronea, in qua Tyrida oppidũ fuit, equorum Diomedis stabulum: sed cessit æuo, solumq́ turris uestigium adhuc durat. Inde non procul urbs Abdera, quam Diomedis soror & condidit, & à se sic uocauit. Mox [e] Democriti

SCHOLIA CAP. XV.

Thraciæ situm, & quos ea regio spectet ab occasu, meridie atq; septentrione, tabula nostra, quæ Græciam ipsam exprimit, haud obscurè declarat: facit & Solinus ipse in fine huius capitis mentionẽ de hac re. Corporũ magnitudine Thraces omnes homines antecedũt, truci uisu, terrifico uocis sono, annosa ætate, ædificia humilia, annona eodẽ semper tenore. Regio ipsa nec cœlo nec solo fœcunda satis & temperata, nisi ubi mari uicinior. Frigida est, ideo quæ seruntur malignè fert. Raro usquã pomiferã habet arborẽ. Vites habet, sed fructus eius nō maturescũt, nisi frigore frondiũ obiectu per cultores arceãtur. a ¶ *Subhastari uolunt.)* Hoc est, *uenum exponũtur aucto precio.* Erat olim *hasta uirga quæ dabatur alicui, cum potestas illi de merce aliqua daretur.* b ¶ Herbarum quas habent.) *Aiunt arbores inueniri in illis regionibus, talem ferentes fructũ, qui iactus in ignẽ ab ijs qui ad se calefaciendos conuenerunt, foco circũsedentes incenso igne sic ebrios reddit odore suo, ut uinum Græcos, & eo uehemẽtius, quo plus eius fructus fuerit iniectũ, quoad cōsurgatur ad tripudiandũ, ac perueniatur ad cantum. Qui de rerum natura cōmentantur, multa esse dicunt quæ hilaritatem quandã utentib. tribuant.* c ¶ *Strymonem.) Est Strymo fluuius sicut & Nestus, uel secundum alios* Nessus. Den*selatæ uero & Beßi populorum sunt nomina.*

d ¶ Nato Orpheo.) *Sithonia gens habet* Pontũ, *sortitaq; est profectione gloriam Orphei progeniti uatis.* Nam *in Spartio promontorio, quod alij* Sperchium *uocant, ille uitã aut sacris, ut aiunt, impendit, aut fidibus.* Porrò Diomedes *Thraciæ tyrannus equos habuit, quorũ præsepia ærea erant, catenis ferreis uincti, alebantur carnibus hospitũ illuc diuertentiũ: hunc tyrannum* Hercules *peremit, equis suis uorandũ apposuit, eosq; mansuetiores factos secum abduxit, ac* Eurystheo *detulit, is eos* Iunoni *sacrauit, quorũ genus usq; ad* Macedonem Alexandrum *permansit.* e ¶ De*mocriti domus.)* Hic Democritus *diuisa substãtia duobus fratribus, peregrinatus est in uarias orbis terrarũ partes, quò scientiã perciperet: postea in patriã reuersus, cum summa inopia in hortulis iuxta suæ urbis muros se ad solas rerũ naturas cōtemplandas cōtulit.* Fertur *quòd quocunq; fortunæ casu, et mutabilium rerum auditu, in risum*

ſoluebatur. f ¶ Locum Doriſcon.). *Eſt campus ingens in Thracia, quem grande flumen Hebrus interfluit, ubi extructus eſt murus, qui Doriſcus appellatur, cui impoſitum eſt Perſarum præſidium à Dario, iam inde quũ Scythis inferebat bellũ. Cum igitur locus digerẽdis recenſendisq; copijs idoneus uideretur, Xerxes id ſibi faciendũ putauit.* g ¶ *Aemus.) Alij legunt Hæmus cũ aſpiratione, ſicut pro Aroteres alij perperàm legerunt Aratores. Eſt autẽ Aemus mõs Thraciæ, et Aroteres populi Scythiæ. Porrò quod de Pygmæis, eorumq; paruitate, atque cum gruibus pugna ſubditur, fabuloſum à quibuſdam putatur: ſacræ*
Ezech.27. *tamen literæ horum quoq; mentionem faciunt, uocantq; homines monſtruoſæ paruitatis. Ariſtot. quoq; cap. 12. octaui Naturæ animaliũ de Pygmæis ſic ſcribit: Grues ex Scythicis campis ad paludes Aegypto ſuperiores, unde Nilus perfluit, ueniũt, quo in loco pugnare cum Pygmæis dicuntur. Non enim id (inquit) fabula eſt, ſed certè genus tum hominum, tum etiam equorum puſillum (ut dicitur) eſt, deguntq; in cauernis, unde nomẽ Troglodytæ à ſubeundis cauernis accepere.* h ¶ *Saburrantur.) Id eſt, ſabulo grauantur, ne ſcilicet ui flatuũ à recto itinere propellãtur: trahiturq; hoc uerbum à ſaburra, id eſt, ſabulo, quo naues leues onerantur. Cæterũ ubi anguſtiæ illæ ſint, uel quas hic Solinus ſignificare uelit, quandò inter Tauricam & Paphlagoniam dicit arctum eſſe interuallum in Ponto, ego nõ ſatis ex Ptolemaicis tabulis id deprehendere ualeo, præſertim cũ Paphlagonia tam longè à Taurica diſtet: ipſe tamen dicit hoc interuallũ eſſe inter Carambim & κελοῦ μέτωπον, quod promontorium eſt magnũ ad ſeptentrionem porrectum, arietinæ frontis habens formam, longoq; ſpacio pelago incumbens, Scythicæ obiectũ peninſulæ, Euxinum pontum bimarem uidetur efficere.*

i ¶ χρυσόκερας.) Latinè Auricornu, oppidum apud Byzantium, hoc eſt, Conſtantinopolim, quam primum Byzas condidit circa Olympiadem triceſimã, ac deinde Conſtantinus ampliauit, & imperij ſedẽ in oriente conſtituit. Dyrrhachium uero ciuitas fuit in Epiro, prius Epidamnus uocata. k ¶ *Thebas.) Multæ fuerunt urbes quæ Thebæ ſunt nũcupatæ. Vna fuit in Aegypto, quæ & Heliopolis, id eſt, ciuitas ſolis, unde eſt regio Thebaica Aethiopiæ contermina, à qua & Thebæi. Alia Thebæ*

domus phyſici, ac, ſi uerum rimere, ideo nobilior. Hanc Abderam Olympiade prima & triceſima ſenio collapſam Clazomenij ex Aſia ad maiorem faciem reſtitutã, obliteratis quæ prȩceſſerant, nomini ſuo uindicarunt. [f] Locũ Doriſcon illuſtrẽ reddidit Xerxis aduentus, quòd ibi recoluit militis ſui numerum. Polydori tumulum oſtendit [g] Aemus in parte quam Aroteres Scythæ celebrãt. Quondam urbem Geraniam, Cattuzan Barbari uocãt, unde à gruibus Pygmæos ferunt pulſos. Manifeſtum ſanè eſt, in ſeptentrionalem plagã hyemȩ grues frequentiſsimas conuolare. Nec piguerit meminiſſe, quatenus expeditiones ſuas dirigãt. Sub quodam militiæ eunt ſigno, & ne pergentibus ad deſtinata uis flatuũ renitatur, arenas deuorant, ſublatiſq; lapillulis ad moderatam grauitatem [h] ſaburrant: tunc ſe tollunt in altiſsima, ut de excelſiore ſpecula metentur, quas petant terras. Fidens meatu præit cateruas. Volatus deſidiã caſtigat uoce, quæ cogit agmen. Ea ubi obraucata eſt, ſuccedit alia. Pontũ tranſituræ, anguſtias captant. Et quidem eas promptũ eſt oculis deprehendere, quæ inter Tauricã ſunt & Paphlagoniam, id eſt, inter Carambim, & κελοῦ μέτωπον. Cum trans medium alueum aduentaſſe ſe ſciunt, ſcrupulorum ſarcina pedes liberant. Ita nautæ prodiderunt, compluti ſæpe ex illo caſu imbre ſaxatili. Arenas nõ prius euomunt, quàm ſecuræ ſedis ſuæ fuerint. Concors cura omnium pro fatigatis, adeò ut ſi quæ defecerint, congruant uniuerſæ, laſſasq; ſuſtollant, uſque dum uires ocio recuperentur. Nec in terra cura ſegnior. Excubias nocte diuidũt, ut exomnis ſit decima quæq;. Vigiles ponduſcula digitis amplectuntur, quȩ ſi fortè exciderint, ſomnũ coarguant. Quod cauendum erit, clangore indicãt. Aetatem in illis prodit color, nigreſcunt enim ſenectute. Veniamus ad promontorium [i] Chryſoceras, Byzantio oppido nobile, antea Lygos dictũ, quod à Dyrrhachio abeſt ſeptingẽtis undecim millibus paſſuum. Tantum enim patet inter Adriaticum mare & Propontidem. In Cænica quoq; regione non longè à Flauiopoli colonia, Byziæ oppidum, quondam arx Terei regis, nunc inuiſum & inacceſſum hirundinibus, & deinceps alitibus alijs: quanquam & [k] Thebas, quòd illa mœnia ſæpius capta ſint, aſpernentur ſubire. Nam inter cȩtera habere illas quiddam prȩſcium, inde noſcitur, quòd lapſura non petunt culmina, & aſper-

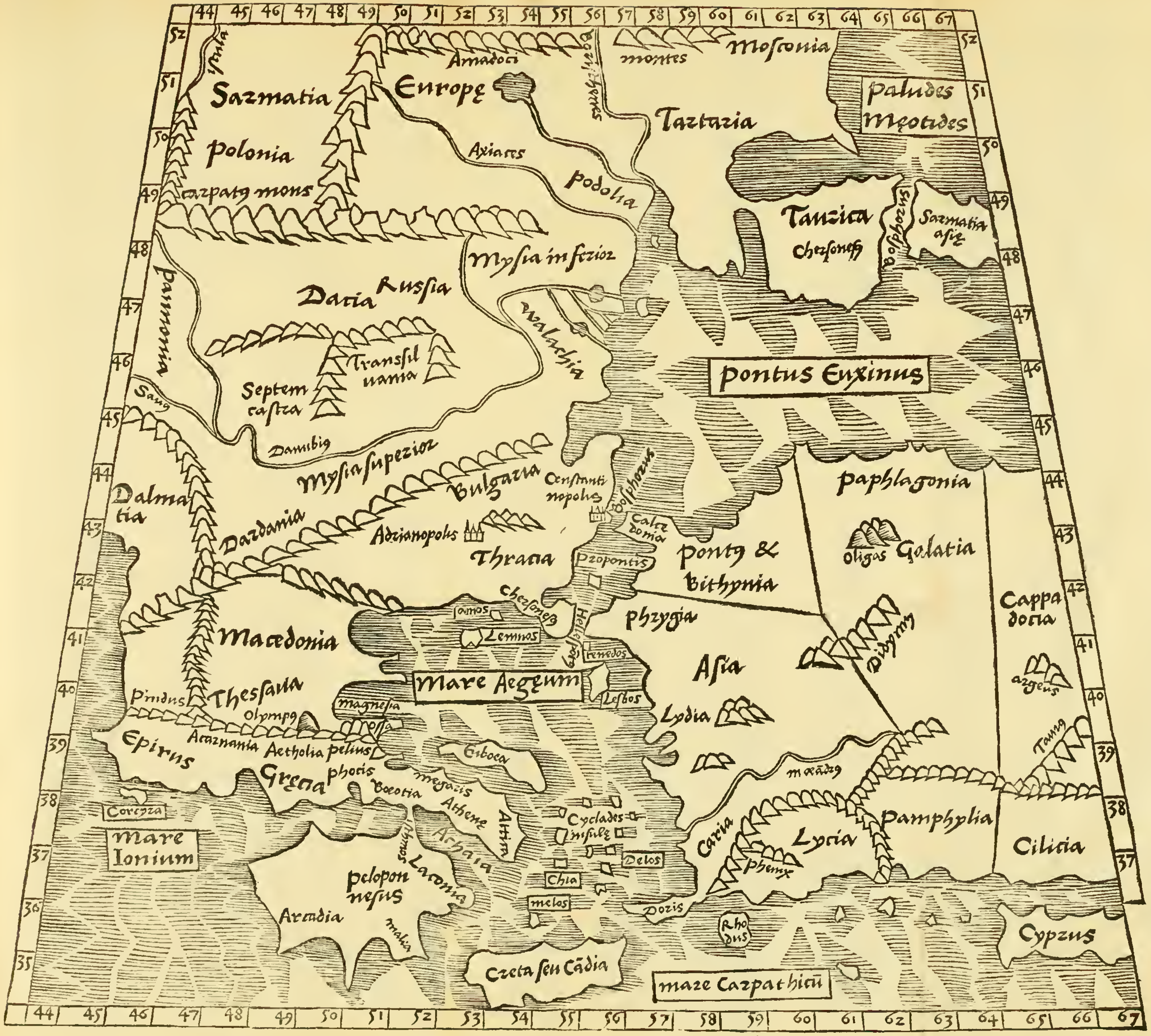
aspernantur peritura quoquo modo tecta. Minime certe à diris auibus impetuntur, nec unquam præda sunt, ut sacræ. Cibos nunquã sumunt residentes, sed in aëre capiũt escas, & hauriunt. Alter Isthmos in Thracia est similib. angustijs, & pari latitudine arcti maris,[l] cuius litora duę urbes utrinq; secus ostentant. Propõtidis oram insignit Pactyę, Melanem sinũ Cardia: quæ quòd in cordis faciẽ sita sit, dicta Cardia est. Omnis aũt magnus Hellespontus stringitur in stadia septẽ, quibus ab Europa Asiaticam plagam uindicat. Hic quoq; urbes duæ, Abydos Asiæ est, & Sestos Europæ. Deinde contraria inter se promõtoria, Mastusia Cheronesi, ubi finitur Europæ sinus tertius: Sigæũ Asiæ, in quo tumulus est Cynossema dictus, Hecubæ sepulchrum, & turris Protesilai delubro data. Finibus Thraciæ à septentrione Ister obtenditur, ab oriente Pontus, ac Propontis. A meridie Aegæum mare. Inter Tenedum & Chium est Claros insula, quà Aegęus sinus panditur. Ab dextra Antandrum nauigantib. saxum est: hoc enim uerius, quàm insula meruit cognominari. Id quoniam uisentibus procul caprę simile creditur, quã Græci αἶγαν nuncupant, Aegæus ab eo sinus dictus est. A Phalario Corcyræ promontorio ad nauis effigiem scopulus eminet, in quem transfiguratã Vlyssis nauem crediderunt. Cythera, quæ à Malea abest quinq; millibus passuum, Porphyris antea nomen fuit.

Thebæ fuit in Bœotia, Bacchi & Herculis patria, à qua Thebani dicti sunt: et hæc quoque Dircæa dicta fuit à Dirce fonte, unde Pindarus poëta lyricorum princeps ortum habuit. Aliæ sunt Thebæ in Thessalia, de quibus hic Solinus dicere uidetur, quòd hirundines dedignẽtur subire mœnia eius, nõ ob aliam causam quàm quod sæpius urbs illa capta fuit, sicut nec ea quæ lapsura sunt petunt. l ¶ *Cuius littora duæ urbes.) Nostro æuo Taurica insula tres habet urbes, nempe Solat, Kirkel & Caffam: duas arces, Mankup, & Azauu. Caffa antea uocata fuit Theodosia: insulam uero ipsam hodie uocant Precop. Cæterum Pactyæ & Cardia nomina ciuitatũ sunt, quarũ hic Solinus meminit. Et quandò in fine huius capitis mentionẽ facit Ponti, Hellesponti atque Propontidis, sciendum quòd geographi primas angustias maris, ubi ex Aegæo mari coarctatur, uocant Hellespontũ: inde paululum expatiatur æquor, uocaturq; laxitas illa Propontis, quasi ante Pontum: ubi iterum in arctum coit et stringitur, illæ angustiæ Bosphorus Thracius nuncupantur: deinde ubi iterum effunditur, pontus Euxinus nascitur, qui curuatus in figuram Scythici arcus, cõmittitur ostio Mæotidis paludis, idq; ostium Cimerius Bosphorus uocatur. Propriè itaq; id mare Pontus appellatur quod à palude Mæotidis usq; in Tenedum insulam maris Aegæi, quæ sita est inter Mitylenen & Hellespontum, protenditur. Est & Pontus prouincia Asiæ minoris, à Ponte rege sic cognominata. Cythera uero insula est contra Cretam sita, & Malea promontorium Laconiæ, quod per quinquaginta millia passuũ in mare protenditur, ubi periculosa admodum est nauigatio propter aduersus uentorum flatus.*

TABVLAM *huic paginæ ſubiecimus, multis* Solini *capitibus inſeruientem, potiſsimum uero duodecimo, tredecimo, & ſic deinceps uſq; ad uigeſimumquintum caput. Poſuimus & iuxta uetera regionum nomina, etiam recentiora, ſed nõ omnia. Libuit prætcrea & alia quædam hic ſignare.* Albaniam *hodie uocãt regionem illam quæ olim fuit* Epirus, *& magnam partem de* Macedonia. *Adiacentem inſulam* Corcyram, *nũc appellant* Corfun. *Myſiæ uero ſuperiori ſucceſsit* Seruia *&* Ruſcia: *& Myſiam inferiorẽ hodie aiunt eſſe* Tranſsiluaniã, *uulgò* Zipſerland, *&* Valachiam. *Daciæ ſucceſsit* Bulgaria, *ſed quæ magnam quoq; cõtinet partem Myſiæ inferioris &* Thraciæ. *Thraciam uocant* Romaniam. *Getas aiunt partim eſſe* Valachos, *partim* Tranſsiluanos: *ſicut & quidam ſcribunt apud* Getas *Iſtrum delabi in pontum, hodie uero eam regionẽ uocant* Muldauiã. *Cæterum* Valachiam *putant ſic dictam à duce quodam* Flacco, *unde regio illa* Flaccia *nuncupata eſt, ac deinde longo temporis tractu corrupto uocabulo dicta* Valachia. *Illyris &* Dalmacia *hodie communi uocabulo* Sclauonia *uocantur, tametſi quidam* Illyrios *putent eſſe* Boſnenſes, *&* Liburnos Croatianos. *Inſulis quoq; magna accidit nominum mutatio: nam* Peloponneſus *hodie eſt* Morea, *Eubœa* Nigropontus, *Lesbos* Mitylene, *Samos* Samothracia, *Poſidium* Pathmos, *Coum iuxta* Dorida Lango: *& ſic de ſingulis ferè Cycladibus inſulis.* Peloponneſus *totius Græciæ quondam arx fuit.* Nam *præter habitantium in ea gentium nobilitatem & potentiam, ipſe loci ſitus principatũ deſignat & imperium. In ea eſt regio quæ* Achaia *uocatur, adiacens* Iſthmo Corinthiaco, *quondam ditiſsima, cuius populi* Achiui *uocabantur: in ea eſt ciuitas illa inſignis* Argos. *Eſt & huius Achaiæ pars* Arcadia *regio, ſicut &* Laconia, *in qua fuit urbs* Sparta, *quæ &* Lacedæmonia, *cuius princeps* Menelaus, *& frater eius* Agamemnon *rex urbis* Mycenarum, *olim cum* Græco *populo funditus euerterunt* Troiam *opulentiſsimam* Phrygiæ *urbem. Eſt &* Iſthmos *celebratiſsimus in hac peninſula, qui* Corinthiacus *uocatur, ob* Corinthiorum *urbem poſt ingreſſum illius ſitam, negociatoribus frequentatam, duos habentem portus, quorum unus* Aſiæ *eſt propinquus, alius patet ad* Italiam. *Habuit hæc urbs templum* Veneris *locupletiſsimum, in quo continebantur circiter mille puellæ, deæ illi addictæ.* Erat *& ingens multitudo, quæ quotidie in urbem illam conueniebat, unde ipſa mirũ in modum ditabatur.* Vrbis *autem ipſius ambitus fuit* 40. *ſtadiorum.* Porrò Iſthmos *ipſe habere dicitur* 5000. *paſſuũ anguſtiam in latitudine, quas anguſtias cum perfodere aliquando uellent* Demetrius *rex,* Caius Cæſar *et* Domitius Nero, *incaſſum laborarũt.* Græci *autem principes, poſtquã* Turcarũ *potentia in* Europã *irrupit, ex mari ad mare producto per anguſtias muro,* Peloponneſum *à reliqua* Græcia *diſtinxerũt.* Sed Ammurates Turcarũ Imperator *expugnata* Theſſalonica, *ſubacta* Bœotia *&* Attica, *peruenit ad hunc murum, & eo diruto tributum annuum impoſuit* Peloponnenſibus, *tandem omnino ſuo imperio ſunt ſubiecti.* Tauricam *inſulam ſeu peninſulam inhabitant* Tartari Vlani, *ſuntq; tres ciuitates in ea, nempe* Solat, Kirkel, *et* Caffa: *arces duæ,* Mankup *atq;* Azauu. *Vrbem* Solat *uocant* Tartari Chrim, *& urbs* Caffa *antea* Theodoſia *appellata fuit. Inſula uero ipſa hodie uocatur* Precop, *& dominus eius,* Imp. de Precop. *In* Macedonia *eſt* Theſſalonica *metropolis* Philippenſium, *quam hodie* Salonicam *dicunt. In* Aſia *minori ſunt regiones,* Phrygia, Lydia, Ionia, *&* Lycaonia. *Illuſtres* Ioniæ *urbes olim fuerunt* Epheſus *&* Smyrna. *In* Epheſo *fuit magnificũ illud* Dianæ *templum.* Phrygiæ *metropolis fuit* Laodicea, *quæ ſub* Nerone *unà cum* Hierapoli *&* Coloſſo Rhodi *terræmotu concidit.* Ioniam *hodie uocant* Quiſcum, *&* Lyciam Briquiam. *In* Lydia *eſt* Sardis, *quæ olim* Crœſi *regia fuit. Eſt & fluuius* Mæander *in ea, oloribus percelebris, in quo adueniente uere, mira dulcedine cantnat.* Lycaonia *regio minoris* Aſiæ *ſic dicta eſt à* Lyco *fluuio.* Bithynia *metropolim habet* Nicaem. Galatia, *quæ &* Gallogræcia, *prouincia quoque cenſetur* Aſiæ *minoris, ſic dicta quòd* Galli *olim duce* Brennone *eam occuparint.*

TYPVS

TYPVS GRAECIAE.

De Creta insula, deq; alijs plurimis ad eam pertinentibus. Cap. XVI.

PRonius est Cretā dicere, ꝙ absoluere in quo mari iaceat. Ita enim circūflui illius nomina Gręci permiscuerunt, ut dum alijs alia inferunt, penè obduxerint uniuersa. Quanta possumus tamē fide in designanda operam locabimus, ne quid hęreat sub ancipiti. Inter ortū porrigit̃ & occasum tractu longissimo, hinc Gręcia, inde Cyrenis obiacētib. A Septentrione Aegæis, & suis, id est, Creticis ęstibus uerberat̃. Ab Austro Libycis undis perfundit̃, & Aegyptijs, cōstipata centū urbibus, sicut perhibēt [a] qui prodigè lingua largiti sunt, sed magnis & ambitiosis oppidis: quorū principatus est penes Gortynā, Cydona, Gnoson, Therapnen, Scylletion. Dosiades eam [b] à Crete nympha Hesperidos filia, Anaximander à Crete rege Curetum, Crates Aëriam prius dictam, mox Curetim, nōnulli etiā à temperie cœli μακαρόνησον appellatā prodiderunt. Prima mari potuit nauibus & sagittis, prima literis iura iunxit. Pyrrhicen docuit, Pyrrho repertore. Equestres turmas prima docuit lasciuas uertigines implicare. Ex qua disciplina bellicę rei usus datus est. Studium musicum inde cœptū, cum [c] Idæi Dactyli modulos crepitu ac tinnitu æris deprehensos in uersificum ordinē transtulissent. Albet iugis montiū Dictynnæi & Cadischi, qui ita excandescūt, ut eminus nauigantes magis putent nubila. Præter cæteros Ida est, qui ante solis ortū solem uidet. Varro in libro quē de littoralib. fecit, etiā suis temporibus affirmat [d] sepulchrū Iouis ibi uisitatū. Cretes Dianā religiosissimè uenerantur, βριθομάρτιν gentiliter nominātes, quod sermone nostro sonat uirginem dulcem. Aedem numinis pręterquā nudus uestigia nullus licito ingreditur. Ea ædes ostentat manus Dędali. Gortynā amnis Lethæus pręterfluit, quo Europam Tauri dorso Gortyni ferunt uectitatā. Idem Gortyni & Cadmū colunt Europæ fratrem: ita enim memorant. Videtur hic, & occurrit, sed die iam uesperato augustiore se faciē uisendum offerens. Gnosij Mineruam ciuem deam numerant, primumq; apud se fruges satas affirmant, audacter cum Atticis cōtendentes. Ager Creticus syluestrium caprarum copiosus est, ceruo eget. Lupos, uulpes, aliâque qua-

SCHOLIA. CAP. XVI.

Creta, quæ & Candia, insula centum urbium fama clara: insigniores sunt Gortyna, Cydonea, Gnosum, Minois regia, Strabonis chronographi patria. Ida mons omnium qui in ea sunt celeberrimus, qui celso uertice assurgit. Nullū in Creta animal noxium est, serpēs nullus, noctua nulla. Abundat capris, ceruis eget, optimi uini feracissima. Herbam producit quæ dictamnos dicitur, et Halimon, quæ quidem morsa diurnā famem prohibet. Hæc Cureta olim uocabatur, ab habitantibus Curetibus: incultū hominum genus à principio, sed Rhadamanthus ad mansuetiores ritus perduxit: sequutus inde Minos, qui æquitate & iustitia multò magis excoluit. Plato dicit Lacedæmonios et alias uetustas Græciæ urbes, hinc sibi leges & instituta quæsiuisse. Optimū huius gentis statum euertit primo tyrannicus dominatus, deinde Cilicum latrocinia.

a ¶ *Qui prodigè lingua largiti sunt.*) *De Græcis loquitur, qui frequenter impudenti iactantia sua effutiūt. Quædā exemplaria pro largiti sunt, habent, locuti sunt.*

b ¶ *A Crete nympha.*) *Quidam putant Cretam denominari à Crete Iouis & Ideæ nymphæ filio, alij à Creta Iouis coniuge, alij à Crete rege uetustissimo: uocatā & μακαρόνησον asserunt, id est, felicem insulam, ob fructuum bonitatem & cœli temperiem. Quàm periti uero fuerint in arte nauigandi, sagittandi & saltandi, passim apud autores inuenitur. Saltationē Solinus hic uocat pyrrhicē, à Pyrrho repertore sic dictam: docuit enim iste in armis flexu corporis saltare, quo plagæ telaq; euitarentur.*

c ¶ *Idæi Dactyli.*) *Isti Idæi qui in Creta musicum concentum inuenisse putantur, filij referūtur fuisse Mineruæ & Solis, uel secundū alios, Saturni & Alciopes, qui alio nomine Corybantes uocantur, qui in Ida monte saltando & cantando sacra Cybeles fecerunt.*

d ¶ *Sepulchrū Iouis.*) *Hic inter tres Ioues ultimus putatur, Saturni scilicet & Rheæ filius: cumq; adoleuisset & totum ferè orbem subegisset, à Cecrope rege uetustissimo primùm deus appellatus est, eiq; ara & sacrificia instituta, & tandē cōsummata ætate in Creta ad deos abijt, ut gentilium error credit: eum Curetes filij sui curauerūt, & in Gnoso oppido sepulchrū construxerunt. Colitur & apud Cretenses Diana Iouis filia, quæ & Luna, & Lucina, & Iuno, & Proserpina, atq; Dictynna*

quadrupedum noxia nusquã educat. Serpens nulla, larga uitis, mira soli indulgentia, arborũ prouentus abundantes. Nam in huius tantum insulæ parte repullulãt cęsæ cupressi. Herba ibi est quæ ἄλιμος dicitur, ea admorsa diurnã famẽ prohibet: proinde & hęc Cretica est. Phalangium aranei genus est: si nisum quæras, nulla uis corporis: si potestatem, ictum hominem ueneno interficit. Lapis quoq; Idęus Dactylus dicitur insulæ istius alumnus, coloris ferrei, humano pollici similis. Auem noctuã Creta non habet, & si inuehatur, emoritur.

appellata est, & templum eius tam sacrum olim habebatur, ut nemo illud ingrederetur nisi nudis uestigijs. In Creta quoq; uidetur manus & artificium Dædali, qui cum esset faber egregius Atheniensis, propter accusationem parricidij fugit in Cretam, & fabricauit ibi Labyrinthum, opus portentosissimũ humani ingenij. Cæterum Gortyna urbs est Cretæ, quam præterfluit Lethæus, uel ut alij legunt, Læneus amnis. Europa filia fuit Agenoris Phœnicũ regis, sicut & Cadmus filius eius fuit, qui XVI. literas è Phœnicia in Græciã detulit. Minerua quoque ut ciuis in Creta colitur, quippe quæ fertur ex Ioue apud fontes Tritonis nata. Hæc & alio nomine Pallas uocatur: & cum lanificium & texturã & alia multa artificiosa comperisset, celebris dea appellata est. Et quia omnia eius inuenta, ex ui ingenij atque sapientiæ procedere uidebantur, locus fabulæ datus est, ut ex cerebro Iouis genita dicatur. Contendunt etiam Cretenses cum Attica, apud se Cererem primùm reperisse fruges, quippe quæ in ea insula nata est patre Saturno, & matre Ope. Fruges autem reperit, quæ fortè inter alias herbas nascebantur, ignotæ cæteris.

De Carysto, & in ea aquis calẽtibus, deq; Carystijs auibus: de Chalcide, Cycladibus, Io, deq; Delo insulis. Cap. XVII.

CArystos aquas calentes habet, quas ἐλλοπίας uocãt: & Carystias aues, quę flammas impunè inuolant. Carbasa etiam, quæ inter ignes ualent. Chalcis eadẽ habita est apud priscos, ut Callidemus autor est, ære ibi primũ reperto. Titanas in ea antiquissimè regnasse ostendunt ritus religionum: Briareo eñ rem diuinã Carystij faciunt, sicut Aegæoni Chalcidenses. Nam omnis fermè Eubœa Titanum fuit regnũ. [a] Cycladas autumant inde dictas, quia licet spatijs longioribus à Delo proiectę, in orbem tamen circa Delum sitæ sunt, & orbem κύκλον Graij loquunt. [b] Ios Homeri tumulo cęteras antecedit. Meminisse hoc loco par est post primũ diluuiũ Ogygij temporib. notatũ, cum nouem & amplius mensibus diem cõtinua nox inumbrasset, Delon ante omnes terras radijs solis illuminatam, sortitamq; ex eo nomẽ, quòd prima reddita foret uisibus. Inter Ogygium sanè & Deucalionem medium æuum sexcentis annis datur.

SCHOLIA CAP. XVII.

Carystos insula una est ex Cycladibus, sita in Euboitico mari, uarij marmoris ferax: hæc & Chalcis dicta est. Titanæ nati sunt ex Cœlo & Titea, fratres plurimi, ex quibus Hyperion fuit, qui solis ac lunæ stellarumq; motus obseruasse atque demonstrasse primus fertur, ideo solis parens & astrorum fertur: hinc & sol Titan, & luna Titanis à poëtis dicuntur.

a ¶ Cyclades.) Plinius harum nomina referens, tres & quinquaginta esse dicit: inter illas uero maximè illustres Glaucõnesum & Begiliã. De Cycladum nomenclatura omnes idem ferè sentiũt, Mela, Martianus, & Strabo. Græci enim κύκλον circulum uel orbem dicunt. Seruius tamen à circumeundo dictas uult. Cyclades, inquit, nõ ideo dicuntur quia in rotunditate sunt, sed quod longo ordine eas circũire necesse est, uel propter promontoria, uel quia naturale est ut concitatiora sint maria uicinitate terrarum, quas constat anhelitũ quendam ex se emittere. Hæc ille. Plura de his Ptolemæus decima Europæ tabula.

b ¶ Ios.) Insula ista celebris habetur ob Homeri sepulchrum. Hic cum patriam ignoraret atq; parentes, Apollinis oraculũ cõsuluisse dicitur, responsumq; accepit, matrem fuisse ex Io insula parua, haud longe à Creta distante. Delos etiam una est ex Cycladibus insulis in Aegæo mari sita, clara propter Apollinem & sororem eius Dianam, qui hinc orti perhibentur. Quod de medio æuo Ogygij & Deucalionis hic scribitur, sciendum quòd secundum computationẽ Eusebij pauciores inueniuntur anni inter Ogygium & Deucalionem. Nam Ogyges fuit anno mundi 3400. Deucalion uero anno 3670. quorum annorum distantia sunt ducenti & sexaginta anni.

De Or-

De Ortygia inſula, deq; coturnicibus. Cap. XVIII.

EAdem eſt & Ortygia, quæ clariſſima eſt, in Cycladum numero multifariè tradit: nunc Aſteria, à cultura Apollinis, nunc à uenatibus Lagia, uel Cynethus, Pyrpile etiam, quoniam & ignitabula ibi, & ignis inuenta ſunt. In hac primũ uiſæ coturnices aues, quas ὄρτυγας Græci uocant. Has eaſdem [a] in Latonæ tutela exiſtimant conſtitutas: nec ſemper apparent. Adueniendi habent tempora æſtate depulſa. Cum maria tranãt, impetus differunt, & metu ſpacij longioris uireis ſuas nutriunt tarditate. Vbi terrã perſentiſcũt, coëunt cateruatim, deinde globatæ uehementius properãt, quæ feſtinatio plerunq; exitium portat nauigantib. Accidit enim plerũq; noctibus, ut uela incidant, & præponderatis ſinibus alueos inuertãt. Auſtro nunq; exeũt, nam metuunt uim flatus tumidioris. Plurimũ ſe Aquilonibus credunt, ut corpora pinguiuſcula, atq; eò tarda facilius prouehat ſiccior & uehementior ſpiritus. ὀρτυγομήτρα dicitur, quæ gregẽ ductitat: eandem terræ proximantẽ accipiter ſpeculatus rapit. Ac propterea opera eſt uniuerſis, ut ſolicitent ducem generis externi, per quem fruſtrẽt prima diſcrimina. Cibos gratiſsimos habent, ſemina uenenorũ: quã ob cauſam eas damnauere prudentiũ menſæ. Solum hoc animal, pręter hominẽ, [b] morbũ patitur comitialẽ.

SCHOLIA CAP. XVIII.

Docet hic Solinus, Delon inſulam alia uaria apud ueteres habuiſſe nomina. Dicta fuit Ortygia, propter coturnices: nam Græci ὄρτυγα uocant coturnicem. Deinde dicta fuit & Aſteria, ab Aſteria Latonæ ſorore, Apollinisq; matertera, quæ ne à Ioue uitiaretur, in coturnicem primũ, deinde in lapidem uerſa ſub fluctibus latuit, poſtea ſupplicanti Ioui Latona, ſuperferri aquis cœpit. Lagia autem leporariam ſonat, eſt enim λαγὼς Græcis lepus. Item Pyrpile dicta eſt, propter ignem ibi primum repertum. Per ignitabula, intellige ignis receptacula.

a ¶ *In Latonæ tutela.*) *Hoc dicitur, quòd Ortygia Latonæ ſoror credatur uerſa in coturnicem. Coturnices itaque natura duce ſciunt quæ tempora eis magis ſint apta ad auolandũ uel adueniendũ, nec tentant tranare mare niſi receptis uiribus. Moderãda enim eſt in omnibus rebus actio ipſa, ſecundum uiriũ ſuppetentiã. Sic in pleriſq; alijs docetur ignauus homo ab animalibus rationis expertibus. Cæterũ quæ dux & rex eſt inter has auiculas, uocatur ὀρτυγομήτρα, quaſi menſura & moderatrix coturnicum. Cibum earum putant eſſe elleborũ, ſicut ſturnorũ. Nec mireris ut quæ homini ſunt pernitioſa, ea quibuſdam animantibus ſint ſalubria: facit hoc diuerſa animantiũ cõplexio.*

b ¶ *Morbum comitialem.*) *Hic morbus alio nomine uocatur morbus ſacer, item morbus Herculeus, Græci uerò uocant epilepſiam, id eſt, contractionem: contrahuntur enim hoc morbo nerui, uulgò caducus dicitur, quòd cadere faciat. A nonnullis etiam lunaticus uocatur, ſed qui nõnihil ab iſto differt. Appellatur aũt comitialis, quòd per eum comitia interrũperentur, ſi quis in eis cecidiſſet.*

De Eubœa inſula. Cap. XIX.

EVbœa tam modico ęſtu diuidua eſt à Bœotiæ continenti, ut dubitandũ ſit, an numerari inter inſulas debeat. Nam latere, quem uocant [a] Euripum, terræ ponte iungitur, & per fabricã breuiſsimæ machinę aditur pede. Cenæo promõtorio uadit in ſeptentrionẽ, duobus alijs in meridiem extenditur: quorum Geræſtos ſpectat Atticam, [b] Capharæus prominet in Helleſpontum, ubi poſt Ilij excidium Argiuam claſſem uel Mineruæ ira, uel, quod certior prodit memoria, ſidus Arcturi grauibus affecit caſibus.

SCHOLIA CAP. XIX.

Hanc inſulam ſortitam nomen Eubœæ aiunt, à matrona quandã hæroicæ indolis. Alijs placet eam ſumpſiſſe nomen ab antro quodam, quod in littore ſitum eſt, in Aegæũ uergens pelagus, Bouis aula nuncupatum, ubi Io Epaphũ peperiſſe fertur: hodie uerò uocatur Nigropontus, ſubactaq; eſt à Turca anno Chriſti 1470.

a ¶ *Euripum.*) *Ab inconſtantia huius Euripi natũ eſt prouerbiũ, Euripus homo, uide Chiliades Eraſmi: nam quolibet die ac nocte ſepties trãſmutat curſum. Eſt & alius Euripus ſeu fretum anguſtum in Sicilia, qui uocatur Euripus Taurominitanus.*

b ¶ *Capharæus.*) *Circa hoc promontorium Minerua dea belli Græcis in patriam redeuntibus extitit cauſa naufragij, quod ei capto Ilio ſacrificare renuerint: uel, ut Seruius ait, Græcos tempeſtate laboraſſe æquinoctio uernali, quoniam manubiæ Mineruales, id eſt, fulmina, tempeſta=*

tes grauißimas commouebant. Sunt tamen qui illud naufragium syderi Arcturi adscribunt, cuius ortus & occasus tempestates excitat.

De Paro insula, ac Sarda lapide. Cap. XX.

Marmore Paros nobilis, à Delo oppido frequentissima, prius tamen Minoia quàm Paros dicta. Nam subacta à Minoë, quoad in Creticis mansit legibus, Minoiã loquebant. Præter marmora dat & Sardam lapidem, qui marmore quidẽ præstat, inter gemmas uerò uilissimus ducitur. Naxon à Delo duodeuiginti millia passuũ separant, in qua Strongyle oppidum. Sed [b] Naxos Dionysia prius ꝗ Naxos dicta, uel quia hospita Libero patri, uel quòd fertilitate uitiũ uincat cæteras. Sunt præterea [c] Cyclades plurimæ, sed in supradictis præcipuum est quod memoriæ debeatur.

SCHOLIA CAP. XX.

Insula Paros una est ex Cycladibus, marmore nobilis, nomen habens à Paro Iasonis filio uel nepote. Ab hac insula marmor nomen habet, ut paßim uocetur Parius lapis.

a ¶A Minoë.) *Quum Cyclades insulæ uacuæ essent cultoribus, Minos Iouis & Europæ filius Cretensiũ rex, multas ex Creta colonias in Cyclades insulas misisse fertur: & cum earum plurimas adeptus esset, populis diuisit. Asiæ quoq; magnam partem possedit: unde & nonnullæ insulæ portusq; Asiæ à Cretensibus Minoëq; nomen sumpserũt.*

b ¶Naxos.) *Est & hæc una ex insulis Cycladibus in mari Aegæo, antea Strongyle dicta, dein Dia, et mox Dionysia, quòd Dionysius, id est, Liber pater relictã Ariadnem à Theseo uxorem duxit.*

c ¶Cyclades plurimæ.) *Plin. recitat nominatim 53. insulas Cyclades. Hodie nõnihil immutata sunt nomina earum, nam sic scribuntur, Sdile, Tino, Andre, Zea, Fermene, Siphano, Milo, Nio, Amurgo, Pario, Nixia & Nicosia, Heraclia, Zinara, Leuita, Micole, Nicaria, Patmos, nunc uerò Palmosa, Iero, Calamo, Stampalia, Sant Erini, Namphio &c.*

De Icaro insula, et Pythagora philosopho: de Melo, Carpatho, Rhodo, et Lemno insulis, ac Atho mõtis umbra. Cap. XXI.

De Sporadibus est & Icaros, quæ Icario mari nomen dedit. Hæc inter Samum & Myconũ procurrentib. saxis inhospita, ac nullis finib. portuosa, ob inhumana littora infamis est. Vult ergo Varro Icarum Creten ibi naufragio interijsse, & de exitu hominis impositum nomen loco. Nam in Samo nihil nobilius quàm Pythagoras ciuis, qui mox [a] offensus fastu tyrannico, relicta domo patria, Bruto consule, qui reges urbe exegit, Italiam aduectus est. [b] Melos, quam Callimachus μελανίδα dixit, omnium insularũ rotundissima est, iuxta Aeoliam. Nam Carpathus ipsa est, à qua Carpathiũ sinum dicimus. Nunꝗ ita cœlũ nubilũ est, ut in sole [c] Rhodos non sit.

SCHOLIA CAP. XXI.

Insulas quas Solinus suprà Cyclades appellauit, hic uocat σποράδες, id est, sparsas, quòd scilicet sparsæ sint in mari. Inter has numeratur & Icaros, quæ ab Icaro Dædali filio nomen sortita est. Nam cum fugeret & peteret insulam quandã, decidens in mare perijt, à quo & insula nomen accepit, et pelagus Icareum quoq; uocatũ est. Ceterũ Samos insula est in Icario mari ad occidentem Mileti sita, quæ olim Parthenion dicta fuit, Iunoni dicata, quòd in ea nata & educata fuerit, Iouiq; nupta: incolis frequens & hospitibus celebrata. In ea quoq; Pythagoras philosophus ortum habuit. Hæc insula cum Thraciæ adiaceat, ex commistis Thraciæ populis cœpit appellari Samothracia. Est & altera insula Samos, quæ nõ multum distat ab Epiro. Myconos uerò una putatur esse ex Cycladibus insulis.

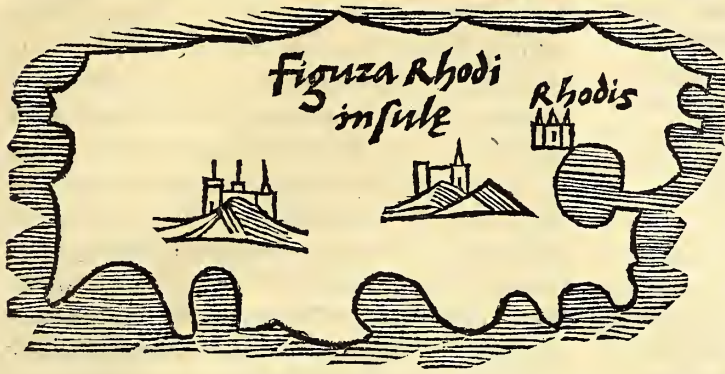
a ¶Offensus fastu.) *Pythagoræ temporibus Polycrates Samius quindecim armatis fretus, Sami insulæ tyrannidem occupauit: quod cum Pythagoras uideret, deseruit patriam, & in Aegyptum atque Babylonem discendi studio migrauit: cumq; reuersus esset & adhuc tyrannidem perdurare inuenisset, in Italiam nauigans, ibi uitam contriuit.*

b ¶Melos.) *Hæc insula, ut scribit Strabo, inter Cretam & Peloponnesum sita est, uocaturq; à quibusdam Mimallis uel Mimallida, à quibusdam Miblida, Aristoteles Zephyriam uocat, & Heraclides Siphnum & Aciam. Carpathus uerò insula est contra Aegyptum, inter Rhodum & Cretam media, à qua uicinum mare Carpathium, uel Carpathicum uocatur.*

c ¶Rhodos.) *Hæc insula olim dicta fuit Ophiusa, deinde Staclia, postea Telchin, eò quòd Telchines insulani incolerent, quos nonnulli maleficos, alij eximios artifices fuisse tradunt, qui æris & ferri fabricam inuenisse dicuntur. Soli hæc insula sacra est, qui puellæ nomine Rhodiæ amore captus, Rhodũ ab ea nominauit. Aurũ Rhodi pluisse ob felicitatẽ insulæ cecinit Pindarus, ubi studia liberalium artiũ et in primis oratoriæ facultatis floruerũt. In ea fuit admirãdæ magnitudinis Colossus, à quo postea Rhodij*

appellati

nõ sit.[d] Lemnij Vulcanũ colũt, ideo in Lemno metropolis Hephæstia. Præterea oppidũ Myrina, in cuius forum mons Athos è Macedonia umbram iacit: quod non frustra inter miracula notauerunt, cum Athos à Lemno sex & octo-

ginta millib. passuũ separetur. Est sanè Athos sublimis adeò, ut altior æstimetur, q̃ unde imbres cadũt: quæ opinio eò fidem cõcepit, quòd in aris quas cacumine sustinet, nunquam cineres eluuntur, nec quicq̃ ex aggeribus suis perdunt, sed quo relicti fuerint cumulo permanent. In summo oppidũ Acrothon fuit, in quo dimidio longior, q̃ in alijs terris, incolentium ætas prorogabatur, ideo inde homines μακροβίους Græci, nostri appellauere longæuos.

appellati sunt Colossenses, ad quos apostolus epistolam scripsit. Huius insulæ figurã libuit huc transferre, & diligenter exprimere, propter eius nobilitatem, & in ea gestorum perpetuam memoriã. Hæc nanq; insula fuit olim portubus, uijs, mœnibus, & reliquis ornamentis tam celebris, ut nulla putaretur illi æqualis. Legum præstantia, & naualis rei peritia adeò ualuit, ut annos multos maris imperio poriretur, & piratarũ latrocinia sustulerit. Patet hæc insula nongentorũ ac uiginti stadiorum ambitu, inter Asiaticas insulas tertia: nã Lesbus & Cyprus maiores habentur. Anno à natiuitate Christi 655. Saraceni urbem Rhodianam capiũt, & Colossum demoliuntur, ex cuius ære nongentos camelos onerauerunt. Anno Domini 1308. cum cum fratres Hospitalis sancti Ioannis migrassent de terra sancta à Saracenis expugnata, & in Italia multas pecunias per indulgentias acquisiuissent, uenerunt cũ classe ex Neapoli, & eiectis Turcis atque Saracenis, obtinuerũt insulam, retinuerũtq; donatione Imperatoris Constantinopolitani. Anno Christi 1480. classis centum uelorum Turcicorum cum centum millibus militum appulit in terra Rhodi, & primo impetu inuasit arcem, quæ extructa erat in mole illa super quam olim Colossus ille ingens 53. annis steterat, deinde urbem terra & mari 89. diebus oppugnauit cum ingenti clade & ignominia sui exercitus, sed frustra omnia. Rursum anno Christi 1523. Solimanus imperator Turcarum ingenti copia militum & equitum oppugnauit metropolim Rhodianam sex mensibus, & demolitis turribus, mœnijs & propugnaculis, obtinuit totam insulam cum magno Christianorum dedecore. d ¶ Lemnij.) *Insula Lemnos in Aegæo mari sita est, à Borea Thraciam spectans, & ab Austro, longo tamen tractu, Cretæ opposita est. Vrbes habet Myrinam maritimam, & Hephæstiam mediterraneã. In ea olim colebatur Vulcanus deus ignis. Nam ut in fabulis fertur, cum Iuno eum peperisset, eumq; turpem conspexisset, è cœlo in eam insulam deiecit. Alij uerò dicunt in Lemnũ eum præcipitatũ, quòd contra Iouem Iunoni matri opem tulerit. Seruius: Vulcanus, inquit, ignis est, & dicitur Vulcanus quasi uolicanus, quòd per aërem uolitet: ignis enim è nubibus nascitur. Vnde & Homerus dicit eum de aëre præcipitatũ in terras, quòd omne fulmen de aëre cadit: quod quia crebrò in Lemnũ insulam iacitur, ideo in eam dicitur cecidisse Vulcanus. Claudus autem dicitur, quia per naturam nunquã rectus est ignis. De Atho monte umbram in insulam Lemnum proijciente, suprà capite 14. nonnihil diximus. De oppido in summo eius cacumine sito dicit Plinius: Oppidum, inquit, in cacumine fuit Acrothon, nunc sunt Vranopolis, Paleotrum, Thyssus, Cleone, Apollonia, cuius incolæ Macrobij cognominantur.*

De Hellesponto, Propontide, Bosphoro Thracio, deq; delphinorum piscium mira natura. Cap. XXII.

Quartus Europæ sinus Hellesponto incipit, Mæotidis ostio terminatur: atq; omnis hęc latitudo quę Europã Asiamq; diuidit, in septem stadiorum angustias stringitur. Hic est Hellespõtus,

SCHOLIA CAP. XXII.

Meminit Solinus suprà, sicut & hic, sinuũ quos efficit mare mediterraneũ, numeratq; quatuor magnos & præcipuos sinus maris, quorum primus est à Gaditano freto ad Laciniũ usq; promontoriũ Italiæ, quod scilicet est inter Adriaticũ & Ioniũ mare: secundus à Lacinio ad ipsa Epiri Acroceraunia: tertius inde ad Hellespontũ, et quartus ab Hellesponto ad Mæotidis ostia. Est

autem Lacinium promontorium in Calabria ultra Tarentum ad Auſtrum, ubi in ſuperiori Italiæ tabula poteris eum locum ſignare. Porrò Acroceraunij montes & promontoriũ eſt in Epiro, paululũ ſupra Corcyram inſulam, quam hodie uocãt Corfun, ad aquilonem, id quod in tabula noſtra quæ Græciã exprimit, uidere et ſignare poteris, inter Corcyram ſcilicet & Pindum montẽ.

a ¶Hac Xerxes.) Plinius de hac re ſic ſcribit: Xerxes Perſarum rex conſtrato in nauibus ponte, duxit exercitum per hanc maris anguſtiam. Porrigitur inde tenuis euripus 86. millium paſſuum ſpacio ad urbem Priapum Aſiæ, quà magnus Alex. tranſcendit: inde expatiatur æquor, rurſumq́; in arctum coit laxitas, & Propontis appellatur: hinc anguſtiæ ſequuntur, quæ Thracius Boſphorus uocantur, latitudine 500. paſſuum, quà Darius pater Xerxis copias ponte tranſuexit. *b ¶ Delphinas plurimos.) Delphinorũ formã ſic explicat Naſo tertio Metamorph. lib. Falcata nouiſsima cauda eſt, Qualia dimidiæ ſinuãtur cornua lunæ: Vndiq; dant ſaltus, multaq́; aſpergine rorant, Emerguntq́; iterum, redeuntq́; ſub æquora rurſus, Inq́; chori ludũt ſpeciem, laſciuaq́; iactant Corpora, & acceptũ patulis mare naribus efflant. De mira uelocitate eius ſcribit quoq; Ariſtoteles, quòd omnium animalium uelociſsimũ ſit, tum aquatilium, tum terreſtrium. Superſiliunt enim malos nauigiorũ maiorũ, quod tunc potiſsimum euenit, cum aliquem inſectantur piſcem quem deuorent. Dicit & Plinius delphinos uere agere coniugia, parere catulos decimo menſe æſtiuo tempore, ſoluente die æſtiuo Lucinam, id eſt, partũ in lucem æditum. Lactant uberibus ut animalia terreſtria.* *c ¶Cum ira ſubiacet.) Quidam ſic putant legendum: Cum ira ſubierit, id eſt, ſubintrauerit, inhorreſcunt.*

d ¶ Puer fragmentis panis.) Appianus quinto Aegyptiacorum libro hæc omnia ſe, multosq́; ſecũ alios uidiſſe dicit, ſcribens in hæc uerba: Et quidem nos uidimus apud Puteolos Delphinum amantem mirè puerum, inclamatum à puero acciri: qui etiam adnatans, dorſo puerum admittebat, ita ut pinnæ aculeos uelut uagina conderet, ne dilectum ſibi corpus laceraret, receptumq́; equitis modo inſidentẽ per magnũ æquor per ducenta ſtadia deferret. Roma igitur omniſq́; Italia confluebat, ut piſcem amoris cauſa uectorem pueri ſpectaret.

[a]hàc Xerxes põte nauibus facto permeauit. Tenuis deinde euripus porrigitur ad Aſiæ urbem Priapum, quam Magnus Alexander potiundi orbis amore trãſcendit, & potitus eſt. Inde diffuſus ęquore patentiſsimo, rurſus ſtringitur in Propontidẽ, mox in quingẽtos paſſus coarctatur, fitq́; Boſphorus Thracius, quà Darius copias tranſportauit. Hæc profunda [b]Delphinas plurimos habẽt, in quibus cauſæ miraculi multiformes. Ante omnia nihil uelocius habẽt maria, ſic ut plerunq́; ſalientes tranſuolent uela nauium. Quoquò eant, coniuges euagant̃. Catulos edunt. Decimus menſis maturũ facit partũ. Lucinã æſtiuus dies ſoluit. Vberibus fœtus alunt. Teneros in faucibus receptant. Inualidos aliquãtiſper proſequunt̃. In triceſimũ annum uiuũt, quod exploratũ eſt in experimentũ caudis amputatis. Ora nõ quo cæteræ belluæ loco habent, ſed fermè in uentribus. Contra naturã aquatiliũ ſoli linguas mouent. Aculeatæ ſunt ſpinę dorſuales: [c]cum ira ſubiacet, inhorreſcũt: cum animi conquieſcunt, quibuſdã receptaculis operiunt̃. Spirare eos in aquis negant, & uitales auras nõ niſi in aëre ſupero recipere. Pro uoce gemitus eſt, ſimilis humano. Certũ habẽt uocabulũ, quo accepto uocantes ſequuntur: nam propriè Simones uocant̃. Voces hominũ aquilonis flatu celerius † hauriũt, cõtrà auſtro *† audiunt*
ſpirante auditus obſtruunt̃. Mulcentur muſica, gaudent cantibus tibiarũ: ubicunq́; ſymphonia eſt, gregibus aduentant. D. Auguſto principe, in Campania Delphinem [d]puer fragmentis panis primo illexit, & in tantũ cõſuetudo ualuit, ut alendũ ſe etiã manibus ipſius crederet: mox cum proluſiſſet puerilis audacia, intra ſpacia eum Lucrini lacus euectitauit: unde effectũ ut à Baiano littore equitantem puerũ Puteolos uſq́; perueheret: hoc per annos plurimos tandiu geſtũ eſt, donec aſsiduo ſpectaculo deſineret miraculũ eſſe quod gerebatur: ſed ubi obijt puer, ſub oculis publicis deſiderij mœrore Delphin interijt. Pigeret hoc aſſeuerare, ni Mecœnatis & Fabiani, multorũq́; præterea eſſet literis comprehenſum. In Africano mox littore apud Hipponẽ Diarrhyton Delphin ab Hipponenſib. paſtus tractandũ ſe præbuit, impoſitos quoq́; frequenter geſtauit. Nec populi tantum manib. acta res eſt. Nam & proconſul Africæ Flauianus ipſe eum contigit, unguentis etiã delibuit, qui odoris nouitate obſopitus, aliquãtiſper pro exanimi iactatus eſt, multiſq́; menſibus

bus deſciuit à ſolita conuerſatione.[e] Apud Iaſſum urbem Babyloniæ puerũ Delphinus adamauit, quẽ dum poſt aſſueta colludia recedentem impatientius ſequitur, arenis inuectus hæſit. Alexander Magnus amorẽ illum numinis fuiſſe interpretatus, præfecit puerũ[f] Neptuni ſacerdotio iuxta eandẽ urbem, ut Egeſidemus autor eſt. Alium puerũ Hermiam nomine per maria ſimiliter inſidentẽ cum undoſior fluctus necaſſet, Delphinus ad terram reuexit, & uelut fateretur reatum, pœnitentiã ſuam morte multauit, nec reuerti uoluit amplius in profunda. Suppetũt & alia exempla, ut[g] Arionem tranſeamus, cuius exitum annalium fides comprobauit. Ad hæc[h] ſi quando laſciuiũt noui fœtus, à maiorib. datur adultior gregi cuſtos, quo magiſtro eludere impetus incurſantium belluarũ addiſcant: quanquam ibi[i] præter Phocas rara bellua eſt. Plurimus Thynnus in Ponto, nec alibi penè fœtificant. Nuſquã enim citius adoleſcunt, ſcilicet[k] ob aquas dulciores. Illabuntur ueris tempore, intrant dextro littore, læuo exeunt: hoc inde accidere credunt, quòd dextris oculis acutius cernunt, quàm ſiniſtris.

e ¶Apud Iaſſum Babyloniæ urbem.) Ex Plinio & Strabone conſtat Iaſſum non Babyloniæ, ſed Cariæ urbem eſſe, locũq; præſentem uitiatum, quocunque tandem contigerit modo. f ¶Neptuni ſacerdotio.) Putatur Alexander id propterea feciſſe, quòd creditũ eſſet apud homines illos, delphinos Neptuni eſſe equos, eosq; ad iugum religatos, eius trahere currum. g ¶Vt Arionem tranſeamus.) De Arione ſic ſcribunt poëtæ: Cum circum inſulas quæſtus cauſa uagaretur, ſerui eius anhelantes libertatem cogitare cœperunt, ut domino in pelagus proiecto, bona eius inter ſe partirentur: quod cum ille ſenſiſſet, ſumpta cithara ſuam cœpit deflere mortẽ, quo ſonitu adducti delphines, è toto mari ueniũt ad Arionis cantum, ille uerò deorum inuocata poteſtate, ſuper eos ſe deiecit, unusq; eorum exceptum Ariona pertulit ad Tænariũ littus: in cuius memoriæ cauſa, quæ ibi ſtatua eſt Arionis, in ea delphini ſimulacrum affixum uidetur. Serui autem Tænarium perducti à Siculo mari, à domino comprehenſi non mediocri ſupplicio ſunt affecti. h ¶Si quando laſciuiũt.) Ariſtoteles cap. 48. libri noni animalium ſic ſcribit: Paruos item delphinos magnus aliquis ſemper comitatur cuſtodiæ cauſa. i ¶Præter phocas.) Eſt phoca piſcis & bos marinus, tectus pilis & corio: hic coit more canum, & parit in terra more pecudum. k ¶Ob aquas dulciores.) Cauſa dulcium aquarum ponti, eſt multitudo amnium inferentium dulces aquas.

De Iſtro flumine, de fibro animali, deq; gemmis ponticis. Cap. XXIII.

Iſter Germanicis iugis orĩt, effuſus monte qui in Rauracos Galliæ ſpectat: ſexaginta amnes in ſe recipit, omnes fermè nauigabiles: ſeptẽ oſtijs pontum influit, quorum primũ Peuce, ſecundum †Narcuſtoma, tertiũ Caloſtoma, quartũ Pſeudoſtoma. Nam quintum Boreoſtoma, ac deinde ſextũ †Stenoſtoma, languidiora ſunt cęteris

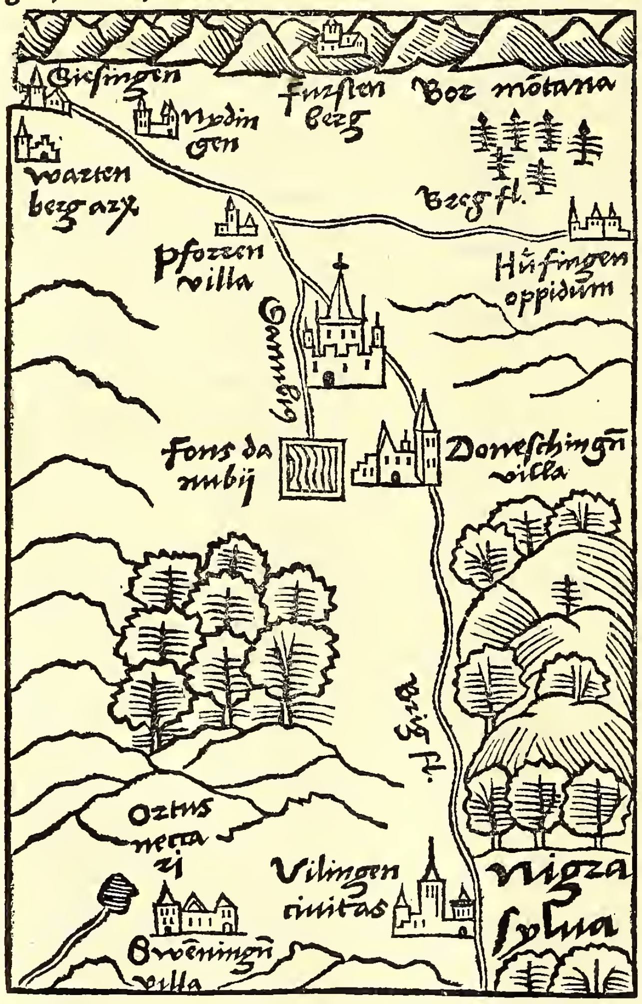
†Naracuſtoma

†Spireoſtoma

SCHOLIA CAP. XXIII.

Solinus hæc quæ hic ſcribit de Iſtro ſeu Danubio fluuio Europæ maximo et celebratiſsimo, accepit ex xij. capite quarti Plinij, cuius uerba hæc ſunt: Danubius ortus Germaniæ iugis montis Arnobæ, ex aduerſo Taurici Galliæ oppidi, multis ultra alpes milibus, ac per innumeras lapſus gentes, Danubij nomine, immenſo aquarũ auctu, & unde primùm Illyricum alluit, Iſter appellatur, ſexaginta amnibus receptis, medio fermè numero eorũ nauigabili: in Pontum uaſtis ſex fluminibus euoluitur. Montẽ uerò illum unde Danubius effunditur, Plinius Arnobam, Ptolemæus Abnobam, & Cornelius Tacitus Arbonam nominat. Vnde Tacitus ſic ſcribit: Danubius molli & clementer edito montis Arbonæ iugo effuſus, plures populos adit, donec in ponticũ mare ſex meatibus erumpit. Herodotus dicit Iſtrum ſumere initiũ ex Celtis. Deinde quòd quædam exemplaria Solini hic habent, montem, unde prodit fons Iſtri, aſpectare Tauricos Galliæ: alia habent, & rectius quidem, Rauracos. Nam montes illi quocunque tandem nomine à ueteribus fuerunt compellati, unde oritur Danubius, haud procul abſunt à Rauracis ſeu Baſilienſibus, uocanturq; hodie Nigra ſylua. Non tamen deſunt qui per Tauricum intelligunt Turgeuu, quæ regio ultra Rhenum opponitur montibus Arbonæ. Et ego Munſterus hic Baſileæ agens, quò ueterum de Danubij origine diſputationem & uarias opiniones tollerem, non fui grauatus hinc migrare ad locum illum ubi effunditur Danubius, & oculis proprijs conſpicere ortum atq; initium eius unà cum adiacentibus locis, eaq; in propria ſignare tabula, quò omnibus cõſtaret ubi locorum celeberrimus ille fluuius ex terræ uiſceribus emergeret. Quòd autem pleriq; ſcribunt, Iſtrum ſexaginta

recipere amnes, eosq; ferè omnes nauigabiles, & quidam eos sic numerant suis nominibus, Porata seu Pyretos, Tiarantus, Ararus, Napares, Ordessus, Maris, Atlas, Auras, Tibißis, Athrys, Noëas, Artanes, Scius, Angrus, Bongrus, Carnus, Alpis, Lycus, Aenus, Narabon, Darus, Drynus, Tibiscus, Moschius, Rhabosus, Ciabrus, Lauta, Ierassus, Sauus, Drauus &c. de multis non satis constat qui sint, & unde dilabantur. Id certum est, ex alpium longißimo ad orientem tractu multos amnes paruos & magnos procreari, unde sensim Danubius augescit. Oriuntur deinde ex alio latere non pauci amnes, præsertim ex montibus Bohemiæ, qui & magnam aquarum molem infundunt Istro, ex quibus aliquos nominare non inutile uisum est. Apud Vlmam influit à septentrione fluuiolus pisculentus, natus ex Sueuiæ montibus, qui Blauus uocatur. Ex alpibus ruit uersus Augustam Lycus, uulgò Lech, misceturq; Danubio prope oppidum Rain. Itinere trium aut quatuor horarum à Norimberga nascitur fluuius Altmüel, quem quidam uocant Alemanum, magnis cancris percelebris, & iuxta oppidum Kelheim, quod est itinere quinq; horarū supra Ratisponam, labitur in Danubium. Prope Ratisponam recipitur alius fluuius in Danubium, qui Nabus uocatur, ortum sumens ex Bohemicis syluis, per quem ingens copia æris & parati ferri nauigio ducitur in Danubium. Rursum oritur amnis Isera in alpibus, haud procul à Schuuatz, ubi argentifodina ditißima iam à multis annis fuit, alluitq; mœnia Monaci, & paulò supra ciuitatem Landßhuot suscepto alio flumine, Ambro nomine, infra Ratisponam itinere unius diei atq; dimidij, exoneratur in Danubium. Ingreditur & Patauij, uulgò Passauu, in Danubiū celeber amnis, Enos nomine, uulgò der In, qui ex alpibus Athesiæ suam ducit originē. Proinde si ex Germania perrexerimus in Vngariam, occurrunt ex utroq; latere magni & insignes amnes: à septentrione quidem Vaga, Granus, unde urbs episcopalis Græn, latinè Strigonium: Tyssa ex multis auctus riuulis, Seretus & Prutus. A meridie Saruuys, Draua & Sauus, uulgò Sauu: ad cuius ostia situm est Belgradum, quod superioribus annis Turca eripuit Christianis, & olim uocatum fuit Taurinum, hodie autem Alba. Sed reuocemus calamum ad ortum Danubij. Ego cum ad fontes eius, interim quo hæc scripsi, perrexissem, omnia diligenter lustrās, talem inueni situ & habitū, ut præsens exprimit figura.

Fons ipse insignis est & perpetuus, hodieq; quatuor paruis muris includitur lōgitudine 26. circiter pedum, & latitudine circiter 18. pedū. Scaturigo aūt ipsa effluens, habet pedis unius profunditatem, & duorum pedum latitudinem, atq; ad duos lapidis iactus iuxta castrum recipit torrentem Brigam nomine, à longe ex cōuallibus collectum. Et rursum ubi ieris ad iactum unius bombardæ uersus meridiem, augetur alio torrente Brega nomine, sed quorum nomina mox desinunt ubi Danubij miscentur aquis. Postea hic fluuius sensim recuruatur ad orientem, tenetq; eum cursum usquedum in mare exoneratur Euxinū. Situs fontis est intra uillam, quæ hodie Doneschingen uocatur, id est, Danubij Eschingen: uocant enim Germani Danubium Donauu: & est in loco plano atque longè semoto ab omni monte, nisi quòd ad septentrionem habet terram paulò editiorem, altitudine scilicet septem aut octo cubitorum, ad cuius basim ebullit fons ipse. Montes uerò Arbonæ, quos hodie putant esse Bôr aut Bâr, absunt ferè itinere duarum horarum, in quibus nostro æuo extructum habetur oppidum Furstenberg, unde pulcherrimus patet aspectus ad aquilonem & Nigram syluam. Fons quoque Neccari non distat à fonte Danubij nisi itinere duarum horarum, & is fluit ad

aquilonem,

cæteris. Septimũ uerò pigrũ, ac paluſtri ſpecie, nõ habet quod amni comparetur. Priora quatuor adeò magna ſunt, ut per longitudinẽ quadraginta millium paſſuum non miſceantur æquori, dulcemq́ʒ hauſtum incorrupto detineãt ſapore. Per uniuerſum Pontũ [a]fiber plurimus, quem alio uocabulo dicunt Caſtorem: Lutræ ſimilis eſt, animal morſu potentiſsimũ, adeò ut cum hominem inuadit, cõuentũ dentium nõ prius laxet, quàm concrepuiſſe perſenſerit oſſa fracta. Teſticuli eius appetuntur in uſum medelarum: idcirco cum urgeri ſe intelligit, ne captus proſit, ipſe geminos ſuos deuorat. Mittit Pontus & gemmas, quas à patria Ponticas dicimus, genere diuerſo, quippe aliæ aureas, aliæ ſanguineas habent ſtellas, & hæ quidẽ inter ſacras habentᷓ: nanq; oſtentationi potius, quàm uſui deleguntur. Non guttis aſperſæ ſunt, ſed longis colorum ductibus liniantur.

aquilonem, alluensq; Sueuiã & auctus multis alijs amnibus, præſertim Nagalto, Cochero & Iaxto, inter Spiram & Vuormatiam exoneratur in Rhenum. Hic aliud nihil ſcribendũ eſſet de ortu Danubij, niſi & id curioſum lectorẽ remoraretur, quod quidã ueterũ in ſcriptis reliquerũt, fontes Rheni & Danubij haud procul ab inuicẽ diſtare, naſciq; eodem montium iugo, ſed quod rei ueritate longè aliter ſe habet. Aluei quidem utriuſque fluuij non longè à ſe diſtant, cum à Danubio ad Rhenum non ſit iter niſi dimidij diei, hoc eſt, ſex horarum, præſertim ſi ieris à Schafhuſen rectà ad aquilonem. At ſi utriuſque fontem inſpexeris, inuenies longiſsimum interuallum: nam habes à fonte Danubij ad Conſtantiam unam magnam diætam, & hinc ad Curiam duas, & rurſum hinc ad montem Adulam, ubi fons deſcribitur Rheni, unam magnam diætam: aut ſi à Curia ad alterum Rheni ortum pergere uolueris, ubi ſcilicet Aetuatici ſunt populi, & haud procul abeſt fons Rhodani, atq; fons Ticini, deprehendes duas diætas, id quod aliquando in tabula Heluetiorũ ad oculum uidebis, quam uir præclarus Aegidius Tſchudi Heluetus deſcripſit, & Henricus Glareanus, uir de bonis literis optimè meritus, ad me miſit. a ¶ Fiber plurimus.) *Nedum in Ponto, uerum & in Rheno atque Danubio animal iſtud quadrupes inuenitur, cuius pedes poſteriores & cauda, pro piſcium carne habentur. Eſt enim cauda inſtar piſcium ſquamoſa. Aiunt hoc animal toto corpore habitare in ſicco, effoſſo ſcilicet in ripa cuniculo, caudam autem tenere intra aquas. A medicis Caſtor uocatur, habetq; dentes acutiſsimos, ut arbores iuxta flumina quaſi ferro cædat. Quin & hominis parte comprehenſa, non antè quàm fracta concrepuerint oſſa, morſu reſoluit. Cauda piſcium eſt ei, cætera ſpecies Lutræ. Hæc Plinius libro octauo, capite triceſimo. Quod autem Solinus hic dicit, Caſtorem ſe facere eunuchum ne captus proſit, alij id negant, ſcribuntq; teſticulos eius paruos eſſe ſubſtrictoſq;, & adhærentes ſpinæ, nec adimi poſſe ſine animalis uita.*

De amne Hypane, & Exampeo fonte. Cap. XXIIII.

HYpanis amnis oritur inter Auchetas Scythicorũ amniũ princeps, purus, & hauſtu ſaluberrimus, uſque dum Callipedum†terminis inferatur, ubi fons Exampeus infamis eſt amara ſcaturigine, qui Exampeus liquido admiſtus fluori, amnẽ uitio ſuo uertit, adeò ut diſsimilis ſui in maria condatur. Ita inter gentium opiniones fama de Hypane diſcordat: qui in principijs eum norunt, prædicant: qui in fine experti ſunt, non iniuria execrantur.

†terris

SCHOLIA CAP. XXIIII.

Amnis Hypanis in Scythia naſcens, & ex magna palude profluens, recipit fonticulum Exampeum, qui ſua amaritudine totum amnem corrumpit. Alueus huius fluminis haud procul abeſt à fluuio Boryſthene, ex Moſcouia ſcilicet in Pontum Euxinũ defluens. Apud Ptolemæũ inuenio hunc fluuium Hypenem uocari, alij appellant eum Hypaſin. Cæterum Callipodes, aut ſecundum alios Callipides, populi ſunt Scythici iuxta Hypanem habitantes fluuium, ſic dicti quòd pulchros pedes habeant.

De Boryſthene flumine, ac eius accolis: de natura canum, de Scytharũ moribus, de gemmis, ſmaragdo, cyaneo, cryſtallo. Cap. XXV.

APud Neuros naſcitᷓ Boryſthenes flumen, in quo piſces egregij ſaporis, & quib. oſſa nulla ſunt, nec aliud quàm

SCHOLIA CAP. XXV.

Sunt inter ueteres qui ſcribũt ignotum eſſe ortũ Boryſthenis, ſicut & Nili: at Solinus hoc loco ſcribit, apud Neuros, quos Ptolemæus uocat Nauaros, illum ſumere initium, qui hodie unà cum multis alijs populis uocantur Moſcouitæ, occupantq; regnũ latiſsimum, cuius regia uocatur Moſcouia,

à Moſca *fluuio ſic dicta, qui fluit per urbem illam, recipiturq́; à fluuio* Occam, *& tandem apud* Nouogardiã *inferiorem exoneratur in* Rham *fluuium, qui hodie* Volga *appellatur, & fluit in mare* Caſpium.

Porrò Boryſthenes *hodie uocatur* Neper, *& tota regio quæ eſt circa ortum eius olim fuit ducis* Lituaniæ, *hodie autẽ paret* Moſco. Haud *procul à* Moſcouia *oritur quoq;* Tanais *fluuius, qui uulgò* Don *uocatur, & à priſcis limes conſtitutus eſt* Europæ, *illam ſcilicet diuidens ab* Aſia. *Quòd autẽ à ueteribus in eo loco narrantur eſſe magni & multi montes, nempe* Riphæi, *qui noſtro æuo loca illa luſtrarũt, ſcribunt nullos illic eſſe montes: unde* Sigiſmundus *à* Herberſtein *in ſuo itinerario ſic ſcribit:* De Vilna *exiens per* Polotzko, *nouam ciuitatem ſeu* Nouogardiam *&* Tferueni *in* Moſcouiam, *ab hinc ad* Smolenſki, *& iterum redij in* Vilnam, *ſed nullos uidi montes, imò ne colliculos.*

cartilagines tenerrimæ. Verùm [a] Neuri, ut accepimus, æſtatis temporibus in lupos transfigurantur: deinde exacto ſpacio, quod huic ſorti attributum eſt, in priſtinam faciem reuertuntur. Populis iſtis deus Mars eſt, pro ſimulacris enſeis colunt, homines uictimas habent, oſsib. adolent ignes focorũ. Geloni ad hos proximant. De hoſtium cutibus & ſibi indumenta faciunt, & equis ſuis tegmina. Gelonis Agathyrſi collimitãtur, cœruleo picti colore, fucatis in cærulũ crinibus, nec hoc ſine differẽtia: nam quanto quis altero præſtat, tãto propenſiore nota tingit̃, ut ſit indiciũ humilitatis minus pingi. Pòſt [b] Anthropophagi, quib. execrandi cibi ſunt humana uiſcera, quem morẽ impiæ gentis, adiacentiũ terrarũ prodit triſtiſsima ſolitudo, quas ob nefariũ ritum finitimę nationes metu profugę reliquerũt: & ea cauſa eſt, ut uſq; ad mare, quod [c] Tabin uocãt, per longitudinem eius oræ, quæ æſtiuo orienti obiacet, ſine homine terra ſit, & immẽſa deſerta, quoad perueniat̃ ad [d] Seres. Chalybes & Dahæ in parte Aſiaticæ Scythiæ crudelitate ab immaniſsimis nihil diſcrepant. At [e] Albani in ora gentes, qui po-

De fontibus Tanais *diligenter perquirens, inueni circa* Moſcouiam *ſpacio* 200. *miliariorum nullos eſſe montes.* In Fuharia *uerò quæ eſt ad ſeptentrionem, illic aiunt eſſe montes, ubi & uiſuntur quædam relicta per* Alexandrum Magnum, *illiusq́; nomen ibi aureis literis inſculptum: ſed de aris aut columnis circa fontes* Tanais *non potui inuenire, cum tamen* Moſcus *ſit dominus illius loci, & ibi latiſsimi ſint campi.* Hactenus *ille.*

a ¶*Neuri æſtatis temporibus in lupos transfigurantur.*) *Quidam legunt, ſtatis temporib.* Plinius *grauis autor id pro fabula habet, quod hic ſcribit* Solinus *de transfiguratione* Neurorum *in lupos.* Neuris *uicini ſunt* Geloni, *à* Gelono Herculis *filio ſic dicti, qui poſtea* Getæ, *& nunc* Tartari *uocantur.* Hic Gelonus *habuit fratres* Agathyrſum *&* Scytham, *à quibus* Agathyrſi *&* Scythæ *populi dicti ſunt.* b ¶ *Anthropophagi.*) *Latinè homouori, qui execrandis ueſcuntur cibis, nempe uiſceribus humanis, quales & hodie in multis alijs inueniuntur locis.* c ¶*Tabin.*) *Putant hic legendum, uſq; ad iugum mari imminens, quod* Tabin *uocãt.* d ¶*Seres.*) *Populi ſunt* Aſiæ Scythicæ, *à* Sera *urbe ſic dicti, apud quos arbores ſunt quæ tenuiſsimam proferunt lanam, unde ueſtimenta fiunt quæ ſerica appellantur.* Chalybes *uerò ſunt populi alij, per quos erutum & domitũ eſt primitus ferrum. Capitur etiam chalybs aliquando pro ipſa ferri nobiliori & duriori materia.* e ¶*Albani in ora gentes.*) *Occupat* Albania *oram ſeu littus maris* Hyrcani *ſeu* Caſpij, *ab* Albano *fluuio interlabente, ut quidam putant, ſic dicta.* Iuſtinus *dicit* Albanos *ab* Albano Italiæ *monte retinere nomen: at* Solinus *mauult eos à ca*

nicie ſic

qui posteros se Iasonis credi uolunt, albo crine nascuntur, caniciem habent auspicium capillorum: ergo capillorum color genti nomen dedit. Glauca oculis inest pupilla, ideo nocte plus quàm die cernunt. Apud hos populos nati [f] canes feris omnibus anteponunt, frangunt tauros, leones perimunt, detinent quicquid obiectum est. Quibus ex causis meruerunt etiam annalibus tradi. Legimus petenti Indiam Alexandro, à rege Albaniæ dono duos missos: quorum alter sues sibi & ursos oblatos usqueadeo spreuit, ut offensus degeneri præda, ignauo similis diu accubaret: quem per ignorantiam uelut inertem Alexander extingui imperauit. Alter uerò monitu eorum qui donum prosecuti erant, leonem missum necauit. Mox uiso Elephanto notabiliter exultans, belluam primùm astu fatigauit, deinde cum summo spectantiũ horrore terræ affixit. Hoc genus canum crescit ad formam amplissimam, terrificis latratibus, ultra leones rugitibus insonãs. Hæc sunt de canibus Albanis, reliqua cõmunia uniuersis. Dominos æqualiter canes omnes diligũt, sicut exemplis palàm factum est. In Epiro denique domini percussorem in cœtu agnitum, latratu canis prodidit. Iasone Lycio interfecto, canis ipsius aspernatus cibum inedia obijt. Lysimachi regis canis flammis se iniecit, accenso domini rogo, & pariter igni absumptus est. Garamantum regem ducenti canes ab exilio reduxerũt, præliati aduersus resistẽtes. Colophonij, & Castabalenses, canibus in bella productis primas acies instruebant. Appio Iunio, & [g] P. Silio coss. damnatum dominum canis, cum abigi non posset, comitatus in carcerem, mox percussum, ululatu prosecutus est. Cumq́ꝫ ex miseratione populi Romani potestas ei cibi fieret, ad os defuncti escam tulit. Vltimo abiectum in Tyberim cadauer adnatãs, sustentare conatus est. [h] Canes soli nomina sua recognoscũt, itinerum meminerunt. Inde coitus tempore in saltibus canes fœminas religãt, ut cum his tigrides coëant, quarum ex primis conceptibus ob nimiam feritatem inutiles partus iudicant, itidem secundos, tertios educant. [i] Aegyptij canes è Nilo nunquam nisi currentes lambitant, dum à crocodilis insidias cauent. Inter Anthropophagos in Asiatica parte numerantur Essedones, qui & ipsi nefandis funestantur inter se cibis. [k] Essedonum mos est parentum funera cantibus prosequi, & proximorũ corrogatis cœtibus, cadauera ipsa dentibus laniare, pecudumq́ꝫ carnibus mista dapes facere. Capitũ etiam ossa auro incincta in poculorum tradere ministerium. [l] Scythotauri pro hostijs cædunt aduenas. Nomades pabula sequuntur. Georgi in Europa siti agros exercent. Axiacæ perinde in Europa siti, neq́ꝫ mirantur alie-

cie sic appellatos, quæ etiam primùm natis accidere solet, & auspicium est capillorũ.
f ¶ Canes feris omnibus anteponuntur.) Idem scribunt Dionysius *&* Qu. Curtius, *in regionibus illis inueniri nobiles ad uenandum canes, qui latratu abstinere dicuntur cum uident ferã. Canes uerò timidiores uehementius latrant quàm mordent, unde apud* Italos *adagiũ est frequens,* Latrantem *canem nunq prædam capere.* Scribit Cicero *in secundo de natura deorum:* Canum, *inquit, tam fida custodia, tamq́; amans dominorum adulatio, tantumq́; odiũ in externos, & tam incredibilis ad inuestigandum sagacitas narium, tanta alacritas in uenando, quid significat aliud, nisi se ad hominũ* commoditates *esse generatos?* Dominos *æqualiter omnes diligunt, cum ferè omnia alia dominũ & amicũ pauperem aspernentur.*
*g ¶*Publio Silio.) Q*uædam exemplaria hic habent,* Publio Sicinio.
h ¶Canes soli nomina recognoscunt.) Inueniũtur etiam interdum equi, boues, oues, capræ, feles & sues, quæ nomina sua recognoscunt, sed hoc multò rarius quàm in canibus deprehenditur.
*i ¶*Aegyptij *canes.)* In Aegypto *canes metu crocodilorũ currunt & simul bibunt.*
k ¶ E*ssedonum mos est.) Scribit &* Herodotus *in* Melpomene *de moribus* E*ssedonum in hæc uerba:* Q*uoties pater alicui deceßit, omnes eius propinqui pecora adducunt, quæ ubi mactauerint conciderintq́;, concidunt & mortuum patrem illius à quo conuiuio accipiuntur, commixtisq́; omnibus carnibus conuiuium exhibent.* C*aput tamen defuncti denudatũ purgatumq́; inaurant, eoq́; pro simulacro utuntur, agentes illi quotannis maiores hostias ceremoniasq́;.*
*l ¶*Scy*thotauri.) Sunt* Scythæ *qui* T*auri montis iugum tenent inhabitantq́;.* Nomades *uerò sunt populi in* Scythia, *quorum omnis uita in pascendis gregibus habetur, à* νομεύω *pasco, nomine* νομὰς *deducto.*

m ¶Haustu

m ¶ Haustu mutui sanguinis.) Scythæ hoc modo fœdera ineunt cum quibuscunque: Infuso in grandem calicem fictilem uino, commiscent eorum sanguinem qui feriunt fœdus, percutientes cultello, aut incidentes gladio aliquantulum corporis, deinde in calice tingunt acinacem, sagittas, securim, iaculum: hæc ubi fecerunt, sese multis uerbis deuouent, postea uinum epotant. Hæc Herodotus. n ¶ Alyathem.) Hunc Lydorum regem quædam exemplaria Aduatem, quædam Alyritem, Eusebius in lib. temporum Alyathem uocat. Quod autem de Mithridatis latebra mox subijcitur, sciendum quòd Mithridates cum fugeret insidias inimicorũ, quatuor annis neq; urbis neque ruris tecto usus est, sed per syluas & montes uagatus, didicit feras cursu aut fugere, aut persequi, cùm quibusdam etiam uiribus congredi: quibus rebus & insidias uitauit, & corpus ad omnem uirtutis patientiam durauit. Porrò de Medorum origine Plinius libro sexto, cap. 7. scribit: Tanaim amnem gemino ore influentem incolunt Iaxamatæ, Medorum, ut ferunt, soboles, & ipsi in multa genera diuisi, primò Sauromatæ &c. De Araxe fluuio alij scribunt illum originem ducere ex Armenia maiori, ex montibus quos Ptolemæus uocat Periardes, & est propter profunditatem & celeritatem difficilis admodũ ad transeundum. Scribit & Curtius, Araxe gignendæ herbæ nullum alium aptiorẽ, nam quicquid alluit, floribus uestit. Platani quoq; & populi contegunt ripas, ita ut procnl uisentibus continua uideantur montibus nemora riparum: quippe obumbratus amnis, presso in solum dilabitur alueo, imminẽtq; colles, ipsi quoque frondibus læti, radices eorum humore subeunte. Et quod hic Solinus dicit Phasiden fundi ex Moscorum montibus, apud Ptolemæum inuenitur eum fluuium ex Caucaso mõte oriri, & labi per Colchos, fundiq; in Pontũ. Consentit proinde & Ptolemæus, Araxen non longo interuallo ab Euphratis ortu emergi, id quod in tertia Asiæ tabula uidere licet.

na, neq; sua diligunt. Satarchæ usu auri argentiq; damnato, in æternum se à publica auaritia abdicarunt. Scytharum interius habitantium asperior ritus est. Specus incolunt, pocula non ut Essedones, sed de inimicorum capitibus moliuntur: amant prælia: interemptorum cruorem ex uulneribus ipsis bibunt: numero cædium honor crescit, quarum expertem esse apud eos probrum est: haustu [m] mutui sanguinis fœdus sanciunt, non suo tantum more, sed Medorum quoque usurpata disciplina. Bello deniq; quod gestum est Olympiade nona & quadragesima, anno post Ilium captũ sexcentesimoquarto, inter [n] Alyathem Lydũ & Astyagem Mediæ regem, hoc pacto firmata sunt iura pacis. Colchorũ urbem Dioscoriaden Amphitus & Telchius aurigæ Castoris & Pollucis condiderũt, à quibus Heniochorum gens exorta est. Vltra Sauromatas in Asia sitos, qui Mithridati latebram, & qui originem Medis dederunt, confines sunt Thalij his nationibus quas ab oriente contingunt Caspij maris fauces, quæ fauces mirum in modum †uacuantur imbribus, crescunt æstibus. (†maciantur) Heniochorũ montes Araxen, Moscorũ Phasiden fundunt. Sed Araxes breuibus interuallis ab Euphratis ortu caput tollit, ac deinde in Caspium fertur mare. [o] Arimaspi circa Gesglithron positi, unocula gens est. Vltra hos & [p] Rhiphęum iugum regio est assiduis obsessa niuibus, πτεροφόρον dicunt. Quippe casus continuarum ruinarum quiddam ibi exprimit simile pennarum: damnata pars mundi, & à rerum natura in nubem æternæ caliginis mersa, ipsisq; prorsus Aquilonis conceptaculis rigentissima. Sola terrarũ non nouit uices temporum, nec de cœlo aliud accipit quàm hyemem sempiternam. In Asiatica Scythia terræ sunt locupletes, inhabitabiles tamen. Nam cum auro & gemmis affluãt, [q] gryphes tenent uniuersa, alites ferocissimæ, & ultra omnem rabiem sæuientes: quarũ immanitate obsistente aduenis accessus difficilis ac ra-

o ¶ Arimaspi.) Herodotus dicit Scythicam esse uocem, & sonare unum oculum: negat tamen posse fieri, ut homines nascantur unoculi, cæteram naturam habentes alijs hominibus omnino parem. p ¶ Rhiphæum iugum.) Quid recentiores scriptores sentiant de Rhiphæis montibus, iam diximus à principio huius capitis. Cæterum uocatur ea regio Pterophoros, id est, pennifera, quòd aër continuò uideatur plenus esse pennis, hoc est, assiduæ niuis casu pennarum habere similitudinem: unde & ea mundi pars damnata est à natura rerum, & densa mersa caligine &c. nec aliam anni partem nouit quàm hyemem sempiternam. q ¶ Gryphes.) Hoc ferarum genus, inquit Seruius, omni parte leones sunt, alis & facie aquilis similes, equis uehementer infestæ. Sunt tamen scriptores qui istis non adhibent fidem, sed esse ad uoluptatem magis quàm ad ueritatem inuenta.

ac rarus eſt, quippe uiſos diſcerpunt, uelut geniti ad plectendam auaritiæ temeritatem. Arimaſpi cum his dimicant, ut intercipiant lapides, quorum non aſpernabimur perſequi qualitates. Smaragdis hic locus patria eſt, quibus tertiam inter lapides dignitatem Theophraſtus dedit. Nam licet ſint & Aegyptij, & Chalcedonij, & Medici, & Laconici, præcipuus tamen honor eſt Scythicis. Nihil his iucundius, nihil utilius uident oculi: in primis uirent ultra irrigua gramina, ultra amnicas herbas: deinde obtutus fatigatos coloris reficiunt lenitate. Nam uiſus quos alterius gemmæ fulgor retuderit, Smaragdi recreant & exacuunt. Nec aliam ob cauſam placuit ut nõ ſcalperent, ne offenſum decus, imaginum lacunis corrumperetur: quanquam qui uerus eſt, difficulter uulneretur. Probantur hoc pacto: ſi aſpectus tranſmittant, ſi cum globoſi ſunt, proxima ſibi inficiant aëre repercuſſo: aut cum concaui ſunt, inſpectantium facies æmulentur: ſi neque umbra, neque lucernis, neque ſole mutentur. Optimos tamen ſortiuntur ſitus, quibus planities reſupina eſt & extenta. Inueniuntur [r]Eteſijs flantibus: tunc enim detecto ſolo facillimè internitent. Nam Eteſiæ plurimum arenas mouent. Alij minus nobiles in commiſſuris ſaxorum, uel in metallis ærarijs apparent, quos Chalcoſmaragdos nuncupant. Vitioſi eorum intrinſecus quaſdam ſordes habent, uel plumbo, uel capillamentis, uel etiam ſali ſimiles. Lauantur auſtero mero, ſed uiridi proficiunt oleo, quamuis natura imbuantur. Et Cyaneus lapis è Scythia eſt optimus, ſi cæruleo coruſcabit: cuius gnari in marem & fœminam genus diuidunt. Fœminis nitor purus eſt: mares punctulis ad gratiam interlucentibus auratilis puluiſculus uariat. [s]Illic & cryſtallus, quam licet pars maior Europæ, & particula Aſiæ ſubminiſtrent, precioſiſsimum tamen Scythia edit. Multus ad pocula deſtinatur, nam fert calorẽ præcipuè, quamlibet nihil aliud quàm frigidum pati poſsit. Sexangulus inuenitur. Qui eligunt, puriſsimum captant, ne quid rufum, ne'ue nubilum uel ſpumis obſitum, arceat perſpicuitatem. Tunc ne duritia iuſto propenſior obnoxium fragilitati magis faciat, putant glaciem coire, & in cryſtallum corporari: ſed fruſtra. Nam ſi ita foret, nec Alabanda Aſiæ, nec Cyprus inſula hanc materiam procrearet, quibus regionibus incitatiſsimus calor eſt. Liuia Auguſti ad magnitudinem centum quinquaginta librarum inter Capitolina donaria cryſtallum dedicauit.

r ¶ Eteſijs flantib.) Sunt Eteſiæ *uenti, qui certo anni tempore flant, quadraginta ſcilicet diebus poſt* Caniculæ *exortũ.* Dicti *autem ſunt* Eteſiæ, *id eſt, annui, quòd ex omnibus uentis hi maximè ſtati ſint, & ſingulis annis eodem redeant tempore.*

s ¶ Cryſtallus.) Componitur cryſtallus à κρύος, *quod eſt frigus, &* στέλλω, *quod eſt contraho, quòd cryſtallus ſit concretum gelu.* Vnde Plin. *ſcribit lib.37.cap.2. cryſtalla non niſi ubi maximè hybernæ niues rigent reperiri, glaciemq; eſſe certum eſt: cui ſententiæ hoc loco refragatur* Solinus.

De Hyperboreis populis. Cap. XXVI.

TAbula erat de Hyperboreis, & rumor irritus, ſi quæ illinc ad nos uſque fluxerũt, temerè forent credita. Sed cum probiſsimi autores & ſatis idonei ſententias pares faciãt, nullus falſum reformidet. De Hyperboreis itaque loquemur. Incolunt penè Pterophoron, quem ultra Aquilonem accepimus iacere, gens beatiſsima. Eam Aſiæ quidam magis quàm Europæ dederunt: alij ſtatuunt mediam inter utrunque ſolem, Antipodum occidentem, & noſtrum renaſcentẽ: quod aſpernatur ratio, tam uaſto mari duos or

SCHOLIA CAP. XXVI.

Hyperborei *populi ſic dicti ſunt, quòd ſuper uel ultra eos ſpiret* Boreas *uentus, cuiadmodum ſubditi ſunt, ut ſcribit* Diodorus *Siculus lib. tertio.* Feſtus *uerò* Pomp. *putat eos ſic uocatos, quòd humanæ uitæ modum excedant, uiuendo ultra centeſimum annum, quaſi* ὑπερβαίνοντες ὅρον, *hoc eſt, tranſcendentes communem uitæ terminũ. Macrobius ſecundo de Somnio Scipionis libro,* Hyperboreos *interpretatur, quaſi originem*Boreæ *introrſum recedendo tranſiſſent. Adeò, inquit, æterna penè premuntur pruina, ut non facilè explicetur, quanta ſit illic frigidæ nimietatis iniuria. Strabo lib. decimoquinto ſcribit quoſdã uelle* Hy-

perboreos mille annos uiuere. De Pterophoris ſcripſimus præcedenti capite in litera p. Cæterum quæ hic de Hyperboreorũ felicitate ſcribuntur, ea & Mela refert libro tertio in hæc uerba: Vbi eos uiuendi ſatietas magiſq; tædium cepit, hilares redimiti ſertis, ſemetipſos in pelagus ex certa rupe præcipites dant, id eis funus eximiũ eſt, ac genus ſepulturæ beatiſsimum.

beis interfluente. Sunt igitur in Europa, apud quos mundi cardines eſſe credunt, & extimos ſyderum ambitus, ſemeſtrem lucem, auerſum tantum una die ſolem: quanquam exiſtant qui putant nõ quotidie ibi ſolem, ut nobis, ſed uernali æquinoctio exoriri, autumnali occidere: ita ſex menſibus infinitum diem, ſex alijs continuam eſſe noctem. De cœlo magnã clementiam auræ ſpirant ſalubriter, nihil noxij flatus habent. Domus ſunt nemora, uel luci: in diem uictum arbores ſubminiſtrant. Diſcordiam neſciunt, ægritudine non inquietantur, ad innocentiam omnibus æquale uotum. Mortem arceſſunt, & uoluntario interitu caſtigant obeundi tarditatem. Quos ſatietas tenet uitæ, epulati, delibutiq́, de rupe nota præcipitem caſum in mare profundum deſtinant: hoc ſepulturæ genus optimum arbitrantur. Aiunt etiam ſolitos per uirgines probatiſsimas primitias frugum Apollini Delio miſsitare. Verùm hæ, quoniam perfidia hoſpitum non illibatæ reueniſſent, deuotionis, quam peregrè proſequebantur, pontificium mox intra fines ſuos receperunt.

De Arimphæis, de mari Caſpio, de tigribus, pantheris & pardis. Cap. XXVII.

ALtera in Aſia gens eſt ad initiũ orientis æſtiui, ubi deficiunt Rhiphæorũ mõtium iuga, Hyperboreis ſimiles, quos dicũt Arimphæos, & ipſi arbuſtorum frõdibus gaudent, baccas edunt. Iuxtà uiros ac fœminas tædet crinium, itaq; uterq; ſexus comas tondet. Amant quietem, nõ amant lædere. Sacri habentur, attrectariq; eos etiam à ferociſsimis nationibus nefas ducit. Quicunq; periculũ à ſuis metuit, ſi ad Arimphæos tranſfugerit, tutus eſt, uelut aſylo tegatur. Vltra hos [a] Cimmerij, & [b] gens Amazonum porrecta ad [c] Caſpium mare, quod dilapſum per Aſiaticæ plagæ terga, Scythicum irrumpit oceanum. Sed magnis deinde ſpacijs intercedentib. oſtia Oxi fluminis Hyrcani habẽt, gens ſyluis aſpera, copioſa immanib. feris, fœtaq; tigribus, ꝗd beſtiarum genus inſignes maculis notæ, & pernicitas, memorabile reddiderũt. Fuluo nitent. Hoc

SCHOLIA CAP. XXVII.

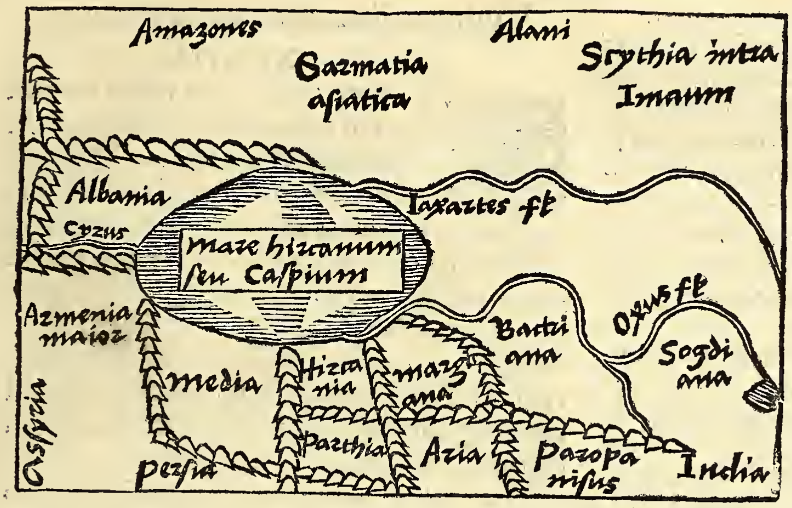
Ea quæ hic Solinus ſcribit de Arimphæis, refert ex cap. 13. quarti Plinij. Scribit & Mela eadem in fine primi: Tum continuis, inquit, rupibus latè aſpera & deſerta regio ad Arimphæos uſque permittitur. His iuſtiſsimi mores, pro domibus nemora, alimenta baccæ: & maribus & fœminis nuda ſunt capita. Sacri habentur, adeoq́; ipſos nemo de tam feris gentibus uiolat, ut alijs quoq; ad eos confugientibus pro aſylo ſit. Vltra ſurgit mons Rhiphæus. Dicti autem ſunt Arimphæi ab α & ῥιπίζω, quod flare ſignificat, quaſi ſine uentorum flatu.

a ¶ Cimmerij.) Populi ſunt Scythici inhabitantes frigidas terras atque umbroſas, de quibus Homerus ſcribit: Illis ſol nunquam Phaëton ſua lumina ſpargit, Pernicioſa ſuper nox ſemper tenditur iſtis. Hinc deductum eſt prouerbium, umbræ Cimmeriæ. Eſt & Boſphorus Cimmerius, in cuius oſtio fuit oppidum Cimmerion.

b ¶ Gens Amazonum.) Sunt Amazones Scythicæ fœminæ, ſic dictæ, uel quòd uiuant ſine uiris, quaſi ἀμαζῶσαι, uel ab α & μαζὸς, id eſt, ſine mammis, quòd illis in infantia adurerentur dextræ mammæ, ne impedimento eſſent ad bellandum. Herodotus in Melpomene tradit Amazonas à Scythis Aeorpatas uocari, quod nomen transferri poteſt, inquit, uiricidæ: Aeor enim uirum uocant, pata autem occidere. Apud Amazones enim ex lege nulla uirgo nubit, priuſquam aliquem hoſtium interemerit: ideoq́; nonnullæ earum decedunt iam uetulæ antequã nubant, quod legi ſatisfacere nequiuerint. De bellis quæ hæ mulieres geſſerunt, multa & mira ſcribuntur à ueteribus, ſed quæ Strabo fabuloſa exiſtimat libro undecimo. Quis enim credat, inquit, ut uel exercitus, uel ciuitas, uel gens unquam ex ſolis conſtiterit mulieribus? & non ſolum conſtiterit, uerumetiam inuaſerit aliena: & non modo uicinis fuerit dominata, adeò ut uſque in Ioniam proceſſerit, ſed etiam exercitum trans Pontum miſerit uſque in Atticam: hoc perinde eſt, ac ſi quis dicat uiros tunc mulieres fuiſſe, & mulieres uiros.

c ¶ Caſpium mare.) Strabo, Plinius & multi alij tradunt Caſpium mare ex Scythico ſeu Aquilonari oceano procreari. Ptolemæus autem & Herodotus oppoſitæ ſunt ſententiæ, exiſtimantes

Hoc fuluū nigrantibus ſegmentis interundatum, uarietate apprimè decet. Pedum motum neſcio uelocitas an peruicacia magis adiuuet. Nihil tam longum eſt, quod non breui penetrent: nihil adeò antecedit, quod non ilicò aſſequantur. At maximè potentia earum probatur cum maternis curis incitantur, cum catulorū inſiſtunt raptoribus: ſuccedant ſibi equites licet, & aſtu quantolibet amoliri prędam uelint, niſi in præſidio maria fuerint, fruſtra eſt auſum omne. Notantur frequentiſsimè, ſi quando latrones ſuis aſportatis catulis renauigantes uident, in littore irrita rabie ſe dare præcipites, uelut propriam tarditatem uolūtaria caſtigantes ruina: quanquā de fœtu uniuerſo uix unus queat ſubtrahi. [d]Pantheræ quoque numeroſæ ſunt in Hyrcania, minutis orbiculis ſuperpictæ, ita ut oculatis ex fuluo circulis, uel cęrulea, uel alba diſtinguatur tergi ſupellex. Tradunt odore earum & contemplatione armenta mirè affici, atq; ubi eas perſentiſcant, properatò conuenire, nec terreri niſi ſola oris toruitate: quam ob cauſam Pantheræ abſcōditis capitibus, quę corporis reliqua ſunt ſpectanda prębent, ut pecuarios greges ſtupidos in obtutu populentur ſecura uaſtatione. Sed Hyrcani, ut hominibus intentatum nihil eſt, frequentius eas ueneno quàm ferro necant. Aconito carnes illinunt, atq; ita per compita ſpargunt ſemitarum, quæ ubi eſæ ſunt, fauces earum angina obſidentur, ideo gramen παρδαλιαγχὲς appellauerunt. Sed Pantheræ aduerſus hoc uirus excrementa humana deuorant, & ſuopte ingenio peſti reſiſtunt. Lenta illis uiuacitas, adeò ut eiectis interaneis, mortem diu differant. In his ſylueſtri-

exiſtimantes mare Caſpium per ſe eſſe, & non ex mari alio originem ducere, ſed ab omni parte ambiri à terra. Sunt deinde qui in unum coëgerūt paludes Mæotides, quæ Tanaim recipiunt, & Caſpium mare, quod etiam lacum uocant, quum ſerpentes generet, & dulce ſit. In Caſpiū mare per Oxum amnem multas ex India merces deuehi, Ariſtobolus autor eſt. Fit & infra cap. 62. mentio huius fluuij. Placuit autem per figuram hic exprimere ea orientis loca & prouincias, quarum hic meminit Solinus. Cæterū quæ hic referuntur de Hyrcana gente & tigribus, clariora ſunt, quàm ut egeāt expoſitione: niſi forte ſimplicē lectorē remoretur id quod hic Solinus refert, incertum eſſe, an tigris pedum uelocitate in motu, aut magis peruicacia adiuuetur, ubi per peruicacitatem intelligitur obſtinatio. Nam peruicaces eſſe dicuntur, qui in contentione uſq; ad peruincendū perſeuerāt. De tigridis uelocitate ſcribit Ambroſius capite 4. ſexti Hexameron in hæc uerba: Vbi tigris uacuum raptæ ſobolis cubile reperit, illicò ueſtigijs raptoris inſiſtit. At ille quāuis equo uectus fugaci, uidens tamen uelocitatem feræ ſe poſſe præuerti, nec euadendi ullum ſuppetere ſibi poſſe ſubſidium, technam huiuſmodi fraude molitur: ubi ſe contiguum uiderit, ſphæram de uitro proijcit: at illa imagine ſui illuditur & ſobolem putat, reuocat impetum, colligere fœtum deſiderans. Rurſus inani ſpecie retenta, totis ſe ad comprehendendum equitem uiribus fundit, & iracundiæ ſtimulo uelocior fugienti imminet: at ille iterum ſphæræ obiectu ſequentem retardat, nec tamen ſedulitatem matris memoria fraudis excludit, caſſam uerſat imaginem, & quaſi lactatura fœtus reſidet: ſic pietatis ſuæ ſtudio decepta, & uindictam amittit & prolem.

d ¶Pantheræ.) Eſt Panthera animal prorſus ferum et maculoſum, à πᾶν, id eſt, totū, & θὴρ fera ſic uocatum. Reliqua de Pantheris inueniuntur cap. 17. octaui Plinij, unde iſta Solinus mutuatus eſt. Porrò quæ

bus & Pardi sunt, secundũ à Pantheris genus, noti satis, nec latius exequendi; [e] quorum adulterinis coitibus degenerantur partus leænarũ, & leones quidem procreantur, sed ignobiles.

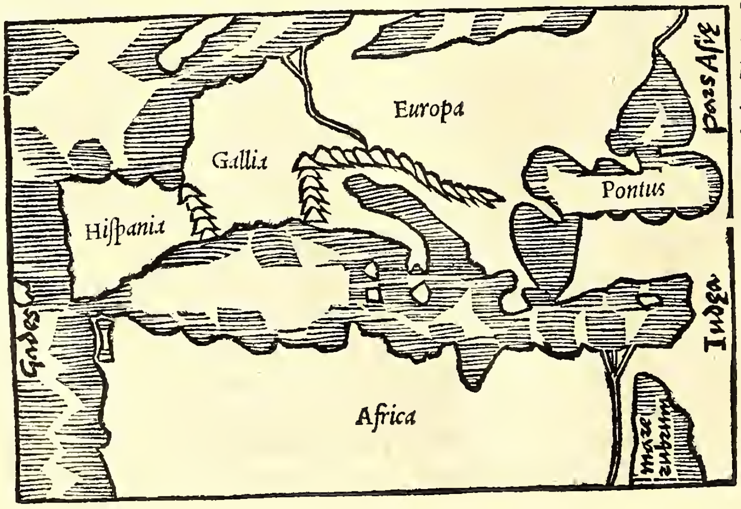
hic de aconito scribuntur, sumpta sunt ex cap. 6. lib. 9. nat. animal. Aristotelis, qui sic scribit: Panthera cum uenenum pardalianches dictum ab angore, ederit, quo leones etiam intereunt, stercus hominis quærit: eo enim ipso iuuatur. Vbi notandum, quòd pardalianches idem est quòd angor pardalis siue pantheræ, id est, uenenum quo strangulatur: significat enim pardalis & panthera idem, & ἄγχειν est strangulare. e ¶*Quorum adulterinis coitibus.) Sunt qui pantheras solo candore discernunt à pardis. Cæterum Philostratus de leænis sic scribit, quòd leænæ in amorem sui pardos trahunt, eosq́; in leonum cubilibus suscipiunt: ubi uerò se eorum concubitu grauidas sentiunt, in montes confugiunt, pardorum consuetudinem sequentes. Pariunt autem maculosos catulos, propterea in densißimis syluis nutriunt occultatos, simulantes uenationis causa à maribus abesse. Leones enim si fortè catulos uiderint, eos lacerant, matremq́; tanquam adulteram abigunt.*

Vnde mediterranea maria oriantur. Cap. XXVIII.

QVoniam in ponticis rebus sumus, non erit omittendum unde mediterranea maria caput tollant. Existimãt enim quidam sinus istos à Gaditano freto nasci, nec aliam esse originem, quàm inundationem irrumpentis oceani, cuius spiritu peruagante apud aliquot mediterranea littora, sicut in Italiæ parte, fieri accessus uel recessus. Qui cõtrarium sentiunt, omnẽ illum fluorem aiunt à põticis faucibus inundare, idq́; fulciunt argumento non inani, quòd æstus è Ponto profluus nunquam reciprocetur.

SCHOLIA CAP. XXVIII.

Est fabula apud quosdam scriptores, ante Herculem, siue is Aegyptius fuerit siue Thebanus, nullum præter oceanum tellurem ambientem, fuisse mare aliud, sed effoßis Calpes & Abylæ montiũ ab Hercule radicibus, (qui postea Herculis columnæ uocatæ sunt) oceanum primùm terras irrupisse, sicq́; mediterraneum mare cœpisse ferunt. Sunt deinde alij, qui uolunt eam oceani irruptionẽ non à Gaditano freto, sed à Scythico oceano sumpsisse principium, quod Aristoteles etiam secundo Meteororum sensisse uidetur, asserens fluxum omnem maris ab aquilone fieri in meridiem, eò quòd aquilonis locus sit cæteris erectior. Plinius quoq; cap. 13. lib. quarto, huic sententiæ subscribit, sed alia ratione, nempe quòd æstus semper è Ponto profluat in Propontidem, & nunquam reciprocetur ad eundem. In prologo tamen tertij libri sic scribit: Origo ab occasu solis & Gaditano freto, quà irrumpens oceanus Atlanticus, in maria interiora diffunditur. Est autem fretum hoc Gaditanum irrumpens primũ angustum, nec amplius decem millibus passuum patens, ibiq́; terram aperit & intrat, quas angustias Græci πορθμὸν appellant, sicut è diuerso angustam terram inter duo maria ἰσθμὸν uocant. Cæterum Macrobius 7. lib. Saturn. suorum, contendit omnino mare mediterraneũ nasci ex oceano Gaditano, in hæc uerba scribens: Meatus qui solus de oceano receptas aquas in maria nostra transmittit, in freto est Gaditano, quod Hispaniã Africamq́; interiacet: & sine dubio inundatio ipsa per Hispanicũ Gallicũq́; littora in Tyrrhenũ prodit, inde Adriaticũ mare facit, ex quo dextra in Partheniũ, læua in Ioniũ, et directim in Aegæum pergit, atq; ita ingreditur in Pontũ. Huic opinioni Ptolemæus quoq; subscribit, qui maris mediterranei ingressum & uarios sinus ita pingit, ut sequenti figura expreßimus. Infra cap. 36. de hac re plura dicã. Recipit quidem Pontus & paludes Mæotides, uarios fluuios, potißimũ Tanaim, Borysthenem atq; Danubiũ: sed num ex illis mare cõstitui poßit, aliorum relinquimus iudicio. Certè ab aquilone nullus patet aditus, unde oceanus mare istud mediterraneũ poßit efficere: ab occidẽte aũt apertus est meatus, etiã si ille sit angustus, ut hi qui sunt in Bætica seu Granata, sub noctẽ uidere poßint lucernas in Africæ littorib. accensas.

De insu-

De inſulis quibuſdam Scythicis. Cap. XXIX.

INſula Apollonitarũ LXXX. millibus paſſuũ abeſt à Boſphoro Thraciæ citra Iſtrum ſita, ex qua M. Lucullus Apollinem Capitolinum nobis extulit. Ante Boryſthenem Achillis inſula eſt, cum æde ſacra, quam ædem nulla ingreditur ales, & quæ forte aduolauerint, raptim fugam properant.

SCHOLIA CAP. XXIX.

Quem ſitum ſibi uendicent hæ duæ inſulæ Apollonia & Achilles, ſuprà cap. 14. in fine ex tabula Græciæ facile aduerti poteſt, etiãſi ibi has inſulas nominatim non poſuerimus. Facit autẽ & Strabo lib. 7. mentionem Coloßi Apollinis, de eo ſic ſcribens: Poſt Apollonia ſtadia 1300. Mileſiorũ colonia, cuius maior muri portio quadam in exili condita inſula eſt, ubi Apollinis ſacellum exiſtit, quo ex loco M. Lucullus Coloſſum extulit, & in Capitolio collocauit.

De oceano ſeptentrionali, de mari Caſpio, deq; Balthia inſula. Cap. XXX.

OCeanũ ſeptentrionalem ex ea parte qua à Paropaniſo amne Scythiæ alluitur, Hecatæus Amalchiũ appellat, quod gentis illius lingua ſignificat[a] congelatũ mare. Philemon à [b]Cimbris ad promontoriũ Rubeas Morimaruſam dicit uocari, hoc eſt, mortuũ mare. Vltra Rubeas quicquid eſt, Croniũ nominant. Mare autẽ Caſpiũ ex altero Ponti latere ultra Maſſagetas et Apellæos Scythas, eſſe in Aſiatica plaga dulce hauſtu, Alexandro Magno probatum eſt, mox Pompeio Magno, qui bello Mithridatico, ſicut cõmilito eius Varro tradit, ipſis hauſtibus [c]pericli-

SCHOLIA CAP. XXX.

Totum iſtud caput agit de locis ſeptentrionalibus, ueteribus quidem incognitis, imò ab humana habitatione damnatis, aut ſaltem iniquè habitatis, recentioribus autem paulò clarius inueſtigatis. Damnauerunt ueteres magno cõſenſu eam terræ portionem, quòd illic zonam conſtituerunt frigidam, perpetuis obnoxiam niuibus, omnisq; animantis impatientem: ſed à multis annis ſatis compertum eſt, frigus iſtud remiſſius eſſe opinione ueterum ſcriptorum, ſicq; comparatũ ut à uiuẽtibus ferri poßit. Vt autem de his regionibus ſcribit Iacobus Zieglerus, ueteres nuda coniectura perſuaſi, collegerunt quod ſuper illis locis ſtatuerent: aut uerius ab æſtimatione cœli, quale per extremam difficultatem tolerandum ſibi uel minus ſentiebãt, homines ſub climate Aegyptio & Græco nati & conuerſati, argumentũ ſumpſerunt de tota habitabili terra. En exemplum inſigne, quòd per Norduegiam & Suetiam paßim ſunt montes metalli feraces: digeritur intra hos, & in uenas confluit argentũ atq; æs, quantũ opus nõ perficiat officina minacibus ignibus. Ad hanc rationem uapor terris & aquis infuſus, & ſeſe per utranq; naturã mutuis ſpiramentis refundens & adiuuans, temperat qualitatẽ cœli, & facit animanti tolerabilem, cuius teſtis belluarũ in mari magnitudo immanis, & in terra degentiũ corporũ firmitas & uita longa, omniumq; præſentißimus uigor: quæ nõ eſſent, niſi cuncta illic cõmodè à cœlo & elementis fouerentur. Nõ enim quod inter incremẽta eſt aliqua iniuria offenſum, uel quod omni uita eſt male paſtum, idem læte proueniet. Nec iſta ſcribimus, ut putemus illic uiuentia ſua ipſorũ hyeme ſic affici quomodo ſi Aegyptius uel Aethiops illuc ſubitò transferatur, id quod facilè ex Babylonicæ turris diſperſione aduerti poteſt. Nam gentes quæ uerſus ſeptentrionẽ migrarũt, nõ continuò penetrarũt ad fines extremos, ſed locarũt ſedes prius ſub cœlo medio inter utrũq;, & cum ibi aſſueuiſſent, facilè deinde ferre potuerũt Scythiã & ſeptentrionẽ: quomodo qui ex æſtate ad hyemẽ uenit, is pruinis autumni tentatus prius fuit, ut niuem ſubinde & glaciem toleraret. Eodem modo mortales facti aßiduè ad proxima quæq; loca duriora cõfirmatiores, ad extrema tandem peruenerũt, & ſi quid manſit aſperitatis reſiduum, id natura alijs præſidijs emendauit. Dedit terra mareq; brutis profundos receſſus montiũ & caui littoris, quibus uapor ſubeſt tepens tanto intenſius, quanto fit ab incumbente frigore coactior: dedit ualles à ſeptentrionib. auerſas: ueſtiuit bruta pilo tanto denſiore, quanto eſt uis frigoris maior: & certè ab alijs terris nõ ueniunt pelles nobiliũ ferarũ præſtantiores. a *¶Congelatũ mare.) Sunt qui aiunt aquã marinam frigore nõ poſſe conſtringi, ſed quia in illis regionibus plurimũ eſt fluuiorũ influentiũ in maria, ſuperficies maris cui dulces aquæ innatant congelaſcit, & incolumi aqua marina uidetur in mari gelu, ſed de aduenis undis coactũ. Hoc & in Ponto fieri uidemus, in quo fruſta quædam ferũtur, contracta de fluuialiũ uel paluſtriũ undarum multitudine, quæ licet frigore concreta, tamen ſunt natantia quaſi leuatiora marina.* b *¶A Cimbris.) Cimbri populi ſunt Cherroneſi Danicæ. Quod uerò ſit promontoriũ Rubeas & Morimaruſa, non ſatis conſtat, uidentur tamẽ eſſe loca Norduegiæ aut Scandiæ, quã alij uocari putãt Schondiã, quaſi amœnã Daniã, eſt enim Germanicũ uocabulum. Cæterũ Cronium hic accipiendum eſt pro Saturnino, hoc eſt, gelido: eſt enim*

[c]periclitari fidem uoluit. Id euenire produnt è numero fluminũ, quorum tanta copia ibi influit, ut naturam maris uertant. Non omiserim quod per idem tempus eidẽ Magno licuit [d] ex India diebus octo à Bactris usq; Icarũ flumen, quod influit in Oxum amnem, peruenire, deinde ad mare Caspium, inde per Caspiũ ad Cyri amnis penetrare fluentũ, qui Iberiæ & Armeniæ fines interluit. Itaq; à Cyro diebus nõ amplius quinq; itinere terreno subuectis nauibus ad alueum Phasidis pertendit, per cuius excursus in Pontũ usq; uenientes, India liquidò probatum est inuehi posse. Autor est Xenophon Lampsacenus, [e]à littore Scytharum in insulam Balthiam petentibus triduò nauigari. Eius magnitudinem immensam, & penè similem continenti. Nec longè [f] Oonas separari, quas qui habent, uiuũt ouis auium marinarum, & auenis uulgò nascentibus. Perinde alias propter constitutas æquè insulas, quarum Hippopodes indigenæ humana usq; ad uestigium forma in equinos pedes desinunt. Esse insulas, & Phanesiorum gentem, quorũ aures adeò in effusam magnitudinem dilatentur, ut reliqua illis uiscerum contegant, nec amiculum aliud sit, quàm ut membra membranis uestiant.

Saturni sydus gelidæ ac rigentis naturæ.

c ¶*Periclitari fidẽ uoluit.) Sensus est, experiri uoluit, essetne fides adhibenda ijs qui maris illius dulcẽ perhibent esse haustum.*

d ¶*Ex India.) Ex septima tabula Asiæ à Ptolemæo descripta patet nauigatio ista, quæ ex India per Oxum fit in mare Caspiũ: & rursum ex tertia Asiæ tabula facilè colligi potest, quomodo ex mari Caspio per Cyrum fluuium, & ex Cyro per Phasidem fluuium transitus pateat in Pontum seu mare Euxinum. Prioris nauigationis nos quoque suprà cap. 27. fecimus mentionẽ, adhibita figura.* e ¶*A littore Scytharũ.) Hæc nauigatio quæ fit in oceano septentrionali, à Scythis ad insulas occidentales per mare Balthium, ex Ptolemaicis tabulis haberi nequit, sed ex recentioribus tabulis quæ Ptolemaicis accesserunt, apparet iter illud per quod ex Moscouia et remotioribus Scythis perueniatur ad Finlandiam, Eningiam, Gothiam, Norduegiam, Suetiã, Scandinauiã, Zelandiam, et reliquas insulas aquilonares, quas hic Solinus post Plinium uno nomine uocat insulam Balthiam, quòd scilicet oceano septentrionali ueluti baltheo cingatur. Vocata fuit et Schondia seu Schondania, id est, amœna Dania, quam exteri scriptores uocarũt Scandiam, & nonnunquã Scandinauiam: sed mansit illi nomen Schondiæ, quod amœnitatẽ siue pulchritudinem significat, quoniam cœli beneficio, telluris obsequio, portuum & emporiorũ cõmoditate, maritimis opibus, lacuum & fluminũ piscatione, uenatione nobilium ferarum, auri, argenti, æris & plumbi inexhaustis uenis, coloni industria agro exercendo, oppidorum frequentia, ciuilibus institutis, nulli cedit beatæ regioni. Cõplectitur imperia regia tria, Norduegiam, Suetiam & Gothiam. Dynastias habet 37. quæ regibus parent, ut sunt, Gronlandia, id est, uirens terra, sic dicta ob insignem prouentũ pabuli: Islandia, id est, glacialis terra, quæ à ueteribus Thyle uocata est: Hetlandia, quæ maxima est inter Orcades: Laponia, Bothnia, Finlandia &c.* f ¶*Oonas.) Sic dicti ἀπὸ τῶν ὠῶν, id est, ab ouis quibus uescuntur. Sic Hippopodes, quasi equipedes: Græcis enim ἵππος est equus, πόδες pedes.*

De ceruis & tragelaphis. Cap. XXXI.

ANtequam digrediamur à Scythia, religio est præterire quænam feræ sint peculiares Scythiȩ. Cerui plurimi in hac terra, igitur de ceruis prosequamur. Mares generis huiusce cum statutũ tempus uenerem incitauit, sæuiunt rabie libidinis efferati. Fœminæ licet prius conserantur, non concipiunt ante [a]Arcturi sydus, [b]nec qualibet partus suos educãt. Teneros studiose occulũt, & absconditos inter profunda fruticum uel herba-

SCHOLIA CAP. XXXI.

Scribit & Plinius capite 15. octaui naturalis hist. de Scythicis & septentrionalibus animalibus, nempe quòd secundum locorũ qualitatem euenit animaliũ sicut & cæterarum rerũ diuersa omnino generatio. Nam sunt animalia, quæ nõ nisi locis calidiorib. proueniũt, ut elephanti, leones, serpentes: alia quæ tantũ locis frigidis procreantur, ut bisontes, uri, alces, tragelaphi: multa quæ locis omnibus generantur, ut boues, equi, sues, cerui. Sic de rebus alijs ex locorum diuersitate loquendum. a ¶*Arcturi sydus.) Est Arcturus stella quædam in cauda Vrsæ maioris, oriturq; secundum Plinium undecim diebus ante æquinoctium autumnale. Fuit autem æquinoctium illud tempore Columellæ octauo calendas Octobris, id est, 24. die Septembris. Oriebatur ergo tunc Arcturi sydus decimatertia die Septembris, hodie uerò cum æquinoctium sedem habeat duodecima uel decimatertia die Septembris, ortus Arcturi anticipatus est in finem Augusti.*

b ¶*Nec qualibet.) Subaudiendum, ratione. Nam non uulgariter educant partus suos, sed teneros studiose occulunt*

herbarum, pedum uerbere castigant ad latendum. Cum maturuerit ad fugam robur, exercitio docent cursus, & assuescunt salire per abrupta. Acceptis canū latratibus, secundo uento uias dirigūt, ut odor cum ipsis recedat. [c] Mirantur sibilum fistularū. Rectis auribus acutissimè audiunt, summissis uero nihil. Stupent omnia, propterea facilius obuios se præbent sagittantibus. Si maria tranant, non aspectu petunt littora, sed olfactu. Infirmos ponunt in ultimo, & lassorum capita clunibus per uices sustinent. E cornibus quod dextrum fuerit, efficacius est ad medelam. Si fugare angues gestias, utrum uelis uras. quæ ustrina præterea nidore uitium aperit ac detegit, si cui inest morbus comitialis. Pro ætate ramos augent. Id incrementum per sex annos perseuerat. Denique numerosiora non possunt fieri cornua, crassiora possunt: quæ quidem castratis nunquam crescūt, nec tamen decidunt. Dentes indicant senectutem, cum aut pauci inueniuntur, aut nulli. Serpentes hauriunt, & spiritu narium extrahūt de latebris cauernarum. [d] Dictamnum ipsi prodiderūt, dum eo pasti excutiūt accepta tela. Herbam quoq; quam Cynaren uocant, contra noxia edunt gramina. Aduersus uenena mirificum est hinnuli coagulum, occisi in matris utero. Patuit eos nunquam febrescere: quā ob causam confecta ex medullis eorum unguenta sedant calores hominum languentium. Legimus plurimos matutinis diebus ceruinam carnem degustare solitos, sine febribus longæuos fuisse: quod demū proderit, si uno uulnere fuerint interempti. Ad dignoscendam uiuacitatem Alexander Magnus torqueis plurimis ceruis innexuit, qui post annū centesimū capti, necdum senij indiciū præferebant. Eadem penè specie sunt, quos [e] Tragelaphos dicunt, sed non alibi quàm circa Phasidem apparent, tantum quòd illi uillosos habent armos, & menta promissis hirta barbis.

occulunt &c. c ¶ *Mirantur sibilum fistularum.) Mira uis Musicæ: cerui fistulis capiuntur, pisces in stagno* Alexandriæ *crepitu detinētur, cygnos* Hyperboreos *citharæ cantus adducit, elephātes* Indicos *organica permulsos detineri uoce cōpertū, fistulis aues allici cōprobatū.* d ¶ *Dictānum.) Dictamnus, quam quidam medicorum corruptè uocāt diptamū, herba est medicinalis optima, crescēs in* Creta. *Est & Cynaris herba quædā, uenenatis pabulis resistens.* e ¶ Tragelaphos.) *Vocant* Græci *τράγον hircū, & ἔλαφον ceruum. Est igitur tragelaphus bellua similis hirco & ceruo, quā quidam* Latinorū *uocant hircoceruū.* De Phaside *suprà nōnihil diximus cap. 25.*

De Germania, & miris in ea auibus: Bisontibus, Vris, Alce, feris animalibus. Cap. XXXII.

Mons Seuo ipse ingens, nec Ripheis minor collibus, initium Germaniæ facit: hunc Ingeuones tenent, à quibus primis post Scythas nomē Germanicum consurgit. Diues uirorum terra, frequens populis numerosis, & immanibus. Extenditur inter Hercinium saltum, & rupes Sarmatarum; ubi [a] incipit, Danubio, ubi desinit, Rheno

SCHOLIA CAP. XXXII.

Quandò hic Solinus *obiter attingit* Germaniam, *nescio an mox ab initio curioso satisfaciet lectori, cum dicit montē* Seuonem *inhabitari ab* Ingeuonibus, *qui primum in* Germania *post* Scythas *tenere ab ipso commemorātur locum. Non est autem dubium, per montem* Seuonem *intelligendum montem* Sueuum, *quem* Ptolemæus *inter* Saxones *ipsos ponit.* Berosus *antiquissimus scriptor inter* Sueuum *&* Ingeuonem *facit tale discrimen.* Tuiscon, *à quo* Teutonia *est denominata, habuit hos filios,* Mannū, Ingeuonem, Isteuonem, Hermionem, Marsum, Gambriuiū, Sueuum, Vuandalum *&* Hunum, *qui magnā* Germaniæ *occuparunt partem, præsertim inferioris, hoc est, quæ est circa* Albim. *Meminit &* Plinius Ingeuonum, *sub quibus fuerunt* Cimbri *&* Teutones: *sed nullus ingens mons apud illos inuenitur. Maiores montes* Germaniæ *sunt, unde insignes isti procedunt amnes,* Rhenus, Danubius, Albis, Neccarus, Mogonus *&c. Hi autē montes sunt in superiori* Germania, Alpes *scilicet in* Heluetia *&* Rhetia, Nigra *sylua apud* Sueuos, *de qua suprà multa,* Hercinia *sylua apud* Bohemos. *Multa igitur scripserunt ueteres de* Germania *nostra, opinione quadam magis, quàm rei uera cognitione ducti.*

a ¶ *Vbi incipit.)* Hodie *non, ut olim,* Germania *à meridie incipit ab ipso* Danubio, *sicut nec ab occidente clauditur* Rheno, *sed bona pars à* Danubio *usq; ad iuga alpium, & latissima terra ultra* Rhenum *usq; ad* Lo-

Rheno perfundit. De internis eius partibus, Albis, [b] Gutallus, Vistula, amneis † altissimi præcipitantur in oceanum. Saltus Hercinius aues gignit, quarum [c] pennæ per obscurũ emicant & interlucent, quamuis obtenta nox densset tenebras: unde homines loci illius plerunque nocturnos excursus sic destinant, ut illis utantur ad præsidium itineris dirigẽdi, præiactisque per opaca callium, rationem uiæ moderentur indicio plumarum [l] refulgentium. In hoc tractu sanè, & in omni septentrionali plaga bisontes frequentissimi, qui boues feris similes, setosi, colla iubis horridi, ultra tauros pernicitate uigentes, capti assuescere manu nequeũt. Sunt & [e] Vri, quos imperitũ uulgus uocat bubalos, cum bubali penè ad ceruinã faciem in Africa procreentur. Istis porrò quos Vros dicimus, taurina cornua in tantum modum protendũtur, ut dempta ob insignem capacitatem inter regias mensas potuum gerula fiant. Sunt & Alces mulis comparandæ, adeò propenso labro superiore, ut nisi recedentes in posteriora uestigia, pasci nequeant.

† *latißimi*

tharingiã acceßit Germaniæ. b ¶*Gutallus.) Quis sit iste fluuius nõ satis constat, putatur tamen esse* Odera, *iuxta quam sita est* Francofordia *illa septentrionalior.* c ¶ *Pennæ per obscurum emicant.)* Plin. *cap. 47. lib. decimi, de his auibus ita scribit:* In Hercinio Germaniæ *saltu, inusitata genera alitum accepimus, quarũ plumæ ignium modò colluceant noctibus: eas dicit à rusticis cicindelas nũcupari, à* Græcis *uerò lampyridas.* d ¶Bisontes.) *In* Prußia *potißimum ista animalia,* Vri, Bisontes *&* Alces *inueniuntur.* Est Bisons *bos cerui figura, cuius à media fronte inter aures unum cornu existit excelsum, magisque directum his quæ nobis nota sunt cornibus.* Alces *uerò consimiles figura capris, sed magnitudine parum antecedũt, mutilæque sunt cornibus, & crura sine nodis articulisque habent: neque quietis causa procumbunt, neque si quo afflictæ casu conciderunt, erigere sese ac subleuare possunt.* His *sunt arbores pro cubilibus, ad eas se applicant, atque ita paululum modò reclinatæ quietem capiũt: quarũ ex uestigijs, cum est animaduersum à uenatoribus quò se recipere consueuerint, omnes eo loco subruunt, aut incîdunt ab radicibus arbores tantũ, ut summa species earum stantium relinquatur: huc cum se consuetudine reclinauerint, infirmas pondere affligunt, atque unà ipsæ cõcidunt.* e ¶Vri.) *Boues sunt agrestes & feri, uelocitate excellentes, habentes cornua taurinis similia, sed capacißima sunt, ut etiam in mensis uicem præbeant poculorum.*

De Scandinauia insula, de succino, Callaide, ac Ceraunijs gemmis. Cap. XXXIII.

SCandinauia insula è regione Germaniæ mittit animal quale Alces, sed cui suffragines, ut elephantis, flecti nequeunt, propterea nõ cubat cum dormiendum est: tamen somnolentum arbor sustinet, quæ propè casura secatur, ut fera dum assuetis fulcimentis innititur, faciat ruinam: ita capitur, alioqui difficile est eam manu capi. Nam in illo rigore poplitum incomprehensibili fuga pollet. De Germanicis insulis Scandinauia maxima est, sed nihil in ea magnum, præter ipsam. [a] Glessaria dat crystallum, dat & succinum,

SCHOLIA CAP. XXXIII.

Ne *idem bis dicamus, lector humane, hic de* Scandinauia *nihil scribemus, cum de ea insula multa dixerimus suprà capite 30. sub litera e.* De Alce *quoque nonnihil diximus capite præcedenti sub litera f.* Per *suffragines intellige hic genua: nam uertebra quæ in anterioribus pedibus genua uocantur, in posterioribus suffragines nuncupantur.* a ¶Glessaria.) Plinius *quodam loco dicit à barbaris hanc insulam* Austeraniam *uocari, alibi uerò dicit eam nominari* Austrauiam, *sed erit error in altero loco. Scribit idem* Plinius *in* India *etiam succinũ prouenire, licet in* Germania *optimum plurimumque.* Aristoteles *cap. 70. de admirandis in natura, has insulas* Electridas *appellat, quas in sinu* Adriatico *sitas esse dicit, utpote ueterum secutus opinionem, quam falsam esse posteri deprehenderunt.* Vocatur *autem succinum & glessum à* Glessaria, *aut potius* Glessaria *à glesso, ut olim à* Germanis *fuit appellatum: hodie uerò nos in* Germania *succum illum coagulatum & induratum uocamus* Augstein, *id est, oculi lapidem: quidam uocant bœrnstein.* Insula *autem ipsa appellatur* Sudauu, *ubi scilicet mare eijcit duplex electrum seu succinum, album, quod & magni æstimatur, & croceum seu glaucum, quod elegantius quidem est, sed non tantæ uirtutis ut album.* Colligitur *hoc gummi potißimum quando mare commouetur per tempestatem, in certo quodam loco qui uocatur, in dem strom, id est, in alueo, & tunc accurrũt* Pruteni *nudi, iuxta quos est memorata insula, & ingreßi mare corradunt eiectas sordes, & deinde deligunt*

num, quod Germani gentiliter uocant Gleſſum. Qualitas materiæ iſtius ſummatim antea, Germanico autẽ Cæſare omnes Germaniæ oras ſcrutante, comperta arbor eſt pinei generis, cuius [b]mediale autumni tẽpore ſuccino lachrymat. Succũ eſſe arboris, de nominis qualitate capeſſas. Pinum uerò unde ſit genitum, ſi uſſeris, odor indicabit. Precium operæ eſt ire longius, ne [c]Padaneæ ſyluæ credantur lapidem fleuiſſe. Hanc ſpeciem in Illyricũ barbari intulerunt: quę cum per Pannonica cõmercia uſu ad Tranſpadanos homines foret delata, quòd ibi primũ noſtri eam uiderant, ibi & natam putauerunt. Munere Neronis principis apparatus omnis abſq; ſuccino inornatus eſt, nec difficulter, cum per idem tempus XIII. millia librarũ rex Germaniæ dono ei miſerit. Rude primum naſcitur & corticoſum, deinde incoctũ adipe lactentis ſuis expolitur ad quẽ uidemus nitorẽ. [d]Pro facie habet nomina. Melleum dicitur, & Falernũ, utrũq; de ſimilitudine aut uini, aut utiq; mellis. In aperto eſt quòd rapiat folia, quòd trahat paleas. quòd uerò medeatur multis uitalium incõmodis, medentiũ docuit diſciplina. Et India habet ſuccinũ, ſed plurimũ optimũq; Germania. Quoniam ad inſulam Gleſſariã ueneramus, à ſuccino cœptũ. Nam in Germaniæ continentibus [e]Callais reperitur, quam gemmam Arabicis anteponũt, uincit enim gratia. Arabes quidem dicunt nõ alibi eam deprehendi, quàm in nidis auiũ, quas [f]μελαγκορύφους uocant: quod nullus recipit, cum apud Germaniæ populos, quãuis rara, in ſaxis tamen appareat. Honore & precio ad Smaragdos uiret pallidum. Nihil iucundius aurum decet. [g]Ceraunianiarum porrò genera diuerſa ſunt: Germanica candida eſt, ſplendet tamen cęruleo, & ſi ſub diuo habeas, fulgorem rapit ſyderum.

De Gallia, de Rhetico ac Norico agro, de Pannonia, & Mœſia, deq; medico oleo. Cap. XXXIIII.

GAlliæ inter Rhenum & Pyrenæum, item inter oceanum & monteis Gebennam ac Iuram porriguntur, felices præpinguibus glebis, ac cõmodæ pro-

gunt ſuccinum ipſum. *b* ¶ *Cuius mediale.*) Id eſt, medulla. Vnde Plinius: *Naſcitur autem, inquit, defluente medulla pinei generis arboribus, ut gummi in ceraſis, reſina pineis erumpit humoris abundãtia: denſatur rigore uel tepore autumnali: cum intumeſcens æſtus rapuit ex inſulis, certè in littora expellitur ita uolubile, ut pẽdere uideatur atq; cõſidere in uado.* *c* ¶ *Padaneæ ſyluæ.*) Meminit *fabulæ quam ſcribit* Ouidius *in lib.* Metamorph. Nam Heliades *ſorores cum deplorarent iuxta* Padum *fratris* Phaëthontis *obitum, fuerunt uerſæ in populos arbores, & tunc mater earum Clymene dum tentaret truncis auellere corpora, & teneros abrumperet ramos, inde manarunt tanquam de uulnere ſanguineæ guttæ, quæ ſole rigeſcentes, ab amnibus ueluti electra fuerunt excepta &c.*

d ¶ Pro *facie habet nomina.*) Quia *inuenitur habere aliam & aliam formam, pro diuerſitate coloris diuerſa ſortitur uocabula.* Quod *uerò attinet ad medelam, aiunt hunc ſuccum prodeſſe cuicunq; ætati contra lymphationes, & urinæ difficultatibus, potus, alligatuſq;.* Scribit & Dioſcorides, *ſuccinũ potum in aqua, ſtomachi uitijs & alui fluxionibus mederi.* Nidor *quoq; eius naribus mulieris parturientis adhibitus, dicitur partum accelerare.* Deprehenduntur *& uirgines corruptæ ex eius odore: nam non poſſunt retinere urinam.* *e* ¶ *Callais.*) Gemmæ *genus eſt, à colore callaino, qui turbidus eſt, ſic uocatũ.* *f* ¶ μελαγκορύφους.) *Aues ſunt quarum ſumma capita & cacumina nigra ſunt:* μέλαν *enim nigrum ſignificat, &* κορυφὴν *apicem.*

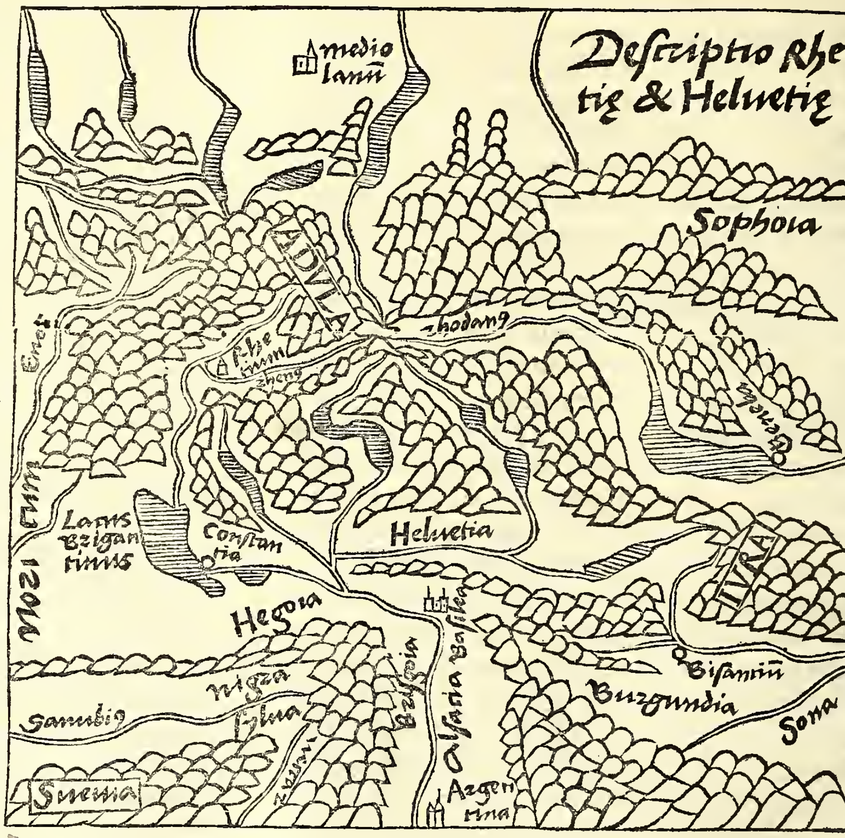
g ¶ Cerauniarum.) *Eſt Ceraunia lapidis precioſi nomen, qui uel ualeat contra fulmen, uel ſplendeat ut fulgur: ſonat enim Græcis* κεραυνὸς *fulmen.*

SCHOLIA CAP. XXXIIII.

Galliæ ſitum Solinus hic ueterum more deſcribit. Clauditur à ſeptentrione mari Anglico, à meridie autem mari mediterraneo, ſi Lugdunenſem & Narbonenſem pro uinciam connumeres, quod tamen Solinus hic nõ facit, ſed à meridie ponit terminum montes Gebennam & Iuram, qui in Sophoia ſeu Sabaudia cohærent alpibus citra Sonam & Rhodanum fluuios, id quod uidere poteris in tabula Rhætica & Heluetica, *quam hoc tempore conſcripſit* Aegidius Tſchudi *prætor, uir clariſſimus, & nos in publicum propediem edituri ſumus.* De *fertilitate Galliæ non eſt quòd hic ſententiam Solini teſtimonio meo confirmem, cum omnibus* Europæ *nationibus perſpicuum ſit quàm fœcundum ſit ſolum* Delphinati, Prouinciæ, Burgundiæ, *& reliquarum regionum quæ ad meridiem ſunt expoſitæ, ut in nulla re*

dæ prouentibus fructuarijs, pleræq; consitæ uitibus & arbustis, omni ad usum animantium fœtu beatissimæ. Riguæ aquis fluminū & fontium, sed fontanis interdum sacris, ac [a] uaporantibus. †Infamantur ritu incolarum, qui, ut aiunt (ueri enim periculum nō ad me recipio) detestabili sacrorum ritu, non ad honorem, sed potius ad iniuriam religionis, [b] humanis litant hostijs. Ex isto sinu quoquò orbis uelis exeas, in Hispanias & in Italiam terra mariq;, in Africam mari tantum. Si Thracia sit petenda, exci=

†aliâs, Infamātur ueneni periculo ritu

pit ager [c] Rhæticus opimus & ferax, Brigantino lacu nobilis. Inde Noricus frigidus, & parcius fructuosus: quà subducitur à iugis Alpiū, admodū lætus. Dehinc Pannonia uiro fortis, & solo plano læta atq; uber, Drauo, Sauoq; inclytis amnibus circunflua. Mox Mœsiæ, quas maiores nostri iurè Cereris horreum nominabant, in quarum parte, quæ Pontica est, apparet herba, qua inficitur oleum, quod uocant medicum. Hoc ad incendium excitatum si obruere aqua gestias, ardet magis, nec alio sopit, quàm iactu pulueris.

Gallia cedat florentißimæ Italiæ. Stultum igitur iudicamus, & pro delyramento habemus id quod quidam historici scribunt, agrum Maßilienſiū sterilem antea, sanguine Cimbrorum sic humectatū & pinguefactum, ut deinceps fertilißimus esset.

a ¶Vaporantibus.) Intelligit aquas Sextias. Scribunt autem Porphyrio & Acron primo lib. carminum Horatij, omnem fontem in origine sua sacrum esse. Habēt aquæ Sextiæ uaporātes aquas & magnā aquarū calidarum atq; frigidarū copiam, quapropter locus ille aquæ, & à Caio Sextio proconsule, Sextiles et Sextiæ est uocatus. De hac urbe scribit Solin. suprà ca. 8. in fine.

b ¶Humanis litant hostijs.) De his hostijs scribit Cæsar cōmentario sexto Gallici belli in hunc modum: Natio est omniū Gallorū admodum dedita religionibus: atque ob eam causam, qui sunt affecti grauioribus morbis, quiq; prælijs periculisq; uersantur, aut pro uictimis homines immolant, aut se immolaturos uouent, administrisq; ad ea sacrificia Druidibus utūtur, quòd pro uita hominis, nisi uita hominis reddatur, nō posse deorū immortaliū numē placari arbitrātur, publiceq; eiusdem generis habēt instituta sacrificia &c. c ¶Ager Rhæticus.) Habēt Rhætij nomen à Rhæto Thuscorū duce, qui scilicet dimißis auitis sedib. alpes occupauerūt, & nomine ducis gentem Rhætiorum condiderunt. Videtur usque in hunc diem arx quædam uetustißima in alpibus, eo scilicet loco ubi uterq; Rheni riuus coit, quæ Rhætium à primo conditore denominata est, germanicè autem Rætzuns, ubi olim Lepontini populi sedem suam habuerunt: & hodie ueri Rhætij uocantur Churuualhen, à Curia metropoli.

tropoli. De hac re uide latius Aegidium Tſchudi, *cuius paulò ſuperius mentionem fecimus.* Extendit *autem hic* Solinus Rhætiam *ipſam uſque ad* Brigantinum *lacum, qui & Conſtantienſis lacus eſt &* Podamicus *atq; Acronius: diuerſa enim habet nomina, naſciturq; ex influxu* Rheni, *ut uidere licet ex præcedenti* Rhætiæ & Heluetiæ *deſcriptione. Quòd autem* Noricum *agrum frigidum eſſe dicit, atque parcius fructuoſum quàm* Rhæticum, *bene dicit: nam* Algoia *(ſic enim hodie uocatur* Noricum*) talis omnino eſt regio, quæ nullum producit uinum, & præterea ſerum frumentum:* Rhætia *autem quà ſpectat* Italiam, *optimum profert uinum.* Reliqua *in* Solino *ſunt clara, niſi quòd* Pannonia *hodie uocatur* Vngaria, *quæ non mox ſequitur* Noricum: *niſi* Norici *nomine ſimul intelligere uelis* Algoiam, Vindeliciam, Bauariam, & Pannoniam *ſuperiorē, quæ hodie eſt* Auſtria. Mœſia *regio eſt quæ* Vngariæ *ſuccedit, & hodie* Seruia *atque* Raſcia *appellatur, præſertim* Mœſia *ſuperior: inferiorem autem uocant* Vualachiam. *Hæc propter frumenti copiam & nimiam fertilitatem, à ueteribus appellata fuit* Cereris *horreum.*

De Britannia, ac reliquis circum eam inſulis, & de lapide Gagate. Cap. XXXV.

† inſula qualibet

FInis erat orbis ora Gallici littoris, niſi Britannia † inſula non [a] qualibet amplitudine nomen penè orbis alterius mereretur. Octingentis enim & amplius millibus paſſuum longa porrigitur, ita ut eam in [b] Calydonicum uſque angulum metiamur, in quo receſſu [c] Vlyſſem Calydoniæ appulſum manifeſtat ara Græcis literis inſcripta † uoto. Multis inſulis, nec ignobilibus circundatur, quarum Hybernia ei [d] proximat magnitudine. Inhumana eſt, ritu incolarū aſpero: aliàs ita pabuloſa, ut pecuaria, niſi interdum æſtate à paſtibus arceantur, in periculū agat ſatias. [e] Illic nullus anguis, auis rara, gens inhoſpi-

† uotum

SCHOLIA CAP. XXXV.

Britannia, quæ olim Albion, *hodie uerò* Anglia *appellatur, diuerſa ſortita eſt uocabula, diuerſis rationibus.* Britannia *à* Britone *rege, uel ut* Bedæ *placet, à* Britonibus Galliæ *populis:* Albion *ab albis montibus, qui in littore ad eam nauigantibus à longè apparent, unde deſecantur lapides albi & molles, quibus calculatores in abacis utuntur. Porrò* Angliam *putant nouiſſimè dictam ab* Angla *regina, qua duce* Saxones *eam inſulam ſubegiſſe dicuntur: uel iuxta aliorum ſententiam ſic dicta eſt, quòd ea inſula ſit angulus mundi.* Ioannes Maior *ſcribit in geſtis* Scotorum, *quòd anno* Chriſti *449.* Anglia *circumuenta fuerit à duce* Engiſto *atque capta, qui & deleto* Britanniæ *nomine, eam inſulam à ſe denominauit* Engiſtlant, *id eſt,* Engiſti *regio: ſed uox illa poſteris temporibus degenerauit in* Engeland. Albertus Krantz *ſcribit* Angliā *ſic dictam ab* Anglis *populis* Saxoniæ, *quorum patria ſedes uſque in hunc diem in* Saxonia *uocatur* Angria, *mutata una litera, germanicè* Engern. *Hi itaque* Angliſaxones *quum occupaſſent* Britanniam *& incolas deturbaſſent, multi* Britanni *fugientes ultra mare uenerunt in littora* Galliæ, *occupanteſq; terram illam, à ſe denominauerunt* Britanniam, *ut* Britanni *ciſmarini nomen illud habeant à tranſmarinis, & non contrà: ſic enim quidam ſcribunt. Sed de his habes* Polydori *hiſtoriam, qui ex profeſſo de* Anglia *ſcripſit.* a ¶Non qualibet amplitudine.) *Senſus eſt:* Ora *Gallici littoris erat finis orbis, niſi* Britannia *inſula qualibet amplitudine mereretur nomen orbis alterius.* Qualibet *amplitudine, id eſt, omnium trium eius laterum. Eſt enim ſecundum* Cæſarem *commentario quinto belli* Gallici, Britannia *natura triquetra.* Latus *quod meridiem ſpectat, continet circiter millia paſſuum quingenta: quod ad occidentem uergit, paſſuum ſeptingentorum millium: id uerò quod contra ſeptentrionem protenditur, millium paſſuum octingenta in longitudinem exiſtimatur.* Ita *omnis inſula eſt in circuitu uicies centum millibus paſſuum.* Libuit *itaque adijcere figuram, non totius inſulæ, ſed* Angliæ *duntaxat, ut à noſtri temporis ſtudioſis eſt obſeruata.* Fluuius Tueda *ſecernit* Scotiam *ab* Anglia, & Sabrina Vualliam *ab* Anglia, *etiamſi* Vuallia *atque* Cornubia *pareant regi* Angliæ. b ¶ Calydonicum uſque angulum.) Hic *angulus unà cum ſylua* Calydonia *eſt in* Scotia, *ad quam noſtræ figuræ deſcriptio non pertingit.*

c ¶ Vlyſſem.) Vlyſſem *appuliſſe ad angulum* Calydoniæ *fabuloſum putatur, cum apud nullum grauem autorem inueniatur illum nauigaſſe ad* Britanniæ *inſulam.* d ¶Proximat magnitudine.) Cæſar *quinto cōmentario belli* Gallici *ſic ſcribit:* Hybernia *dimidio minor ut æſtimatur quàm* Britannia. Quòd *autem inhumani incolæ* Hyberniæ *hic deſcribuntur, idem ſentit* Strabo *lib. 4.* Longè *magis, inquit, quàm* Britanni *ſylueſtres illius ſunt incolæ: anthropophagi, id eſt, hominum carne ueſcentes, manduconeſq; magni.* Defunctos *etiam parentes eſſe in eximia honeſtatis parte ponunt: nec minus alienis in propatulo uxoribus immiſceri, matribus etiam atque ſororibus.* Hac *uero tempeſtate quamuis* Hyberni *aſpero cultu plerunque ſint, fidem tamen* Chriſtianam *cuſtodiunt.* e ¶ Illic anguis nullus.) Hybernia *latitudine ſui ſtatus & ſalubritate ac ſerenitate*

aëris multum Britanniæ præstat, ita ut raro ibi nix plusquam triduana permaneat. Nemo propter hyemem aut fœna secet, aut stabula fabricet iumentis: nullum ibi reptile uideri solet, nullus ibi serpens uiuere ualet. Nam sæpe illò de Britannia allati serpẽtes, mox ut proximantes terris nauigio, odore aëris illius attacti fuerint, interierũt: quin potius omnia quæ de eadem insula sunt, contra uenenũ ualent. Denique uidimus quibusdam à serpentib. percußis, rasa folia codicũ, qui de Hybernia uenerant, & ipsam rasuram aquæ immissam ac potui datã, talibus protinus totam uim ueneni grassantis, totum inflati corporis absumsisse, ac sedasse tumorem. Diues lactis ac mellis insula, nec uinearũ expers, piscium uolucrumq́; sed & ceruorũ caprarúmque uenatu insignis. Hæc Beda capite primo, libri primi. Cæterum quòd illic auis rara esse dicitur, id aiunt esse propter turbidum ac nebulosum insulæ aërem. Naturale enim est, ut in cœlo plerunque caliginoso auis rara sit aut nulla, quòd scilicet aër huiusmodi ad uolandum

inhospita, & bellicosa. Sanguine interemptorum hausto, prius uictores uultus suos oblinunt. Fas ac nefas eodem animo ducunt. Puerpera si quando marem edidit, primos cibos gladio imponit mariti, inq; os paruuli summo mu

crone auspicium alimentorum leuiter infert, & gentilibus uotis optat, non aliter quàm in bello, & inter arma mortem oppetat. Qui student cultui, dentibus mari nantium belluarum insigniunt ensium capulos, candicant enim ad ad eburneam claritatem. Nam præcipua uiris gloria est in armorum nitela. Apis nusquam. Aduectum inde puluerem, seu lapillos si quis sparserit inter aluearia, examina fauos deserunt. Mare, quod Hyberniam & Britanniam interluit, undosum, & inquietum, toto in anno, non nisi æstiuis pauculis diebus est nauigabile. Nauigant autem uimineis alueis, quos circundant ambitione tergorum bubalorum. Quantocunque tempore cursus tenebit, nauigantes escis abstinent.

Freti

Freti latitudinem in centum uiginti millia passuum diffundi, qui fidem ad uerum ratiocinati sunt, æstimarũt.[f] Silurum quoque insulas ab ora quam gens Britanna detinet, turbidum fretum distinguit: cuius homines etiã nunc custodiunt morẽ uetustũ. Nundinas ac numũ refutant, dant res, & accipiunt. Mutationib. necessaria potius, quàm precijs parant. Deos percolunt. Scientiam futurorũ pariter uiri ac fœminæ ostentant. Thanatos insula alluit̃ freto Gallico, à Britanniæ continenti æstuario tenui separata, frumentarijs campis felix, & gleba uberi, nec tantum sibi soli, uerum & alijs salubris locis. Nam cum ipsa nullo serpat̃ angue, asportata inde terra quoquò gentium inuecta sit, angues necat. Multæ & aliæ circum Britanniam insulæ, è quibus[h] Thule ultima, in qua æstiuo solstitio sole de Cancri sydere faciente transitũ, [i]nox penè nulla. Brumali solstitio dies adeò cõductus, ut ortus iunctus sit occasui. Vltra Thulen accepimus pigrum esse & concretũ mare: inde à Calydoniæ promontorio Thulen petentibus bidui nauigatio est.[k] Inde excipiunt Hæbudes insulæ quinque numero, quarum incolæ nesciunt fruges, piscibus tantum & lacte uiuunt. Rex unus est uniuersis. Nam quotquot sunt, omnes angusta interluuie diuidunt̃. Rex nihil suum habet, omnia uniuersorũ: ad æquitatem certis legibus stringitur, ac ne auaritia diuertat à uero, discit paupertate iustitiã, utpote cui nihil sit rei familiaris: uerum alitur è publico: nulla illi datur fœmina propria, sed per uicissitudines in quancũq; cõmotus fuerit, usuariam sumit: unde ei nec uotum, nec spes conceditur liberorum. Secundam à continenti stationẽ euntibus[l] Orcades præbent, quæ ab Hæbudibus porrò absunt septem dierũ totidemq; noctium cursu: numero tres, uacant homine, non habent syluas, tantum iunceis herbis inhorrescunt: cætera earum nudæ arenæ, & rupes tenẽt. Ab Orcadibus Thulen usq; quinq; dierum ac noctium nauigatio est. Sed Thule larga, & diutina pomona copiosa est. Qui illic habitant, principio ueris inter pecudes pabulis uiuunt, deinde lacte, in hyemẽ conferunt arborum fructus. Vtuntur fœminis uulgò, certum matri-

uolandum sit ineptus, eisq; insalubris quæ idipsum elementum incolunt. f ¶ Si*lurum quoq; insulas.) Secundum* Polydo*rum Silures tenent maritimam oram Scotiæ, ubi traiectus est in* Hyberniam 16. *millia passuum.* g ¶ Thanatos.) Hanc in*sulam* Polydorus *in historia* Anglica *appellat* Taneton, *scribitq; de ea in hunc modum:* Insula *Cantij quæ* Tanetos *nominatur, ad ortum spectat, patetq; in longitudinem uix miliaria nouem, ac in latitudinem paulò minus: at paucis abhinc annis exclu*so *paruulo aquæ meatu, quo à continente diuidebatur, nunc bona ex parte terræ con*iuncta *est.* h ¶ Thule.) Putant *hanc insulam sic dictã quasi* Thole, *Græcis enim* θολὸς *turbidus & niger dicitur.* Thule *autem insula ob nimiam à sole distantiam caliginosa & obscura plerunq; est.* Alij *à* τηλοῦ Tylen *dictam arbitrantur, propter nimiã eius à nostro orbe distantiam.* De *hac* Polydorus *sic scribit:* Post Orcades Thule *est, quam nunc* Ilam *dicunt.* Ab *ea unius diei nauigatione, ut ait* Plinius, *mare concretum, in quo* Islandia *est, ad quam etiã nunc mercatores nostri, pisces emendi causa, in singulos annos æstate commeant.* Zieglerus *uerò de ea sic scribit:* Islandia, *id est, glacialis terra est* Tyle, *nulli ueterum non celebrata. Situs insulæ extenditur inter austrum & boream sub eleuatione polari* 66. *graduum, estq; ipsa multa sui parte montosa & inculta.* Q*ua autem parte est plana, præstat plurimũ pabulo tam læto ut pecus depellatur à pascuis, ne ab aruina suffocetur.* Præterea *est prædicanda insolitis miraculis.* Rupes *siue promontorium est, quod æstuat perpetuis ignibus instar* Aetnæ: *is locus putatur esse carcer sordidarũ animarũ.* Glacies *etiã certa appellitur littori magnis molibus, cuius si crusta adseruetur quamlibet magna diligẽtia, tamen disparet statim.* Reperiuntur *illic spiritus se exhibentes manifestos humanis ministerijs. Submersorum siue alio uiolento casu enectorum spectra sese offerunt congreßibus notorum hominum tam manifesta, ut tanquam uiuentes accipiantur ab ignaris mortis illorũ data dextera, nec deprehenditur error priusquam spectrum disparet.* i ¶ Nox pe*nè nulla.)* Hæc *ad oculum cernuntur in sphæra materiali & astrolabio ad illius loci situm parato.* k ¶ Excipiunt Hæbudes.) Plinius *capite* 16. *quarti libri asserit esse triginta insulas* Hæbudes. Ptolemæus *uerò* concordat *in numero cum* Solino.

l ¶ Orcades.) Hæ *insulæ autore* Ptolemæo *sunt numero* 30. *partim in* Deucalidonico, *partim in* Germanico *sitæ oceano, quarum caput uocant* Pamoniam, *quòd in ea locata sit episcopalis sedes, & sunt sub* Scoti *imperio.*

matrimonium nulli. Circuitus Britanniæ quadragies octies septuagintaquinq; millia passuū sunt: in quo spacio magna & multa flumina, fontes calidi opiparo exculti apparatu ad usus mortalium: quibus fontibus præsul est Mineruæ numen, in cuius æde perpetui ignes nunq; canescunt in fauillas, sed ubi cinis tabuit, uertitur in globos saxeos. Præterea ut taceā metallorum largam uariamq; copiā, quibus Britāniæ solum undiq; generum pollet uenis locupletibus, [m]Gagates hic plurimus, optimusq; est lapis. Si decorē requiras, nigro gēmeus: si qualitatem, nullius ferè ponderis: si naturam, aqua ardet, oleo restinguitur: si potestatem, attritu calfactus applicita detinet, æquè ut succinum. Regionem partim tenent barbari, quibus per artifices plagarū figuras, iam inde à pueris uariæ animalium effigies incorporantur, inscriptisq; uisceribus hominis incremēto pigmenti notæ crescūt. Neq; quicquam magis patientiæ loco nationes ferè ducunt, quàm ut per memores cicatrices plurimum [n] fuci artus bibant.

De Hispania & circum eam insulis, de Oceano, mediterraneoq; mari, deq; uarijs eorū nominib. & quid de maris incremento, decrementoq; philosophi tradiderūt. Cap. XXXVI.

REuersum ad continentem res Hispanienses uocant. Terrarum plaga cōparanda optimis, nulli posthabenda frugum copia, siue soli ubere, siue uinearū prouentus respicere, siue arborarios uelis. Omni materia affluit, quæcunq; aut precio ambitiosa est, aut usu necessaria. Argentū uel aurum si requiras, habet: ferrarijs nunquam deficit, nec cedit uitibus, uincit olea. [a]Diuidua est prouincijs tribus, [b] secundo Punico bello nostra facta. Nihil in ea ociosum, nihil sterile. Quicquid cuiuscunque modi negat messem, uiget pabulis: etiam quæ arida sunt, ac sterilia, rudentum materiem nauticis subministrant. Non coquūt ibi sales, sed effodiunt. Depurgāt in minium [c]nitelas pulueris, fucant uellera, ut ad ruborem †merum deputent cocci uenenū. †mirum
In Lusitania promontorium est, quod alij Artabrum, alij [d]Vlysipponense dicunt. Hoc cœlum,

Insulani lingua utuntur Gothica, quod arguit eos à Germanis oriundos. Statura sunt procera, semper sano firmè corpore pariter atq; mente, quo fit ut multò longißimā degant ætatem, etsi piscibus plurimum uictitant: nam terra continuo propèmodum frigore obsita, multis in locis uix frumentū fert, arborem uerò penè nullam.

m ¶ Gagates.) *De hoc lapide Plinius sic scribit: Niger est & planus, pumicosus, nō multū à ligno differens, leuis, fragilis, odore si teratur grauis. Fictilia ex eo inscripta non delentur: cum uritur odorem sulphureum reddit: mirumq; accenditur aqua, oleo restinguitur, fugat serpentes, recreatq; uuluæ strangulationes: deprehendit fonticum morbum, & uirginitatem suffitus.*

n ¶ Fuci artus.) *Fucus color est cæruleus qui uirore cōmendatur. Et secundum Cæsarem Britanni se inficiebant herba glasto, quæ similis est plantagini, quò horridiore essent aspectu in pugna: efficit enim hæc herba cæruleum colorem.*

SCHOLIA CAP. XXXVI.

Hispania plurima sortita est nomina. Dicta est Iberia, ab Ibero nobili eius flumine, ut Plinius in 3. & Iustinus in ult. tradūt. Deinde nominata est Hesperia ab Hespero Atlantis fratre, uel, ut alij malunt, ab Hespero stella occidentali, quòd occasui sit ipsa subiecta. Hispaniam dictam uolunt ab Hispalo rege, autores sunt Berosus et Trogus: alij malunt ab Hispali eius urbe, quam Sibiliam nostrates uocant. Cæterum quàm fœcunda & fertilis sit Hispania, satis hic per Solinum explicatur. Vide & Iustinū in ult. de fertilitate eius. Plinius quoq; lib. 4. cap. 20. dicit Hispaniam omnem à Pyrenæo metallis refertam, auri, argenti, ferri, plumbi nigri albiq;, id est, stanni. a ¶Diuidua est prouincijs tribus.) *Hæ sunt, Bætica, Lusitania & Tarraconensis. Nostro tempore succeßit Bæticæ Granata, Lusitaniæ Portugallia & Gallicia. Tarraconensi Castilia, Nauarra & Arragonia.* b ¶Secundo Punico bello.) *In hoc bello intulerunt Scipiones prima Romana signa per Pyrenæū iugū, ingentibus prælijs percutientes Hannonem & Hasdrubalem fratrē Hannibalis. Nam Scipio Africanus cepit Carthaginem atq; alias urbes, nec cōtentus fuit expulisse Pœnos, sed & prouinciam ipsam stipendiariam fecit Romanis. Vide Florū cap. 17. lib. 2. & Liuiū lib. 8. tertiæ decadis.* c ¶Nitelas pulueris.) *Sunt nitelæ micæ pulueris auri inter arenas repertæ, unde conflatur minium, quo ueteres utebantur ad exornandos libros. Fucant, id est, colorant uellera illo minio &c.* d ¶ Vlyßipponense.) *Est Vlyßippo oppidum ab*

Vlysse

† terminati

lum, terras, & maria distinguit, Hispaniæ latus finit. Cœlum & maria hoc modo diuidit, quòd à circuitu eius incipiunt oceanus Gallicus, & frons septentrionalis oceano Atlantico & occasu [e] † terminatis. Ibi oppidũ Vlyssippo ab Vlysse conditũ. Ibi Tagus flumen. Tagum ob arenas auriferas cæteris amnibus prætulerunt. In proximis Vlyssipponis equę lasciuiũt mira fœcunditate. Nam [f] spirãte Fauonio uẽto concipiunt, & sitientes uiros aurarum spiritu maritantur. Iberus amnis toti Hispanię nomen dedit, [g] Bætis prouinciæ, uterq; nobilis. Carthaginẽ apud Iberos, quæ mox colonia facta est, Pœni condiderũt. Tarraconem Scipiones, ideo caput est prouinciæ Tarraconensis. Lusitanũ littus pollet [h] gemma Ceraunia plurimum, quam etiam Indicis præferũt: huius Ceraunię color est è Pyropo: qualitas igni probatur, quem si sine detrimento sui perferat, aduersus uim fulgurum creditur opitulari. [i] Cassiterides insulæ spectant aduersum Celtiberiæ latus, plumbi fertiles: & tres Fortunatæ, è quibus solum uocabulum signandum fuit. [k] Ebusus è Balearibus, quæ à Dianio abest septingenta stadia, serpentem nõ habet, utpote cuius terra serpentes fuget. Colubraria, quæ Sucronem uersus est, fœta est anguibus. [l] Bocchoris regnum Baleares fuerunt, usq; ad euersionem frugum, cuniculis animalib. quondam copiosæ. In capite Bæticæ, ubi extremus est noti orbis terminus, insula à continenti septingentis passibus separatur, quam Tyrij à rubro profecti mari [m] Erythræam, Pœni lingua sua Gadir, id est, sepem nominarunt. In hac [n] Geryonem habitasse plurimis monimentis probatur, tametsi quidam putent Herculem boues ex alia insula abduxisse, quæ Lusitaniam contuetur. Sed Gaditanum fretum à Gadibus dictum. Atlanticus æstus

Vlysse conditũ, ex cuius nomine promontorium appellatur, quod maria terrasq; distinguit. Nam ab eius ambitu inchoat mare Gallicum, & facies septentrionalis oceani. e ¶ Terminatis.) *Quidam legendum censent, terminati: ut sit sensus, oceanus Gallicus & frons septentrionalis terminati oceano Atlantico & occasu.* f ¶ Spirante Fauonio.) *Qui sentiũt equas uento cõcipere, Varronẽ habent autorem. Iustinus uerò ex Trogi sententia putat hoc omnino fabulosum esse. In Lusitanis, inquit, iuxta fluuium Tagũ equas uento cõcipere multi autores prodiderunt, quæ fabulæ ex equarũ fœcunditate & gregũ multitudine natæ sunt, qui tanti in Gallitia & Lusitania, tamq; pernices uisuntur, ut nõ immeritò ipso uento cõcepti uideantur.* g ¶ Bætis prouinciæ.) *Sensus est, Bætica nomen habet à Bæti fluuio, sicut Iberia ab Ibero. Et quòd Pœni seu Carthaginenses referuntur condidisse Carthaginẽ in Hispania, quidã eum locũ sic intelligendũ putant, quòd fundata fuerit Carthago Hispaniæ noua à Thelamonio Teucro, deinde à Pœnis instaurata atq; colonia facta, & tandẽ à Scipione summis uiribus expugnata.* h ¶ Gemma Ceraunia.) *Est lapis iste similis Pyropo, id est, ignei aspectus, nec inuenitur nisi in loco fulmine icto, unde & nomen habet: κεραυνὸς enim græcè, latinè fulmen dicitur.* i ¶ Cassiterides insulæ.) *Strabo & Ptolemæus dicunt has esse numero decem in occiduo mari sitas. Vocantur autem Cassiterides à fertilitate plumbi: nam κασσιτερὸς Græcis stannum dicitur. Cæterum Fortunatæ insulæ sunt, quæ & Canariæ dictæ, nomen illud à fertilitate habentes, atque sitæ in oceano è regione Africi littoris.* k ¶ Ebusus.) *Duæ Baleares insulæ sunt quas Græci Gymnesias uocant, & hodie uulgò appellantur Maiorica & Minorica, sitæ in mari mediterraneo. Vocantur Baleares à βάλλειν iacere: nam habitatores eius fuerunt funda bellicosi: nec pueris esurientibus olim matres dabant panem, nisi illum ictu fundæ è baculo aliquo sublimi, cui erat infixus, deiecissent. De Colubraria insula habes apud Melam in fine secundi.* l ¶ Bocchoris.) *Bocchoris regis meminit Diodorus Siculus in secundo. Plinius quoque capite 22. quarti, scribit Bocchoros esse gentem Bæticæ: & ab hoc fortassis rege nomen est sumptum, cui paruerunt, donec Baleares insulæ redundarent cuniculis, & suffoderent totas insulas.* m ¶ Erythræam.) *Hæc est insula Gadis, seu insula Gaditana in fine Bæticæ prouinciæ, atque in extremo nostri orbis uersus occidentem, distans à Calpe (de qua suprà diximus capite 28.) septingentorum quinquaginta stadiorum interuallo. In hac olim fuit templum Herculis celebre, in quo quidam columnas illas esse existimarunt, quæ Herculis columnæ nuncupantur. Est & urbs in hac insula Gadir opulenta, quam alij uocant Erythræam, quidam Aphrodisiam, alij Cotinusam, & quidam ex nostris Tarteson, indigenæ uerò appellauerunt Iunonis insulam.* n ¶ Geryonem.) *Est Geryon nomen regis Hispani, qui ob triplex regnum corpore triplicato fertur constitisse, quem Hercules interfecit, eiusq; boues abstulit. Præfuit autem tribus insulis, quæ adiacent Hispaniæ, in Balearibus scilicet & Gadibus.*

æſtus in noſtrum mare [o] diſcidium orbis immittit. Nam ὠκεανὸς, quem Græci ſic nominant à celeritate, ab occaſu ſolis irrumpens, læuo latere Europam radit, Africam dextro, ſciſsiſq; Calpe & Abila montibus, quos dicunt columnas Herculis, inter Mauros funditur & Hiſpaniam: ac freto iſti, cuius XV. millia paſſuum efficit longitudo, latitudo uix ſeptem, quodam oſtio aperit limen interni æquoris miſtus mediterraneis ſinibus, quos ad uſq; orientē propellit. Horū, qui Hiſpanias perfundit, [p] Ibericus fertur & Balearicus: qui Narbonenſem prouinciam, Gallicus: mox Liguſticus, ab eo ad Siciliam Thuſcus, quem Greci Ioniū uel Tyrrhenū, Itali inferum uocant. A Sicilia Cretam uſq; Siculus: inde Creticus, qui in Pamphyliā & Aegyptium protendit mare: quæ aquarum moles [q] torto in ſeptentrionem prius latere, anfractibus magnis iuxta Græcias & Illyricum, per Helleſpontum in anguſtias ſtringitur Propontidos, quæ Propontis Europam Aſiamq; diſcriminās, ad Mæotida peruenit. Cauſas nominum non uniformis dedit ratio. Aſiaticum & Phœnicium à prouincijs dictum: ab inſulis Carpathium, Aegæum, Icarium, Balearicum, Cyprium: à gentibus Auſonium, Dalmaticū, Liguſticum, Thuſcū: ab oppidis Adriaticum, Argolicum, Corinthium, Tyrium: à caſibus hominum Myrtoum, uel Helleſponticum: à memoria regis Ionium: à bouis tranſitu, uel anguſtijs etiam meatibus boum peruijs, Boſphorus: à moribus accolarum Euxinus, ἄξενος antè appellatus: ab ordine fluenti, Propontis. Aegyptium pelagus Aſiæ datur, Gallicum Europæ, Africum Libyæ: his ut quæq; proxima ſunt, uenerunt in partes partium. Hæc in gremijs terrarum. Oras autem extimas oceanus amplectitur, qui à littoribus ſuis Arabicus, Perſicus, Indicus, Eous, Sericus, Hyrcanus, Caſpius, Scythicus, Germanicus, Gallicus, Atlanticus, Libycus, Aethiopicus dicitˉ: [r] cuius acceſſus incremēta circa littora Indiæ uehementiſſimè proruunt, maximoſq; ibi exitus faciunt, ſiue quòd ſuſpenſus altius ſuſtollatur ui caloris, ſeu quòd in ea parte orbis & fontium & flumi-

num

o ¶ Diſcidiū orbis immittit.) Suprà cap. 28. id figura oſtendit, quomodo oceanus irrumpit in terram, diuiditq; Africam ab Europa, ſcindens in ipſo ingreſſu montes Calpen & Abilam, qui Herculis columnæ eſſe putantur. Cæterū oceanus Græcis uelocitatem ſignificat, ob celeres commotiones & tempeſtates quæ excitantur in mari: nam ὠκὺς uelox dicitur: & fauces illæ ubi ingreditur terrā, quæ lōgitudine quindecim millium paſſuū patent, in latitudine autē quinque millium, uel ut Solinus hic dicit, ſeptem millium, fretū Gaditanū dicitur: nam habet Gades ad ſiniſtram, & æſtum Atlanticū ad dextram. En tam modico ore, & per anguſtias illas, tam immenſa æquorū uaſtitas proditur. *p ¶ Ibericus & Balearicus.) De his ſinibus ſi libet plura legere, conſule Plinium quinto capite libri tertij in fine.*

q ¶ Torto in ſeptentrionem latere.) Intelligit mare Aegæum: illud enim à mare mediterraneo flectitur in Boream, ſortiturq; alia alijs locis nomina. Vbi primū ſe coarctat, uocatur Helleſpontus: deinde Propontis ubi ſe expandit: ubi iterū preſsit, Thracius Boſphorus: & rurſum ubi effunditur, pōtus Euxinus: quà paludi cōmittitur, Cimmerius Boſphorus. Palus ipſa appellatur Mæotis. Hos maris anfractus ſuprà capite 28. uel ſenſu aſpicere poteris. Porrò diuerſitas nominū accidit mari, quod eſt elementū unū, pro locorū appellationibus, ſicut etiā multæ terræ, ut Africa, Hiſpania, Thracia, Macedonia, Syria, Aegyptus, Gallia, Italia &c. pro regionū appellantur uocabulis, et tamen una eſt terra. A prouincijs denominata ſunt maria, quæ uel maris imperiū ſortitæ ſunt, uel nauigandi peritia plurimū ualuerūt. Reliqua clara ſunt in Solino, niſi fortè neſcias quod ſit Myrtoum mare: hoc interiacet intra Ionium & Aegæum, à Myrtilo Mercurij filio nomē habens, qui ibi præceps in mare datus eſt. Alij à Venere ſic dictum uolunt, cui ſit myrtus conſecrata. Sic quoq; Helleſpōtus dictus eſt ab Helle Athamantis filia ibi ſubmerſa. Euxinus uerò ſic dictus propter ſæuitiā incolarū: ſonat enim Græcis Euxinus bonū hoſpitiū, cuius contrarium hic accipiendū eſt, ſicut & antea ſinus ille rectè uocatus fuit ἄξενος, id eſt, inhoſpitalis. Porrò Propontis nomen illud habet, quòd ante Pontum ſita ſit. Aegyptium uerò pelagus, quòd ſcilicet ultra Nilum orientem uerſus eſt, Aſiæ adſcribitur. Et hæc omnia maria inter terræ gremia ſunt, cum undiq; terris cingantur: non autem ſic oceanus, qui ſolum unum continentis attingit littus. *r ¶ Cuius acceſſus.) Sunt, inquit, maris Indici acceſſus incrementorū cauſæ tres: Lunæ ipſius uis maior, ſolis ingens calor, unde aqua in altum tollitur, ut in feruente aqua noſſe licet: & aquarum illò fluentium copia, de quibus & infra cap. 65.*

s ¶ Quibus

num copia ſit effuſior. Dubitatur etiam nunc, [s] quibus ex cauſis intumeſcat oceanus, uel qua tenus cum ſuperfluus ſibi fuerit, rurſus in ſe re ſidat. Nec in obſcuro eſt, plura pro ingenijs diſſerentium potius, quàm pro ueritatis fide expreſſa. Sed omiſſa ancipiti cõcurrentiũ quęſtione, has opiniones probatiſsimas inuenimus. [t] Phyſici autumant mundũ animal eſſe, eumq́ ex uarijs elementorũ corporibus conglobatũ, moueri ſpiritu, regi mente: quæ utraq́ diffuſa per membra omnia, æternę molis uigorem exerceant. Sicut ergo in corporibus noſtris commercia ſunt ſpiritalia, ita in profundis oceani nares quaſdã mundi cõſtitutas, per quas emiſſi anhelitus uel reducti, modò efflent maria, modò reuocent. At hi [u] qui ſyderum ſequunt̃ diſciplinam, cõtendunt meatus iſtos cõmoueri lunæ curſibus, adeò ut ſic uiciſsitudines inter maciem aquarũ & plenitudinem, reſpiciant ad auctus eius uel defectiones: neq́ eodem ſemper tempore, ſed prout illa aut mergat̃, aut ſurgat, uariant ſe alternantes recurſus.

s ¶Quib. ex cauſis intumeſcat oceanus.) Quòd maria ſic ſtatis temporibus ac lunaribus horis fluunt & refluũt, quidam uentis idipſum totũ tribuũt, qui quoties uiolenter flauerint, undas maris cõcitant & euertunt. Ariſtot. uerò & Heraclitus à ſole maris fluxus & refluxus fieri exiſtimãt, quòd uidelicet ſolis propinquitate mare æſtuans intumeſcat, fluensq́; tandẽ proxima quæq; uerberet. Timæus flumina cauſatur per Celtarum montes Atlanticũ irrumpentia: protrudendo enim ſuo impetu mari æſtum ciere, cõtraq́; remiſſo, mare retrò denuò agere, & æſtum tandẽ refluũ ſic efficere. Sunt qui in ſydera hunc redigant effectũ, nempe quòd ui eorũ maria ſurſum elata, in diuerſum effluant. Quidam motũ terræ pro cauſa aſsignant. Sunt alij qui ſpecum quendam ponũt, ex cuius hiatu aquæ ſuſtolluntur & iactantur maria. Alij, qui et uerius ſcribere probantur, aiunt maris acceſſum fieri lunæ incremento, è diuerſo decremento fieri receſſus. Vnde Macrob. primo de ſom. Scipionis, tradit hos maris fluxus & refluxus uariari ſecundũ lunæ diuerſitatẽ, ita ut oceanus primo naſcentis lunæ die fiat ſolito copioſior, minuitur pauliſper ſecundo, minoremq́; uidet eum tertius quàm ſecũdus, & ita decreſcendo ad diem ſeptimũ peruenit: rurſus octauus dies manet ſeptimo par, & nonus fit ſimilis ſexto, decimus quinto, & undecimus fit quarto par, tertio quoq; duodecimus, & tertiuſdecimus fit ſimilis ſecundo, quartuſdecimus primo. Tertia uerò hebdomas eadem facit quæ prima, & quarta quæ ſecunda. t ¶Phyſici autumant.) Stoici putarũt hunc mundum eſſe animatũ ac ſenſu præditũ, ſic argumentantes: Fieri nõ poteſt ut ſenſu careat, quod ſenſibilia ex ſe creat: mundus autẽ generat hominẽ qui eſt ſenſu præditus, ergo & mundũ ipſum ſenſibilem oportet eſſe. Item ſine ſenſu eſſe non poteſt cuius pars habet ſenſum: & cum homo ſenſibilis ſit, etiã mundo, cuius pars homo eſt, oportet ineſſe ſenſum: unde & putarũt mundum ſuo anhelitu efficere hunc fluxum, & retrahere ſuo ſpiritu undam. Sic & Strabo primo Geographiæ lib. ſcribit: Mare, inquiens, natura ipſa refluens terram reuerberat: animantibus enim ſimile eſt. Sicut enim illæ ſpiritũ aſsiduè admittũt & remittunt, ſic mare ſemper in ſe & ex ſe recurrenti quadam agitatione mouetur. Id autẽ perſtanti in littore indicat fluctuatio: pariter enim alluuntur & undantur, et rurſus alluuntur, & iſtud aſsiduè, & fluctui ſupercurrit quoq; unda, & ſi tranquillũ ſit, uim quandam maiorem habet, ut omnia aliena eijciat in terrã. u ¶Qui ſyderũ ſequũtur diſciplinã.) Aſtrologorũ cõſtans ſententia eſt, lunã humidis prædominari, quemadmodũ ſolem calidis: unde cõſequens eſt, ut ſuper regionẽ quancunq; eleuata luna fuerit, in ea maris aqua directè ſurſum tollatur, ueluti naturalẽ eius ſequens cauſam, inſtar Magnetis ferrũ attrahentis. Aliorũ opinio eſt id accidere angulorũ diuerſitate, quos lunæ radij ſuper aquas faciũt, dum uel luna oritur, uel in cœli medio extiterit. Ariſtot. lib. quem de element. proprietate inſcripſit, ca. 6. ſic inquit: Cum æquat luna cœli mediũ, ad ſuã formã reuertitur maris aqua: deinde cũ occidere cœpit, etiã incipit extẽdi aqua donec in cardine inferiori luna fuerit, tuncq́; diminui aqua incipit, quẽadmodũ cũ luna oriri uult, aqua augeri mox incipit.

De Libya, hortis Heſperidum, ac monte Atlante. Cap. XXXVII.

DE Hiſpania excurſus in Libyam. Nam Belonæ progreſſus, quod Bæticæ oppidum eſt, ultra interiacens fretum trium & triginta milliũ paſſuum, Tingi excipit, Mauritaniæ nũc colonia, & cuius

SCHOLIA CAP. XXXVII.

Hactenus Solinus egit de Europa, & de his quæ in ea digna relatu uiſa ſunt, nunc ſtylum uertit ad deſcribendã Libyam ſiue Africam. Veteres quidam Geographi littoralem Africam in quatuor diuiſerunt prouincias, Mauritaniã, Numidiam, Africam minorem & Cyrenaicam. Poſteriores uerò plures præter memoratas in ea prouincias fecerunt, nempe Libyam interiorem, Carthaginẽ, duplicem Mauritaniã, Aethiopiã &c. De Hiſpania itaq; prima parte Europæ facit Solinus excurſum, id eſt, tranſitũ in Africam, à Belone ſcilicet oppido Bæticæ, ad Tingi

&cuius primus autor Antæus fuit. Porrò quia in illo ambitu [a] Aegyptiũ finit̃ pelagus, & Libycum incipit, placuit ut Africam Libyam diceremus. Quidã tamen Libyam à Libya Epaphi filia, Africam autẽ ab Afro Libys Herculis filio, potius dictam receperũt. Lix quoq; colonia in eodẽ tractu cõstituta est, ubi [b] Antæi regia, qui implicandis explicandisq; nexibus humi melius sciens, ueluti genitus matre terra, ibidẽ ab Hercule uictus & extinctus est. Nam de [c] hortis Hesperidũ, & peruigili dracone, ne famæ licentia uulneret̃, fides & ratio hæc est. Flexuoso meatu æstuariũ è mari fertur, adeò sinuosis lateribus tortuosum, ut uisentib. procul lapsus angueos fracta uertigine mentiat̃. Itaq; quod hortos appellauere circundat: unde pomorũ custodem interpretantes, struxerũt iter ad mendaciũ fabulandi. Sed hæc insula sinuata sinibus aluei recurrentis, & in quibusdã æquoris spiris sita, præter arbores oleastri similes, & aram sacram Herculi, aliud nihil præfert quod propaget uetustatis memoriã. Verũ ultra frutices aureos, et metalla frondentia, illud magis mirũ, quòd solum inferiore licet libra depressius, nunq̃ tamẽ [d] accessus freti superlabitur, sed obstaculo naturalis repaguli in ipsis marginib. hæret unda, & intimis orarũ superciliјs sponte fluctus in gyrũ resistunt: ita spectando loci ingenio nimirũ planicies manet sicca, quãuis prona superueniant æquora. Sala oppidum imminet Salæ flumini: ab hoc per [e] Autololum gentẽ iter est in Atlanticas solitudines. Atlas [f] mons è media arenarũ consurgens uastitate, & eductus in uiciniam lunaris circuli, ultra nubila caput condit. Quà ad oceanum extenditur, cui à se nomen dedit, manat fontibus, nemoribus inhorrescit, rupibus asperat̃, [g] squalet ieiunio, humo nuda, nec herbida.

oppidũ Mauritaniæ Cæsariẽsis, quod olim cõdidit Antæus. a ¶*Aegyptiũ finitur pelagus.)* Hoc *uult, quòd totũ mare rubrũ nõ* Aegypto *cõnumeratur, sed pars quædam* Libyæ *adscribitur: nã ubi finitur* Ae*gyptiũ pelagus, ibi incipit* Libycũ. Q*uod autem quidam* Libyam *à* Libya Epaphi *filia dictam putant,* Hebraica *ueritas* Gene*seos cap. decimo, aliter habet, nempe quòd* Mizraim *genuit* Ludim. Per *Mizraijm autem in* Hebraismo *intelligitur* Aegyptus, *& per* Ludim Libya, *quòd scilicet eas regiones occuparunt, & earum dominio potiti sunt* Mizraym *&* Ludim, *nomina sua eis imponẽtes.* b ¶Antæi regia.) *Narrantur multa fabulosa ab autoribus de isto* Antæo *& eius magnitudine, sed reijcimus hic ludicra, et quæ uerisimilia uidentur acceptamus.* c ¶De hortis Hesperidũ.) *Atlas ex Hesperide coniuge septem filias procreasse dicitur, quæ à matris nomine* Hesperides, *& à patre* Atlantides *dictæ sunt.* Vide *fabulam apud* Statium 2. The*baid.* Has Hesperides *hortũ habuisse fertur, in quo erant mâla aurea* Veneri *cõsecrata, quæ* Hercules *missus ab* Eurystheo *rege* Argiuorum, *occiso peruigili dracone (sic nomen erat custodis) sustulisse dicitur.* Re*uera autem nobiles fuerũt puellæ, quarum greges abegit* Hercules, *occiso eorum custode, unde mâla is fingitur sustulisse, hoc est, oues. Mâla enim, id est,* μῆλα, *& poma & oues significant. Solinus tamen hic draconem interpretatur flexuosum meatũ &c. dicitq; locum illum intra se amplecti insulam, quam æstus maris non inundat, in qua arbores crescunt oleastri similes. Est autem oleaster arbor quæ nec cariem nec uetustatem sentire dicitur, cuius ramis primus* Her*cules coronatus est.* d ¶Accessus fre*ti.) Strabo libro ult. de huius loci specu sic scribit:* Dicunt *in* Emporico *sinu antrũ esse, quod interius suscipit usq; ad septem stadia. In eius autem fronte locum esse humilem & planũ, in quo* Herculis *ara sit, eamq; minimè obrui ab influxu: quod ego, inquit, unum ex figmentis puto.* Hoc Hesperidum *pomariũ in* Aethiopia Placidus *fuisse tradit, in quo poma aurea nascebantur.* e ¶Per Autololum gentem.) Autololes *Africæ populi, sola pedum pernicitate memorabiles sunt.* Vnde *de homine mira pedum celeritate prædito dicitur prouerbialiter,* Autololibus *fugacior.* f ¶ Atlas mons.) Plin. *cap. primo quinti naturalis historiæ, sic scribit de hoc monte:* Atlantem *è medijs arenis in cœlum attolli prodiderunt, asperum, squalentem, quà uergat ad littora oceani, cui cognomen imposuit.* Eundem *opacũ, nemorosum, & scatebris fontium riguum: quà spectat* Africam, *fructibus omniũ generum sponte ita subnascentibus, ut nunquam satietas uoluptatibus desit.* Incolarũ *neminem interdiu cerni, silere omnia, haud alio quàm solitudinũ horrore, subire tacitam religionem animos propius accedentiũ, præterq; horrorem elati super nubila atq; in uiciniam lunaris circuli, eundemq; noctibus micare crebris ignibus,* Aegipanũ, Satyrorumq; *lasciuia, impleri tibiarum ac fistulæ cantu, tympanorũ & cymbalorũ sonitu strepere.* Strabo *quoq; de hoc monte sic scribit:* Atlas *undiq; teres, &, ut fertur, adeò celsus, ut eius cacumen nequeat cerni, quòd à nubibus nunquam relinquatur, neq; hyeme neq; æstate. columnam cœli illum esse indigenæ aiunt.* g ¶Squalet ieiunio.) Destituitur *humore, &*

ob id

bida. Quà Africam cōtrauersus est, opimus nascentibus sponte frugibus, arboribus proceris opacissimus, quarū odor grauis, comæ cupressi similes, uestiunt lanugine, sericis uellerib. nihilo uiliore. In eo latere & herba [h] Euphorbia copiosa, cuius succus proficit ad ocularia claritatem, & multiplex præsidiū sanitatis, nec mediocriter percellit uim uenenorū. Vertex semper niualis. Saltus eius quadrupedes ac serpentes feræ, & cum his elephanti occupauerūt. Silet per diē uniuersus, nec sine horrore secretus est. Lucet nocturnis ignibus, [i] choris Aegipanum undiq; personatur. Audiunt & cantus tibiarum, & tinnitus cymbalorū per oram maritimam. A Lixa abest quinq; & ducentis millib. passuū. Lix à Gaditano freto centū duodecim millibus, habitatus antea, ut indicat loci facies: quondam cultu exercita, in qua usq; adhuc uitis & palmæ extant uestigia. Apex Perseo & Herculi peruius, cæteris inaccessus, ita fidē ararum inscriptio palàm facit. Quà spectat occasum, inter ipsum & flumen Anatim [k] quadringenta nonagintasex millia passuū infames bestijs syluæ obsident. Amnes circa eum non tacendi, qui licet separentur interuallis amplioribus, transierunt tamen in quoddam Atlantici mōtis ministeriū. Asana marino haustu, Bambothum crocodilis & Hippopotamis refertum. Vltrà adhuc amnis qui atro colore exit per intimas & exustas solitudines, quæ torrente perpetuo, & sole nimio, plus quàm ignito, nunq; ab æstu uindicatur. Hæc de Atlante, quem Mauri Dyrin nominãt, & Hannonis Punici libri, & nostri annales prodiderunt. [l] Iuba etiā Ptolemæi filius, qui utriusq; Mauritaniæ regno potitus est. Suetonius quoq; Paulinus summam huic cognitioni imposuit manum, qui ultra Atlantem primus, & penè solus Romana signa circuntulit.

De Mauritania, & de elephantis, atq; draconibus, & unde fiat cinnabaris.

Cap. XXXVIII.

E Prouincijs Mauritanijs Tingitana quà solstitiali plagæ obuia est, quaq; porrigitur ad internum mare, exurgit montibus septem, qui à similitudine fratres appellati, freto imminent. Hi montes elephātis frequentissimi sunt. Monet à principio hoc animantiū genus dicere. Igitur [a] elephanti iuxta sensum humanū intellectum habent,

ob id caret herbis & arboribus uiridibus.

h ¶Euphorbia.) *Vide Pliniū de hac herba cap. 7. uicesimiquinti natur. historiæ.*

i ¶Choris Aegipanum.) *Sunt Aegipanes monstra habentia pedes caprinos, quæ stulta gentilitas pro dijs coluerunt, sacrificia annua obtulerūt, atq; templa cōstruxerūt: de quibus & infrà cap. 44.*

k ¶Per quadringenta.) *Apud Plinium cap. 1. quinti legitur, per 485. millia passuum. De fluuio Asana habes apud eundem Plin. Ptolemæus habet Asama. De crocodilis & hippopotamis dicetur infrà cap. 45.*

l ¶Iuba etiam Ptolemæi filius.) *Apud Plinium cap. 1. quinti legitur: Iuba Ptolemæi pater, qui primus utriq; Mauritaniæ imperauit, studiorū claritate memorabilior etiā quàm regno, similia prodidit de Atlante. Quid si legas, Iuba etiam Iubæ filius. Strabo lib. ult. Paulò, inquit, ante nostra tempora, Bogus & Bocchus reges, Romanorum amici, eam tenebant, quibus deficientibus, Iuba successit in imperio. Is Iubæ filius fuit eius qui contra diuum Cæsarem, cum Scipione bellum gessit. Cum uerò Iuba nuper diē obijsset, successit in imperio Ptolemæus, ex Antonij & Cleopatræ filia ortus. Hucusq; Strabo. Fuit ergo Iuba iunior Iubæ filius, & Ptolemæi pater.*

SCHOLIA CAP. XXXVIII.

Geographi duas Mauritanias esse dicunt, Tingitanam & Cæsariensem, à colonijs dictas Tingi & Cæsaria. Est autem nomen Mauritaniæ græcum, Græci enim μαῦρον nigrum dicunt: & Mauritani sic uocati sunt propter nigredinem, id quod eis propter solis propinquitatem contingere certum est. Porrò quod hic Solinus narrat de septem Mauritaniæ montibus, quos fratres appellant, habet à Plinio, qui hæc eadē scribit cap. 2. libri quinti, dicens eos fratres appellatos à simili altitudine.

a ¶Elephanti.) *De hoc animante copiosiora inuenies apud Plin. à primo capite usque ad 12. libri octaui. Habes & apud Aristot. plura, cap. primo, quinto & sexto, lib. secundi, & item capite nono, octaui, & cap. 46. noni, de natura animalium. Est, inquit Plinius, terrestrium animalium maximum elephas, proximumq; humanis sensibus: quippe intellectus illis sermonis patrij, & imperiis obedientia, officiorumq; quæ didicere memoria, amoris & gloriæ uoluptas, imò uerò (quæ etiam in*

bent, memoria pollent, ſyderũ ſeruant diſciplinam. Luna niteſcente gregatim amnes petũt, mox aſperſi liquore, ſolis exortũ motibus quibus poſſunt, ſalutãt: deinde in ſaltus reuertuntur.[b] Duo eorũ genera ſunt: nobiliores indicat magnitudo, minores nothos dicunt.[c] Candore dentium intelligit̃ iuuenta: quorum alter ſemper in miniſterio eſt, alteri parcitur, ne hebetatus aſsiduo repercuſſu, minus uigeat, ſi fuerit dimicandum. Cum uenatu premũtur, pariter confringunt utroſq;, ut [d]ebore damnato nõ requirantur: hanc enim ſibi cauſam periculi præſentiunt.[e] Oberrant agminatim. Natu maximus ducit agmen, ętate proximus cogit ſequẽtes. Flumen tranſituri minimos antemittũt, ne maiorũ ingreſſus alueum atterant, & profundos depreſsis uadis gurgites faciant. Venerem ante annos decem fœminæ, ante quinq; mares neſciunt. Biennio coëunt, quinis nec amplius in anno diebus, nõ prius ad gregarium numerum reuerſuri, quàm uiuis aquis abluant. Propter fœminas nunquam dimicant: nulla enim nouerunt adulteria. Ineſt illis clementię bonũ: quippe ſi per deſerta uagabundum hominem fortè uiderint, ductus uſque ad notas uias præbent: uel ſi confertis pecoribus occurſitent, itinera ſibi blanda & placida manu faciunt, ne quod obuium animal interimant. At cõflictu fortuito[f] ſi quando pugnatur, non mediocrem habent curam ſauciorum: nam feſſos uulneratoſq; in medium receptant. Cum captiuitate uenerint in manus hominũ, manſueſcunt hauſto hordei ſucco. Maria tranſmeaturi naues nõ prius ſubeunt, quàm de reditu illis ſacramentũ luatur. Indicos elephantos Mauri timent, & quaſi paruitatis ſuę conſcij, aſpernantur ab his uideri. Nõ annis decẽ, ut uulgus, ſed biennio, ut Ariſtoteles definit, utero graueſcũt, nec amplius quàm ſemel gignũt, nec plures quàm ſingulos. Viuũt in annos trecentos, impatientiſsimi fri=

homine rara) probitas, prudentia, æquitas: religio quoq; ſyderum, ſoliſq; ac lunæ ueneratio. Autores ſunt, in Mauritaniæ ſaltibus ad quendam amnem, cui nomen eſt Anulo, niteſcente luna noua, greges eorum deſcendere, ibiq; ſe purificantes ſolenniter aqua circumſpergi, atq; ita ſalutato ſydere in ſyluas reuerti. b ¶ Duo eorum genera.) *Quidam ſcribunt tria elephantorũ eſſe genera, alios paluſtres, montanos alios, tertios campeſtres. Indi tradunt eos qui in paludibus capiuntur, dementes leueſq; eſſe: montanos uerò peruerſos & inſidioſos, & niſi alicuius rei indigeant, minimè erga homines firmi. Campeſtres autẽ benigni perhibentur & manſueti, etiã imitationis amatores: nam tripudiant, & ad fiſtulæ ſonitũ ſaliunt, ſeq; à terra ſaltando ſubleuant. In Indicis ſunt Arabici minores, quos appellant nothos, qui ab Indicis plurimum degenerant. Nothus uocatur qui natus eſt ex uxore non legitima.* c ¶ Candore dentium.) *Commune id ferè eſt cunctis animantibus, ut ſenecta dentibus candorẽ adimat. In equis tamen contrà agitur, nam in ſenectute candidiores illis redduntur. De elephanti dentium uſu ſic ſcribit Plinius cap. tertio octaui: Circa dentes belli cura ſumma: alterius mucroni parcunt, ne ſit prælijs hebes, alterius operario uſu fodiunt radices, impellunt moles.* d ¶ Vt ebore damnato.) *Idem aſtus eſt & in Caſtoribus, ut ſuprà cap. 23. dictum eſt. Quot hic inuenias homines, qui ſeruandi opes gratia ſe ipſos morti frequenter exponunt? A nemine cõtemni debet Catonis ſalubre illud præceptum: Quæ nocitura tenes, quamuis ſint chara relinque.* e ¶ Oberrant agminatim.) *Eadem ferè uerba habet Plinius cap. 5. octaui. Apollonius tamen Tyanæus de tranſitu amnium diuerſum uidit, nam Philoſtratus ſic de eo ſcribit: Cum uideret Apollonius elephantes Indum flumẽ tranſeuntes, illorumq; eſſent circiter triginta, utebantur duce eo qui inter ipſos minimus erat: maiores uerò ipſorum ſuper dentium eminentias pullos geſtabant, proboſcide tanquam uinculo ipſos complectentes. De clementia elephantorum habes apud Plinium capite quarto octaui.* f ¶ Si quando pugnatur.) *Plinius cap. 7. octaui hunc locum ſic deſcribit: Equitatu circumuenti, infirmos aut feſſos uulneratóſue in medium agmen recipiunt, ac uelut imperio ac ratione per uices ſubeunt. Capti celerrimè mitificantur hordei ſucco. Alienæ quoque religionis (ait idem) intellectu, creduntur maria tranſituri non antè naues conſcendere, quàm inuitati rectoris iureiurando de reditu. Cæterum quòd in annos trecentos uiuere hic commemorantur, ratio eſt ſecundum diuum Ambroſium, quòd omnia ſibi ad magnitudinem membra conueniunt, ideoq; non diſtincti, ut nobis, ſed compacti artus ſunt, quò ſint robuſtiores. Quàm citò hominibus ſi diu ſteterint aut uelocius cucurrerint, iugiter ambulauerint, genua uexantur & plantæ: coniuncta enim & articulata, facilius quàm concreta atque ſolidata, aut doloris ſenſum, aut caſum offenſionis admittunt. Scribit Philoſtratus Apollonium inueniſſe apud urbem Taxilam omnium urbium Indiæ*

mi frigoris.[g] Truncos edunt, lapides hauriũt, gratiſsimas in cibatu palmas habent. Odorem muris uel maximè fugiunt. Pabula etiam quæ à muſculis contacta ſunt, recuſant. Si quis caſu chamæleontem deuorauerit, uermem elephantis ueneficum, oleaſtro ſumpto peſti medetur. [h]Duriſsimum dorſo tergus eſt, uentri mollius. Setarum hirſutiæ nullæ. Inter hos & dracones [i]iugis diſcordia. Deniq; inſidiæ hoc aſtu præparant: ſerpentes propter ſemitas deliteſcunt, per quas elephanti aſſuetis callibus euagãtur, atq; ita prætermiſsis prioribus poſtremos adoriunt, ne qui anteceſſerint, ualeant ultimis opitulari: ac primum pedes nodis illigant, ut laqueatis cruribus impediant gradiendi facultatem. Nam elephanti niſi præuenti hac ſpirarũ mora, uel arborib. ſe, uel ſaxis applicãt, ut pondere nitibundo attritos necent angues. Dimicationis præcipua cauſa eſt, quòd elephantis, ut aiunt, copioſior & frigidior ineſt ſanguis, & ob id à draconibus auidiſsimè torrente captantur æſtu. Deniq; nunq; inuadunt niſi potu grauatos, ut uenis propenſius irrigatis maiorẽ ſumant de oppreſsis ſatietatem. Nec aliud magis quàm oculos petunt, quos ſolos expugnabiles ſciunt: uel interiora aurium, quòd is tantum locus defendi non poteſt proboſcide. Itaq; cum ebiberint ſanguinem, dum ruunt belluæ, dracones obruuntur: ſic utrinq; fuſus cruor terrã imbuit, fitq; pigmentũ quicquid ſoli tinxerit, quod [k]cinnabarim uocant. Elephantes Italia anno urbis conditæ quadringenteſimo ſeptuageſimoſecundo in Lucanis primùm[l] bello Epirotico uidit, & boues lucas inde dixit. Cęſarienſi coloniæ[m] Cæſaria ineſt, à D. Claudio deducta, [n]Bocchi prius regia, poſtmodum Iubæ indulgen-

maximam, elephantẽ, quem incolæ aiebant eſſe unum ex his qui pro rege Poro *contra* Alexandrum Magnum *pugnauerat: quem & Alexander, quòd tam ſtrenuè pugnauerat, Soli dicauit, & torques aureos circa cornua adaptauit, & in torquib. græcè ſcribi fecit,* Alexander Iouis *filius,* Aiacem *(nomen erat elephanti) Soli magnum nomine exornans.* Conijciunt *autem indigenæ, interceßiſſe tempus 350. annorum.*

g ¶ Truncos *edunt.)* Ex Plinio *cap. 12. lib. octaui:* Et *terram, inquit, ediſſe, ijs tabificum eſt, niſi ſæpius mandant: deuorant autem & lapides.* Trũcos *quidem gratißimo in cibatu habent: palmas excelſiores fronte proſternunt, ac ita iacentium aſſumunt fructum, mandunt ore.* De Chamæleonte *habes infra cap. 53.* h ¶Durißimũ.) *Plinius cap. 10. octaui:* Durißimum *dorſo tergus, uentres molles: ſetarũ nullum tegumentum, ne in cauda quidem præſidium abigendo tædio muſcarum, nanq; & id tanta uaſtitas ſentit &c.* i ¶ Iugis *diſcordia.)* Hanc *draconum & elephantum pugnam,* Plinius *lib. 8. ſic explicat:* Mira *animalium pro ſe cuiq; præcipua ſolertia eſt, ut ijs una ſcandendi in tantam altitudinẽ difficultas.* Draco *itaque iter ad pabula ſpeculatur, ab excelſa arbore ſe inijcit. Scit ille imparẽ ſibi luctatũ contra nexus, itaq; arborũ aut rupium attritũ quærit.* Cauent *hoc dracones, ob idq; greſſus primũ alligant cauda, reſoluunt illi nodos manu: at hi in ipſa nare caput condunt, pariterq; ſpiritũ præcludũt, & mollißimas lancinant partes.* Iidem *obuij deprehenſi in aduerſos erigunt ſe, oculosq; maximè petunt, ita fit ut plerunq; cæci ac fame et mœroris tabe cõfecti reperiantur.* Cauſa *dimicationis fertur eſſe, quòd elephantis frigidißimus ſit ſanguis, & ob id æſtu torrente præcipuè à draconibus expetitur: quamobrem in amnes merſi, inſidiantur bibentibus, arctatisq; illigata manu, in aurem morſum defigunt, quoniam is tantum locus defendi nõ poteſt manu.* Dracones *ſunt tanti, ut totum ſanguinem capiant: itaq; elephanti ab ijs ebibuntur, ſiccatiq; concidunt, & dracones inebriati opprimuntur commoriunturq;.* k ¶Cinnabarim.) *Plinius cap. 7. lib. 33. naturalis hiſtoriæ hunc locum ſic explicat:* Vocant Græci *minium* μίλτον, *quidam cinnabarim: unde natus error* Indico *cinnabaris nomine: ſic enim appellant illi ſaniem draconis eliſi elephantorum morientiũ pondere, permixto utriuſq; animalis ſanguine.* Neque *alius eſt color, qui in picturis propriè ſanguinem reddat humanum.* l ¶Bello Epirotico.) Quod *ſcilicet cõtigit ſub rege* Pyrrho: *tunc inquam apud* Lucanos, *qui populi ſunt* Italiæ, *ſiti inter* Calabros & Apulos, *uidit* Italia *primũ elephantes, & inde uocauit eos boues lucas, à luce ſcilicet ipſa, quòd clypeis aureis relucebãt, qui in turribus in eis erectis conſpiciebantur: uel, ut alij putant, à* Lucania *in quam introducti fuerunt, boues* Lucæ *nomen acceperunt.* m ¶Cæſarea.) *Plinius cap. 2. quinti ſic habet:* Oppidum *ei celeberrimum* Cæſarea, *antea uocatum* Iol, *Iubæ regia, à diuo Claudio coloniæ iure donata, eiuſdem iuſſu reductis ueteranis.*

n ¶Bocchi.) De Boccho *Maurorum rege ſcribunt* Liuius *lib. 66. &* Salluſtius *in* Iugurtha. De Syphace *Numidiæ rege ſcribit quoque* Liuius *lib. 29. & 30.* Porrò *urbs* Icoſium *ſic uocata fuit à uiginti* Herculis *comitibus qui illam condiderunt.* Nam εἴκοσι *græcè, latinè uiginti ſignificat.*

dulgentia populi Romani dono data. Inest & oppidum Siga, quod habitatum Siphaci fuit. Nec ab Icosio taciti recedamus: Hercule enim illac transeunte, uiginti, qui à comitatu eius desciuerant, locū deligūt, iaciunt mœnia, ac ne quis imposito à se nomine priuatim gloriaretur, de condentiū numero urbi nomē datū.

De Numidia, & in ea ursis. Cap. XXXIX.

QVod est à flumine Ampsaga, Numidiæ datur. Huius incolæ quandiu errarunt pabulationibus uagabundis, Nomades dicti sunt. Vrbes in ea quāplurimæ, nobilesq́;, sed [a] Cirta eminet, dein Cullu purpurario fuco Tyrijs uelleribus comparata. Omnis hæc regio finibus in [b] Zeugitanum limitem desinit: qua parte syluestris est, feras educat: quà iugis ardua, equos alit. Eximio etiā marmore prædicatur. Numidici ursi forma cæteris præstant, rabie duntaxat & [c] uillis profundioribus: nam genitura par est quoquo loco editis: eam protinus dixero. Coëunt non itidem quo quadrupedes aliæ, sed apti amplexibus mutuis, uelut humanis coniugationibus copulantur. Desideriū ueneris hyems suscitat. Secreti honore reuerentur mares grauidas, & in ijsdē licet foueis, partitis tamē per scrobes secubationibus diuidunt. Lucinæ illis properatius tempus est, quippe uterū trigesimus dies liberat: unde euenit, ut præcipitata fœcunditas, informes creet partus. Carnes pauxillulas edunt, quibus color cādidus, oculi nulli, & de festina immaturitate tantum rudis sanies, exceptis unguiū lineamentis: has lambendo sensim figurant, & interdum ad pectora fouent, ut assiduo incubatu calfactæ animalē trahant spiritum. Interea cibus nullus. Sanè dieb. primis XIIII. matres in somnū ita concidunt, ut nec uulneribus excitari queant. Enixę quaternis latent mensibus: mox egressæ in diem liberum, tantam patiūtur insolentiam lucis, ut putes obsitas cæcitate. [d] Inualidum ursis caput, uis maxima in brachijs & lumbis, unde interdum posticis pedibus insistunt. [e] Insidiantur aluearibus apum, maximè fauos appetunt, nec auidius aliud quàm mella captant. Cum gustauere mandragoræ mâla, moriuntur. Sed eunt obuiam, ne ma-

SCHOLIA CAP. XXXIX.

Scribit Plinius cap. 3. libri quinti, Ampsagam flumen principium esse Numidiæ, Thuscam uerò fluuium finem eius. Mela quoq; scribit Numidiam esse angustiorem quàm Mauritaniam, sed cultiorem atq; ditiorem. Dicti sunt præterea incolæ eius Nomades, u permutato in o, quasi pastores. Fuerūt enim olim Nomades paßim uagantes, quòd nullam certam sedem haberent.

a ¶ Cirta.) Scribit Strabo hanc urbem esse mediterraneam, munitißimam & optimè structam, cum à cæteris, tum à Micypsa rege, eamq́; tantam effecisse, ut decem equitū millia & peditū uiginti millia emitteret. Cæterū Cullu urbem Hermolaus putat à Ptolemæo uocatam Colopem.

b ¶ In Zeugitanū limitem.) Zeugitana regio, inquit Martianus, ea est quæ propriè uocatur Aphrica. *c ¶ Villis profundioribus.) Natura ursi omnes hirsuti sunt ac uillis asperis: unde prouerbiū natū est, Vrsis asperior pilosiorq́;: diciturq́; de homine qui est præ cæteris pilosior ac hirsutior. Et quod subditur de genitura, id uult, quòd generandi modus par est, sed nō uulgaris quadrupedum more, quin magis ambobus cubantibus cōplexisq́; generandi absoluunt rationē, idq́; sub hyemis initium: deinde in specubus secedunt mares à grauidis honoris gratia, in quibus illæ pariūt tricesimo die. Nam fert ursa uterū dies triginta, ut Lucinæ seu genituræ tempus illi properatius sit: unde fit, ut æditus fœtus pauxillam & informē habeat carnem, sitq́; paulò maior muribus, sine oculis, sine pilo, ungues tantū prominent. Hanc tamen informem generationē, ursus & ursa lambendo paulatim figurant. Interim autē quo latent in specubus, uiuūt sine cibo, solo pedū priorum suctu, uel quòd cibi uicem suppleat humor nimius. Aristot. sic scribit: Fœtu grauida ursa, uel à nemine, uel à paucißimis capta est. Tempore sui latibuli hoc animal nihil edere certum est, quippe quòd neq; exeat, & captū, uentre, intestino inani uideatur. Idipsum quidem non sine causa à natura excogitatum est, ne scilicet huius feræ uires in perniciem cæterorum, si nimis essent ualidæ, uerti possent.* *d ¶ Inualidum caput.) Leo habet caput fortißimum, ursus uerò inualidißimum, & ob id urgente ui præcipitaturus se ex aliqua rupe, manibus capite operto iacitur, ac sæpe in arena colaphis inflictis exanimatur.* *e ¶ Insidiantur aluearibus.) Dicit Aristot. cap. 5. octaui nat. animal. ursum esse animal omniuorum, quippe qui & fructus arboris quas conscendunt corpore lubrico edat, & legumina*

ne malum in perniciem conualeſcat, & formicas deuorant ad recuperandam ſanitatem. Siquando tauros adoriuntur, ſciunt [f] quibus potiſsimũ partibus immorentur, nec aliud quàm cornua aut nares petũt: cornua, ut pondere defatigent: nares, ut acrior dolor ſit in loco teneriore. [g] M. Meſſala Conſule, L. Domitius Aenobarbus curulis ædilis urſos Numidicos centum, & totidem Aethiopas uenatores in circo Romano edidit, idq́; ſpectaculum inter memorabiles titulos annotatur.

mina, & apes, perfringens alueos, & cancros, & formicas: ueſcitur & carne. f ¶*Quibus partib. immorentur.*) Ariſtot. *ubi ſuprà ſic ſcribit:* Vrſus *uiribus ſuis confidens inuadit non ſolum ceruos, ſed etiam ſues feros, ſi clàm repenteq́; potuerit agere.* Taurum *aperto marte aggreditur: conſerta iam pugna ſternit ſe reſupinũ, dumq́; taurus ferire conatur, ipſe ſuis brachijs amplectitur cornua, ore morſus armis defigit, proſternitq́; aduerſariũ.* g ¶ M. Meſ*ſala.*) Plin. cap. 36. o*ctaui, utrunq́; nominat conſulem, uidelicet* M. Piſonem *&* M. Meſſalam. Et *quod ſubijcitur de circi ſpectaculo, nemo ignorat quàm mira urſi ſit uerſutia etiam cicurati.* Quando *adhuc liber eſt, quoties ſe præpinguem ſenſerit, latebras quærit, ubi tandiu latitat cibo abſtinens, donec pinguedo, qua corpus inhabile redditur, reſoluatur omnino.* Rurſus *ſi quando ſpecus latendi cauſa petierit, non pedibus, ſed reſupina ſeipſam trudens locum ingreditur, ne à uenatoribus eius ueſtigia deprehendantur.*

De Africa, de leonibus, de hyæna, de uarijs ſerpentũ differentijs, de gemmis, deq́; monſtroſis animalium generibus, ac alijs in ea regione memoratu digniſsimis. Cap. XL.

OMnis Africa à Zeugitano pede incipit, promontorio Apollinis Sardiniæ controuerſa, promontorio Mercurij procedens in frontem Sicanã. Proinde extenta in duas prominentias, quarũ altera promontorium Candidum dicitur: alteram, quæ eſt in Cyrenaica regione, Phicuntem uocant. Ea per ſinum Creticum oppoſita Cretæ inſulæ, contra [a] Tænaron Laconicæ excurrit arenis. Catabathmos Aegypto inſinuata, cui proxima Cyrenenſis extenditur inter duas [b] Syrtes, quas inacceſſas undoſum ac reciprocum mare efficit, cuius ſali defectus uel incrementa haud promptũ eſt deprehendere, ita incertis motibus nunc in breuia reſcinditur dorſuoſa, nunc æſtibus inundat̃ inquietis. Varro autor eſt, perflabilem ibi terrã uentis penetrantibus, ſubitã uim ſpiritus citiſsimi aut reuomere maria, aut reſorbere. Omnis hæc plaga ab Aethiopia & terminis Aſiæ, [c] Nigri flumine, qui Nilũ parit, ab Hiſpania freto ſcinditur: latere quo ad meridiem uergit, fontiũ inops, & infamis ſiti: altrinſecus quà ſeptentrionẽ patitur, aquarum larga: in [d] agro Byzacæno, qui patet paſſuũ ducentis uel amplius millibus, glebis ita præpinguibus, ut iacta ibi ſemina cũ incremento centeſimæ frugis renaſcant̃. Externos in ea plurimos conuentaſſe, argumentum de urbibus & locis dabimus. Borion promontorium,

SCHOLIA CAP. XL.

Africa ſemel capitur pro tertia orbis parte, includens omnes meridianas regiones, Mauritaniam, Numidiam, Cyrenen, Libyam, Aegyptum *&c.* Alio *modo capitur pro ſingulari & diſtincta prouincia, quæ ſecundũ* Ptolemæũ *includit* Numidiã, *uocaturq́;* Africa minor, *& fuit olim* Carthaginenſibus *ſubdita.* Martianus *uocauit eam* Zeugitanam *regionem, & habet tria promontoria atq́; duos ſinus.* Primum *promontorium uocatur* Candidum, *alterum* Apollinis, *& eſt è regione* Sardiniæ: *tertiũ* Mercurij, *ex aduerſo* Siciliæ. Sinus *unus uocatur* Hipponenſis, *ab* Hippone *oppido: alter* Creticus. a ¶*Tænaron.*) Eſt Tænaron *Laconicæ promontoriũ, de quo & ſuprà cap. 12.* b ¶*Syrtes.*) *Sunt Syrtes loca maris periculoſa, ubi aqua fluctibus trahitur, unde magna maris & terræ cõſurgit inæqualitas, ut in uno loco ſit profundiſsima, in alio uerò uadoſa, ſpiranteq́; uento, cumulus arenæ qui ſupra mare fuerat, in profundiſsimas reſideat ualles, et rurſum qui deprimebatur, mox ſuper aquas egeratur: unde nomen ipſum deriuatur à græco uerbo* σύρειν, *quod trahere ſignificat.* c ¶ Nigri *flumine.*) *Scribit* Plinius Nigri *fluuio eandem eſſe naturã quæ* Nilo. Nam *gignit calamum, papyrum, & animantia eadem, ijſdemq́; augetur temporibus.* Huius *fluminis* Ptolemæus *non meminit in ſuis tabulis.* d ¶ *In agro* Byzacæno.) Quidam *uocant hanc fertiliſsimam regionem* Byzacium, *alij* Byzacitin, *alij* Byſſacitas, *alij* Gyzantas, *& rurſum alij* Byſſatida. Ad *hanc itaque ex uarijs locis externæ gentes commigrant, præſertim*

quod Aquilone cædiť, Græci aduenæ sic uocauerũt. Hipponẽ, Rhegium postea dictũ, item Hipponem alterũ de interfluente freto Diarrhyton nuncupatũ, nobilissima oppida, equites Græci condiderũt. Clypeam ciuitatem Siculi extruunt, & Aspida primũ nominant. Veneriam etiam, in quam Veneris Erycinæ religiones transtulerunt. Achæi Tripolin lingua sua signãt de trium urbium numero, Taphræ, Abrothoni, Leptis magnę.[e] Philęnis fratribus à laudis cupidine graiũ uocamen datũ. Adrymeto atque Carthagini autor est à Tyro populus. Sed quæ super Carthagine ueraces libri prodiderunt, hoc loco reddam. Vrbem istam, ut Cato in oratione senatoria autumat, cũ rex Hiarbas rerum in Libya potiretur, Elissa mulier extruxit, domo Phœnix, &[f] Carthadam dixit, quod Phœnicum ore exprimit ciuitatem nouam: mox sermone uerso in uerbum Punicum, & hæc Elissa, & illa Carthago dicta est: quæ post annos septingentos trigintaseptem exciditur, quàm fuerat extructa. Deinde à C. Graccho colonis Italicis data, & Iunonia ab eo dicta, aliquantisper ignobilis, humili & langui do statu. Demum in claritatem secundæ Carthaginis, interiectis centum & duobus annis, M. Antonio, P. Dolobella consulibus enituit, alterum post urbem Romam terrarum decus. Verùm ut ad Africam redeamus, ipsa suo cingitur angulo. Interna eius [g] plurimæ quidem bestiæ, sed principaliter leones tenent: qui, ut Aristoteles perhibet, soli ex eo genere quod dentatum uocant, uident protinus atq; nascuntur.[h] Quorũ trifariã genus scinditur: nam breuiores, & iubis crispi, plerunq; ignaui sunt & imbelles. Lõgiores, & coma simplici, acres magis, ac potentes. At hi quos creant Pardi, in plebe remanent, iubarum inopes. Pariter omnes parcunt à sagina, primũ quòd [i] alternis diebus potum, alternis cibum capiunt, ac frequenter si concoctio non est insecuta, solitæ cibationi superponunt diem, tum quòd carnes iusto amplius deuoratas, cum grauantur, insertis in ora ungui-

Græci. Cæterum promontorium Borion idem est quod aquilonare, quòd is uentus illi loco sit infestus. Sic quoq; Hippon nomen accepit ab equitibus, seu equorum nutritoribus: & Clypea ab aspide, nam ἀσπὶς Græcis scutum dicitur. Erycinæ uerò religiones, sunt ceremoniæ Veneri exhibitæ, sic dictæ à monte Siciliæ Eryce, in quo Eryx Siculus Veneri templum extruxit. Et quandò mox subijcitur, ternarius ciuitatum Tripoleos, quidam eas ciuitates sic enumerant, Oeæ, Taphræ, Leptis magnæ, ut redundet Abrothonum. Alij aliter sentiunt.

e ¶Philænis fratribus.) Est φίλαινος amor laudis. Fuerunt autem Philæni Carthaginenses, qui in discordia inter Carthaginenses & Cyrenenses de agrorum terminis orta, uitæ suæ patriam præferentes, seipsos terra operiendos tradiderunt, quo limites Carthaginensium extenderent: unde & factum est, ut eo loco pro honore eorum aræ dicarentur, quæ Philænæ ab incolis sunt nuncupatæ. Cæterum Adrymetum & Carthago coloniæ suut Tyri. *f ¶Carthadam.) Patet hinc Phœnicum linguam longè ante Romam conditam (nam Carthago traditur ab autoribus condita ante Romam annis circiter 470.) eandem fuisse cum Syriaca lingua, in qua קרתאחרת id est, Carthahadat, significat ciuitatem nouam. Describit autem Strabo Carthaginis situm, potentiam ac magnitudinem, his uerbis libro ult. Carthago in peninsula quadam iacet, quæ ambitum habet stadiorum 360. muro cinctum: cuius sexaginta stadiorum longitudinem iugum occupat, quod à mari in mare descendit. Fuit hæc Phœnicum colonia tam fortunata, & ea quæ in Iberia est, etiam usque ad Herculis columnas, ut adhuc optimam Europæ partem, et in continenti complura loca & adiacentes insulas habebant. Quin & Libyam omnem adepti sunt: & his opibus urbem Romam imperij æmulam compararunt &c. Fuit autem à Romanis anno 22. postquam fuerat euersa, reparata.* *g ¶ Plurimæ bestiæ.) Bestias feras complures habet Africa propter magnas solitudines, in quibus homines uiuere non possunt propter aëris intemperiem.* *h ¶Quorum trifariam genus.) Aristoteles 44. cap. noni naturæ animalium sic dicit: Leonum duo sunt genera, alterum breuius crispioreq; pilo, quod ignauius est: alterum longius, piloq; breuiore, quod generosius est. Quòd uerò Solinus tertium ponit genus, nempe quod ex pardis est, cuius nec colla nec armos iubæ uestiunt, de hoc cap. 27. quoq; dictum est.* *i ¶Alternis diebus.) Potest leo ferre inediam biduo aut triduo, ut qui iam ad multã satietatem repletus est: & si qua mandendo solida deuorat, eaq; aluus capere nequit, cõiectis in fauces unguibus extrahit, ut si fugiendum sit, nõ in satietatem abeant. Exemplũ misericordiæ eius quod de Getula muliere subijcitur, Plin. sic describit, ut mulier illa suo allo-*

unguibus ſponte protrahunt. Sane & cum fugiendum eſt, in ſatietate idem faciunt. Senectam defectio probat dentium. Nam clementiæ indicia multa ſunt. Proſtratis parcunt, in uiros potius quàm in fœminas ſæuiunt. Infantes non niſi in magna fame perimunt. Nec à miſericordia ſeparantur. Aſsiduis denique exemplis patet eos pepercisse, cum multi captiuorū aliquot leonibus obuijs intacti repatriauerint. Getulę etiam mulieris nomen Iubæ libris comprehenſum eſt, quæ obteſtata occurſantes feras, impunis redijt. Auerſi coeūt, nec hi tantū, ſed & lynces, & cameli, & elephanti, & rhinocerotes, & tigrides. Leænæ fœtu primo catulos quinq; edunt, deinde per ſingulos partus numerum [k]decoquunt annis inſequentibus. Sed poſtremò cum ad unum materna fœcunditas recidit, ut ultimo ſingulos procreent, ſteriles fiunt in æternū. Animos leonum frons & cauda indicant, ſicut motus equini [l]de auribus intelliguntur: dedit enim has duas notas generoſiſsimo cuique natura. Vis ſumma in pectore eſt, firmitas in capite præcipua. Cum premuntur à canibus, contemptim recedunt, ſubſiſtentesq; interdum ancipiti receſſu diſsimulant timorem, idq; agunt, ſi in campis patentibus ac nudis urgeantur. Nam ſylueſtribus locis, quaſi teſtem ignauiæ non reformidantes, quanta poſſunt ſe fuga ſubtrahunt. Cum inſequūtur, niſum ſaltu adiuuant. Cum fugiunt, nō ualent ſalire. Gradientes mucrones unguiū uaginis corporum claudunt, ne acumina attritu retundantur. Hoc adeò cuſtodiunt, ut non niſi auerſis falculis currant. Septi à uenantibus, obtutu terram contuentur, quò minus conſpectis uenabulis terreantur. Nunquā limò uident, minimeq; ſe uolunt aſpici. Cantus gallinaceorum & rotarum timent ſtrepitus, ſed ignes magis. [m]Leontophonos uocari accepimus beſtias modicas, quæ captæ exuruntur, ut earum cineris aſpergine carnes pollutæ, iactæq; per compita cōcurrentium ſemitarū leones necent, ſi quantulūcunq; ex illis ſumpſerint. Propterea leones naturali eas premunt odio, atq; ubi facultas data eſt, morſu quidem abſtinēt, ſed dilaniatas exanimant pedum niſibus. Spectaculū ex his primus Romę edidit Scęuola Publij filius in curuli ædilitate. [n]Hyænā quoq; mittit Aphrica, cui cum ſpina riget, collū cōtinua unitate flecti nequit, niſi toto corpore circumacto. Multa de ea mira. Primū, quòd ſequitur ſtabula paſtorum,

ſuo alloquio mitigarit in ſyluis impetū multorum, cum illa diceret ſe eſſe fœminam captiuam, profugam atq; infirmam, & ob id indignā tam generoſi cæteriſq; imperantis animalis prædam.

k ¶ Decoquunt.) *Senſus eſt, leænā primo fœtu parere quinque catulos, ac per annos ſingulos uno minus, ab uno uero ſterileſcere.*

l ¶ De auribus.) *In equis & omnium iumentorū genere, aures indicia animi præferunt.* Nam *feßis ſunt marcidæ, pauidis nutantes, furentibus ſubrectæ. Scribit &* Ariſtot. *cap.* 8. *primi nat. animal.* Q*uibus frons eſt magna, ſunt ſegnes: quibus parua, mobiles: quibus lata, mente moueri idonei: quibus rotunda, iracūdi.* Sic *natura leoni tribuit notas quaſdam in cauda ſimul & in fronte: proinde uis eius ſumma eſt in pectore, & fortitudo in capite, cum contrà urſus inualidißimum habeat caput: ſolum ex parte ilium leo eſt infirmus contra ictus, ſed reliquo corpore multas patitur plagas.* Et *quando à canibus in libero campo premitur, contemptim recedit: in ſylueſtribus autem locis ubi uideri nequit, acerrimo curſu fertur, uelut deputans abſconſionem turpitudinē.* Illud *quoq; mirum eſt in eo, ut condat in corporis uaginas unguiū mucrones, ne refringantur hebetenturq; ingrediendo, auerſiſq; falculis currat, nec niſi appetendo prætendat: id quod beſtiarū prudentiæ aſſcribendum eſt. Cæterū cum pro catulis fœta dimicat, oculorum aciem traditur defigere in terram, ne uenabula expaueſcat.* Neque *limò uidet, id eſt, obliquè & trāſuerſim.* Vnde Plinius: Nec *limis oculis intuentur, aſpiciq; ſimili modo nolunt.* Q*uin & tale tamq; ſæuū animal, rotarū orbes circumacti, curruſq; inanes, & gallinaceorum criſtæ, cantuſq; etiā magis terrent, ſed maximè ignes.*

m ¶Leontophonos.) Id *eſt, leonem perimens: & eſt animal paruum, nec alibi naſcens niſi ubi leo gignitur: quo guſtato, tanta eſt uis ut ilicò expiret.* Et *cum uenatores id ſciant, concîdunt carnes eius & coquūt, & contuſas in maſſam redigunt feriſq; obijciunt: quam ſi guſtarint, mox intereunt.*

n ¶Hyænam.) *Eſt hyæna animal ferum atq; agreſte, quod alternis uicibus maſculū eſſe & fœminam tradit* Plinius. *Ariſtoteles cap.* 32. *ſexti nat. animal. ſic ſcribit:* Hy*æna colore lupi propè eſt, ſed hirſutior, & iuba per totum dorſum prædita eſt.* E*ſt autem corpore non minore quàm lupus, iuba qua equus, ſed ſeta duriore longioreq;, &*

& auditu assiduo addiscit uocamen, quod exprimere possit imitatione uocis humanæ, ut in hominem astu accitum nocte sæuiat. Vomitus quoq; humanos mentitur, falsisq; singultibus solicitatos sic canes deuorat: qui forte si uenantes umbram eius dum sequuntur contigerint, latrare nequeunt, uoce perdita. Eadē hyæna inquisitione corporum sepultorum busta eruit, propterea promptius est marem capere. Fœminis enim ingenita est callidior astutia. Varietas multiplex inest oculis, colorūq; mutatio: in quorum pupillis lapis inuenitur, Hyænium dicunt, præditum illa potestate, ut cuius hominis fuerit linguæ subditus, prædicat futura. Verum hyæna quodcūq; animal ter lustrauerit, mouere se non potest: quapropter magicam scientiam inesse ei pronunciauerunt. In Aethiopię parte coit cum leæna, unde nascitur monstrum cui [o] Crocutæ nomen est. Voces hominum & ipsa pariter affectat. Nunq; conniuet aciem orbium, sed in obtutum sine nictatione cōtendit. In ore gingiua nulla, dens unus atq; perpetuus, qui ut nunq; retundatur, naturaliter capsularū modò clauditur. Inter ea quæ dicunt herbatica, eadem Africa [p] Onagros habet, in quo genere singuli imperitant gregibus fœminarum. Aemulos libidinis suæ metuunt: inde est quòd grauidas suas seruant, ut in editis maribus, si qua facultas fuerit, generandi spem morsu detruncent: quod cauentes fœminæ, in secessibus partus occulūt. [q] Africa serpentibus adeò fœcunda est, ut mali huius meritò illi potissimum palma detur. Cerastæ præferunt quadrigemina cornicula, quorū ostentatione, ueluti esca illice, solicitatas aues perimunt. Nam reliqua corporis de industria arenis tegūt, nec ullum indiciū sui præbent, nisi ex ea parte qua inuitatis dolo pastibus, necem prępetum aucupentur. Amphisbęna consurgit in caput geminum, quorum alterū in loco suo est, alterum in ea parte qua cauda: quæ causa efficit, ut capite utrinq; secus nutabundo serpat tractib. orbiculatis. Iaculi arbores subeūt, è quibus ui maxima turbi-

per totum dorsum porrecta. Molitur insidias homini, sepulchra effodit, humanæ auida carnis. Idem Aristoteles capite sexto tertij de generatione animalium, reprobat opinionem illorum qui asserunt hyænis utrunque inesse sexum. Reliqua quæ hic Solinus commemorat, scribit Plinius cap.30. libri octaui. De lapide uerò hyænio qui in oculis inuenitur hyænæ, scribit cap.10. tricesimiseptimi. o ¶ Crocutæ nomen.) Hyænæ coitu leæna Aethiopica crocutam parit, similiter uoces imitantem hominum pecorumq;. Acies ei perpetua in utraque parte oris: nullis gingiuis, dente continuo, qui ne cōtrario occursu hebetetur, capsarū modò includitur. Diodorus Siculus lib.4. de his sic scribit: Quos Aethiopes appellant Crocutas, mixti sunt canis lupiq; natura, sed ambobus deteriores, dentibus ita ualidis, ut ossa omnia facilè conterant, & digerant comesta. p ¶ Onagros.) Onagrum Græci dicunt ὄνον ἄγριον, id est, asinum syluestrē, de quo Plinius cap.30. octaui sic scribit: Africa asinorum syluestrium multitudinem fundit. Mares in eo genere singulis fœminarum gregibus imperitant. Timent libidinis æmulos, & ideo grauidas custodiunt, morsuq; natos mares castrant. Contrà grauidæ latebras petunt, & parere furtò cupiunt, gaudentq; copia libidinis. Scribit & idem autor, ex equa & onagris mansuefactis generari mulas, ueloces in cursu, duritia eximia pedum, uerū rugoso corpore, indomito, sed animo generoso. Onagro autē & asina genitū mulum, omnes antecellere. q ¶ Africa serpentibus.) Quòd tanta copia serpentū est in Africa, id philosophi prodiderunt accidere ob nimium loci calorem. Diodorus Siculus libro quarto scribit de Africæ serpentib. in hunc modum: Varia serpentum genera, incredibiliq; magnitudine conspici dicunt, qui loca deserto incolunt propinqua: centum enim cubitorum longitudine nonnullos esse aiunt, ut meritò non solum à nobis, sed alijs quoq; id falsum existimetur. Cæterum cerastes serpens nomen habet ἀπὸ τοῦ κέρατος, id est, à cornu: nam eminent cerastis corpore cornicula sæpe quadrigemina, quorum motu, reliquo corpore occultato, solicitent ad se aues. Vnde ubi textus hic habet, pastibus necem præpetum aucupentur, quidam legunt, necem perpetuam. Sunt rursus codices in quibus pro pastibus, passeribus scriptum est. Alterum autem serpentum genus, quod hic Amphisbæna uocatur, à Græcis nomen illud habet ἀπὸ τοῦ ἀμφὶ & βαίνω, id est, circumuado, propter geminum scilicet caput, quasi parum esset uno ore fundi uenenum. Vnde Galenus: Amphisbæna biceps est, & utraq; parte ingreditur, quæ causa efficit, ut capite utrinq; secus nutabundo serpat, hoc est, minus ac tardius nutet: ubi quidā legūt, uterque sexus nitibundo capite, quasi minitetur suo incessu casum & ruinā. Deinde & hoc agūt serpentes isti, ut iaculi arbo-

turbinati,penetrant animal quodcunq; obuiũ fortuna fecerit.[r] Scytale tanta præfulget tergi uarietate,ut notarum gratia uidentes retardet, & quoniam reptando pigrior est, quos assequi nequit,miraculo sui capiat stupentes.In hoc tamen squamarum nitore hyemales exuuias prima ponit. Plures, diuersæq; aspidum species sunt, uerùm disparis effectus ad nocendum. Dipsas siti interficit.Hypnale,quòd somno necat, teste etiam Cleopatra, emitur ad mortem. Aliarum uirus,quoniam medelas admittit, minus famæ meret.[s]Hæmorrhois morsu sanguinem elicit, & dissolutis uenarum commercijs, quicquid animæ est euocat per cruorẽ.Prester quem percusserit distenditur, enormiq; corpulentia necatur extuberatus. Ictus Sepium statim putredo sequitur. Sunt & Ammoditæ, est & Cenchris,Elephantiæ,Chersydri, Chamædracontes. Postremò quantus nominũ,tantus mortium numerus.Nam Scorpiones, Scinci, lacertiq;,uermibus,non serpentib. adscribuntur. Monstra hęc si bibant,clementius feriunt. Habent affectus,non temerè nisi coniuges euagantur.Capto altero,uel occiso,uter superfuerit efferatur.Subtiliora sunt capita fœminis,alui tumidiores, pestis nocentior. Masculus æqualiter teres est, sublimior etiam, mitiorq;. Igitur anguibus uniuersis hebes uisus est. Rarò in aduersum contuentur,nec frustra,quum oculos non in fronte habeant, sed in temporibus,adeò ut citius audiãt, quàm quid aspiciãt. Degem=

culi arbores subeant,hoc est, ut Plinius *habet,iaculum ex arborum ramis uibrari:nec pedibus pauendos tantũ serpentes, sed & missili uolare tormento.* r ¶Scytale.) Est σκυτάλη Græcis *scutica, &* σκύταλον *teli genus & uirgæ, ex cuius similitudine serpens hic nomen accepit. Sic aspis uocatur genus quoddam serpentis,quoniã* Græci ἀσπίδα *scutum dicunt: & serpens ille corpore ipso tanquam scuto utitur ad contegendum caput.* De hoc Plinius *sic scribit cap.23. octaui natural.historiæ*: Animalia *hæc pestifera coniuga fermè uagantur,nec nisi cum compare uita est: itaque alterutra interempta, incredibilis alteri ultionis cura.*Per*sequitur interfectorem,unumq; eum in quantolibet populi agmine notitia quadam infestat: perrumpit omnes difficultates,permeat spacia, nec nisi amnibus arcetur, aut præceleri fuga.* Non *est fateri, rerum natura largius mala an remedia genuerit.* Iam *primum hebetes oculos huic malo dedit, eosq; non in fronte aut ex aduerso cernere, sed in temporibus.* Ita *excitatur, sed sæpius auditu quàm uisu.Scribit &* A*ristoteles cap.29.octaui nat.animal.* V*ulnus aspidis puncto acu facto simile est, omninoq; perexiguum, ægrè ut appareat, adeò nihil tumet, sanguis inde non copiosus, sed breuis aterq; destillat.*Oculi *cel.riter obscurantur.* Corpus *ictum totũ & multiformiter, sed tamen leuiter laborat, sicut poeta* Nicander *dixit*: Eripiturq; *homini sine sensu uita doloris.* Porrò *de* Dipsade *serpente scribit* Dioscorides *libro octauo* : Dipsadis *morsus comites sunt tumor quidam solutus,sitis contenta uehementer,nunquam explebilis, nunquã interquiescens.*Proinde *qui ita sunt affecti,potum hianti ore trahunt, semperq; in principio desiderij eius sunt tanquam si nihil adhuc bibissent,ob id & dipsas uocatur à* διψάω *sitio.* Haud *dissimili ratione* Hypnale *nomen habet ab effectu,quod scilicet serpens ille somnum inducat: nam* ὕπνος *græcè,latinè est somnus.* Huius *rei testis inducitur* Cleopatra, *quæ metuens ne capta duceretur in triumphum,corpori suo serpentes apposuit,quorum interiret ueneno.* Augustus *uerò post* Actiacam *uictoriam cum* Cleopatram *triumpho magnopere reseruare cuperet,ei psyllos admouit, qui uenenum ac uirus exugerent, quòd ea perisse morsu aspidis putabatur.* Numeratur *enim hypnale inter aspidum species.* s ¶Hæmorrhois.) Huic *quoq; serpenti ab effectu nomen inditũ est, quasi sanguinem morsu eliciens.*Græci *enim* αἷμα *sanguinem dicunt, &* ῥέω *fluo,&* αἱμοῤῥοΐδα *fluxum sanguinis.* De *serpente* Prester, *quem* Græci πρηστῆρα,*id est, flammam & combustiuum uocant, scribitur quoque in* Numeris *cap.21. & uocatur* Hebraicè *ab ardore saraph, quòd scilicet flammam ex ore emittere uideatur, uel quòd flammam & ardorem immittat ei quem momorderit.*Serpens *uerò cui* Seps *nomen est,à uerbo* σήπω *putrefacio,sic uocatur, quòd morsu suo putredinem inducat.*Et Ammoditæ *nomen illud habent ab arena cuius colorem imitantur,uel sub qua latent.* Nam Græcis ἄμμος *arena dicitur,&* διορύττω *fodio.* Cenchris *autem à colore milij nomen accepit: nam milium græcè* κέγχρος *dicitur.* Et *elephantia, quòd is serpens si momorderit hominem,inducat morbum elephantiæ.*Sic Chersydrus *serpens nomen illud habet, quòd tam in aquis quàm in terra moretur: nam componitur ex* χέρσος *terra,&* ὕδωρ *aqua.* Chamædracontes *sunt dracones humi seu in terra residentes: est enim* χαμαὶ *humus.* Scincus *autem est genus crocodili, præcipuum contra omnia uenena antidotum, de quo capite 45.* Omnia *itaque iam enumerata serpentum genera, si sitiant & calescant, periculosius feriunt.* Nam *serpentes omnes natura frigidi sunt, nec nisi cum calescunt feriũt.*Cum *autem potus calorem*

remittat, cõsequens est, epota hæc monstra clementius ferire quàm si sitiant. Hinc euenit, ut nocte & hyeme minus quàm die & æstate serpentes perniciosi sint. Sic in locis frigidis minus nocent quàm in calidis. De affectibus aspidũ suprà quoque dictum est. Quòd autem uniuersis anguibus hebes uisus est, id euenit, quòd serpentes magna ex parte sub terra degunt. t ¶ Heliotropio.) Vocatur Heliotropium alio nomine gemma solis, & est secundũ Plin. porraceo colore, sanguineis distincta uenis. Nomen ipsum compositũ est ex græcis uocabulis. Nam ἥλιον Græci solem uocãt, et τροπὴν mutationem seu cõuersionem. Is enim lapis in labris æneis deiectus, radios solis mutat sanguineo repercussu. Est & magorum impudentiæ, dicit Plinius, manifestissimum exemplum, quòd admixta herba Heliotropio, quibusdam quoq; additis precationibus, gerentem conspici neget. Creditur autẽ quòd hæc herba à sole sortita sit hoc nomen, ob eius cum sole circumactionẽ, quæ etiã sub nubilo fit cœlo: noctu uerò uelut desiderio contrahit cæruleum florem. u ¶Inter Syrtes.) In terra illa, inquit, ubi tanta pericula uiatoribus à uenenosis animalibus & arenæ uolubilitate omnia uestigia tegente, occurrunt, syderum ductu & obseruatione opus est, haud secus quàm nauigantibus in mari: unde & loca illa sabulosa, mare arenosum dici consueuerunt. Vt igitur Syrtes sunt in mari propinquo, ita quoque sunt in continente terra. Porrò historiam nauigationis periculosæ inter Syrtes, referunt Eutropius in fine secundi, & Orosius cap. 8. libri quarti. De insula Meninga habes apud Plin. cap. 7. libri quinti, & apud Strabonem libro ult. De Psyllis scribit Plin. cap. 2. septimi: Psyllorum gens à Psyllo rege dicta est, cuius sepulchrum in parte Syrtium maiorum est. Horum corporibus ingenitũ fuit uirus exitiale serpentibus, ex cuius odore sopirent eas. Vnde Lucanus lib. 9. Gens unica terras Incolit, à sæuo serpentum innoxia morsu. Mos uerò liberos genitos obijciendi sæuissimis earum, eoq; genere pudicitiã coniugũ experiendi, nõ profugientibus adulterino sanguine natos &c. Deleti tamen sunt Psylli à Nasamonib. Libyæ populis, qui spoliatores extiterũt nauiũ Syrtibus inuolutarum. Porrò Lotophagi populi sunt, sic uocati à λωτȣ̃, loto arbore, & φάγω comedo, quòd scilicet ea arbore uescerentur. Vnde Plin. scribit, Loti tam dulcem esse

De gemma, [t] Heliotropio, inter Aethiopiam, Africam & Cyprum certamen fuit, quænam mitteret generis huius eminentissimam, deprehensumq; est documentis plurimis, Aethiopicam aut Libycam palmam tenere. Viridi colore est, non ita acuto, sed nubilo magis & represso, stellis puniceis superspersa. Causa nominis de effectu lapidis est & potestate. Deiecta in labris æneis, radios solis mutat sanguineo repercussu, extraq; aquam splendorem aëris abijcit & auertit. Etiam illud posse dicitur, ut herba eiusdem nominis mixta, & præcantationibus legitimis consecrata, eum à quocunque gestabitur, subtrahit uisibus obuiorum. [u] Inter Syrtes, quamuis terra pergentibus, iter syderibus destinatur, nec aliter cursus patescit. Nam putris soli faciem aura mutat, & minimo licet uento, tantam diuersitatem flatus efficit, ut subinde euersis sitibus locorum, nulla indicia agnitioni relinquantur, cum modò quę fuerant tumulis ardua, in ualles residunt, modò quæ uallibus pressa, cœtu pulueris aggerantur. Ita etiã continens naturam maris sui patitur. Nec interest ubi potius sint procellæ, cum ad exitium uiantium elementis cõgruentibus, in terris flabra sæuiant, in mari terræ. Vtraque Syrtes ducentis quinquaginta millibus passuum separantur: aliquanto clementior, quæ minor est. Cn. denique Seruilio, C. Sempronio COSS. inter hæc uadosa classem Romanam impunè accepimus perfretasse. In hoc sinu Meninx insula post Minturnenses paludes C. Mario fuit latebra. Supra Garamantas Psylli fuerunt, contra noxium uirus muniti incredibili corporis firmitate. Soli morsibus anguium non interibant, & quamuis dente letali appetiti, incorrupta durabant sanitate. Recens etiam editos serpentibus offerebant: si essent partus adulterini, matrum crimina plectebantur interitu paruulorum: si pudici, probos ortus à morte paterni sanguinis priuilegium tuebatur. Sic originis fidem probabant uenenis iudicantibus. Sed hæc gens interijt à Nasamonib. capta, neque quicquam aliud præter opinionem de uestigio nominis sui Psylli reliquerunt. Nasamoniten lapidem Nasamones dant, sanguineum uniuersum, nigris uenulis adumbratũ. In intimo recessu Syrtis maioris circa Philænorum aras Lotophagos fuisse didicimus, nec incertũ est. A Philænorum aris non procul palus est, quam Triton amnis influit, ubi speculatam se

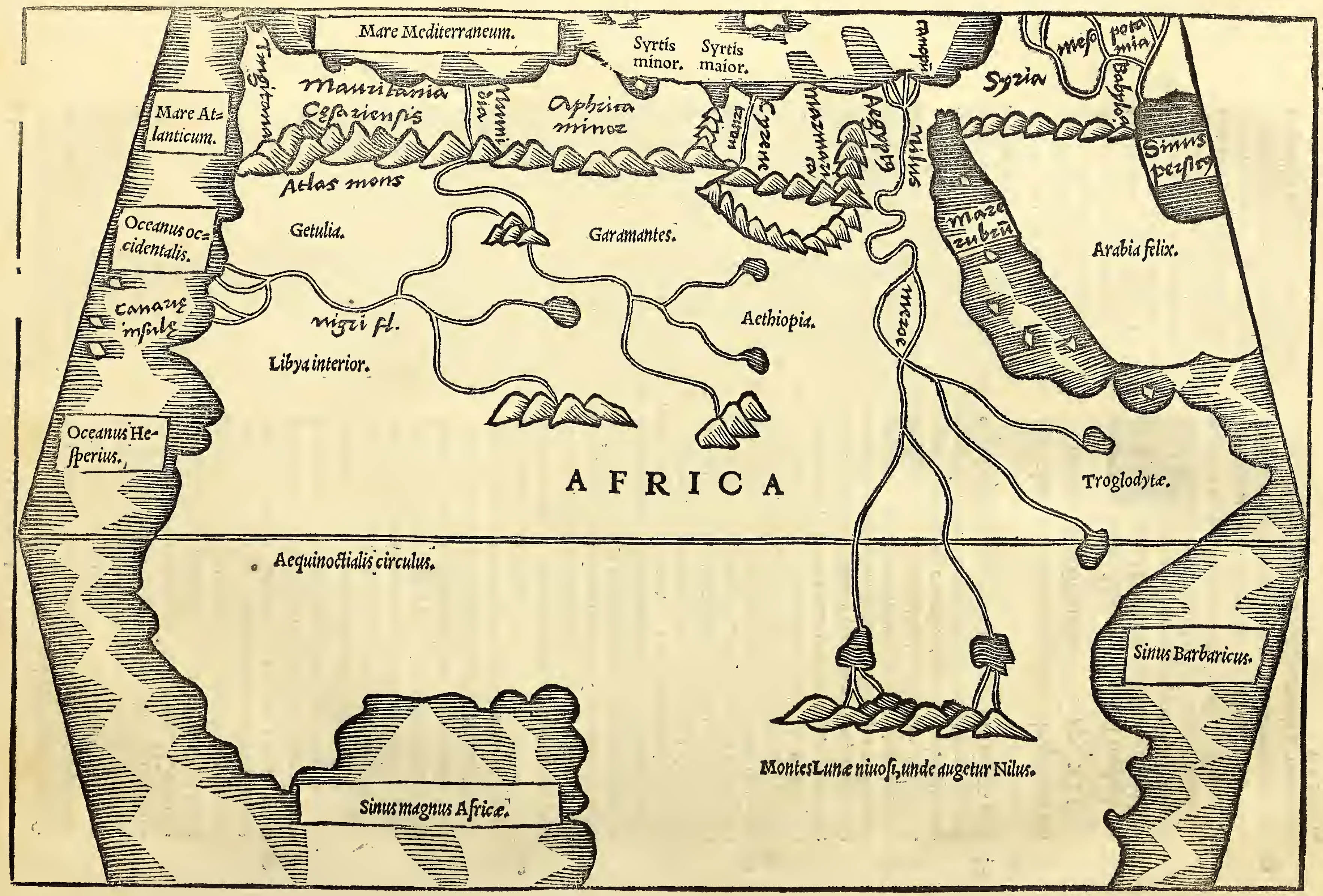
[x] artium deam crediderũt. Maior Syrtis ostentat oppidum, Cyrenas uocãt, [y] quod Battus Lacedæmonius Olympiade quinta & quadragesima, rege Martio res Romanas tenente, anno post Troiam captam quingentesimo octogesimosexto condidit: quæ domus Callimachi poëtæ fuit & patria. Inter hoc oppidum & [z] templum Ammonis, millia passuum quadringenta sunt. Templo fons proximat Soli sacer, qui humoris nexubus humum stringit, fauillam etiam in cæspitem solidat. In qua gleba nõ sine miraculo locus uiret undiq; secus agris arentibus. Illic & lapis legitur, Ammonis uocant cornu. Nam ita tortuosus est & inflexus, ut effigiẽ reddat cornu arietini. Fulgore aureo est. Prędiuina somnia repræsentare dicitur subiectus capiti incubantiũ. Et arbor est Metops nomine, ex qua profluit lentus humor, quẽ à loco Ammoniacũ nominamus. Apud Cyrenenses præterea [a] Syrpe gignitur odoratis radicibus, uirgulto herbido magis quàm arbusto: cuius è culmo

cibum, ut nomen etiam genti terræq; dederit, nimis hospitali aduenarũ obliuione patriæ. Vnde natum adagiũ, λωτὸν ἔφαγες, Lotum comedisti: quod de his dicitur, qui regionis alterius amore capti, in patriam redire negligunt. x Artium deam.) *Hæc Minerua est, cui nobilium artium inuentionem adscribunt. Vocatur & Pallas, quòd Pallantẽ gigantem interfecerit, cum prius Tritonia uocaretur, à Tritone palude, ubi primũ uisa est, ibiq; inuenta tibia, cum buccis tumidis ex aqua se conspexisset, eam ipsam tibiam in Tritonẽ Libyæ paludem abiecit.* y ¶Quod Battus.) *Conueniunt ferè omnes Cyrenen fuisse à Theræis conditam. Hi autẽ ex Laconica duce Batto profecti, Theram insulam coluerũt, quæ olim Calisto dicta fuit, unde Callimachus originem duxit. Sunt tamen qui Battum aiũt cognominatũ Battum propter oraculũ apud Delphos sibi redditum, atq; propter honorem regiũ quem assecutus est: Battum enim Pœni regẽ appellant. Porrò Cyrenæ urbi quidam putant hoc nomen inditum à Cyrene Ipsei filia, rapta ob eius formam ab Apolline, & asportata in Libyam ad ea loca ubi postmodum condita est urbs. Alijs uerò placet urbem sic dictam à Cyre eius regionis fonte. Hæc urbs condita fuit olympiade 45. sicut Roma olympiade 12. Primi autẽ quatuor reges Romani, Romulus, Numa, Tullus Hostilius, Ancus Martius, regnauerũt annis 136. hoc est olympiadib. 34. & secundum hanc olympiadũ supputationẽ, Ancus Martius obijt olympiade 46. sicq; Cyrenæ conditæ sunt rege Martio res Romanas tenente. Hanc supputationem Cincius posuit. Plinius uerò cap. 3. deciminoni naturalis historiæ aliter sentit in sua supputatione. Rursus quando Solinus dicit Cyrenen conditam post Troiam captam anno 586. alij ab eo dissentiunt. Nam constat ex Dionysio post erutum Ilium anno 432. fuisse Romam conditam: ab urbe autem condita usque ad obitum Anci regis, sunt anni ferè 136. Sumptis itaq; annis 432. & 136. fiunt anni 568. qui numerus ad Cyrenarũ initum referendus est. Solini itaq; numerus ad completam urbis illius extructionẽ rectus esset si sic legeretur, olympiade 41. rege Martio res Romanas tenente, anno post Troiam captam 568.* z ¶Templum Ammonis.) *Scribunt gentiles quòd pater Liber cum per Libyam exercitum duceret, fatigatus siti, Iouis patris sui implorauit auxilium, & statim uiso ariete, fons secutus est ab arenis. Vnde factum est Ioui Ammoni, ab arenis sic dicto (est enim ἄμμος Græcis arena) simulacrum cum capite arietino, & in eo loco in quo aqua fluxit, templum constituit. Diodorus Siculus in gestis Alexandri tradit Danaum regem Aegyptiorum construxisse templum Ammonis, cuius simulacrũ ex smaragdis ac gemmis alijs factum fuit. In eo quoq; loco ager fuit in medio arenarum exiguus, quippe ubi latior, ad quadraginta maximè stadia extenditur, olearum palmarumq; ac cæterarũ cultarum arborum ferax, rosidus solus ex omnibus circumiectis. Scribit & Quintus Curtius, incredibile dictu esse, ut inter uastas solitudines, ita undiq; ambientibus ramis, uix in densam umbram cadente sole, ea regio contecta sit. Multi ibi fontes dulcibus aquis passim manãtibus alunt syluas. Cœli quoq; mira temperies, uerno tempori maximè similis, omnes anni partes pari salubritate percurrit: & ut Plinius scribit cap. 106. secundi, Iouis Ammonis fons interdiu frigidus, noctibus feruet. Sic quoq; scribit Arrianus in principio tertij gestorũ Alexandri: Ex eo, inquit, fons manat, cæteris omnibus fontibus natura dissimilis, sub luce tepentibus aquis manat, in meridie frigidus, uespere calet, media nocte feruidior, postea deferuescere incipit, ac sub diei exortũ rursus tepidior oritur, atq; ita per singulos dies ac noctes, æstus ac frigoris uices uariat. Legitur proinde illic & gemma quædã, Ammonis cornu dicta, aureũ habens colorẽ, & arietini cornu reddens effigiem, ut Plin. scribit cap. 10. lib. ult. Crescit deniq; ibi arbor quam uocant Metopion & Metopon, quæ in arenis stillat lachrymã ueluti resinam.* a ¶Syrpe gignitur.) *Putant doctiores Solinũ hic loqui de silphio, quod in Cyrenaica reperitur prouincia, cuius succus uocatur laser, magnificus in usu medicamentisq;, & ad põdus argentei denarij pensum. Multis tamen iam annis in ea terra nõ inuenitur, quoniam publicani qui pascua conducunt, magis ita lucrum sentientes, depopulantur pecorũ pabulum, nisi quòd unus caulis repertus olim, Neroni principi missus est. Quod postea inuectũ est, in Perside aut Media et*

Armenia naſcitur Laſer, multò tamen infra Cyrenaicũ. Ab hoc ſilphio natum eſt prouerbium, βάττου σίλφιον, Batti laſerpitium, de his dici ſolitum, qui ſummos honores adipiſcuntur. Cyrenæi enim Batto regi ſuo ſilphium tanquam rem precioſiſsimam dono dediſſe traduntur. Huius Ammoniaci reſina colligitur uillis caprarum, ſicut & ladanum & œſypum, ut Plinius tradit cap. 17. duodecimi. b *Cyrenis ab læua.) Situm totius ferè Africæ explicat tabula huic paginæ ſubiecta.* c ¶*Baſiliſcum.) Significat* βασιλίσκος *græcè, regulum uel tyrannũ latinè, quòd inſtar regis cunctis animantib. ſit terrori, uel quòd in omnes tyrannidẽ et ſæuitiam exerceat. De hoc ſerpente Plinius ſic ſcribit cap. 21. octaui: Eadem, inquit, & baſiliſci ſerpentis eſt uis. Cyrenaica hũc generat prouincia, 12. non amplius digitorũ magnitudine: candida in capite macula, ut quodam diademate inſigni: ſibilo omnes fugat ſerpentes. Nec flexu multiplici, nec ut reliquæ corpus impellit, ſed celſus & erectus in medio incedens. Necat frutices non contactas modò, uerùm & afflatas: exurit herbas, rũpit ſaxa. Talis uis malo eſt. Huic tali mõſtro muſtelarũ uirus exitio eſt, adeò naturæ nihil placuit eſſe ſine pari. Interficiunt eos cauernis facilè cognitis, ſola tabe &c.* d ¶ *Ad ſemipedem.) Auicenna dicit, duorum palmorum. Et quod hic Solinus uocat albam mitrulam, Auicenna ſcribit, caput habere coronatum.* e ¶*Muſtelis tamen uincitur.) Hinc natum eſt prouerbium, Muſtelis baſiliſcus uincitur: ſimile huic adagio Ouidiano, A cane non magno ſæpe tenetur aper: quadratq́; in eos, qui inferiores uires in ſui ſæpe perniciẽ ſpernũt.* f ¶*Berenicen.) Hæc urbs quondam uocata fuit Heſperis, ac deinde à Ptolemæi regis coniuge cognominata Berenice. Nec procul ante oppidum eſt fluuius Lethon & lucus ſacer, ubi Heſperidum horti memorantur. Cæterũ Græci* λήθην *obliuionem uocãt: dictusq́; eſt fluuius iſte Lethes, quòd aquæ eius dicantur obliuionem inducere. Poëtæ fingunt eum ortum habere ex Lethe inferni flumine.* g ¶*Impleuit ſimiarum genus.) Propter plurimam ſimiarum cum hominibus ſimilitudinem, creditũ eſt eas fuiſſe aliquando homines, Pithecuſarum inſularum incolas, qui Cercopes dicebãtur. Cum autẽ Iupiter eorũ deteſtaretur perfidiam, eos mutauit in deforme animal, ut eſſent ſimiles diſsimilesq́; hominibus. De his Plinius*

culmo exudat ęſtatis tempore pingue roſcidũ, idq́; paſcentium hircorum inhæret barbulis: ubi cum arefactum inoleuit, guttis ſtiriatis legitur ad uſum menſarum, uel medelæ magis. Dictum eſt primum lac Syrpicum, quoniam manat in modum lacteum, deinde uſu deriuante Laſer nominatum: quæ germina initio barbaricæ impreſsionis uaſtatis agris, poſtea ob intolerandam uectigalis niemietatẽ, fermè penitus ipſi accolæ eruerunt. [b] Cyrenis ab læua Africa eſt, ab dextra Aegyptus, à fronte ſæuum & importuoſum mare, à tergo Barbarorũ uariæ nationes, & ſolitudo inacceſſa, incultaq́; & ſqualens, quæ [c] Baſiliſcum creat, malum in terris ſingulare. Serpens eſt penè ad [d] ſemipedem longitudinis, alba quaſi mitrula lineatus caput: nec hominis tantũ, uel aliorũ animantiũ exitijs datus, ſed terræ quoq; ipſius, quam polluit & exurit, ubicunq; ferale ſortitur receptaculum. Deniq; extinguit herbas, necat arbores, ipſas etiã corrumpit auras, ita ut in aëra nulla alitum impunè trãſuolet, infectũ ſpiritu peſtilenti. Cum mouetur, media corporis parte ſerpit, media arduus eſt & excelſus. Sibilum eius etiam ſerpentes alij perhorreſcunt: & cum acceperint fugã, quæq; quoquò poſſunt properant. Quicquid morſu eius occiditur, non depaſcitur fera, non attrectat ales. [e] Muſtelis tantum uincitur, quas illinc homines inferũt cauernis in quibus deliteſcit. Vis tamen ne defuncto quidem deeſt. Deniq; Baſiliſci reliquias amplo ſeſtertio Pergameni compararunt, & ut ædem Apollinis manu inſignem, nec araneæ intexerent, nec alites inuolarent, cadauer eius reticulo aureo ſuſpenſum, ibidem locarunt. Circa extimũ Syrtium cornu [f] Berenicen ciuitatẽ alluit Lethon amnis, inferna, ut putant, exundatione prorũpens, & apud priſtinos uates latice memoratus obliuionis. Hanc Berenice muniuit, quæ Ptolemæo tertio fuit nupta, & in maiori Syrte locauit. Omne autẽ latifundium quod inter Aegyptum, Aethiopiam, Libyamq́; diffundit̃, quacunq; lucis opacum eſt, uariũ [g] impleuit ſimiarum genus. Nec quiſquam offenſus nominis cognitione grauetur: enimuero operæpreciũ eſt nihil omittere, in quo naturæ ſpectanda ſit prouidentia. Vulgus ſimiarum in his eſt, quas paſsim uidemus non ſine ingenio æmulandi, quo facilius in manus ueniũt. Nam dum auidè uenantiũ geſtus affectant, relicta cõſultò uiſci unguilla, quod mendacio factum uident, ocu-

los ſuos

Mare Mediterraneum.
Syrtis minor.
Syrtis maior.
Mare Atlanticum.
Mauritania Cesariensis
Aphrica minor
Atlas mons
Oceanus occidentalis.
Getulia.
Garamantes.
Syria
Sinus persicus
Canarie insule
nigri fl.
Libya interior.
Aethiopia.
Arabia felix.
Oceanus Hesperius.
AFRICA
Troglodytæ.
Aequinoctialis circulus.
Sinus Barbaricus.
Montes Lunæ niuosi, unde augetur Nilus.
Sinus magnus Africæ.

los suos oblinũt: ita uisu obducto, pronum est eas corripi. Exultant noua luna, tristes sunt cornuto & cauo sydere. [h] Immoderatè fœtus amant, adeò ut catulos facilius amittãt, quos impendiò diligunt, & ante se gestant, quoniã neglecti ponè matrem semper hærent. [i] Cercopitheci caudas habent. Hęc sola discretio est inter prius dictas. Cynocephali & ipsi sunt è numero simiarũ, in Aethiopiæ partibus frequentissimi, uiolenti ad saltum, feri morsu, nũquam ita mansueti ut non sint magis rabidi. Inter simias habentur & [k] Sphinges, uillosæ comis, mammis prominulis ac profundis, dociles ad feritatis obliuionẽ. Sunt & quas uocant Satyros, facie admodum grata, gesticulatis motibus inquietæ. Callitriches toto penè aspectu à cæteris differunt: in facie barba est, lata cauda. Has capere nõ est arduum, sed proferre rarum. Neque enim uiuunt in altero, quàm in Aethiopico, hoc est, suo solo.

sic scribit cap. 44. undecimi natural. historiæ: Simiarum genera perfectam hominis similationem continent, facie, naribus, auribus, palpebris, quas solæ quadrupedum, et in inferiore habent gena. Iam mammas in pectore & brachia, & crura in contrariũ flexa: similiter in manibus ungues, digitos, longioremq́; medium. Pedibus paulùm differũt, sunt enim ut manus prælongi, sed uestigium palmæ simile faciunt. Iis quoq; pollex & articuli ut homini, præter genitale: & hoc in maribus. Aristot. quoq; cap. 8. secundi nat. animal. scribit: Simia tam parte sui corporis prona pilosa est, utpote quadrupes, quàm supina, ut speciem gerens hominis: quin contrà atq; quadrupedes obtinet pilum, sed craßiore pilo simiæ uestiuntur, longeq́; hirsutiores parte utraq; sunt. Conueniunt cum homine plurimũ sua specie, quippe quæ nares, aures, dentes tam primores quàm maxillares hominis more habeãt, cilium etiã, cum cæteræ quadrupedes nõ in utraq; palpebra habeant, quanq̃ prætenue ac prolixius, potißimũ in inferiore. Cæterũ cap. 10. quarti de partibus animal. docet cur simia cauda & natibus careat. Simia, inquit, quòd forma ambigua sit, ut & in neutro & in utroq; genere sit cõstituenda, ideo nec caudam habet neq; nates, uidelicet ut bipes caudà uacat, ut quadrupes natibus. h ¶Immoderatè fœtus amant.) *Simiarũ generi, inquit Plinius, præcipua erga fœtum affectio. Gestant catulos, quos mansuefactæ intra domos peperere: omnibus demonstrant, tractariq́; gaudent, tractatu gratulationem intelligentes: itaq; magna ex parte complectendo necant.* i ¶Cercopitheci.) *Est cercopithecus caudata simia, quam Itali Maimonem, Germani maris felem uocant, nempe Meerkatzen. Cynocephali uerò sunt canicipes, est enim κυνὸς canis, & κεφαλὴ caput. Et sunt cynocephali eadem forma qua simia, sed maiores ualidioresq́;, & facie caninæ similiores: moribus tamen sunt ferociores, & dente robustiore caninoq́; propiore. Diodorus Siculus lib. 4. scribit cynocephalos corpore & forma homini persimiles, uocemq́; imitari humanam. Ferum omnino atq; indomitum animal, ratione carens, superciliis aspectuq́; est horrido ac truci. Fœminis sua natura accidit, ut palàm expositam extra corpus uuluam per omnẽ uitam ferant.* k ¶Sphinges.) *Sic dicuntur à uerbo græco σφίγγειν, constringere uel uincire. Et scribit Diodorus Siculus lib. 4. in hunc modũ: Sphinges apud Troglodytas Aethiopesq́; nascuntur, forma haud ei dißimili qua pinguntur, sed paulò pinguiores. Naturam habent mansuetam, pluribus exercitijs disciplinisq́; aptam. Tradunt fabulæ σφίγγα triforme monstrum, cuius una pars uolucris, altera leonis, uirginis tertia. Cæterum Satyri sunt animalia quadrupedia in subsolanis Indorum montibus pernicißima, humana effigie rectè currentia, ut propter uelocitatem, nisi senes aut ægri, non capiantur. Veteres huiusmodi monstra pro syluestribus dijs coluerũt. Et quia Satyri ad libidinẽ proni sunt, hinc nomen illis datum est, ut quidam putant. Nam ueteres Græci σάθην dicebant uirile membrũ. Aegyptij plurimas satyrorum imagines, in gratiam fœcunditatis, eorum in templis ponebant, in hirci naturæ, quam libidinosam esse dicunt, similitudinem.*

De Hammanientum gente, deq́ in ea domibus sale cõstructis. Cap. XLI.

INter Nasamonas & Troglodytas gens Hammanientũ est, quę salibus domos extruunt, quos in modũ cautium è montibus excitatos, ad usum ædium cæmentitijs nectũt struibus. Tanta ibi huiusce uenę copia est, ut tecta faciant è salinis. Hi sunt Hammanientes, qui commercia cum Troglodytis habent. Carbunculi gemmæ citra Ham-

SCHOLIA CAP. XLI.

Scribit Plin. cap. 5. lib. quinti, Hammanientes undecim dierũ itinere à Syrtib. maioribus ad occidentẽ habitare, circũdatosq́; arenis quaquauersus, domos sale è mõtibus suis exciso ceu lapide construere. Sic idem scribit cap. 7. libri 31. in Charris Arabiæ oppido, muros domosq́; maßis salis fieri, quas aqua ferruminant. Herodotus libro quarto: Porrigitur id superciliũ, inquit, ad columnas usq; Herculeas, atq; ulterius: intra quod est metallum, id est, effoßio salis

tra Hammanientes propiores Naſamonibus. [a] Asbyſtæ Laſere uiuunt, hoc aluntur, hoc illis edule eſt.

decem dierum itinere: & homines incolentes domicilia ſua faciunt ex micis ſalis. Iſti enim tractus Africæ uacant imbribus. Nam ſi plueret illic, nõ poſſent manere parietes ſalis. De Troglodytis habes infrà cap. 44. Eſt autẽ ab Hammanientibus ad Troglodytas hyberni occaſus plaga, dierum quatuor iter, cum quibus commercium gemmæ tantum, quam carbunculum uocamus, ex Aethiopia uectæ. a ¶ Aſbyſtæ.) Vocantur ſic hi populi ab Aſbyſta eius loci urbe. Alij putant eos ſic dictos ab Aſbyte regina, Hiarbæ regis filia. Et quòd hic laſere uiuere memorantur, fructus eſt arboris quam ſilphium quidam eſſe putant, de qua ſuprà quoq; ſcripſimus cap. 40. ſub litera a. Cæterum pro edule, quidam codices habent edile, alij dulce, nonnulli uerò dulceſcit.

De Garamantibus, deq; miro apud eoſdem fonte. Cap. XLII.

GAramantum oppidum eſt [a] Debris fonte miro, qui denique alternis uicibus die frigeat, nocte ferueat, ac per eadem uenarum commercia, interdum ignito uapore æſtuet, interdum glaciali horrore algeſcat. Incredibile memoratu, ut tam breui temporis curriculo natura tam diſſonam ſui faciat uarietatem, idq; qui percontari uelit, tenebris ineſſe fluori illi æternã faciem credat. Qui rimetur die brumales ſcatebras, nũquam aliud exiſtimet, quàm perpetuò rigere. Vnde non immeritò per gentes Debris inclyta eſt, cuius aquæ ex cœleſti uertigine mutãt qualitatem, quamuis controuerſa ſyderum diſciplina. Nam cum mũdum à calore ueſper temperet, ab occaſu incipit ita incaleſcere, ut ni tactu abſtineas, noxium ſit contigiſſe. Rurſus cum ortus ſolis incanduerit, & radijs ferueſacta ſint omnia, ſic glaciales euomit ſcaturigines, ut hauriri etiam à ſitientibus nequeat. Quis ergo non ſtupeat fontem qui friget calore, calet frigore? Garamanticæ regionis caput eſt [b] Garamana, ad quam [c] iter diu inextricabile fuit & inuium. Nam latrones puteos arenis operiebãt, ut temporaria fraude ſubductis aquis, in fame & ſiti iter ſubmoueret acceſſus uiantium. Sed Veſpaſiano principe, bello quod cum Oeenſibus geſtum eſt, difficultas hæc diſſoluta eſt, compendio ſpacij breuioris reperto. Garamantas [d] Cornelius Balbus ſubegit, & primus ex hac uictoria triumphauit: primus ſanè de externis, utpote qui Gadibus genitus, acceſsit ad gloriam nominis triumphalis. Armenta gentis iſtius obliquis ceruicibus pabulantur. Nam ſi recta ad paſtum ora dirigant, officiunt prona in humum cornua, & obnixa. Ex parte qua [e] Cercina eſt accepimus Gaulon inſulam, in qua ſerpens neq; naſcitur, neq; uiuit inuecta. Propterea iactus ex ea quocunq; gentium puluis, arcet angues, Scorpiones ſuperiactus ilicò perimit.

SCHOLIA CAP. XLII.

Rimatur Solinus potiſsimum eas regiones, in quibus aliqua naturæ uiſuntur miracula, qualia tria apud Garamantes memoratu digna tradit inueniri. Nam illic fons eſt, qui interdiu friget, nocte caleſcit. Alterum, quòd eius regionis armenta obliquis ceruicibus pabulentur. Poſtremũ, quòd Gauli inſulæ terra ſerpentibus & ſcorpionibus ſit omnino pernicialis. a ¶ Debris.) Ptolemæus hoc oppidum uocat Bedron uel Bediron. Quòd in hoc oppido tam mirabilis fons eſt, quidã reijciũt cauſam in ipſam terram, nempe quòd ibi talis ſit naturæ, ut ſolis præſentia ſibi adimat uim calefaciendi aquã, & rurſum ſolis abſentia uim tribuat oppoſitam ferueſcendi. Alij exiſtimant alia eſſe uenarũ cõmercia per diem, & alia per noctem: aiunt enim ui ſolis quadam occulta euenire, ut interdiu per loca alia ſcaturiat eius fontis aqua, per alia noctu, puta per ſulphureas mineras. b ¶ Garamana.) Quædam Solini exemplaria habent cum Ptol. Garama. Putãt autem urbem illam ſic dictam à Garamante Apollinis filio & Garamantidis Nymphæ patre. Habitãt proinde Garamantes ſuper Pſyllos auſtrum uerſus, in loco fero frequentiq;. Refugiunt etiã omniũ hominũ cõmercium aſpectumq;, nihil bellicæ armaturæ habentes, ac ne defendere quidem ſeſe audentes. c ¶ Iter inextricabile.) Hoc inextricabile iter auſpicijs Veſpaſiani Imperatoris, cõpendio deprehenſum eſt quatridui itinere. d ¶ Cornelius Balbus.) Fuit hic Cornelius Balbus externus, quippe Gadibus natus, ſed ciuitate Romana donatus, & iure quiritiũ honoratus, ut & tandem apud Romanos triumpharit. e ¶ Cercina.) Inſula hæc apud Ptolemæum inuenitur prope Syrtem minorem, à qua ſi rectè ad auſtrũ pergas, occurrunt Garamantes. Vbi uerò Gaulos inſula ſitum habeat, non ſatis conſtat.

De Aethiopia, de eius regionis hominum obſcœnis moribus, ac eorundem hominũ monſtroſis formis. De draconibus, miræq; naturæ ibidem feris alijs. De Cinnamomo aromate, deq; Hyacintho lapide. Cap. XLIII.

AEthiopes, & Atlanticæ gentes, [a] Nigri flumine diuidunt, quam partem putant Nili. Sic papyro uiret, ſic calamo prętexitur, animalia eadem edit, iiſdem temporib. exundat, intra ripas tũc quoque redit, cum contentus eſt alueo ſuo Nilus. Garamantici Aethiopes [b] matrimonia priuatim neſciũt, ſed omnibus uulgò in uenerẽ licet. Inde eſt, quòd filios matres tantũ recognoſcũt. Nam paterni nominis nulla reuerẽtia eſt. Quis enim uerum patrem nouerit in hac luxuria inceſti laſciuientis? Eapropter Garamantici Aethiopes inter omnes populos degeneres habẽtur: nec immeritò, quia afflicta caſtitatis diſciplina, ſucceſsionis notitiã ritu improbo perdiderunt. Nomen Aethiopũ latè patet. In parte Africana qua [c] Meroën uidet Libya, plurimæ eorũ ſunt & uariæ nationes. Harum è numero Nomades Cynocephalorũ lacte uiuũt. Syrbotæ longi ſunt ad pedes duodecim. Aſachæi captos uenatibus elephantos deuorant. [d] Apud Sambros nulla eſt aurita quadrupes, nec elephanti quidem. His proximi ſummã regiæ poteſtatis [e] cani tradunt, de cuius motibus quidnã imperitet augurantur. Maritimos Aethiopas quaternos oculos dicunt habere: ſed fides alia eſt, illa deniq;, quòd & uident plurimũ, & manifeſtiſsimè deſtinãt iactus ſagittarũ. Occidentem uerſus [f] Agriophagi tenent, qui ſolas pantherarum & leonũ carnes edunt, rege præditi, cuius in fronte oculus unus eſt. Sunt & Pamphagi, quibus eſca eſt quicquid mandi poteſt, & omnia fortuitò gignentia. Sunt & Anthropophagi, quorum mores uocamen ſonat. Cynamolgus aiunt habere caninos rictus, & prominula ora. Arthabathitæ proni, atq; quadrupedes, nec ſecus ac feræ ſine ſedibus euagãtur. Cõfines Mauritaniæ certo tempore [g] locuſtas terreſtres legunt, durataſq; ſalſugine in præſidium

SCHOLIA CAP. XLIII.

Aethiopiam ſic dictam putant à uerbo græco αἴθω, *quod uro, incendo, ardeoq́; ſignificat, &* ὄψις *facies & aſpectus, quòd ſcilicet ſolis aſpectu plurimum torreatur. Sunt qui ſic dictam uelint ab* Aethiope Vul*cani filio, cui præfuit.* H*æc circa occiduum montoſa eſt, in medio arenoſa, ad orientalem plagam deſerta, porrigiturq́; ad fines* Aegypti, *à meridie clauditur oceano.*

a ¶Nigri flumine.) *Is fluuius pars putatur* Nili. *Sunt tamẽ exemplaria quæ pro, partem putant, habent, patrẽ putant, quaſi* Nilus *ex* Nigri *flumine ortum habeat.* De *hoc quoque ſuprà diximus cap. 40. in c litera, nempe quòd in omnibus ſimilis ſit* Nilo, *ſicut & hic* Solinus *exponit.*

b ¶Matrimonia neſciunt.) *In hunc quoque modum ſcribit* Mela Pomponius *libro primo:* Nulli Garamantum, *inquit, certa uxor eſt.* Ex *his qui tam confuſo parentum coitu paßim incertiq́; naſcuntur, quos pro ſuis colant, formæ ſimilitudine agnoſcunt.*

c ¶Meroën.) *Eſt* Meroë *inſula* Aethio*piæ ſub* Aegypto, *quam efficit* Nilus *fluuius.* De Nomadibus *ſuprà diximus capite 39. & de* Cynocephalis *quoque cap. 40. in fine, qui beſtiæ ſunt ſimiles ſimijs, niſi quòd capita habent canina, ut uocabulum ipſum indicat, feri & ad morſum proni, quos tamen hic* Solinus *inter populos numerat, ſi modò talia monſtra ſunt in rerum natura. Cæterũ pro Syrbotæ, quidã legunt* Serbotæ, *alij* Sorbotæ. *Sic pro* Aſachæi, *aliqui legunt* Aſchæ, *alij* Aſachæ: *& ſunt* Aethiopes, *apud quos maximè naſcuntur dracones.*

d ¶Apud Sambros.) Plinius *capite 30. ſexti hunc locum ita enarrat:* Oppidum eorum, *inquit,* Nilo *impoſitum* Tempſis Sambri, *apud quos quadrupedes omnes ſine auribus, etiam elephanti, id tum ad ſoli diſpoſitionem, tum ad cœli qualitatem referendum cenſent.*

e ¶Cani tradunt.) Plinius: Ex *Africæ parte* Ptœmbari, Tœmphanæ, *qui canem pro rege habent, motu eius imperia augurantes: id quod ex fidelitate eius animalis erga homines facere credendũ eſt.*

f ¶Agriophagi.) *Qui ſcilicet uictitant carnibus agreſtium & ferocium animalium, ut ſunt leones, pantheræ, & ſimilia.* Pamphagi *uerò latinè ſunt cunctiuori ſeu omniuori, qui ſcilicet omnia mandunt.* Anthropophagi *autem ſunt hominum deuoratores: &* Cynamolgi, *quaſi canum mulctores, qui à forma corporis & mulgendi exercitio nomen illud habent.* Cæterum *quales ſint* Arthabathitæ, *textus ſatis explicat.* Plinius *dicit eos uagos eſſe modò ferarum quadrupedum.*

g ¶Locuſta legunt.) Plinius: Pars

diũ uitæ ſolas habẽt. Sed ex illis quadrageſimũ æui annum nullus ſupergreditur. Ab oceano iſto ad Meroën, quã inſulam amplexu primo Nilus facit, [h] millia paſſuũ ſunt ſexcenta uiginti. Vltra Meroën ſuper exortũ ſolis [i] Macrobij Aethiopes uocantur. Dimidio enim eorũ protenſior, quàm noſtra uita eſt. Hi Macrobij iuſtitiam colunt, amant ęquitatem, plurimũ ualent robore, pręcipua decent pulchritudine, ornantur ære, auro uincula faciũt noxiorum. Locus apud eos eſt Heliutrapeza, opiparis epulis ſemper refertus, quibus indiſcretè omnes ueſcunt, nam & diuinitus eas augeri ferunt. Eſt & ibidem [k] lacus, quo perfuſa corpora uelut oleo niteſcunt. Ex hoc lacu potus ſaluberrimus. Sanè adeò liquidus eſt, ut ne caducas quidem uehat frondes, ſed ilicò folia lapſa ad fundum demittat [l] laticis tenuitate. Vltra hos deſertæ inhumanæq; ſolitudines aduſq; Arabicos ſinus. Deinde in ultimis orientis [m] monſtroſæ gentium facies, aliæ ſine naribus, æquali totius oris planicie informes habent uultus; alijs concreta ora ſunt, modicoq; tantum foramine calamis auenarum paſtus hauriunt. Nonnullæ linguis carent, in uicem ſermonis utentes nutibus motibusq;. Quædam ex iſtis nationibus ante Ptolemæum Lathyrum regem Aegypti, incognitũ habuerunt ignis uſum. Aethiopia omnis ab oriente hyberno ad occidentem hybernum tenet. Quicquid eius eſt, ſub meridiano cardine lucis nitet, qui maximè uiret hyeme. A meridiana parte [n] mons editus mari imminet, ingenuo igne per æternum feruidus, & inquietè iugis flagrãtibus: inter quæ incendia iugis æſtus, [o] draconum magna copia eſt. Porrò ueris draconibus ora parua, & ad morſus non dehiſcentia, ſed arctæ fiſtulæ, per quas & trahũt ſpiritus, & linguas exerunt: quippe non in dentibus uim, ſed in caudis habent, & uerbere potius q̃ rictu nocent. Exciditur è cerebris draconum Dracontias lapis, ſed lapis nõ eſt niſi detrahatũ uiuentibus. Nam ſi obeat prius ſerpens, cum anima ſimul euaneſcit durities ſoluta. Vſu eius orientis reges pręcipuè gloriantur, quanq; nullum lenociniũ artis admittat ſoliditate: & quicquid

quædam Aethiopum locuſtis tantum uiuit, fumo & ſole duratis in annua alimenta: hi quadrageſimum uitæ annum nõ excedunt. h ¶ *Millia paſſuũ ſunt.) Apud Plinium ſic legitur: In totum ab oceano ad Meroën 725. millia paſſuum eſſe inter autores ferè conuenit. Neceſſe eſt igitur ut uel in Solino, uel in Plinio error ſit.*

i ¶ *Macrobij.) Id eſt, longæui. Nam* μακρὸς *eſt longus, &* βίος *uita. Scribit Herodotus in Thalia, apud illos eſſe fontem, in quo loti efficiuntur perinde atque inuncti, uiolam olentes: eamq; aquam tam leuem eſſe, ut in ea nihil innatare poßit, ne lignũ quidem, & quæ ligno leuiora ſunt. Ex potu uerò illius aquæ euenire putatur, ut homines ad centum uiginti annos perueniãt, & ſupra. Cæterum locus eorum eſt Heliutrapeza, id eſt, Solis menſa. Et hinc natum eſt prouerbium,* ἡλίου τράπεζα, *id eſt, Solis menſa, diciturq; de ſumptuoſo lautißimoq; conuiuio. Nam & Heliutrapeza fuit in ſuburbano, in prato ſcilicet omniũ quadrupedum aſſa carne referto, quam per noctem ſinguli ciuium magiſtratus properabant ponere, ad eamq; ubi illuxit cuilibet epulatum licebat accedere.* k ¶ *Lacus.) Aquæ huius lacus per pingues terræ uenas profluunt, unctæ oleo erumpunt, uti Solis, quod oppidum eſt Ciliciæ, flumen nomine Liparis, in quo natantes aut lauantes ab ipſa aqua ungũtur. Item & in India ſereno cœlo emittitur magna olei multitudo. Eſt et in Carthagine fons, in quo natat oleũ odore uti ſcobe citreo, quo oleo etiam pecora ſolent ungi. Vide Vitruuium cap. 3. octaui. Sed quid opus eſt ex longinquis regionibus adducere miracula, cum & in Germania noſtra fons inueniatur, qui olei copiam in ſui ſuperficie quotidie exhibeat, nempe in partibus Bauariæ, in loco Degernſee, qui diſtat à Monaco urbe unius diei itinere.*

l ¶ *Laticis tenuitate.) Sunt multi in terra lacus, in quibus ob aquæ tenuitatẽ nihil ſupernatare poteſt, ut eſt ſtagnũ Sideris in Indis, & Auernus lacus in Italia. Rurſum ſunt aquæ plurimæ, in quibus nihil ſubmergitur, ſed ſupernatat corpus quodlibet, ut in Aſphaltite, Arethuſa, & alijs multis.* m ¶ *Monſtroſæ gentiũ facies.) Si quẽ multa de his legere delectat, conſulat Plinium cap. 30. ſexti.* n ¶ *Mons editus.) Plinius cap. 30. ſexti, de hoc ſic ſcribit: Sita eſt Aethiopia ab oriente hyberno ad occidentem hybernum. Meridiano cardine ſyluæ hebeno maximè uirent: meridiana eius parte imminens mari mons excelſus, æternis ardet ignibus, Aeonocauma dictus.*

o ¶ *Draconum copia.) Suprà capite 38. ſub litera i nonnihil de draconibus Africæ dictum eſt. De draconibus Indiæ ſcribit Philoſtratus libro 3. uitæ Apollonij, nempe omnem Indiæ regionem abundare draconi-*

quid in eo nobile eſt, non manus faciunt, ne alterius q̃ naturę candor ſit, quo reluceat. Autor Sothacus gemmam hanc etiam ſibi uiſam ſcribit, & quibus intercipiatur modis edocet. Præſtantiſsimi audacia uiri explorant anguium foueas & receptus, inde præſtolati ad paſtum exeuntes, pręteruectiq; percitis curſibus, obijciũt gramina medicata, quantum poteſt ad incitandum ſoporem: ita ſomno obſopitis, è capitibus deſecant lapides, & de manubijs præcipitis auſi, prædam reuehunt temeritatis. Quæ locorũ Aethiopes tenẽt, feris plena ſunt, è quibus quã p Nabim uocant, nos Camelopardalim dicimus, collo equis ſimilem, pedibus bubulis, capite camelino, nitore rutilo, candidis maculis superſperſa. Hoc animal Romæ Circenſibus dictatoris Cæſaris primũ publicatum. Hiſdem fermè temporibus illinc exhibita mõſtra ſunt, q Cephos appellant, quorum poſteriores pedes crure & ueſtigio humanos artus mentiuntur, priores perinde hominum manus referunt: quæ tamen à noſtris non amplius quàm ſemel uiſa ſunt. Ante ludos Cn. Pompeij Rhinocerota Romana ſpectacula neſciebant: cui beſtiæ color buxeus, in naribus cornu unicum, & repandum, quod ſubinde attritũ cautibus in mucronem excitat, eoq; aduerſus elephantos præliatur, par ipſis propè longitudine, breuior cruribus, naturali telo aluum petens, quam ſolam intelligit ictibus ſuis peruiam. Iuxta Nigrin fluuium

bus, multitudine & magnitudine mirandis: itaq; paludes ijs plenas eſſe & montes, neq; tumulum ullum ijs uacuum reperiri: uerùm paluſtres pigros tardosq; eſſe, longitudine uerò cubitorũ triginta, uix caput attollentes. Terreſtres eſſe ranis ſimiles, terga ſubnigra habẽtes, & cæteris minus ſquamoſa. Qui in cacuminibus montiũ habitant, alijs maiores ſunt, fluminibus q̃uis rapacibus uelociores, ita ut ab illis euadere nihil poßit. Sunt dracones alij coloris ignei, quibus in dorſo ſquamæ eminent ſerræ inſtar: barba eis annaſcitur, qui altius ceruices attollunt, quorũ ſquamæ inſtar argenti fulgent. Oculorum autẽ pupillæ lapides ſunt tanq̃ ignis fulgentes, quorũ uim maximã eſſe ad morbos complures tollendos, quapropter & lucrum uenationibus afferũt. De draconibus Aethiopiæ ſcribit Plin. cap. 13. libri 8. Generat, inquit, dracones Aethiopia Indicis pares, uiginti cubitorum. Aſachæi uocantur Aethiopes apud quos maximè naſcuntur. Narratur in maritimis eorũ quaternos quinosq; inter ſe cratium modo implexos, erectis capitibus uelificantes ad meliora pabula Arabiæ uehi fluctibus. De dracontia lapide ſcribit idem Plin. cap. 10. libri 73. Draconites, inquit, è cerebro fit draconum, ſed niſi uiuentibus abſciſſo nunq̃ gemmaſcit, inuidia animalis mori ſe ſentiẽtis. Igitur mos eſt ut dormientibus animalibus caput amputent. Obijciuntur autẽ draconibus ſomnifica medicamẽta, et poſtea obtruncãtur. Lapis autẽ inuẽtus dicitur eſſe cãdore tranſlucido, nec poſtea politur aut artem admittit. Sunt qui ſcribunt Indos incantationib. extrahere dracones de cubiculis ſuis, & ſomno oppreſſos ceruicem ſecuri ferire, ſciſſoq; capite lapillos intus extantes auferre. Traditur enim montanorũ draconũ capitibus ineſſe lapillos ſpecie & aſpectu iucundos, & ſplendorem quendam colorib. inducentes, uiribus autem potentiaq; mirabiles: quod anulus teſtatur, quem habuiſſe Gygem uulgatũ eſt. Euenit etiam interdum, ut draco nõ ſopitus Indum cum ſecuri & arte intra cubile trahens deuoret. p ¶*Nabim uocant.) Plin. cap. 18. libri 8. Nabim Aethiopes uocant, collo ſimilem equo, pedibus & cruribus boui, camelo capite, albis maculis rutilum colorem diſtinguentibus, unde appellata camelopardalis. Vulgò hanc Giraſam uocant. Secundum Strabonem lib. 16. ſuæ Georgraphiæ, non eſt fera, ſed pecus: nullam enim præ ſe ſæuitiam fert.*
q ¶*Cephos.) A Strabone hoc animal Cepus uocatur, dicitq; ipſum habere faciem Satyro ſimilem, cætera inter canem atq; urſum nullum habere diſcrimen. Hæc lib. ult. Libro autem 16. ſic inquit: Cepi faciem habent leonis, reliquum corpus pantheræ, & magnitudinem damæ habent. Hanc feram Babylonij, qui iuxta Memphim ſunt, pro deo colunt. Cæterum Rhinoceros dictio eſt cõpoſita à ῥὶν, quod eſt naris, & κέρας cornu. Eſt & Rhinoceros alter genitus hoſtis elephanto, nam cornu ad ſaxa limato præparat ſe pugnæ, in dimicatione aluum maximè petens, quam ſcit eſſe molliorem. Longitudo ei par, crura multò breuiora, color buxeus. Hæc Plinius cap. 20. octaui. Porrò Strabo lib. 16. ſic ſcribit: Rhinocerotes, ut Artemidorus ait, longitudine parum ab elephantis exceduntur, quos Alexandriæ ſe uidiſſe affirmat. Ille autem quem nos, inquit, uidimus, colore buxeo, ſed elephanti ſimilis erat, magnitudo uerò tauri, forma apro proxima, præſertim quantũ ad rictum præter naſum, qui cornu quoddam eſt recuruum, omni oſſe durius, eo pro armis utuntur, quemadmodum aper dentibus. Habet etiam duo cingula tanquam draconum uolumina, à dorſo uſq; ad uterum circumeuntia, alterũ iubam uerſum, alterũ ad lumbum. Sic & Diodorus Siculus ſcribit, quòd Rhinoceros in ſummitate nariũ cornu gerat, ſimũ forma, durumq; inſtar ferri. Hoc animal pabuli cauſa cum elephãte certat: acuit enim ad ſaxa cornu, deinde cũ elephante*

congreſſus

fluuium[r] Catoblepa nascitur, modica atq; iners bestia, caput prægraue ægrè ferens, aspectu pestilenti. Nam qui in oculos eius offenderint, protinus uita exeunt.[s] Formicæ ibi ad formã canis maximi, arenas aureas pedibus eruũt, quos leoninos habent: quas custodiunt, ne quis auferat, captantesq; ad necem persequunt. Eadem Aethiopia mittit[t] Lycaonem: lupus est ceruice iubatus, & tot modis uarius, ut nullum illi colorem dicant abesse. Mittit & Tarandum, boum magnitudine, bisulco uestigio, ramosis cornibus, capite ceruino, ursino colore, & pariter uillo profundo. Hunc Tarandum affirmãt habitum metu uertere, & cum delitescat, fieri assimilem cuicunq; rei proximauerit, siue illa saxo alba sit, seu fruteto uirens, siue quam aliam præferat qualitatem. Faciunt hoc idem in mari Polypi, in terra Chamæleontes. Sed & Polypus & Chamæleon glabra sunt, & pronius est cutis leuitate speculi modò proximantia æmulari. In hoc nouũ est ac singulare, hirsutiam pili colorum uices facere: hinc euenit ut difficulter capi possit. Aethiopicis lupis proprium est, quòd in saliendo ita nisus habent alitis, ut nõ magis proficiant cursu, quàm meatu: homines tamẽ nunquam impetunt. Bruma comati sunt, æstate nudi, [u] Thoas uocant. Hystrix quoq; inde loci frequentissima, erinacijs similis, spinis tergum hispida, quas plerunq; laxatas iaculatione emittit uoluntaria, ut assiduis aculeorũ nimbis canes uulneret ingruentes. Illius cœli ales est [x] Pegasus: sed hæc ales equinũ nihil præter aures habet. Tra=

congressus, uentrem grauiter ictum cornu, tanq̃ gladio proscindit: hoc pacto pugnans bestiam exanguem reddit. Si uerò elephas illius ictũ præoccuparit, proboscide captũ, cum superior sit uiribus, dentibus laniat.

r ¶Catoblepa.) *De hoc* Plin. *cap.* 21. *octaui libri sic scribit:* Apud Hesperios Aethiopas *fons* Nigris *est, ut pleriq; existimauere,* Nili *caput, ut argumẽta quæ diximus persuadent.* Iuxta *hunc fera appellatur* Catoblepa, *modica alioquin, cæterisq; membris iners.* Caput *tantũ prægraue ægrè ferens, id deiectum semper in terram: aliàs internecio humani generis, omnibus qui oculos eius uidere confestim expirantibus.*

s ¶Formicæ.) *Est formica animal nulli ferè præterquam sibi cõmodum.* Nam, *ut inquit* Plinius, *apes utiles faciunt cibos, formicæ condunt.* H*æ arbores perniciose lædũt, sata inficiunt, hortorũ non minimũ exitiũ.* Formicæ *tamẽ* Aethiopum *utiles sunt, quæ aurum eruere dicuntur.* Vnde Philostratus *lib.* 6. *uitæ* Apollonij *sic ait:* Indorum *gryphes &* Aethiopum *formicæ, quanq̃ sint forma dissimiles, eadem tamen agere student.* Nam *aurum utrobiq; custodire perhibentur, & terram auri feracem adamare:* Megasthenes *affirmat certa esse quæ de formicis uulgata sunt, eas scilicet esse quæ aurum ex terra effodiunt, nõ quidem auri studio, sed ut sibi specus longè sub terram parent: has enim uulpibus maiores, terramq; fodere auro mixtã, & ex ea purgata* Indos *aurum conflare.* Sed *ex auditu, non ex uisu hæc narrat.*

t ¶Lycaonem.) Idem *sentit* Mela Pomp. *in descriptione* Aethiopiæ *libro tertio:* Sunt, *inquiens, & sæuissimæ feræ omni colore uarij* Lycaones, *& quales accepimus* Sphingas. Tarandũ *uerò* Plin. 34. *octaui sic describit:* Tarando, *inquit, magnitudo quæ boui est, caput maius ceruino, nec absimile, cornua ramosa, ungula bifida, uillus magnitudine ursorum: sed cum libuit sui coloris esse, asino similis est.* Tergori *tanta duritia, ut thoraces ex eo faciant.* Colorem *omnium arborũ, fruticum, florum, locorumq; reddit, metuens in quibus latet, ideo raro capitur.* Mirum *est habitum corpore tam multiplicem dari, mirabilius & uillo.* Causam *huius mutationis tradunt esse, quòd pili eius uel cutis potius speculi naturæ sit assimilis: unde species circunstantium rerum per aërem diffusæ, & ad huius generis animalia terminatæ, reddunt eis talem colorem, qualis earum rerum fuit quibus proximant.* Idem *facit polypus in aquis, qui sui mutatione coloris uenatur pisces: attrahit enim sibi colorem similem ijs quibus appropinquauerit saxis.* Vnde *natum prouerbium apud* Græcos, πολύποδος νόον ἴσχε, Polypi *mentem obtine: quo significatur, pro loco & tempore mentem quoq; consuetudinemq; mutandam esse, & nos ijs hominibus conformandos quibus cum conuersamur.* Scribit *proinde* Aristot. 37. *noni nat. animal. polypum fatuum piscem esse cum ad manum dimissam hominis accedit, prudentem autẽ in re familiari, cum omnia necessaria colligat, & in suo domicilio recondat, cumq; consumpserit quantum utile sit, abigit testas & cancrorũ crustas, & putamina conchularum, & spinas pisciculorum.* De *chamæleonte infrà dicetur cap.* 53.

u ¶Thoas uocant.) Plinius *capite* 34. *octaui de his lupis sic scribit:* Thoës *luporum genus procerius longitudine, breuitate crurũ dissimile, uelox saltu, uenatu uiuens, innocuum homini, habitum non colorem mutat: per hyemem hirti, æstate nudi sunt.* De *hystrice uerò idem* Plinius *cap.* 35. *octaui sic scribit:* Hystrices *generat* India *&* Africa, *spina contectas, de erinaceorũ genere, sed hystrici longiores aculei, & cum intendit cutem, missiles.* Ora *urgentium figit canum, & paulò longius iaculatur: hybernis autem se mensibus condit.*

x ¶Pegasus.) *Ales hæc à loco cuiusdam fontis, ubi nascitur, nomen habet.* Plinius *capite* 21.

bet. Tragopa quoqȝ auis maior aquilis, cornibus arietinis proferens armatū caput. Aethiopes legunt [y] cinamomū. Id frutetum ſitu breui naſcitur, ramo humili & repreſſo, nunquam ultra duas ulnas altitudinis. Quod gracilius prouenit, eximiū magis ducitur: quod in craſsitudinem extuberatur, deſpectui eſt. Verū legitur per ſacerdotes, hoſtijs prius cæſis: quę cum litauerint, obſeruatur ut meſsis nec ortum ſolis anticipet, nec egrediat̃ occaſum. Quiſquis principatum tenet, ſarmentorū aceruos haſta diuidit, quæ ſacrata eſt in hoc miniſterium. Atque ita portio manipulorum Soli dicatur, quę ſi iuſtè diuiſa eſt, ſpontè incenditur. Inter hæc quæ diximus, nitore cæruleo [z] Hyacinthus inuenitur, lapis precioſus, ſi quidem inculpabilis inueniatur: eſt enim uitijs nō parcè obnoxius. Nam plerūqȝ aut uiolaceo diluitur, aut nubilo obducitur, aut albicantius in aquaticū eliqueſcit. Optimus in illo tenor, ſi nec denſiore fuco ſit obtuſior, nec propenſa perſpicuitate detectior, ſed ex utroqȝ temperamento lucis & purpuræ moderatū ſuauiter florem trahat. Hic eſt qui ſentit auras, & cum cœlo facit mutationē: nec ęqualiter rutilat, cum aut nubiloſus eſt, aut ſerenus dies. Præterea in os miſſus, magis friget. Scalpturis certè minimè accōmodatus, ut qui attritum reſpuat. Nec tamen penitus inuictus eſt, nam Adamante ſcribitur & notatur. Vbi Hyacinthus, ibi & [a] Chryſolampis apparet, quem lapidem lux cęlat, prodit obſcurum. Hæc enim eſt in illo diuerſitas, ut nocte igneus ſit, die pallidus. Ex ipſo ſolo ſumimus Hæmatitem rubore ſanguineo, ac propterea Hæmatites uocatus.

octaui ſic ſcribit: Aethiopia generat multa monſtro ſimilia, pennatos equos & cornibus armatos, quos pegaſos uocāt. Capite tamen 49. lib. decimi, pegaſos et gryphos inter fabuloſa connumerat. Cæterū auis Tragopa nomen uidetur ſortita ab hirco, quem Græci τράγον nominant. Quæ de hac aue ſcribuntur, Plinius quoq; pro fabuloſis habet. y ¶ Cinamomum.) Græci ſcribūt κινάμωμον. Plin. cap. 20. duodecimi de hoc frutice ſic ſcribit: Ipſe frutex duorū cubitorum altitudine ampliſsimus, palmiq; minimus, quatuor digitorū craſsitudinis, ſtatim à terra ſex digitis ſurculoſus, arido ſimilis &c. Dioſcor. cap. 13. facit Cinamo ſpecies plurimas, quæ ab ea regione, cui gentiles ſunt, ſuis quæq; nominibus ſeparātur. Præſtantiſsimū, inquit, dicitur Moſylon, ex quadam ſimilitudine cum Caſia ea, quæ Moſylitios uocatur. Eſt & quod montanum uocatur, craſſum & breue admodū, colore ſubrufo. Tertiū quoq; habetur nigrum, &, ut Moſylon appellatū, odore uehementer iucundo, ſurculoſum minus, multis geniculis. Eſt & quartum faſtigium candidi, fungoſi, tumidi, aſpectu uili, protinus fragilis, grandi radice, caſiā redolente. Redditur et quintum, cui cortex ſubrufus, et ad ſimilitudinē caſiæ rubræ coloratum, ſolidum, firmumq́; tactu, nec magnopere neruoſum, ſtirpibus craſsis. Traditur & Cinamomū mentitum, unde nomen pſeudocinamomo. Theophraſtus cap. 5. noni de plantis, cinamomum decerptū in quinas partes diſcerni tradit, & eſſe præcipuæ bonitatis quod germinibus proximū fuerit, idq́; ad palmi longitudinē cædi aut paulò maius. Deinde alterum eſt quod ſequitur, & illud minus cæſura eſt. Tertium deinde & quartum notatur. Vltimū uerò quod deterrimū proximumq́; radici: hoc enim minimū corticis habet, in quo ſumma gratia eſt, non in ligno: qua de cauſa præferri cacumina ſolent, quòd corticis plurimum habeant. Apud gentiles non legebatur cinamomum, niſi prius à dijs impetraretur uenia metendi, extis caprarum, boum & arietū illis oblatis poſt ſolis ortum & ante eius occaſum. Sarmenta haſta diuidebat ſacerdos, deoq́; partem ponebat, reliquum mercator in naſſas condebat. Eſt & alia fama, cum ſole diuidi, ternasq́; partes fieri, deinde ſorte gemina diſcerni, quodq́; ſoli ceſſerit relinqui, ac ſponte conflagrari. z ¶ Hyacinthus.) Lapis eſt precioſus, ſi genuinus haberi poſsit. Nam multi non parum obnoxij ſunt uitijs, dum uel naturalis color abluitur, uel nubilo obducitur, aut in aquaticum eliqueſcit. Et ſi genuinus ſit, perſentiſcit auræ mutationes, nam eſt nubilus in obſcuro aëre, rutilans & clarus in ſereno. Sed & in os miſſus magis frigeſcit, calorem ſcilicet oris frigore eius fugiente, & ſeipſum in unum recolligente. Virtus autem unita fortior eſt ſeipſa diſperſa. Sculpi præterea nequit, ob nimiam duritiem eius: de quo uide Plinium cap. 9. trigeſimiſeptimi. a ¶ Chryſolampis.) Plinius cap. 10. lib. ult. ſic ſcribit de hoc lapide: Chryſolampis in Aethiopia naſcitur, pallidi coloris, die & noctu ignei. Dictus autem eſt Chryſolampis à χρυσὸς auro, & λάμπω ſplendeo, quaſi lapis ſplendens auro. Cæterum Hæmatites à ſanguineo natiuo eius colore nomen accepit. Vide de hoc lapide Plinium capite 10. libri ultimi.

Mira

Mira de intimis gentibus Libyæ, de lapide Hexecontalitho. Cap. XLIIII.

QVod ab Atlante aduſque Canopitanum oſtium panditur, ubi Libyæ finis eſt, & Aegyptiū limen, dictum à Canopo Menelai gubernatore ibi ſepulto. In ea inſula, quæ oſtium Nili facit, gentes tenēt diſſonæ, quæ in auiæ ſolitudinis ſecretum receſſerūt. Ex his [a] Atlantes ab humano ritu prorſus exulant: nulli propriū uocabulum, nulli ſpeciale nomen. Diris ſolis ortus excipiunt, diris occaſus proſequuntur, uſtiq; torrentis plagæ ſydere, oderūt deum lucis. Affirmant eos [b] ſomnia non uidere, & [c] abſtinere penitus ab animalibus uniuerſis. [d] Troglodytæ ſpecus excauant, illis teguntur. Nullus ibi habendi amor, à diuitijs paupertate ſe abdicarunt uoluntaria. Tantū lapide uno gloriant̄, quem [e] Hexecontalithon uocāt, tam diuerſis notis ſparſum, ut ſexaginta gemmarum colores in paruo eius orbiculo deprehendantur. Omnes iſti carnibus uiuunt ſerpentum, ignariq; ſermonis ſtrident potius quàm loquūtur. [f] Augylæ uerò ſolos colunt inferos. [g] Fœminas ſuas primis noctibus nuptiarū adulterijs cogunt patere: mox ad perpetuam pudicitiam legibus ſtringūt ſeuerißimis. [h] Gamphaſantes abſtinent prælijs, fugiunt commercia, nulli ſe externo miſceri ſinunt. [i] Blemmyas, ſed nō eos qui uicina rubro mari incolunt, credūt truncos naſci parte qua caput eſt, os tamē & oculos habere in pectore. [k] Satyri de hominibus nihil aliud præferunt quàm figuram

SCHOLIA CAP. XLIIII.

Quæ in hoc capite Solinus de uarijs interioris Libyæ gentib. ſcribit, mutuatus eſt ex cap. 8. quinti Plinij, & Pomp. Mela lib. primo ſuæ Geographiæ, qui extendunt Libyam uſq; ad Canopicū oſtium Nili, quod ſecūdum Strabonē lib. ultimo diſtat ab Alexandria centum ac uiginti ſtadijs pedeſtri itinere, ſic dictū à Canopo illic mortuo ac ſepulto, qui Menelai claſſem gubernabat.

a ¶ Atlantes.) *A monte eiuſdē nominis hi populi nomen habent, execranturq; ſolem dum oritur & dum occidit, ut ipſis agriſq; eorum peſtiferū, quippe qui per calorem ſuum regionē perdit.* b ¶ Somnia nō uidere.) *Chriſtiani philoſophi ſecernunt nocturnas uiſiones in quinq; genera, uidelicet, oraculum, uiſionem, ſomniū, inſomniū, & phantaſma. Oraculum eſt, cum ſuperi aliquid agendū uel deuitandum denunciant, aut indicant aliquid euenturū. Viſio eſt, cum id quod uidet quis, eodem modo quo apparuerat eueniet. Somniū eſt figuris tectum, & ſine interpretatione intelligi nō poteſt. Inſomniū eſt, quādo id quod fatigauerat uigilantē, ingerit ſe dormienti, ut eſt cibi cura, uel aliqua ſtudia, aut infirmitates. Secundū nanq; ſtudia, quæ quiſq; exercuit, ſomniat, & ſolitarū artium ſimulacra menti impreſſa, apparent in ſomnijs. Iuxta etiam infirmitatū diuerſitates, diuerſa accidunt ſomnia. Etiam ſecundum morū & humorū uarietates, uariātur & ſomnia. Alia nanq; uident ſanguinei, alia cholerici, alia phlegmatici. Phantaſma eſt, quando quis uix dormire cœpit, & adhuc uigilare ſe exiſtimat, aſpicere uidetur irruentes in ſe uel paßim uagantes formas, diſcrepantes ac uarias, lætas uel turbulentas. In iſto genere eſt Ephialtes, quem publica perſuaſio quieſcentes opinatur inuadere, & pondere ſuo preſſos ac ſentientes grauare: quod tamen nō eſt aliud, quàm quædam fumoſitas à ſtomacho uel à corde ad cerebrū aſcendens, & ibi uim animalem cōprimens.*

c ¶ Abſtinere ab animalibus.) *Dogma id Pythagoricū fuiſſe conſtat, qui Græcos ueteres perſuaſit ut nullum occiderent animal. Idem feciſſe ueteres Aegyptiorū ſacerdotes, Cheremon Stoicus prodidit.* d ¶ Troglodytæ.) *Nomen iſtud habent hæ gentes à ſpecubus & cauernis in quibus habitant: eſt enim τρώγλη foramen & ſpecus. De Troglodytis ſcribit Herodotus in Melpomene: Troglodytæ, inquit, Aethiopes omnium quos fando cognouimus, pernicißimis pedibus ſunt, ſerpentibus, lacertiſq;, & alijs id genus reptilibus ueſcentes, lingua nulli alteri ſimili utentes, ſed ueſpertilionū more ſtridentes.* e ¶ Hexecontalithon.) *Dictio eſt compoſita, Græci enim ἑξήκοντα ſexaginta, & λίθον lapidem dicunt: & quoniam hic lapis in parua magnitudine multicolor inuenitur, nomen ſexaginta ſibi adoptauit.* f ¶ Augylæ.) *Vocantur hi populi ſic à loco, cui Augyla nomen eſt. Hi Manes deos putant, deierantes per eos, pro oraculis eos conſulunt, referuntq; ſomnia pro reſponſis.*

g ¶ Fœminas.) *Scribit & Mela lib. primo in hunc modum: Fœminis eorum ſolenne eſt, nocte qua nubunt, omnium ſtupro patêre qui cum munere aduenerint, & tum cum plurimis concubuiſſe maximum decus, in reliquum pudicitia inſignis eſt.* h ¶ Gamphaſantes.) *Scribit de ijs Pomp. quòd nudi ſint, armorumq; omnium ignari, nec uitare ſciant tela nec iacere, ideoq; obuios fugiunt, neque aliorum quàm quibus idem ingenij eſt, aut congreſſus aut colloquia patiuntur.* i ¶ Blemmyas.) *Plinius cap. 8. lib. quinti de his ita refert: Blemmyis traduntur capita abeſſe, ore oculis pectori affixis.* k ¶ Satyri.) *De Satyris ſuprà capite 40. circa finem non-*

figuram.[l] Aegipanes hoc sunt quod pingi uidemus.[m] Himantopodes flexis nisibus crurū repunt potius quàm incedunt, & pergendi usum lapsu magis destināt quàm ingressu.[n] Pharusi cum Herculi ad Hesperidas pergenti forent comites, itineris tædio hic resederunt. Hactenus Libya.

nihil diximus. l ¶ Aegipanes.) *Sunt* αἰγίπανες *Græcis semicapri, uocanturq́; sic quidem à forma capri simili, qui & syluani dicti sunt, nudi, capris persimiles, miramq́; leuitatem præ se ferentes. Eos uana gentilitas syluestres deos esse putabat, porcos eis sacrificans.* m ¶Himantopodes.) *Latinè* Loripedes, ἀπὸ ἱμάντος καὶ ποδὸς, *id est, à loro & pede, quòd quasi loro eorum pedes sint impliciti & recurui.* De his Pomp. *sic scribit:* Himantopodes *inflexi lentis cruribus, serpere magis quàm ingredi referuntur.* n ¶Pharusi.) Hi *quondam* Persæ, *comites dicuntur fuisse* Herculis *ad* Hesperidas *tendentis: & secundum* Pomp. *aliquando diuites, nunc inculti, & nisi pecore alerentur, admodum inopes.*

De Aegypto, de Nili fluminis origine, augmento, ostijs. De Api boue, de Crocodilis, Trochilo aue, Scincis, Hippopotamis, Ibide aue, de miris Aegypti arboribus, de Alexandria, de pyramidibus. Cap. XLV.

Aegyptus à meridie introrsus recedit, quoad prætendat Aethiopes. A tergo inferiorem eius partem Nilus circunfluit, qui scissus à loco cui[a] Delta nomen est, ad insulæ faciem spacia amplectitur interna, & incerto penè fonte decurrens proditur, ut loquemur. Originem habet à monte inferioris Mauritaniæ, qui oceano propinquat. Hoc affirmant Punici libri, hoc Iubam regem accepimus tradidisse. Igitur protinus lacum efficit, quem Nilidem dicunt. Nilum autem iam inde esse cōiectant, quòd hoc stagnum herbas, pisces, belluas nihilo minus procreet, quàm in Nilo uidemus: ac si quando Mauritania, unde ei origo est, aut niuibus densioribus, aut imbribus largioribus irrigatur, inde incrementa exundationis in Aegypto augeantur: sed effusus hoc lacu arenis sorbetur, & cuniculis cæcis absconditur: deinde in Cæsariensi specu prorumpens amplior, eadē indicia præfert, quæ in exortu notauimus: rursusq́; subsidit, nec se prius reddit

SCHOLIA CAP. XLV.

Constat ex decimo capite Geneseos, Ham *filiū* Noah *habuisse hos filios,* Chus, Mizraijm, Phut *&* Chnaan. Chus *occupauit* Aethiopiā, *unde &* Aethiops Hebræis *uocatur* Chusa: *et* Phut Libyam: Mizraijm *autem terram* Aegypti, *sicut & perpetuò* Aegyptus *in hebraismo uocatur* Mizraijm. *Vnde autem huic terræ nomē* Aegypti *accesserit,* Lactantius *super secūdo* Thebaid. *ostendit, dicens:* Habuit Belus Babyloniorum *rex filios* Danaum *&* Aegyptum. Aegyptus *autem eiecto fratre* Danao, *in terra* Aegypti *annis 68. regnum tenuit, & ex suo nomine regionem eam* Aegyptum *uocauit, cum antea* Aeria *diceretur. Est regio ipsa fœcundißima, & nullis aëris tempestatibus obnoxia, ut etiam* Aegyptij *ipsi affirment apud se primos procreatos homines, ob summam regionis temperiem: nam neq; hybernis frigoribus, neq; æstiui solis ardore eius incolæ premuntur. Sed & solum regionis illius omniū earum rerum feracißimū quæ sunt ad usus hominum necessariæ, id quod* Nili *fluminis fertilitate satis probari potest.* Is *enim fluuius quamplurima generat, & quæ genuit suapte natura facillimè nutrit.* Hinc *euenit, ut* Aegyptus *plura quàm alia omnis regio mirabilia habeat.* Vide Iustinum *in secundo, &* Diodorum Siculum *libro primo.* a ¶ Cui Delta nomen est.) Apud Memphim *omnium* Aegypti *urbium præstantißimam,* Nilus *in plures partes scissus, formam* Deltæ, *id est, triangulum efficit: quo fit, ut tanquam in* Nili *claustro posita, aditum præbeat prohibeatq́; ad superiora loca nauigantibus.* Inferiorem Aegypti *partem,* Nilus *dextra læuaq́; diuisus, amplexu suo determinat* Canopico *ostio ab* Africa, *ab* Asia Pelusiaco, *centum septuaginta millium paßuum interuallo. Quam ob causam inter insulas quidam* Aegyptum *retulere, ita se findente* Nilo, *ut triquetram terræ figuram efficiat: unde & multi* Aegyptum Deltam *appellauerunt.* Et *quamuis habeat fluuiorum maximum qui in orbe terrarum inueniuntur, tamen secundum multos eius fluuij origo ignoratur.* Diodorus *Siculus lib. primo huius rationem esse dicit, quòd ea loca* Nilus *præterfluat, quæ sunt tum serpentibus tum* Cynocephalis, *uarijsq́; feris syluestribus infestata, ac propterea illius accessus difficiles.* Plinius *uerò cap. 9. quinti sic scribit:* Nilus *incertis ortus fontibus, it per deserta & ardentia, & immenso longitudinis spacio ambulans, famaq́; tantum, inermi quæsitu cognitus sine bellis, quæ cæteras*

omnes

reddit, quàm poſt interualla itineris extenti cõtingat Aethiopas. Vbi exit, Nigrin facit fluuium, quem ſuprà diximus terminũ eſſe limitis Africani. Aſtapum eum indigetes uocant, ſcilicet aquam è tenebris profluentem. Multas magnasq; ambit inſulas, quarum pleræq; ſunt tam diffuſæ & uaſtæ magnitudinis, ut uix eas dierum quinq; curſus prætermeet, quãuis concitus ibi feratur. Nobiliſsima earũ eſt Meroë, circum quam diuiſus dextro alueo Aſtuſapes, læuo Aſtabores nominant. Tunc quoq; emenſus magna longinquaq; loca, cum primum occurſantibus ſcopulis aſperatur, tantis agminibus extollitur inter obiecta rupiũ, ut ruere potius quàm manare credatur, demumq; à [b] Catarracte ultimo tutus eſt. Ita enim quædam clauſtra eius Aegyptij nuncupant. Relicto tamen hoc pone ſe nomine, [c] quod Siris uocatur, mox inoffenſus meat. [d] Septem oſtijs cõditur, in meridiem uerſus excipitur Aegyptio mari. Ignari ſyderũ uel locorum, [e] uarias de exceſsibus eius cauſas

omnes terras inuenere, originẽ (ut Iuba rex potuit exquirere) in monte inferioris Mauritaniæ nõ procul oceano habet, lacu protinus ſtagnante, quem uocant Nilidem: ibi piſces reperiuntur Alabetæ, Coracini, Siluri, Crocodilus quoque. Præterea obſeruatum eſt, prout in Mauritania niues imbresq; ſatiauerint, ita Nilũ increſcere. Aegyptij uerò ſacerdotes ab oceano, qui orbem circuit, Nilum habere principium ferunt. De Nilide lacu ſuprà quoque diximus capite 40. qui putatur à multis caput eſſe Nili: ſed effuſus hoc lacu Nilus, indignatur fluere per arenoſa & ſqualentia, in Cæſarienſis Mauritaniæ gente Maſſeſylûm erumpit, & hominum cœtus ueluti circunſpicit, iiſdem animalium argumentis. Iterum arenis receptus, conditur rurſus uiginti dierum deſertis ad proximos Aethiopas, atque ubi iterum ſenſerit hominem, proſilit fonte (ut ueriſimile eſt) illo, quem Nigrin uocauere: inde Africam ab Aethiopia diſpeſcens, etiamſi non protinus populis, feris tamen & belluis frequens, ſyluarumq; opifex, medios Aethiopas ſecat, cognominatus Aſtapus, quod illarum gentium lingua ſignificat aquam è tenebris profluentem. Spargit deniq; in ſuo curſu inſulas innumeras, quaſdamq; tam uaſtæ magnitudinis, quanquã rapida celeritate, ut tamen dierum quinq; curſu non breuiore tranſuolet. Circa clariſsimã earum Meroën, Aſtabores læuo alueo dictus, hoc eſt, ramus aquæ uenientis è tenebris, dextero uerò Aſtuſapes, quod latentis ſignificationem adijcit, nec antè Nilus, quàm ſe totum aquis concordibus rurſus iunxit &c. Hæc Plinius. Diodorus uerò Siculus libro 1. de ortu Nili ſic ſcribit: Nilus à meridie ad ſeptentrionem fertur, ortus ex fontibus in extremis Aethiopiæ finibus, ad quæ loca propter æſtus intemperiem nullus aditus fuit. Maximum omnium flumen, cum per uarias pluresq; feratur regiones, magnos flexus facit, quandoque ad orientem & Arabiam, quandoque ad occidentem & Libyam fluens. Eius decurſus ab Aethiopiæ montibus uſque ad mare, ſtadia duodecim fermè millia cum eius flexibus complectitur, facitq; plurimas inſulas, maximè unam inſignem nomine Meroën, quæ nomen illud habere dicitur à Meroë ſorore Cambyſis ibi defuncta, quum frater occuparet Aegyptum.

b ¶ *A Cataracte.) Eſt Cataractes ad medium ferè flumen, petroſum quoddam ſupercilium in ſuperiore parte planum, ut flumen recipere poſsit, deſinens uerò in præcipitiũ. Sic ſecundũ Strabonem eſt in Pamphylia amnis, qui Cataractes appellatur, multus, & torrentis more impetuoſus, ab alta petra deſcendens, adeò ut longiſsimè ſtrepitus exaudiatur. In Nilo quoque locus quidam eſt latitudine ſtadiorum decem accliuis, præceps, in anguſtum clauſus inter conualles, ubi frequentia ſaxa ſcopulis ſimilia, aquam magna uertigine mirabiliq; illæſam reflectunt, inq; contrarium curſum ſpumis agunt redundantibus: quæ res ſtuporem aſpicientibus præbet: eſt enim ita uelox hoc in loco aquæ decurſus, ut ſagittæ ſimilis uideatur, cum augetur aquarum incremento Nilus. Vnde nulla eſt facultas aſcendendi, fluminis impetu omne hominum ingenium ſuperante.*

c ¶ *Quod Siris.) Quaſi à Sirio ſtella nomen habeat, quòd ſub ortum canis, per introitum ſolis in leonem augeatur & creſcat. Sunt multa exemplaria Soliniana, quæ pro Siris habent Nigris.*

d ¶ *Septem oſtijs.) De his oſtijs Plinius capite decimo libri quinti ſic ſcribit: Sunt in honore atque intra decurſum Nili multa oppida, præcipuè quæ nomina dedere oſtijs, non omnibus (undecim enim reperiuntur, ſuperq; quatuor, quæ ipſi falſa ora appellant) ſed celeberrimis ſeptem, proximo Alexandriæ Canopico, deinde Bolbitino, Sebennitico, Phatnitico, Mendeſico, Tanitico, ultimoq; Peluſiaco. Vocantur autem quatuor falſa, quòd ignobilia ſint, habentia quidem ingreſſus, at non aptos magnis nauigijs, ſed ſcaphis.*

e ¶ *Varias de exceſsibus.) Exceſſus uocat Nili incrementum, quod aſpicientibus uidetur admirabile, & incredibile audientibus. Solus enim Nilus inter reliqua flumina adeò æſtate creſcit, cum decreſcant cætera, ut inundet Aegyptum: hyeme minuitur, cum reliqua augeantur. Eſt Aegyptus plana & campeſtris: & cum urbes, uici, & agricolarum mapalia aggeribus munita, a quæ inundationem deuitent, tanquam Cyclades apparent aſpicientibus. Terreſtres belluæ omnes quæ in campis remanent, ſuffocantur aqua: quæ euadunt, ad altiora confugiunt. Pecora inundationis tempore in ſtabulis reclu-*

causas dederūt. Alij affirmant Etesias nubium densitatem illò cogere, unde amnis hic auspicatur, ipsumq́ fontem superno humore sublatū, tantā inundationis habere substantiā, quantū pabuli ad liquorē nubila subministrauerint. Ferūt alij, quòd uentorū flatibus repercussus, cum fluorē solitæ uelocitatis nō queat promouere, aquis in arcto luctantibus intumescat, & quanto impensius cōtrouersi spiritus repugnauerint, tanto excelsius sublimari in altitudinis uertices repercussam celeritatē, quando nec solitus extenuet cursus alueū, & stipato iam flumine, uenis originalib. torrentiū pōdera superueniant. Ita cōcordi uiolentia, hinc urgentis elementi, hinc resistentis, undis exultantibus, molem colligi, quę excessus facit. Nōnulli affirmāt fontem eius qui Phiala uocatꝰ, sydèrū motibus excitari, extractūq́ radijs candentibus cœlesti igne suspendi, nō tamen sine certa legis disciplina, hoc est, lunis cœptantibus: uerū omnē excessus originē de sole fieri, primāq́ exultantiā tumoris concipi, cum per Cancrū sol uehatur. Postmodū triginta eius partibus euolutis, ubi ingressus Leonē, ortus Sirios excitauerit, propulso omni fluore tantā uim amnis erumpere: quod tempus sacerdotes [f] natalem mundi iudicarūt, id est inter tertiumdecimū Calendas Augustas, & undecimū diem. Deinde reuocari exitus uniuersos, cum in Virginem transeat, penitusq́ intra suas ripas capere, cum Libram sit ingressus. Hoc etiam addūt, pariter eum nocere, [g] siue abundantius exæstuet, siue parcius, quandoqui-

sa nutriuntur à colonis, ad id antea præparato pastu. Vulgus uerò remißis operibus rusticis, ociosum epulis indulget ac uoluptati. Hæc Diodorus Siculus. Anaxagoras huius incrementi causam putat esse niues Aethiopiæ, quæ æstatis tempore liquefiūt, hyeme uerò uigent. Eudoxus Aegyptiorū sacerdos, huius causam in pluuias referre aquas tradit, anniq́; temporum circumobsistentiam, id est, antiperistasin. Etenim cum nobis est æstas, qui sub solstitiali circulo, imò extra ipsum agimus, tunc illis hyems est, qui scilicet sub brumali ad perpendiculum incolunt: propterea Nili aqua alueos superans, expatiatur per Aegyptum. Lucanus lib. 10. existimat Nili inundationis non posse aliam rationem reddi, nisi quòd Deus Aegypto, quæ plerunque uacat pluuijs, consulere uoluit. Thaletis Physici sententia fuit, quòd Etesiæ eo tempore ex aduerso flantes, acto mari Nilum in oris retro agerent, atque stagnare cogerent. Pomponius autem Mela dicit, quòd Etesiæ uenienti Nilo obuiæ aduerso spiritu, cursum descendentis impediunt, aut arenis, quas cum fluctibus littori applicant, ostia obducunt. Et sic hi dicunt duas esse causas huius incrementi, scilicet fluminis ingentē aquæ copiam, & uentorum Nili cursum præpedientium uiolentiam. Idem sentit Ammianus historicus libro 22. sic scribens: Opinio est celebrior alia, quòd spirantibus Prodromis, perq́; dies quadraginta & quinque Etesiarum continuis flatibus repellentibus eius meatum, uelocitate cohibita superfusis fluctibus intumescūt, & reluctante spiritu cōtrouerso adolescens in maius, hinc ui reuerberante uentorū, inde urgente cursu uenarū perenniū, progrediens in sublime tegit omnia, & humo suppressa, per supina camporū speciem exhibet maris. Timæus uerò mathematicus referente Plinio capite 9. quinti, hanc protulit rationem, nempe Phialam appellari fontem eius, mergiq́; in cuniculos, ipsum amnem uapore anhelantem fumidis cautibus ubi conditur. Verùm sole per eos dies cominus facto, extrahi ardoris ui, & suspensum abundare, ac ne deuoretur abscondi: idq́; euenire à canis ortu per introitum solis in Leonem, contra perpendiculū fontis sydere stante, cum in eo tractu absumantur umbræ. Scribit quoque ibi Plinius, Nilum crescere luna noua, quæcunq́; post solstitium est, sensim modiceq́; Cancrum sole transeunte, abundantißimè autem Leonem. In Virgine autem residet ijsdem quibus accreuit modis. In totum autem reuocatur intra ripas in Libra, ut tradit Herodotus, centesimo die.

f ¶ Natalem mundi.) Aegyptij sacerdotes opinati sunt ita fuisse factum in primo mundi natali, sicut in Aegypto annis singulis fieri experiebantur. Nam à principio mundi, cum terra, quæ tunc fuerat aquis obducta, arida apparuisset, multiformis in ea rerum facta est generatio. Sic in Aegypto cum aquarum moles recedit, apparet superficies terræ, & quicquid sub aquis delituit.

g ¶ Siue abundantius exæstuet.) Iustum incrementum, inquit Plinius, est cubitorum 16. Minores aquæ non omnia rigant, ampliores detinent, tardius recedendo. Hæ serendi tempora absumunt solo madente, illæ non dant sitiente: utrunque reputat prouincia. In 12. cubitis famem sentit, in 13. etiamnum esurit: quatuordecim cubita hilaritatem afferunt: quindecim securitatem, 16. delicias. Maximum incrementum ad hoc æui fuit cubitorum octodecim, Claudio principe: minimumq́; Pharsalico bello, ueluti necem Magni prodigio quodam flumine auersante. Cum stetere aquæ, apertis molibus admittuntur. Hucusq́; Plinius. Et quoniam plurima cura molestiaq́; agricolas Nili inundatio urgebat, excogitata est in Memphi quædam

incrementi

doquidem exiguitas minimũ fœcunditatis apportet, propensior copia diuturno humore culturam moretur. Maximos eius exitus cubitos duodeuiginti consurgere, iustissimos sedecim temperari. Nec in quindecim abesse prouentus fructuarios, sed quicquid intra sit, famem facere. Dant illi etiam hoc maiestatis, ut portendat futura, argumẽtantes, quandoquidem Pharsalico bello non fuerit egressus quinq; ulnas. Iam illud palàm est, quòd solus ex amnibus uniuersis nullas expiret auras. Ditionis Aegyptiæ esse incipit à Syene, in qua fines Aethiopum, & inde usque dũ mari intimatur, Nili nomen tenet. Inter omnia quæ Aegyptus habet digna memoratu, præcipuè bouem mirantur, [h] Apim uocant. Hunc instar colunt numinis, insignem notæ albæ macula, quæ dextro eius lateri ingenita, corniculantis lunæ refert faciem. Statutũ æui spacium est, quod ut affuit, profundo sacri fontis immersus necatur, ne diem longius trahat quàm licebit. Mox alter, nec sine publico luctu requiritur, quem repertũ centum antistites Memphim prosequuntur, ut incipiat sacris ibi initiatus, sacer fieri. Delubra quibus succedit aut incubat, mysticè thalamos nominant. Dat omnia manifestantia de futuris: illud maximum, si de consulentium manu cibum capiat. Deniq; auersatus Germanici Cæsaris dextram, prodidit ingruentia, nec multò pòst Cæsar extinctus est. Pueri Apim gregatim sequũtur, & repentè uelut lymphatici uentura præcinunt. Bos illi fœmina ostenditur in anno semel, & ipsa non absq; certis insignibus, quæ atq; inuenta & oblata est, eadem die statim neci datur. Apis [i] natalem Memphitici celebrant iactu aureæ pateræ, quam proijciunt in Nili gurgitem. Hęc solennitas per dies septem agitur: quibus diebus cum sacerdotibus quasdam Crocodili inducias habent, nec attrectant lauantes: uerũ octauo die ceremonijs iam peractis, uelut reddita sæuiendi licẽtia, solitam resumunt

incrementi & mensurandi à regibus obseruatio. Itaque quibus id negocij demandatũ erat, per epistolas urbibus uicisq; significabant, quot cubitis, quótue digitis fluuius auctus esset, & simul quo tempore cœpisset decrescere, quomodo uacuus reddebatur. Ea solicitudinè populus incrementi magnitudine decrementoq́; notis, ubertatem futuram euestigio ab inundationis modo, notatis prioribus temporibus, noscebant. Vide Diodorum Siculum libro primo.

h ¶Apim uocant.) Cum Aegyptij colerent bouem, quem Apim uocarũt, pro deo, hac superstitione offensus Cambyses Persarum rex, Apim bouem à sacerdotibus ad se iußit duci, eductoq́; mox mucrone cachinnansq́; ait ad sacerdotes: O capita nequam, huiuscemodi dij existunt sanguine atq; carne præditi & ferrum sentientes, dignus nimirum Aegyptijs hic deus. Qualis autem is Apis fuerit, paucis Mela Pomp. definiuit: Apis, inquit, populorũ omniũ in Aegypto numẽ est: bos niger, certis maculis insignis, & cauda linguaq́; dißimilis aliorum. Raro nascitur, nec coitu pecoris, ut aiunt, sed diuinitus & cœlesti igne conceptus, diesq́; quo gignitur genti maximè festus est. Sic quoq; Herodotus scribit: Apis idemq́; Epaphus è uacca genitus, quæ nullum dum aliũ potest concipere fœtum, quam Aegyptij aiunt fulgure ictam concipere ex eo Apim. Habet hic uitulus, qui appellatur Apis, hæc signa: Toto corpore est niger, in fronte habens candorem figuræ quadratæ, in tergo effigiem aquilæ, cantharũ in palato, duplices in cauda pilos. Alebatur autem olim in urbe Memphi, ubi templum erat, in septo quodam. Mortuo autẽ Apide, magnificeq́; sepulto, quærebant ad id delecti sacerdotes uitulum priori persimilem: quo inuento, populus luctũ finiebat. Sacerdotes quibus ea imminebat solicitudo, primũ in ciuitatẽ Nili uitulum perducebant, in qua eum nutriebant dies 40. Deinde in nauim contectam, habitaculũ aureũ habentẽ, introducentes, & ad Memphim ut deum ducentes, in Vulcani fano locabant. De delubris eius scribit quoq; Plinius sic: Delubra sunt ei gemina, quæ uocant thalamos, auguria populorũ. Alterũ intrasse lætum est, in altero dira portendit. Responsa priuatis dat, è manu consulentium cibum capiendo &c. Vnde cum linxisset palliũ Eudoxi astrologi, cum adhuc in Aegypto moraretur, hoc ostento eum sacerdotes celebrem quidem futurum, sed nõ longæuum responderunt. Sic Germanicus Cæsar Drusi & iunioris Antoniæ filius, accepto ostento à boue, agens annum quartũ & trigesimum, Antiochiæ obijt, nec sine ueneni suspicione. Quæ sequuntur de pueris comitantibus, & carmen in honorem eius canentibus, item de boue fœmina, sumpta sunt ex cap. 46. octaui Plinij.

i ¶Apis natalem.) Est Memphi locus in Nilo, quem à figura uocant Phialam, ubi omnibus annis auream paterã argenteamq́; mergũt, diebus quos habent natales Api. Septẽ hi sunt, mirumq́; per eos à Crocodilis neminẽ attingi, octauo post horam diei sextã redire belluæ feritatẽ.

ſumunt atrocitatem. [k]Crocodilus malum quadrupes, & in terra & in flumine pariter ualet, linguam non habet, maxillam mouet ſuperiorem. Morſus eius horribili tenacitate conueniunt, ſtipante ſe dentium ſerie pectinatim. Plerunꝗ ad uiginti ulnas magnitudinis coaleſcit. Qualia anſeres edit oua. Metatur locum nido naturali prouidentia, nec alibi fœtus promit, quàm quò creſcentis Nili aquę nō poſſunt peruenire. In partu fouendo mas & fœmina uices ſeruant. Pręter hiatū oris, armatus eſt etiam unguium immanitate. Noctibus in aquis degit, per diem humi acquieſcit. Circundatur maxima cutis firmitate, in tantum ut ictus quouis tormento adactos tergore repercutiat. [l]Trochilos auis paruula eſt, ea dum reduuias eſcarū affectat, os bellug huiuſce paulatim ſcalpit, & ſenſim ſcalpurigine blandiente aditum ſibi in uſꝗ fauces facit: quod Enhydrus conſpicatus, alterum Ichneumonum genus, penetrat belluam, populatiſꝗ uitalibus, eroſa exit aluo. Eſt & Delphinum genus in Nilo, quorum dorſa ſerratas habent criſtas: hi Delphines Crocodilos ſtudio eliciunt ad natandū, demerſiꝗ aſtu fraudulento tenera uentriū ſubternatantes ſecant, & interimunt. Præterea habitant [m]in inſula Nili homines forma perexigui, ſed audacia eouſꝗ præditi, ut Crocodilis ſe offerant obuios: nam hæc monſtra fugientes inſequuntur, formidāt reſiſtentes. Ergo capiuntur, ſubactiꝗ etiam intra aquas ſuas ſeruiunt, & perdomiti metu ita obſequuntur, ut immemores atrocitatis, uictores ſuos

k ¶Crocodilus.) Dicitur Crocodilus ἀπὸ τοῦ κρόκου καὶ δειλοῦ, id eſt, à croco & timido, quòd mirum in modum crocum timeat. Aegyptij enim ſuper mel quod conficiunt crocum ſternūt, ne à crocodilis abſumatur, id maximè expetentibus. Herodotus in Euterpe deſcribit Crocodili naturam his uerbis: Crocodilo talis ineſt natura, ut quatuor menſibus, maximè hybernis, nihil omnino edat: & cum ſit quadrupes, tamen terreſtre & aquatile eſt. Nam oua parit humi, excluditq;: & plerunq; diei in ſicco agit, ſed totā noctem in flumine, quippe calidiore aqua nocturno, quàm ſereno & roſido. Ex omnibus quæ mortalia agnoſcimus, hoc maximū exiſtit ex minimo: ſiquidē oua gignit haud multò maiora anſerinis, & proportione oui fœtus excluditur. Excretus, ad decē & ſeptem atq; amplius cubitos peruenit. Oculos habet ſuillos, dentes magnos proportione corporis, & prominentes atq; ſerratos: cui ex omnibus feris ſoli lingua innata non eſt. Idem inferiorē maxillam ſolùm nō mouet, ſed ſuperiorem inferiori admouet. Vngues quoque robuſtos habet, pellemq; circa tergū impenetrabilem. Inter aquas cæcus, ſub dio perſpicaciſſimus. Diodorus enim longitudine uitæ hominis fermè eſſe ait: neque ſolum homines comedere, ſed & cætera terreſtria animantia flumini appropinquantia unguib. grauiter diſcerpere. Morſu eſſe aſpero tetroq;, & quod dentibus laceret, nunquā ſanari. Eum capi tum hamis, tum ferreis inſtrumētis, tum deniq; retibus ualidiſſimis. Crocodilorū tum in Nilo, tum in ſtagnis flumini proximantibus ingentem multitudinē eſſe dicit, & quòd ſuapte natura fœcundū animal: parit enim plurimū oua ſexaginta, rariſſimeq; capitur. Ariſtot. cap. 33. quinti nat. animal. dicit eum creſcere ad quindecim cubitos, augeriq; quandiu uiuit: id tamen affirmat ex aliorū ſententia. Tradunt etiam nōnulli Crocodilos uiſo homine emittere lachrymas, at mox eum deuorare qui appropinquarit. Hinc ortū prouerbiū, κροκοδείλου δάκρυα, Crocodili lachrymæ, diciq; in eos, qui ſub pietatis ſpecie homines fallunt.

l ¶Trochilos.) Is locus ab Ariſtot. cap. 6. noni nat. animal. ſic tractatur: Crocodilis hiantibus, trochili aues inuolantes depurgant dentes, quo munere & ipſi aluntur: & Crocodilus ſentiens ſecum cōmodè agi, nihil nocet, ſed cum egredi auem uult, ceruices mouet, ne cōprimat. Ingreditur autem auis illa fauces belluæ motus affectu reduuiarū, uel, ut alij legendū cenſent, rediuiorū. Per rediuiū autem intelligenda eſt ſanguiſuga, quæ infixo ſanguini capite, uiuit & intumeſcit: cui uni ex omnibus animalibus cibi exitus nō eſt, ſed uſqueadeo intumeſcit ſatietate, ut ipſo alimēto moriatur. Enhydrus uerò anguiū genus in aqua degentiū, Crocodilis perniciem infert, delens eos atq; eorum oua. Nam Crocodilis applicantibus inſidiatur, intransq; in oris hiatum, & exeſis uiſceribus è uentre mortuorū egreditur. Habent deinde & aliū hoſtem, nempe delphinem, qui interimit Crocodilos nō paribus uiribus, ſed aſtu. Callent enim in hoc cuncta animalia, ſciuntq; nō modò ſua cōmoda, uerū & hoſtium aduerſa: norūt ſua tela, norunt occaſiones, parteſq; diſſidentiū imbelles. In uentre enim Crocodilus mollis eſt, tenuemq; habet cutem, ideo ſe ut territi immergunt Delphini, ſubeunteſq; aluum, illam ſecant ſpina quæ ineſt tergo eorum, quam cultellatam uocant pennam.

m ¶In inſula Nili.) Vide, ſi libet, Plinium cap. 25. octaui, ubi doctè & eleganter tractat hunc locum, quomodo fugientes exiguos homines Crocodili inſequantur, & rurſum ab audacibus ſubigantur. In cunctis enim animalibus ferè euenit, ut minora ſint maioribus audaciora, proq; ſui corporis magnitudine fortiora. Hinc eſt Papinianum illud: Maior in exiguo regna-

res ſuos inequitantes dorſo uehant. Hanc ergo inſulam & hanc gentem ubicunq; indicio odoris perſenſerint, procul fugiunt. In aqua obtuſius uident, in terra acutiſsimè. Hyeme nullum cibum capiunt, quinetiam quatuor menſes à cœptu brumæ inedia exigunt. [n] Scinci quoque circa Nilum frequentiſsimi, Crocodilis quidē ſimiles, ſed modica forma & anguſta, uerū ad opem ſalutarem non qualibet neceſſarij: medentes quippe ex ipſis pocula inficiunt, quibus & ſtupor neruorum excitetur, & ueneni uis extinguatur. [o] Hippopotamus in eodem flumine ac ſolo naſcitur, equino & dorſo, & iuba, & hinnitu, roſtro †reſupino, ungulis bifidis, aprinis dentibus, cauda tortuoſa. Noctibus ſegetes depaſcitur, ad quas pergit auerſus aſtu doloſo, ut fallente ueſtigio, reuertēti nullæ ei inſidiæ præparent. Idem cum diſtenditur nimia ſatietate, arundines recens cæſas petit, per quas tandiu obuerſatur, quoad ſtirpium acuta pedes uulnerent, ut profluuio ſanguinis leuetur ſagina. Plagam deinde cœno oblinit, uſquedum uulnus conducatur in cicatricem. Hippopotamos & Crocodilos primus Romam Marcus Scaurus inuexit. Circa eaſdem ripas ales eſt [p] Ibis: ea ſerpentum populatur oua, gratiſsimamq; ex his eſcam nidis ſuis defert: ſic rareſcunt prouentus fœtuum noxiorum. Nec tamen aues iſtæ tantum intra fines Aegyptios proſunt: nam cum Arabicæ paludes pennatorum anguium mittunt examina, quorum tam citum uirus eſt, ut morſum antè mors quàm dolor inſequatur, ſagacitate, qua ad hoc ualēt, aues excitatę, in procinctum eunt uniuerſæ, & prius quàm terminos proprios externum malum uaſtet, in aëre occurſant cateruis peſtilētibus, ibi agmen deuorant uniuerſum: quo meritò ſacræ ſunt, & illæſæ. Ore pariunt. Nigras ſolum Peluſium mittit, reliqua pars cādidas. De arboribus quas ſola fert

treſimo

guo regnabat corpore uirtus. Sed non eſt ſemper in audacibus audacia tuta.

n ¶*Sinci.) Sunt qui Scincum uocant terreſtrem Crocodilū, ſed eſt candidiore atq; tenuiore cute. Præcipua tamen differentia dinoſcitur à Crocodilo aquatico, ſquamarū ſeta à cauda ad caput uerſa: alioquin ſimilis eſt Scincus Crocodilo, niſi quòd eſt minor, & eſt cōtra uenenū præcipuū antidotum. Valet & ad inflammandā uirorū uenerem. Afferūtur autem & Scinci ex Aegypto uenales, et ſunt lacerti magni ſimilitudine. Pro ueniūt quoq; in Vincentino agro, ueris multò minores, quos pro Aegyptijs interdum medici ſubijciūt.* o ¶*Hippopotamus.) Sonat Latinis græca uox* ἱπποπόταμος *equū fluuialem, quem Diodorus Siculus lib. 1. ſic deſcribit: Magnitudo eius eſt haud minor cubitis quinq;, quatuor pedibus, ungula more bouis fiſſa. Dentes ex utroque latere tres habet, ultra reliquas feras eminentiores aures, caudā uocemq; equis ſimilem, reliquū corpus haud diſsimile elephanto. Pellis eſt ultra cæteras belluas duriſsima, aquatilis ac terreſtris beſtia. Die quidē in imis aquis latet, noctu in terram egreſſus, tum frumenta depaſcitur, fœnū deſtruens &c. Fœcūdiſsimum prole animal: eſt tam craſſo corio, ut ex eo arefacto fiant pila miſsilia. Scribit & Ammianus Marcellinus de hoc animali in hunc modū: Hippopotami ultra cuncta ratione carentia ſunt ſagaciſsimi: ad ſpeciem equorum bifidas ungulas, caudaſq; breues, quorum ſolertiæ duo oſtendere documenta ſufficiet. Inter arundines cæſas & ſqualentes nimia denſitate, hæc bellua cubilibus poſitis ociū peruigili ſtudio circunſpectat, laxaq; copia ad ſegetes depaſcendas egreditur. Cumq; iam cœperit redire diſtenta, auerſis ueſtigijs diſtinguit tramites multos, ne unius plani itineris lineas inſidiatores ſecuti, repertum ſine difficultate confodiant. Item cum auiditate nimia extuberato uentre pigreſcit, ſuper calamo recens execto femore conuoluit crura, ut pedibus uulneratis cruor egeſtus madeſcentem faciat leuem, & carnes ſaucias cœno oblinit, quandiu in cicatrices conueniant plagæ.* p ¶*Ibis.) De hac aue ſcribit Cicero lib. ſecundo de natu. Ibes maximam uim ſerpentiū conficiunt, cum ſint aues excelſæ, rigidis cruribus, corneo proceroq; roſtro, auertunt peſtem ab Aegypto. Hæc roſtri aduncitate per ſe partem perluit qua reddi ciborum onera conſueuerunt. Fuit olim ab Aegyptijs lege ſancitū, ut quiſquis ibin necauerit, ſiue uolens ſiue nolens, neceſſariò morte afficiatur: nam uenerati ſunt eam auem pro deo, tanquā utiliſsimam ipſis, quòd deleret ſerpentes, locuſtas et bruchos. Scribit & Ammianus lib. hiſtoriarū 22. de hac aue: Ibis ſacra eſt & amabilis, atq; innocua, ideo quòd nidis ſuis ad cibum ſuggerens oua ſerpentium, efficit ut rareſcant mortiferæ abſumptæ. Occurrūt præterea eædem uolucres pennatis agminibus anguium, qui ex Arabicis emergunt paludibus uenena malignantes, eoſq; antequam finibus ſuis excedunt, prælijs ſuperatos aërijs, uorant: quas aues per roſtra ædere fœtus accepimus. Ariſtot. tamen inter errores enumerat, cap. 6. tertij de generatione animaliū, quòd quidam ſint, qui coruos & ibin*

la fert Aegyptus, præcipua est [q] ficus Aegyptia, folijs moro comparanda, poma nõ ramis tantum gestitans, sed & caudice. Vsqueadeo fœcunditatis suæ augusta est, ut uno anno septies fructum sufficiat. Vnde pomũ decerpseris, alterũ sine mora protuberat. Materia eius in aquam missa subsidit, deinde cum diu deserit in liquore, leuior facta sustollitur, & uersa uice, quod natura in alio ligni genere non recipit, fit humore sicca. Palma quoq; Aegyptia dicenda res est, propriè [r] adipsos uocatur, ut dici oportuit, eaq; gustata arcet sitim. Odor eidem qui & malis Cydonijs. Sed demũ sitim sedat, si prius q̃ maturuerit decerpatur. Nam si matura sumatur, sensum intercipit, gressum præpedit, linguã retardat, obsessisq; officijs mentis & corporis, imitatur uitiũ ebrietatis. Aegyptiũ limitem, quà ad [s] Lacecaumenen cacumen tendit, incolunt populi, qui momentum quo reparari mundũ ad motus ferũt annuos, hoc studio deprehendunt. Eligitur sacer lucus, in quem cõpellũt animalia diuersissimi generis: ea ubi [t] ad statutũ modum cœlestis uertigo prouecta est, sensus suos significationibus produnt quibus possunt: alia ululant, alia mugiunt, quædam stridunt, quædam rugiunt, nõnulla simul confugiunt ad uolutabra. Hoc argumentum illis est magisterium ad indicium temporis deprehendendi. Ferunt ijdem populi, à primis sibi gentis suæ auis traditum, ubi nunc occasus est, quondam ibi ortũ solis fuisse. Inter Aegyptias urbes numero portarum [u] Thebæ nobiles, ad quas

ore coire opinẽtur: inter quadrupedes etiã mustelam ore parere. Porrò ibes quæ cum serpentib. pugnãt uehementer nigræ sunt, cruribus gruinis & rostro maxima ex parte adunco, & hæ apud Pelusium tantum inueniuntur. Alia species Ibium candida est, inuenituŕq; in tota Aegypto. q ¶Ficus Aegyptia.) *Hanc quidam sycomoron, alij sycaminon appellant. Fructum fert cognomine sycomorũ, ex argumento gustus ignaui. Est arbor illa moro similis, folio, magnitudine & aspectu. Pomum fert non ramis, sed caudice ipso: idq́; ipsum ficus est prædulcis sine granis interioribus, perquã fœcundo prouentu, scalpendo tantum ferreis unguibus, aliter nõ maturescit. Sed cum factum est, quarto die demetitur, alio subnascente, septeno ita numerosa partu, per singulas æstates multo lacte abundante. Subnascitur etiã si nõ scalpatur fœtus quater æstate, prioreḿq; expellit immaturũ. Hæc Theophrastus ex translatione Plinij. Scribit & de materia sic: Materies proprij generis inter utilissimas: cæsa statim stagnis mergitur, hoc est eius siccari. Et primo sidit, postea fluitare incipit, certoq́; eam fugit alienus humor, qui alia omnia rigat. Cum innatare cœperit, tempestiuæ habet signum.*

r ¶Adipsos.) *Ab effectu huic arbori nomen inditum est, quòd ea gustata arceat sitim: componitur enim nomen ab α sine, & δίψος sitis, quòd gustus eius sit sine siti. Plinius cap. 23. duodecimi nat. historiæ sic scribit: Myrobalano in unguentis similem proximumq́; usum habet palma in Aegypto, quæ uocatur Adipsos, uiridis, odore mâli cotonei, nullo intus ligno: colligitur autem paulò antè quàm incipiat maturescere.* s ¶Ad Lacecaumenen.) *Loco huic uidetur nomen inditum à uerbo λάκω, quod resono, clamo, & oracula do significat, quòd ea animalia in eum lucum cõpulsa, uocis sono & clamoribus quibus possunt, oracula produnt. Ceterũ nihil de hoc loco scriptum inuenitur apud autores, nisi quòd ibi ab Aegyptijs ordo & astrorũ motus, eorumq́; descriptio, res multis antea seculis summo studio obseruata traduntur. Planetarũ insuper motus, cõiunctiones, epicyclos, item quæ uires erga animantiũ generationem, quǽue bona aut mala importarent hominibus, diligenter sæpiusq́; scrutati sunt, quò melius occurri futuris posset. Sterilitatem præterea, fructuum ubertatem, morbos tum hominibus tum pecoribus imminentes, terræmotuum atq; inundationũ tempora, multa deniq; alia cognitu difficillima, diutina obseruatione nota significabant. Vide Diodorum Siculum lib. 2.* t ¶Ad statutum modum.) *Sensus est, ubi certa cœli figura animalia illa aspexerit, produnt sensus suos significationibus. Quod autem subditur de occasu & ortu solis, Cicero lib. 2. de natura deorum, id leuitatibus Aegyptiorum annumerat.* u ¶Thebæ nobiles.) *Stephanus de urbibus, tradit fuisse nouem urbes quæ Thebæ dictæ sunt. Aegypti Theben, Aegyptij nominant Διὸς πόλιν, id est, Iouis urbem, quòd Ioui fuerit consecrata. Græci eam Thebas appellant. Mœnia eius centum quadraginta sunt stadia ambitu complexa. Eam Busyris magnis ædificijs ac speciosis deorũ templis, alijsq́; ornamentis pulcherrimis exornauit. Quidam asserũt nõ centũ portas fuisse ciuitatis, sed plures egregiasq́; templorũ portas, à quibus Hecatompylon, tanq̃ plurimarũ portarũ sit dicta. Hanc insignem urbem Cambyses rex diruit, & eius ingentes opes in Asiam transportauit. Ceterũ Abydus supra Ptolemaicam ciuitatem est, in qua est Mennonis regia mirificè constructa, tota ex lapide, sicut Labirynthus constructus fuerat. Alexandriã quoq; insignem urbem plura cõmendant, loci salubritas, aër tranquillus ac clemens, & cœli perpetua serenitas. Huc*

accedunt

quas cõmercia Arabes undiq; gentium subuehunt. Hic regio Thebaica Abydos, & ipsa nobilis olim Memnonis regia, nũc Osyridis fano exculta. Alexandriam & operis ipsius magnitudo, & autor Macedo nobilitant: quam metatus Dinocrates architectus, secundũ post cõditorem inter memorabilia locũ sortitus est. Condita autem Alexandria est duodecima centesimaq; olympiade, L. Papyrio Spurij filio, C. Pætilio Caij filio COSS. Romanis, haud longè ab ostio Nili fluminis, quod Heracleoticon alij, alij Canopicon appellant. Est & [x]Pharos, colonia à Cæsare dictatore deducta, ex qua facibus accensis nocturna dirigĩt nauigatio. Nam Alexandria insidioso accessu aditur, fallacibus uadis, cæco mari, tribusq; tantũ canalib. admittit nauigãtes, Tegamo, Posidonio, Tauro. Hinc igitur in portubus machinas ad prælucẽdi ministeriũ fabricatas, Pharos dicunt. [y]Pyramides turres sunt in Aegypto, fastigiatæ ultra celsitudinem omnẽ quæ fieri manu possit: itaq; mensuram umbrarũ egressæ, nullas habẽt umbras. Nunc ab Aegypto promoueamus stylum.

accedunt altis sufflata fastigijs templa, inter quæ eminet Serapiũ, quo olim post Capitolium, nihil orbis terrarũ ambitiosius uidit. Hæc urbs quum antea No uocata fuisset, ab Alexandro Macedone, qui eam ampliauit & decorauit, Alexandria uocata est. Vide Qu. Curtiũ in quarto uolumine gestorum Alexandri, & Diodorũ Siculum in gestis eiusdem, qui scribit hanc urbem ædificatã imperij Alexandri anno quinto. Eusebius uerò & Eutropius dicũt anno septimo, referendo scilicet hos ad finem cõstructæ urbis, & Diodorus ad initiũ. x ¶*Est & Pharos.) Quemadmodũ Canopus à Canopo Menelai classis gubernatore dicta est, sic & à Pharo eiusdem Menelai nauclero, Pharos insula nomen habuit, quòd eo loco ab aspide peremptus, sepultus fuerit. Ammianus uerò Marcellinus 22. historiarũ libro, Pharon à loco ipso cognominatũ tradit. Hoc littus, inquit, cum fallacibus & insidiosis accessibus affligeret antehac nauigantes discriminibus plurimis, excogitauit in portu Cleopatra turrim excelsam, quæ Pharos à loco ipso cognominatur, prælucendi nauibus nocturna suggerens ministeria. Plin. cap. 31. quinti, dicit Pharum quondam diei nauigatione dissitum ab Aegypto, nunc autem è turri nocturnis ignibus cursum nauium regere. Nam fallacibus uadis Alexãdria tribus omnino aditur alueis, Tegamo, Posidonio, Tauro.* y ¶*Pyramides.) Hæ pyramides ultra omnẽ montium altitudinem, quæ humanis confici potest uiribus, erectæ sunt ueluti turres, ab imo latissimè in summitates acutissimas desinentes: quæ quidem figura apud Geometras ideò sic appellatur, quòd ad ignis speciem, ut nos dicimus, extenuatur in conũ: quarũ magnitudo quoniam in celsitudinẽ nimiam cadens, gracilescit paulatim. Hæc Ammianus libro historiarũ 22. Mensuram autem altitudinis earum omniumq; similium deprehendere, inuenit Thales Milesius umbram metiendo, qua hora par esse corpori solet, id quod tunc cõtingit quando sol leuatur supra horizontem medio quadrante, hoc est, 45. partibus quadrantis. Mirum autem est, quòd unam harum pyrãmidum, trecenta sexaginta millia hominum, annis uiginti construxisse produntur. Vide de his, si libet, Plinium cap. 12. tricesimi sexti naturalis historiæ.*

De Arabia, & in ea thure, & myrrha: de Phœnice, ac Cynamolgo auibus, deq; Arabum moribus, de lapidũ preciosorum generibus. Cap. XLVI.

Vltra Pelusiacum ostium Arabia est, ad Rubrum pertingens mare, quod Erythræum ab Erythro rege, Persei & Andromedæ filio, non solum à colore appellatum Varro dicit, qui affirmat in littore maris istius fontem esse, quem si oues bibe rint,

SCHOLIA CAP. XLVI.

Absoluta Africa, transit hic Solinus in Asiam, tertiam orbis partem: & quia Arabia propinqua est Aegypto, primùm ad illam pergit prouinciam, ut eam describat: & cum traijciendũ sit mare rubrum, antea illud quoq; ab eo describitur, quare sic uocetur, & à quo nomen illud habeat. Quod nostri uocauerunt mare rubrum, Græci appellant Erythræum, à rege Erythra: aut (ut alij sentiũt) à solis repercussu talis ei redditur color. Alij ab arena terraq;, alij à tali aquæ ipsius natura. Qu. Curtius lib. 7. dicit: Mare rubrum nec colore quidem abhorret à cæteris, ab Erythro rege inditũ est ei nomen. Sunt qui aiunt mare rubrum uehementer cæruleũ esse: denominatur tamen rubrum à rege Erythra, id est, rubro, qui ex suo nomine mare denominauit. Scribit Procopius lib. 1. belli Persici, mare rubrum in tenebris non esse procellosum, sed in luce plerunq; contingit esse æstuosum. Sic quoq; scribit Mela lib. 3. hoc mare procellosum esse, asperum, profundum, & magnorum animalium magis quàm cætera capax. His quoq; alludunt Hebræi, qui scribunt mare illud propterea uocatum Iam suph, id est, mare tempestuosum, quòd inquietissimum sit. De hoc mari infra quoque

rint, mutent uellerum qualitatem, & antea candidæ, amittant quod fuerint usq; ad haustum, ac fuluo postmodum nigrescant colore. Rubri autem maris [a]Arsinoë oppidum. Verùm [b]hæc Arabia procedit adusq; illam odoriferam & diuitem terram, quam Catabanes & Scenitæ tenent, Arabes nobiles monte Casio: qui Scenitæ causam nominis inde ducũt, quòd tentorijs succedunt, nec alias domos habent. Ipsa autem tentoria cilicina sunt: ita nuncupãt uelamenta è caprarum pilis texta. Præterea [c]carnibus suillis prorsus abstinent. Sanè hoc animalis genus, si inuectum illò fuerit, morit̃ ilicò. Hanc Arabiam [d]Græci εὐδαίμονα, nostri Beatam nominarunt. Habitatur [e]colle manu facto inter flumen Tigrin, & flumen Eulæum, quod ortum à Medis tam puro fluore inclytũ est, ut inde omnes reges nõ alias quàm eius aquas bibant. Eudæmonem nõ frustra cognominatam hinc capessas, quòd præter odores, quos creat plurimos, sola thus mittit, nec tamẽ uniuersa. Nam in medio eius sunt Atramitę pagus Sabæorũ, à quo octo mansionibus regio thurifera disterminat̃. [f]Arabia appellata est, id est, sacra: hoc enim significari interpretantur. [g]Virgulta hæc non sunt publica, sed, quod inter barbaros nouum, in ius posterorum per successiones transeunt familiarũ. Ergo quicũq; dominatũ istius tenent nemoris, arabicè sacri uocãtur. Iidem illi cum lucos istos uel metunt, uel incidunt, nõ funeribus intersunt, non congressionibus fœminarũ polluunt̃. Hanc arborem prius quàm

penitus

fiet mentio, cap. 68.

a ¶ *Arsinoë oppidum.) Scribit Plinius cap. 11. quinti, Arsinoën rubri maris oppidum à Pelusio per deserta distare 125. millia passuum.*

b ¶ *Hæc Arabia.) Ptolemæus in sua Cosmographia triplicem ponit Arabiã, uidelicet Petræam, Desertam & Felicẽ. De Deserta loquitur hic Solinus, quòd pertingat usque ad odoriferam illam Arabiam, complectaturq́; Catabanes, Esbonitas & Scenitas, homines uagos, & nullam certam mansionem habentes: unde & quidam eorum à tabernaculis quæ circunferunt, uocantur Scenitæ: est enim σκηνὴ Græcis tabernaculum. Cæterum Casium montem quidam putant esse montem Sinai, quem Iustinus 36. uolumine appellat Sinæum, à uepribus scilicet & dumetis quibus septus est sic uocatus: est enim Hebræis סנה arbor spinosa.*

c ¶ *Carnibus suillis abstinent.) Non igitur soli Iudæi à porcorum carnibus alieni fuerunt, sed & multi gentiles, sicut etiam Herodotus de Aegyptijs scribit in Melpomene, quòd à suibus abstinuerint.*

d ¶ *Græci εὐδαίμονα.) Vocant Græci εὐδαίμονα felicem & fortunatum. De hac Arabia scribit Plinius cap. 19. duodecimi, & Herodotus lib. 3. quòd ad meridiem ultima è regionibus quæ habitantur, Arabia est, in qua sola omnium nascuntur thus, myrrha, casia, cinnamomũ, & ladanum. Et Diodorus Siculus lib. 3. Ab Arabia deserta aridaq́;, prima uicina Arabia adeò differt, ut multitudine fructuum, cæterarumq́; rerum quæ in ea nascuntur, felix nominetur.*

e ¶ *Colle manu facto.) Plinius cap. 27. libri sexti: Charax oppidum Persici sinus intimum, à quo Arabia εὐδαίμων cognominata excurrit. Habitatur in colle manu facto inter cõfluentes, dextra Tigrin, læua Eulæum, trium millium passuũ laxitate. In medio eius sunt ferè Atramitæ pago Sabæorum capite regni Sabota, in monte excelso, à quo octo mansionibus distat regio eorum thurifera: Saba appellatur, quod significare Græci mysterium dicunt, spectans ortus solis æstiui, undiq; rupibus inuia, & à dextra maris scopulis inaccessa. Id solum è rubro lacteum traditur.*

f ¶ *Arabia appellata.) Sunt qui Arabiam dictam putant ἀπὸ τοῦ ἀραιοῦ καὶ βίου, id est, à uitæ mollitiæ: cui interpretationi nõ abludit Hebraica uox Arab, sic enim Esaiæ 21. uocatur Arabia, & significat amœnitatem: licet in alia significatione capiatur quoq; pro campestri loco.*

g ¶ *Virgulta hæc non sunt publica.) Scribit Plinius cap. 14. duodecimi in hunc modum: Nec præterea Arabum alij thuris arborem uident, ac ne horum quidem omnes: feruntq́; trecentarũ non amplius esse familiarum, quæ ius per successiones id sibi uendicent. Sacros uocari ob id, nec ullo congressu fœminarum funerumq́; cum incîdant eas arbores aut metant pollui, atque ita religione merces augeri: nec arboris ipsius quæ sit facies constat. Res in Arabia gẽssimus, & Romana arma in magnam partem eius penetrauere. Caius etiam Cæsar Augusti filius inde gloriam petijt, nec tamen ab ullo Latino arborum earum tradita est facies. Græcorum exempla uariant. Alij folio pyri minore duntaxat & herbidi coloris prodidere: alij lentisco similem subrutilo folio: quidam terebinthum esse, & hoc uisum Antigono regi allato frutice. Tales in Carmania apparere, & in Aegypto satas studio Ptolemæorum regnantium. Cortice Lauri esse constat: quidam & folium simile dixere. Prior atque naturalis uindemia circa Canis ortum flagrantissimo æstu, incidentibus quà maximè uideatur esse prægnans, tenuissimusq́; tendi cortex. Laxatur hic plaga, non adimitur, inde prosilit spuma pinguis, hæc concreta densatur. Cæterum Seruius primo Georg. docet thus dici ἀπὸ θύω, quod est sacrifico, quo-*

niam

penitus fides proderetur, alij lentisco, alij magè terebintho comparabant, usquedum libris quos Iuba rex scripsit ad Cæsarem Augusti filium, palàm fieret, intorto eam esse uimine, ramis ad aceris qualitatem, amygdalæ modò succum fundere, incîdi ortu Canis flagrantissimis solibus. In ijsdem saltibus [h] myrrha prouenit, cuius radices ut uitium rastris proficiunt, [i] ablaqueationibus gaudent. Nudatæq; pinguiore fluunt lachryma. Sponte manans preciosior ex ea sudor est: elicitus corticis uulnere, uilior iudicatur. Cortex in uertiginē flexus, & spinis hispidus: folium licet crispius, oliuæ tamen simile. Maxima altitudine extollitur ad quinq; cubita proceritatis. Arabes sarmentis eius ignes fouent, quorum fumo satis noxio, nisi odore cremati storacis occurrant, plerunq; insanabiles morbos contrahunt. Apud eosdem nascitur [k] auis Phœnix, aquilæ magnitudine, capite honorato, in conum plumis extantibus, cristatis faucibus, circa colla fulgore aureo, postera parte purpureus, absq; cauda, in qua roseis pennis cæruleus interscribit nitor. Probatum est quadraginta & quingentis eum durare annis. Rogos suos struit [l] Cinnamis, quos prope Panchaiam concinnat, [m] in solis urbem strue altaribus superposita. Cum huius uita magni anni fieri conuersionem, rata fides est inter autores, quamuis plurimi eorum [n] magnū annum non quingentis & quadraginta, sed duodecim millibus noningentis quinquagintaquatuor annis cōstare dicāt. [o] Quinto itaq; Plautio, & Sextio Papinio COSS. Aegyptū Phœnix inuolauit, captusq; anno octingentesimo urbis cōditæ, iussu Claudij principis in comitio publicatus est.

Quod

niam eo dijs sacrificatur. Latini à *tundendo dici uolunt, à glebis tusis &c. Scribit* Theophrastus *thuris arborem non magnā esse, sed quinis ferè cubitis attolli.*

h ¶Myrrha.) Theophrastus cap. 4. *noni de historia plantarum sic scribit de myrrha:* Myrrham *minorem etiam altitudine, fruticosioremq; narrant: caudice duro contortoq; iuxta terrā, crassioreq; sura hominis, cortice leui similiq; portulacæ. Alij uerò qui se uidisse affirmant, de magnitudine fermè consentiunt.* Neutram *earum arborum magnam referunt, & minorem myrrhæ humilioremq;.* Myrrhæ *folium aculeatum, nō leue, ulmeo simile, crispum tamen, extremo spina horridulum, ilignei modo.* Et *post multa:* Myrrhæ *autem arborem terebintho similem reddidere, sed scabro torem, spinosioremq;, folium paulùm rotundius, gustatu proximum terebintho.*

i ¶Ablaqueationibus.) E*st ablaqueare, circa arboris codicem dolabra terram diligenter aperire, & radices superiores recidere, ut solis teporibus & imbribus prouocentur.*

k ¶ Auis Phœnix.) De *hac aue autores multa scribunt, & diuersa quidem. Sunt qui negant illam inueniri in rerū natura: alij aiunt illi nomen inditum à colore phœniceo.* Plinius *quoq; eam ubiq; coloris purpurei asserit esse, præterquā in cauda, quam cæruleam esse dicit, distinguentibus roseis pennis.* De *forma conuenit ferè inter scriptores, eam esse aquilæ magnitudine, auri fulgore circa colla.* De *ætate uerò non conuenit inter eos.* Nam Plinius *ait eam uiuere annis 660.* Herodotus & Mela *ferè cum* Solino *conueniunt.* Poëtæ *plerunq; annis eam mille uiuere canunt.* Et Ausonius *in* Grippo *ternarij numeri dicit,* Phœnicē *uiuere nouē corui ætates.*

l ¶Cinnamis.) *Putant cinnamū & cinnamomū unam & eandem esse arborem.*

m ¶In solis urbem.) Hæc *græco uocabulo appellatur* Heliopolis, *de qua uide* Diodorū Siculum *lib. secundo.*

n ¶Magnum annum.) Per *annū intellige reuolutionem alicuius orbis cœlestis, ut est annus lunaris, annus solaris, annus Saturni, annus* Platonis, *id est, nonæ sphæræ, etiamsi in sacris libris annus lunaris nō accipiatur pro una orbis lunaris reuolutione, sed pro duodecim reuolutionibus & motu undecim dierum, hoc enim tempore sol & luna coniunguntur in eodem cœlesti signo & gradu: de quo suprà quoq; nōnihil scripsimus cap. 3. Hic autem per annum magnū quidam intelligunt tempus, in quo omnes planetæ in eundem recurrūt locum, quod secūdum* Ciceronis Hortensium *fit post annos duodecim mille, nongentos & quinquaginta solstitiales.* Continet *autē annus solstitialis duodecim menses.*

o ¶Quinto itaq; Plautio.) Cornelius Tacitus *libro 5. historiarū de hac aue sic scribit:* Paulo Fabio, L. Vitellio COSS. *post longum seculorū ambitum auis* Phœnix *in* Aegyptū *uenit, præbuit materiem doctissimis indigenarum & Græcorū multa super eo miraculo disserendi: de quibus congruunt, & plura ambigua, sed cognitu nō absurda, promere libet. Sacrū soli id animal, & ore ac distinctu pinnarū à cæteris auibus diuersum, consentiūt qui formam eius definiere.* Et *infra: Soside primū, pòst* Amaside *dominantibus, dein* Ptolemæo, *qui ex Macedonibus tertius regnauit, in ciuitatem cui* Heliopolis *nomen, aduolasse multo cæterarū uolucrum comitatu nouam faciem mirantium: sed antiquitas quidem obscura.* Inter Ptolemæum *ac* Tiberium *minus ducenti quinquaginta*

Quod geſtum, præter cenſuram quæ manet, actis etiam urbis cōtinetur. [p] Cinnamolgus perinde Arabiæ auis in excellentiſsimis lucis texit nidos è fruticibus Cinnamorum, ad quos quoniam non eſt peruenire propter ramorum altitudinem & fragilitatem, accolæ illas congeries plumbatis petūt iaculis, deiectaſq; precijs uendunt amplioribus, quòd hoc Cinnamum magis quàm aliud mercatores probent. [q] Arabes longè lateq; diffuſi, diuerſis moribus uiuunt & cultibus. Plurimis crines intonſi, mitrata capita, redimitu pari, pars raſa in cutem barba. Cōmercijs ſtudent, aliena nō emūt, uendunt ſua: quippe & ſyluis, & mari diuites. [r] Vmbræ quæ nobis dextræ, ſunt illis ſiniſtræ. Pars eorū, quibus aſper eſt uictus, angues edūt: nulla illis uel animi uel corporis cura, ac propterea [s] ὀφιοφάγοι nominantur. Ex iſtius littoris ſinu, [t] Polycrati regi aduecta Sardonyx gemma, prima in orbe noſtro luxuriæ excitauit facem. Nec multū de ea differendum puto, adeò Sardonyx in omniū uenit notitiā. Superficies eius probatur, ſi meracius rubeat: arguitur, ſi fuerit fęculentior: medietas circuitur limite candicante. Optima eſt, ſi nec colorem ſuum ſpargat in proximū, nec ipſe ex altero mutuetur. Reliqua nigro finiuntur. Quòd ſi tranſluceat, uitio uertitur: ſi perſpicuitatē arceat, proficit ad decorem. Et [u] Molochiten Arabs inuenit, uirentē craſsius quàm Smaragdus, contra infantum pericula ingenita ui reſiſtentem. Inuenit & [x] Iridem in mari rubro, ſicut Cryſtallum ſexangulatam, quę radijs icta ſolis, rutilo aëris repercuſſu, cœleſtis arcus ex ſe iacit ſpeciem. [y] Androdamantem ijdem legunt Arabes, nitoris argentei, lateribus æqualiter

anni fuerunt: unde nonnulli falſum hunc Phœnicem, nec Arabum è terris credidere. Et poſt multa ſubdit: Hæc incerta, inquit, & fabuloſis aucta.

p ¶Cinnamolgus.) Volunt hanc auem ſic dictam, quòd ſibi ex Cinnamo in altiſsimis arboribus nidum paret. Ariſtot. cap. 13. noni nat. animal. hanc auem κινάμωμον uocat: In Arabia, inquit, Cinamomus auis appellatur, quam ſurculos cinnamomi portare, ac nidū ex ijs conficere aiunt. Nidificat excelſis arboribus et ramis: ſed incolæ ſagittis plumbatis nidum petunt, atq; ita diſcuſſo in terram, cinamomum legunt.

q ¶Arabes longè diffuſi.) Plinius cap. 28. ſexti ſic ſcribit: Arabia gentiū nullis poſtferenda, amplitudine longiſsima à monte Amano à regione Ciliciæ, Comageneſq; deſcendit, multis gentibus eorum deductis illò à Tigrane magno, ſponte uerò ad mare noſtrū littuſq; Aegyptiacū, necnon & in medio Syriæ ad Libanū montem penetrātibus Nubeis, quibus iuncti Ramiſi &c. Degunt præterea Arabes mitrati aut intonſo crine, barba abraditur, præterquam in ſuperiore labro: alijs & hæc intonſa: mirūq; dictu, ex innumeris populis pars coæqua in cōmercijs aut latrocinijs degit. In uniuerſum gētes ditiſsimæ, ut apud quas maximè opes Romanorum, Parthorumq; ſubſiſtant, uendentib. quæ è mari aut ſyluis capiāt, nihil inuicē redimentib.

r ¶Vmbræ quæ nobis dextræ.) Iſte locus Solini nō eſt intelligendus de omni Arabia, nec omni tempore, ſed potiſsimū illo tempore quando ſol eſt in Cancro: tunc enim cum Arabes Felices, ſole cōſtituto in meridie, ſint auſtraliores ſole ipſo, neceſſe eſt ut umbra rerum erectarū proijciatur in auſtrum, quæ apud nos, qui ſumus extra tropicū Cancri in ſeptentrionē expoſiti, proijcitur in aquilonem. Tunc inquam ſi faciem uerteris ad occidentē, cadet umbra tua in ſeptentrionem, quæ Arabibus declinat ad auſtrum, id quod facilè noctu deprehendere poteris, ſi lumen aliquod ſtatueris in partem aquilonarem, cadet umbra corporis tui in auſtrum, & contrà.

s ¶ ὀφιοφάγοι.) Dictio eſt compoſita, nam ὄφις Græcis eſt ſerpens, & φάγος uorax. Plinius uocat illos ſerpentum deuoratores, Candeos, ſuntq; Arabes interiores.

t ¶Polycrati regi.) Fuit hic Polycrates Aeaci filius, qui ui occupata Samo inſula, breui tandem uſqueadeo profecit, ut per Ioniam totamq; Græciam celebraretur. Hic deniq; cum gemmam ſignatoriam proieciſſet in mare, & de hoc multùm triſtaretur, quinto die piſcator quidam cepit piſcem, qui gemmam eius caſu abſorbuerat: ueniensq; piſcator, dono detulit Polycrati piſcem, in cuius euiſcerati aluo ea gemma eſt reperta. Herodotus tamen negat gemmam illam fuiſſe Sardonycen, ſed Smaragdum. Eſt autem Sardonyx lapis rubei coloris.

u ¶Et Molochiten.) Lapis hic à malua, cuius floribus aſsimilis eſt, nomen habet: maluam enim Græci μαλάχην dicunt.

x ¶Iridem.) Plinius cap. 9. triceſimiſeptimi de hac gemma ſic ſcribit: Effoditur in quadam inſula rubri maris, quæ diſtat à Berenice urbe 60. millia paſſuū, cætera ſui parte cryſtallus, itaq; quidam radicem cryſtalli eſſe dixerunt. Vocatur ex argumento Iris. Nam ſub tecto percuſſa ſole, ſpecies & colores arcus cœleſtis in proximos parietes eiaculatur, ſubinde mutans, magnaq; uarietate admirationem ſui augens. Sexangulum eſſe ut cryſtallum conſtat.

y ¶Androdamantem.) De hoc Plinius cap. 10. lib. ult. ſic ſcribit: Androdamas

argenti

liter quadris, quem de Adamante nonnihil mutuatũ putes. Datum illi nomen ex eo censent, quòd animorum calentium mollit impetus, & tumentes refrenat iras. [z]Pæderotem etiam Arabicum inde sumimus. Arabica aspectu eburnea est, radi abnuit. Contra neruorum molestias prodest habentibus. In Pæderote cõgruit quicquid eximium est, quadam decoris prærogatiua: crystallinum lucet, rubet purpuram, in orarum extimis corona crocea uelut è liquido renitente. Hac suauitate oculos afficit, uisum illicit, detinet intuentes, hac etiam gratia Indis placet. Hoc Arabiæ sat est, hinc ad Pelusium repatriemus.

De Casio monte, de Pompeij Magni sepulchro, deq; Ioppe oppido. Cap. XLVII.

A Pelusio Casius mons est, & delubrũ Iouis Casij, atq; ita Ostracinæ locus Pompeij Magni sepulchro inclytus. [a]Idumæa inde incipit, palmis opima. Deinde [b]Ioppe oppidum antiquissimum orbe toto, utpote ante inundationem terrarũ conditum. Id oppidum saxum ostentat, quod uinculorum Andromedæ uestigia adhuc retinet, quam expositam belluæ non irritus rumor circuntulit. quippe ossa monstri illius M. Scaurus inter alia miracula in ædilitate sua [c]Romæ publicauit. Annalibus nota res est. Mensuræ quoque ueracibus libris continentur, scilicet quod costarũ longitudo excesserit pedes quadraginta, excelsitas elephantis fuerit Indicis eminentior. Porrò uerticuli spinæ ipsius, latitudine semipedem sunt supergresi.

argenti nitorem habet ut Adamas, quadrata, & semper tessellis similis magnis, putantq; nomẽ impositũ ab eo, quòd impetus hominum & iracundias domet. Est enim ἀνήρ, *& in genitiuo* ἀνδρὸς *uir, &* δαμάζω *domo, unde hoc nomen componitur.*

z ¶Pæderotem.) Proprium nomen huius lapidis est Opalius, sed ob eximiam pulchritudinem & gratiam cognominatur Pæderos, ἀπὸ τοῦ παιδὸς καὶ τοῦ ἔρως, *id est, à puero & amore, quòd pueri pulchritudinẽ referat. Est in eo, autore Plinio cap. 6. trigesimiseptimi, carbunculi tenuior ignis, est Amethysti fulgens purpura, est Smaragdi uirens mare, & cuncta pariter incredibili mixtura lucentia.*

SCHOLIA CAP. XLVII.

Casius mons, de quo hic Solinus loquitur, disterminat Aegyptum Syriamq;, factus celeber à tumulo Magni Pompeij: unde Plinius capite 12. libri quinti: A Pelusio Gabriæ castra, Casius mons, Delubrum Iouis Casij, tumulus Magni Pompeij Ostracine. Arabia finitur à Pelusio 65. millibus passuum. Infra cap. 49. fit mentio de alio monte Casio, qui scilicet est in Seleucia.

a ¶Idumæa.) Est Idumæa Syriæ prouincia, sic dicta ab Aedom Iacobi patriarchæ fratre, qui proprio nomine uocatus fuit Esau, sed quia totus erat rufus cum ex materno egrederetur utero, uocatus fuit Aedom, quod in hebraica lingua significat rufum: de quo habes Genes. 25. historiam natiuitatis & causam nominis, & 2. Paralip. 2. cap. *b ¶Ioppe.) Hoc oppidum hebraica lingua uocat Iapho, Ionæ primo, locus antiquissimus Palæstinæ in tribu Dan, ubi & portus est maris mediterranei ad Iudæam. Quòd autem hic Solinus scribit hoc oppidum conditum ante inundationem terrarum, incertum est quod significare uoluerit diluuium, particulare (qualia multa fuerunt in mundo) aut uniuersale quod sub Noha contigit. Et quidem de uniuersali illo mundi naufragio gentiles nihil nouerunt, nec in scriptis aliquid de eo reliquerunt, præter paucos astrologos, qui æram calculi statuerunt in illud tempus: & inter historicos extat Berosus Chaldæus, qui scribit post inundationem relictas quasdam ciuitatum ruinas in terris: & fieri potest quòd Solinus hunc locum acceperit ex Beroso aut alio uetusto scriptore. In eo itaq; loco usq; hodie saxa monstrantur in littore, in quibus Andromeda religata, Persei quondam fuit liberata præsidio, ne à bellua marina deuoraretur, cuius belluæ ossa illic adhuc ostenduntur. Strabo tamen libro 16. putat fabulosam esse illius Andromedæ expositionem. Ouidius uerò 4. Metamorphoseos multis carminibus refert illam fabulam.* *c ¶Romæ publicauit.) Plinius capite quinto noni sic scribit de his ossibus: Belluæ cui dicebatur exposita fuisse Andromeda, ossa Romæ apportata ex oppido Iudææ Ioppe, ostendit inter reliqua miracula in ædilitate sua M. Scaurus, longitudine pedum quadraginta, altitudine costarum Indicos elephantos excedente, spinæ crassitudine sesquipedali.*

De Iudæa, & de fluminibus in ea, lacubusque: de Balsamo, de Sodomo & Gomorrho, de Essænis gentibus. Cap. XLVIII.

IVdæa illustris est aquis, sed natura non eadem aquarum omnium. Iordanis amnis eximiæ suauitatis [a] Peneade fonte demissus, regiones præterfluit amœnissimas, mox [b] in Asphaltiten lacum mersus, stagno corrumpitur: qui Asphaltites gignit bitumen. Animal non habet, nihil in eo immergi potest. Tauri etiam Cameliq; impune ibi fluitant. Est & [c] lacus Genesara extensus passuũ sedecim millibus, circunseptus urbibus plurimis & celebribus, ipse par optimis. Sed lacus Tiberiadis his omnibus antepo nitur, salubris ingenuo haustu, & ad sanitatem usu efficaci. [d] Iudææ caput fuit Hierosolyma, sed exci=

SCHOLIA CAP. XLVIII.

Hæc quæ Solinus in hoc capite scribit, clariora habentur apud nos, tam ex ueteri quàm nouo instrumẽto, quàm apud ullum gentilem. Meminit Iustinus lib. historiarum 36. Iudæorum, dicitq; Mosen & Abraham fuisse reges in Israël, & regionẽ illam propter decem filios in decem regna diuisam. Cornel. Tacitus lib. 21. refert Iudæos Creta insula profugos, nouissima Libyæ insedisse, qua tẽpestate Saturnus ui Iouis pulsus cesserit regnis: scribitq; eos uocatos Iudæos ab Ida monte Cretæ, cuius accolæ uocati sunt Idæi. Sed quàm uanum illud sit, nemo est qui ignoret. a ¶Peneade fonte.) *Sic quoque uocat hunc fontem Plinius, alij uerò uocant eum Paneadem. Diuus Hieronymus scribit Iordanem duos habere fontes, unum nomine Ior, & alterũ nomine Dan, qui simul iuncti Iordanis nomen efficiunt. Cui uidetur refragari hebraismus, qui perpetuò uocat fluuium illum Iarden.*

b ¶In Asphaltiten.) *Est Græcis ἄσφαλτον bitumen, quod plurimum colligitur ex hoc lacu, in quem desinit Iordanis, de quo Tacitus sic scribit: Nec Iordanis pelago accipitur, sed unum atque alterum lacum integer perfluit, tertio retinetur. Lacus immenso ambitu, specie maris, sapore corruptior, grauitate odoris accolis pestifer: neque uento impellitur, neque pisces aut suetas aquis uolucres patitur, incertũ unde. Superiacta ut solido feruntur. Periti imperitiq; nandi perinde attolluntur. Certo enim tempore bitumen egerit, cuius legendi usum, ut cæteras artes, experientia docuit. Ater suapte natura liquor, & sparso aceto concretus innatat: hunc manu captũ, quibus ea cura, in summa nauis trahunt, inde nullo iuuante influit, oneratq; donec abscindas: nec abscindere ære ferróue possis. Fugit cruorem, uestemq; infectam sanguine, quo fœminæ per menses exoluuntur. Sic ueteres autores. Sed gnari locorum tradunt undantes bitumine moles pelli, manuq; trahi ad littus, mox ubi uapore terræ ui solis inaruerint, securibus cuneisq;, ut trabes aut saxa discindi. Hucusq; Tacitus. Est & in Babylonia lacus qui mittit asphaltum, quo bitumine & latere testaceo constructo muro, Semiramis Babylonem dicitur circundasse. Causam huius scaturientis bituminis, putant esse lapidicinas bituminosas.* c ¶Lacus Genesara.) *Habet hic lacus in sacra scriptura uaria nomina. Nam uocatur mare Cinæreth, mare Ginosar, fretum Girgesæorum, & Gadarenorũ lacus. Vide Matthæi octauo, & Iehosuæ undecimo in Hebraismo & Chaldaismo.* d ¶Iudææ caput Hierosolyma.) *Apud Hebræos hæc urbs Hieruschalaijm scribitur & legitur, caput scilicet nedum Iudææ, uerùm & totius orbis. Hæc enim princeps est prouinciarum, possessio Patriarcharum, Prophetarũ & Apostolorum mater, initiatrix fidei, gloria populi Christiani, terra promissionis, quæ olim fluens lac & mel suis habitatoribus, nunc uniuerso orbi remedia salutis, & uitæ porrigit alimenta: terra optima, quæ in fœcundo sinu ex paterno corde cœleste granũ suscepit, & tantas ex superno semine martyrũ segetes protulit. Hæc à Tito capitur & subuertitur anno incarnationis Christi 73. fame & gladio multis millibus hominũ occisis, & multis millibus captiuatis. Postea anno Christi 136. Elius Adrianus Alexandriam & Hierosolymam dudum subuersas restaurauit, Hierusalem Eliam suo nomine uocans. Tempore Henrici quarti Imperatoris rursum capta fuit à Saracenis & Sultanis Hierosolyma, & omnia sacra prophanata, nisi quòd sepulchrum Domini, quæstus duntaxat gratia, intemeratũ relictum fuit. Paulò pòst, anno scilicet Christi 1097. designata fuit militia centum millium uirorũ ex Gallis, Hispanis, Scotis, Anglis, Hybernis, Flandris & Lotharingis, qui cõmuni expeditione sub Ducibus Gotfrido, Baldeuuino & Eustachio Lotharingensibus, Ruperto Flandrensi, Ruperto Nortmanno & Hugone fratre Philippi regis Galliæ, per Germaniam, Vngariam & Bulgariam uenerunt Constantinopolim ad Imperatorem eius urbis Alexium: motisq; inde castris, primùm expugnauerunt Nicæam, & fugarunt Solymannum principem infidelium, deinde obsederũt Antiochiam, urbem humanis uiribus inexpugnabilem, & auxilio Christi in nouem mensibus obtinuerunt: mox Syriam intrantes, aliquot oppida occupauerunt, & festinantes contra Hierusalem, recuperauerunt eam anno Christi 1099. multo effuso Saracenorum sanguine. Obtenta itaque iterum terra sancta, magna multitudo ad patriam remeare contendit. Cæteri qui manserunt, terram incoluerũt, & Gotfridus Christicolis illis ut pater præfuit per unum annũ, immatura subtractus morte: cui successit*

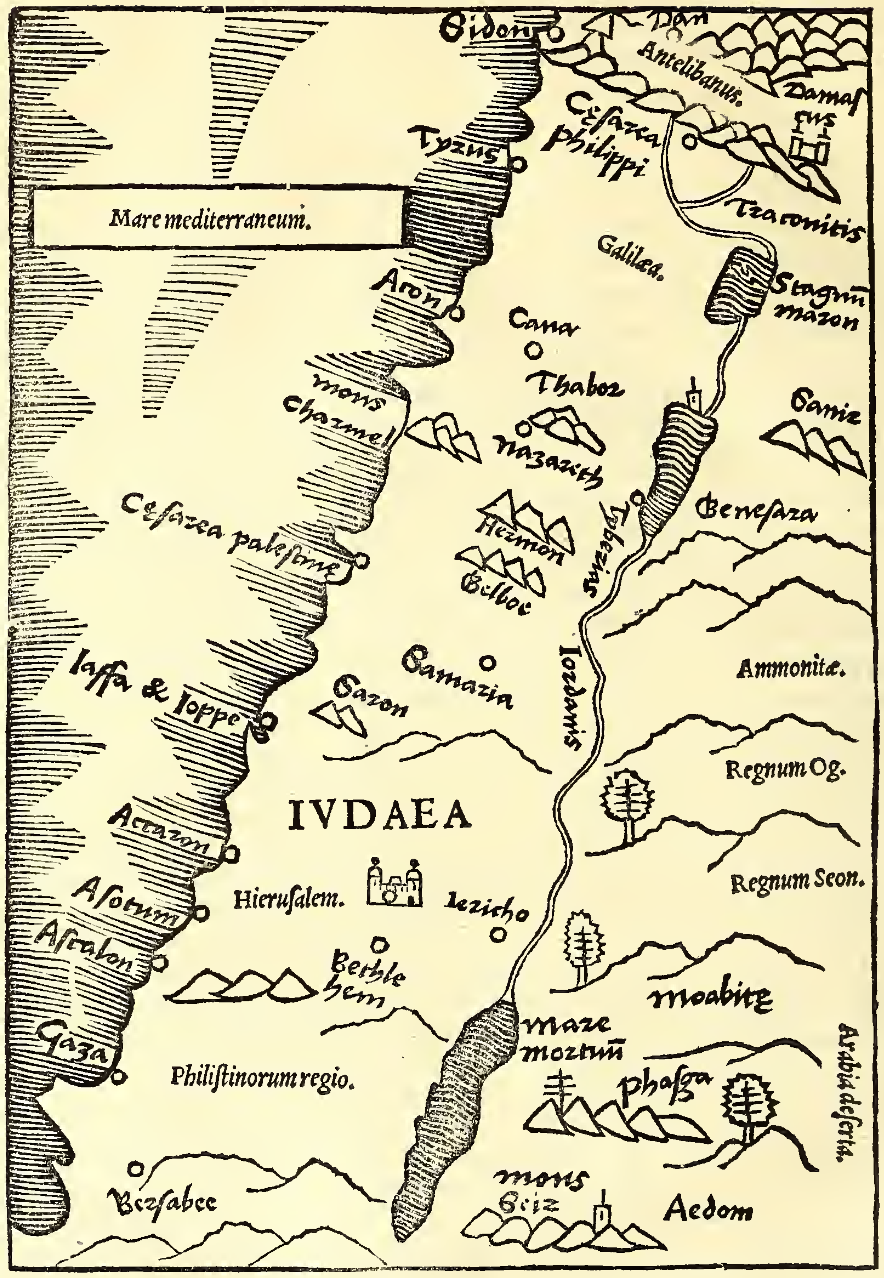
sed excisa est. Successit [e] Hiericus, & hæc desijt caput esse, Artaxerxis bello subacta. [f] Callirhoë Hierosolymis proximus fons, calore medico probatissimus, & ex ipso aquarum præconio sic uocatus est. In hac terra tantùm [g] Balsamũ nascitur, quę sylua intra terminos XX. iugerũ usq; ad uictoriã nostrã claudebat. At cum Iudæa potiti sumus, ita luci illi propagati sunt, ut iam nobis latissimi colles sudent balsama. Similes uitibus stirpes habent, malleolis digeruntur, rastris nitescunt, aquis gaudent, amant amputari, tenacibus folijs sempiternò inumbrantur. Lignũ caudicis attrectatũ ferro, sine mora morit: eapropter aut uitro, aut cultellis osseis, sed in solo cortice artifici plaga uulneratur, ex qua eximiæ suauitatis gutta manat. Post lachrymam secundum in precijs locum poma obtinent, cortex tertiũ, ultimus honos ligno. Longo ab Hierosolymis recessu tristis sinus panditur, quem [h] de cœlo tactum testatur humus nigra, & in cinerem soluta. Duo ibi oppida, [i] Sodomum nominatum alterum, alterũ Gomorrhum: apud quæ [k] pomum gignitur, quod habeat speciẽ licet maturitatis, mandi tamen non potest. Nam fuliginem intrinsecus fauillaceam ambitio tantum extimæ cutis cohibet, quæ uel leui tactu pressa, fumum exhalat, & fathiscit in uagum puluerem. Interiora Iudææ quæ occidentem cõtuentur, [l] Essæni tenent, qui præditi memo=

Baldeuuinus frater eius, creatus in regem. Tenuerũt itaq; Christiani terram sanctam 88. annis, ueniensq; Saladinus rex Persarũ, cepit Hierusalem, et facta est magna cædes Christianorum, totaq; terra rursum subacta est à Saracenis præter Tyrum: ad cuius famam mox undiq; principes, marchiones, comites, episcopi, reges atq; populi surgũt ad liberandũ terram. Sed et Imperator ipse Fridericus primus cum prædictis principibus traiectis Vngaria & Bulgaria, uenit in Lycaoniam, recuperatisq; multis ciuitatib. tandem uenit in Armeniã, & cum lauandi gratia in fluuiũ descendisset, absorptus & extinctus est ab aquis, magno totius exercitus mœrore et dolore. Recuperata est tamẽ Cyprus insula, Acon ciuitas, Ioppe & Hierusalem, & factus est dominus terræ Conradus Marchio de Monteferrato. Rursum anno Christi 1217. capta est ciuitas Hierosolymitana à Saracenis, et deinde anno 1229. cum adiacẽtibus locis Christianis restituta, factis scilicet treugis inter Christianos & Sultanos per decem annos sub Friderico secundo. Deinde uerò circa annnm Christi 1248. iterũ Hierusalem expugnatur à Saracenis, & multi trucidantur Christiani. Sequenti anno Damiata Aegypti à Christianis capitur, sed superueniente Sultani filio & exercitũ Christianorũ cõculcante, reddere Damiatam coguntur. Demũ circa annũ domini 1290. tota ferè terra sancta amissa est, & nostro æuo, anno scilicet Christi 1517. expulsis atq; deletis Sultanis, à Turcis occupata est. e ¶ Hiericus.) *Hæc est Iericho quam olim Iosue dux domini expugnauit, combußit & deleuit, atq; sub maledictione uetuit ne à quoquam in posterũ reædificaretur. Scribit Strabo lib. 16. Hiericuntem campum esse feracem atque palmis abundantem, spacio stadiorũ centum, & totum irriguum atque habitationibus plenum.* f ¶ Callirhoë.) *Fons iste sic uocatus est ob aquarum eius præconiũ. Interpretatur autem Callirhoë, si rectè uertas, pulchrè fluens: est enim* κάλλος *pulchritudo, &* ῥόος *fluxus.* g ¶ Balsamum.) *De hac planta scribit Theophrastus cap. 6. noni de historia plantarum: Balsamum in ualle Syriæ prouenit. Eius arbusta duo tantum affirmant, alterum uiginti iugerum, alterum multò minus. Arboris magnitudo quæ mâlo punicæ magnæ, rami multi. Folium rutæ simile, candidum tamen, perpetuò uirens: fructus similes terebintho, tam magnitudine quàm colore: is quoq; admodum odoratus est, & magis quàm lachryma. Colligi lachrymam in caudice & parte superna tradunt, facta incisura unguibus ferreis, sub sydere, cum æstas maximè angit &c. Crescit & in Aegypto balsamum, nec alijs terris quàm Iudææ & Aegypto hanc plantam concessam, asserunt Plinius & Dioscorides. Dauid Kimhi Hebræus in suis radicibus post Iosephum scribit olim creuisse balsamum circa Iericho: & quidam ex nostris putant illud per reginam Austri illatũ inter cætera aromata quæ Salomoni regi attulit, de quo tertio Regum cap. 10.* h ¶ De cœlo tactum.) *Licet gentiles historici mentionem faciant subuersionis Sodomæ & Gomorrhæ, nemo tamen id explicatius & uerius facit quàm Moses legislator Genesis 19. ubi causam quoque describit cœlestis illius incendij. Scribit quoq; quàm amœna & frugifera fuerit terra illa, & in quantam sterilitatem ob hominum peccata degenerarit.*

i ¶ Sodomum & Gomorrhum.) *Hæ urbes fuerunt principaliores, quibus in Genesi annumerantur aliæ tres, nempe Adama, Zeboim & Zoar.* k ¶ Pomum gignitur.) *Scribit quoque Egesippus capite 18. libri quarti de his pomis in hunc modum: Spectes illic speciem, poma uiridantia, formatos uuarũ racemos, ut edendi generent spectantibus cupiditatem. Si capias, fathiscunt ac resoluuntur in cinerem, fumumq; excitant quasi adhuc ardeant.* l ¶ Essæni.) *Euangelium duntaxat duarum sectarum mentionem facit quæ tempore Christi*

Septentrio.

Occasus.

Ortus.

Meridies.

fuerunt in Iudæa, nempe Pharisæorum & Zaducæorum: Essænorum uerò nunquam meminit, & tamen Iosephus, Philo, Hieronymus, Eusebius, & multi gentiles, puta Plinius, Porphyrius, & hic Solinus, multa de illis prædicant, nempe quòd omnia habuerint cõmunia, charitatem mutuam, & abstinentiam patientiãq; ante omnia coluerint, cultui diuino assiduè intenti, tam forti ani-

memorabili disciplina, recesserũt à ritu gentiũ uniuersarum, maiestatis (ut reor) prouidentia ad hunc morem destinati. Nullæ ibi fœminæ. Venere se penitus abdicarunt. Pecuniam nesciunt. Palmis uictitãt. Nemo ibi nascitur, nec tamen deficit hominũ multitudo. Locus ipse addictus pudicitiæ est: ad quẽ plurimi licet undiq; gentium properent, nullus admittitur, nisi quem castitatis fides, & innocentiæ meritum prose-

prosequatur. Nam qui reus est uel leuis culpę, quamuis summa ope adipisci ingressum uelit, diuinitus summouetur. Ita per immensum spacium seculorũ (incredibile dictu) æterna gens est cessantibus puerperijs. Engadda oppidum infra Essænos fuit, sed excisum est: uerũ inclytis nemorib. adhuc durat decus, luciscꝫ palmarum eminẽtissimis nihil uel æuo uel bello derogatum. Iudææ terminus Massada castellum.

mo præditi, ut necari se praelegerint quàm Deum negare: cruciatus ita spernere sueti, ut in his ridere soliti fuerint: unde alacres, cum cruciarentur, animã emittebant, quòd animas indubiè crederẽt immortales, easq; à tenuißimo æthere descendentes corporibus applicari, ῥύμῃ, hoc est, naturali impetu & instinctu tractas ad corpora. At postquam è corporeo carcere migrarint, ueluti è longa iam liberati seruitute, sese attollere ad sublimia, ac eò unde descenderint remigrare. Hi præterea abstinebant tum animalibus multis, tum deniq; ab uxoribus & uino, ut quotidianũ ieiuniũ uerterint in naturam. Hinc factũ esse ait Porphyrius, ut multi inter eos futura prædicerent, quapropter prophetæ nominabantur. Quòd autẽ Solinus hic dicit Essænos tenere interiora Iudææ, quæ occidentẽ contuentur, & in fine dicit Engadda oppidum fuisse infra Essænos, haud quadrare uidentur, ob id quòd Engaddi sitũ sit ultra mortuũ mare uersus mõtem Phasga, mediũ autem Iudææ est Samaria, & extremitates Dan prope Sidonem ad aquilonem, & Bersabee ad meridiem. Vbi uerò situm habuerit Massada castellum, quod Solinus hic asserit fuisse terminũ Iudææ, nõ constat. Termini Iudææ olim fuerunt mare mediterraneum ad occidentem, Iordanis ad orientem, Libanus ad septentrionem, Arabia Petræa ad meridiem: licet tribus Gad, tribus Ruben, & dimidia tribus Manasse habuerint possesionem suam ultra Iordanem, occupantes scilicet regnum Seon & regnũ Og, atq; ob id quidam Iudææ terminũ ob oriente extendunt usq; ad Euphraten.

De Scythopoli oppido, & monte Casio. Cap. XLIX.

TRanseo Damascum, Philadelphiã, Raphanam. Scythopolis primos incolas, & autorem dabo. Liber pater cum humo nutricem tradidisset, cõdidit hoc oppidum, ut sepulturę titulum etiam urbis mœnibus ampliaret. Incolæ deerant: è comitibus suis Scythas delegit, quos ut animo firmaret ad promptam resistendi uiolentiã, præmium loci nomen dedit. In Seleucia alter [a] Casius mons est Antiochiæ proximus, cuius è uertice uigilia adhuc quarta conspicitur globus solis, & breui corporis circumactu radijs caliginẽ dissipantibus, illinc nox, hinc dies cernitur. Talis è Casio specula est, ut lucem prius uideas, quàm auspicetur dies.

SCHOLIA CAP. XLIX.

Damascus, quam hic præterit Solinus, Syriæ urbs prima et Asiæ uetustißima, quæ Abrahæ temporibus fuit, distat itinere sex dierum à Hierusalem, ubi diuus Paulus baptismũ suscepit. Hinc si ultra ad aquilonem pergas, occurrũt multæ nobiles urbes, nempe Raphan, Philadelphia, Epiphania, Seleucus, iuxta quam est Casius mons, Laodicea, Antiochia &c. quæ omnes è regione Cypri in Syria ponuntur. Vide Ptolemæũ quarta Asiæ tabula. Solinus tamen hic solũ describere cõtendit Scythopolim, quæ prius dicta fuit Nysa, à nutrice Bacchi ibi sepulta: sed deductis illuc à Baccho Scythis, nomen urbis fuit mutatũ. a ¶ *Casius mons.) Plinius cap. 22. libri quinti de Antiochia Syriæ sic loquitur: Super eam mons eodem quo alius nomine Casius, cuius excelsa altitudo quarta uigilia orientem per tenebras solem aspicit, breui circumactu corporis diem noctemq; pariter ostendens. Ambitus ad cacumen 19. milium passuum est, altitudo per directum quatuor. De alio Casio monte suprà diximus cap. 47.*

De Euphrate & Tigride fluminibus, deq́ꝫ uarijs gemmarum generibus. Cap. L.

EVphraten maior fundit Armenia, ortum supra Zimaram sub radicibus montis, quem Capoten accolæ nominant, Scythis proximum. Hic receptis in se aliquot amnibus conualescit, & stipatus cõuenis aquis, luctatur cum Tauri montis obiectu, quẽ apud Eligeam scindit, resistat licet duodecim millibus passuũ latitudine: lon

SCHOLIA CAP. L.

Euphrates, ut D. Hieron. interpretatur, nomen habet à fructificatione & fertilitate, nasciturq; in Armenia maiori, ex monte originem ducens, quẽ Ptolemæus uocat Periarden, ex quo & Araxes ortum sumit. Solinus autem hic asserit mõtem illum uocari Capoten, receptisq; multis amnibus, ueluti sunt Lycus, Arsania, Arsanus, Singas &c. plurimas prælabitur gentes, potißimũ Armenos, Cappadocas, Syros, Arabes, & Chaldæos, & tandem in Persicum labitur mare, & non in mare rubrum, ut Quintus

giſꝗ excurſibus dextra Comagenem, Arabiã læua relinquit. Deinde prælabēs plurimas gentes, Babyloniam quondam Chaldæorum caput diuidit. Meſopotamiam opimat annuę inundationis exceſsibus, [a] ad inſtar Aegyptij amnis terris ſuperfuſus, inuecta ſoli fœcunditate. Iiſdem fermè temporibus, quibus Nilus, exit, ſole ſcilicet in parte Cancri uiceſima cōſtituto. Tenuatur cum iam Leone decurſo, ad extima Virginis curricula facit tranſitum: quod [b] Gnomonici ſimilib. parallelis accidere contendunt, quos pares, & cœli & terrarū poſitione æqualitas normalis efficit lineæ. Vnde apparet iſta duo flumina ad modulum eiuſdem perpendiculi cōſtituta, licet è diuerſis manēt plagis, eaſdem incrementi cauſas habere. De [c] Tigride quoꝗ hoc loco dicere par eſt. In Armeniæ maioris regione caput tollit mirè quàm lucido cōſpicuoꝗ fonte in loco edito, qui Elongoſine nominatur: nec tamē ab exordio ſtatim totus eſt. Primū pigrè fluit, nō cum ſuo nomine: at cum fines Medorum inuectus eſt, Tigris ſtatim dicitur: ita enim Medi nominant ſagittam. Influit [d] in Arethuſam lacū omnia pondera ſuſtinentem: cuius piſces nunꝗ ſe alueo Tigridis immiſcent, ſicut nec amnici piſces in ſtagnū tranſeūt Arethuſæ, per quem diſsimilis colore, & uolucri meat curſu. Mox Tauro reſiſtente in profundum ſpecū mergitur, quem ſubterlabens, in altero eius latere apud Zoroandam emicat, uluas & purgamenta plurima ſecum trahens: deinde identidem abſconditur, rurſusꝗ redditur. Adiabenos, Arabasꝗ pręterfluit. Meſopotamiam amplectit̃. Amnem nobiliſſimū Choaſpem accipit, Euphratem defert in ſinum Perſicum. Quæcunꝗ Euphratem bibunt gentes, diuerſo nitent lapide. [e] Zmilaces in ipſo Euphratis alueo legitur, gemma ad imaginem marmoris Proconneſi, niſi quod in medio umbilico lapidis iſtius glaucum uelut oculi pupilla internitet. Sagda à Chaldæis ad nos uſque profluit, haud facilis repertu, ni (ut perhibēt) ipſa capeſſendam ſe daret. Nanꝗ ingenita ſpiritus efficacia, ſu=

Curtius, Herodotus, & Diodorus Siculus tradiderunt. Sunt tamen qui Euphratem in nullū effluere pelagus autumēt, ſed in paludem quandā eius partē maximā dilabi, rurſusq; in terra ſui finem recipere. Hæc Philoſtratus lib. 1.

a ¶ Ad inſtar Aegyptij amnis.) Verba Plinij ſic habent capite 18. lib. 18. Similis ratio, ſed felicitas maior Babyloniæ, Seleuciæ, Euphrate atq; Tigri reſtagnantibus, quoniam ibi rigandi modus manu temperatur. Et cap. 17. eiuſdem uoluminis ſic inquit: Limum nō inuehunt Euphrates Tigriſq;, ſicut in Aegypto Nilus, nec terra ipſa herbas gignit: ubertatis tamen tantæ ſunt, ut ſequenti anno ſponte renaſcibilis fiat ſeges, impreßis ueſtigio ſeminibus. Fertilitatis cauſam Curtius affert humorem qui ex utroq; amne manat, toto ferè ſolo per uenas aquarū reſudante. Arrianus lib. 7. ſcribit Euphratē per altiora excurrere, ubiq; ripis æqualem: multas foſſas ab eo deriuari, alias quidē perennes, ex quibus accolæ utrinq; cāpos irrigant, alias temporarias eſſe: raros in his locis imbres cadere: quapropter, inquit, & uadoſus eſt, & haud magnam uim aquarum uehit.

b ¶ Gnomonici.) Loquitur hic Solin. ex aliorū ſententia: nō enim fuit tam indoctus, ut putarit Nilum & Euphraten ſub eiſdem parallelis ſitos. Nec uerum eſt, horū uel aliorum fluminū augmentū, ſemper in ipſorum fontibus quærendū eſſe. Fieri enim poteſt, quòd tam Nili quàm Euphratis cauſa augmenti ſit, quam Thales & ſecum plures reddiderūt, quòd uidelicet uenienti flumini obuij quidam uenti, aduerſo ſpiritu curſum deſcendentis aquæ impediant, aut arenis, quas cum fluctibus littori applicant, ut Mela inquit, oſtia obducant. Ephorus Nili augmenti cauſam tradit, quòd Aegyptus tota æſtate laxetur, et ueluti undarū uim quandam exudet. Et hæc in Euphrate quoq; inueniri poterūt, haud ſecus quàm in Nilo.

c ¶ De Tigride.) Scribit Plin. cap. 27. Tigri flumini à uelocitate nomen inditum: ita enim, inquit, appellāt Medi ſagittā. Quidā aiūt illi nomē datū propter uelocitatē ſuā, inſtar beſtiæ tigridis nimia pernicitate currentis. Naſcitur autē in regione Armeniæ maioris, fonte cōſpicuo, in planicie: loco nomen Elongoſine eſt &c. Hæc Plin. ca. 27. libri 6. Cum ergo Plin. dicat eum oriri in planicie, uidetur hic in Solino legendū, in loco haud edito.

d ¶ In Arethuſam.) Plin. uocat hunc lacū Arethiſſam, Strabo Arſenem & Thopitin. Ptolemæus in Armenia maiori tria ponit ſtagna, Lychnitin, cuius exitus in Araxem deriuatur, Ariſſam & Thoſpitin, unde Tigris augetur. Vide proximè ſequentem Aſiæ tabulam.

e ¶ Zmilaces.) De lapide Zmilace, de Sagda, Myrrhite & Mitridace, uel, ut Plinius habet, Mitrace, inuenies apud Plin. cap. 10. libri ultimi. Smilaces ſimilis eſt Proconneſo marmori, medio colore glauco. Myrrhites colorem habet myrrhæ. Mitridax uerò uel Mitrax nuncupatur à mitra,

cia,ſupermeantes naues è profundo petit,& carinis ita tenaciter adcorporatur, ut niſi abraſa parte ligni,ægrè ſeparet. Ea Sagda apud Chaldæos propter effectus quos ex ea ſciunt, habetur loco principe:cæteris propter gratiã magis placet iucundiſsimè uirens. Myrrhites Parthis familiaris eſt. Hunc ſi uiſu æſtimes,myrrhæ color eſt,& nõ habet quod afficiat aſpectũ. Si penitus explores,& attritu incites ad calorem,ſpirat nardi ſuauitatem. In Perſide lapidum tanta copia eſt,tantaq; diuerſitas, ut longum penè ſit ipſis uocabulis immorari. Mithridax ſole percuſſa, coloribus micat uariis. [f]Tecolithos nucleo oliuę ſimilis,ſpernitur cum uidetur,ſed remediis bonus,uincit aliorũ pulchritudinẽ: ſolutus quippe & hauſtus,pulſis calculis,renum dolores ac ueſicæ leuat. [g]Ammochryſos arenis auro intermixtis,nunc bractearũ, nunc pulueris habet quadrulas. [h]Aëtites & fuluus eſt,& tereti poſitione,alterũ lapidem intrinſecus cohibens,cuius crepitu ſonorus eſt,cum mouetur: quamlibet tinnitũ illum nõ internũ ſcrupulũ facere,ſed ſpiritũ,ſcientiſsimi dicãt. Hunc Aëtitem Zoroaſtres pręfert omnibus,maximamq; illi tribuit poteſtatem. Inuenitur aut in nidis aquilæ,aut in littoribus Oceani,in Perſide tamẽ plurimus. Subnexus ſpem uteri defendit à fluxibus abortiuis. [i]Pyrrhites fuluus eſt, teneriq; ſe uehemẽtius nõ ſinit,ac ſi quãdo arctiore manu premitur digitos adurit. [k]Chalazias grandinis & candorem præfert & figuram, duritia robuſtiſsima, & inuicta. [l]Echites uipereas habet maculas. Dionyſias fuſcus eſt, rubentibus notis ſparſus. Idem ſi aquæ mixtus conteratur, uinum fragrat, & quod in illo odore mirificũ eſt, ebrietati reſiſtit. [m]Gloſſopetra deficientibus lunis cœlo cadit,linguæ ſimilis humanæ,nõ modicæ(ut Magi ferunt)poteſtatis,qui ex ea lunares motus excitari putãt. [n]Solis gemma percandida eſt ad ſpeciem fulgidi ſyderis, rutiloſq; ex ſe iacit radios. [o]Veneris crinis nitet nigro,internis ductibus oſtentans ruforũ criniũ ſimilitudinem.

à mitra,id eſt,à ſole. Vnde Plinius: Mitrax Perſis accepta eſt,& rubri maris montibus multicolor,contra ſolem uariè refulgens.

f ¶Tecolithos.) Significat hæc uox calcularẽ lapidem,nam τίκος eſt calculus, & λίθος lapis. Dioſcorides lib.5.uocat eum Iudaicũ lapidem,aitq; eum eſſe effigie candidum ſpecioſumq;, reſpondentibus ordine quodam lineis tam exactè, ut manu & torno ductæ uideri poſsint. Si cum aquæ calidæ cyathis ternis bibatur, urinæ difficultatibus auxilium præſtat,calculoſq; in ueſica frangit. *g ¶Ammochryſos.) Eſt Græcis ἄμμος arena,& χρυσὸς aurum:& lapidi huic datum eſt hoc nomen, quòd arenarum aurearum ſpeciem præ ſe ferat.*

h ¶Aëtites.) Nomen habet hic lapis ab aquila, quam Græci ἀετὸν uocant, quòd in aquilarum nidis reperiatur. De hoc Dioſcorides lib.5.ſic ſcribit: Aëtites lapis ceu prægnans, intuſq; uelut in aluo alterum lapidem habens,ſonum ſi quatias remittit. Grauidis, quibus uteri prolabantur, læuo brachio ſuſpenſus,partum continet. Sed quum in eo ſunt ut pariant, trãſlato eo ad femur, citra dolorẽ ſoluentur. Deprehendi & furta illo prædicant. Nam panis in quo lapis ille fuerit,porrectus furi,cõmanducatuſq;, tranſmitti non poterit. Hunc lapidem quidam Gagiten nominant, Strabo Gangiten, inq; Armenia repertum tradit, quo ſerpentes fugantur. Refert & Philoſtratus ſecundo uitæ Apollonij: Aues quoq;,inquit, quis nõ uideat pullorum cauſa multa facientes, uelut aquilas ac ciconias? quæ nunquam nidos extruunt, quin lapides illis imponant, propterea quòd facem adhibent ut oua fœtum producãt,& ſerpentes nidis nõ appropinquent. *i ¶Pyrrhites.) Ab effectu nomen inditũ eſt huic gemmæ, ἀπὸ τοῦ πυρὸς, id eſt, ab igne, quòd premi ſine aduſtione manus nõ poſsit.* *k ¶Chalazias.) Sunt qui falſo Chalaxias ſcribũt,ſed ἀπὸ τῆς χαλάζης,id eſt,à grãdine ſumptũ nomẽ eſt,quòd grandinis candorẽ figuramq; plurimũ imitetur. Plinius cap.11.lib.37.ſcribit eum eſſe adamãtinæ duritiæ.* *l ¶Echites.) A uipera nomen habet hæc gemma,eſt enim Græcis ἔχις uipera. Dionyſias uerò à Dionyſio uini repertore nomen habet. Plinius capite 10.lib.ult. Dionyſias,inquit,nigra ac dura,mixtis rubentibus maculis,quæ ex aqua trita ſaporem uini facit,& ebrietati reſiſtere putatur.* *m ¶ Gloſſopetra.) A linguæ ſimilitudine nomen habet, ἀπὸ τῆς γλώσσης, id eſt, à lingua. Plinius capite undecimo, libro 37. Gloſſopetra linguæ ſimilis humanæ : in terra non naſcitur, ſed deficiente luna cœlo decidere, & lenocinanti neceſſaria creditur: quod ne credamus, promiſsi quoque uanitas facit, uentos enim ea comprimi narrant.* *n ¶ Solis gemma.) Eò quòd hæc gemma candida eſt, & ad ſpeciem ſyderis in orbem fulgentes ſpargit radios, ſolis habet nomen.* *o ¶Veneris crinis.) Plinius ubi ſuprà: Veneris crines, inquit, nigerrimi nitoris,continent in ſe ſpeciem rufi crinis.*

nem. [p] Selenites translucet fulgore candido, melleoq́ꝫ, continens lunæ imaginem, quem iuxta cursum astri ipsius perhibent diebus singulis uel minui, uel augeri. [q] Meconites papauera exprimit. [r] Myrmecites reptantis formicæ effigie notatur. [s] Chalcophthongos resonat ut pulsata æra. Pudicè habitus, seruat uocis claritatē. [t] Siderites à cōtemplatione ferri nihil dissonat, uerū maleficus, quoquo inferatur, discordias excitat. [u] Phlogites ostentat intra se quasi flammas ęstuantes. [x] Anthracias coruscat uelut scintillantibus stellis. [y] Enydros exudat, ut clausam in eo putes fontanam scaturiginem.

p ¶Selenites.) A luna illi nomen inditū, est enim σελήνη luna. Dioscorides ait eū nasci in Arabia, translucereq́; ex cādido, ponderis exigui. q ¶Meconites.) Dictus Meconites, quòd papaueri plurimum aßimiletur: Græci enim μήκωνα papauer nominant. r ¶Myrmecites.) A formica nomen habet, quæ græcè μύρμηξ dicitur. Plinius uerò sic scribit: Habet Myrmecias eminentias similes uerrucis: uerrucas autem Græci μυρμηκίας, ἢ μυρμηκίας uocitant. s ¶Chalcophthongos.) Ab ære & sono compactum nomen habet, quod latinè æris sonū dicere possumus. Nam Græci χαλκὸν æs, & φθόγγον sonū nuncupant. Apud Plin. Chalcophonos paßim legitur. Est ea gemma nigra, illisaq́; reddit tinnitū æris. t ¶Siderites.) A ferro, cui plurimū similis est, nomen habet hic lapis: græcè enim ferrū σίδηρος dicitur. Hic litigio illatus, discordias facit, ut scribit Plin. cap. 10. lib. 37. u ¶Phlogites.) A flāma nomē hic lapis sortitus est: nam φλὸξ Græcis est flamma. Ostentat enim intra se, inquit Solinus, quasi flammas æstuantes. Plinius uidetur eum uocare Phlegontidem, à uerbo φλέγω, id est, ardeo, sic uocatum. x ¶Anthracias.) Plinius: In Anthracitide scintillæ discurrere aliquando uidentur, à pruna nomine sumpto: nam uocant Græci ἀνθρακιὰν prunam. Potest & à carbone, id est, ἀπὸ τοῦ ἄνθρακος nomen habere. y ¶Enydros.) Est ἔνυδρος aquosus. Vnde Plinius: Enydros semper rotunditatis absolutæ, in candore est leuis, sed ad motum fluctuat intus in ea ueluti in ouis liquor.

De Cilicia, & antro Corycio, deq́ꝫ monte Tauro. Cap. LI.

Ciliciam, de qua agitur, si ut nunc est, loquamur, derogasse uidebimur fidei uetustatis: si terminos sequimur quos habuit olim, absonū est à contemplatione rerū præsentiū. Ergo inter utranque culpam factu optimū est, amborū temporū statū persequi. Cilicia antea usq́ꝫ ad Pelusium Aegypti pertinebat, Lydiis, Medis, Armeniis, Pamphylia, Cappadocia [a] sub imperio Cilicū cōstitutis. Mox ab Assyriis subacta, in breuiorē modū scripta est. Plurima iacet campo, sinu lato recipiens Issicum mare, à tergo montiū Tauri & Amani iugis clausa. [b] A Cilice nomen trahit, quem ætas pristina penè ultra æuū memoriæ abscondit. Hunc aiunt Phœnice ortū, qui anti-

SCHOLIA CAP. LI.

Ostendit Solinus à principio huius capitis, uariis temporibus uarias factas regionū diuisiones, id quod in Germania nostra quoque factum nō ignoramus, quando quidam Galliam extendunt usque ad Rhenum: alii uerò Alsatiam, & totū tractum Rheni qui est inter Lotharingiam & Rhenum, annumerant Germaniæ. Sic quidam Numidiam secernunt ab Africa minori, alii uerò inter terminos eius coartāt. Idem accidit Ciliciæ, quando ueteres alios statuerint terminos q̄ recentiores. Quintus Curt. 3. gestorū Alexandri libro Ciliciam eleganter his describit uerbis: Perpetuo iugo montis asperi ac prærupti Cilicia includitur: quod quum à mari surgat uelut sinu quodam fluxúque curuatum, rursus altero cornu in diuersum littus excurrit. Per hoc dorsum, quæ maximè introrsum mari cedit, asperi tres aditus & peranguſti sunt, quorum uno Cilicia intranda est. Campestris eadem qua uergit ad mare, planiciem eius crebris distinguentibus riuis &c. a ¶Sub imperio Cilicum.) Quando omnes hic enumeratæ regiones paruerint Cilicibus, non constat, nec Solinus explicat. Inuenitur quidem Ninum primum regem Assyriorum suo imperio subiecisse omnes maritimas ac propinquas gentes, Aegyptios, Phœnices, interiorem Syriam, Ciliciam, Pamphyliam, Lyciam, Cariam, Phrygiam, Mysiam, Lydiam, Troada &c. sed quòd Cilicibus hæ regiones fuerint subditæ, nemo extat qui hoc scribit, quod ego sciam. Termini Ciliciæ ex tabula Asiæ, quam huic libro inseruimus, facilè deprehendi poterūt. b ¶A Cilice.) Legitur Genesis decimo, Iaphet filiū Nohæ genuisse Gomer, Magog, Madai, Iauan &c. Iauan autem qui Græciæ nomen dedit, genuit Elisam, & Tarsis. A Tarsis Cilicia olim & metropolis eius denominata fuit Tarsus. Herodotus uerò lib. 7. scribit Cilices à Cilice Phœnice Agenoris filio cognominatos esse, cum antea Hypatei dicerentur. Cæterū fabulæ tradunt hunc Cilicem Cadmi fratrem missum à patre ad Europam sororē à Ioue raptam inuestigandam, qui ueritus patrem Agenorem, quòd eam non repererit, hanc ipsam regionem occupauit,

quam

antíquior Ioue de primis terræ alumnis habet. [c] Matrem urbiũ habet Tarſon, quam [d] Danaës proles nobiliſsima Perſeus locauit. Hanc urbẽ interſecat Cydnus amnis. [e] Hunc Cydnum alij præcipitari Tauro, alij deriuari ex alueo Choaſpis tradiderunt: qui Choaſpes ita dulcis eſt, ut [f] Perſici reges quãdiu intra ripas Perſidis fluit, ſolis ſibi ex eo pocula uendicarint, & cum eundum foret peregrè, aquas eius ſecũ uectitarint. Ex illo igitur parente Cydnus mirã trahit ſuauitatem. Quicquid candidũ eſt, Cydnum gentili lingua Syri dicũt, unde amni huic nomẽ datum. Tumet uere cum niues ſoluũtur, reliqua parte anni tenuis eſt & quietus. [g] Circa Corycũ Ciliciæ crocum plurimũ, optimumq́: det licet Sicilia, det Syrena, det & Lycia, hoc primũ eſt: ſpirat fragrantius, colore plus aureo eſt, ſucci ope citius proficit ad medelam. Ibi Corycus oppidum eſt, & [h] ſpecus, qui montem impoſitum mari à ſummo cauat uertice, patulus hiatu ampliſsimo. Nam deiectis lateribus in terræ profundum, nemoroſo orbe amplectitur mediam inanitatem, uirens introrſus lucis pendentib. Deſcenſus in eum [i] per duo millia & quingentos paſſus, nõ ſine largo die, hinc inde fontium aſſidua ſcaturigine. Vbi peruentũ ad ima primi ſinus, alter rurſum ſpecus panditur: quod antrum latis primùm patet faucibus, poſtmodum in proceſſu per anguſtias obſcuratur. In eo ſacrum eſt [k] Iouis fanum, in cuius receſſu intimo Typhonis gigantis cubile poſitũ accolæ credunt.

quam tandem de ſuo nomine Ciliciã nominauit. Patet *ergo eodem cum* Ioue *tempore floruiſſe.* Potuit *& annoſior eſſe* Ioue.

c ¶*Matrem urbium.)* Fuit *olim urbs iſta inſignis ob philoſophiæ ſtudiũ.* Vnde Strabo: Tarſenſibus *ſtudium circa philoſophiã fuit & alias diſciplinas quæ in corona uerſantur, ut* Athenas *&* Alexandriam *ſuperarent, et ſi quis alius locus dici poteſt, in quo ſcholæ & philoſophiæ exercitationes fuerint &c.* Viri *ex ea urbe illuſtres fuere,* Antipater *Stoicus,* Archelaus *&* Neſtor, *& duo* Antenodori, *quorum alter* Catonis *familiaris, alter* Cæſaris *dictatoris præceptor fuit.* His *omnibus multò excellentior fuit diuus* Apoſtolus Paulus Tarſenſis.

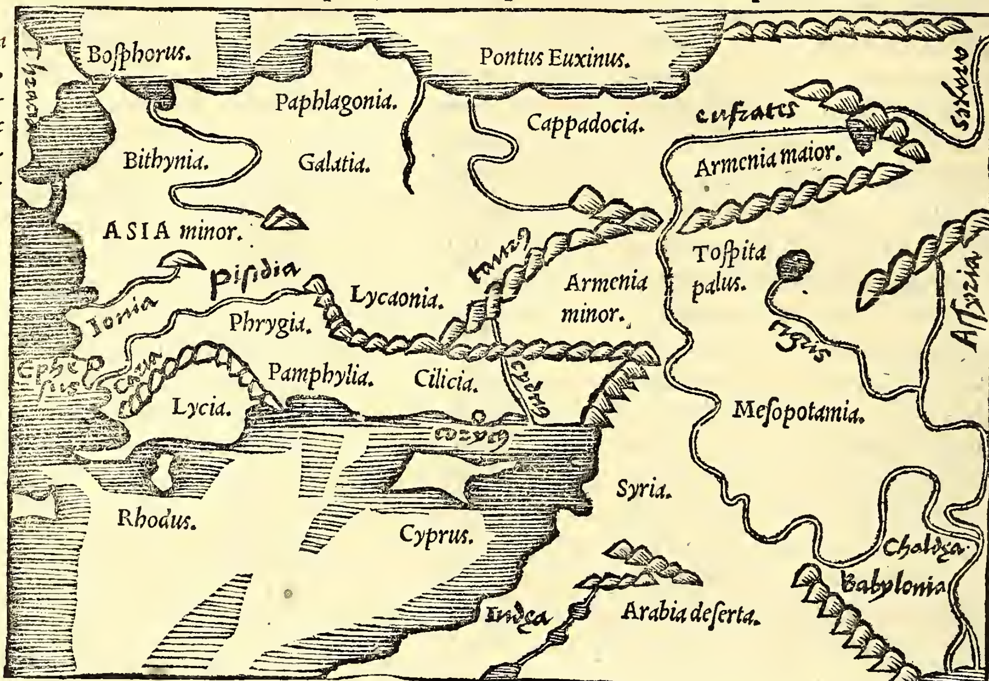
d ¶Quam Danaës.) *Quidam ſcribunt Sardanapalum ultimũ Aſſyriorũ regem una die hanc condidiſſe urbem.* Aliorũ *ſententia eſt, ut refert* Strabo, *Argiuos eam extruxiſſe: tertij aſſerunt eam à* Perſeo *conditam. Et fieri poteſt, ut quoſdã de prima urbis fundatione, reliquos de inſtauratione uel ampliatione locutos fuiſſe putemus.*

e ¶Hunc Cydnum.) *Strabo lib.14. ſic ſcribit:* Tarſon *Cydnus mediam perfluit, iuxta gymnaſium iuniorũ.* Eius *ortus nõ procul eſt, alueus uerò per profundam uallem illatus rectà in urbem ingreditur. Aqua eſt rapidiſsima & frigida, quapropter hominibus ac beſtijs auxiliatur quæ neruos craſsiores habẽt. Et* Quintus *Curtius lib.3. inquit: Cydnus inclytus amnis, nõ ſpacio aquarũ, ſed liquore memorabilis: quippe leni tractu è fontibus labens, puro ſolo excipitur: nec torrentes incurrunt, qui placidè manantem alueum turbent: itaque incorruptibilis, idemq́; frigidiſsimus: quippe multa riparum amœnitate inumbratus, ubique fontibus ſuis ſimilis in mare euadit.* Ex Tauro *monte eum oriri tradit* Arrianus *ſecundo geſtorum* Alexandri *libro.* Nec *legitur apud inſignem aliquem autorem, Cydnum ex Choaſpis alueo deriuari.* f ¶*Perſici reges.)* Herodotus *lib. primo inquit:* Ducit *rex Cyrus magnum exercitum probè domi comparata re frumentaria atque pecuaria.* Portatur *item aqua ex flumine Choaſpe, Suſam præterfluente, quo uno ex omnibus fluminibus rex potat: cuius Choaſpis aquam decoctam, & in argentea uaſa diffuſam ferentes, permultæ carrucæ quatuor rotarũ mulis trahentibus aſsiduè comitantur quocunq; ille proficiſcitur.* g ¶*Circa Corycum.)* Corycos *autore* Plinio *cap.27. lib. quinti, eſt nomen tum oppidi, tum portus, tum deniq; ſpecus Ciliciæ.* Sunt *& alia loca nominis eiuſdem: in hoc itaq; loco nobiliſsimum creſcit crocum.* Vnde Plinius *cap.6. lib.21. Prima nobilitas Cilicio croco, & ibi Coryco monte, deinde* Lycio *monte Olympo, mox Centuripino Siciliæ: aliqui* Phlegræo *ſecundum locum dedere.* h ¶ *Specus.)* De *hoc ſpecu ſic dicit Strabo lib.14. Corycum promontorium, ultra quod ad ſtadia 20. eſt Corycum antrum, in quo crocus optimus naſcitur: id autem eſt ingens quædam concauitas in orbem deducta, cui labrum petroſum ac ſatis altũ circumiacet: cum deſcenderis, ſolum eſt inæquale, & magna ex parte petroſum, & fruticoſa & ſemper uirenti ac domeſtica materie plenum.* Deſcribit *&* Mela Pompon. *hunc ſpecum multis uerbis libro primo.* i ¶Per *duo millia.)* Pomponius *habet, quingentorum & mille paſſuum.* k ¶ Iouis *fanum.)* Pomponius *ſic ſcribit: Specus totus anguſtus & uerè ſacer, habitariq́; à dijs dignus creditus eſt, nihil non uenerabile, & quaſi cum aliquo numine ſe oſtentans.* Eſt *& alius ſpecus ultra, quem* Typhoneum *uocant, ore anguſto & multũ (ut experti tradidere) preſſus, & ob id aſsidua nocte ſuffuſus, neq; unquã perſpici facilis: ſed quia aliquando cubile* Typhonis *fuit, & quia nunc demiſſa in ſe cõfeſtim exanimat, natura, fabulaq́; memorandus.* Intelligit *fortaſsis* Typho-

nem Aegyptium, Osiridis, Isidis, Apollinis & Veneris fratrem, qui Osiridem in Aegypto iustè regnantem, omnibus Gigantibus conscijs, peremit, ac in 26. partes dissecuit, cuiq; eorũ qui secum tanti sceleris participes fuerãt, partẽ tribuit, ueluti eius facinoris conscios, & simul ut ipsos defensores custodesq; haberet regni fidos. l ¶Soloë.) *Multa exemplaria habent hic Heliospolim, quod solis urbs interpretatur: sed error est, cum hæc urbs nõ à sole nomẽ habeat, sed à Solone uno ex septẽ sapientibus, qui Pisi-*

credunt.[l] Soloë antiquũ oppidum Ciliciæ fuit, [m]patria Chrysippi Stoicæ sapientiæ potentissimi, quod à Tigrane Armenio subactum, & diu post Pompeiopolim deuictis Cilicibus Cneus Magnus cognominauit.[n] Mons Taurus ab Indico primũ mari surgit, deinde à scopulis Chelidonijs inter Aegyptiũ & Pamphylium pelagus obiectus, septentrioni dextero latere, læuo meridianæ plagæ, occidenti obuersus fronte profusa. Palàm est terras eum continuare uoluisse penetrato mari, nisi profundis resistenti-

Tabula hæc multarum regionũ situm, quas quidem Solinus præsenti hoc capite & nonnullis sequentibus describit, exprimet.

strati tyrannidem perosus, ad Crœsum Lydiæ regẽ nauigauit, à quo deinde in Ciliciã profectus, urbem condidit, atq; ex suo nomine Solos appellauit, in qua paucos Athenienses statuit, qui tractu temporis quum patriam uocem corrupissent, solœcizare dicti sunt: postmodum à Magno Pompeio, quòd illuc piratas quosdã transtulisset, Pompeiopolis appellata est. m ¶Patria Chrysippi.) *Quidam scribũt Chrysippum fuisse Tarsensem. Strabo uerò aliter sentit, nempe quòd ex Solis urbe fuerint uiri memoratu digni, Chrysippus philosophus Stoicus ex patre Tarsensi ortus, qui inde migrauit.* n ¶Mons Taurus.) *Sic dictum putant hunc montẽ, quòd tauri exprimat formam. Plin. cap. 27. libri 5. de hoc monte sic scribit: Taurus mons ab Eois ueniens littoribus, Chelidonio promontorio disterminatur. Immensus ipse & innumerarũ gentiũ arbiter. Dextero latere septentrionalis, ubi*

bus extendere radices suas uetaret. Deniq; qui ratiocinãtur de naturis locorum, tentasse eum omnes exitus promõtorijs probant. Nam quoquouersum mari alluitur, procedit in prominentias: sed modò intercluditur Phœnicio, modò Pontico sinu, interdũ Caspio uel Hyrcano, quibus renitentibus subinde fractus, contra Mæoticum lacum flectitur, multisq; difficultatibus fatigatus, Rhiphęis se iugis annectit. Pro gentium ac linguarum uarietate plurifariam nominatus: apud Indos Imaus, mox Paropamisus, Choatras apud Parthos, pòst Niphates, inde Taurus, ac ubi in excellentissimã cõsurgit sublimitatem, Caucasus. Interea etiam à populis appellationem trahit. A dextro latere Caspius dicitur uel Hyrcanus, à læuo Amazonicus, Moschicus, Scythicus. Ad hæc uocabula habet alia multa. Vbi dehiscit hiulcis iugis, facit portas, quarum primæ sunt Armeniæ, tum Caspiæ,

Caſpiæ, poſt [o] Ciliciæ. In Græciam uerticem exerit, ubi Ceraunius prædicatur. A Ciliciæ finibus † Africum limitem [p] deſpicit. Quantum meridiẽ uidet, ſole inæſtuat. Quicquid ſeptentrioni oppoſitũ eſt, uento tunditur & pruina. Quod ſylueſtre eſt, efferatur plurimis beſtijs, & leonibus immaniſsimis.

† Aſiaticũ

primũ ab Indico *mari ſurgit: læuo meridianus & ad occaſum tendens, mediamq; diſtrahens* Aſiam, *niſi opprimenti terras occurrerent maria.* Reſilit *ergo ad ſeptentriones, flexusq; immenſum iter quærit uelut de induſtria, rerũ natura ſubinde æquora opponente, hinc* Phœnicum *&* Ponticum, *illinc* Caſpium *&* Hyrcaniũ, *cõtra* Mæoticũ *lacũ torquetur: itaq; colliſus inter hæc clauſtra, & tamen uictor, flexuoſus euadit uſq; ad cognata* Rhiphæorũ *montium iuga, numeroſis nominibus & nouis quocunq; incedit inſignis,* Imaus *prima parte dictus, mox* Edigis, *Paropaniſus, Circius, Chambades, Pharphariades, Choatras, Oreges, Orates,* Niphates, *Taurus, atq; ubi ſe quoque exuperat, Caucaſus, ubi brachia emittit ſubinde tentãti maria ſimilis, Sarpedon, Coraceſius, Cragus, iterũq; Taurus, etiam ubi dehiſcit ſeq; populis aperit.* Tauri *huius initium, inquit* Strabo *lib. 14. montes quidam dicuntur qui ſupra Chelidonias ſunt, quæ inſulæ in* Pamphyliæ *ac* Lyciæ *cõfinio iacent: hinc enim iam* Taurus *in altum conſurgit.* o ¶ *Ciliciæ.*) *Ciliciæ portæ hæ uidentur eſſe, quas ab* Amano *monte* Ptolemæus *Amanicas uocat, iuxta ſinum* Iſsicum, *Pylas quidam eas nuncuparunt.* Has Alexander Macedo *quondam ingreſſus, contemplatus locorum ſitus, non alias magis dicitur eſſe admiratus, felicitatem ſuam obrui potuiſſe uel ſaxis confitebatur, ſi fuiſſent qui ſubeuntes propellerent.* Iter *uix, inquit* Curtius, *quaternos capit armatos.* Dorſum *montis imminet uiæ non anguſtæ modò, ſed plerunq; præruptæ, crebris oberrantibus riuis, qui ex radicibus montium manant.* p ¶ *Deſpicit.*) *Quædam exemplaria habent diſpicit, alia diſpeſcit, rurſus alia diſpartit.*

De Lycia, & Chimæræ monſtri fabula. Cap. LII.

QVod in Campania Veſuuius, in Sicilia Aetna, hoc in Lycia [a] mons Chimæra eſt. Hic mons nocturnis æſtibus fumidum exhalat. Vnde fabula triformis monſtri in uulgũ data eſt, quod Chimæram animal putauerunt. Et quoniam natura ibidem ſubeſt ignea, Vulcano urbem proximam Lycij dicarunt, quam de uocabulo ſui nominis [b] Hephæſtiam uocãt. [c] Olympus quoq; inter alia ibi oppidũ fuit nobile, ſed intercidit: nunc caſtellum eſt, infra quod aquæ regiæ ob inſigne fluoris ſpectaculo ſunt uiſentibus.

SCHOLIA CAP. LII.

Sunt qui Lyciam *ſic dictam putant* ἀπὸ λύκȣ τȣ̃ πανδίωνος, *id eſt, à* Lyco Pandionis *filio. Scribit &* Herodotus: *Cum* Lycij *quondam* Termilæ *uocarentur, à* Lyco *uiro* Athenienſi Pandionis *filio,* Lycij *cognominati ſunt.* De *incorruptis* Lyciorum *moribus habes apud* Strabonem *libro 14.* Geographiæ. a ¶ *Mons Chimæra.*) *Mons iſte eſt in* Lycia, *cuius etiam hodie ardet cacumen, iuxta quod ſunt leones: media autem montis paſcua ſunt, & ima ſerpentibus plena.* Hinc *fabula triformis monſtri in uulgum data eſt, ut ſcilicet* Chimæra *ore ſit leo, poſtremis partibus draco, media capra.* Hunc *montem* Bellerophon *habitabilem fecit, unde & Chimæram dicitur occidiſſe.* b ¶ Hephæſtiam.) *Ab eo deo nomen inditũ, cui & urbs ſacrata eſt.* Græci *enim* Vulcaniam ἡφαιστίαν *dicunt.* Eſt *& alia eius nominis urbs in* Lemno *inſula, quæ conſimili ratione* Vulcano *quoq; dicata eſt.* Sunt *& in freto* Siculo ἡφαιστίαι *inſulæ, id eſt,* Vulcaniæ. c ¶ Olympus.) Artemidorus, *ut* Strabo *refert, autor eſt, ſex eſſe in* Lycia *urbes maximas,* Xanthum, Patara, Pinara, Olympum, Myra, Tlon.

De Aſia minori, de Epheſiæ Dianæ templo, de Alexandri Magni ortu, de inclytis Aſiæ ſcriptoribus, de Phrygia, de Bonaſo quadrupede, de Homeri & Heſiodi temporibus, de Memnonijs auibus, de Chamæleonte fera, de Ciconijs, deq; Galatarũ origine. Cap. LIII.

SEquitur Aſia: ſed non eam Aſiam loquor, quæ in tertio orbis diuortio terminos amnes habet, ab Aegyptio mari Nilũ, à Mæotico lacu Tanaim: uerùm eam quæ à Telmeſſo Lyciæ incipit, unde etiam Carpathius auſpicatur ſinus. Eam igi

SCHOLIA CAP. LIII.

Eſt duplex Aſia, *generalis una, quæ trium ſcilicet orbis partiũ una eſt, alijs duabus partibus ſimul ſumptis ferè æqualis.* Eſt *deinde* Aſia *quæ propria dicitur, quòd ſit maioris* Aſiæ *pars ſeu prouincia quædam.* Et *hanc rurſus in duas partes* Agrippa *di*

tur Aſiam ab oriente Lycia includit & Phrygia, ab occidente Aegæa littora, à meridie mare Aegyptium, Paphlagonia à ſeptentrione. [a] Epheſus in ea urbs clariſsima eſt. Epheſo decus [b] templum Dianæ, Amazonũ fabrica, adeò magnificum, ut [c] Xerxes cum omnia Aſiatica templa igni daret, huic uni pepercerit. Sed hæc Xerxis clementia ſacras ædes non diu à malo uindicauit. Nanq; Heroſtratus, ut nomen memoria ſceleris extenderet, incendiũ nobilis fabricę manu ſua ſtruxit, ſicut ipſe faſſus eſt, uoto adipiſcendæ famæ latioris. Notatur ergo eadẽ die conflagrauiſſe templũ Epheſi, qua Alexander Magnus Pellæ natus eſt, qui oritur, ut Nepos edidit, Marco Fabio Ambuſto, Tito Quintio Capitolino conſulibus, poſt Romam conditam anno trecenteſimo octogeſimoquinto. Id templũ cum poſtmodũ ad cultum auguſtiorem Epheſij reformarent, faber operi Dinocrates prȩfuit, quem Dinocratem Alexandri iuſſu Alexandriã in Aegypto metatũ ſuprà expoſuimus. Nuſquã orbe toto tam aſsiduos terræmotus, & tam crebras urbiũ demerſiones, quàm in Aſia eſſe, cladibus Aſiaticis patuit, cum Tiberio principe [d] urbes duodecim ſimul una ruina cecide-

uidit: unam dicit includi ab oriente Phrygia & Lycaonia, ab occidente Aegæo mari, à meridie Aegyptio, à ſeptentrione Paphlagonia. Alteram determinauit ab oriente Armenia minore, ab occidente Phrygia, Lycaonia, Pamphylia, à ſeptentrione prouincia Pontica, à meridie mari Pamphylio.

a ¶Epheſus.) Plin. hanc urbem alterum Aſiæ lumen uocat, dicitq; eam Amazonum opus eſſe. Strab. uerò in principio libri 14. uult Epheſum ab Androclo Codri Athenienſium regis legitimo filio cõditam. Hunc Euſebius in temporibus Androcũ uel Andronicum nominat, dicitq; Epheſum cõditam anno 28. Dauidis, id eſt, anno ferè 4150. ab orbe condito, iuxta computum eius. Secundum calculum uerò Iudæorũ multò minor erit hæc ſupputatio, qui hodie cũ hæc ſcribo, anno ſcilicet Chriſti 1537. numerant à creatione mũdi 5298. Ea itaq; urbs ſucceſſu temporis uaria ſortita eſt cognomina. Nam Alopes quum pugnatũ apud Troiam eſt, mox Ortygia & Morges uocata eſt, & Smyrna cognomine Trachea, & Samornion, & Ptelea. Attollitur monte Pione, ut ait Plinius, alluitur Cayſtro flumine in Cylbianis iugis orto, multos amnes deferente.

b ¶Templũ Dianæ.) Hoc templum tam celebre & excellens fuit, ut inter ſeptem orbis miracula annumerari meruerit. Vnde Plin. cap. 14. lib. 36. Græcæ magnificentiæ uera admiratio extat templum Epheſiæ Dianæ, ducentis uiginti annis factum à tota Aſia. In ſolo id paluſtri fecere, ne terræmotus aut hiatus timeret: rurſus ne in lubrico atq; inſtabili fundamenta tantæ molis locarentur, antè calcatis ea ſubſtrauere carbonibus, dein uelleribus lanæ. Vniuerſo templo longitudo eſt 425. pedum, latitudo 220. Columnæ 127. à ſingulis regibus factæ, ſexaginta pedum latitudine. Ex ijs 36. cælatæ &c. Cõuenit & inter autores, templi eius tectum fuiſſe è cedrinis trabibus, ualuas è cupreſſo. Idipſum templũ 400. propè annis ante Plinij ætatẽ fuiſſe conſtructum, idem refert cap. 41. lib. 16. Dicit quoq; architectũ eius fuiſſe Cteſiphontem, Strabo autem Archiphronem.

c ¶Xerxes.) Xerxes hic Perſico faſtu ad tantam inſolentiam uenerat, ut non cum hominibus tantũ, ſed cum dijs inmortalibus bellum gereret. Cumq; ille pepercisſet templo, Heroſtratus cupiens ex re nefaria famam quærere, illud incendit, idq; ea die qua natus eſt Alexander Magnus: tunc enim quum Diana partui Olympiadis adeſſe uoluiſſet, abfuit templo ſuo, incendioq; perire paſſa eſt. Sic gentiles loquũtur. Sunt alij qui ſcribunt Alexandrum fuiſſe Epheſi, cum magnificentiſsimum templum ſumma celebraretur religione: ſed fieri poteſt quòd tunc reſtauratum fuerit, præſertim quum apud Strabonem lib. 14. ſic legamus: Cum Heroſtratus quidam Epheſiæ Dianæ templum incendio conſumpſiſſet, aliud præſtantius conſtruxerunt, mulierum ornamentis & multis opibus ad id collatis, refectisq; prioribus columnis. Addit idem, Alexandrum impenſas omnes pro eo templo reſtituendo fuiſſe pollicitum, dummodo ipſe titulum haberet, illos autem noluiſſe. Porrò Dinocratem ipſe nuncupat Chinocratem. Fuit deinde rurſum à Gothis exuſtum ſub Galieno ſcilicet Imperatore, à quibus & Troia, quæ uix ab antiquo bello reſpirauerat, ſubuerſa eſt.

d ¶Vrbes duodecim.) Dicit quoq; Plinius cap. 84. lib. 2. quòd maximus terræ memoria mortalium extiterit motus Tiberij Cæſaris principatu, duodecim urbibus Aſiæ una nocte proſtratis, quarum nomina ſunt, Epheſus, Magneſia, Sardis, Moſchene, Megara, Cæſarea, Philadelphia, Hymolus, Themis, Cyme, Myrrhina, Apollonia, Dicæarchia. Scribit autem Ariſtoteles 2. Meteororum libro, fortiſsimos fieri terræmotus circa ea loca ubi mare fluxibile ſit, aut regio ſpongioſa ſubantroſaq;: propter quod circa Helleſpontum, Achaiam, Siciliamq;, circa etiam Eubœæ loca, terræmotus fiunt maximi propter anguſtiam. Spiritus enim factus uehemens, & propter multitudinem maris allati repellitur iterum in terram, quod natum erat efflare ex terra. Regiones quoq; quæcunq; habent maria, & quæ ſubtus loca multum ſuſcipientes ſpiritum, concutiuntur magis. Seneca item ait, omnem oram maris obnoxiam eſſe motibus.

ceciderint. [e]Ingenia Asiatica inclyta per gentes fuere. Poëtæ Anacreon, inde Mimnermus & Antimachus, deinde Hipponax, deinde Alcæus, inter quos etiam Sappho mulier. At historiæ conditores Xanthus, Hecatæus, Herodotus, cum quibus Ephorus & Theopompus. Nam de [f]septem sapientia præditis, Bias, Thales, Pittacus, Cleanthes Stoicæ eminētißimus, Anaxagoras naturæ indagator. [g]Heraclitus etiam subtilioris doctrinæ arcanis immoratus. [h]Asiam excipit Phrygia, in qua Celenæ, quæ antiquato priori nomine in Apamæam transiere, oppidum à rege Seleuco postmodum constitutum. Istic Marsyas ortus, istic & sepultus. Vnde qui proximat fluuius, Marsyas dicitur. Nam sacrilegi certaminis factum, & [i]audaces in deum tibias, testatur non procul cum fonte uallis, quę euentum gestæ rei signat, & ab Apamæa decem millibus passuum separata, Aulocrene usque adhuc dicitur. Ex arce huiusce oppidi Mæander amnis caput tollit, qui recurrentibus

motibus. e ¶*Ingenia Asiatica.*) *Comprehenduntur & hi qui fuerunt ex insulis quæ Asiæ adiacent. Anacreon quidem Teius fuit, & dicitur scripsisse carmina amatoria. Mimnermus uerò Colophonius, elegiarum scriptor nō incelebris. Antimachus & ipse Colophonius: hic cum carmen perobscurum recitaret in auditorio, omnesq; egrederentur auditores præter unum Platonem, ait, Plato mihi pro omnibus. Hipponax Ephesius Iambicorū scriptor, à tyrannis pulsus est patria. Alcæos duos fuisse Suidas autor est, Lyrinem unū, Athenis oriundum, Mitylenæū alterū, priscæ comœdiæ scriptorem insignem. Sappho ob sexum nō minus quàm ob poëticam celebrata. Xanthus è Sardibus urbe oriundus. Hic Lydorū historiam quatuor uoluminibus complexus est. Hecatæus Milesius natione, Protagorā habuit præceptorē, floruitq; Darij temporibus. Herodotus ob styli elegantiam inter Græcos historicos primatū tenuit, fuit autē Halicarnaseus. Ephorus Cumæus, & Theopompus Chius, uterque Isocratis discipulus, quorum alter freno, alter calcaribus indigebat.* f ¶*De septem sapientia præditis.*) *De eorum numero & nominibus, qui ob peculiarem quandam excellentiam, sapientiæ nomen adepti sunt, plurimum sunt autores diuersi. Lactantius Firmianus à principio quarti Diuinarum instit. ait, quòd hi septem primi de rebus naturalibus quærere ac disputare sunt ausi, sapientes haberi, appellariq; meruerunt. O miserum, inquit, calamitosumq; seculum, quo per orbem totum septem soli fuerunt qui hominum uocabulo cierentur. Nemo enim potest iurè dici homo, nisi qui sapiens est. Sed si cæteri omnes præter istos stulti fuerūt, ne illi quidem sapiētes, quia nemo sapiens esse uerè iudicio stultorum potest &c. Bias cum rogaretur, quod prudentis opus? Respondit: Cum poßit, nolle nocere. Quid stulti proprium? Non posse, & uelle nocere. Thaletis plurima sapienter dicta, præsertim hæc: Turpe quod ausurus, te sine teste time. Et, Vita perit, mortis gloria non moritur. Et illud: Quod facturus eris dicere sustuleris. Et, Crux est si metuas, uincere quod nequeas. Pittaci autem sunt hæc: Loqui ignorabit, qui tacere nescit. Bono probari malo, quàm multis malis. Pareto legi quisquis legem tuleris. Plures amicos re secunda compares, paucos amicos rebus aduersis proba. De Cleanthe habes apud Laërtium lib. 7. Anaxagoras non modò generis gloria & opibus, uerùm animi quoque magnitudine clarißimus fuit. Omne enim patrimonium, ut liberius studijs incumberet, suis sponte concesßit. Indignanti cuidam ac molestè ferenti quod in alieno solo moreretur, Bono, inquit, esto animo, idem enim undiq; in infernum descensus est. Rogatus cuius rei causa natus esset, Inspiciendi, inquit, cœli & solis atq; lunæ. Fuit enim ipse naturæ singularis indicator, uel, ut alij legendum censent, indagator.* g ¶*Heraclitus.*) *Inter cætera fuit Heraclito peculiaris in uerbis obscuritas, & hinc factum est ut cognomento* σκοτεινὸς *diceretur. Hic ex igne omnia credidit esse nata.* h ¶*Asiam excipit Phrygia.*) *Phryges in extremitate Asiæ minoris habent confines accolas Bithyniæ, & Apamæa urbs, quæ olim Celenæ, in altera Phrygia est, iuxta fontem scilicet Mæandri. Lactantius super 4. Thebaidos dicit Celenas esse Lydiæ ciuitatem, in cuius antro Marsyam ab Apolline uictum, quum certaret cum eo tibiarum cantu, ac supplicio affectum fuisse à tortoribus, de cuius sanguine fluuium eiusdem nominis natum fabulantur. De hoc flumine scribit Quintus Curtius lib. tertio: Illa tempestate media mœnia interfluebat Marsyas amnis, fabulosis Græcorum carminibus inclytus. Fons eius ex summo montis cacumine excurrens in subiectam petram, magno strepitu aquarum cadit, inde diffusus circumiectos rigat campos: liquidus, & suas duntaxat undas trahens. Itaque color eius placido mari similis, locum poëtarum mendacio fecit: quippe traditum est, Nymphas amore amnis retentas, in illa rupe considere. Cæterum quandiu intra muros fluit, nomen suum retinet: at cum extra munimenta se euoluit, maiore ui ac mole agentem undas, Lycum appellant.* i ¶*Audaces in deum.*) *Pallas inuenta à se tibia, cum buccis tumidis ex aquis se conspexisset, eam tibiam in Tritonem Libyæ paludem abiecisse fertur. Eam cum Marsyas Satyrus reperisset, tractareq; didicisset, Phœbū prouocare ausus est, à quo cum uictus fuisset detracta eius pelle, & in alta platano suspensa, in flumen sui nominis cōuersus est: unde & uallis illa Aulocrene*

tibus ripis flexuoſus inter Cariam & Ioniã præcipitat in ſinum, qui Miletum diuidit & Prienem. Ipſa [k] Phrygia Troadi ſuperiecta eſt, aquilonia parte Galatię collimitata, à meridiana Lycaonię, Piſidiæ, Mygdoniæq; contermina. Eadem ab oriente uicina Lydiæ, à ſeptentrione Myſiæ, Cariæ: à parte qua dies medius eſt, mõs Lydiæ Tmolus croco florentiſsimus, amnis Pactolus, quem aurato fluore incitum, aliter χρυσορρόαν uocant. In [l] his locis animal naſcitur quod Bonaſum dicunt, cui taurinum caput, ac deinceps corpus omne, tantum iuba equina: cornua autẽ ita multiplici flexu in ſe recurrentia, ut ſi quis in ea offendat, nõ uulneretur. Sed quicquid præſidij monſtro illi frons negat, aluus ſufficit. Nam cũ in fugam uertit, proluuie citi uentris fimũ egerit per longitudinẽ trium iugerum, cuius ardor quicquid attigerit, adurit: ita egerie noxia ſummouet inſequentes. [m] Miletos Ioniæ caput, Cadmi olim domus, ſed eius qui primus inuenit proſæ orationis diſciplinam. Non longè Epheſo Colophon ciuitas, nobilis oraculo Clarij Apollinis. Vnde haud procul Minas mons ſurgit, cuius uertices de nubibus ſuperuolantibus futuræ tempeſtatis ſignificant qualitatem. Caput Mæoniæ Sypilus excipit, Tantalis antea dicta, & in illam uocabuli memoriam orbitatibus data Niobe. Smyrnã Melas circunfluit, inter flumina Aſiatica facile præcipuus amnis. Smyrnæos uerò campos fluuius Hermus ſecat, qui ortus Dorylao Phrygiæ, Phrygiam ſcindit à Caria. Hunc quoq; Hermum fluctibus aureis æſtuaſſe antiquitas credidit. Smyrna, unde præcipuè nitet, [n] Homero uati patria extitit, qui poſt Ilium captum anno ducenteſimo ſeptuageſimo ſecundo, humanis rebus exceſsit, Agrippa Syluio Tyberini filio Albæ regnãte, anno ante urbem cõditam centeſimo ſexageſimo. Inter quem & Heſiodũ poëtam, qui in auſpicijs Olympiadis primæ obijt, centũ trigintaocto anni interfuerunt. [o] In Rhetæo littore Athenienſes & Mitylenæi ad tumulum ducis Theſſali Achilleon oppidum

uocata eſt, ab αὐλοῦ, id eſt, tibia, & κρήνης, id eſt, fonte, in quem iſidem cõuerſus dicitur.

k ¶ *Phrygia Troadi ſuperiecta.) Hæc nõ per omnia quadrant cum Ptolemæi prima Aſiæ tabula, quippe qui Phrygiam unã deſcribit iuxta Troadem maritimã urbem è regione Cherſoneſi. In monte uerò Lydiæ Tmolo, & fluuio Pactolo, nulla eſt diſcrepantia. Pactolum Græci alio nomine uocãt χρυσορρόαν, id eſt, aurifluum: χρυσὸς enim aurum, & ῥέω fluo ſignificat. Poëtæ fabulantur Midam Lydorũ regem in aurũ uerſum, iubente Libero patre in Pactolo ſe flumine lauiſſe, uimq; aureã tinxiſſe flumen, ut ſcilicet de corpore eius uis aurea manarit in flumen. Plin. cap. 4. lib. 33. aſſerit aurum apud nos tribus modis reperiri: fluminũ ramentis, ut in Tago Hiſpaniæ, Pado Italiæ, Hebro Thraciæ, Pactolo Aſiæ, Gange Indiæ, nec ullum abſolutius, inquit, aurũ eſt, ut curſu ipſo trituq; politũ. Alio modo puteorũ ſcrobibus effodi, & tertio ruina montium.*

l ¶ *In his locis animal naſcitur.) Sunt qui aſſerunt Solinũ hic erraſſe, & Pliniũ nõ rectè legiſſe, qui hoc animal dicit inueniri in Pæonia Thraciæ uel Macedoniæ regione, & nõ in Mæonia Aſiæ, ut Plinius ipſe uidetur legiſſe. Vide Pliniũ de hoc animali cap. 15. lib. octaui.*

m ¶ *Miletos.) Inuenies omnes iſtas urbes, Miletum, Prienam, Colophonem &c. quæ hic commemorantur, in Ptolemæi tabula Aſiæ prima. Miletus genuit ciuem Cadmũ, qui primũ proſaicam orationẽ condere inſtituit, fuitq; alius ab eo Cadmo qui ex Phœnice oraculo monitus in Bœotia Thebanæ urbis extitit primus autor. Vide de hac urbe Melam Pomp. lib. 1. ubi & originẽ oraculi Clarij Apollinis explicat. Meminit & Plin. cap. 103. lib. 2. Colophone, inquiens, in Apollinis Clarij ſpecu lacuna eſt, cuius potu mira redduntur oracula, bibentiũ breuiori uita. De Sipylo monte, qui antea Tantalus dicebatur, ſcribit Plinius cap. 29. quinti. Habetur & in Ptolemæo. De orbitatib. Niobes multa fabulatur Ouid. Metamor. lib. 6.*

n ¶ *Homero uati.) Autore Archilocho in libello ſuo de temporibus, floruerũt uarijs temporibus ac locis octo Homeri: & hinc eſſe uidetur quòd de Homeri poëtæ tempore nõ cõuenit inter autores. Quidam enim eum ante deſcenſum Heraclidarum ponunt, ut eſt Crates. Eratoſthenes dicit eum fuiſſe poſt centeſimum annum Troianæ captiuitatis. Ariſtarchus Ionica emigratione, hoc eſt, poſt annum centeſimum. Philochorus poſt captam Troiam anno 180. Apollodorus Athenien. poſt 240. annum euerſionis Ilij. Alij aliter ſenſerunt. Sic quidam uolunt Homerum & Heſiodum poëtam eodem tempore uixiſſe: alij aſſerunt Homerum fuiſſe multis antè ſeculis quàm Heſiodus fuerit.*

o ¶ *In Rhetæo littore.) Plinius capite 30. libri quinti ſic inquit: Extra ſinum ſunt Rhetæa littora, Rhetæo & Dardanio & Ariſbe oppidis habitata. Fuit & Achilleon oppidum iuxta*

tumulum

oppidum condiderũt, quod propémodum interijt. Deinde interpositis quadraginta fermè stadijs, in altero cornu eiusdẽ littoris ob honorem Salaminij Aiacis alterum oppidum, cui Aeantio datũ nomen, Rhodij extruxerunt. At iuxta Ilium [p] Memnonis stat sepulchrum, ad quod sempiternò ex Aethiopia cateruatim aues aduolant, quas Ilienses Memnonias uocãt. Cremutius autor est, has easdem anno quinto in Aethiopia cateruatim coire, & undiqueuersum quousquã gentium sint, ad regiam Memnonis cõuenire. Mediterranea, quę sunt supra Troadis partem, Teutrania tenet regio, quæ prima Mysorũ fuit patria. Perfunditur Teutrania Caico flumine. Per omnẽ Asiam [q] Chamæleon plurimus, animal quadrupes, facie qua lacertæ, nisi crura recta & longiora uentri iungerentur, prolixa cauda, eademq; in uertiginem torta, hamati ungues subtili aduncitate, incessus piger, & ferè idem qui testudinum motus: corpus asperum, cutem qualem in Crocodilis deprehendimus, subducti oculi, & recessu con cauo introrsum recepti, quos nunq; nictatione obnubit. Visum deniq; non circunlatis pupillis, sed obtutu rigidi orbis intentat. Hiatus eius æternus, ac sine ullius usus ministerio, quippe cum neq; cibum capiat, neq; potu alatur, nec alimento alio quàm haustu aëris uiuat. Color uarius, & in momento mutabilis, ita ut cuicunq; rei se cõiunxerit, concolor ei fiat. Colores duo sunt quos fingere nõ ualet, rubrus & cãdidus: cæteros facilè mentit̃. Corpus penè sine carne, uitalia sine liene, nec nisi in corculo pauxillum sanguinis deprehenditur. Latet hyeme, producitur uere. Impetibilis est Coraci, à quo cum interfectus est, uictorem suum perimit interemptus. Nam si uel modicum ales ex eo ederit, ilicò moritur. Sed [r] Corax habet præsidium, ad medelam natura manũ porrigente. Nam cum afflictum se intelligit, sumpta fronde laurea recuperat sanitatem. [s] Pythonis Come est in Asia, locus in campis patentibus, ubi primo aduentus sui tempore Ciconiæ aduolant, & eam quę ultima aduenerit, laniant uniuersæ. Aues istas ferunt linguas non habere, uerùm sonum quo crepitant, oris potius quàm uocis esse. Eximia illis [t] inest pietas: etenim quantũ temporis impenderint

tumulum Achillis, conditum à Mitylenæis & mox Atheniensibus, ubi classis eius steterat. De sepulchro Achillis & Aiacis in his locis, meminit etiam Diodorus Siculus in Alexandro, hoc est, 17. historiarum libro.

p ¶ Memnonis stat sepulchrum.) Memnon Titani & Auroræ filius, Priamo cum uiginti peditum millibus, ducentis curribus auxilium ferens, ab Achille peremptus est. Huius exusti corporis fauillæ, Auroræ matris precibus in uolucres uersæ sunt, & ob id Memnonides nuncupatæ. Hæ Memnonis memores, annis singulis sepulchrum eius adeuntes, manibus ipsius frequenter parentant. Fabulam refert Ouidius 13. Metamorphoseos.

q ¶ Chamæleon.) Græci χαμαὶ humile & paruum dicũt, inde chamæleon, quasi paruus leo: de quo Plin. scribit capite 33. octaui: Figura & magnitudo erat lacerti, nisi crura essent recta & excelsiora. Latera uentri iunguntur, ut piscibus, & spina simili modo. Eminet rostrum, ut in paruo sit haud absimile suillo. Cauda prælonga in tenuitatem desinens, & implicans se uiperinis orbibus: ungues adunci: motus tardior ut testudini: corpus asperũ ut Crocodilo: oculi in recessu cauo, tenui discrimine, prægrandes & corpori cõcolores: nunquam eos aperit, nec pupillæ motu, sed totius oculi uersatione circunspicit. Ipse celsus hianti semper ore. Solus animalium nec cibo nec potu semper alitur, nec alio quàm aëris alimento. Circa caprificos ferus, innoxius alioquin. Et coloris natura mirabilior: mutat nanq; eum subinde, & oculis & cauda & toto corpore, redditq; semper quencunque proximè attingit, præter rubrum candidũq;. Defuncto pallor est: caro in capite & maxillis & ad cõmissurã caudæ admodum exigua, nec alibi toto corpore. Sanguis in corde & circa oculos tantùm: uiscera sine splene. Hybernis mensibus latet ut lacerta. Ab hoc animãti natum adagiũ apud Græcos, χαμαιλέοντος εὐμεταβολώτερος, id est, Chamæleonte mutabilior, de homine omnino inconstanti & uario.

r ¶ Corax.) Græci κόρακα coruum dicunt. Plinius cap. 27. octaui inquit: Coruus occiso chamæleonte, qui etiam uictori nocet, lauro infestum uirus extinguit.

s ¶ Pythonis Come est.) Plinius cap. 23. decimi: Pythonis comen uocant in Asia patentibus campis, ubi ciconiæ congregatæ inter se cõmurmurant: eam deniq; quæ nouissimè aduenit, lacerant, atq; ita abeunt. Honos his serpentiũ exitio tantus, ut in Thessalia capitale fuerit occidisse ciconiam.

t ¶ Inest pietas.) Ciconias genitorũ senectutẽ inuicem educare inuul-

penderint fœtibus educandis, tantum & ipsæ à pullis suis inuicem aluntur. Ita enim impense nidos fouent, ut incubitus assiduitate plumas exuant. Noceri eis, omnibus quidem locis nefas ducunt, sed in Thessalia uel maximè, ubi serpentum immanis copia est, quos dum escandi gratia insectantur, regionibus Thessalicis plurimum mali detrahunt. [u] Galatiam primis seculis priscæ Gallorum gentes occupauerunt, Tolistobogi, & Voturi, & Ambiani, quæ uocabula adhuc permanent: quamuis Galatia unde dicta sit, ipso sonat nomine.

gatum est. Sed sunt qui Meropes idem facere confirment, uicemq́; reddi, ut parentes non modò senescentes, uerumetiam statim, cum iam datur facultas, alantur opera liberorum: nec patrem aut matrē exire, sed in cubili manentes, pasci labore eorum quos ipsi genuere, enutrierūt, educarūt. Hinc in parentū pietatem sumptū adagium, ἀντιπελαργεῖν, id est, mutuā beneficiorū uicem rependere, subaudi, conuenit. u ¶*Galatiam.) Plin. cap. 32. quinti sic scribit: Dicendum simul uidetur & de Galatia, quæ superposita agros maiori ex parte Phrygiæ tenet, caputq́; quondam eius Gordiū. Qui partem eam insidere Gallorum, Tolistobogi & Voturi & Ambiani uocantur. Hæc Galatia, uel, ut alij uocant, Gallogræcia, olim fuit occupata à Gallis duce Brennone, habetq́; montem magnum Olympum. Alius est in Mysia minoris Asiæ, & tertius altißimus in Græcia, inter Thessaliam & Macedoniam, qui nubes transcendit, unde & pro cœlo aliquando capitur.*

De Bithynia, & Hylæ raptu, deq́ Annibalis exitu ac sepulchro.

Cap. LIIII.

Bithynia in Ponti exordio ad partem solis orientis, aduersa Thraciæ, opulenta, ac diues urbiū, à fontibus Sangarij fluminis primos fines habet, antè Bebrycia dicta, deinde Mygdonia, mox à Bithyno rege Bithynia. In ea Prusiadem urbem prætermeat Hylas flumē, & alluit Hylas lacus, in quo resedisse credunt delitias Herculis [a] Hylam puerum [b] Nymphis rapinam, in cuius memoriam usq; adhuc solenni cursitatione lacum populus circuit, & [c] Hylam uoce clamant. In Bithynio quoq; agro [d] Libyssa locus Nicomediæ proximus, sepulchro Annibalis famæ datus, qui post Carthaginense iudiciū transfuga ad regem Antiochum, deinde post Antiochi apud Thermopylas pugnam tam malam, fractumq; regem fortunæ uicibus, in hospitium [e] Prusię deuolutus, ne traderetur Tito Quintio ob hanc causam in Bithyniā misso, captiuusq; Romā ueniret, ueneni mali poculo animā expulit, & à Romanis se uinculis morte defendit.

SCHOLIA CAP. LIIII.

Bithynia olim Bebrycia dicta fuit, sed cum incolæ eius tempore belli ex ea fugerent & consedissent iuxta flumen Bithym, cogente fame reuersi sunt in Bebryciā, uocatiq́; Bithyni. Alij uerò Bithym Iouis & Thracis filium, eorū regem primū extitisse affirmant, à quo regio ipsa Bithyniæ nomen sortita putatur. Sūt alij qui scribūt ex Europa transisse Mysas, Phrygos & Thynos, à quibus appellantur Mysi, Phryges & Bithyni. a ¶*Hylam puerum.* (*Hylas iste regis Dryopum filius, patre interfecto secutus est Herculem, studio uirtutis eius ardens. Quumq́; Hercules ex comitatu Argonautarum in Mysia receßisset ad materiam quærendam remi, quem fractum uolebat reficere, & Hylas ad hauriendam aquam Ascanij fluminis urnam extulisset, dum accedit ad ripā, adamatus est à Nymphis: cumq́; eum in fonte perijsse cognitum esset, sacra sunt ei instituta, quibus mos fuerat ut eius nomen clamaretur in fontibus. Strabo lib. 12. ait eum apud Arganthonium montem raptum fuisse: quo loco adhuc, inquit, festa quædam apud Prusienses celebrantur, in quibus per montes uagi ac saltantes, Hylam uocant, quasi in syluas ad illum inquirendum egrediantur.* b ¶ *Nymphis rapinam.) Quidam scribunt Hylam ab omnibus Nymphis eius loci raptum, alij ab una tantum Nympha, quidam eum in mare lapsum mersumq́; perisse.* c ¶*Hylam uoce clamant.) Quia isto clamore nihil efficitur, hinc natū est prouerbiū, ὕλαν κραυγάζειν, id est, Hylan inclamare: diciturq́; in eos qui clamore suo nihil proficiunt.* d ¶ *Libyssa.) Est Libyssa nomen gentile à Libya deductum: unde locus in quo Hannibal Libyssus fuit sepultus, dictus est Libyssa. Profugit autem in Asiam re male gesta apud Carthaginenses, metuens ne petenti Scipioni dederetur.*

e ¶ *Prusiæ.) Post uictum apud Thermopylas Antiochum, Hannibal ad Prusiam Bithyniæ regem confugit: cumq́; Prusiæ leuitatem expertus esset, & Romanorū inexplicabile odium in se cerneret, curauit ut iter aliquod præparatum fugæ haberet, & ob id septem exitus è domo fecit, quosdam etiam occultos, ne custodia sepiretur. Sed imperio regis effectum est, ut tota domus custodijs uallaretur, ne quisquam inde elabi posset. Hannibal*

nibal poſteaquam eſt ei denunciatum, milites regis etiam deuios & occultos obſeruare exitus, ut effugere non poßit, uenenum, quod multò antè præparatum ad tales habebat caſus, popoſcit: Liberemus, inquit, diuturna cu*ra populum* Romanum, *quandò mortem ſenis expectare longum cenſent: nec magnam nec memorabilem ex inermi, proditor* Flaminius *(qui ſcilicet regem* Pruſiam *corruperat) uictoriam feret.* Mores *quidem populus* Rom. *quantum mutauerit, uel hic dies argumento erit.* Patres *eorum* Pyrrho *regi hoſti armato exercitum in* Ita*lia habenti, ut à ueneno caueret, prædixerunt: hi legatum conſularem* Flaminium *miſerunt, qui* Pruſiam *induceret ad ſcelus occidendi hoſpitis.* Execratus *deinde in caput regnumq́;* Pruſiæ *& hoſpitales, deos uiolatæ ab eo fidei teſtes inuocans, poculum exhauſit.* Vide Liuium *lib. 39. ab urbe condita.*

De ora Pontica. Cap. LV.

IN ora Pontica poſt Boſphori fauces & Rheſum amnem, portumq́ Calpas, Sangaris fluuius ortus in Phrygia, dictusq́ à pleriſq́ †Coralius, exordium facit Mariandini ſinus, in quo oppidum Heraclea, oppoſitum [a]Lyco flumini: & [b]Acone portus, qui prouētu malorum graminum uſq́ eò celebris eſt, ut noxias herbas aconita illinc nominemus. Proximus inde [c]Acheruſius ſpecus, quem foraminis cæci profundo aduſq́ inferna aiunt patêre.

†alis, Sangarius

SCHOLIA CAP. LV.

Sunt qui Pontum *dicunt eſſe id mare, quod inter* Mæotidem *paludem &* Tenedon *inſulam interiacet, dictum* Pontus *à* ποντίζω, *mergo, quòd in eo plurima mergi ſoleant.* Iuxta *fauces* Boſphori *eſt amnis* Rheba *quem alij* Rheſum *dixerunt, deinde* Pſillis *&* Calpa. *Eſt &* Sangarius *inclytus fluuius, originem habens in* Phry*gia, accipiēs uaſtos amnes, inter quos* Tem*brogius numeratur &* Gallus. *Sunt qui* San*garium uocant* Coralium, *à quo incipiunt* Mariandini *ſinus.* Solinus *eum fluuium uocat* Sangarium, *niſi mendum ſit in codice eius.*

a ¶*Lyco flumini.)* Quædam *exemplaria habent hic, oppidumq́;* Heraclea Celeceno *appoſitum, ſicut &* Hermolaus *cap. 1. ſexti caſtigationū* Plinianarū *cōtendit, nō* Lyco *flumini legi oportere, qui per* Heracleen*ſem agrum meat, ſed fluuius ille ſit* Celex. Apud Ptolemæū *nec* Celex *nec* Lycus *in* Bithynia *inuenitur.*

b ¶Acone.) *Ab hoc loco denominata eſt herba illa noxia aconitū, etiamſi* Græci ἀκόνην *cotem dicant, quòd in dura caute aconitū creſcat.* Poëtæ *ſcribunt aconitum prius fuiſſe innoxium, ſed contactum ſpuma* Cerberi, *uim contraxiſſe ueneni.* Accipitur *etiam nonnunquam aconitum pro quocunq; præſentiſſimo ueneno.* De aco*nito plura* Plinius *cap. 2. & 3. lib. 27.*

a ¶*Acheruſius ſpecus.)* Nomen *ſumptum ab* α *ſine, &* χαῖρον *lætitia, quòd locus is careat omni lætitia.* Scribit Pomp. Mela *lib. 1.* Iuxta *ſpecus, inquit, eſt* Acheruſia, *ad manes, ut aiūt, peruius, atq; inde extractum* Cerberum *exiſtimant.* Eſt *& in* Italia *palus* Acheruſia *prope* Puteolos *&* Cumas, *ex quo loco mortui tranſmittuntur, perſoluto prius* Charonti *numo pro* Stygiæ *paludis tranſnatatione.*

De Paphlagonia, & Venetorum origine. Cap. LVI.

PAphlagoniam limes à tergo Galaticus amplectit. Ea Paphlagonia Carambi promontorio ſpectat Tauricam, conſurgit Cytoro monte, porrecto in ſpacium trium & ſexaginta millium, inſignis [a]loco Heneto: à quo (ut Cornelius Nepos perhibet) Paphlagones in Italiam tranſuecti, mox Veneti ſunt nominati. Plurimas in ea regione urbes Mileſij condiderunt. [b]Eupatoriam Mithridates, quę ſubacta à Pompeio Pōpeiopolis eſt dicta.

SCHOLIA CAP. LVI.

Ptolemæus *includit* Paphlagoniam *regioni* Galatiæ, *ut ſcilicet oram maris* Ponti*ci occupet: at* Cytori *montis non meminit, ſed oppidi haud procul ab* Amaſtri *arce, quam &* Ptolemæus *ponit, diſtātis.* Scribit Plinius *cap. 17. lib. 16.* Cytorum *montem plurimam habere buxum.*

a ¶Loco Heneto.) *Ab* Henetis Paphlagoniæ *populis, quidam putant emerſiſſe* Venetos Ita*liæ populos.* Sunt *autem qui oppidum* He*netorum in* Paphlagonia *haud multum diſtare aiunt ab* Amaſtri. Alij *aiunt* Hene*tiam nationem quondam fuiſſe* Cappadoci*bus finitimā, quæ militauerit cum* Cimme*rijs, & poſtea* Adriam *peruenerit.* Id *ſemel conſtat apud omnes ſcriptores,* Henetos *olim clariſſimam fuiſſe nationē* Paphlagonum, *ex qua* Pylemon *fuit, cum quo plurimi ex illis militarunt.* Amiſſo *autem duce, poſt captam* Troiam *in* Thraciam *traiecerunt, erranteſq́; in eam regionem deuenere quæ nunc* Henetia *ſeu* Venetia *appellatur.*

b ¶Eupatoriam.) *De hac* Plinius *ſic ſcribit cap. 2. lib. 6.* Amyſſo *iunctum fuit oppidum* Eupatoria, *à* Mithridate *conditum: uicto autem eo,* Pompeiopolis *utrunque appellatum eſt.*

De Cappadocia, & in ea equorum natura. Cap. LVII.

CAppadocia gentiũ uniuerſarũ quæ Pontũ accolunt, præcipuè introrſus recedit. Latere læuo utraſq; Armenias, & Comagenẽ ſimul tranſit, dextro plurimis Aſiæ populis circunfuſa: attollit̃ ad Tauri iuga, & ſolis ortũ. Præterit Lycaoniã, Piſidiam, Ciliciam. Vadit ſuper tractũ Syriæ Antiochię, parte regionis alterius in Scythiam pertendens, ab Armenia maiore diuiſa Euphrate amne: quæ Armenia, unde Pariedri montes ſunt, auſpicat̃. Multæ in Cappadocia urbes inclytæ. Verũ ut ab alijs referamus pedem, coloniam Archelaidem, quam deduxit Claud. Cæſar, [a]Halys pręterfluit. Neocæſareã fluuius Lycus alluit. Melitam Semiramis cõdidit. [b]Mazacham ſub Argæo ſitam, Cappadoces matrẽ urbium numerãt: qui Argæus niualibus iugis arduus, ne ęſtiuo quidem torrente pruinis caret, quemq; indigenę populi habitari deo credunt. Terra illa ante alias altrix equorũ, & prouentui equino accõmodatiſſima eſt, quorũ hoc in loco ingeniũ reor proſequendũ. Nam equis ineſſe iudiciũ, documentis plurimis patefactũ eſt, cum iam aliquot inuenti ſint, qui non niſi primos dominos agnoſcerent, obliti manſuetudinis, ſi quãdo mutaſſent cõſueta ſeruitia. Inimicos partis ſuæ norunt, adeò ut inter prælia hoſtes morſu petant. Sed illud maius eſt, quòd rectoribus perditis quos diligebant, accerſunt fame mortẽ. Verùm hi mores in genere equorũ præſtantiſſimo reperiunt̃. Nam qui infra nobilitatẽ ſunt ſati, nulla documẽta ſui præbuerũt. Sed ne quid uideamur dicendi licentia cõtra fidem arrogaſſe, exemplũ frequens dabimus. Alexãdri Magni equus [c]Bucephalus dictus, ſiue de aſpectus toruitate, ſeu ab inſigni, quod taurinum caput armo inuſtũ gerebat, uel quod de fronte eius quædam extantiũ corniculorũ minæ protuberabãt, cum ab equario ſuo aliàs etiã molliter ſederet̃, accepto regio ſtratu neminem unquam alium præter dominũ uehere dignatus eſt. Documẽta eius in prælijs plurima ſunt, quibus Alexandrũ è duriſſimis certaminib. ſoſpitem opera ſua extulit: quo merito effectum, ut defuncto in India, exequias rex duceret, & ſupremis ſepulchrũ daret: urbem etiam conderet, quam in nominis memoriam Bucephalam nominauit. [d]Equus C. Cæſaris nullum præter

Cæſarem

SCHOLIA CAP. LVII.

Cappadociam Plinius *putat cap.3.lib. ſexti, à Cappadoce amne dictam, cum antè* Leucoſyria *diceretur. Sunt qui eam ſic dictam uelint à Cappadoce* Nini *filio.* Regio *ipſa eſt aſpera, ut incolæ ueſci cogantur cibis non quibus uolunt, ſed quos habent.* Potu *nõ uini utuntur, ſed aquæ.* Non *ficus ad comedendum, nec aliud quicquam boni habent.* Fuiſſe Cappadoces *malis moribus affectos, illud iactatum uulgò indicio eſt,* τρία κάππα κάκιστα, *id eſt, tria cappa peſſima.* Id *Suidas de Cretenſibus, Cilicibus & Cappadocibus dictum refert.* a ¶Halys.) *Herodotus ſcribit hunc fluuiũ interfluere Syros,* Cappadoces, Paphlagonesq; : *Ptolemæus uerò originem & exitum eius deſcribit in* Paphlagonia. Et *quando Solinus dicit* Neocæſaream *ſitam iuxta fluuium* Lycum, *à* Ptolemæo *is fluuius nominatur* Iris.

b ¶Mazacham.) *Semper, inquit Sex.* Rufus, *in auxilio* Romanorũ *fuerũt* Cappadoces, *& ita maieſtatem coluere* Romanã, *ut in honorem* Auguſti *Cæſaris* Mazacha *ciuitas* Cappadociæ *maxima, Cæſarea nuncuparetur. Sita autẽ eſt ſub* Argæo *monte omnium altiſſimo, qui ſemper in ſummo niues habet.* *c* ¶Bucephalus.) *Dictio compoſita* ἀπὸ τοῦ βοὸς καὶ κεφαλῆς, *quòd equus ille haberet caput bubulo capiti perſimile.* Vnde Plinius: Eidem Alexãdro *& equi magna raritas contigit,* Bucephalon *eum uocarunt, ſiue ab aſpectu toruo, ſiue ab inſigni taurini capitis armo impreſſi. Sedecim talentis ferunt ex* Philonici *Pharſali grege emptum, etiam tum puero capto eius decore.* Neminem *hic alium quàm* Alexandrum *regio inſtratus ornatu recepit in ſedem, alios paſſim reijciens.* Ex *multis periculis in prælio regem eripuit, multaq; alia egregia fecit hic equus, propter quæ rex defuncto ei duxit exequias, urbem tumulo circundedit nomine eius.* Finiuit *autem uitam trigeſimum iam nactus annum, non ullo uulnere, ſed ætate ſimul & labore æger factus in caſtris. Strabo libro 15. ſcribit, à latitudine frontis hunc equum dictum* Bucephalum, *cecidiſſeq; eum in prælio, quo ab* Alexandro *Porus uictus fuerat: quo loco* Bucephalam *&* Niceam *urbes condidit, primã ab equo, alteram à uictoria appellauit.*

d ¶Equus C. Cæſaris.) *Suetonius libro primo:* Vtebatur *autẽ, inquit, equo inſigni, pedibus propè humanis, & in modum digitorum ungulis ſciſſis, quem natum apud ſe*

Cæsarem dorso recepit: cuius primores pedes facie uestigij humani tradunt fuisse, sicut antè Veneris genitricis simulacrum eadem hac effigie locatus est.[e] Regem Scytharum cum singulari certamine interemptũ, aduersarius uictor spoliare uellet, ab equo eius calcibus morsuq; laniatus est.[f] Agrigentina etiã regio frequens est equorum sepulchris, quod supremorũ munus meritis datum creditur. Voluptatem his inesse,[g] Circi spectacula prodiderũt. Quidam enim equorum cantibus tibiarum, quidam saltationibus, quidam colorum uarietate, nõnulli etiam accensis facibus ad cursus prouocantur. Affectum equinũ lachrymæ probant. Deniq; interfecto Nicomede rege, equus eius inedia uitam expulit.[h] Quum prælio Antiochus Galatas subegisset, Centaretrij nomine ducis, qui in acie ceciderat, equum ouaturus insiluit, isq; adeò spreuit lupatos, ut de industria †curuatus, ruina & se & equitem pariter affligeret. In genia equorum & Claudij Cæsaris[i] Circenses probarunt, cum effuso rectore quadrigæ, cursus æmulos non minus astu quàm uelocitate præuerterent, & post decursa legitima spacia, ad locum palmæ spontè consisterent, uelut uictoriæ præmium postularent. Excusso quoq; auriga, quem Ratumenã nominabant, relicto certamine ad Capitolium quadriga prosiluit, nec antè substitit, quamlibet obuijs occursibus impedita, q̃ Tarpeium Iouem trina dextratione lustrasset. In huiusce animalis genere[k] ætas longior maribus. Legimus sanè equum adusq; annos septuaginta uixisse. Iam illud non uenit in ambiguum, quòd in annum tertium & tricesimum generant, utpote qui etiam post uicesimum mittantur ad sobolem reficiendam. Notatum etiam aduertimus,[l] Opuntem nomine equum ad gregariam uenerem durasse in annos quadraginta. Equarum libido extinguitur iubis tonsis: in quarum partu amoris nascitur ueneficium, quod in frontibus prẹferũt recens editi,

† cernuatus

quum aruspices imperiũ orbis terræ significare domino pronũciassent, magna cura aluit. Nec patientem *sessoris alterius primus ascendit, cuius etiã instar pro æde* Veneris genitricis *postea dedicauit.* e ¶Regem Scytharũ.) Ex Plin. *hæc sunt transsumpta, qui sic habet: Scythæ quidem equitatus & equorũ gloria strepunt.* Occiso *denique ipsorũ regulo ex prouocatione dimicante, hostem cum ad spoliandũ uictor uenisset, ab equo eius ictibus morsuq; confectum.*

f ¶Agrigentina regio.) Est Agrigentum *urbs in Sicilia: an uerò Solinus eam hic uelit significare regionem, nõ constat. Scribit* Plinius *cap.* 42. *octaui sic:* Agrigenti *complurium equorũ tumuli pyramides habent.*

g ¶Circi spectacula.) *In circo, ait* Plinius, *ad currus iuncti equi, non dubiè intellectum adhortationis & gloriæ fatentur. Item docilitas tanta est, ut uniuersus Sybaritani exercitus equitatus ad symphoniæ cantum saltatione quadam moueri solitus inueniatur. Iidem præsagiunt pugnam, & amissos lugent dominos, lachrymasq; interdum desiderio fundunt.* Interfecto Nicomede *rege, equus eius inedia uitam finiuit.*

h ¶Cum prælio Antiochus.) Plinius *habet hoc loco sententiam aliam à* Solino: *nam* Solinus *dicit* Antiochum *à* Centaretrij *occisi equo peremptum,* Plinius *autem è contrario* Antiochi *occisi* Centaretrium *conscendisse equum, sicq;* Centaretrium *exanimatum unà: nam spreuit equus ille lupatos & tyrannicos sessores, cernuatusq; ruina, seu in præcipitiũ se dans, se & insessorem peremit.* i ¶Circenses.) *Describit quoque* Plinius *hunc ludum cap.* 42. *libri octaui.*

k ¶Aetas longior.) *Refert* Plinius *ex* Aristotele *talia de ætatibus equorum:* Viuunt *quidem annis quinquagenis, fœminæ minore spacio.* Eædem *quinquennio finem crescendi capiunt, mares anno addito.* Generat *mas ad annos trigintatres, adiutus modò in attollenda priore parte corporis.* Sed *ad generandum paucis animalium minor fertilitas: qua de causa per interualla admissuræ dantur, nec tamen quindecim initus eiusdem anni ualet tolerare.* Gignunt *annis omnibus ad quadragesimum.* Aristot. *cap.* 22. *sexti naturæ animalium sic habet:* Vita *equorũ plurimis ad decimumoctauũ & etiam uicesimum annum, sed nonnulli etiam* 25. & 30. *egerunt, & si cura diligenter adhibeatur, uel ad quinquaginta protrahitur ætas.* Longißima *tamen uita in pluribus ad tricesimum annũ, quod magna ex parte fieri nouimus.* Fœmina *magna quidem parte* 25. *annos uiuere potest, sed iam nonnullæ etiam quadraginta uixere.* Minus *temporis mares uiuunt quàm fœminæ, propter coitum, & qui domi aluntur, minus quàm gregarij.* l ¶Opuntem nomine.) Est Opuns *oppidum* Eubœæ, *à quo* Opuntius *sinus dictus est.* Habet *ista* Solinus *ex* 22. *cap. sexti nat. animal. ubi* Aristoteles *sic ait:* Equum *apud* Opuntem *gregarium fuisse accepimus, qui annos* 40. *natus posset coire, sed adiumentum quoad sui pedes priores attollerentur desiderabat.* Vnde *uidetur sic legendum in*

editi, fuluo colore, caricis ſimile, [m] ἱππομανὲς nominatum: quod ſi præreptum ſtatim fuerit, nequaquam mater pullo ubera præbet uellicãda. [n] Quo quis acrior fuerit, ſpeiq́ maioris, eo profundius nares merſitat in bibendò. Mas ad bella nunquã producitur apud Scythas, eò quòd fœminæ leuare ueſicas etiam in fuga poſsint. [o] Eduntequæ ex uentis conceptos, ſed hi nunquam ultra triennium æuum trahunt.

Solino: Notatum etiam apud Opuntem nomine, equum ad gregariam uenerem &c. m ¶ἱππομανὲς.) *Dictio cõpoſita: eſt enim* ἵππος *equus, &* μανία *furia, quaſi equina furia. unde Ariſtot. cap. 22. ſexti nat. anim. Cum equa, inquit, peperit, ſtatim ſecundas deuorat, atq; etiã quod pulli naſcenti fronti adhæret, hippomanes dictum, magnitudine minus carica parua, ſpecie latiuſculum, orbiculatum nigrum. Hoc ſi quis prærepto odorem moueat, equa excitatur, furitq́; agnito eo odore. Quapropter id à ueneficis petitur & præripitur muliercululis. Et cap. 24. idem dicit: Quod hippomanes uocant, hæret quidem fronti naſcentis pulli, ut narratur, ſed equæ perlambentes abſtergentesq́; id abrodunt.* n ¶Quo quis acrior.) *Cum natus eſt equinus pullus, confeſtim licet indolem exiſtimare. Si hilaris, ſi intrepidus, ſi neque conſpectu nouæq́; rei auditu terretur, ſi ante gregem procurrit, ſi laſciuia & alacritate, interdum & curſu certaminis æqualis exuperat, ſi foſſam ſine cunctatione tranſilit, pontem flumenq́; tranſcendit, hæc erunt honeſti animi documenta.* o ¶Eduntequæ.) *Suprà cap. 36. eadem narrantur.*

De Aſſyria, deq́ unguentorum origine. Cap. LVIII.

ASſyriorum initium Adiabene facit: in cuius parte Arbelitis regio eſt, quem locũ uictoria Alexandri Magni non ſinit præteriri. Nam ibi copias Darij fudit, ipſúmque ſubegit, expugnatisq́ eius caſtris, in reliquo apparatu regis ſcrinium unguentis refertum reperit, unde primũ [a] Romana luxuria fecit ingreſſum ad odores peregrinos. Aliquantiſper tamen uirtute ueterum ab hac uitiorum illecebra defenſi ſumus, atque adeo in [b] cenſuram Publij Craſsi, & Iulij Cæſaris, qui edixerũt anno urbis conditę quingenteſimo ſexageſimoquinto, ne quis unguenta inueheret peregrina. Poſtmodum uicerunt noſtra uitia, & ſenatui adeò placuit odorũ delitia, ut ea etiam in penetralibus tenebris uterẽt: ſicut L. Plotium fratrem L. Plotij bis conſulis proſcriptum à triumuiris, in Salernitana latebra unguenti odor prodidit.

SCHOLIA CAP. LVIII.

Aſſyria unde habeat nomen illud, oſtendit Moſes in Geneſi cap. 10. ubi ſcribitur, quòd de terra illa, nempe Sinehar, prodierit Aſſur, ædificaueritq; Nineuen &c. Non igitur rectè dicunt qui Aſſyriam dictam putant à Syria, addita à fronte una ſyllaba, cũ primũ regnum in orbe terrarum poſt diluuium apud Aſſyrios ſub Nino ſurrexerit: cuius relicta uxor Semiramis, regni tenens gubernacula, extruxit Babyloniæ urbem ad Euphraten, amplitudine 300. ſtadiorũ, erigens in ea 300. turres, atq; pontẽ ſupra Euphraten faciens quinque ſtadiorum nobili materia, ſed arte nobiliore. Ptolemæus tradit lib. 6. Aſſyriam terminari à ſeptentrione Armeniæ parte iuxta Niphatem montem, ab occaſu Meſopotamia, à meridie Suſiana, ab oriente parte Mediæ. A Meſopotamia initium Aſſyriæ eſt Adiabene, in qua regione eſt urbs Arbella, quæ celebris facta eſt ob pugnam illam in qua Alexander Darium ſecundò uicit, iuxta uicum Gauſamelam, atque iuxta flumen Bumelum. Huius Aſſyriæ ultimus rex fuit Sardanapalus, homo molliſsimus & effœminatus, qui quum à Medis anno ante Christum natum 818. obſideretur, ne uiuus in hoſtium poteſtatem ueniret, pyram in regia ingentem ſtruxit, in Nino ſcilicet metropoli, & auro huc argentoq́; & omni ueſte precioſa congeſtis, uxoribus ad hæc & eunuchis omnibusq́; chariſsimis adductis, ſubacta face incendit. a ¶Romana luxuria.) *Scribit Florus cap. 12. tertij, quod Syria prima uicta, Romanos corruperit mores, id quod longè poſt deuictum Darium contigit. Darius enim primus inuexit luxuriam illam: nam quum expugnata eſſent caſtra eius, in reliquo eius apparatu Alexander cepit ſcrinium unguentorum, poſtea uoluptas eius, dicit Plinius, à noſtris quoque inter laudatiſsima atque etiam honeſtiſsima uitæ bona admiſſa eſt.* b ¶In cenſuram.) *Plinius capite 3. lib. 13. ſcribit: Quando id primùm ad Romanos penetrauerit, non facilè dixerim. Certum eſt Antiocho rege Aſiaq́; deuictis, urbis anno 565. P. Liciniũ Craſſum, L. Iulium Cæſarem cenſores edixiſſe, ne quis uenderet unguenta exotica: & cum L. Plotij bis conſulis cenſorisq́; frater id nõ obſeruaſſet, proſcriptus eſt à triumuiris in Salernitana latebra.*

De Medica arbore. Cap. LIX.

HOs terrarum ductus excipit Media, cuius arbor inclaruit etiã carminibus Mantuanis. Ingens ipsa, & cui tale fermè quale Vnedonibus folium est: tantum eo differt, quòd aculeatũ spinosis fastigijs hispidatur. Gestat mâlũ inimicũ uenenis, sapore aspero, & amaritudinis miræ: odoris autem fragrantia plusquam iucundũ, longeq; sensibile. Verũ pomorũ illi tanta ubertas inest, ut onere prouectus semper grauetur. Nam protinus atq; poma eius ceciderint maturitate, alia protuberant, eaq; tantum est opimitati mora, ut fœtus decidant antè nati. Vsurpare sibi nemora ista optauerũt & aliæ nationes, per industriam translati germinis & inserti, sed beneficium soli Mediæ datum, natura resistente terra alia non potuit mutuari.

SCHOLIA CAP. LIX.

Arbor Medica, cuius hic meminit Solinus, quam & Maro Mantuanus celebrauit secundo Georgicorum libro, à Plinio uocatur mâlus Assyria, & multi Latinorum putant esse Citreum, medeturq; uenenis. Folium eius est Vnedonis, intercurrẽtibus spinis. Pomum ipsum aliàs non manditur. Odore præcellit foliorum quoque, qui transit in uestes unà conditus, arcetq; animalium noxia. Arbor ipsa omnibus horis pomifera est, alijs cadentibus, alijs maturescentibus, alijs uerò subnascentibus. Naturam, formam, effectusq; huius arboris multis uerbis describit Theophrastus cap. 4. quarti libri de historia plantarum, additq; etiam Persicam uocari. Scribit Dioscorides cap. 167. lib. 1. pomum huius arboris esse oblongum, caperatumq; rugis, colore in aurũ inclinato, suaui odore, alioquin graui: semen habet pyro simile. Contra uenenum in uino bibuntur, aluum laxant, oris halitum & suauitatem cõmendant. Scribit Plinius cap. 3. lib. 12. in hæc uerba: Tentauere gentes transferre ad se propter remedij præstantiam fictilibus in uasis, dato per cauernas radicibus spiramento, sed nisi apud Medos & in Perside nasci noluit. Hæc est cuius grana Parthorum proceres incoquunt esculentis cõmendandi halitus gratia: nec alia arbor laudatur in Medis.

De Caspijs portis. Cap. LX.

CAspiæ portæ panduntur itinere manu facto, longo octo millibus passuum: nam latitudo uix est plaustro permeabilis. In his angustijs etiam illud inter alia difficile, quòd præcisorũ laterũ saxa liquẽtibus inter se salis uenis, exudant humorem affluentissimũ, qui mox ui caloris constrictus, uelut in glaciem coit. Ita labes inuia accessum negat. Præterea octo & uiginti millium passuum tractus omnis quoquò inde pergitur, nullis puteis uel fontibus, humo arida, sine præsidio sitit. Tum serpentes undique gentium conuenæ, à uerno statim die illuc confluunt. Ita periculi ac difficultatis cõcordia, ad Caspios, nisi hyeme, accessus negatur.

SCHOLIA CAP. LX.

De Caspijs portis autores passim multa scribunt, sed quæ sibi non ubiq; consonare uidentur. Nam quum hæ portæ in Caucaso monte apud Iberos inueniantur, quædam transmittunt ad campos equis pascendis aptos, & aquis multis absq; arte refertos, ubi Vnnorum gentes ferè omnes habitant usq; ad paludem Mæotidem pertingentes. Hæc Procopius lib. 1. belli Persici. Alij dicunt per eas portas aperiri ianuam ad Hyrcanos & Persas, itemq; fores eas esse Asiæ. Alij uerò sic scribunt: Ascendenti Iberorum montes, semita quædam in angustia multa stadijs supra quinquaginta producitur: ea siquidem uia in abrupto quodam ac penitus inuio desinit loco. Exitus autẽ nunquam apparet, præterquã porta quædam à natura inuenta, quæ Caspia antiquitus dicebatur. De his portis Plinius cap. decimoquarto, lib. 6. sic scribit: Causa portarum nominis eadem quæ suprà, interruptis angusto transitu iugis, ita ut uix singula meent plaustra. Longitudine octo M. passuum, toto opere manu facto. Dextra læuaq; ambustis similes impendent scopuli, sitiente tractu per 38. M. passus. Angustias impedit corriuatus salis è cautibus liquor, atq; eadem emissus. Præterea serpentiũ multitudo, nisi hyeme, transitum non sinit. Martianus cap. 37. libri sexti sic scribit: Caucasus portas habet quas Caspias dicunt, cautium præcisiones etiam ferreis trabibus obseratas, ad externorum transitum cohibendum. Quamuis uerno etiam serpentibus occludantur, à quibus ad Pontum ducenta millia passuum esse non dubium est. De Caspiorũ moribus Strabo 11. lib. Geographiæ sic scribit: Caspij parentes inclusos fame necant cum iam septuagesimũ annum excesserint: quibus in solitudine expositis, euentum eminus speculantur. Nam quos ab auibus è lectulis distrahi uiderint, felices putant: si à feris uel canibus, nequaquam: si à nullo, ducunt infelices. Sed & Hyrcani, qui, ut quibusdam placet, non alij à Caspijs sunt, suorum regum defunctorum corpora canibus obijciunt.

SCHOLIA CAP. LXI.

Plin.cap.16.lib.6. de hoc loco ita diſſerit: A Caſpijs *ad orientem uerſus regio eſt* Zapauortene,*uel,ut alij habent,* Zapaorte *dicta,& in ea fertilitatis inclytæ locus* Darieum *mons,gentes* Tapyri, Anariaci *&c.*

a ¶Direum.)*In quibuſdam exemplaribus ſcribitur* Clareium,*alij habent* Dareiũ. Ptolemæus *cap.2.ſexti ſic ait:*Daritis *in his locis regio nominatur. Idem* Tapyros *uocat*Tapuros. *b* ¶Margiana regio.)*De hac* Plinius *ſic ſcribit cap.16.lib.6. Sequitur regio* Margiana *apricitatis inclytæ, ſola in eo tractu uitifera, hinc inde incluſa montibus amœnis, ambitu ſtadiorum mille quingentorum, difficilis aditu propter arenoſas ſolitudines per centum uiginti millia paſſuum: & ipſa contra* Parthium *tractum ſita, in qua* Alexander Alexandriam *condiderat, qua diruta à barbaris,* Antiochus Seleuci *filius eodem loco reſtituit* Seleuciam,*quam alij* Antiochiam *uocãt.* Strabo *in ſecundo* Geographiæ *ſic ſcribit de* Margiana:*In* Margiana *uitem ſæpius inueniri aſſerunt,cuius ſtipitem duorum uix hominum ulnæ complectantur,racemũ duorum cubitorũ longitudinem implere &c.* Huius *regionis uinum quidam aſſerunt in uaſis nõ picatis ad generationes tres,id eſt, ad annos nonaginta perdurare.*

SCHOLIA CAP. LXII.

Tranſit in hoc capite Solinus *de* Margiana *in* Bactrianam, *& primùm mentionem facit de* Oxo *fluuio,& lacu unde is fluuius deriuatur, qui ab alijs* Oaxis, *à quibuſdã* Oaxus, *à* Ptolemæo *uerò* Oxia *nuncupatur.* Verba Plinij, *quæ* Solinus *hoc loco in ſuum tranſtulit librũ, ex cap.16.libri ſexti hæc ſunt:* Derbices, *quorum medios fines ſecat* Oxus *amnis, ortus in lacu* Oxo: *Syrmatæ,* Oxij, *Tagæ,* Heniochi, Bateni, *Saraparæ,* Bactri, *quorũ oppidum* Zariaſpe, *quod poſtea* Bactrum *à flumine appellatum eſt. Gens hæc obtinet aduerſa montis* Paropamiſi *&c.* Vltra *Sogdiani ſunt, oppidum* Panda, *& in ultimis eorum finibus* Alexandria *ab* Alexandro Magno *conditum oppidum. Aræ ibi ſunt ab* Hercule *&* Libero *patre conſtitutæ, item* Cyro *& Semiramide atq;* Alexandro.*Finis omnium eorum ductus ab illa parte terrarum includente flumine* Iaxarte, *quod Scythæ Silyn uocant.* Alexander *militesq; eius* Tanain *putauere eſſe. Tranſcendit eum amnẽ Dæmodamas Seleuci & Antiochi regum dux,*

De Direo & Margiana regione.

Cap. LXI.

A Caſpijs ad orientem uerſus locus eſt quod [a]Direum appellat̃,cuius ubertati non eſt quod uſpiam comparari queat:quem locum circunſidunt Tapyri, Anariaci,& Hyrcani. Ei proximat [b] Margiana regio inclyta cęli ac ſoli cõmodis,adeò ut in toto illo latifundio uitibus ſola gaudeat. In faciem theatralem montibus claudit̃, ambitu ſtadiorũ mille quingentorũ,inacceſſa penè ob incõmodum arenoſæ ſolitudinis, quæ per centũ & uiginti millia paſſuũ undique euerſum circũfuſa eſt. Regionis huius amœnitatẽ Alexãder Magnus uſqueadeo miratus eſt, ut ibi primũ Alexandriã conderet, quã mox à barbaris exciſam, Antiochus Seleuci filius reformauit,& de nuncupatione domus ſuæ dixit Seleuciam: cuius urbis circuitus diffunditur in ſtadia ſeptuagintaquinq;. In hãc Orodes Romanos captos Craſsiana clade deduxit. Et aliud in Caſpijs Alexander oppidũ excitauit,idq; Heraclea dictũ dum manebat: ſed hoc quoq; ab ijſdẽ euerſum gentibus,deinde ab Antiocho reſtitutũ, ut ille maluit, Achais poſtmodum nominatum eſt.

De Oxo amne, & circa eum gentibus: de itinere Liberi patris, Herculis, Semiramidis, & Syri regis termino,deq; Camelorum natura.

Cap. LXII.

OXus amnis de lacu Oxo orit̃, cuius oras Heniochi, Bateni, Oxyſtagæ accolunt,ſed præcipuã partẽ Bactri tenẽt. Bactris præterea eſt proprius amnis Bactros, unde & oppidũ quod incolũt, Bactrũ. Gentes huiuſce quæ ponè ſunt, Paropamiſi iugis ambiunt̃,quę aduerſa Indi fontib. terminant̃. Reliqua includit Oxus flumen. Vltra hos Panda oppidũ Sogdianorũ, in quorũ finibus Alexander Magnus tertiam Alexandriam condidit,ad conteſtandos itineris ſui terminos. Hic enim locus eſt in quo primùm à Libero patre, pòſt ab Hercule, deinde à Semiramide, poſtremò etiam à Cyro aræ ſunt conſtitutæ, quod proximum glorię omnes duxerũt, illò uſq; promouiſſe itineris ſui metas. Vniuerſi eius ductus duntaxat ab illa terrarum parte Iaxartes fluuius ſecat fines,quem tamen Iaxarten ſoli uocant Bactri: nam Scythæ Silyn nominant. Hunc eundem eſſe Tanain exercitus

Alexan-

Alexandri Magni crediderunt. Verùm Dæmodamas dux Seleuci & Antiochi, satis idoneus uero autor, transuectus amnem istum, titulos omnium supergressus est, aliumq; esse quàm Tanain deprehendit: ob cuius gloriæ insigne, dedit nomini suo ut altaria ibi statueret Apollini Didymæo.[a] Hoc est colliminium, in quo limes Persicus Scythis iungitur, quos Scythas Persæ lingua sua Sacas dicunt, & inuicem Scythæ Persas Chorsaros nominant, montemq; Caucasum Graucasum, id est, niuib. candicantem. Densissima hic populorū frequentia, cum Parthis legē placiti ab exordio moris incorrupta custodit disciplina. E quibus celeberrimi sunt Massagetæ, Essedones, Ariacæ, Sacæ, Dahæ, & Assæi. Post quos, immanissimis barbaris interiacentibus, de ritu aliarū nationū penè inconstanter definitum aduertimus. Bactri[b] Camelos fortissimos mittunt, licet & Arabia plurimos gignat. Verùm hoc differunt, quòd Arabici bina tubera in dorso habent, singula Bactriani. Hi nunquam pedes atterūt: sunt enim illis reciprocis quibusdam pulmunculis uestigia carnulenta: unde & contraria est labes ambulantibus, nullo fauente presidio ad nisum insistendi. Habentur in duplex ministeriū. Sunt alij oneri ferendo accōmodati, alij leues ad pernicitatem: sed nec illi ultra iustum pondera recipiunt, nec isti amplius quàm solita spacia uolunt egredi. Genituræ cupidine efferant̄ adeò, ut sæuiant cum uenerem requirunt.[c] Oderunt equinum genus. Sitim etiam in quatriduū tolerant.

quē maximè sequimur in his, arasq; Apollini Didymæo statuit. Hæc Plinius. Sunt qui aras Alexandri scribunt habuisse huiusmodi inscriptionē: Patri Ammoni, & Herculi fratri, & Mineruæ Palladiæ, & Ioui Olympo, & Samothracibus Cabyris, & Indico Soli, atq; Apollini Delphico. Aeneam quoq; columnam eodem loco erectam tradunt ijs uerbis: Alexander hic stetit.

a ¶Hoc est colliminium.) Plinius capite 17. libri sexti: Vltra sunt, inquit, Scytharū populi. Persæ illos Sacas uniuersos appellauere à proxima gente, antiqui Aramæos. Scythæ ipsi Persas Chorsaros, & Caucasum montem Graucasum, hoc est, niue candidum. Multitudo populorum innumera, & quæ cum Parthis ex æquo degat. Celeberrimi eorum Sacæ, Massagetæ, Dahæ, Essedones, Ariacæ, Rhymnici, Assæi &c. Et subdit ibidem: Nec in alia parte maiorē autorum inconstantiam credo, propter innumeras uagasq; gentes.

b ¶Camelos.) Vtuntur & Græci hac uoce κάμηλος, sed tam ipsi quàm Latini receperūt uocem ipsam ab hebraico gamal. Plinius cap. 18. octaui de camelis sic scribit: Camelos inter armenta pascit oriens, quorū duo genera, Bactriæ & Arabiæ: differunt, quòd illi bina habent tubera in dorso, hi singula, & in pectore alterum cui incumbant. Dentium superiore ordine, ut boues, carent in utroq; genere. Omnes autem iumentorū in his terris dorso funguntur, atq; etiam equitatu in prælijs. Velocitas inter equos, sed sua cuiq; mensura, sicuti uires: nec ultra assuetū procedit spacium, nec plus instituto onere recipit. Odium aduersus equos gerunt naturale. Sitim quatriduo tolerant. Implentur cum bibendi occasio est, & in præteritū & in futurū, obturbata cōculcatione prius aqua, aliter potu nō gaudent. Viuūt quinquagenis annis, quidam & centenis. Vtcunq; rabiem & ipsi sentiunt. Castrandi genus etiam fœminas, quæ bello præparentur, inuentum est. Fortiores ita fiunt coitu negato. Aristoteles cap. 1. nat. animal. de camelis sic scribit: Camelus proprium inter cæteras quadrupedes habet in dorso, quod tuber appellant, sed ita ut Bactrianæ ab Arabijs differant: alteris enim bina, alteris singula tubera habentur. Sunt etiam omnibus singula parte ima quale in dorso tubera, quibus incumbat reliquum corpus & firmetur, quoties in genua inclinantur. Papillas quatuor modò uaccæ habet camelus, caudam asino similem, genitale retro. Genua singula in singulis cruribus sunt & flexus artuum, non ut quidam perhibent plures, sed propter alui interuallum plures esse uidentur. Habet etiam talum similem bubulo. Clunes proportione magnitudinis paruos. Bisulcum id animal est, nec utrinq; dentatum: sed bisulcum sic est, ut pes parte posteriore scissus paululum sit ad flexum digiti secūdum, parte autem priore summa quadripartito findatur discrimine paruo, quantum primotenus digiti inflexu, & quiddam inter fissuras, perinde ut in anserum pedibus, adiectum contexat. Pes uestigio est carnosus ut ursæ: qua de causa eas quæ per exercitum longiore itinere fathiscunt, calceant carbasinis.

c ¶Oderunt equinum genus.) Id cum sciret Cyrus Persarum rex, camelos quos in usu belli plurimos habebat, contra Crœsi equitatū immitti iußit: sicq; equitatū Crœsi, quo ille se præualiturum sperabat, inutilem omnino reddidit. Nam simulatq; in pugnam itum est, equi olfactis protinus conspectisq; camelis, retro se auertūt, unde omnis Crœsi spes frustrata interijt. Diodorus Siculus in 3. ubi de Arabia scribit, meminit & camelorū in hæc uerba: Sunt cameli ferendis oneribus aptißimi, qui supra decem frumēti minas, homines uerò quinq; in lecto iacentes uehant. Et lib. 4. de his populis sic scribit: Hi camelos

ad omnẽ uitæ uſum paratos habent: nam in his bellantur, his uaria ferunt onera, horũ lac potant, his uitam ducũt, ſuper his diuerſa perambulant loca. Sunt etiã qui ſcribũt, camelos pro coitu nunq̃ matres ſuas appetere, etiã ſi quis cogat, id ipſos nõ pati. Iam enim cum aliquãdo admiſſarius nõ haberetur, curator pullum matri opertæ admiſit: qui dum coiret, delapſo operimento, agnouit matrem, & quãuis coitũ abſoluerit, memor tamen cõmiſsi ſceleris, paulò pòſt camelarium illum morſu defixo interemit.

SCHOLIA CAP. LXIII.

Hoc caput aliquanto dilucidius deſcribit Plinius *cap. 17. lib. 6. per hæc uerba:* A *Caſpio mari Scythicoq́; oceano in* Eoum *(id eſt, orientem, ab* ἠώς*, quod eſt mane & aurora, & inde* ἑῶος *lucifer) curſus inflectitur, ad orientem conuerſa littorum fronte.* Inhabitabilis *eius prima pars à* Scythico *promontorio, ob niues.* Proxima *inculta ſæuitia gentium,* Anthropophagi *Scythæ inſident humanis corporibus ueſcentes: ideoq́; iuxtà uaſtæ ſolitudines, ferarumq́; multitudo haud diſsimilem hominum immanitatem obſidens.* Iterum *deinde Scythæ, iterumq́; deſerta cum belluis uſq; ad iugum incumbens mari, quod uocant* Tabin. Nec *ante dimidiam fermè longitudinẽ eius oræ quæ ſpectat æſtiuũ orientẽ, inhabitatur illa regio.* a ¶*Seres cognoſcimus.)* Plinius: Primi *ſunt hominum, inquit, qui noſcantur* Seres, *lanitio ſyluarum nobiles, perfuſam aqua depectentes frondiũ canitiem.* Vnde *geminus fœminis noſtris labor, redordiendi fila, rurſumq́; texendi, tam multiplici opere, tam longinquo orbe petitur ut in publico matrona transluceat. Sunt tamen qui aſſerunt ſericum nõ ab arboribus produci, nam lana arborea ubiq; procreatur, ſed apud* Indos *&* Seres *ſunt quidam in arboribus uermes qui bombyces appellantur, qui aranearum more fila tenuiſsima deducunt, unde fit ſericum.* Hic *uermiculus à* Pauſania *Ser uocatur, à quo & populis atq; regioni nomen datum eſt.* Viuit *autem is uermis ex* Mori *arboris folijs, & ad noſtras regiones tandem peruenit, ut hodie paſsim per* Italiam *&* Siciliam *magna copia inueniatur. Scribit* Procopius *primo belli* Perſici *lib. id genus uermium* Iuſtiniano *principi à quibuſdam monachis ex* Serum *regione, in ſemine primum* Byzantium *allatum.*

b ¶ *Seres quidem mites.)* Plinius *cap. 17. lib. 6. ſic habet: Seres quidem mites, ſed & ipſis feris perſimiles. Cœtum reliquorum mortalium fugiunt, cum commercia expectant. Scribit proinde* Strabo *lib. 15. Seres tam longæ eſſe uitæ, ut ducenteſimum annum excedant.*

rant. Verùm cum occaſio bibendi data eſt, tantum implent̃, quantũ & ſatiet deſideria præterita, & in futurũ diu proſit. Lutulentas aquas captant, puras refugiunt. Deniq; niſi cœnoſior liquor fuerit, ipſi aſsidua proculcatione limũ excitant, ut turbetur. Durant in annos centũ, niſi fortè trãslati in peregrina, inſolentia mutati aëris morbos trahãt. Ad bella fœminę præparantur. Inuentumq́; eſt, ut deſideriũ eis coitionis quadam caſtratione execaretur. Putãt enim fieri ualidiores, ſi à coitibus arceantur.

De Seribus, & Serico uellere. Cap. LXIII.

QVà ab Scythico oceano & mari Caſpio in oceanũ Eoum curſus inflectitur, ab exordio huiuſce plagæ profundæ niues, mox lõga deſerta, pòſt Anthropophagi, gens aſperrima, dein ſpacio ſæuiſsimis beſtijs efferata, fermè dimidiam itineris partẽ impenetrabilem reddiderunt. Quarum difficultatũ terminum facit iugum mari imminens, quod Tabin barbari dicunt. Poſt quẽ adhuc longinquę ſolitudines. Sic in tractu eius oræ, quæ ſpectat æſtiuum orientem, ultra inhumanos ſitus primos hominũ [a] Seres cognoſcimus, qui aquarum aſpergine inundatis frondibus, uellera arborum adminiculo depectunt liquoris, & lanuginis teneram ſubtilitatem humore domant ad obſequium. Hoc illud eſt Sericum, in uſum publicũ damno ſeueritatis admiſſum, & quo oſtẽtare potius corpora quàm ueſtire, primò fœminis, nunc etiã uiris perſuaſit luxuriæ libido. [b] Seres ipſi quidem mites, & inter ſe quietiſsimi, aliàs uerò reliquorum mortalium cœtus refugiunt, adeò ut cæterarũ gentium commercia abnuant. Primum eorum fluuium mercatores ipſi tranſeunt, in cuius ripis, nullo inter partes linguæ commercio, ſed depoſitarum rerum precia oculis æſtimantes, ſua tradunt, noſtra non emunt.

SCHOLIA CAP. LXIIII.

Quem hic Solinus *intelligat* Attacenum *ſinum, & item* Attacas *gentes, haberi non poteſt ex* Ptol. *niſi quòd mentionem*

De Attacis gentibus. Cap. LXIIII.

SEquitur Attacenus ſinus, & gens Attacorum, quibus temperies prærogatiua mi-

ua miram aëris clementiam sumministrat. Arcent sanè afflatũ noxiũ colles, qui salubri apricitate undiq; secus obiecti, prohibent auras pestilentes: atq; ideo, ut Amometus affirmat, par illis & [a]Hyperboreis genus uitæ est. Inter hos & Indiam gnarissimi [b] Cyconas locauerunt.

facit Ottoracarum gentium & Ottoracaræ montis: an hos Solinus intelligat Attacos, incertũ est. Describit autem Ptolemæus harum gentium regionem, tabula Asiæ octaua, ubi hodie Tartari orientales habitant, magno parentes Cham. a ¶ *Hyperboreis.) Tradunt autores, Hyperboreos mille uiuere annos, & absq; ægritudine uitam finire, id quod fabulosum à multis putatur.* b ¶ *Cyconas.) Sunt et in Thracia iuxta fluuium Hebrum gentes quæ Cycones uocantur, de quibus suprà cap. 15.*

De India, & Indorum moribus, de eius regionis cœli clementia: de Indiæ fluminibus, deq; miris in ea animalibus, arboribus, odoramentorum generibus, de Indis item preciosis lapidibus. Cap. LXV.

AB Emodis montibus auspicatur India, à meridiano mari porrecta [ad Eoum, & à Septentrione usque ad montem Caucasum] Fauonij spiritu saluberrima. In anno bis æstatem habet, bis legit fruges, uice hyemis Etesijs potitur. Hanc Posidonius [a]aduersam Galliæ statuit. Sanè nec quicquã ex ea dubium. Nam [b] Alexandri Magni armis comperta, & aliorum postmodum regum diligẽtia peragrata, penitus cognitioni nostræ addita est. Megasthenes sanè apud Indicos reges aliquantisper commoratus, res Indicas scripsit, ut fidem quã oculis subiecerat, memoriæ daret. Dionysius quoque, qui & ipse à Philadelpho rege spectator missus est gratia periclitandæ ueritatis, paria prodidit. Traduntergo in India fuisse quinque millia oppidorum præcipua capacitate, populorũ nouem millia. Diu etiam credita est tertia pars esse terrarum. Nec mirum sit, uel de hominũ, uel de urbium copia, cum soli Indi nunquam à natali solo recesse-

In uetustis codicibus hæc desiderantur.

SCHOLIA CAP. LXV.

Sortita est India nomen ab Indo flumine, qui ab occidente terminus est huius regionis, sicut ab oriente Ganges secundum Ptol. claudit eam Indiam, quæ uocatur India intra Gangem. A septẽtrione uerò eam terminant Tauri extrema, ut Strabo scribit, quæ à Ptol. Emodi montes uocantur, unde Indus sumit initium, ut in tabula Asiatica uidere poteris, quam pro Solino ordinauimus. Venit et Hydaspes fluuius ex mõtibus Emodijs, & miscetur tandẽ Indo, ad cuius ripas usq; Alexãder Magnus peruenisse ab autoribus memoratur, & aras erexisse, atq; ciuitates extruxisse Bucephalam et Niceã. Aiunt proinde quidam Indiam adeò oppidis excultam, ut in ea quinque millia fuisse dicant. Terra saluberrima, bis in anno metit fruges, uino caret: fert cinnamomũ, piper & calamũ aromaticũ ut Arabia. Hebenum arborẽ sola producit, psittacũ auem, monoceron bestiam. Beryllis, adamãtibus, carbunculis, margaritis, gemmis preciosis abundat. Centum & triginta annorũ æuum ob temperatum cœlum quidam agunt. Omnibus est promissa cæsaries, cultus præcipuus cum gemmis: alij lineis, alij laneis peplis uestiuntur: pars nudi, pars obscœna tantum amiculati. Niger uulgò corporis color: in materno utero tales fiunt, quales ipsi sunt qui genuere. Vinum non nisi in sacrificijs bibunt: potum ex risu & hordeo conficiunt. Cibus magna ex parte oryza sorbilis est, id est, risum. In legibus & contractibus summam habent simplicitatem, non testibus egent nec sigillis, sed simpliciter credunt. Domum frequentius incustoditam habent. In tumulis & sepulturis faciendis perparci, in cultu corporis nimij. Nam & aurum gestant, & lapillis ornantur, & sindonem candidissimam induunt. Aetati senum prærogatiuam nullam tribuunt, nisi prudentia excellant.

a ¶ *Aduersam Galliæ.) Posidonius Galliam metatus est ab occidente æstiuo ad occidentem hybernum, Indiam autem dicit iuuari contrario uenti Fauonij afflatu, salubremq; hinc fieri, haud dubia ratione docuit.*

b ¶ *Alexandri Magni.) Hic Alexander primùm aperuit Indiam, subsecutiq; sunt plurimi industrij uiri, etiam usque ad tempora nostra, ex quibus Solinus hic aliquos citat, quorum & Strabo meminit in secundo Geographiæ. Aetate nostra, uel paulò ante tempora nostra, fuerunt Paulus Venetus & Vartomannus, qui multa nobis tradiderunt de Indis, ut taceam nauigationes illas frequentes, quæ ab Hispaniæ finibus fiunt in Calecutium Indiæ emporium celeberrimum. Quod autem ante Alexandrum Magnum quidam Liberum patrem & Herculem Indiam ingressos commemorant, nonnulli fabulosum id esse contendunt: sicut & id nugamentum est, quòd quidam Liberum patrem aiunt fuisse ante Alexandrum Magnum 6451. annis, quum mundus à sui creatione usque ad tempus nostrum nondũ durauerit tot annis. Nam numerant hoc tempore quo hæc scribo*

ceſſerint. Indiam Liber pater primus ingreſſus eſt, utpote qui Indis ſubactis primus omnium triumphauit. Ab hoc ad Alexandrũ Magnum numerãtur annorum ſex millia quadringenti quinquaginta unus, additis eo amplius tribus menſibus, habita per reges computatione, qui centũ quinquaginta tres tenuiſſe mediũ æuum deprehendunt. [c]Maximi in ea amnes Ganges & Indus, quorũ Gangen quidã fontibus incertis naſci, & Nili modò exundare perhibent. Alij uolunt à Scythicis montibus exoriri. Hypaſis etiam nobiliſsimus ibi fluuius, qui Alexãdri Magni iter terminauit, ſicuti aræ in ripa eius poſitæ probant. Minima Gangis latitudo per octo millia paſſuum, maxima per uiginti patet. Altitudo ubi uadoſiſsimus eſt, menſurã centũ pedum deuorat. Gangarides extimus eſt Indię populus, cuius rex equites mille, Elephantos ſeptingentos, peditum ſexaginta millia in apparatu belli habet. [d]Indorũ quidam agros exercent, militiam plurimi, merces alij, optimi ditiſſimiq́; rempub. curant, reddunt iudicia, aſsident regibus. Quietum ibi eminentiſsimæ ſapientiæ genus eſt, uita repletos incenſis rogis mortem accerſere. Qui uerò ferociori ſectæ ſe dediderunt, & ſyluestrẽ agunt uitam, elephantos uenantur, quibus perdomitis ad manſuetudinem, aut arant, aut uehuntur. In Gange inſula eſt, populoſiſsimam & ampliſsimam continens gentem, quorum rex peditum quinquaginta millia, equitum quatuor millia in armis habet. Omnes ſanè quicunq; pręditi ſunt regia poteſtate

Iudæi creationis mũdi diligentes & ueri obſeruatores, 5298. annos, & Alexander Magnus fuit ante Chriſti incarnationẽ circiter trecentis aut pluribus annis. c ¶ *Maximi in ea amnes.) Præcipui Indiæ amnes ſunt Ganges & Indus. Eſt tamen Ganges maior Indo, etiamſi quidam tradant Indum & Nilum ſimiles eſſe. Scribit Plin. cap. 18. ſexti, decem & nouẽ amnes influere in Gangem, quorũ nomina recenſere dicitur Arrianus circa principiũ octaui libri. Cæterũ Hypaſin fluuium quidam uocant Hypanim, ſcribuntq́; curſum eius adeò præcipitem eſſe, ut nullo unquam tempore poſsit traijci. In eo loco Alexander ſuorũ geſtorũ terminũ eſſe ſtatuens, duodecim aras quinquaginta cubitorũ magnitudine dijs extruxit. De latitudine Gangis autores plurima ſcripſerũt, ut etiã quidam ea parte qua maximè anguſtus eſt, latitudinẽ eius extendi aſſerant ad centum ſtadia, & in multis locis uſqueadeo diffundatur, quòd ſtagnum efficiat tam amplum, ut qua terra depreſsior, nec tumulus uſquam appareat, trans alteram ripam nihil oculis diſcerni queat. Quòd autem ultra Gangem Gangarides extimus Indiæ populus exiſtimatus eſt à priſcis ſcriptoribus, hodie autẽ orientalis illa plaga plures habere populos cõprobata ſit, nulla alia ratio eſt, quàm quod noſtris temporibus India per Luſitanicas nauigationes notior facta eſt.*

d ¶ *Indorum quidam agros exercent.) Diodorus Siculus 3. Bibliothecæ lib. ſcribit, uniuerſam Indorũ gentem in ſeptem olim diuiſam ordines, quorum primus fuit philoſophorum, qui cæteris numero pauciores, honore & dignitate apud reges longè anteibant. Nam profuerunt multum Indorum uitæ. A principio anni conueniebant, & ſiccitates, pluuias, uentos, morbos, cæteraq́; quorum cognitio poterat eſſe utilis, prædicebant. Secundus ordo erat agricolarum, qui multitudine cæteros ſuperabant, à bello reliquoq́; opere liberi, ſolis agris colendis tempus impartiebant. Illos nullus hoſtis laceſſebat aut ſpoliabat, ſed exiſtimabat eos in communi utilitate uerſari, & ob id ab omni iniuria abſtinebant. Itaq; ſoluti metu agricolæ, uiuebant liberè in campis cum uxore et liberis, dantes regi tributũ & quintam fructuum partem. Tertium ordinem faciebant omnis generis paſtores, qui utentes in campis tabernaculis, uenatu ac retibus tutas à feris auibusq́; reddebant regiones. Quartum tenebant locum artifices, quorũ pars armis, pars ruſticis inſtrumentis, alij alijs utilibus rebus fabricandis uacabãt. Et hi non ſolum immunes à tributo fuerunt, ſed & frumentum inſuper à regia percipiebant. Quinto ordine milites fuerunt, qui belli diſciplina exercebantur, habuerũtq́; uictũ ex regia. Sextus ordo fuit inſpectorũ, qui quæcunq; in India agebantur inſpicientes, regi aut principibus loco regis referebant. Septimo loco extiterunt qui publicis conſilijs præfuerunt, numero pauciſsimi, nobilitate prudentiaq́; inſignes. Ex his enim tum ad regum cõſilia, tum ad rempub. curandam, tum etiã ad res dubias iudicandas adſciſcebantur. Duces inſuper ex eis deligebantur ac principes. Cæterũ quæ Solin. hic ſcribit de Indorũ exercitijs, omnia ſunt Plinij, qui ſic ſcribit: Vita mitioribus populis Indorũ multipartita degitur: alij tellurem exercent, militiam alij capeſſunt, merces alij ſuas euehunt, res externas inuehunt. Reſpub. optimi ditiſsimiq́; temperãt, iudicia reddunt, regibus aſsident. Quintũ genus celebratæ illic & propè in religionem uerſæ ſapientiæ deditum, uoluntaria ſemper morte uitam accenſo prius rogo finit. Vnum ſuper hoc eſt ſemiferũ ac plenũ laboris immenſi, à quo ſupradicta cõtinentur, uenandi elephantes, domandiq́;: his arant, his inuehunt, hæc maximè nouere pecuaria, his dimicant militantq́; pro finib.*

e ¶ *Praſia.)*

poteſtate, nõ ſine maximo elephantorũ, equitum, peditumq; numero, militarem agitant diſciplinã. [e]Praſia gens ualidiſsima Palibotram urbem incolunt, unde quidam gentem ipſam Palibotros nominarũt, quorũ rex ſexcentena millia peditum, equitũ triginta millia, elephantorum octo millia omnibus diebus ad ſtipendium uocat. Vltra Palibotram mons Maleus, in quo umbræ hyeme in ſeptentriones, æſtate in Auſtros cadunt, uiciſsitudine hac durãte ſenis menſibus. Septentriones in eo tractu in anno ſemel, nec ultra quindecim dies apparẽt, ſicuti autor eſt Bethon, qui perhibet hoc in pluribus Indiæ locis euenire. Indo flumini proximantes, uerſa ad meridiẽ plaga, ultra alios torrentur calore. Deniq; uim ſyderis prodit hominum color. Montana Pygmæi tenẽt. At ij quibus eſt uicinus oceanus, ſine regibus degunt. Pandea gens à fœminis regitur, cui reginã primam aſsignant Herculis filiam. Et Nyſa urbs regioni iſti datur. Mons etiã Ioui ſacer Meros nomine, in cuius ſpecu nutritum Liberum patrem ueteres Indi affirmant, ex cuius uocabuli argumẽto laſciuienti famæ creditur, Liberum patrem femine natum. Extra Indi oſtium ſunt inſulę duę, [f] Chryſe & Argyre, adeò fœcundę copia metallorum, ut pleriq; eas aurea ſola prodiderint & argentea habere. Indis omnib. promiſſa cęſaries, non ſine fuco cærulei aut crocei coloris. Cultus præcipuus in gemmis. Nullus funerum apparatus. Præterea, ut Iubæ & Archelai regum libris editũ eſt, in quantũ mores populorũ diſſonant, habitus quoq; diſcrepantiſsimus eſt. Alij lineis, alij laneis peplis ueſtiũtur: pars nudi, pars obſcœna tantũ amiculati, plurimi etiam flexibilib. libris circũdati. Quidam populi adeò proceri, ut elephantos, uelut equos, facillima inſultatione tranſiliant. Pluri mis placet neque animal occidere, neque ueſci carnibus. Plerique tantum piſcibus aluntur, & è mari uiuũt. Sunt qui proximos parentesq; priuſq; annis aut ægritudine in maciem eant, antè uelut hoſtias cædunt, deinde peremptorum uiſcera epulas habent: quod ibi nõ ſceleris, ſed pietatis loco numerant. Sunt etiam qui cum incubuere morbi, procul à cæteris in ſecreta abeunt, nihil anxiè mortem expectantes.

[g] Aſpa=

e ¶ Praſia.) Vrbem illam ualidiſsimam, quam hic Solinus poſt Plinium uocat Palibotram, Ptolemæus tabula Aſiæ decima appellat Palimbotrã, habetq; ſitum iuxta Gangem ſub eleuatione poli 28. graduum, ſub qua eleuatione etiam eſt mons Maleus, qui uidetur is eſſe quem Ptolemæus uocat Vindium, apud quẽ eſt Malaeta urbs: ſed quomodo is proijciat umbram in Auſtrum, nõ uideo, cum etiam in ſumma æſtate ſol à zenith eius uerſus Auſtrum declinet quatuor gradibus & dimidio. Apud Pandiones quidem à monte qui Bettigo à Ptolemæo nominatur, utraq; umbra haberi poteſt, cum ſol initium tenet Cancri: nam mons ille declinat in Auſtrũ à tropico Cancri duobus aut tribus gradibus, quanquam umbra illa meridionalis paruiſsima ſit. De Pandea ſcribit Arrianus octauo geſtorũ Alexandri in hũc modum: Indi affirmãt Herculi multos fuiſſe uirilis ſexus filios, filiam uero unicam nomine Pandeam. Terram quoq; in qua nata eſt, quã pater eius Hercules ei tradidit, de nomine eius Pandeã appellatã. Multi multa fabulantur de hac Pandea Herculis filia, quæ nos hic ueluti parerga reſcindimus. Eadem ferè ueritate fulciuntur quæ de Libero patre & monte Mero à multis traduntur, quamuis rei ueritatem quidam eſſe dicant: Bacchum exercitum per Indiam duxiſſe, & cum is ob ingentes loci æſtus peſte periret, Bacchus ut dux prudens, in montes ex locis planis milites traduxit, ubi cum uenti frigidi flarent, & aquæ potu uterentur, quæ pura ex fontibus manabat, à morbo quem contraxerant liberabantur: tunc Bacchus locum montanũ, in quo exercitus à peſte liberatus eſt, μηρὸν, id eſt, femur appellauit. Vnde & Græcos tradidiſſe de eo deo poſteris ferunt, in Iouis femore Dionyſium eſſe nutritum, id eſt, in ſpecu montis. Iuxta hunc montẽ ſita fuit Nyſa ciuitas, unde Bacchus Nyſeus dictus eſt. f ¶ Chryſe & Argyre.) Habent inſulæ iſtæ ex re ipſa nomen. Nam Græci χρυσὸν aurum, & ἄργυρον argentum uocant, etiamſi Plinio uideantur ficta eſſe iſta nomina, & quòd ex inſulis iſtis hæc metalla non eruantur. Ptolemæus harum inſularum nõ meminit. Mela uero earum mentionem facit, ſed Chryſen ad Tamum, & Argyren ad Gangem ponit. Quæ in Solino ſubijciuntur de Indorum moribus, ferè omnia mutuatus eſt à Pomponio Mela libro tertio. De proceritate Indorũ ſcribit Plinius capite ſecundo libri ſeptimi, multos in India quina cubita longitudine excedere. Et id non ſolum de hominibus, ſed & de rebus alijs uerum dicit. Horum

[g] Aſpagonũ gens laureis uiret ſyluis, lucis buxeis. Vitium uerò & arborum uniuerſarũ, quibus † Græcia dulcis eſt, prouentibus copioſiſsima. †gratia Philoſophos habent Indi, [h] Gymnoſophiſtas uocant, qui ab exortu adusq; ſolis occaſum contentis oculis orbem candentiſsimi ſyderis contuentũ in globo igneo, rimantes ſecreta quædam, arenisq; feruentib. perpetem diem alternis pedibus inſiſtunt. Ad montem qui Milo dicitur, habitãt quibus auerſæ plantæ ſunt, & octoni in plãtis ſingulis digiti. Megaſthenes per diuerſos Indiæ montes eſſe ſcribit nationes capitibus caninis, armatas unguibus, amictas ueſtitu tergorũ, ad ſermonem humanũ nulla uoce, ſed latratibus tantum ſonantes, aſperis rictibus. Apud Cteſiam legitur quaſdam fœminas ibi ſemel parere, natosq; canos ilicò fieri. Eſſe rurſum gentẽ alterã, quæ in iuuenta ſit cana, nigreſcat in ſenectute, ultra æui noſtri terminos [i] perennantem. Legimus Monoſcelos quoq; ibi naſci ſingulis cruribus, & ſingulari pernicitate, qui ubi defendi ſe uelint à calore, reſupinati plantarũ ſuarum magnitudine inumbrẽtur. Gangis fontem [k] qui accolũt, nullius ad eſcam opis indigent. Odore uiuunt pomorum ſylueſtrium, longiusq; pergentes eadem illa in præſidio gerunt, ut olfactu alantur. Quòd ſi teteriorem ſpiritum fortè traxerint, exanimari eos certum eſt. Perhibent eſſe & gentem fœminarum, quæ quinquennes concipiũt, ſed ultra octauũ annum uiuendi ſpacium nõ protrahunt. Sunt qui ceruicibus carẽt, & in humeris habent oculos. Sunt qui ſylueſtres, hirti corpora, caninis dentibus, ſtridore terrifico. Apud eos uerò quibus ad uiuendi rationem propenſior cura eſt, multæ uxores in eiuſdem uiri coëunt matrimonium, & cum maritus deceſſerit, apud grauiſsimos iudices ſuam quæq; de meritis agunt cauſam, & quæ officioſior cæteris ſententia uicerit iudicantium, hoc palmæ refert prẹmium, ut arbitratu ſuo aſcendat rogum coniugis, & ſupremis eius ſemetipſam det inferias: cæteræ nota uiuunt. [l] Enormitas in ſerpentibus tanta eſt, ut ceruos

cauſas eſſe tradit, ubertatẽ ſoli, temperiem cœli, & aquarum abundantiam. De propinquorum mactatione, habes quoq; apud Melam. g ¶*Aſpagonum.) Sic legendum eſt, non Aſticanorum, ut quædam exemplaria habent. Vnde Plin. cap. 21. lib. 6. Aſpagonas gentem, uitis & lauri & buxi, pomorumq; omnium in Græcia naſcentium fertilem. Quæ memoranda & propè fabuloſa de fertilitate terræ ac genere frugum &c.*
h ¶*Gymnoſophiſtas.) Dictio eſt compoſita: nam* γυμνὸς *Græcis eſt nudus, &* σοφιστὴς *ſapiens & præceptor, quòd philoſophi nudi incederent. Scribit Arrianus 8. geſtorum Alexandri, philoſophos eſſe diuinandi peritos, nec cuiquam extra illos diuinationem permitti. Prædicũt autem ea tantummodo, quæ uel ad anni tempora pertinent, uel ſi qua publica calamitas immineat incolis. Et ſi quis ter in diuinãdo errauerit, ſilentij tantũ pœna mulctatur, nec eſt quiſquam qui indictũ ſilentiũ cogere poßit ut loquatur. Quæ in Solino ſequũtur de monſtroſis hominibus, ex Plin. deſumpta ſunt, cap. 2. lib. 7.* i ¶*Perennantem.) Quædam exemplaria hic habent, permanentẽ. Cæterum uox Monoſcelos Græca eſt,* ἀπὸ τοῦ μόνου καὶ σκέλους, *id eſt, ab uno & crure. Alij uocant eos Monomeros, ſiquidem* μηρὸς *coxam, femurq; ſignificat. Vocantur & Sciopodes, quòd in maiori æſtu humi iacentes ſupini, umbra ſe pedum protegant. Latinè umbripedes dici poſſunt,* ἀπὸ τῆς σκιᾶς καὶ ποδὸς, *id eſt, ab umbra & pede.*
k ¶*Qui accolunt.) Plinius de his populis ſic ſcribit: Ad extremos fines Indiæ ab oriente circa fontem Gangis Aſtomorum gentem eſſe, ſine ore, corpore toto hirtam, ueſtiri frondium lanugine, halitu tantùm uiuentem & odore, quem naribus trahant. Nullum illis cibum, nullumq; potum: tantùm radicum florumq; uarios odores ſylueſtrium malorum, quæ ſecum portant longiore itinere, ne deſit olfactus: grauiore paulò odore haud difficulter exanimari. Scribit & Strabo de his lib. 15. De ijs uerò quæ concipiunt poſt quinquennium, & qui caput geſtant in pectore, habes apud Plinium cap. ſecundo, libri ſeptimi. Quæ de coniugis combuſtione ſubijciuntur, à multis traduntur: nam ſcribit de hac re Cicero 5. Tuſc. Valerius Max. tit. 1. ſecundi. Euſebius cap. 8. ſexti præparationis. Propertius libro 3. Huius conſuetudinis cauſam affert Strabo 15. Geographiæ libro ex Oneſicrito: Vxores, inquit, cum uiris defunctis comburuntur ob hanc cauſam, quòd cum aliquando adoleſcentulos alios à maritis adamarent, à uiris ſuis ſecedebant, uel eos ueneno interimebant. Vt ergo ueneficia tollerentur, hæc lex condita fuit.* l ¶*Enormitas in ſerpentibus.) Mira ſcribuntur ab autoribus de Indiæ ſerpentibus. Nam Deimachus & Megaſthenes ſcribunt in India ſerpentes eſſe, qui boues & ceruos unà cum cornibus deglutiant. Autore Poſidonio, in Macra campo uiſus*

ceruos & animantium alia ad parem molem tota hauriant: quinetiam oceanum Indicũ quantus est penetrent, insulasq; magno spacio à cõtinenti separatas, pabulandi petant gratia. Idq; ipsum palàm est potentia amplissimæ magnitudinis fieri, ut per tantam sali latitudinem ad loca permeent destinata. Sunt illic multæ ac mirabiles bestiæ, quarum è multitudine & copia partem persequemur. [m] Leucrocuta uelocitate præcedit feras uniuersas: ipsa asini magnitudine, cerui clunibus, pectore ac cruribus leoninis, capite camelino, bisulca ungula, ore adusq; aures dehiscente, dentium locis osse perpetuo. Hoc quo ad formam. Voce autem loquentiũ hominum sonos æmulatur. Est & Eale, aliàs ut equus, cauda uerò elephanti, nigro colore, maxillis aprinis, præferens cornua ultra cubitalem modum longa, ad obsequium cuius uelit motus accõmodata. Neq; enim rigent, sed flectuntur ut usus exigit præliandi: quorũ alterũ cum pugnat, protendit, alterũ replicat, ut si ictu aliquo alterius acumen obtusum fuerit, acies succedat alterius. Hippopotamis comparatur, & ipsa sanè aquis fluminũ gaudet. Indicis tauris color fuluus est, uolucris pernicitas, pilus in cõtrariũ uersus, hiatus omne quod caput. Hi quoque circunferunt cornua flexibilitate qua malint, tergi duritia omne telum respuentes, tam immiti ferocitate, ut capti animas proijciant furore. Manticora quoq; nomine inter hæc nascitur, triplici dentium ordine coëunte uicibus alternis, facie hominis, glaucis oculis, sanguineo colore, corpore leonino, cauda ueluti scorpionis aculeo spiculata: uoce tam sibila, ut imitetur fistularum modulos, tubarumq; concentum: humanas carnes auidissimè affectat: pedibus sic uiget, saltu sic potest, ut morari eam nec extẽtissima spacia possint, nec obstacula latissima. Sunt præterea [n] boues unicornes & tricornes, solidis ungulis, nec bifidis. Sed atrocissimum est Monoceros, monstrum mugitu horrido, equino corpore, elephãti pedibus, cauda suilla, capite ceruino. Cornu è media eius fronte proten-

uisus fuit serpens mortuus iugeris longitudine, & craßitudine tanta, ut equites ex utraq; parte astantes, se inuicem intueri non possent: hiatu autem tanto, ut hominẽ equo insidentẽ reciperet: exuuiarũ squamã quãlibet clypeo maiorẽ. [m] ¶ Leucrocuta.) *De hoc animali* Plin. *cap. 21. octaui sic scribit:* Leucrocutã *perniciosißimã feram, asini ferè magnitudine, cruribus ceruinis, collo, cauda, pectore leonis, capite melium (id est, taxi) bisulca ungula, ore ad aures usque rescisso, dentium locis osse perpetuo.* Hanc *feram humanas uoces tradunt imitari.* Porrò Leucrocutæ *nomen ex leone & crocuta cõpactum creditur.* Est *autẽ crocuta, ut* Plinius *dicit cap. 21. lib. 8. animal uelut ex cane & lupo conceptũ, omnia dentibus confringens.* Eodẽ *loco describit* Ealem, *dicẽs:* Apud Indos est Eale, *magnitudine equi fluuialis, cauda elephanti, colore nigra uel fulua, maxillas apri, maiora cubitalib. cornua habens mobilia, quæ alterna in pugna sistit, uariatq; infesta aut obliqua, utcunque ratio monstrauit.* De *tauris quoq; ibidem scribit* Plinius: Sed *atrocißimos* India *habet tauros syluestres, maiores agrestibus, uelocitate ante omnes, colore fuluo, oculis cæruleis, pilo in contrariũ uerso, rictu ad aures dehiscente, iuxtà cornua mobilia, tergoris duritia silicis, omne respuens uulnus, feras omnes uenantur.* Ipsi *non aliter quàm foueis capti, feritate semper intereunt.* Diodorus *Siculus scribit libro quarto hoc animal carnib. pasci, feritatem excedere, penitusq; esse inexpugnabile: corpore maius esse domesticis tauris, habere equi uelocitatẽ, ore usque ad aures fisso, rubicundo colore, oculis albis, nocteq; fulgẽtibus: cornua ueluti aures mouens, in certamine firma tenet: pili contra naturam cæterorũ animalium uersus caput ducuntur.* Et *hæc fera uiribus fortitudineq; mirabili pugnat cum cæteris bestijs, quas superatas comedit.* Est *quoq; infestus admodum armentis, nihil nec pastorũ uires, neq; canum multitudinẽ timens.* Dicitur *eius pellis haudquaquam uulneribus patêre.* Cum *multi illum conantur ui capere, frustra defatigantur.* In *foueam delapsus, aut alio captus dolo, seipsum ex ira suffocat, pristinæ libertatis amore.* De Manticora *scribit* Plinius *eodẽ loco in hunc modum:* Nascitur *apud eosdem* Indos Manticora, *triplici dentium ordine pectinatim coëunte, facie & auriculis hominis, oculis glaucis, colore sanguineo, corpore leonis, cauda scorpionis modò spicula infigens: uocis, ut si misceatur fistulæ & tubæ concentus: uelocitatis magnæ, humani corporis uel præcipuè appetens.* Philostratus *tertio uitæ* Apollonij *lib. scribit* Manticorã *feram esse quadrupedem belluã, cuius caput humano capiti aßimilari ait, magnitudine uerò leonem æquare.* Habere *aũt in capite setas cubitales spinarũ instar, quas cõtra persequentes sagittorũ modò iaculetur.* [n] ¶ Boues unicornes.) Dictio *latina unicornis, & græca* μονόκερως, *omnino*

te protenditur, splendore mirifico, ad longitudinem pedum quatuor, ita acutũ, ut quicquid impetat, facile ictu eius perforetur. Viuus non uenit in hominum potestatem, & interimi quidem potest, capi non potest. [o] Aquæ etiam gignunt miracula non minora. Anguillas ad tricenos pedes longas educat Ganges, quem Statius Sebosus inter pręcipua miracula ait uermibus abundare, cæruleis nomine & colore. Hi bina habent brachia longitudinis cubitorum nõ minus senum, adeò robustis uiribus, ut elephantos ad potum uentitantes, mordicus comprehensos ipsorum manu rapiant in profundum. Indica maria [p] Balænas habent ultra spacia quatuor iugerum. Sunt & quos Physeteras nuncupant, qui enormes ultra molem ingentium columnarum, super antennas se nauium extollunt, haustosq; fistulis fluctus ita eructãt, ut nimbosa alluuie plerunq; deprimant alueos nauigantiũ. Sola India mittit [q] Psittacũ auem, colore uiridi, torque puniceo, cuius rostri tanta duritia

idem exprimũt. Intelligũtur tamen hic per has duas dictiones diuersa animalia, nõ obstante quòd tam hoc q̃ illud unũ in capite gestet cornu: nam unicornis bouis habet similitudinẽ. Monoceros uerò secundũ Plinium cap. 21. octaui, asperrima fera est, reliquo corpore equo similis, capite ceruo, pedibus elephãto, cauda apro, mugitu graui, uno cornu nigro media fronte cubitorum duûm eminente. Hanc feram uiuam negãt capi. Monocerotem eundem esse existimãt cum ea fera quam Indicũ asinũ nominant. Vnde Philostratus: Asinos præterea syluestres in uicinis paludib. multos capi dicunt: esse autẽ huiusmodi feris in fronte cornu, quo taurorũ more generosissimè pugnant. Cõficere autẽ Indos ex illis cornibus pocula, asserũtq; nullis morbis illo die affici, qui ex eiusmodi poculo potauerint, neq; si uulnerati fuerint dolere, & ex igne etiã incolumes egredi, neq; ullis uenenis lædi, quæcunq; nocendi gratia in potu dantur: idcirco regum esse eadem pocula, & regi tantũ eiusmodi feræ uenationem permitti. Hæc si uera essent, quis nõ inferret, reges illarum regionũ, qui talibus utuntur poculis, immortales esse, cum nihil corporibus illorum posset nocere? Hac persuasione factũ est, ut huius feræ cornu tantæ nostro quoq; tempore æstimationis sit, ut id plures auro, gemmisq; cæteris omnino præponant. Nescio si quispiam probatus autor nugetur feram istam capi uirginis sinu, præter unum Isidorum, qui cap. 2. duodecimi Etymol. sic scribit: Tantæ fortitudinis est, ut nulla uenantium uirtute capiatur, sed sicut asserunt qui naturas animaliũ scripserũt, uirgo puella præponitur, quæ uenienti sinum aperit, in quo ille omni ferocitate deposita, caput ponit, sicq; soporatus, uelut inermis capitur. Et uulgus hoc tempore persuasum, facilè hæc credit. o ¶ *Aquæ etiam gignunt.) In omnibus fermè quæ in India procreantur, mira quædam super cætera, quæ alibi proueniunt, proceritas reperitur. Id autem tam in terrigenis quàm aquaticis uerum esse, autores nobiles prodiderunt. De piscium quorundam magnitudine, quæ uel in Indiæ fluminib. uel æquoribus generantur, cõtentus Solinus paucis, refert tum anguillarũ, tum uermium quorundam, tum deniq; balænarũ physeterumq; insolitam & uelut monstrosam magnitudinem. In aquis, inquit Plinius, cõplura sunt, maiora etiam terrestribus: causa euidens, humoris luxuria. Quærit Aristot. decima problematũ sectione: Cur maris animalia maiora uegetioraq; sunt q̃ terræ? An, inquit, quòd uis solis cõsumendo quæ terram ambiunt, copiam detrahit nutrimenti. Quamobrem quæ abditam uitam agunt, uegetiora sunt. His igitur omnibus incommodis cum genus maritimum sit immune, meritò tum adolescere potest corpore ampliori & uegetiori. Quæ hic de anguilla Solinus narrat, habet ex cap. 3. noni Plinij, atque ex capite 15. ubi & de uermibus magnis brachiatis, quibus scatet Ganges, tractat idem autor.* p ¶ *Balænas.) Græci id maris monstrum φάλαιναρ uocant, dicta à uerbo βάλλω, id est, mitto, quod cæteris belluis marinis haustam aquam longius & altius iaciant & emittant. Et quando dicitur Balænam habere in longitudine quatuor iugera, dicit Plinius cap. 3. lib. 18. iugeris mensuram habere in longitudine pedes 240. itaq; Balænæ longitudo est 960. pedum, unde quidam Balænas montibus æquas esse affirmant. Physeter uerò, ut Plinius scribit cap. 4. noni attollit se modò ingentis columnæ, altiorq; nauium uelis, diluuiem quandam eructat: dictus Physeter, ut uideri potest, ἀπὸ τῆς φύσης, id est, à folle, quòd is piscis inundationem aquarum eructet, ueluti flatus è folle mitti solet.* q ¶*Psittacum.) Plinius cap. 42. lib. 10. describit psittacum in hunc modum: Super omnia humanas uoces reddunt psittaci, & quidem sermocinantes. India auem hanc mittit, Sitacen uel Psitacen uocant, uiridem toto corpore, torque tantum miniato, in ceruice distinctam. Imperatores salutat, & quæ accipit uerba pronunciat. In uino præcipuè lasciua. Capiti eius duritia eadem quæ rostro. Hæc cum loqui discit, ferreo uerberatur radio, non sentit aliter ictus. Quum deuolat, rostro se excipit, illi innititur, leuioremq; se ita pedum infirmitate facit. Aristoteles cap. 12. octaui nat. animal. sic scribit de hac aue: Omnes aues uncæ, breui sunt collo & lingua lata, aptaq; ad imitandum. Nam & Indica auis, cui nomen Psittacæ, quam loqui aiunt, talis est, & loquacior, cum biberit uinũ, redditur. Pro eo uerò quod à Plinio dicitur habere torquem miniatũ, Solinus hic dicit illi esse torquem puni-*

duritia eſt, ut cum è ſublimi præcipitatur in ſaxum, niſu ſe oris excipiat, & quodam quaſi præſidio utatur extraordinariæ firmitatis. Caput uerò tam ualens, ut ſi quando ad diſcendū plagis ſit admonendus (nam ſtudet ut quod homines loquatur) [r]ferrea clauicula ſit uerberandus. Dum pullus eſt, atque adeo intra alterū ætatis ſuæ annum, quæ mōſtrata ſunt & citius diſcit, & tenacius retinet. Maior paulò ſegnior eſt, & obliuioſus, & indocilis. Inter nobiles & plebeios diſcretionem digitorum facit numerus. Qui præſtant, quinos in pede habent digitos, ceteri ternos. [s]Lingua lata, multoq́ latior ꝙ cæteris auibus: unde perficit, ut articulata uerba penitus eloquatur. Quod ingenium ita Romanæ delitię miratę ſunt, ut barbari Pſittacos mercem fecerint. [t]Indorum nemora in tam proceram ſublimātur excelſitatem, ut tranſiaci ne ſagittis quidem poſsint. Pomaria ficus habent, quarū caudices in orbem ſpacio ſexaginta paſſuum extuberant. Ramorum umbræ ambitu bina ſtadia conſumunt. Foliorum latitudo formæ Amazonicæ peltæ comparatur. Pomum eximiæ ſuauitatis. Quæ paluſtria ſunt, [u]arundinem creant ita craſſam, ut fiſsis internodijs, lembi uice uectitet nauigantes. E radicibus eius exprimitur humor dulcis ad melleam ſuauitatē. [x]Tylos

quē puniceū, quē colorē Græci nuncupāt φοίνικα, qui & alio nomine latinè dicitur rutilus & ſpadix. Significat autem exuberantiam ſplendoremq́; ruboris. Et quādo in Solino ſubditur: Nam ſtudet, ut quod homines loquatur, hic eſt ſenſus & ordo uerborum: Nam ſtudet ut ipſe loquatur, quod homines loquuntur. Idem faciunt picæ: unde Plinius de eis ſcribit in hunc modum: Eſt certum picarū genus, cui expreſſior eſt loquacitas quàm pſittacis: hæ adamāt uerba quæ eloquuntur, nec diſcūt tantū, ſed diligunt, meditantesq́; intra ſemet cura ac cogitatione intentionē nō occultant. Conſtat emori eas difficultate uerbi uictas. Vide Plin. cap. 42. & 43. libri decimi. r ¶Ferrea clauicula.) Diminutiuum eſt à claua, intelligiturq́; per eam uirgula, ſicut et Plinius habet radium, id eſt, uirgam. Et quando ſubditur: Intra alterū ætatis ſuæ annū, quæ monſtrata ſunt citius diſcere, Plinius uidetur id tribuere picis, non pſittacis: ſicut & id, Qui præſtant, quinos in pede habēt digitos. Vnde dicit: Minor nobilitas, quia nō ex longinquo uenit, ſed expreſſior loquacitas certo generi picarū eſt. Et ibidem: Nec uulgaris his forma, quamuis non ſpectanda. Satis illis decoris in ſpecie ſermonis humani. Verùm addiſcere alias negant poſſe, ꝙ quæ ex genere earum ſunt, quæ glande ueſcuntur: et inter eas facilius, quibus quini ſunt digiti in pedibus: ac ne eas quidem ipſas primis duobus uitæ annis. Hucuſq; Plinius. s ¶Lingua lata.) Ariſtot. cap. 12. ſecundi nat. animal. ſic ſcribit de linguis auiū: Lingua auibus eſt, ſed uariè: alijs enim longa, alijs breuis, alijs lata, alijs anguſta. Omniū maximè animaliū poſt hominē literas proferre nōnulla auium genera queunt, uidelicet ea præcipuè quibus lingua latior eſt. Scribit & Auicenna ſexta Fen tertij canonis, linguam quæ plurimū lata ſit, aut parua nimiū, penitus ineptam eſſe ad uocis articulatæ formationē. Aptiſſimā autem eam linguam eſſe, quæ in ſua longitudine magnitudineq́; cōmenſurata fuerit, quæue ſubtilis iuxta extremitatē exteriorem ſuam. Linguæ autē ſubſtantiā eſſe carnem mollem albamq́;, quam uenas paruas, ſanguineas, obq́; eius calorem rubras intrare cōfirmat. Differt tamen hominis uox à cæterorū animaliū uoce, quòd hominis uox articulata ſit, & quæ ex mente proficiſcatur loquentis. t ¶Indorum nemora.) Mira paſſim de Indorum arboribus ſcribuntur ab autoribus, quæ etiam in tantam ſurgunt celſitudinem, ut ſagittæ iactu nō poſſint ſuperari. Plinius cauſas refert in ubertatem ſoli, temperiem cœli, & aquarum abundantiam. Diodorus Siculus 17. Bibliothecæ uolumine, ait has Indiæ arbores ad ſeptuaginta cubita in altum ſurgere, tantæq́; craſſitudinis eſſe, ut uix eas homines quatuor amplectantur. Porrò de ficu Indica Plinius cap. 5. lib. 12. ſic ſcribit: Ficus exilia poma habet. Ipſa ſe ſemper ſerens, uaſtis diffunditur ramis, quorum pondera adeò in terram curuantur, ut annuo ſpacio infigantur, nouamq́; propaginem faciant circa parentem in orbes, quodam opere topiario. Intra ſepem eam æſtiuant paſtores, opacam pariter & munitā uallo arboris, decora ſpecie ſubter intuenti, proculúe fornicato ambitu. Superiores eiuſdem rami in excelſum emicant ſyluoſa multitudine, uaſto matris corpore, ut ſexaginta paſſ. pleræq; orbem colligant, umbræ uerò bina ſtadia operiant. Foliorum latitudo peltæ effigiem Amazonicæ habet, ea cauſa fructum integens, creſcere prohibet: rarusq́; eſt, nec fabæ magnitudinem excedens, ſed per folia ſolibus coctus, prædulci ſapore dignus miraculo. Arbor is gignitur circa Aceſinem maximè amnē. Cæterū Amazonica pelta eſt ſcuti genus breuiſſimi in modum lunæ iam mediæ. u ¶Arundinem.) Plinij uerba, unde hæc Solinus tranſtulit, ex capite ſcilicet ſecundo libri ſeptimi, ſunt hæc: Arundines uerò tantæ proceritatis, ut ſingula internodia alueo nauigabili ternos interdum homines ferant. Quòd autē dulcis humor ex radicibus eius exprimitur, ſignificatur ſaccarum. Vnde Plinius cap. 8. duodecimi: Saccaron & Arabia fert, ſed laudatius India. Eſt autem

[x]Tylos Indiæ inſula eſt: ea fert palmas, oleas creat, uineis abundat. Terras omnes hoc miraculo ſola uincit, quòd quæcunq; in ea arbos naſcitur nunquam caret folio. Mons [y] Caucaſus inde incipit, qui maximam orbis partem perpetuis iugis penetrat. Idem fronte qua ſoli eſt obuerſus, arbores piperis oſtentat, quas ad iuniperi ſimilitudinē diuerſos fructus edere aſſeuerant. Eorum qui primus erumpit, uelut corylorum fimbria, dicitur piper longū: quod incorruptum eſt, piper album: quorum cutem rugoſam & torridam calor fecerit, piper nigrū: qui demū caducus torretur feruido ſole, uocamen trahit de colore. At qui ex ipſa arbore ſtringitur, ut eſt, album piper dicit̃. Sed ut piper ſola India, ita & [z] Hebenum ſola mittit, nec tamen uniuerſa, uerùm exigua ſui parte ſyluis hoc genus edit. Arbor eſt plerunq; tenuis, & frequentior, uimine rarò in craſsitudinē caudicis extuberata, hiulco cortice, & admodum reticulato, dehiſcentib. uenis, adeò ut per ipſos ſinus pars intima

mel in arundinibus collectum, gummiū modo candidū &c. Dioſcorides in ſecundo uocat id glaciati mellis genus, quod in India prouenit & Arabia, quæ Felix cognominatur, collectum in arundinibus & ſaliū modo concretum, dentibusq; fragile. Hodie uerò ſaccarū quoq; abundè prouenit in Aegypto, Cypro, Creta, Rhodo, ac quibuſdā Italiæ locis. Apud ueteres nullus eius niſi in medicinis uſus fuit: hodie uerò qui gulæ ſtudent, nullum epulum delicatū putant, niſi ſaccaro conditū fuerit. x ¶Tylos.) *De hac inſula ſcribit Plin. cap. 11. duodecimi: Fert eadem, inquiēs, palmas, oleas ac uites, & cum reliquo pomorū genere ficos. Nulli arborum folia ibi decidunt, rigaturq; gelidis fontibus, & imbres accipit. Hanc inſulā in ſinu Arabico Theophraſtus cap. 9. quarti de hiſtoria plantarum eſſe ſcribit.*

y ¶Caucaſus.) Scribunt Coſmographi Taurum montem ex Caucaſo eſſe, & alios item permagnos montes, qui pro uarietate gentium à quibus incoluntur, nomina uariant. Nihil uerò in eo naſci præter terebinthum & ſilphium, Ariſtobolus autor eſt, & nihilominus multos in eo incolas eſſe, magnamq; pecudum & armentorum uim ibidem paſci. Philoſtratus uerò in principio ſecundi uitæ Apollonij aſſerit ex Caucaſo monte iucundum aromatum odorem ſentiri, eamq; ob cauſam pantheris eum montem refertum tradit. Pantheræ enim plurimum aromatibus delectantur. Et uerum quidem eſt quòd ea parte, qua Caucaſus meridiem aſpicit, frugifer eſt, altera autem fronte qua Scythiam proſpicit, maximè aſper & incultus eſt. Vnde & memoratus Philoſtratus ultrà ſcribit: In montis Caucaſi præruptis lateribus arbores è quibus thus diſtillat procerimas naſci, & aromatum alias multas ſpecies, inter quas & piperis arbores eſſe, quas tanquam agricolæ genus ſimiarum colit, quæ à Græcis πίθηκοι appellantur. Paßim arbores quæ piper gignunt, iuniperis noſtris ſimiles: quanquam in fronte Caucaſi ſolibus oppoſita, gigni tantum eas aliqui tradidere. Piper uerò, ut dictum eſt, naſcitur in extremis præruptisq; locis, hominum generi inacceßibilibus, ubi ſimiarū multitudo montis cauernas & omnia foramina incolit. Eas autem maximi faciūt Indi, quoniam piperis, ut ſic dicam, uindemiatrices ſunt: quapropter & armis & canibus, leones & cæteras feras ab ipſis arcent. Quod autem ad piperis collectionem attinet, ſic ſe habet: Accedentes Indi ad arbores, quæ in parte montis infima naſcuntur, fructusq; ab illis decerpentes, paruas quaſdam ſub arboribus areas faciunt, ubi piper congerunt, quaſi caſu illic ipſum proijcientes, ceu rem neglectā & minimi ab hominibus exiſtimatā: circunſtantes uerò atq; in auijs abditæ ſimiæ talia deſuper aſpicientes, ubi nox aduenit Indorū opus imitatæ, auulſos arborum ramuſculos in areas, quas diximus, conferūt: Indi autē, ubi dies illuxit, piperis aceruos aſportant, quos nihil laborantes, ſed dormientes acquiſierunt. De pipere longo, albo & nigro Dioſcorides ſic ſcribit cap. 393. ſecundi: Piper, inquit, arbor eſſe traditur in India breuis, fructu inter initia oblongo, effigie ſiliquarū, quæ collectæ piper longum uocantur: interius quiddam milio tenui ſimile eſt, quod quidem ſi conſummatū ſit, piper fit. Hoc igitur temporibus ſuis dehiſcens pandensq; ſeſe, racemulos fundit, ferentes qualia ipſi nouimus piperis grana, è quibus acida & anteq̃ matureſcant decerpta, candidum piper appellant.

Simiæ piperis uindemiatrices.

z ¶Hebenum.) *Scribunt alij autores hebenū nedum in India, uerū et in Aethiopia inueniri. Vide Dioſcoridem cap. 137. primi, & Herodotū lib. tertio. Scribit Theophraſtus in fine noni de hiſtoria plantarum, Hebeni lignum aſpectu buxo ſimile eſſe, ſed decorticatū nigerrimū reddi. Vtile, inquit, oculis ad cotem tritum. Huius duo genera conſtant, alterum materie laudatum pulchrumq;, alterum uile uitiatumq;. Rarum quod præſtantius. Plinius cap. 41. decimiſexti ſcribit: Spißißimam ex omni materie, ideo & grauißimam iudicari hebenum & buxum, graciles natura, neutra in aquis fluitat. Tradit ibidem, hebenum non ſentire cariem. Scribit & Auicenna eam hebenū meliorem eſſe, quæ nigra æqualisq; ſit, & in qua lineæ minimè reperiantur, quæq; tactu ſuo cornu tornatili ſit perſimilis, plurimū compacta ac ſolida, quæue mordax ſit, conſtringensq; guſtantis linguam, exq; ea ſuper carbonem poſita, bonus, acutus tamen progrediatur odor. Eſt huius arboris lignū omne atq; mediale eadem fermè facie: hoc eſt, omnes hebeni partes tam exteræ quàm medullaceæ ſimiles ſunt Gagati lapidi*

intima uix tenui libro cõtegatur. Lignum omneatq; mediale eadem fermè & facie & nitore, qui eſt in lapide Gagate. Indi reges ex eo ſceptra ſumunt, & quaſcunq; deorum imagines non niſi ex hebeno habent. Iidem ferunt materia iſta liquorem nõ contineri noxium, & quicquid maleficum fuerit, tactu eius auerti. Hac gratia pocula ex hebeno habent. Ita nihil mirũ ſi peregrè ſit in precio, quo etiam ipſi quibus prouenit, honorantur. Hebenum ex India Romæ Mithridatico triumpho primùm Magnus Pompeius exhibuit. Mittit India & [a] calamos odoratos, potentes aduerſum inteſtinæ ægritudinis incõmoda. Dat & multa alia fragrantia, mirifici ſpiritus ſuauitate grata. Indicorum lapidum [b] in Adamantibus dignitas prima, utpote qui lymphationes abigant, uenenis reſiſtant, pauitantium uanos metus pellant. Hæc primùm de ijs prædicari oportuit, quæ reſpicere ad utilitatem uidebamus. Nunc reddemus, quot, quæ'ue Adamantum ſint ſpecies, & quis color cuique eximius. In quodam cryſtalli genere inuenitur materia, in qua naſcitur ad aquæ ſimilis ſplendorem liquidiſsimum, in mucronem ſexangulum utrinq; ſecus leuiter turbinatus, nec unquam ultra magnitudinem nuclei auellanæ repertus. Huic proximus in excellentiſsimo auro deprehenditur pallidior, ac magis ad argenti colorẽ renitens. Tertius in uenis Cypri apparet, propior ad ęream faciem, & plurimum ualet in medicamine, qui Siderites appellatur. Quartus in metallis ferrarijs legitur, pondere

lapidi. Ex ijs enim arboribus quæ medullas certè habent, alijs carnoſa medulla eſt, alijs lignoſa, alijs membranis ſimilis. Carnoſa uiti, fico, punicæ, ſambuco, ferulæ: lignoſa larici, abieti, pino: his durior atq; ſpiſsior corno, ilici, robori, cytiſo, moro, hebeno, celti. De lapide Gagate habes ſuprà capite 35. Quòd autem in materia hebenina noxius liquor contineri non poſsit, multa ſimilia in rerum natura inueniuntur, quale eſt, quòd Stygis aqua tam præſentis ueneni eſſe dicitur, ut non niſi mularum ungulis contineri queat. Item ſi uas fiat ex hederæ ligno, uina transfluunt ac remanet aqua, ſi qua mixta fuerit. a ¶Calamos odoratos.) *Intelligit Solinus calamum aromaticum. Habet autem hic calamus nomen ex ſimilitudine calami uſualis. De hoc Dioſcorides capite 17. libri primi ſic ſcribit: Calamus odoratus ex India eſt, præcipua bonitas ruſo, geniculis frequentibus, & qui confractus in aſſulas multas diſsiliat, plenis araneo fiſtulis, ſubalbidus, in cõmanducando glutinoſus, adſtringensq; linguam guſtu ſubacri: urinam potus elidit, eoq; cum gramine aut apij ſemine incoctus, ſubſtillo, hydropi, renibus ruptis, conuulſis, bibendus præcipitur. Menſes quoque admotu potuq; detrahit, tuſsi euaporatus per ſe aut cum reſina terebinthina, fumo per fiſtulam attracto in os, medetur &c.* b ¶ In Adamantibus.) *Conſtat Adamantibus ex natiua duritie nomen inditum, quòd ſcilicet ob eius inſuperabilem duritiem uix frangi poſsit. Sumptum eſt autem nomen ab α priuatiua particula, & δαμάζω, quod domo & ſupero ſignificat: hinc Adamas indomabilis eſt dictus. Vis eius eſt, dicit Plinius, ut uenena irrita faciat, lymphationes abigat, metusq; uanos expellat à mente, & ob id quidam Anchiten uocauerunt, ἄγχος enim apud Græcos angorem ſignificat. Porrò differentiæ Adamantum ſumuntur interdum ex locis in quibus proueniũt, aliquando ex colore eorum, ſæpe ex habitu & forma, quin & uarij eorum effectus non rarò aliam arguunt ſpeciem & naturam. Hinc fit ut Adamas cryſtallo plurimum conſimilis ſit, quandò eodem loco reperitur ubi cryſtallus prouenit. Vnde Plinius: Indici non in auro naſcentis, ſed quadam cryſtalli cognatione: ſiquidem & colore translucido non differt, & laterum ſexangulo leuore turbinatus in mucronem &c. Huic uerò proximus eſt qui in auro excellentiſsimo deprehenditur, quem Plinius Arabicum appellat, & ſuprà dicto minorem eſſe perhibet. Incudibus hi deprehenduntur, ita reſpuentes ictum, ut ferrum utrinque diſſultet, incudes etiam ipſæ diſsiliant: quippe duritia inenarrabilis eſt, ſimulq; ignium uictrix natura & nunquam incaleſcens, unde & nomen indomita uis græca interpretatione accepit. Sunt deinde duo alia Adamantis genera, quæ Solinus hic præterit, de quibus Plinius ſic ſcribit cap. 4. libri ultimi: Vnum ex ijs, inquit, uocant Cenchron, quod eſt milij magnitudine: alterum Macedonicum in Philippico auro repertum, & hic eſt cucumis ſemini par. Poſt hos Cyprius uocatur in Cypro repertus, uergens in æreum colorem, ſed in medicina efficaciſsimus. Poſt hunc eſt Siderites ferrei ſplendoris, qui ſcilicet in ferrarijs metallis legitur, põdere ante cæteros, ſed natura diſsimilis, nam & ictibus frangitur, & alio Adamante perforari poteſt, quod & Cyprio euenit. Primi uerò ferro domari non poſſunt. Vnde Plinius: Siquidem illa inuicta uis duarum uiolentiſsimæ naturæ rerum, ferri ignisq; cõtemptrix, hircino rumpitur ſanguine, ac nec aliter quàm recenti calidoq; macerata, & ſic quoq; multis ictibus, tunc etiam præterq̃ eximias incudes malleosq; ferreos frangens. Hinc Adamantis duritia abijt in prouerbiũ, ut Adamante*

durior appelletur homo, qui à proposito flecti nequit. c ¶ *Magnetem.) Scribit Plinius Nicandri testimonio, Magnetem fuisse ab inuentore sortitum nomen. Lucretius uerò putat nomen habere à patria, hoc est, Magnesia. Vocatur quoque idem lapis Herculeus, uel ab Heraclia Pōti regione ubi prouenit, uel quòd is lapis Herculeis, id est, maximis uiribus præditus sit. Ab effectu quoque Siderites dicitur, quòd ad se ferrum trahat: Græci enim σίδηρον ferrum dicunt. Sunt tamen qui dicunt Magnetē quinque habere genera, quam diuersitatem à locis in quibus prouenit, trahit. Diogenianus ait uerum Magnetē sic argento similem esse, ut sæpe aspicientes fallat. Eum autem lapidem qui ferrum trahit, non Magnetē dici, sed Heracleon potius appellandum. Huius autem miranda est uis, ut pars una trahat in aquilonem, opposita uero in Austrū: & quod mirabilius est, si idem lapis in centum particulas cōminuatur, in singulis aiūt deprehendi hanc duplicem uim. Eam rem satis prodit instrumentū solare, quod Compassum uocant, quo nullum cōmodius utiliusúe hucusq; pro uiatorib. inuentum est. Nam reliqua omnia solaria circa meridiem nos fallere possunt, propter insensibilem solis supra horizontem ascensum & descensum.* d ¶ *Lychniten.) Vocant Græci λύχνον lucernā, & inde Lychnites appellatur à lucernarum accensarum præcipua gratia. Nascitur secundum Plinium circa Orthosiam, totaq; Caria ac uicinis locis: sed probatissima in Indis, quam quidam remissiorem carbunculum esse dixerunt.*

e ¶ *Beryllos.) Est Beryllus lapis pallidus, transparens, à gente apud quam prouenit, nomen habens. Plinius cap. 5. lib. 37. inquit: Eandem multis naturā aut certè similem habere Berylli uidentur, in India originem habentes, rarò alibi reperti. Poliuntur omnes sexangula figura artificum ingenijs, quoniā hebescunt, ni color surdus repercussu angulorum excitetur: aliter enim politi, nō habēt fulgorē eundem. Probatissimi sunt ex his, qui uiriditatē puri maris imitantur. Proximi qui uocātur Chrysoberylli & sunt paulò pallidiores, sed in aureū colorem exeūte fulgore. Vicinū genus huic est pallidius, et à quibusdā proprij generis existimatur, uocaturq; Chrysoprasus. Quarto loco numerātur Hyacinthizōtes. Quinto, quos Heroides uocant. Post eos aūt Cerini, ac deinde Oleagini, hoc est, colore olei. Po-*

pondere cæteros antecedens, non tamen & potestate. Nam & hic, & qui in Cypro deprehenduntur, frangi queunt, pleriq; etiam Adamante altero perforantur. At illi quos primos diximus, nec ferro uincuntur, nec igni domantur. Veruntamen si diu sanguine hircino macerentur, nec aliter quàm si calido uel recēti, uel malleis aliquot antè fractis & incudibus dissipatis, aliquando cedunt, atq; in particulas dissiliunt: quæ fragmenta scalptorib. in usum insigniendæ cuiuscunq; modi gemmæ expetuntur. Inter Adamantem & [c] Magnetem est quædam naturæ occulta dissensio, adeò ut iuxtà positus non sinat Magnetem rapere ferrum: uel si admotus Magnes ferrum traxerit, quasi prædam quandā, quicquid Magneti hæserit, Adamas rapiat atq; auferat. [d] Lychniten deinde fert India, cuius lucis uigorē flagrantia excitat lucernarū, qua ex causa λυχνίτην Greci uocauerunt. Duplex ei facies, aut in purpuream emicat claritatem, aut meracius suffunditur cocci rubore. Per omne intimum sui, si quidem pura sit, inoffensam admittit perspicuitatē. At si excanduit radijs solis incita, uel ad calorem digitorū attritu excitata est, aut palearum cassa, aut chartarum fila ad se rapit, cōtumaciter scalpturis resistens. Ac si quando insignita est, dum signa exprimit, quasi quodam animali morsu partē ceræ retentat. [e] Beryllos in sexangulas formas Indi atterunt, ut hebetem coloris leuitatē, angulorum repercussu excitent ad uigorem. Beryllorum genus diuiditur in speciem multifariam. Eximij interuirente glauci & cæruli temperamento, quandā præferunt puri maris gratiam. Infra hos sunt Chrysoberylli, qui languidius micantes aurea nube circunfunduntur. Chrysoprasos quoq; ex auro & porraceo mixtam lucem trahentes, æquè Beryllorum generi adiudicarunt. Hyacinthizontas, scilicet qui hyacinthos propè referant, & ipsos probant. Eos uerò qui Crystallo similes, capillamentis intercurrentibus obscurantur (hoc enim uitio illorum nomen est) scientissimi lapidum plebi dederunt. Indici reges hoc genus gemmarum in longissimos cylindros amant fingere, eosq; perforatos elephantorū setis subligantes, monilia habent, aut plerunque ex utroque capite insertis aureis umbilicis, ut marcentem faciem ad nitelam incendant pinguiorem, quò per industriam metallo hinc inde addito, fulgentiorem trahant lucem.

ſtremi Cryſtallis ferè ſimiles: hi capillamenta habent ſordesq;, alioquin euanidi, quæ ſunt omniũ uitia. Indi mirè gaudent longitudine eorum, ſolosq; gemmarũ eſſe prædicant, qui carere auro malint, & ob id perforatos elephantorũ ſetis religant, & alios cõuenit nõ oportere perforari, quorum ſit abſoluta bonitas, umbilicis ſtatim ex auro capita cõprehendentibus: ideoq; cylindros ex ijs facere malunt q̃ gemmas, quoniã eſt ſumma cõmendatio in longitudine. Quidam & anguloſos putãt ſtatim naſci, & perforatos gratiores fieri medulla candoris exempta, additoq; auro, repercuſſa aut omnino caſtigata cauſa perſpicuitatis ad craßitudinẽ. Cæterũ Chryſopraſus nomen habet ab auro & porri ſucco: eſt enim Græcis πράσον porrũ. Verùm quædam Solini exemplaria habent hic Chryſopaſſos: Chryſopaſſus autẽ latinè interpretatur ſparſus, uel uarius auro. Et Hyacinthizontes ſunt Hyacinthi, quaſi zona & cingulo quodam circumligati. Cylindrũ uerò Græci uocant quicquid teres & oblongum fuerit: nam κυλίνδειν græcè uoluere dicitur, unde lapidi nomen datum, à forma terete & oblonga.

De Taprobane inſula, & qua ratione primũ innotuerit: qualis illic nauigatio, quis gentis eius mos in rege eligendo. Item de conchis, margaritis, unionibus. Cap. LXVI.

TAprobanen inſulam, antequam [a] temeritas humana exquiſito penitus mari fidem panderet, diu orbem alterum putauerũt, & quidem eum quẽ habitare [b] Antichthones crederentur. Verùm Alexandri Magni uirtus ignorantiam publici erroris non tulit ulterius permanere, ſed in hęc uſq; ſecreta propagauit nominis ſui gloriam. Miſſus igitur Oneſicritus pręfectus claſſis Macedonicæ, terrã iſtam quanta eſſet, quid gigneret, quomodo haberetur, exploratam notitiæ noſtræ dedit. [c] Patet in longitudinẽ ſtadiorum ſeptem millium, in latitudinem quinq; milliũ. Scindit amne interfluo. Nam pars eius beſtijs & elephantis repleta eſt, maiorib. multò quàm fert India. Partem homines tenent. Margaritis ſcatet, & gemmis omnibus. Sita eſt [d] inter ortũ & occaſum. Ab Eoo mari incipit, prætenta Indiæ. A Praſiana Indorum gente, dierum uiginti primò in eam fuit curſus: ſed cum papyraceis & Nili nauibus illò pergeretur, mox curſu noſtrarum nauium ſeptem dierũ iter factum eſt. [e] Mare uadoſum interiacet altitudinis non amplius ſenum paſſuum, certis autem canalibus adeò altum, adeò depreſſum, ut nullę unquam ancoræ ad profundi illius ima potuerint peruenire. Nulla in nauigando ſyderum obſeruatio. Nam neque [f] ſeptentriones illic conſpiciũtur, nec

SCHOLIA CAP. LXVI.

Scribit Ptolemæus hanc inſulam orientalem, olim Simudi inſulam fuiſſe dictam, poſtea Salycam, eosq; qui eam habitant Salos nuncupatos: noſtro uerò æuo uocant eam Samatram. Et quoniam multum diſtat ab alijs terris, factum eſt ut de eius ſitu, magnitudine, ac incolarum moribus plurimũ diſcrepent autores. a ¶ Temeritas.) Temeritatem uocat audaciam illam, qua primi homines fragili ligno cõmiſerunt uitas ſuas inſulcando tempeſtuoſo mari. Vnde Seneca Tragœdus in Medea: Audax nimiũ, qui freta primus Rate tam fragili perfida rupit, Terrasq; ſua poſt terga uidens, Animam leuibus credidit auris &c.

b ¶ Antichthones.) Dictio compoſita ab ἀντὶ contra, & τίθημι pono. Vocant autem Græci Antichthonas eos qui nobis antipodes ſunt, hoc eſt, aduerſis nobis ueſtigijs incedunt, quales ſunt qui ex diametro in ſuperficie terræ habitant, ut ſunt Hiſpani & Indi. c ¶ Patet in longitudinem.) Taprobanen inſulam nedum Oneſicritus, uerùm & alij plures adierunt, nempe Megaſthenes, Eratoſthenes, Nearchus, & alij multi. De magnitudine & ſitu eius uide Strabonem libro 15. Nos ſecuti Ptolemæum, pinximus eam in Aſiæ tabulam, ut ab illo eſt deſcripta, parte meridionali æquatorem attingens. d ¶ Inter ortum & occaſum.) Plinius ſic ſcribit: Incipit ab Eoo mari inter ortum occaſumq; ſolis Indiæ prætenta, & quondam credita uiginti dierum nauigatione à Praſiana gente diſtare: mox quia papyraceis nauibus armamẽtisq; Nili peteretur, ad noſtrarũ nauiũ curſus ſeptem dierum interuallo taxato. Strabo 15. libro Geographiæ dicit eam diſtare à continenti uiginti dierum nauigatione, ſed naues uelorum uitio malè nauigare. e ¶ Mare uadoſum.) Verba Plinij ſic habent: Mare intereſt uadoſum, ſenis non amplius altitudinis paßibus, ſed certis canalibus adeò profundum, ut nullæ ancoræ ſidant: ob id nauibus utrinque proræ, ne per anguſtias aluei circumagi ſit neceſſe. De profunditate maris ſcribit Plutarchus in Paulo ſic: Dicunt Geometræ neque altitudinẽ montis, neq; profunditatẽ maris ultra decem ſtadia protendi. Eſſe præterea in mari planicies, montes, uallesq;, non ſecus atq; in terra: & hinc euenit, ut alibi uadoſum ſit mare, alibi profundum. f ¶ Septentriones.) Conſtellatio eſt ſeptem ſtellarum, circulum motu ſuo

nec Vergiliæ unquam apparent.[g] Lunam ab octaua in ſextamdecimam tantum ſupra terrã uident. Lucet ibi[h] Canopos, ſydus clarum & ampliſsimum. Solem orientem dextra habent, occidentem ſiniſtra. Obſeruatione itaq; nauigandi nulla ſuppetente, per quam ad deſtinata pergentes locum capiant, uehunt alites, quarũ meatus terram petentium, regendi curſus magiſtros habent.[i] Quaternis non amplius menſibus in anno nauigatur. Aduſq; Claudij principatũ de Taprobane hæc tantũ noueramus: tunc enim fortuna patefecit ſcientiæ uiam latiorem. Nam libertus Annij †Plocami, qui tũc rubri maris uectigal adminiſtrabat, Arabiam petens, aquilonibus præter Carmaniã raptus, quintodecimo demum die appulſus eſt ad hoc littus, portumq; inuectus, qui Hippuros nominatur. Sex deinde menſibus ſermonem perdoctus, admiſſusq; ad colloquia regis, quę compererat, reportauit: ſtupuiſſe ſcilicet regem pecuniam,[k] quæ †capta erat cum ipſo, quòd tametſi ſignata diſparibus foret uultibus, parem tamen haberet modum ponderis. Cuius æqualitatis contemplatione, quum Romanam amicitiam flagrantius concupiſceret, Rachia principe legatos aduſque nos miſit, à quibus cognita ſunt uniuerſa. Ergo ijdem homines corporum magnitudine alios omnes antecedunt. Crines fuco imbuunt, cæruleis oculis, truci uiſu, terrifico ſono uocis. Quibus immatura mors eſt, in

†Plocanij
†rapta

[l]annos

circa polum Arcticum deſcribentium: & quia figura eius ſimilis uidetur plauſtro, antiqui Græcorum ἅμαξαν, *id eſt, plauſtrum appellauerũt, ab Aſtronomis uerò urſa maior nominatur. Si hoc itaq; ſydus in Taprobane inſula uideri nequit, præſertim quum meridiei angulum tenet, neceſſe eſt ut ea inſula non ſub æquatore, ſed longè ultra capricorni tropicum ſitum habeat. Et quando Solinus addit, nec Vergilias ibi apparere, id nulla poteſt probari ratione, niſi Taprobanen poſuerimus ſub polum Antarcticum, id quod inconueniens quoq; eſt. Nam Vergiliæ, quæ & Pleiades, locum habent in Tauro, & ab æquatore ultra uiginti gradus non declinant. Ergo ſi à polo Antarctico 22. aut 23. gradibus receſſeris, incipiunt iam eminere ſupra horizõtem ſeptem Vergilianæ ſtellæ. Si triginta gradibus diſceſſeris à memorato polo, eleuabitur hæc conſtellatio in illo loco decem gradibus: ſi quadraginta, uiginti &c. Hæc ex ſphæra materiali notiora ſunt, quàm ut hic oporteat multa de his diſſerere. Vocantur proinde hæ ſtellæ Vergilianæ, quòd earum ortus matutinus oſtendat finem ueris. Nam quum in fine Tauri ſitum habeant, & ſol ſuo motu ſignum Tauri & ſignum Geminorum pertranſierit, atque initium Cancri apprehenderit, relinquuntur Vergilianæ integro ſigno & amplius poſt ſolem, hoc eſt, ad occaſum ſolis, ſi ſol ſit in oriente, & ſic fit ut eo tempore Pleiades oriantur paulò ante ſolis exortum.*

g ¶Lunam ab octaua.) Senſus eſt, Lunam uident poſt primam quartam uſq; ad alterum diem oppoſitionis. Sed quare non eadem ratione luna uidetur ab oppoſitione uſque ad alteram quartam? Hæc ergo uel non ſunt uera, aut fit aliqua occulta locorum ratione, ut luna poſt oppoſitionem non uideatur.

h ¶Canopos.) Secundum deſcriptionem Ptolemaicam hæc ſtella declinat ab æquatore 50. gradibus, ab ecliptica uerò 70. gradibus, & ob id mergitur nobis Baſilienſibus ſub horizonta octo gradibus, Romanis uerò duobus, Siculis eſt in horizonte, Carthaginenſib. uerò eminere poteſt ferè duobus gradibus ſupra horizonta. Videri ergo poteſt per totam Africam, Aegyptum, Arabiam, Syriam, Babyloniam, & ubi poli Arctici altitudo non excedit quadrageſimum gradum. Non itaq; eſt mirum quòd Canopos lucet in Taprobane inſula meridiana, cum & citra tropicum Cancri uideri poſsit. Quod uerò ſequitur in Solino de ſolis ortu & occaſu, quòd ſol in ea inſula oriatur ad dextram, & occidat ad ſiniſtram, nulla probari poteſt ratione, niſi ortum & occaſum ad diuerſa uelis referre tempora, ſed tunc nobis quoq; aquilonaribus ſol orietur æſtiuo tempore ad dexteram, & hyberno tempore ad ſiniſtram. Id certiſsimũ eſt, quo latitudinis puncto ſol mane oritur, eodem puncto ueſpere occumbit, niſi quantum ſolis diurnus motus declinationem uel auxerit uel minuerit, quod tamen ultra 24. minuta fieri non poteſt.

i ¶Quaternis menſibus.) Plinius dicit ternis: eſt ergo in alterutro mendum.

k ¶Quæ capta erat.) Sunt qui legunt, rapta, non capta, quod Annij Plocanij libertus non captus fuerat apud eos, ſed aquilonibus raptus, inquit Plinius, præter Carmaniam quintodecimo die Hippuros portũ eius inuectus, hoſpitali regis clementia, ſex menſium tempore imbutus alloquio &c. Rapta igitur fuit pecunia, ſicut & ipſe, ab aquilonibus. Ea autem pecunia diſparibus fuit ſignata uultibus atq; inſcriptionibus, licet ponderis eiuſdem. Varietas illa uultuum & inſcriptionũ, uſq; in hodiernũ diem in cupreis uidetur nomiſmatibus, quæ paſsim in Germaniæ noſtræ terra, præſertim cis Rhenum, inueniuntur. Hanc uarietatem & idem in ea pondus quum aduertiſſet rex Taprobanæ, ſolicitatus ad amicitiam, legatos quatuor miſit, principe eorũ Rachia, ad Romanos, qui uniuerſa diſcerent & animaduerterẽt in peregrina regione &c.

l ¶In annos

[l]annos centum æuum trahunt. Alijs omnibus annoſa ætas, & penè ultra humanam extenta fragilitatē. Nullus autante diem, aut per diem [m]ſomnus. Noctis partem quieti deſtinant. Lucis ortum uigilia anteuertunt. Aedificia modicè ab humo tollunt. [n]Annona ſemper eodem tenore eſt. Vites neſciūt. Pomis abundant. Colunt Herculem. [o]In regis electione non nobilitas prȩualet, ſed ſuffragiū uniuerſorū. Populus enim eligit ſpectatū moribus, & inueteratæ clementiæ, & iam [p]annis grauem. Sed hoc in eo quærit, cui liberi nulli ſint. Nam qui pater fuerit, etiam ſi uita ſpectatus ſit, non admittitur ad regnandum: ac ſi fortè dum regnat, pignus ſuſtulit, exuitur poteſtate. Idq; eò maximè cuſtoditur, ne fiat hæreditariū regnū. Deinde etiam ſi rex maximā præferat æquitatē, nolunt ei [q]totum licere. Quadraginta ergo rectores accipit, ne in cauſis capitū ſolus iudicet. Et ſic quoq; ſi diſplicuerit iudicatū, ad populum prouocat, à quo, datis iudicibus ſeptuaginta, fertur ſententia, cui neceſſariò acquieſcitur. [r]Cultu rex diſsimili à cæteris, ueſtitur ſyrmate, ut eſt habitus quo Liberū patrem amiciri uidemus. Quòd ſi etiam ipſe [s]in peccato aliquo argutus ſit, ac reuictus,

l ¶*In annos centū.)* *Id optimæ loci diſpoſitioni tribuendum eſt, ut hi qui loca calida incolunt, diutius uiuant quàm qui frigida habitant. Cauſa huius putatur, quòd illi ſint ſicciore natura, hi uerò humecta magis. Quæ autem ſicciora ſunt, firmiora diuturnioraq́; eſſe manifeſtū eſt. Cæterū extenditur ut in plurimū humana fragilitas uſq; ad ſeptuageſimū annum, & deinceps eſt labor & dolor. Vnde & Phyſici uiuendi metam ſignant, cum decas cōiungitur perfecto numero ἑπτὰ, id eſt, aut decies ſeptem, aut ſepties decem cōputantur anni. Hoc uitæ humanæ perfectum numeratur ſpaciū: quod ſi quis exceſſerit, ab omni officio uacuus, ſoli exercitio ſapientiæ uacat, & omnē uſum ſuū in ſuadendo habet, aliorū munerū uacatione reuerendus. Loci itaq; diſpoſitionibus incolarumq́; complexionibus tribuendum, ſi uel in Taprobane inſula, uel in alijs locis, memoratū terminū homines uiuendo excedant.* *m* ¶*Somnus.)* *Id nō eſt intelligendum de omni hominū ætate, cum conſtet ſomnū multum eſſe in infantia, quòd ea ætas ſit plurimū humecta, etiā naturali humore, & è diuerſo in ſenectute ſit ſomnus modicus, quòd uitalis humor ſit longæuitate ſiccatus.* *n* ¶*Annona.)* *Ob ſoli fertilitatem Taprobanæ incolæ nullam ſentiunt caritatē, ſed annuus prouentus uictualiū illis ſemper in eodem tenore eſt. Quod autē Herculem pro deo colere dicuntur, quidam tradunt illos ob id facere, quòd Hercules poſt ſubactam à ſe Indiam, etiam in Taprobanen nauigarit. Alij putant, quòd ex ſola audita fama geſtorū eius, cœperint illum colere pro deo.* *o* ¶*In regis electione.)* *Eſt aurea illa Theodoſij Imp. ſententia, Virtute decet nō ſanguine niti. Docet & Ariſtot. lib. 5. Politicorum, oportere principem qui alijs præſit, erga dei religionem uehementer affici. Minus enim formidabunt populi ne quid contra iuſtitiam fiat, ſi religioni deditū illum exiſtimabunt, deiq́; timorē habere: quin & minus contra illum audebunt inſurgere, quaſi deum habeat propitiū & fauentem. Et quantū attinet ad mores, quemadmodum princeps alijs præſtat dignitate, ita eum moribus uirtutibusq́; omnibus præſtare cōuenit, præſertim quòd eius facta ſint omnibus palàm, nec ſecretū dari poſsit regalibus uitijs. Et quòd in Solino ſubditur de inueterata clementia, Seneca quoq; his uerbis cōfirmat: Nullum clementia magis q̄ regem ac principē decet: iſta enim uirtus magnis uiris decori & gloriæ eſt. Alioquin peſtifera uis eſt, ualere ad nocendum. Illius demū magnitudo ſtabilis fundataq́; eſt, quem omnes tam ſupra ſe quàm pro ſe ſciunt.* *p* ¶ *Annis grauem.)* *Ad magnarum rerum gubernationem requiritur tum ſapientia, tum multarum rerum experientia, quæ ſola in annoſis inuenitur hominibus. Vnde cautum erat lege apud Romanos, ne quiſpiam ante trigeſimum annum aut conſul efficeretur, aut triumphum duceret. Obſunt præterea non rarò Reipub. principum liberi. Tantum enim eſt parentum erga liberos ſuos amoris uinculum, ut eos etiam cum iactura ſæpe maxima aliorum conentur extollere. Exiſtimant enim principes non paruum infelicitatis genus, ſi priuatos reliquerint, quos ipſi in ſummo honore genuiſſent. Quibus ergo curæ eſt ne fiat hæreditarium regnum, prudenter eum regem eligunt, cui liberi nulli ſunt.*

q ¶*Totum licere.)* *Longo experimento deprehenſum eſt, ueram eſſe Publianam illam ſententiam: Cui plus licet quàm par eſt, plus uult quàm licet. In rebus grauibus prudens ac graue iudicium eſſe conuenit. Conſtat autem res capitum graues eſſe, utpote in quibus de uita hominis agatur. Meritò igitur apud hos eſt inſtitutum, ut in ea re plures rex accipiat rectores.* *r* ¶*Cultu rex.)* *Seruatum maximè eſt apud ueteres, ut pro perſonarum conditionibus fieret ueſtium uarietas. Turpe enim exiſtimarunt, ſi foret uirorum, puerorum, mulierum, familiarumq́; ueſtis eadem. Cæterum ſyrma, quo Taprobanæ reges uſi feruntur, genus ueſtis eſt, quæ in grauioribus poëmatis recitandis ab hiſtrionibus trahebatur. Fuiſſe ſyrmate Bacchum uſum, canit Seneca Tragœdus in Hercule furente.* *s* ¶*In peccato aliquo.)* *Quanto quis maiori dignitate fungitur, tanto uita & moribus ſanctioribus præditus eſſe debet. Et ſi quidem is corruptis ſit moribus, & aperuerit toti populo feneſtram ad uitia,*

quare is mille mortibus non ſit dignus, qui cõmunem peſtem inuehit in cunctos ſubditos? t ¶ *Ambuſta eſt.) Eſt enim concors ſcriptorũ ſentẽtia, Taprobanen ſitam eſſe ſub ſydere Cancri: id ſi uerum eſt, quomodo ſuprà dicitur, Septentriones ibi non cõſpici? Præterea dicitur hic, de iugis montium Taprobanæ uideri latus Sericũ, quod indiciũ eſt, inſulam ipſam nõ uſqueadeo in meridiem porrectã, ut nouus orbis æſtimari poßit.* u ¶ *Certo anni tempore.) Ex Plinio omnia iſta habentur, qui ſic ſcribit cap. 35. noni: Has ubi genitalis anni ſtimulauerit hora, pandentes ſeſe quadam oſcitatione, impleri roſcido cõceptu tradunt, grauidas poſtea eniti, partumq́; concharũ eſſe margaritas, pro qualitate roris accepti. Si purus influxerit, candorem conſpici: ſi uerò turbidus, fœtum ſordeſcere: eundem pallere, cœlo minante conceptũ: ex eo quippe conſtare, cœliq́; eis maiorem ſocietatẽ eſſe quàm maris, inde nubilum trahi colorem, aut pro claritate matutina ſerenum. Si tempeſtiuè ſatientur, grandeſcere & partus. Si fulguret, comprimi conchas, ac pro ieiunij modo minui. Si uerò et tonuerit, pauidas ac repentè compreſſas, quæ uocant phyſemata, efficere ſpeciem, uerũ inani inflatam ſine corpore: hos eſſe concharũ abortus. Cæterum dos omnis in candore, magnitudine, orbe, leuore, pondere, haud promptis rebus, in tantũ ut nulli duo reperiantur indiſcreti: unde nomen unionum Romanæ ſcilicet impoſuere delitiæ: nam apud Græcos nõ eſt, nec apud barbaros inuentores eius aliud quàm margaritæ. Hæc Plinius.*

x ¶ *Certa examini dux eſt.) Quidam tradunt, ſicut apibus, ita concharum examinibus ſingulas magnitudine & uetuſtate præcipuas eſſe ueluti duces, miræ ad cauendum ſolertiæ: has urinantium cura peti, illis captis facilè cæteras palantes retibus includi. Sic quoque Arrianus nomine Megaſthenis ſcribit, Conchas in quibus margaritæ & uniones gignuntur, retibus capi, gregatimq́; multas ueluti apes depaſci, regemq́; ſuum habere, ac ſi contingat regem comprehendi à piſcatoribus, eas protinus circunfundi, nec uim effugere, fugiente rege & ipſas effugere. Nedum autem in Taprobana, uerũ & in alijs Indiæ regionibus inueniuntur margaritæ. Mittit & Perſicus ſinus circa Arabiam optimas margaritas: quin & Boſphorus Thracius rufos ac paruos in cõchis habet uniones. Britannia quoque habet paruos uniones atque decolores.*

uictus, morte multaꝰ, nõ tamen ut cuiuſquã attrectetur manu, ſed conſenſu publico rerũ omnium interdiciꝰ ei facultas: etiam colloquij poteſtas punito negaꝰ. Culturæ ſtudent uniuerſi. Interdum uenatibus indulgent, nec plebeias agunt prædas, quippe cum tigrides aut elephanti tantũ requiranꝰ. Maria quoq; piſcationib. inquietãt, marinasq́; teſtudines capere gaudent, quarũ tanta eſt magnitudo, ut ſuperficies earũ domũ faciat, & numeroſam familiã non arctè receptet. Maior pars inſulæ huius calore t ambuſta eſt, & in uaſtas deſinit ſolitudines. Latus eius mare alluit peruiridi colore fruticoſum, ita ut iubæ arborũ plerunq; gubernaculis atterantur. Cernũt latus Sericũ de montiũ ſuorum iugis. Miranꝰ aurum, & ad gratiã poculorũ omnium gemmarũ adhibent apparatũ. Secãt marmora teſtudinea uarietate. Margaritas legunt plurimas maximasq́;. Conchæ ſunt, in quibus hoc genus lapidũ requiriꝰ, quę u certo anni tempore luxuriante conceptu, ſitiunt rorem uelut maritum, cuius deſiderio hiant, & cum lunares maximè liquunꝰ aſpergines, oſcitatione quadã hauriũt humorem concupitũ: ſic concipiunt, grauidæq́; fiunt, & de ſaginæ qualitate reddũt habitus unionũ. Nam ſi purũ fuerit quod acceperint, candicant orbiculi lapillorũ: ſi turbidũ, aut pallore langueſcũt, aut rufo innubilanꝰ. Ita magis de cœlo q̃ de mari partus habẽt. Deniq; quoties excipiunt matutini aëris ſemen, fit clarius margaritũ: quoties ueſpere, fit obſcurius: quantoq́; magis hauſerit, tanto magis proficit lapidum magnitudo. Si repentè micauerit coruſcatio, intempeſtiuo metu cõprimunꝰ, clauſæq́; ſubita formidine, uitia contrahunt abortiua: aut enim perparuuli fiunt ſcrupuli, aut inanes. Conchis ipſis ineſt ſenſus, partus ſuos maculari timent: cumq́; flagrantioribus radijs excanduerit dies, ne fuſcentur lapides ſolis calore, ſubſidunt, & ſe profundis ingurgitant, ut ab æſtu uindicenꝰ. Huic tamen prouidentiæ ætas opitulaꝰ: nam candor ſenecta diſperit, & grandeſcentibus conchis flaueſcunt margaritæ. In aqua mollis eſt unio, duraꝰ euiſceratus. Nunq́; duo ſimul reperiunꝰ, unde unionibus nomen datum. Vltra ſemunciales inuentos negant. Piſcantium inſidias timẽt conchæ, inde eſt ut aut inter ſcopulos, aut inter marinos canes plurimum deliteſcant. Gregatim natant. x Certa examini dux eſt, illa ſi capta ſit, etiã quæ euaſerint, in plagas reuertũtur. Dat & India margaritas,

dat etiam

dat etiã littus Britannicũ, ſicut diuus Iulius thoracem, quẽ Veneri genitrici in templo eius dicauit, è Britãnicis margaritis factũ ſubiecta inſcriptione teſtatus eſt. [y] Lolliam Paulinã Caij principis cõiugem, uulgatũ eſt habuiſſe tunicã ex margaritis ſeſtertio tunc quadringenties æſtimatã: cuius parandę auaritia pater ipſius M. Lollius, ſpoliatis orientis regionibus offendit Caium Cæſarem Auguſti filium, interdictaq; amicitia principis, ueneno interijt. Illud quoq; expreſsit uetus diligentia, quòd [z] Syllanis primùm temporibus Romam illati ſunt uniones.

y ¶Lolliam Paulinam.) Plinij uerba ſic habent: Lolliam Paulinam, quæ fuit Caij principis matrona, uidi ſmaragdis margaritisq; opertam, alterno textu fulgentibus, toto capite, crinibus, ſpiris, auribus, collo, manibus, digitisq;, quæ ſumma quadringẽties ſeſtertiũ colligebat: ipſam confeſtim paratã nuncupationem tabulis probare. Nec dona prodigi principis fuerant, ſed auitæ opes, prouinciarum ſcilicet ſpolijs partæ. Hic eſt rapinarũ exitus: hoc fuit quare M. Lollius infamatus regum muneribus in toto oriente, interdicta amicitia à Caio Cæſare Auguſti filio uenenũ biberet, ut neptis eius quadringenties ſeſtertium operta ſpectaretur ad lucernas. z ¶Syllanis temporibus.) Feneſtella tradit primũ cœpiſſe circa Syllana tempora minutas & uiles margaritas: ſed error eſt, cũ Aelius Stilo Iugurthino bello unionum nomen impoſitum, maximè grandibus margaritis, prodat. Plinius in luxum ſui temporis inuehens, cap. 35. noni, de margaritis ſic loquitur: Subeunt luxuriæ eius nomina & tædia exquiſita perdito nepotatu.

Indicum itinerarium. Cap. LXVII.

AB inſula Auſea cõſequens eſt ad cõtinentem. Igitur à Taprobane Indiã reuertamur: conuenit enim res Indicas uidere. Sed ſi Indicis au turbibus aut nationibus inſiſtamus, egrediemur [a] propoſitæ concinnitatis modũ. Proximã Indo flumini urbem habuere Capiſſam, quam Cyrus diruit. [b] Arachoſiam Aracotæ flumini impoſitã, Semiramis cõdidit. Cadruſia oppidum ab Alexandro Magno ad Caucaſum conſtitutũ eſt, ubi et [c] Alexãdria, quę patet amplitudine ſtadia triginta. Multa & alia ſunt, ſed hęc cum eminẽtiſsimis. Poſt Indos mõtanas regiones [d] Ichthyophagi tenẽt, quos ſubactos Alexãder Magnus ueſci piſcibus uetuit, nam antea ſic alebant. Vltra hos deſerta Carmanię, Perſis deinde, atq; ita nauigatio, in qua [e] Solis inſula rubens ſemper, & omni animantium generi inacceſſa, quippe quæ nullum nõ animal illatum necet. Ex India reuertentes [f] ab Hytani Carmaniæ flumine ſeptentrio-

SCHOLIA CAP. LXVII.

Principium huius capitis uidetur mendum habere, quo diluẽdo multi deſudarũt. Nam cum exemplaria cõmuniter habeant, Ab inſula Auſea, & nulla inueniatur inſula quæ ſic uocetur, Solini autẽ intentio ſit, ab inſula Taprobane deflectendũ ad continentem Indiæ terram, quibuſdã uidetur hic ſic legendum: Ab inſula autẽ ea cõſequens eſt, ſubaudi, ut redeamus ad continentẽ. Alij alias habent cõiecturas, nos ueriſimiliorẽ ſignauimus. Cæterũ quæ hoc capite Solin. refert, abundè tradit Plin. cap. 23. libri ſexti.

a ¶Propoſitæ cõcinnitatis.) Dixerat Solinus in prooœmio, ſe librũ præparaturũ ad compendiũ, quantũ ratio pateretur, ut in eo non eſſet prodiga copia, nec damnoſa cõcinnitas. Meminit igitur hic ſuæ promiſſionis. b ¶Arachoſiam.) Capitur Arachoſia aliquando pro regione cõfine Drangianæ, aliquãdo pro urbe illius prouinciæ, ſita iuxta fluuiũ Arachotã. Antiqua exemplaria perperàm hic habent, Erymanto flumini impoſitam. c ¶Alexandria.) Eſt una Alexandria in Aria: an uerò Solinus illam intelligat, neſcio, præſertim cum non ſit rectum iter per eam ab Arachoſia ad Carmaniam deſertam. Eſt & alia Alexandria in Carmania iuxta fluuium Salam. Vide Ptolemæũ.

d ¶Ichthyophagi.) Inuenimus in Ptol. Hippophagos & Anthropophagos loca inhabitare ſeptentrionalia: ſed quem locũ occupauerint Piſciuoræ in Aſiæ ampliſsima regione, ex ipſo non conſtat. Sunt Ichthyophagi in Africæ extremis partibus iuxta Troglodytas, ſed de his Solinus hic nõ loquitur, cum dicat ex Piſciuorarũ regione perueniri in Carmaniam deſertam. Habes & Ichthyophagorũ ſinum apud Ptolemæum, ſed iuxta ſinum Perſicum in extremitate Arabiæ Felicis. Sunt alij qui Ichthyophagorũ regionem ponunt ultra Carmanorũ regionem ſecus mare, habentem Gedroſiam ab oriente, ubi tam homines quàm pecora eorum ueſcuntur piſcibus, & rurſum pecorum carnes præbent piſcibus. Piſces ad ſolem aſſant, poſtea ex his panem conficiunt, frumenti paululum admiſcentes. e ¶Solis inſula.) Hanc inſulam aiunt uocari Noſalam, & eſt inculta ſacraq; Soli. Plin. dicit eam eſſe cubile Nympharũ rubens, in qua nullum nõ animal abſumitur incertis cauſis. Martianus tamen dicit ui feruoris animalia in ea interire: unde ſi quis imprudens eam adeat, amplius nõ apparet. Habet autem hæc inſula ſitum in ſinu Perſico. f ¶Ab Hytani flumine.) Flumen Carmaniæ Hytanis, inquit Plinius, portuoſum

ptentriones primũ uident. [g] Achemenidis in hac plaga ſedes fuerũt. Inter Carmaniæ promõtorium & Arabiam quinquaginta millia paſſuum interiacent deinde tres inſulæ, circa quas Hydri marini egrediunt̃ uicenûm cubitorum longitudine. Dicendum hoc loco, quatenus ab [h] Alexandria Aegypti pergat̃ uſq; in Indiam. Nilo uehente Copton uſq; Eteſijs flãtibus curſus eſt. Deinde terreſtre iter Hydreum tenus. Pôſt tranſactis aliquot manſionib. Berenicen peruenit̃, ubi rubri maris portus eſt. Inde Ocelis Arabiæ portus tangitur. Proximum Indiæ emporium excipit Muzirum, infame piraticis latronibus. Deinde per diuerſos portus Cottonaræ ſucceditur, ad quam monoxylis lintribus piper conuehunt. Petentes Indiam, ante exortum Canis, aut protinus poſt exortum nauigia media æſtate ſoluunt. Reuertentes nauigant Decembri menſe. Secũdus ex India uentus eſt Vulturnus. At cum uentum eſt in rubrum mare, aut Africus, aut Auſter uehunt. Spaciũ Indiæ decies ſepties centena & quinquaginta millia paſſuum proditur. At Carmaniæ centũ millia, cuius pars nõ caret uitibus. Præterea habet genus hominum, qui nõ alia quàm teſtudinis carne uiuunt, hirſuti omnia facie tenus, quæ ſola leuis eſt. Iidem corijs piſciũ ueſtiuntur, [i] Chelonophagi cognominati.

& auro fertile. Ab eo primũ ſeptentriones apparuiſſe adnotauere, Arcturũ nec omnibus cerni noctibus, nec totis unquam. Hæc Plinius. Quomodo iſta cõueniant cum Ptolemæo, qui extrema loca Carmaniæ ſcribit habere eleuationẽ polarem 20. graduum, Coſmographis diſcutiendũ relinquo. Ego facilè hic meam poſſem proferre ſententiã, ſed prudens calamũ cõtineo. g ¶*Achemenidis.) Achemenes primus Perſarũ ſeu Parthorũ rex fuiſſe dicitur, à quo ſuccedentes reges Perſarũ omnes Achemenes dicti ſunt. Sunt qui Achemenen Parthorum ſeu Medorũ dicunt fuiſſe ciuitatem. De Carmanorum moribus uide Melam lib. tertio.*

h ¶Ab Alexandria Aegypti.) Plin. cap. 23. ſexti paulò dilucidius deſcribit hoc iter, ſic inquiens: Nec pigebit totum curſum ab Aegypto exponere, nunc primũ certa notitia pateſcente. Digna res, nullo anno imperij noſtri minus ſeſtertijs quingentis millibus exhauriente India, & merces remittente, quæ apud nos centuplicato uene ãt. Mille millibus paſſ. ab Alexandria abeſt oppidum Heliopolis, inde nauigant Nilo Coptũ 303. millia paſſ. qui curſus Eteſijs flantibus peragitur 15. diebus. A Copto camelis itur aquationũ ratione manſionibus diſpoſitis. Prima manſio appellatur Hydreuma, ſecũda eſt in mõte, tertia in altero Hydreumate &c. tandem peruenitur ad Berenicen oppidum, ubi portus maris rubri. Et quia maior pars itineris conficitur noctibus propter æſtus, & ſtatim die abſumuntur, totum à Copto Berenicen iter duodecimo cõficitur die. Nauigare incipiũt æſtate media ante Canis ortum, aut ab exortu protinus, ueniuntq; circiter 30. die Ocelin Arabiæ aut Canan thuriferæ regionis. Eſt & tertius portus qui uocatur Muza, quem Indica nauigatio nõ petit, nec niſi thuris odorumq; Arabicorũ mercatores. Intus oppida regia, eius unum appellatur Saphar, aliud Sabe. Indos autem petentibus utiliſſimũ eſt ab Oceli egredi: inde uento Hipalo nauigant diebus 40. ad primũ emporium Indiæ. Muzirum non expetendum propter uicinos piratas, qui obtinent locum nomine Hydras, neq; eſt abundans mercibus. Præterea longè à terra abeſt nauium ſtatio, lintribusq; efferũtur onera quæ geruntur. Regio autem ex qua piper monoxylis lintribus Baracen conuehitur, uocatur Cottonara. Ex India renauigant menſe Aegyptio Tybi incipiente, noſtro Decembri, aut utiq; Mechiris Aegypti intra diem ſextum, quod fit intra Idus Ianuarias noſtras: ita euenit, ut eodem anno remeent. Nauigant autem ex India uento Vulturno, & cum intrauere rubrũ mare, Africo uel Auſtro. Hæc Plinius. Tota hæc nauigatio dirigitur ad promontoriũ Indiæ, quod hodie Calicuth uocant, iuxta quod & inſulam Baracam conſtat ſitam, ex decima Aſiæ Ptolemaica tabula. Porrò monoxylæ lintres, ſunt nauigia quæ ex ſolo ligno ſunt fabricata: nam μόνος eſt unum ſeu ſolum, & ξύλον lignum. i ¶*Chelonophagi.) Sonat hæc græca uox teſtudiniuoros. Græci enim χελώνην teſtudinem, & φάγον uoracem dicunt. Vnde Plinius cap. 24. lib. ſexti: In Carmaniæ angulo ſunt Chelonophagi, teſtudinum ſuperficie caſus tegentes, carne ueſcentes &c. Ptolemæus ponit Chelonophagos ſub tropico Cancri in Carmania.*

De ſinu Perſico atq; Arabico, deq; Azanio mari. Cap. LXVIII.

IRrumpit hæc littora rubrum mare, idq; in duos ſinus ſcinditur: quorũ qui ab oriente eſt, Perſicus appellat̃, quandoquidem oram illam habitauere

SCHOLIA CAP. LXVIII.

Scribit & Pomponius Mela de Arabico & Perſico ſinu, ſed paulò aliter quàm Solinus. Arabici, inquit, ſinus & os arctius et latitudo minor eſt, maior aliquãto receſſus, & multò magis longa latera, init penitus, introrſusq; dum Aegyptum penè & montem Arabiæ Caſium attingit, quodam faſti=

uere Persidis populi, uicies & sexagies centena millia passuum circuitu patens. Ex aduerso unde Arabia est, alter Arabicus uocatur: oceanũ uerò qui ibi influit, Azanium nominarũt. Carmaniæ Persis annectitur, quæ incipit ab insula [a] Aphrodisia, uariarum opum diues, translata quondam in Parthicũ nomen, littore, quo occasui obiacet, porrecta in millia passuũ quinquaginta. Oppidum eius nobilissimum [b] Susa, in quo templũ Susiæ Dianæ. A Susis [c] Babytace oppidũ centũ trigintaquinque millibus passuũ distat, in quo mortales uniuersi odio auri coëmunt hoc genus metalli, & abijciunt in terrarũ profunda, ne polluti usu eius, auaritia corrumpant æquitatem. Hic [d] inconstantissimus est terrarum modus, nec immeritò, quum aliæ circa Persida nationes schœnis, aliæ parasangis, alię incomperta disciplina terras metiantur, & incertam fidem faciat mensuræ ratio discors.

gio minus ac minus latus, & quò magis penetrat, angustior. Sic Diodorus Siculus lib. 4. Arabici sinus ostia, inquit, patẽt ad oceanum qui meridiem respicit, plurium stadiorum longitudine, quæ Arabiæ Troglodytarumq; finibus terminatur. Ex his autoribus manifestum est, sinum Arabicũ & mare rubrum idem esse, sicut & sinus Adriaticus non differt à mari Veneto. Solinus autẽ hic scribit, mare rubrum efficere sinum Arabicum, & alterum ab altero seiungit, ut uidelicet intelligas sinum latiorem aquarum effusionem, quæ post angustias Troglodyticas iuxta littus Arabiæ consurgit, unde & aqua in recessum Persicũ sese diffundit, & alterũ efficit sinum. a ¶Aphrodisia.) *Græci ἀφροδίτην Venerem dicũt, datumq; est huic insulæ nomen istud, quòd in ea Venus religiosissimè coleretur. Vocatur alio nomine κωλιὰς, & habet locũ in sinu Persico, ubi Persis à Carmania dispescitur. Meminimus & suprà quomodo Persis olim translata fuerit in Parthicũ nomen.* b ¶Susa.) *Testantur Strabo & Herodotus hanc urbem quoq; Memnoniam dictam, à Memnone Tithoni patre, scribuntq; eius urbis ambitum complecti centum & uiginti stadia, figuræ esse oblongæ. In ea urbe, ut Plinius tradit, uetus fuit Persarum regia, dicta Susa, ἀπὸ τῶν κρίνων, hoc est, à lilijs, quorum est in ijs locis ingens copia: incolæ enim regionis eius susa lilia nuncupant, imò Hebræi & omnes Syri uocant lilium susan.* c ¶Babytace oppidum.) *Plinius: Tigridis alueo oppidum est Babytace: abest à Susis 135. M. passuum. Ibi mortalium soli aurum in odio contrahunt, id defodiunt, ne quo cui sit in usu.* d ¶Inconstantissimus modus.) *Inconstantiam illam uocat uariam metiendæ terræ rationem, cum quidam utantur schœnis, alij parasangis, & alij alia mensura. Est autem σχοῖνος inter alia significata mensuræ genus quo terram metiuntur, constans secundum Herodotum sexagenis stadijs. Parasange autem secundum eundem constat tricenis stadijs. Plinius cap. 14. lib. duodecimi dicit schœnum habere stadia quadraginta, hoc est, passus quinq; millia. Alij sunt, inquit, qui 22. stadia singulis schœnis dedere. Sunt alij qui & Plinij locum uitiatum asserunt, pro XL. legentes LX.*

De Parthia, & Cyri sepulchro. Cap. LXIX.

PArthia quanta omnis est, à meridie rubrum mare, à septentrione Hyrcanum salũ claudit. Regna in ea duodeuiginti dissecantur in duas partes. Vndecim quæ dicuntur superiora, incipiũt ab Armenio limite, & Caspio littore porrecta ad terrã Scytharũ, quibus cõcorditer degunt. Reliqua septẽ inferiora (sic enim uocitant) habent ab ortu Arios Arianosque, Carmaniam à medio die, Medos ab occidui solis plaga, à septentrione Hyrcanos. Ipsa autẽ Media ab occasu transuersa, utraque Parthię regna amplectitũ. A septentrione Armenia circundatur, ab ortu Caspios uidet, à meridie Persidẽ, deinde tractus hic procedit usque ad castellum quod Magi obtinent [a] Passargada nomine. Hic Cyri sepulchrum.

SCHOLIA CAP. LXIX.

De Parthorum regione ita scribunt historici: Parthia est regio nemorosa, montana, & inops frugum. Gens ipsa primùm obscurißima, postea Macedonibus seruiuit, sed procedente tempore tantum in uirtute creuerunt, ut non tantum finitimis imperarent, sed à Romanis, omnium gentium uictoribus, bello petiti, eos magnis cladibus uicerunt. Post defectionem Macedonici imperij sub regibus fuit, & Arsaces ab Arsace primo rege dicebãtur. Nos ut potuimus, in angusta tabula expreßimus situm Parthiæ cum circũiacentibus regionibus, quarum mentionem hic facit Solinus. Sequuti autem sumus Ptolemaicam descriptionem, à qua Solinus paululum discrepat, si plagas orbis exactè animaduertas. a ¶Passargada.) *Quidam legunt Passagarda. Et scribit Strabo lib. 15. idcirco Cyrũ regem Passargadas in honore habuisse, quòd ibi Astyagem Medum ultimo prælio superarit: quo loco plura de Cyri sepulchro refert. Curtius lib. 10. scribit, quòd cum Alexãder Magnus illuc uenisset, iußit aperiri Cyri sepulchrũ, in quo erat conditũ eius corpus, cui dare uolebat*

inferias. Auro argentoq; repletum eſſe credidit, ita Perſæ uulgauerant: ſed præter clypeum eius putrem, & arcus duos Scythicos & acinacem nihil reperit. Cæterum corona aurea impoſita, amiculo, cui aſſueuerat ipſe, ſolium in quo corpus iacebat uelauit: miratus tanti nominis regem, tantis præditum opibus, haud precioſius ſepulchrum habere, quàm ſi fuiſſet ex plebe.

De Babylone, de Atlantico oceano, de Gorgonum ac Fortunatis inſulis. Cap. LXX.

CHaldææ gentis caput Babylon eſt, à Semiramide condita, tam nobilis, ut propter eam & Aſſyrij & Meſopotamij in Babyloniæ nomen tranſierint. Vrbs eſt ſexaginta millia paſſuum circuitu patens, muris circundata, quorũ altitudo ducentos pedes detinet, latitudo quinquaginta, in ſingulos pedes ternis digitis ultrà quàm menſura noſtra eſt altioribus. Amne interluitur Euphrate. Beli ibi Iouis templum, quem [a] inuentorem cœleſtis diſciplinæ tradidit etiam ipſa religio, quæ deum credit. In æmulationẽ urbis huius [b] Cteſiphontẽ Parthi condiderũt. [c] Tempus eſt ad oceani oras reuerti, repreſſo in Aethiopiam ſtylo. Nanq; ut Atlanticos æſtus occipere ab occidente & Hiſpania iandudum dixeramus, ab his quoq; partibus mundi unde primũ Atlan-

SCHOLIA CAP. LXX.

Chaldæorum regio denominata eſt Babylonia, à Babylone metropoli regni, quæ primum nomen Babel ſortita eſt à cõfuſione linguarum quæ in eo accidit loco, ut caput undecimum Geneſeos explicat: cuius confuſionis meminit & Sibylla in hunc modum: Cum omnes mortales una lingua uterentur, quidam ex ijs altiſſimã turrim ædificauerunt, cœlum per eam cupientes ſcandere: dij uerò turbines mittentes euertêre turrim, & propriã atq; diuerſam unicuiq; tribuere linguam, unde urbem quoq; contigit appellari Babylonem. Hæc Ioſephus capite 9. primi Antiquitatũ. Quis uerò primùm cõdiderit Babylonem, ſunt multæ inter autores opiniones. Diodorus Siculus, Iuſtinus, Strabo & Ouidius ſcribunt eam à Semiramide primũ conſtructam. Beroſus uerò dicit Belum ſecundũ Aſſyriorũ regem fundamenta Babyloniæ oppidi magis q̃ urbis ieciſſe, poſtea Semiramis ex oppido fecit urbem. De magnitudine eius ſic ſcribũt: Vrbs Babylon in ingẽti planitie ſita eſt, forma quadrata. Magnitudine quoq; uerſus centenûm uicenûm ſtadiorũ: in ſumma quadringentorũ & octoginta in circuitu quatuor laterũ urbis. Strabo uerò lib. 16. aliter ſcribit, nempe in hunc modũ: Babylon, inquit, in campo iacet, muri ambitum habet 385. ſtadiorum: eius craſſitudinem pedum 32. altitudinem inter turres cubitorum quinquagenûm, turriũ ipſarũ ſexagenum: uiam ſuper mœnibus tam latam, ut quadrigæ occurrentes facile pertranſire poſſint, unde & hoc ex ſeptem ſpectaculis orbis unũ dicitur. Non cõuenit inter autores de circuitu huius urbis, quibuſdam plura ſignantibus ſtadia, alijs pauciora. Sed fieri poteſt quòd hæc diuerſitas hinc nata ſit, quòd nõ ſit apud omnes eadem ſtadiorũ quantitas. a ¶Inuentorẽ cœleſtis diſciplinæ.) *Plin. cap. 26. ſexti: Durat adhuc, inquit, in Babylone Iouis Beli templum. Inuentor hic fuit ſyderalis ſcientiæ. Capite uerò 56. libri ſeptimi Aſtrologiam dicit reperiſſe Atlantem Libyæ filium. Alij eius inuentionẽ tribuunt Abrahamo patriarchæ, alij alijs. Beroſus lib. 3. dicit Noham docuiſſe homines aſtrorũ curſus, annumq; diſtinxiſſe ad curſum ſolis, & duodecim menſes ad motũ lunæ. Sed fieri poteſt ut à multis hæc ars ſit adinuenta, ſed à nullo perfectè, donec ſinguli ſuas inuentiones in unum contulerint, aut quod prior inuenit, poſterior excoluerit.* b ¶Cteſiphontem.) *De hac ciuitate Strabo uolumine 16. ſic ſcribit: Prope Seleuciam uicus maximus eſt nomine Cteſiphon, in quo Parthorum reges hyemant, Seleuciæ parcentes, ne à Scythia & militari natione opprimerentur. Hic uicus ciuitatis potentiam ac magnitudinem habet, adeò ut Parthorum multitudinem & apparatũ omnem recipiat, ac uenalia & neceſſaria artificia illis ſuppeditet. In eo Parthorum reges in hyeme propter aëris temperiem degere ſolent, æſtate uerò in Hyrcania & Ecbatanis agunt.* c ¶Tempus eſt.) *Vult hic Solinus oſtendere, mare etiam eſſe nauigabile ab Azanio mari uſq; ad Atlanticũ oceanum, hoc eſt, ad Gades & Fortunatas inſulas, cum terra uerſus polum Antarcticum non tam longa ſit ſicut eſt ad polum Arcticum: imò frons Africæ, quam Caput bonæ ſpei uocant, gradum quadrageſimum ab æquatore non excedit, hoc eſt, ſi abſcinderes totam portionem terræ, quam parallelus ille qui tranſit per Corſicam inſulam maris mediterranei, ad ſeptentrionem relinquit, extenderetur tunc terra ad aquilonem & auſtrum æquali latitudine. Nihil eſt igitur quod prohibeat nauigationem poſſe fieri ab India ad mare Atlanticum, ſicut & Iuba quem Solinus citat, docuit, cum ultra quadrageſimũ ab æquatore gradum, præter raras quaſdam inſulas, nulla terra, ſed uaſtiſſimũ mare in auſtrum porrigatur. Cæterum ab Arabico ſinu, aut ſi mauis, ab Azanio mari, occurrũt multa promontoria in littoribus Africæ, quorum quædã hic Solinus deſcribit, ſed hodie à Luſitanis alia ſortita ſunt nomina. Nam dum à Luſitania ſoluũt, primũ ueniũt ad Mederam, deinde ad Canarias ſeu Fortunatas inſulas, hinc ad Caput album, deinde ad regnũ Senegæ, ab hoc regno ad Caput uiride, promontoriũ inſigne: hinc ad regnũ Gambræ, ab eo ad Sagres & ad regnũ Melli, tandem*

Atlantici nomen induat, exprimi par est. Pelagus Azaniũ usq; ad Aethiopum littora promouetur, Aethiopicũ [d] ad Mossylicum promontorium, unde rursus oceanus Atlanticus. Iuba igitur uniuersæ partis quã plurimi propter solis ardorẽ peruiam negauerunt, facta etiam uel gentiũ uel insularũ cõmemoratione ad confirmandæ fidei argumentũ, omne illud mare ab India usq; ad Gades uoluit intelligi nauigabile, Cori tamen flatibus, cuius spiritus præter Arabiam, Aegyptum, Mauritaniam euehere quis queant classem, dummodo ab eo promõtorio Indiæ cursus dirigat̃, quod alij Lepten acran, alij Drepanũ nominauerũt. Addidit & stationum loca, & spaciorũ modum. Nam ab Indica prominentia ad Malachum insulam, affirmat esse quindecies centena millia passuum, à Malacho ad Sceneon ducenta uigintiquinq; millia. Inde ad insulam Sadanũ centum quinquaginta millia: sic confici ad apertũ mare decies octies centena & septuagintaquinq; millia. Idem opinioni plurimorũ, qui ob solis flagrantiã, maximam partis istius regionem ferunt humano generi inaccessam, sic reluctatur, [e] ut mercantium ibi transitus infestari ex Arabicis insulis dicat, quas Ascitæ habent Arabes, quibus è re nata datũ nomen est. Nam bubulis utribus cõtabulatas crates superponunt, uectatiq; hoc ratis genere, prætereuntes impetũt sagittis uenenatis. Habitari etiã Aethiopiæ adusta Troglodytarũ & Ichthyophagorũ nationibus, quorum Troglodytæ [f] tãta pernicitate pollent, ut feras quas agitant, cursu pedum assequant̃. Ichthyophagi non secus quàm marinæ belluæ nando in mari ualent. Ita exquisito Atlantico mari usq; in occasum, etiam Gorgonum meminit insularum. [g] Gorgones insulę, ut accepimus, obuersę sunt promontorio quod uocamus [h] Hesperionceras. Has incoluerunt Gorgones monstra, & sane adhuc mõstrosa gens habitat. Distant à continenti bidui nauigatione. Prodidit deniq; Xenophon Lampsacenus, Hannonem Pœnorũ regem in eas permeauisse, repertasq; ibi fœminas aliti pernicitate, atq; ex omnibus quæ apparuerant duas captas, tam hirto atq; aspero corpore, ut ad argumentũ spectandæ rei, duarum cutes miraculi gratia inter donaria Iunonis suspenderit, quæ durauere usq; in tempora excidij Carthaginensis. Vltra Gorgonas Hesperidum insulæ, sicut Sebosus affirmat, dierũ quadraginta nauigatione in intimos maris sinus re

li, tandem ad extremã Africæ frontem, quã Caput bonæ spei uocãt: hinc cursus nauis reducitur ab austro uersus æquatorẽ per uariarum gentiũ et insularũ littora, donec tandem superato sinu Barbarico *perueniatur ad* Indiam. d ¶ Mossylicũ *promontorium.)* Ptolemæus *uocat hoc promontoriũ & emporiũ, scribitq; simplici s,* Mosylon, *et est apud* Troglodytas *in angulo terræ ubi sunt angustiæ maris rubri inter* Arabiam Felicem *& regionẽ* Troglodytarũ, *habens ex opposito in* Arabia Felice *promontorium* Ocelis. *Poteris igitur illuc signare in tabula quã pro* Asia *ordinauimus.* Porrò *promontorium* Drepani, *quod in* India Solinus *dicit esse, in* Ptol. *nõ inuenitur, quod ego sciã: nec* Malachi, *Scencos, Sadani insularũ mentionem facit.* e ¶ *Vt mercantium ibi transitus.)* Plin. *sic habet:* Quin *& cõmercia ipsa infestant ex insulis* Arabes Ascitæ *appellati, quoniã bubulos utres binos sternentes ponte, piraticã exercent sagittis uenenatis.* Habent *proinde hoc nomẽ* Ascitæ *ob rem ipsam, sonat enim* ἄσκος Græcis *utrem.* f ¶ Tanta *pernicitate.)* Scribit Plin. *cap. 29. sexti, gentes* Troglodytarum Therothoas *à uenatu dictos, & mira uelocitate.* Nam Græci θηρατὴρ *uenatorẽ dicũt.* g ¶ Gorgones *insulæ.)* Gorgonibus *ab horrendo aspectu & uelocitate nomen inditum est.* Græci *enim* γοργὸν *tum terribilem, tum uelocem dicunt.* Gorgones *itaque monstris pernicißimis non absimiles, occidentem uersus in extremis orbis finibus habitasse, constans est autorum sententia.* Aduersus *has* Perseus *eximia fortitudine præstans, non paruo discrimine bellum geßit.* Fuerunt *autem* Phorci *filiæ tres, unde &* Phorcides *à patre cognominatæ sunt.* Earum *nomina fuerunt,* Euriale, *Stheno, &* Medusa. *Cum uerò* Gorgones *sæpe uicinis* Atlantibus *bellum intulissent, ad postremũ tandem à* Myrina Amazonum *regina* Atlantidũ *gratia precibusq; impulsa, uictæ ac penitus deletæ narrantur.* h ¶ Hespe*rionceras.)* Sonat *hæc uox, occidentale cornu, & est extremum* Africæ *continentis promontorium, ubi scilicet ueluti in fronte circumaguntur naues in occasum ac mare* Atlanticum, *quod hodie uocant* Caput *bonæ spei.* Contra *hoc promontorium* Gorgo*nes insulæ narrãtur,* Gorgonum *mulierum quondam domus, bidui nauigatione distantes à continenti, ut tradit* Xenophon Lampsacenus. *Penetrauit in eas* Hanno Pœnorum Imperator, *prodiditq; hirta fœminarũ*

cesserunt. [i]Fortunatas insulas contra læuam Mauritaniæ tradunt iacere, quas Iuba sub meridiem quidẽ sitas, sed proximas occasui dicit. De harum nominibus expectari magnum mirum reor, sed intra famam uocabuli res est. In prima earum, cui nomen est [k]Ombrion, ædificia nec sunt, nec fuerũt. Iuga montium stagnis madescunt. [l]Ferulæ ibi surgunt ad arboris magnitudinẽ. Earum quæ nigræ sunt, expressæ liquorem reddũt amarissimum. Quæ candidæ, succos reuomunt etiam potui accommodatos. Alteram insulam Iunoniam appellari ferunt, in qua pauxillæ ædes ignobiliter ad culmen fastigiatæ. Tertia huic proximat eodem nomine, nuda omnia. Quarto loco [m]Capraria appellaẽ, enormibus lacertis plusquam referta. Sequitur Niuaria aëre nebuloso, & coacto, ac propterea semper niualis. Deinde Canaria, repleta canibus, forma etiam eminentissimis: inde etiam [n]duo exhibiti Iubæ regi. In ea ædificiorum durant uestigia. Auiũ magna copia, nemora pomifera, palmeta caryotas ferentia, multa nux pinea, larga mella, amnes siluris piscibus abundantes. Perhibent etiam expui in eam undoso mari belluas, deinde cum monstra illa putredine tabefacta sunt, omnia illic infici tetro odore, ideoq; non penitus ad nuncupationem suam congruere insularum qualitatem.

corpora uiros pernicitate euasisse, duarũq; Gorgonum cutes, argumenti & miraculi gratia, in Iunonis templo posuit, spectatas usq; ad Carthaginem captam. i ¶For*tunatas.*) *Vocantur hæ insulæ Fortunatæ ob nimiam earum fertiliatem rerumq; copiam: eas nũc Hispani appellant Canarias, ob id quòd canibus maximè abundent. Absunt à Gadibus milliarib. Hispanicis 1200. ponunturq; sub parallelo transeunte per Syenen. Inhabitant proinde quasdam earũ gentes ferinæ, quibus nulla est religio, nullus dei timor, nulla uerecundia, quippe qui nudi incedunt bestiarum more. Translatas ferunt nostro æuo in eas insulas Creticas uites, quæ ibi non ignobilius uinum proferũt quàm in Creta ipsa.* k ¶Ombrion.) *Græci* ὄμβριον *pluuialem dicunt. Hoc tempore numerãtur decem insulæ Fortunatæ, quarũ septẽ sunt cultæ, tres desertæ. Quæ coluntur, uocantur Fractalancea, Magna sors, Grancamaria, Teneriffa, Gienera, Palma, Ferro. Ex his quatuor colũt Christum, & tres idolis seruiunt.* l ¶Ferulæ.) *Est ferula genus fruticis, de qua uide Plin. cap. 22. lib. 13.* m ¶Capraria.) *A caprarum multitudine uidetur nomen habere, sicut Canaria à canibus dicitur, & Niuaria à niue, quam tamen quidam uocant Ningariam à ningendo.* n ¶Duo exhibiti.) *Plinius sic habet: Ex quibus perducti sunt à Iuba duo. Quin apparent ibi uestigia ædificiorum. Quum autem copia omnes, pomorum & auium omnis generis abundent, hanc & palmetis caryotas ferentibus, ac nuce pinea abundare. Esse copiam quoque mellis. Papyrum quoque & Siluros in amnibus gigni. Sunt autem caryotæ fructus palmarum, quos & dactylos & palmulas uocant. Silurus uerò piscis est magnus, non absimilis ei quem sturionem uocant, qui in Nilo Aegypti flumine frequens est, & in Danubio quoq; nonnunquam inueniri perhibetur.*

POLYHISTORIS CAII IVLII SOLINI
VNA CVM SCHOLIIS, FINIS.

Subiecimus Solino hic sub finem, amice lector, totius Asiæ maioris picturam, in qua singulas, quoad fieri potuit, expressimus regiones in quas Asia ipsa distribuitur, nisi ubi loci angustia nobis obstaculo fuit, potissimũ in Asia minori. Huic tamen defectui succurrimus per aliam figuram, quam posuimus suprà capite quinquagesimoprimo, quæ explicatius tibi ad oculos ponit Asiæ minoris atq; multarũ Syriarum regiones. Africæ uniuersalem descriptionem habes capite 40. Europæ autem figurationẽ expressiorem inuenies infrà in Pomponio mox post principium. Asiæ ab oriente in præsenti tabula adiecimus extremam oram, ut à nostri æui hominibus est explorata.

Septentrionales regiones
Mare congelatum
Terra incognita
Anthropophagi
Tanais
Moscouia
Aræ Cæsaris
Columnæ Alexandri
Sarmatia
Scythia
Regnum Cumaniæ
ASIA MAIOR
Laxartes flu.
Tartaria magna
Pontus Euxinus
Græcia
Mare Caspium
Sacarum regio
Seres
Regnum Cathay
ASIA MINOR
Media
Hyrcania
Bactriana
Caucasus
Serici & Emodij montes
Parthia
Aria
Chaldæa
Persis
Aegyptus
Arabia Deserta
Carmania
Arachosia
Gedrosia
Palimbra
Sinus Persic.
Ganges
Tropicus Cancri
Indus
India extra Gangem
Felix
Betugo
INDIA
Prouincia Sym
AFRICA
Ocelis
Calicuth
Occanus Azanius
Sinarum regio
Aethiopia
Troglodytæ
Sinus magnus
Camba prouincia
Aequinoctialis circulus
Taprobana quæ & Sumatra
Aurea Chersonesus
Regnum Melli
Regnum Murfuli
Regnum Malacha
Tropicus Capricorni
Caput bonæ spei
Gorgones
Madagascar

n
c
i
a
n
b
ri
ru
la
na

ra
ſa
nc
pr
nc
be
pc
tr

IN POMPONII MELAE COSMOGRAPHI TRES LIBROS DE SITV ORBIS PRAEFATIO.

Qvantus feruor fuerit olim in doctis hominibus ad explorandum orbis situm, satis indicant plurimorũ relicta scripta. Quot citat Strabo, qui tempore Christi saluatoris nostri fuit, qui ante illum in Cosmographia scripserunt? Subsequutus Ptolemæus, habuit & is qui ante illum scripserunt, quos in suo opere imitaretur, & rursum quos carperet. Successit utriq; Pomponius Mela, aut saltem Ptolemæo coæuus fuit, qui non minori industria in ipsa Hispania conscripsit orbis situm, quàm Strabo in Græcia, aut Ptolemæus in Aegypto. Coæuum dico fuisse Ptolemæo, quia fuit ante Plinium & Solinum, cum eius scripta ab illis citentur. Coniectura quidam mouentur illum fuisse sub Iulio Cæsare, alij sub Claudio Imperatore, quod in tertio libro sic scribat: Britannia qualis sit, qualesq; progeneret, mox certiora & magis explorata dicentur: quippe tandiu clausam aperit ecce principum maximus, nec indomitarum modò ante se, uerum ignotarum quoque gentium uictor, qui propriarum rerum fidem ut bello affectauit, ita triumpho declaraturus portat. Hæc ille. Quis nunc princeps ille maximus fuerit inter Romanos Imperatores qui triumphauerit de deuicta Britannia, studiosi lectoris hic relinquimus iudicio, scientes in rebus obscurioribus nasutis non posse satisfieri. Quod autem Melam fuisse Hispanum diximus, ipse de se id dicit libro secundo, nempe quod fuerit oriundus ex Mellaria Beticæ (quæ hodie est Granata) oppido, unde quidam eum magis Mellam quàm Melam cognominant: sed quàm concinnè adiectiuum masculinum Mella à Mellaria forment, ipsi uiderint. A familia sua magis uidetur habere cognomen Melæ, quàm à patria. Sed de hoc satis. In præfatione sua pollicetur compendiò tradere situm orbis, etsi id satis difficile sit, ob multa aspera gentium locorumq; uocabula, quæ si pergas explicare, longa oratione opus erit, quæ magis fastidium apud lectorem quàm gratiam conciliabit: tamen materiæ utilitas, dictionis ornatum facile adæquabit, uel etiam superabit. Dicit proinde se hunc obseruaturum ordinem, ut primum strictim explicet formam uniuersæ terræ, & in quas partes potiores diuidatur, quæ habitari queant, & quæ humanam mansionem non admittant. Deinde ad particularia se conuertens loca, à maritimis orsus est, quod olim potentissimæ urbes essent sitæ in littoribus maris, ut sunt Carthago, Roma, Alexandria, Venetiæ, Byzantium, Genua, Narbona &c. licet postea quoq; cœperint in terris non minores ædificari urbes, quales multæ sunt in Gallia, Germania & Sarmatia, nempe Lutetia, Mediolanum, Lugdunum, Colonia Agrippina, Erdfordia, Norimberga, Vienna Austriæ, Vlma, Buda, Cracouia, & aliæ pleræq;: & quamuis quædam earum olim quoq; extite-

terint, tamen interim ſupra modum incrementum acceperunt in diuitijs, potentia & ædificijs, id quod ſatis claret in Lugduno & Mediolano. Sed ad Melam reuertamur. Hic mare ingreſſus, ut littora procurrũt, ita urbes & maritimas deſcribit regiones. Hæret in duobus primis libris in mari mediterraneo, quod Romanis cum ſuis littoribus magis fuit notum atq; frequentatum, quàm interiores gentium regiones. In tertio uerò libro deſcribit pelagus quod ab extra terram circumluit, adijciens quæ memoranda in regionibus ſingulis atque earum incolis inueniuntur.

PETRVS IOANNES OLIVARIVS GEOGRAPHIAE STVDIOSO S.

QVISQVIS es, qui has noſtras annotatiunculas legeris, ſic habeto, me tantum curaſſe, ut Mela nuſquam non mendoſus, prodiret caſtigatior: deinde, ut ueteribus nominibus noua redderem. Alterum præſtitimus, iudicio eruditiſsimorum uirorum, & in primis Guilielmi Budæi: alterum, quod difficile uiſum fuit, cum ob mutata oppida & deleta, tum etiam ob frequentes inundationes, reddidimus quanta potuimus diligentia. Nam Vadianus, uir omnium iudicio eruditiſsimus, præter ea quæ ex uarijs autoribus citat, unde facile colligere poſsis hominem multæ fuiſſe lectionis, rarò adducit quo uel locos deprauatos emendet, uel deſideratos reſtituat, contentus illa doctiſsima oſtentatione: quanquam ijs quæ ad hiſtoriam ſpectant, non minus ualuerit ille, quàm digreſsionibus prolixiſsimis & moleſtiſsimis. Sed ne aliquis putet me id dixiſſe, ut officerem nomini Vadianico, ſciat me in pleriſque lectorem ad Vadianum mittere, ut apud eundem latiſsimè colligat uel hiſtoriam uel fabulam. Cæterum quod attinet ad locos difficiles, quos Vadianus uel negligit, uel ſubticet, illud magnis ſudoribus effecimus ut eſſent uel omnibus clariores: quod an præſtiterimus, aliorum Geographorum ſit iudicium, quorum cenſuram libenter ſubituri ſumus, modò id fecerit in publicum commodum, cui perpetuò ſtudemus. Vale.

POMPONII MELAE COSMOGRAPGI DE ORBIS SITV LIBER PRIMVS.

PROOEMIVM.

ORBIS ſitum dicere aggredior, impeditum opus, & facundiæ minimè capax (conſtat enim ferè ex gentium locorumq; nominibus, & eorum perplexo ſatis ordine, quem perſequi longa eſt magis quàm benigna materia) uerùm aſpici tamen cognoſciq; dignißimum: & quod ſi non ope ingenij orantis, at ipſa ſui contemplatione precium operæ attendentium abſoluat. Dicam autem aliàs plura, & exactius: nunc autē ut quæque erunt clarißima, & ſtrictim. Ac primò quidem, quæ ſit forma totius, quæ maximæ partes, quo ſingulæ modo ſint, utq; habitentur, expediam. Deinde rurſus oras omnium & littora, ut intra extraq; ſunt, atque ut ea ſubit ac circumluit pelagus, additis quæ in natura regionum incolarumq; memoranda ſunt. Id quò facilius ſciri poſsit atq; accipi, paulò altius ſumma repetetur.

PETRI IOANNIS OLIVARII VALENTINI IN PROOEMIVM Pomponij Melæ de ſitu orbis, ſcholia,

Præfatur operis pondus, uarietatem, obſcuritatem, & perplexum argumentum: deinde quid in hoc libro & in alijs perſequetur. Dicere.) *Nam orator præfatur, dicunt enim oratores: ſed nouè* Dicere *pro deſcribere dixit.* Materia.) *Oratorium eſt.* Ope.) *Modeſtiam indicat.* Orantis.) *Nimirum talis uoluit haberi in prooemio.* Forma.) *An uidelicet ſphærica, rotunda, aut alterius figuræ.* Intra.) *Ad ſinus refertur.* Additis quæ.) *πρὸς τὴν τοπογραφίαν ſpectat.*

Mundi in quatuor partes diuiſio. Caput primum.

OMne igitur hoc, quicquid id eſt, cui mundi cœliq; nomē indidimus, unū eſt, & uno ambitu ſe cunctaq; amplectitur. Partibus differt: unde ſol oritur, oriens nuncupatur aut ortus: quò demergitur, occidens uel occaſus: quà decurrit, meridies: ab aduerſa parte, ſeptentrio. [a] Huius medio terra ſublimis cingitur undique mari: eademq; in duo latera, quæ hemiſphæria nominantur, ab oriente diuiſa ad occaſum, [b] zonis quinq; diſtinguitur. Mediam æſtus infeſtat, frigus ultimas: reliquæ habitabiles, paria agunt anni

ENARRATIO CAPITIS PRIMI.

Tanta connexione cœlum, terra, & omnia elementa intermedia copulantur, ut unum ſphæricum efficiant corpus, & omnia puncta, lineæ & circuli, quos in cœlo imaginamur, correſpondenter ſua loca habeant in terra, ut ſunt poli, æquator, tropici, & alia id genus inſtrumenta, per quæ in cœli clariorem peruenimus notitiam. Cum enim terra ueluti centrum ſit cœli, in nullā deflectens à meditullio uniuerſi partem, neceſſe eſt ut linea à polo in polum tracta per medium tranſeat terræ, & cœlum ambitu, deinde & motu ſuo æquali diſtantia ubiq; à ſuperficie eius reuoluatur, aduectu ſolis orientem, abductu uero occidentem conſtituens. Septentrio uerò & meridies alia cōſtituuntur ratione, ut illis qui habitant ſub æquatore nulla ſit plaga meridionalis, aut duæ, cum meridies illis ſpiret in æſtate noſtra à ſeptentrione, hyeme autē ab auſtro. a ¶Huius medio terra ſublimis.) *Videtur* Pomponius *ſic terram aſpexiſſe, perinde quaſi medium pomū in aqua natet, cuius ſuperficiei apex undiq; mare habet in demiſſo loco: ſed abſit ut tantus* Coſmographus *tam uulgariter orbis faciem ſtudioſo lectori proponat.* Hoc *potius uidetur uelle, ut qui cōſtituitur ſub æquatore, ubi mediū terræ eſt, ſummū teneat terræ locum, cum uterq; polus ibi in horizonte delitcſcat, & mare ibi uideatur cingere extremitates horizontis. Eſt enim in ſeptentrione mare, eſt & in occidente ultra* Hiſpaniam & Mauritaniā, *eſt deniq; in meridie: ſed in oriente nō eſt, niſi in extremis* Indiæ *partibus in oppoſitū hemiſphæriū aliquot gradibus ire contendas.* Numerato *enim ab* Hiſpaniæ *extremitate medio circulo in orientem, hoc eſt, 180. gradibus, adhuc ferè 50. graduum ſpaciū terræ protenditur uſq; ad extremā* Indiæ *oram.* b ¶Zonis quinq; diſtinguitur.) Hemiſphæriū *noſtrū ab antiquis in quinq; diuiditur zonas. Duæ ſupponūtur polis, una æquatori, & aliæ duæ intercipiuntur media & extremis. Media quæ eſt ſub æquatore, dicitur à quibuſdam habere magnū æſtum: ex=*

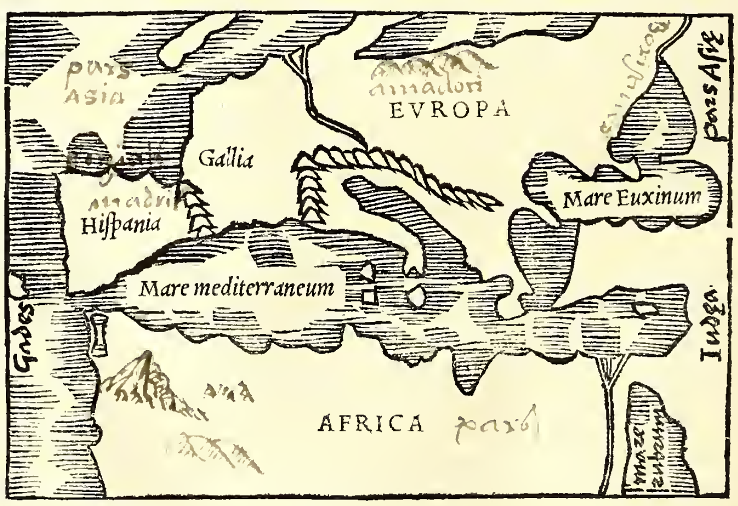
anni tempora, uerùm nō pariter. [c] Antichthones alteram, nos alteram incolimus. Illius situ ob ardorē intercedētis plagæ incognito, huius dicendus est. [d] Hæc ergo ab ortu porrecta ad occasum: & quia sic iacet, aliquanto quàm ubi latissima est, longior: [e] ambitur omnis oceano, quatuorq; ex eo maria recipit, unum ab septentrione, à meridie duo, quartum ab occasu. Suis locis illa referentur. Hoc primū angustum, nec amplius decem millibus passuum patens, terras aperit atq; intrat, tum longè lateq; diffusum abigit uastè cedentia littora, iisdemq; ex diuerso propè coëuntibus adeò in arctum agitur, ut [f] minus mille passibus pateat. Inde se rursus, sed modicè admodum laxat, rursusq; etiam q̄ fuit arctius exit in spacium: quo cum est acceptum, ingens iterum & magnum, & paludi (cæterum exiguo ore) coniungitur. Id omne quà uenit, quaq;

tremæ uerò quæ sunt sub polis infestantur frigore excellenti. Intermediæ temperatæ sunt, non nimio æstu torridatæ, nec excellenti frigore rigescentes. c ¶*Antichthones.) Intelligit Antipodes, qui uestigia sibi mutuò opponūt, pedesq; obuertūt: hoc est, qui ex diametro terræ superficiē inhabitant, quales ferè sunt qui intēperatas inhabitant zonas: illi enim paria agunt anni tempora, uerū nō pariter, ut cum illis est æstas, nobis est hyems, & econtra. Et cognito nostræ zonæ situ, cognosci potest & alterius situs, nō obstante ardore intercedentis plagæ. Sic enim ueteres putarūt alterā temperatam zonam haud potuisse adiri propter intolerabilem torridæ zonæ æstum: at contrarium hodie nautæ experiuntur, cum circa tropicos maiores deprehendant esse æstus quàm sub ipso æquatore. Ratio huius est, quòd sol in tropicis constitutus, radios demittit perpendiculares, deinde dies ibi sunt longiores quàm sub æquatore, & diutius moratur sol in illo parallelo quàm in æquatore: nam in duobus mensibus uix tantundem ab illo parallelo declinat, quantum in quatuor diebus recedit ab æquatore.*

d ¶*Hæc ergo ab ortu porrecta.) Describit hic Pomponius nostram zonam, dicitq; illam ubi latissima est, hoc est, ubi nullum intercipit mare, non adæquare longitudinem: nam longitudo porrigitur ab extrema Indiæ ora, & desinit in fines Hispaniæ. Latitudo uerò accipitur à tropico Cancri usq; ad parallelum illum qui describitur circumactu poli ecliptícæ, & hæc intercapedo comprehendit gradus 43. Incipit enim ab eleuatione poli grad. 23. & minut. 30. desinitq; ubi polus attollitur grad. 66. atque dimidio. Longitudo uerò est fermè 220. graduum, si solam terram metiaris. Hanc zonam expreßimus suprà in figura Asiatica, quam Solino adiecimus.*

e ¶*Ambitur omnis oceano.) Alluitur quidem nostra zona oceano à septentrione, ab oriente & ab occidente, sed non à meridie. Quatuor maria quæ sese huic zonæ insinuant, sunt mare mediterraneum, Persicum, Arabicum, & Caspium. Mediterraneum ab occasu ingreditur, Caspium secundum quosdam à septentrione, Persicum & Arabicum à meridie. Porrò occidentale mare, hoc est, mediterraneum, primum angustum est, & ueluti per fauces apud Gaditanos terram ingreditur, littoraq; Africæ & Europæ usqueadeo distendit, ut à Liguria in Africam undecim ferè numerentur latitudinis gradus, in faucibus autem Abylinis non sit latitudo quartæ partis unius gradus.*

f ¶*Minus mille paßibus.) Loquitur de angustijs Hellespon ti, per quas Xerxes rex Persarū fecit pontem cum cōtra Athenienses pugnaret, ubi Europa cōiunctissima est Asiæ, intercedente solum arctißimo mari, ad cuius ripas sitæ sunt ciuitates Abydos & Sestos, quas memoratus Xerxes ponte coniunxit, ut exercitū suū traduceret. De hoc uide Iustinum lib. 2. Porrò quādo Mela subijcit, Inde se rursus, sed modicè admodū laxat, intelligit Propōtidem, quæ in Bosphoro Thracio prope Constantinopolim iterū in tantas cōtrahitur angustias, ut etiam teste Plin. alituū cantus canumq; latratus utrinq; audiantur, nisi cum uenti uocis sonum auferunt. Hinc rursum consurgit latißimū mare Euxinū, quod uersus septentrionem per Bosphorū Cimmeriū ueluti per fauces transmittitur in paludem Mæoticam.*

g ¶*Nostrū mare dicitur.) Refertur hic nostrum, ad Europæ habitatores*

quaq; dispergitur, uno uocabulo[g] nostrũ mare dicitur. Angustias introitũq; uenientis, nos fretum, Græci πορθμὸν appellant.[h] Quà diffunditur, alia alijs locis cognomina acceptat. Vbi primum se coarctat, Hellespontus uocatur: Propontis, ubi expandit: ubi iterũ pressit, Thracius Bosphorus: ubi iterum effundit, pontus Euxinus: quà paludi cõmittit, Cimmerius Bosphorus: palus ipsa, Mæotis. Hoc mari & duobus inclytis amnibus,[i] Tanai & Nilo, in tres partes uniuersum diuiditur. Tanais à septentrione ad meridiem uergens, in mediã ferè Mæotida defluit: & ex diuerso Nilus in pelagus. Quod terrarum iacet à freto ad ea flumina, ab altero latere Africam uocamus, ab altero Europen: ad Nilum Africam, ad Tanaim Europen. Vltra quicquid est, Asia est.

habitatores, quorũ est mare mediterraneũ cum omnibus finibus eius. h ¶ *Quà diffunditur.) Vocatur enim in diuersis locis diuersis nominibus, ut mare Balearicũ, mare Ligusticum, mare Tyrrhenum, mare Carpathicũ &c.* i ¶ *Tanai & Nilo.) Quomodo mare mediterraneũ, Tanais & Nilus orbem terræ in tres distinguant partes, Europam, Asiam, & Africã, uideri potest in tabula quam Solino pro Asiæ descriptione adiecimus. Quidam tamen non Nilo, sed mari rubro aiunt Asiam distingui ab Africa.*

PETRI IOANNIS OLIVARII SCHOLIA IN CAP. I.

Mundum inprimis quatuor distinguit partibus. Deinde terram quinque regionibus, quas zonas appellat. Mare uerò in quinq; distribuit maria, Oceanum, Mediterraneum, Caspium, Persicum, & Arabicum. Indicat postea tria freta, & duos ingentes amnes, quibus terra ipsa in tres diuisa est partes. Vno ambitu &c.) *Igitur sphæricum est: refertur ad ea uerba Procœmij, Quæ sit forma totius.* Oriens.) *Oriens dicitur omnis pars terræ, in qua sol oritur. Hinc est, quod punctum mobile uocatur. Græcis est* ἀνατολὴ, *Italis* Leuante, *Germanis* Ost. Occidens.) *Occidens est, ubicunque* Sol occidit, *punctum etiam mobile, Græcis est* δύσις, *Italis* Ponente, *Germanis* Vuest. Meridies.) *Duo sunt puncta fictitia, Meridies & Septentrio, sed immobilia. Meridies Græcis est* μεσημβρία, *Italis* Mezo Giorno, *Germanis* Zuyd. Septentrio.) *Græcis est* βόρειος, *Italis* Tramontana, *Germanis* Norden. Hemisphæria.) *Semisphæria.* Mediam æstus.) *Quia diu sol decurrit per eam.* Non pariter.) *Quia quando nobis est hyems, habitantibus alterum hemisphærium est æstas: & quando nobis æstas, illis hyems.* Antichthones.) *Aduersus terram habitantes, Antipodes.* χθὼν, *terra est, &* ἀντὶ, *aduersus, cõtra. Nec est dubium quin sint Antichthones, post apertas nauigationes.* Illius situ ob ardorem.) *Seculo* Pomponij *nemo ausus fuit mediterranea Africæ peragrare: existimabant enim hanc plagam adeò feruere æstibus, ut non posset habitari. Mela sui seculi sententiam refert, dicens: Sunt multi qui ibi agant, fateor. Sed seculo Melæ nemo fuit qui hoc fateretur. Hallucinati sunt, dices, quotquot fuere illo tempore? quasi uerò ignoratio esset hallucinatio. Fateor planè eos ignorasse hemisphærium Antichthonũ, sed nec propterea hallucinatos fuisse. Quid igitur errauit Mela, si cum suo seculo ignorauerit alterum hemisphærium, & nauigationem per zonam torridam?* Ambitur omnis oceano.) Homero & *Aristoteli terra insula est.* Vnum à septentrione.) *Nihil fabulosius, & in quo magis hallucinata sit antiquitas. Argumentum erroris fuit, quòd à mari Caspio usq; ad Oceanum Septentrionalem parum terræ tractum ueteres faciebant: hinc existimabant mare Caspium ex Oceano defluere.* A meridie duo.) *Persicum & Arabicum intelligit.* Quartum ab occasu.) Mediterraneum, *siue nostrum.* Hoc primum.) Mediterraneum. Fretum.) *Dictum à feruendo, autore* Varrone. *Vulgus hunc feruorem uocat* Corrente: *inde omnia freta nauigantibus sunt inuisa.* πορθμόν.) Id *est, traiectum, de græco uerbo* πορθμεύω, *quod est traijcio. Primum fretum dicitur* Gaditanum, *uulgò* Gibraltar, *corrupto uocabulo. Nam antea* Gibel *lingua Arabica dicebatur, quæ dictio sonat montem.* Hellespontus.) Nunc El *far* de Gallipoli. *Thracius* Bosphorus.) Nunc El *far* de Constantinopoli. Far *significat strictum, seu angustiam maris.* In tres partes.) *Varro in duas, Asiam & Europam. Veteres apud* Herodotũ *in quatuor, Asiam, Africam, Europam, &* Aegyptum. *Recentiores in tres tantum: nam Aegyptum Asiæ partem faciunt.*

Summa Asiæ descriptio. Cap. II.

TRibus hanc è partibus tangit oceanus, ita nominibus ut locis differens. Eous ab oriente, à meridie Indicus, à septentrione Scythicus. Ipsa ingenti ac[a] perpetua fronte uersa ad orientem, tantum

SCHOLIA CAP. II.

Alluit, inquit hic Mela, Asiam oceanus ex tribus partibus seu plagis mundi, meridie scilicet, oriẽte & septentrione. Ab oriente oceanus Eous *&c.* a ¶ Perpetua *fronte.)* Præter *unum mare Caspium, Asia nullas habet interruptiones marium, sed cõtinua successione extenditur in orientẽ,*

ibi ſe in latitudinem effundit, quantũ Europa & Africa, & quod inter ambas pelagus immiſſum eſt. [b] Inde cum aliquatenus ſolida proceſſit, ex illo oceano quem Indicum diximus, Arabicum mare & Perſicũ, [c] ex Scythico Caſpium recipit: & ideo quà recipit, anguſtior, rurſus expanditur, & fit tam lata quàm fuerat. Deinde cum iam in ſuum finem, aliarumq́; terrarũ confinia deuenit, media noſtris æquoribus excipitur: reliqua altero cornu pergit ad Nilum, altero ad Tanaim. [d] Ora eius cum alueo Nili amnis ripis deſcẽdit in pelagus, & diu ſicut illud incedit, ita ſua littora porrigit: deinde fit ueniẽti obuiam, & primũ ſe ingenti ambitu incuruat, pòſt ſe ingenti fronte ad Helleſponticũ fretũ extendit, ab eo iterũ obliquat ad Boſphorũ, iterumq́; ad Ponticũ latus curua, aditũ Mæotidos tranſuerſo margine attingit. Inde eam gremio ad Tanaim uſq; complexa, fit ripa, qua Tanais eſt. In ea primos hominũ accepimus ab oriẽte, Indos, Seres & Scythas. Seres media fermè Eoæ partis incolunt, Indi & Scythæ ultima, ambo latè patentes, neq; in hoc tantũ pelagus effuſi: ſpectant enim etiam meridiem Indi, oramq́; Indici maris (niſi ubi æſtus inhabitabilem efficiunt) diu cõtinuis gentibus occupant. Spectant & ſeptentrionem Scythæ, ac littus Scythicũ (niſi unde frigoribus arcentur) uſq; ad Caſpium ſinum poſſident. Inde proxima eſt Ariane, deinde Aria & Gedroſis & Perſis ad ſinum Perſicum: [e] hunc populi Perſarum ambiunt, illum alterum Arabes. Ab his, quod in Africam reſtat, Aethiopum eſt: illic Caſpiani Scythis proximi, ſinum Caſpium cingunt. Vltra Amazones, ultraq́; eas Hyperborei eſſe memorantur. Interiora terrarum multæ uariæq́; gentes habitant, Candari & Paricani, Bactri & Suſiani, Pharmacotrophi, Bomarei, Coamani, Rophanes, Dahæ. Super Scythas Scytharumq́; deſerta, ac ſuper Caſpium ſinum, Comari, Maſſagetæ, Caduſij, Hyrcani, Hiberi. Super Amazonas & Hyperboreos, Cimmerij, Scythæ Eniochæ, Georgi, [f] Moſchi, Corſitæ, Phoriſtæ, Riphaces: atque ubi in noſtra maria tractus excedit, Mardi, Antibarani: & notiora iam nomina, [g] Medi, Armenij, Comageni, Murrani,

clauditurq; iuxta ueterũ inuentionẽ ora latiſſima. Sed cum noſtro æuo plurimũ terræ acceſſerit Indiæ, per nouas explorationes & nauigationes, paulò aliam formã cornu Aſiæ induit quàm hic Mela deſcribat.

b ¶Inde cum aliquatenus ſolida proceſſit.) Quàm ſolidũ & rectũ procedat littus Indicũ, oſtendit tabula Aſiæ Solino adiecta. Certè magni ſinus ex oceano meridiano in Aſiæ terram ingrediũtur, qui ſinuoſum efficiunt littus atq; inæquale, etiam ſi Arabicũ mare atq; Perſicum non numeremus.

c ¶Ex Scythico Caſpiũ recipit.) Sic pleriq; ſentiũt, mare Caſpium naſci ex oceano ſeptentrionali, ſed Ptolemæus ſecus mare illud deſcribit, ut inter ipſum & oceanũ ſeptentrionalem lata intercedat terra. Nõ igitur Aſia ea parte qua mare Caſpiũ tenet anguſtior eſt, ut hic Mela refert, ſed eodem tenore procurrit in orientẽ, & tandem deſinit in oram ſtrictiorem, ut tabula ipſa Aſiæ oſtendit. Ab occidente uerò terminatur ad maria noſtra præter extremitatem ſeptentrionalem, quæ deſinit ad Tanaim fluuium, & extremitatẽ meridionalem, quam terminat Nilus. *d ¶Ora eius cũ alueo Indi.) Senſus eſt, ſi ab oſtio Nili ſequaris littus maris mediterranei, deduceris in Syriam, & hinc per Ciliciam ibis obuiã mari Aegæo, ut nõ ſine magno ambitu per littora maris uenias in Cariã aut Aſiam minorẽ, quas regiones Mela hic frontẽ uocat Aſiæ. Ab ea fronte peruenitur ad Helleſpõticas fauces, inde Propontis paululũ dilatatur, et rurſum in Boſphoro cõtrahitur, et ab illis anguſtijs diſtenditur in pontũ Euxinum, & tandem per Boſphorum Cimmeriũ patet aditus in Mæoticas paludes, quæ recipiunt Tanaim fluuiũ, ad cuius ripam habitãt Scythæ, poſt hos ſequũtur Seres, & tandem Indi. Indi tenent extremitatem orientalem, & Scythæ occidentalem, Seres autẽ mediam Aſiæ partem. Noſtra tamen tempeſtate totus ille tractus Aſiæ ſeptentrionalis occupatur à Tartaris, et Indi tenent meridionalem plagam, niſi ubi ob nimios calores cõmoda habitatio eſſe nequit.* *e ¶Hunc populi Perſarum.) Sinũ, inquit, Perſicũ ambiunt Perſæ, & ſinũ Arabicũ Arabes, ut ſcilicet Arabes extendantur uſq; ad Nilum, ultra Nilum uerò Aethiopes cõmorentur. Vltra ſinũ autẽ Caſpium olim habitauerunt Amazones, ac inde Hyperborei, quos tamen quidã ponũt citra Tanim in Europa. Ex reliquis mediterraneis gentibus quas hic Mela enumerat, quædã celebres ſunt apud autores, aliæ obſcuræ. Pharmacotrophi Scythæ ſunt, ſic dicti quòd uenenũ comedant. Georgi uerò nomẽ habere uidentur ab agricultura.* *f ¶Moſchi.) Hi hodie tenẽt extrema Europæ à ſeptentrione, cõfines Polonis & Lithuanis.* *g ¶Medi, Armenij.) Recenſet Mela gentiũ nomina eo or-*

Murrani, Vegeti, Cappadoces, Gallogræci, Lycaones, Phryges, Pisidæ, Isauri, Lydi, Syrocilices. Rursus ex ijs quę meridiē spectāt,[h] eædē gentes interiora littora tenēt usq; ad sinū Persicum. Super hunc sunt Parthi & Assyrij,[i] super illum alterū Babylonij. Et[k] super Aethiopas, Aegypti. Ripis Nili amnis & mari proxima, ijdem Aegyptij possidēt: deinde Arabia angusta fronte sequentia littora attingit. Ab ea usq; ad flexū illum quē suprà retulimus, Syria, & in ipso flexu Cilicia:[m] extra autem, Lycia & Pamphylia, Caria, Ionia, Aeolis, Troas usq; ad Hellespontum. Ab eo Bithyni sunt ad Thracium Bosphorū. Circa Pontum aliquot populi alio alioq; fine, omnes uno nomine Pontici dicuntur: ad lacum, Mæotici, ad Tanain Sauromatę.

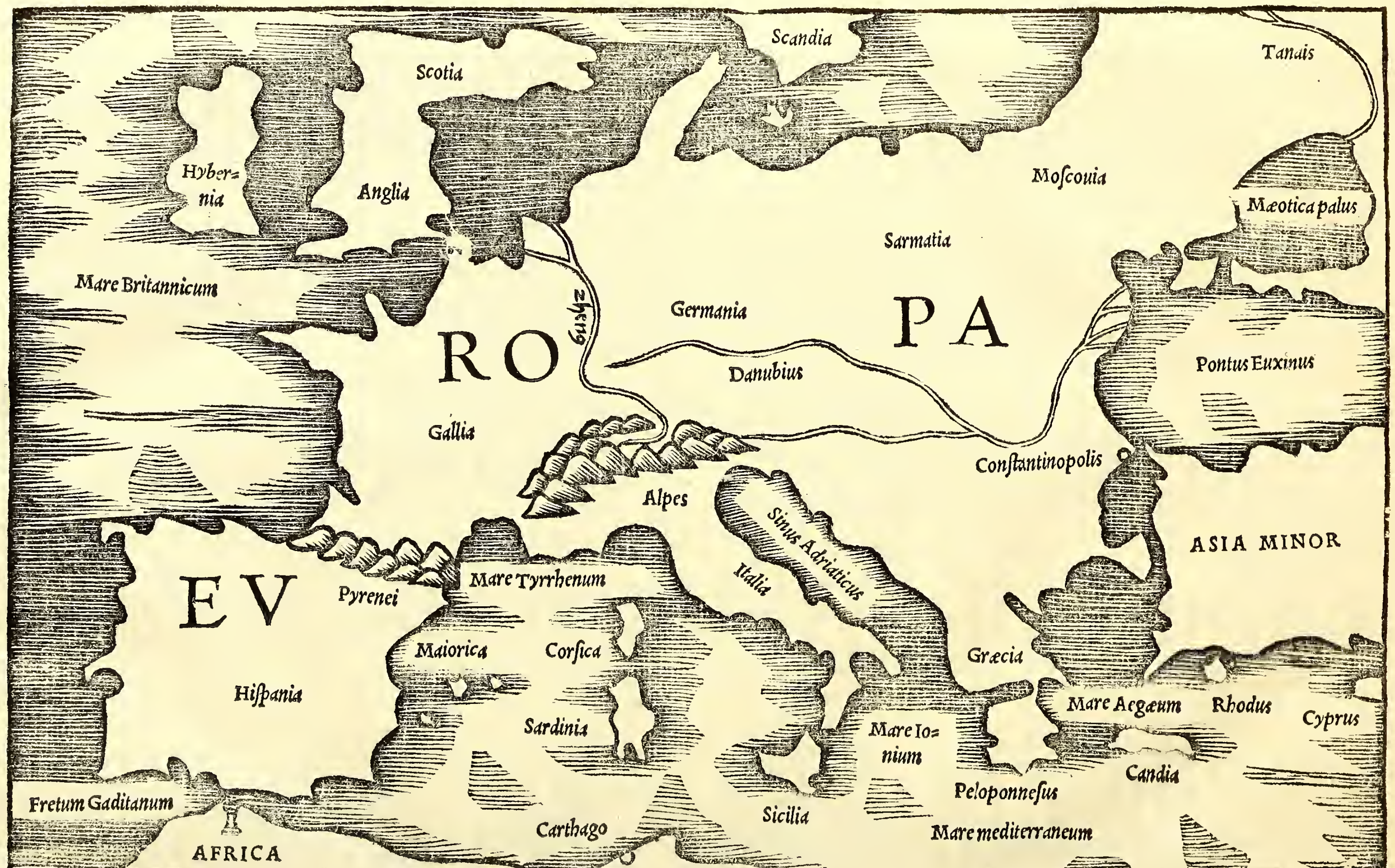
eo ordine quo sitū habent in terra: nam Medis sunt cōfines Armenij, Armenijs Comagini & Cappadoces, Cappadocibus Gallogræci, qui & Galatæ, ad quos diuus Paulus unā epistolā scripsit. His iunguntur Lycaones, Phryges &c. Quod autem Pomponius hic meminit Syrocilicū, et nō absolutè dicit Cilicū, fieri potest quòd Ciliciam in duas distinxerit partes, eamq; quæ Syriæ cōtermina est uocarit Syrociliciā. h ¶ *Eædem gentes.) Sensus est, in locis meridionalibus Asiæ sunt gentes quæ ferè cōmunem habēt Syriæ appellationē, sicut et in septentrione tam uariæ gentes uno nomine Scythæ appellantur: unde & una lingua utūtur Syri, Mesopotami, Chaldæi, Assyrij, & aliæ circumiacentes regiones, quā sacræ literæ plerunq; Arameam uocāt.* i ¶ *Super illū alterū.) Dicit Babylonios sitos super alterū sinum, quem scilicet, ut prius, intelligit Arabicū: unde & quidā scripserunt, Euphraten fluuiū qui labitur per Babyloniā, mergi in sinum Arabicū: sed ex Ptol. aliud colligitur, nempe & Babyloniā & Euphraten cōnecti sinui Persico.* k ¶ *Super Aethiopas Aegypti.) Fuerat hic magis dicendum, infra Aethiopas sitam Aegyptū, cum Nilus ex Aethiopia descendat in Aegyptū: sed uidetur Mela respectum habuisse ad polum arcticū, ut ea superiora esse dicantur, quæ illi sunt propinquiora.* l ¶ *Arabia angusta.) Post Canopicū Nili ostium supra mare rubrū prominet frons quædam Arabiæ usq; in mare mediterraneum, cui inflexu ipso iungitur Syria. Vide suprà in Solino figuram quam posuimus pag. 81.* m ¶ *Extra autem.) Regiones in fine huius capitis enumeratas, inuenies suprà in figura quam Solino pag. 38. adiecimus.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. II. SCHOLIA.

Perpetua fronte.) Nō interrupta, sed integra, uersus orientem & septentrionem. Tantū ibi se in latitudinem.) Hæc referuntur ad secula Melæ, quibus nondum tota Africa innotuerat. Cum aliquatenus solida.) Ex ignoratione illarum regionū hæc dixit Mela. Nō erant hæc littora maris Indici plenè cognita Pomponij tempore: constat enim ex recentioribus nauigationibus, non posse solidam esse ad meridiem, ob sinum Arabicum, Persicum, sinum Caticolpicum, Gangeticum, & Magnum. Ex Scythico Caspium.) Diximus ignorasse antiquitatem, distantiam ab Hyrcano mari usq; ad Oceanum septentrionalem, & propterea incidisse in illum errorem.

Rursus expanditur.) In littore maris Rubri, uersus Aegyptum. In suum finem.) Hoc est, ad Caput bonæ spei, nunc Cabo de bona speranca, uersus meridiem, & Tanaim uersus septentrionem. Media.) Hoc est, mediam circumluit nostrum mare siue mediterraneum. Deinde fit uenienti obuiam.) Ad flexum Syriacum. Ingenti ambitu.) A Pelusio ostio, & oppido nunc Damiata, usq; ad Cariam regionem Asiæ minoris. Obliquat.) Vtcunq; flectitur in Propontide. Iterum curua.) Ad Pontum Euxinum. Aditum.) Cimmerium Bosphorum ostendit. Transuerso margine.) Hoc est, angulum faciente. Indos.) Ab oriente & meridie retinent nomen. Diuisa est India in superiorem & inferiorem. Inferior, in Indiam extra Gangem, & Indiam intra Gangem. Superioris sunt regna præcipua Cathai, Mulpha, Cyanba, Chairam Thebet, Bocat, & regnum Mursuli, Moabor, Moabat, & regnum Var, nunc Synarum, Lusitani uocant Chinarum. India extra Gangem habet Lamay regnū, & prope Malaqua: India intra Gangem, Narsingam, regnum potentißimum, & propè caput Curiæ Callicut, regnum & ciuitatem, ubi & Canamor, Torma patain, Pandarani, Bisnagar, Bartacala. Seres.) Orientalis regio Sereca, & magis mediterranea quàm Scythica & India superior, inter Scythas & Indos sita. Huius regionis sunt prouinciæ Camul & Chichitalis. Scythas.) Quotquot sunt à parte illa orientali quæ prouincia Tangut uocatur, usq; ad Rha fluuium, omnes uno nomine Scythæ dicuntur, & tota regio nostro seculo Tartaria. Principiò ab oriente sunt Scythæ: extra Imaum montem, ramentum Tauri, sunt quidem Tartari: apud quos est Tangur, Cathaia, & Halor, subiecta omnia magno Cham regi Tartarorum. In Scythia intra Imaum sunt alij Tartari, usq; ad Rha, ut diximus: postea usq; ad Tanaim sunt Sarmatici Asiatici. Persis.) Retinet nomen, cuius dominus est Sophus. Quod in Africam.) Intellige meridiem uersus: nam septentrionem uersus Aegyptus est.

Hyperborei.) Scythæ sunt, & Tartari. Sunt tamen qui dicant eos Europæos esse. Parthi.) Parthi & Assyrij sub ditione Sophu regis. Caria.) Ab ea usq; ad Bithyniam regio Asia minor dicitur, nunc Anatolia & Turgia. Sauromatæ.) Sarmatæ Asiatici, inter quos sunt Magni Bulgari.

EV RO PA
Scandia
Tanais
Scotia
Hyber=
nia
Anglia
Moſcouia
Mæotica palus
Sarmatia
Mare Britannicum
Germania
Pontus Euxinus
Danubius
Gallia
Conſtantinopolis
Alpes
Sinus Adriaticus
ASIA MINOR
Italia
Mare Tyrrhenum
Pyrenei
Græcia
Maiorica
Corſica
Hiſpania
Sardinia
Mare Aegæum
Rhodus
Cyprus
Mare Io=
nium
Candia
Peloponneſus
Fretum Gaditanum
Sicilia
Carthago
Mare mediterraneum
AFRICA

Summa Europæ descriptio. Cap. III.

Europa terminos habet, ab oriente Tanaim & Mæotida, & Pontum: à meridie, reliqua nostri maris: ab occidente, [a] Atlanticum: à septentrione Britannicum oceanum. [b] Ora eius, forma littorum, à Tanai ad Hellespontum, quà ripa est dicti amnis, quà flexum paludis ad Bosphorũ redigit: quà Ponto, Propontidi, & Hellesponto latere adiacet, contrarijs littoribus Asiæ nõ opposita modò, uerumetiã similis est. Inde ad fretum nunc uastè retracta, nunc prominens, tres maximos sinus efficit, totidemq; in altũ se magnis frontibus euehit. [c] Extra fretũ ad occidentem inæqualis admodũ, præcipuè media, quà procurrit ad septentrionem: nisi ubi semel iterumq; grãdi recessu abducitur penè ut directo limite extenta est. Mare quod primo sinu accipit, [d] Aegæum dicitur: quod sequenti, in ore Ionium: Adriaticum, interius: quod ultimo, [e] nos Thuscum, Graij Tyrrhenum perhibent. Gentium prima est [f] Scythia, alia quàm dicta est: à Tanai, media fermè Põtici lateris. Hinc in Aegæi partem continens, Thraciæ ac Macedoniç adiũgitur. Tum [g] Græcia prominet, Aegæũq; ab Ionio mari dirimit. Adriatici latus Illyris occupat. [h] Inter ipsum Adriaticũ & Thuscum Italia procurrit. In Thusco intimo Gallia est, ultrà Hispania est. Hæc in occidentem, deniq; etiam ad septentrionẽ diuersis frõtibus uergit. Deinde [i] rursus Gallia est longè, & à nostris littorib. hucusq; promissa. Ab ea Germani ad Sarmatas porrigũtur, illi ad Asiam. Hæc de Europa.

SCHOLIA CAP. III.

Non opus habet hoc Pomponij *caput multa declaratione, sed unica* Europæ *figura, quã adiecimus, satis omnia explicat quæ hic commemorantur.* Exponam tamen *aliqua quæ hic simplici lectori difficilia aut obscura uideri possent.* *a* ¶ Atlanticum.) *Est mare* Atlanticum *proprie, quod* Libyæ *alluit littora, ab* Atlante Mauritaniæ *monte sic denominatum.* Pomponius *uerò denominationẽ illam ultra fretum Gaditanũ in* Hispanias *quoq; trahit, quòd tam exiguus maris ingressus* Hispaniam *diuidat* à Mauritania. *b* ¶ Ora eius.) Extremitatem *& terminum* Europæ *orientalem intelligit, quæ à* Tanais *fonte incipit, & extenditur per ripas* Tanais, Mæoticæ *paludis, ponti* Euxini, Bosphori, Propontidis *&c. in meridiem. Inspice figuram* Europæ *hic adiectam, & omnia clarius uidebis in ea quàm calamus exprimere posit: uidebis enim oculo, quomodo* Asiæ *&* Europæ *littora contra se ponantur, iam contrahuntur, iam porriguntur, & rursum ab inuicem distenduntur, qui inæqualis procursus uarios efficit sinus.* Vbi *littora* Asiæ *&* Europæ *ad sese propius accedunt, fretum efficiunt, & ubi à se distenduntur uel retrahuntur, maria cõstituũt.* Rursus *ubi ora terræ frõtes mittit in mare, sinus efficit, ut est circa* Peloponnesum *& circa* Italiam. De *his uarijs maris anfractibus plura suprà scripsimus in* Solino *cap.36. sub litera r.* Tres *maximi sinus quorum hic meminit* Mela, *sunt hi.* Primus *est à* Gaditano *freto usq; ad extremum* Italiæ *promontorium: secundus ab hoc promontorio, uel ab alio sibi opposito (est enim extrema* Italiæ *ora bifrons) usq; ad frontem* Epiri, *quam* Acroceraunion *uocant: & tertius ab hac fronte usq; ad* Hellespontum. *c* ¶ Extra fretum.) *Hæc intelligenda sunt de figura* Europæ, *quam habet à* Gaditano *freto per littora* Hispaniæ, *reflectens se à septentrione, & procurrens in orientẽ inæquali limite.* Hæc *ex adiecta pictura aduertere poteris.* *d* ¶ Aegæum dicitur.) De *mari* Aegæo *scripsimus suprà in* Solino *cap.36. sub litera r.* Porrò Ionium *mare sic dictum quidam putant à* Ionio Dyrrachij *filio, quem imprudenter à se occisum in mare proiecit* Hercules, *ut defuncti memoriam propagaret.* Alij *alias habent coniecturas.* Est *autem mare illud inter sinum* Adriaticum *&* Peloponnesum. Sinus Adriaticus *hanc nomenclaturã habet ab* Adria *ciuitate, cuius uestigia prope* Ferrariam *adhuc uideri asserunt.* *e* ¶ Nos Thuscum.) Vocatur *mare illud quod alluit citeriorem* Italiam Thuscum, *à* Thuscia *regione: &* Tyrrhenum *à* Tyrrheno Lydi *fratre atq;* Athys *filio, qui è* Mæonia *discedens uenit in* Italiam, *occupauitq; oram maritimam quæ est citra* Liguriam.

f ¶ *Scythia alia.)* Duplex *est Scythia: una in* Asia, *cuius suprà meminit: alia in* Europa, *cuius mentionem hic facit.* *g* ¶ *Græcia prominet.)* Peloponnesus, *inquit, quæ longè in mare porrigitur, dirimit* Aegæum *mare ab* Ionio. *h* ¶ *Inter ipsum* Adriaticum.) *Efficiunt hæc duo maria,* Adriaticum *&* Thuscum, *peninsulam* Italiam, *id quod pictura docet.* *i* ¶ *Rursus* Gallia *est.)* Gallia, *inquit, alluitur à meridie nostro mari, quod est mediterraneum, & à septentrione mari* Britannico *&c.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. III. SCHOLIA.

Tanaim.) Nunc Tana *dicitur.* *Nunc uastè retracta.)* Ad *sinum* Aegæum, Adriaticũ, *& ad* Thuscum *refertur.* *Prominens.)* In Peloponneso, *& in promontorio* Calabriæ. *Præcipuè media.)* Versus Pyrenæos, *ad*

fontem Rabiam. Vbi *semel.)* Apud *fontem Rabiam.* *Iterum.)* In *Germaniam. Pomponius reliquit sinum* Danorum. *Abducitur.)* Dictio *familiaris Melæ, retrahitur.* *Directo limite.)* Directo *margine & littore, id est, perpetua est, nisi in fine* Pyrenæorum, *& in* Germania: *nam tres sinus facit.* *Aegæum.)* Dictum *autore* Varrone, *ab hinnulis, quod in eo mari scopuli à similitudine caprarum,* αἶγες *uocentur.* *Sequenti in ore.)* Os *appellat, & non sinum Corinthiacum: quanquam reuera sinus est. Mare Aegæum protenditur ab* Hellesponto *usque ad sinum* Megaricum *in* Peloponneso*: à sinu uerò* Megarico *usque ad os sinus Adriatici* Ionium. *Mare Aegæum nunc dicitur* Archipelago: *nam complectitur* Syriacum, *quod nunc est* El mar de Suria. *Mare Adriaticum ab* Adria *oppido dictum, iam non extat: erat enim prope* Venetias. *Nunc hoc mare dicitur* La Canal de Venecia. *Scythia.)* Duplicem *indicat Scythiam, sicut duplicem Sarmatiam: Scythiam Asiaticam, quæ pars est* Tartariæ: *&* Europæam, *quæ* Hunnos, Moschobitas, Lituanos *comprehendit.* *Hinc.)* Hoc *est à medio latere Ponti, usque ad Aegæi partem est* Thracia, *cuius metropolis est* Constantinopolis, *ubi* Mediteranei *sunt* Bulgarij *&* Valachi. *Tum Græcia prominet.)* Peloponnesum *intelligit, nunc est* La Morea.

Illyris.) Nunc *Sclauonia.* *In Thusco intimo Gallia.)* Ita *est, si nomine Galliæ comprehenderis cisalpinam & transalpinam.* *Diuersis frontibus.)* Primum *sacro promontorio quod nunc dicitur* Cabo de San Vincente. *Deinde* Nerio, *quod nunc est finis terræ in* Compostella. *Tum* Gobeo *in* Britannia *minore, nunc est* Sanctus Mattheus. *Postea* Dacico, *ubi sunt liberæ ciuitates, quarum præcipua est* Lubecum. *Dictæ nunc, ciuitates* Ostrelingorum. *A nostris littoribus.)* Maris *mediterranei.* *Ad Sarmatas.)* Nunc *Polonos: id est, usque ad* Visulam *amnem, distinguentem Sarmatiam à Germania.*

Summa Africæ descriptio. Cap. IIII.

AFrica ab orietis parte Nilo terminatur, pelago à cæteris; breuior est quidem ꝙ Europa, quia [a] nec usquã Asiæ, & nõ totius huius littoribus obtenditur. [b] Longior tamen ipsa, quàm latior: & quà ad fluuium attingit, latissima. [c] Vtq; inde procedit, ita media pręcipuè in iuga exurgens, pergit incurua ad occasum, fastigiatq; se molliter, & ideo ex spacio paulatim adductior. Vbi finitur, ibi maximè angusta est. [d] Quantum incolitur, eximiè fertilis. Verũ quòd pleraq; eius inculta, & aut arenis sterilibus obducta, aut ob sitim cœli terrarumq; deserta sunt, aut infestantur multo ac malefico genere animalium, uasta est magis quàm frequens. Mare quo cingitur septentrione, Libycũ: à meridie, Aethiopicum: ab occidente, Atlanticum dicimus. Ab ea parte quæ Libyco adiacet, proxima Nilo prouincia, quam Cyrenas uocant. Deinde, cui totius regionis uocabulo cognomen inditum est, [e] Africa. Cætera Numidæ & Mauri tenent: sed Mauri in Atlanticum pelagus expositi. Vltrà Nigritæ sunt, & Pharusij, usque ad Aethiopas. Hi & reliqua huius, & totum latus quod meridiem

SCHOLIA CAP. IIII.

Hic in primis te, lector, mittimus ad Solinianam *figuram, quã pro* Africa *ordinauimus cap. 40. ubi uidebis* Africam *undiq; mari cinctam, præter portionẽ aliquam terræ, quæ est prope* Canopicum Nili *ostium, inter mare rubrum & mare mediterraneũ.* Ab *austro tamen nõ extendimus picturam ipsam usq; ad oceanum meridionalem, sed resecuimus portionem aliquam ab* Africa, *quæ & ueteribus* Cosmographis *fuit incognita.* Quòd *autem* Mela *Africam breuiorem asserit esse* Europa, *rectè sentit, qui eã ab occidente extendit usque ad* Nilum. *Sin longitudinem eius metiamur ab* Atlantico *mari usq; ad mare rubrum &* Troglodytarum *orientalem oram, longior erit Africa* Europa, *aut saltem æquè longa, cum littora utriusq; partis, tam ab occasu quàm ab exortu eisdem incipiant & finiantur meridianis.* a ¶ *Nec usquam* Asiæ.) Certè Troglodytarum *regio obtenditur* Arabiæ, *&* Cyrenaica *prouincia opponitur* Cariæ, *& parum abest quin &* Aegypti *pars* Ciliciæ *opponatur. Sed facilè hic defendi potest* Mela, *præsertim qui* Troglodytas *extra* Africam *ponit.* b ¶ *Longior ipsa quàm latior.)* Metitur *hic* Mela Africam *ut suo tempore fuit explorata, etiamsi infrà mentionẽ faciat extremi* Africæ *cõtinentis promontorij, quod hodie uocant* Caput bonæ spei, *de quo in* Solino *cap. 70. sub litera e & h nõnihil diximus. Vt nostro tempore est explorata, latitudo superat longitudinẽ: nam in longitudine habet gradus 56. in latitudine autem 64.* c ¶ *Vtq; inde procedit.)* A Nilo, *inquit,* Africa *sensim erigitur in montiũ uertices, quousq; ueniatur ad* Atlantem. *Sed quomodo incurua pergat ad occasum, finiaturq; ibi, ubi maximè angusta est, difficilẽ uidetur habere sensum, nisi angustias illas referas ad fretũ* Gaditanũ.

d ¶ *Quantũ incolitur.)* Vide *in* Solino *cap. 37. sub litera e, quid scripserimus ex autoribus de fertilitate & sterilitate* Africæ. e ¶ *Africa.)* Subaudiendum, *minor: ea enim ponitur inter* Numidiam *&* Cyrenas.

Post

meridiem ſpectat, uſq; in Aſiæ confinia poſsident. At ſuper ea quæ Libyco mari abluuntur, Libyes Aegyptij ſunt, & [f] Leucoæthiopes, & natio frequens multiplexq; Getuli. Deinde latè uacat regio, perpetuo tractu inhabitabilis. Tum primos ab oriente Garamantas, pòſt Augilas & Troglodytas, & ultimos ad occaſum Atlantas audimus. Intrà (ſi credere libet) uix iam homines, magisq; ſemiferi [g] Aegipanes, & Blemmyæ, & Gamphaſantes, & Satyri, ſine tectis paſsim ac ſedibus uagi, habent potius terras quàm habitēt. Hæc ſumma noſtri orbis, hæ maximæ partes, hæ formæ gentesq; partium. Nunc exactius oras ſitusq; dicturo, inde eſt cō modiſsimū incipere, unde terras noſtrum pelagus ingredit: & ab ijs potiſsimū, [h] quæ influenti dextra ſunt. Deinde ſtringere littora, ordine quo iacent: peragratisq; omnibus quę mare attingūt, legere etiam illa quæ cingit oceanus, donec curſus incœpti operis intrà extraq; circumuectus orbem, illuc unde cœperit redeat.

Poſt Numidiam ſequitur duplex Mauritania, Cæſarienſis et Tingitana. Tingitana extenditur ad mare Atlanticū. Hinc ſi pergas ad auſtrū, occurrent Nigritæ, Senegenſes, Gambrenſes, Mellenſes &c. Mela poſt Nigritas ponit Pharuſios, inde Aethiopes, qui extenduntur uſq; ad Nilum, qui ſecundum eum terminus eſt Africæ. f ¶*Leucoæthiopes.) Sic uocantur quidam Aethiopes, qui cōparatione aliorū ſubalbidi eſſe deprehenduntur, nō in totum albi, nec in totū nigri.* g ¶*Aegipanes.) De his monſtris diximus in Solin. ca. 37. ſub litera h, et cap. 44. ſub litera l. Habes quoq; ibi de Gamphaſantibus et Satyris.* h ¶*Quæ influenti dextra ſunt.) Cum oceanus per Gaditanum fretum in continentem terram irrumpat, commodum uiſum fuit Pomponio fluxum eius ſequi, oramq; tenere dextrā, quæ eſt littus Africum, & ſtudioſo lectori oſtendere regiones, urbes, montes, fluuios, & quicquid procedenti obuium uenerit: & ubi littus illud maris mediterranei abſoluerit, etiam proſequi & deſcribere littus oceani, quod totam cingit Africam.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. IIII. SCHOLIA.

Quia nec uſque Aſiæ.) Nunquam Aſiæ littoribus contrà tenditur Africa. Longior tamen ipſa quàm latior.) Nil uerius, ſi ad ſecula Pomponij referas, quibus Africa uſque ad principium Aethiopiæ ſolum cognita erat. Quà ad fluuium.) Nilum intellige. Ita media præcipuè in iuga.) A Numidia, quæ ſita eſt in Media Africa, incipiunt exurgere montes: quanquam à Catabathmo uſque ad fretum ſemper exurgit Africa, præcipuè tamen in Numidia. Pergit in curua.) Id eſt, nullos facit ſinus: niſi uoles Syrtes appellare ſinus. Faſtigiatq; ſe molliter.) Id eſt, erigitur, & contrahitur in cunei formam pedetentim. Et ideo ex ſpacio paulatim adductior.) Ex ſpacio, quaſi uix ſcires cognoſcere diſcrimen contractionis, niſi in magno ſpacio. Adductior.) Contractior. Quantum incolitur.) Hoc eſt, totus tractus marinus eximiè fertilis: mediterraneus ſterilis.

Cyrenas.) Nunc dicta Corena. Africa.) Minor, nunc dicta Barbaria. Mauri.) A potentiſsima ciuitate dicti, quæ nunc eſt Marruecos, ubi agunt Alarabes. Nigritæ & Pharuſij.) Dicam poſtea. mediterranei ſunt. Vnde terras noſtrum.) Id eſt, à freto Gaditano. Quæ influenti dextra.) Ab Africa. Illuc unde cœperit.) Id eſt, in idem fretum.

Particularis Africæ deſcriptio.

Mauritania. Cap. V.

DIctum eſt Atlanticū eſſe oceanū, qui terras ab occidente cōtingeret. hinc in noſtrū mare pergētibus læua Hiſpania, Mauritania dextra eſt. [a] Primæ partes illæ Europæ, hæ Africæ. [b] Eius oræ finis Mulucha: caput atq; exordiū eſt promontorium, quod Græci Ampeluſiam, Afri aliter, ſed idem

SCHOLIA CAP. V.

Iam ſæpe diximus, oceanum iuxta diuerſas quas alluit terras, alia & alia ſortiri nomina, ut eſt mare Indicum, mare Perſicum, mare Britannicum: ſic hic ab Atlante monte, qui Mauritaniā occupat, & pertingit uſq; ad oceanum occidentalem, denominatur ab eo mare Atlanticum.

a ¶ *Primæ partes.) Quemadmodum cœli longitudo accipitur ab occidente in orientem, quòd ſcilicet motus tam planetarum quàm nonæ ſphæræ continuò in orientem nitatur: ita quoq; in terris longitudinis ſupputatio fit ab occidente, & primæ terræ partes capiuntur ab Hiſpania & Mauritania, & non ab India. Quòd ſi ortum ſolis & initium diei inſpicere uoluerimus, ſic quidem primas concedimus orienti & non occidenti, quia hæc fiunt à primo mobili, cuius motus fit ab oriente in occidentem, contrariam ſcilicet planetis obſeruans legem.* b ¶*Eius oræ finis.) Mulucha, inquit, finis eſt Mauritaniæ ab oriente, diſtinguens eam à Numidia. Ampeluſia autem promontorium (à uineis ſic dicta) initium eius eſt, in quo ſcilicet ſpecus eſt Herculi ſacer, quòd in eo referatur occidiſſe gigantem incolis moleſtum.*

ſed idem ſignificāte uocabulo, appellant. In eo eſt ſpecus Herculi ſacer, & ultra ſpecum Tingi oppidum peruetus, ab Antæo, ut ferunt, conditum. Extat rei ſignum parma elephantino [c]tergore execto ingens, & ob magnitudinem nulli nunc uſuro habilis, quam locorum accolæ ab illo geſtatam pro uero habent traduntq;, & inde eximiè colunt. Deinde eſt mons præaltus, ei quem ex aduerſo Hiſpania attollit obiectus, hunc Abylam, illum Calpen uocāt, columnas Herculis utrunq;. Addit fama nominis [d]fabulam, Herculem ipſum iunctos olim perpetuo iugo diremiſſe colles, atque ita excluſum antea mole montium oceanum, ad quæ nunc inundat, admiſſum. Hinc iam mare latius funditur, ſubmotaſq; uaſtius terras magno impetu inflectit. Cæterū regio ignobilis, & uix quicquam illuſtre ſortita, paruis oppidis habitatur, parua flumina emittit, [e]ſolo q̃ uiris melior, & ſegnitie gentis obſcura. Ex ijs tamen quæ commemorare non piget, montes ſunt alti, qui continenter, & quaſi de induſtria in ordinem expoſiti, ob numerum ſeptem, [f]ob ſimilitudinem fratres uocantur. Tamuada fluuius, & Ruſicada, & Siga, paruæ urbes: & portus, cui Magno eſt cognomen ob ſpacium. Mulucha ille quem diximus, amnis eſt ingentium olim regnorū terminus [g]Bocchi Iugurthæq;.

Porrò Mulucha fluuius ille eſſe putatur quem Ptolemæus Mulum uocat. Ampeluſiā autem appellat Cotem, iuxta quam eſt oppidum Tingi, unde ea pars regionis uocata eſt Mauritania Tingitana, ſicut reliqua pars Cæſarienſis à Cæſarea. c ¶*Tergore execto ingens.) Ex elephantinæ pellis tergore, quod reliqua pelle durius eſt, fuit exectum huius parmæ tectoriū ſeu potius munimentū, & ob magnitudinē eius facilè cōijcere licuit Antæum fuiſſe uirū proceræ ſtaturæ, quippe de quo quidam ſcribunt, quòd cubitis quadraginta adoleuerit in Libya apud Lixum oppidū, quod Antæi regia olim dicebatur.* d ¶*Fabulam.) De hac fabula quoq; in Solino cap. 28. ſcripſimus. Plin. uerò de his colūnis ita ſcribit lib. 3. Proximi faucibus utrinq; impoſiti montes, coërcent clauſtra, Abyla Africæ, Europæ Calpe, laborū Herculis metæ, quam ob cauſam indigenæ columnas eius dei uocāt, creduntq; perfoſſas, excluſa antè admiſiſſe maria, & rerū naturæ mutaſſe faciem. Scribit & Strabo multa de his columnis lib. 3.*

e ¶*Solo quàm uiris melior.) Id Mela optimè ſcire potuit, quum patria ſua parum abeſſet à regione Mauritaniæ. Deinde natura quoq; fieri ſolet, ut homines qui nullo exercentur labore, ignaui ſint, ut fieri conſueuit in terris quæ ſua ſponte neceſſaria uitæ ubertim proferunt, id quod in terris noſtris quoque accidere compertum habemus: ſed exempla ſunt odioſa.* f ¶*Ob ſimilitudinem fratres uocantur.) Alij ſcribunt, ob paritatem cacuminis eos fratres appellatos, & quòd elephantis ſint pleni. Meminit & Solinus horum montium cap. 38.* g ¶*Bocchi Iugurthæq;.) Præfuit Bocchus ille Mauritaniæ orientali, Iugurtha uerò occidentali, dirimente Mulucha amne regnum alterum ab altero. Boccho ſucceſſit Iuba, de quo in Solino diximus in fine cap. 37. De Iugurtha habes apud Florum libro tertio.*

PETRI IOANNIS OLIVARII SCHOLIA IN CAP. V.

Atlanticum.) Atlas mons maior Africam diuidit, nunc dicitur Maiuſte. Atlas minor, Lante. Ampeluſiam.) A uinetorum copia, promontorium eſt, nec hodie uocatur Cabo deſparto, ſed Cabo de Cantero. Tingi.) Nunc Taniar, regis Luſitaniæ. Abylam.) Nunc Aceuta: oppidum etiam Luſitanorum. Hinc ſumit initium mons ille, qui nunc dicitur La Siera Dal marca. Siera hiſpanicè ſonat montem: plenus eſt hic ſimijs.

Calpen.) Nunc Gibraltar. Tamuada.) Nunc Bediæ, rigat regionem Alarabum. Ruſicada.) Nunc Aſtora. Siga.) Nunc la Guardia uulgò dicitur.

Numidia. Cap. VI.

AB eo Numidia ad ripas expoſita fluminis Ampſagæ, ſpacio quidem q̃ Mauritania anguſtior eſt, uerùm & culta magis, & ditior. Vrbium, quas habet, maximæ ſunt Cyrtha procul mari, nunc [a]Sittianorū colonia, quondam regum domus Iubæ & Siphacis, quū foret opulentiſſima: [b]Iol ad mare, aliquādo ignobilis, nūc quia Iubæ regia fuit, & quod Cæſarea uocitat̃, illuſtris. Citra hanc

SCHOLIA CAP. VI.

De Numidis, qui & Nomades, diximus in Solino cap. 39. Quòd autē Numidia hic anguſtior eſſe perhibetur quàm Mauritania, id fit propter maiorem maris diſtentionem, quod iuxta Mauritaniam anguſtis cōtinetur littoribus. a ¶*Sittianorum colonia.) Non ſatis conſtat qui iſti Sittiani fuerint. Ptolemæus uocat hanc urbem Sitici coloniam, ponitq; eam procul à mari iuxta fluuiū Ampſagam, ſicut & Mela hic facit.* b *Iol.) Sic primùm uocata fuit iſta ciui-*

hanc

hanc (nam in medio fermè littore sita est) Cartenna & Arsenaria sunt oppida, & Ampsa castellum, & Laturus sinus, & Sardabale fluuius. Vltrà, monumentũ cõmune regiæ gentis. Deinde Icosium & Vthisia urbes, effluentes inter eas Ancus & Nabar, aliaq; quæ taceri nullum rerum famæ'ue dispendiũ est. [c] Interius, & longè satis à littore (si fidem res capit) mirũ ad modum spinæ piscium, muricum ostreorumq; fragmenta, saxa attrita (uti solent) fluctibus, & nõ differentia marinis, infixæ cautibus anchoræ. Alia & huiusmodi signa atq; uestigia effusi olim usq; ad ea loca pelagi, in campis nihil alentibus esse, inueniriq; narrantur.

tas, de qua Strabo libro ultimo sic scribit: In hac ora ciuitas fuit nomine Iol, quam quum Iuba Ptolemæi pater muniret, mutato nomine uocauit Cæsaream, in honorem scilicet Augusti Cæsaris. Vide Strabonem libro ultimo. c ¶ *Interius & longè satis à littore.) Spinæ, inquit, piscium muricumq; fragmenta & saxa attrita, quæ in interiori Numidia inueniuntur, testantur mare olim pro suo alueo Numidiam occupasse, aut inundasse: uel, quod ego magis credo, hæc in sicco relicta sunt ex diluuio generali, qualia & in agris nostris paßim inueniuntur, nempe ingentes piscium spinæ, gigantum & maximarum belluarum ossa. Scio & in medio Germaniæ aliquando reperta cornua unicornium, qui tamen longißimè absumus à mari. Non tamen nego terras nonnunquam mutari accessu, recessu, irruptioneq; marium, etiamsi scriptura dicat, Terminum posuisti eis quem non præterunt: terminus iste est arena, quæ cohibet mare intra alueum suum. Sed quid dicemus ad prophetam, quando asserimus ex mari factas terras, & rursum terras occupatas à mari? Ad id propheta respõdet eodem loco, nempe Psal. 104. Nõ reuertentur ut operiant terram. Operiunt quidem nonnunquam proxima littora, id quod accidisse scimus Holandiæ, Frisiæ, & multis locis Græciæ, sed non operiunt totam terram, sicut operuerunt à principio creationis, & deinde in diluuio uniuersali.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. VI. SCHOLIA.

Numidia pars Africæ minoris, teste Ptolemæo. Cyrtha.) Nunc Constana. Iol.) Nunc Bugia. Cartenna.) Nunc Silefe. Arsenaria.) Nunc Arsen.

Africa minor. Cap. VII.

Regio quę sequit̃ à promõtorio Metagonio ad aras Philænorũ, propriè nomen Africæ usurpat. In ea sunt oppida, [a] Hippo regius, & Rusicade, & Tabraca. Deinde tria promõtoria, [b] Candidũ, Apollinis, Mercurij, uastè proiecta in altũ, duos grandes sinus efficiunt: Hipponensem uocant proximũ, ab [c] Hippone Diarrhyto, quod littori eius appositũ est. In altero sunt castra Lælia, castra Cornelia, flumen Bragada, Vtica & [d] Carthago, ambæ inclytæ, ambæ à Phœnicibus conditæ.

SCHOLIA CAP. VII.

Post Numidiam, ad orientem sequitur Africa minor, & extenditur usq; ad Cyrenaicam. Incipit autem secundum Melam à promontorio angulari, quod Metagonium appellat, & desinit ad aras Philænorum. Solinus uerò capite quadragesimo scribit Africam incipere à Zeugitano pede, unde & Martianus uocat eam Zeugitanam regionem. Ptolemæus orditur eam à fluuio Ampsaga, & fieri potest quòd omnes isti termini nõ multum à se inuicem distiterint. De aris Philænorum in fine huius capitis nonnihil autor ipse scribit. a ¶ *Hippo.) In hac ciuitate diuus Augustinus episcopum egit. Est autem maritima, sicut & Rusicada atque Tabraca. Situs omnium inuenies apud Ptolemæum tabula secunda Africæ, in Numidia noua.* b ¶ *Candidum.) Mela ponit Candidum promontorium primo loco, Solinus uerò secundo. Melæ Plinius subscribit.* c ¶ *Hippone Diarrhyto.) Hæc alia est à Hippone regia, dicta Diarrhytus propter aquarum irrigua, & palustre solum.* d ¶ *Carthago.) Hæc urbs ab Elissa regis Tyri filia condita est ante Romam 72. annis, fuitq; totius Africæ caput. Reges habuit potentißimos, qui usque adeo imperium dilatauerunt, ut etiam inter quatuor principalia regna à quibusdam poneretur. Scribunt historici murum Carthaginis complexum spacium uigintiduo millia passuum, & totam ferè mari cinctam, ut etiam pro peninsula habita fuerit. Murus latus triginta pedibus, saxo quadrato, in altitudine quadraginta cubitorum. Arx, cui nomen Byrsæ fuit, paulò amplius quàm duo millia passuum tenebat. Ex una parte murus communis urbi & Byrsæ erat imminens mari. Stetit 700. annis, grauißima habens contra Romanos bella. Anno 602. à Roma condita, Senatus Romanus decreuit abolendam Carthaginem. Veniens itaque Scipio iuuenis, oppugnauit ciuitatem sex continuis diebus & noctibus, & obtentam accendit igni. Ipsa autem 17. cõtinuis diebus ardens, miserum præbuit spectaculum, dirutaq; est, omni murali lapide in puluerem redacto. Porrò Vtica, secunda post Carthaginem fuit Africæ ciuitas, in eodem sinu posita in quo Carthago.*

ditæ. Illa [e] fato Catonis inſignis, hæc ſuo: nunc populi Romani colonia, olim imperij eius [f] pertinax æmula: iam quidem iterũ opulenta, etiã nunc tam priorum excidio rerum, quàm ope præſentium clarior. Hadrumentum, Leptis, Clupea, Abrotonum, Taphrę, Neapolis, hinc ad Syrtim adiacent, ut inter ignobilia celeberrimæ. [g] Syrti ſinus eſt centum ferè millia paſſuũ, quà mare accipit, patens: trecẽta, quà cingitur. Verùm importuoſus atq; atrox, & ob uadorũ frequentiũ breuia, magiſq; etiam ob alternos motus pelagi affluentis & refluentis infeſtus. Super hunc ingens [h] palus amnem Tritona recipit, ipſa Tritonis, unde & Mineruæ cognomen inditum eſt, ut incolæ arbitrantur, ibi genitæ: faciuntq; ei fabulæ aliquam fidem, quòd quem natalem eius putant, ludicris uirginum inter ſe decertantium celebrant. Vltra eſt Oea oppidum, & Cyniphs fluuius, per uberrima arua decidens. Tum Leptis altera, & [i] Syrtis, nomine atq; ingenio par priori: cæterum altero ferè ſpacio quà dehiſcit, quaq; flexum agit, amplior. Eius promontoriũ eſt Borion: ab eoq; incipiens ora, quam [k] Lothophagi tenuiſſe dicuntur, uſq; ad [l] Phycunta (& id promontoriũ eſt) importuoſo littore pertinax. Aræ ipſæ nomen ex Philænis fratribus traxere, qui contra Cyrenaicos miſsi Carthagine, ad dirimendum conditione bellum, diu iam de finibus, & cum magnis amborum cladibus geſtum, poſtquam in eo, quod conuenerat, nõ manebatur, ut ubi legati concurrerent, certo tempore utrinque dimiſsi, ibi termini ſtatuerentur: pacti de integro ut quicquid citra eſſet, popularib. cederet. mirum & memoria digniſsimum facinus, hic ſe uiuos obrui pertulerunt.

e ¶*Fato Catonis inſignis.) Hanc, inquit, mors Catonis memorabilem fecit, illam autem miſerum excidium eius.* Reædificata ta*men eſt Carthago à* Romanis, *illorum facta colonia, poſt annos centum & duos.* Deinde *circa tempora* Conſtantini *capitur à* Saracenis *& crudeliter deuaſtatur, ſed à* Iuſtiniano *Africa iterum Saracenis eripitur.* Vuandali *quoq; Carthaginem & omnem Africam ſibi ſubditam fecerũt, tenuerũtq; annis 96. Circa annum Chriſti 1181. Mauſamus rex Africæ cœpit reſtaurare antiquam illam urbem & iam collapſam Carthaginẽ, ſicq; uarijs ſemper iactata eſt caſibus.*

f ¶*Pertinax æmula.)* Decertauerũt *Carthaginenſes tribus maximis bellis cum* Romanis, *ſed tandem uicti ſunt, & urbs funditus deleta.* Habebant *in initio belli trecentas urbes in* Libya.

g ¶*Syrti ſinus.)* De *Syrtibus diximus in Solino cap. 40. ſub litera b.* Autore Plinio *libro 5. hæc ſyrtis, cuius hic fit mentio, aditu cõtinet centũ mill. paſſuum, & ambitu trecenta mill. paſſuum.* Aditus *eſt, quo ſyrtis mare accipit, ſicut &* Mela *hic ſcribit, ut ſit ambitus ueluti ſemicirculus, & aditus ſemidiameter eius.* Hic *ſinus ualde atrox & periculoſus eſt nauigantibus: aliquando enim eſt altus, aliquando uadoſus, limo, arena & ingentibus ſaxis, quæ per uentos & fluctus adducũtur, curſum nauium impedientibus.* Quidam *hunc maris æſtum magis ſyderibus quàm tempeſtatibus attribuunt.*

h ¶*Palus.)* De *palude* Tritonis *habes apud Solinũ cap. 40. pagina 78. uerſ. ult. & in ſcholijs pagina 79. uerſ. 10.* In *tabula Africæ, quæ à nobis ſignata eſt in Solino pagina 81. amnis* Triton *ex montibus in Syrtim minorem & nõ maiorem fluere debet, non enim eſt terminus Africæ & initium Cyrenaicæ, quum poſt illum fluuius Cyniphs, quem* Ptolemæus *Cyniphum uocat, inter Syrtim minorem & maiorem ex* Libya *in mare præcipitetur, & intra Africæ terminos adhuc contineatur. Oeam & Leptin alteram apud* Ptolemæum *quoque inuenies.*

i ¶ *Syrtis.)* H*æc altera Syrtis priori maior ſeu amplior eſt, idq; altero ſpacio, hoc eſt, duplo, ſed par ingenio ſeu natura, quum æquè ſæuiat & periculis ſit plena ut prior.*

k ¶*Lothophagi.)* De Lotophagis *habes in Solino capite 40. ſub litera u.*

l ¶*Phycunta.) Ob id quòd mare circa hoc promontorium eſt ſpumoſum & ſæuum, putatur ſortitum hoc nomen: eſt autem græca uox. Cæterum aræ* Philænorũ *dicuntur, quæ* Peloro *Siculo oppoſitæ in media quodammodo Syrtium tellure poſitæ ſunt.* Vide Valerium *de his libro quinto. Carthaginenſes quum ultra deſtinatos Cyrenenſibus limites progreſsi eſſent, & dolo iſti ſe circumuentos quererentur,* Philæni *tandem fratres amore patriæ uiuos ſe ſepeliri permiſerunt, quò totus ager Carthaginenſibus cederet, & non perpetua lis eſſet de terminis, præſertim quum conditio non ſeruaretur, quæ fuit, ut ubi legati utrinq; dimiſsi concurrerent, ibi termini ſtatuerentur.* De Philænis *fratribus diximus in Solino capite quadrageſimo à principio.*

PETRI IOANNIS OLIVARII SCHOLIA IN CAP. VII.

Metagonio.) N*unc dicitur* El *Cabo de tres arcas.* *Aras* Philenorum.) *Hodie ſunt* Porto *de Saba.* *Hippo.)* Nunc Bona. *Flumen* Bragada.) *Nomen retinet.* V*tica.)* Nunc Bi*ſartha.* *Carthago.)* N*omen retinet.*

Clupea.)

Clupea.) Quipia uulgò. *Neapolis.)* Nunc Mahometa. *Syrtim.)* Syrtes Luſitani uocant Baxos de Barberia, alij Banquos. *Lotophagi.)* Nunc Los Chelbens. *Qui contra Cyrenaicos.)* Locus iſte eſt mutilus, quædam enim deſiderantur, ut ſit integra Pomponij lectio. Vbi enim eſt, pacti de integro, deeſt Pomponio pactum. Neſcies ex lectione Pomponiana quid pacti fuerint, niſi ex Salluſtio addideris: ut uel illi quò fines populo ſuo peterent, ibi uiui obruerentur: uel eadem conditione ſeſe quem in locum uellent proceſſuros. Phileni conditione probata, mirum & memoria digniſsimum facinus, hic ſe uiuos obrui pertulerunt.

Cyrenaica. Cap. VIII.

INde ad Catabathmon Cyrenaica prouincia eſt, in eaq́ ſunt Ammonis oraculũ, fidei inclytæ: & [a]fons, quẽ Solis appellant: & [b]rupes quædam Auſtro ſacra. Hæc quũ hominum manu attingitur, ille immodicus exurgit, arenasq́ quaſi maria agens, ſic ſæuit, ut ęquor fluctibus. Fons media nocte feruet: mox & paulatim tepeſcẽs, fit luce frigidus: tunc ut ſol ſurgit, ita frigidior ſubinde: per meridiem maximè riget. Sumit deinde tepores iterum, & prima nocte calidus: atque ut illa procedit, ita calidior: rurſus quum eſt media, perferuet. In littore promõtoria ſunt [c]Zephyrion, & Nauſtathmos, portus Parætonius. Vrbes, Heſperia, Apollonia, Ptolemaïs, Arſinoën, atq́ (unde terris nomen eſt) ipſa [d]Cyrene. [e]Catabathmos uallis deuexa in Aegyptũ, finit Africam. [f]Oræ ſic habitantur, ad noſtrum maximè ritũ moratis cultoribus: niſi quòd quidam linguis differunt, & cultu deorum, quos patrios ſeruant, ac patrio more uenerãtur. Proximis nullæ quidem urbes ſtant, tamen domicilia ſunt, quę Mapalia appellañt: uictus aſper, et munditijs carens. Primores ſagis uelantur, uulgus beſtiarũ pecudumq́ pellibus: humi quies, epulæq́ capiuntur. Vaſa ligno fiunt, aut cortice. Potus eſt lac, ſuccusq́ baccarum. Cibus eſt caro plurimũ ferina. Nam gregibus (quia id ſolum optimũ eſt) quoad poteſt parcitur. Interiores etiam incultius, ſequũtur uagi pecora, utq́ à pabulo ducta ſunt, ita ſe ac tuguria ſua promouent: atq́ ubi dies deficit, ibi noctem agunt. Quanquam in familias paſsim, & ſine lege diſperſi, nihil in cõmune cõſultant: tamen quod ſingulis aliquot ſimul coniuges, & plures ob id liberi agnatiq́ ſunt, nuſquam pauci degunt. Ex his qui ultra deſerta eſſe memorantur [g]Atlantes, ſolem execrãtur, & dum oritur, & dum occidit, ut ipſis agriſq́ peſtiferũ. Nomina ſinguli

SCHOLIA CAP. VIII.

Extendit Pomponius Cyrenaicam uſq; ad Aegyptum, ſimul complectens Pentapolim & Marmaricam: Ptolemæus uerò ſeparat Marmaricam à Cyrene, & hinc eſt quòd apud quoſdã inuenitur Ammonis tẽplum ſitum in Cyrenaica regione, apud alios uerò in Marmarica. De hoc templo diximus in Solino pagina 79.

a ¶*Fons Solis.)* Hic fons, Solis fons appellatur, quòd natura eius ob motum ſolis mutetur. Ptolemæus talem fontem ponit apud Garamantes capite 42.

b ¶*Rupes quædam Auſtro ſacra.)* De hac rupe Plinius ſcribit lib. 2. cap. 47. in hunc modum: In Cyrenaica prouincia rupes quædam Auſtro traditur ſacra, quam profanum ſit attrectari hominis manu, confeſtim Auſtro inuoluente arenas. De hac arenarum conglobatione, ſeu terrena ſyrte, ſcribit Solinus cap. 40. pag. 73.

c ¶*Zephyrion.)* Ptolemæus hoc promontorium ponit in cõfinio Cyrenæ et Marmaricæ. Nauſtathmi quoq; meminit ibidẽ, ſed eſt paulò occidentalius: hoc à uento quẽ reſpicit, iſtud autẽ à nauiũ ſtatione nomen ſortitur. Cæterum Parætonius portus ſecundũ Strabonem habet amplitudinem quadraginta ſtadiorum.

d ¶*Cyrene.)* De hac urbe nõnihil ſcripſimus in Solino pag. 79. ſub litera y.

e ¶*Catabathmos.)* Sonat Græcis καταβάσις deſcenſum: & quia uallis cõnexa ſegregat Cyrenen ab Aegypto, uocatus eſt locus iſte Catabathmos, qui ſecundũ Melam eſt terminus Africæ. Ptolemæus uerò ponit Aegyptũ Africæ finẽ, & non Aſiæ initiũ.

f ¶*Oræ ſic habitantur.)* Totius, inquit, Africæ oræ inhabitantur hoc modo, ut iam ſigillatim per omnes prouincias ſcripſimus, & habitatores earum noſtros ſeruant mores, niſi quòd quidam alijs & alijs utuntur linguis, aliaq; tenentur deorum religione. Porrò qui his ad Auſtrum confines ſunt, interioraq; Auſtri inhabitant, ut ſunt Nigritæ, Garamantes, Naſamones, Bartij, Getuli, Libyci & Aethiopes, hi plerunque ſine ciuitatibus domicilia inhabitant, quæ Mapalia uocant.

g ¶*Atlantes.)* Hi à monte Atlante ſic nominantur, execranturq; ſolem tranſcendentẽ & cõuicia ingerunt, quòd ardore ſuo & ipſos & regionẽ perdat. Hi nullo ueſcuntur animali, nec ſomnia habẽt, ut reliqui mortales.

guli nō habent, nō uescuntur animalibus, neq; illis in quiete, qualia cæteris mortalibus, uisere datur. [h] Troglodytæ nullarum opum domini, strident magis quàm loquunt, specus subeūt, aluntur'q; serpentibus. Apud Garamantes etiā armenta sunt ea quæ obliqua ceruice pascunt, nam pronis directa in humū cornua officiunt. Nulli certa uxor est. Ex his qui tam confuso parentum coitu pasśim incertis'q; nascūtur, quos pro suis colant, formę similitudine agnoscunt. [i] Augilæ manes tantum deos putant, per eos deierant, eos ut oracula consulunt, precati'q; quæ uolunt, ubi tumulis incubuere, pro responsis ferunt somnia. Fœminis eorum solenne est nocte qua nubunt, omnium stupro patére, qui cum munere aduenerint, & tum cum plurimis concubuisse maximū decus: in reliquum pudicitia insignis est. Nudi sunt Gamphasantes, armorum'q; omniū ignari, nec uitare sciunt tela, nec iacere, ideo'q; obuios fugiunt, neque aliorum quàm quibus idem ingenij est, aut congressus, aut colloquia patiūtur. Blemmyis capita absunt, uultus in pectore est. Satyris præter effigiem nihil humani. Aegipanum quæ celebratur, ea forma est. Hæc de Africa.

h ¶*Troglodytæ.) De his habes & apud Solinum cap. 44. sicut & de Atlantibus nō somniantibus.* *i* ¶*Augilæ.) Meminit quoq; Solinus cap. 44. harum gentiū. Per manes intellige animas defunctorū, quarū sepulchris incumbunt Augilæ, quando oracula consulere uolunt. De sponsarum stupro scribit etiam Solinus memorato loco, ubi & Gamphasantum meminit, Blemmyarum, Satyrorum & Aegipanum.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. VIII. SCHOLIA.

Ammonis oraculum.) Nunc El Cancarron de Mahoma. *Hesperia.) Nunc Bernic.* *Apollonia.) Nunc Bonadria.* *Ptolemais.) Tolomita nunc.* *Arsinoë.) Hodie Trochara.* *Cyrenæ.) Corena uulgò.*

Vallis deflexa in Aegyptum.) Vsque ad Aegyptum, ita ut nihil contineat Aegypti. Nam ex sententia Melæ, Aegyptus Asiæ pars est.

Particularis Asiæ descriptio. Aegyptus. Cap. IX.

ASiæ prima pars Aegyptus inter Catabathmon & Arabas, ab hoc littore penitus immissa, donec Aethiopiam dorso contingat, ad meridiem refugit. [a] Terra expers imbrium, mirè tamen fertilis, & hominum aliorum'q; animalium perfœcunda generatrix. Nilus efficit, amnium in nostrū mare permeantium [b] maximus. [c] Hic ex desertis Africę missus, nec statim nauigari facilis, nec statim Nilus est: & cum diu simplex sæuus'q; descendit, circa Meroën latè patentem insulam, in Aethiopiam diffunditur: altera'q; ex parte Astaboras, altera Astapus dictus est. Vbi rursus coit, ibi nomen hoc capit. Inde partim [d] asper,

SCHOLIA CAP. IX.

Succedit Cyrenaicæ regioni, cuius Marmarica pars est, Aegyptus, cuius fluuius Nilus, dirimit secundum Melam Asiam ab Africa. Terminus occidentalis Aegypti est uallis cōuexa Catabathmos: orientalis Arabia quæ citra mare rubrū est: à septentrione littus mediterranei maris: ab hoc littore immittitur Aegyptus usq; ad Aethiopiam, quam habet à dorso, id est, à meridie. Alij ab alijs locis designant Aegypti limites.

a ¶*Terra expers imbrium.) Irrigatur enim Nilo potißimū æstiuo tempore, quando in Aegypto nulla descendit pluuia: hyeme uerò aiunt Aegyptijs nō deesse pluuias. Porrò eximiam illam Aegypti fœcunditatē efficit Nilus sua inundatione, de qua multa scripsimus in Solino cap. 45. pagina scilicet 92.* *b* ¶*Maximus.) Dicit Mela hūc maximum esse fluuium inter eos qui nostrū ingrediuntur mare, etiamsi Herodotus Danubium maiorem Nilo asserat, sed nullus inter Cosmographos illi subscribit: imò sunt qui asserunt Nilum excedere etiam Gangem & Indum, Indiæ fluuios.* *c* ¶*Hic ex desertis Africæ missus.) De ortu Nili multa diximus in Solino cap. 45. pagina 91. nempe quòd quidam arbitrantur illum nasci in interioribus Aethiopiæ, & rectà fluere à meridie in septentrionem, receptis supra Meroën duobus magnis fluuijs ab ortu, quorum alterum Astapum, alterum Astaboram Ptolemæus appellauit. Alij scribunt Nilum originem ducere ex monte interioris Mauritaniæ haud procul ab oceano, è lacu quem Nilidem uocant. Et certè fieri poteſt quòd tam à meridie quàm ab occasu aquas suscipiat, quæ ex diuersis plagis confluentes, incertum studiosis relinquant indicium, quis uerus à primordio sit Nilus. Mela tamen scribit hic, Nilum non statim habere nomen Nili, donec ex multis riuis aquæ in unum coëant, Meroën insulam efficiant, & Astaboras*

nunc, ac

[d]asper, partim nauigia patiens, in immanẽ lacũ deuenit, ex quo præcipiti impetu egressus, & Tachempso alterã insulam amplexus, usq; ad [e]Elephantidẽ urbem Aegyptiam atrox adhuc feruensq; decurrit. Tum demum placidior, & iam penè nauigabilis, primũ iuxta Cercasorũ oppidum triplex esse incipit. Deinde semel iterumq; diuisus, ad Delta & ad Metilin it per omnẽ Aegyptũ uagus atq; dispersus, septemq; in ora se scindens, singulis tamen grandis euoluitur. Non pererrat autẽ tantũ eam, sed æstiuo sydere exundans etiam irrigat, adeò efficacibus aquis ad generandum alendumq;, ut præter id quòd scatet piscibus, quòd hippopotamos, crocodilosq; uastas belluas gignit, [f]glebis etiã infundat animas, ex ipsaq; humo uitalia effingat. Hoc eo manifestum est, quòd ubi sedauit diluuia, ac se sibi reddidit, per humentes cãpos quędam nõdum perfecta animalia, sed tum primũ accipiẽtia spiritum, & ex parte iam formata, ex parte adhuc terrea, uisuntur. [g]Crescit porrò, siue quòd solutę magnis æstibus niues, ex immanibus Aethiopiæ iugis largius quàm ripis accipi queant, defluunt: siue quòd [h]sol hyeme terris propior, & ob id fontem eius minuens, in æstate tunc altius abit, sinitq; integrum, & ut est plenissimus surgere: siue quòd per ea tempora flantes Etesiæ, aut actas à septentrione in meridiem nubes super principia eius imbre præcipitant: aut uenienti obuię aduerso spiritu, cursum descendentis impediunt: aut arenis, quas cum fluctibus littori applicant, ostia obducũt, fitq; maior, uel [i]quòd nihil ex semet amittit, uel quòd plus quàm solet accipit, uel quòd minus quàm debet emittit. [k]Quòd si est alter orbis, suntq; oppositi nobis à meridie Antichthones, ne illud quidem à uero nimiũ abscesserit, in illis terris ortum amnem, ubi subter maria cæco alueo penetrauerit, in nostris rursus emergere: & hac re solstitio accrescere, quòd tum hyems sit, unde orit. Alia quoq; [l]in his terris mira sunt. In quodã lacu Chemnis insula, lucos syluasq; & Apollinis grande sustinens templum, natat, & quocunq; uenti agunt, pellitur. [m]Pyramides tricenûm pedum lapidibus extructæ, quarum maxima (tres nanq; sunt) quatuor ferè soli iugera, sua

nunc, ac deinde Astapus, & tertio Nilus *uocentur. Quid* Plinius *sentiat, uide suprà in* Solino *pag. 90.* d ¶*Asper.*) *Asperitas illa uocatur à* Solino *Cataracta: uide in iam citato loco.* e ¶*Elephantidem.*) Ponit & Ptolemæus *in tertia* Africæ *tabula hanc insulam, sed* Tarchempso *nõ meminit, sicut nec oppidi* Cercaseorũ, *ubi primã dicit fieri* Nili *scißionem.* De Delta *habes in* Solino *ubi suprà, pag. scilicet 90. & de ostijs* Nili *pag. 91.* De *hippopotamis pag. 95.* de *Crocodilis pagina 94.* f ¶*Glebis etiam infundat animas.*) Quòd Nilus *glebis infundat animas, fieri potest quòd ob nimiã fertilitatẽ eius producat animalia maiora quàm in terris nostris, ubi multiplicia reptilia producũtur in cœnosis aquis, atq; in animaliũ excrementis.* Sic Nilus *post inundationem, quæ hic diluuium uocatur, relinquit in cœno imperfecta animalia, quæ hausto cœli uigore usum perfectæ assequuntur uitæ.*

g ¶*Crescit porrò.*) *In* Solino *pagina 91. ostendimus, quid autores uarij sentiant de* Nili *incremento & decremento.*

h ¶*Sol hyeme terris propior.*) Hoc *intelligendũ est de hyeme nostra, quando circa* Nili *fontes est æstas, & radij solares ad angulos rectos incidunt in terrã illam, tunc exiccari possunt ardore solis* Nili *fontes.* At *eo tempore quando apud nos est æstas, & sol his qui sub* Capricorno *agunt longè abest, augentur aquæ in illa regione, & intumescere faciũt* Nilum *&c.* Hæc *uidetur esse mens* Põponij *in hoc loco.* i ¶*Quòd nihil ex semet amittit.*) Obductis *enim ostijs, aquæ cursus impeditur, ut nihil poßit effundi in mare, & tunc necesse est stagnũ fieri & diluuium in terra* Aegypti.

k ¶*Quòd si est alter orbis.*) *Certa experientia iam comprobatũ est, alterum à meridie non esse orbem, ut scilicet post finem* Africæ *uersus polum* Antarcticum *alia sit continens terra intercedente oceano, unde ortũ sumat* Nilus, *& cuius habitatores nobis sint antipodes.* Quòd *si alius quoq; esset orbis, difficile uidetur fieri ut apud illos nasceretur* Nilus *uel alius quicũq; fluuius, qui rursus in terra eorũ absorptus cæco alueo, subter profunda maria penetret, & emergat rursus in terris nostris, hoc est, in nostro orbe: sic enim licebit uocare* Europam *&* Africã, *respectu alterius, si quis esset, orbis. Ex his lector intelligere potes, quid hic uelit* Pomponius. l ¶*In his terris mira sunt.*) In Aegypto *scilicet &* Aethiopia. *Et quod subdit de natante insula* Chemnis, *fabulosum uidetur, cum nec* Herodotus *fidem adhibuerit narrantibus talia, ut ipse scribit lib. secundo.* m ¶*Pyramides.*) De *his* Pyramidibus *habes in* Soli=

ra, ſua ſede occupat, totidem in altitudinem erigitur. [n]Mœris aliquando campus, nunc lacus, uiginti millia paſſuum in circuitu patens, altior ꝗ́ ad nauigandum magnis onuſtisq́ꝫ nauibus ſatis eſt. Pſammetichi opus [o] Labyrinthus, domos mille, & regias duodecim perpetuo parietis ambitu amplexus, marmore extructus ac tectus, unũ in ſe deſcenſum habet, intus penè innumerabiles uias multis ambagibus huc & illuc remeantibus, ſed continuo anfractu, & ſępe reuocatis porticibus ancipites: quibus ſubinde alium ſuper alios orbem agentibus, & ſubinde tantum redeunte flexu, quantum proceſſerat, magno & inexplicabili tamẽ errore perplexus eſt. Cultores regionum multò aliter à cæteris agunt. [p]Mortuos fimo obliti plangunt, nec cremare aut fodere fas putant, uerùm arte medicatos intra penetralia collocant. [q] Suis literis peruerſe utuntur. Lutũ inter manus, farinam calcibus ſubigunt. Forũ ac negocia fœminæ, uiri penſa ac domos curant: onera illæ humeris, hi capitibus accipiunt. Parentes cum egent, illis neceſſe, his liberum eſt alere. Cibos palàm, & extra ſua tecta capiũt, obſcœna intimis ædium reddunt. [r] Colunt effigies multorum animalium, atque ipſa magis animalia, ſed alij alia, adeò ut quædam eorum etiam per imprudentiam interemiſſe, capitale ſit. Et ubi morbo aut ſorte extincta ſint, ſepelire ac lugere ſolenne ſit. Apis populorum omnium numen eſt: bos niger, certis maculis inſignis, & cauda linguaq́ꝫ diſsimilis aliorũ: raro naſcitur, nec coitu pecoris(ut

no cap. 45. pag. 97. ſub litera y. Hæ factæ putantur à Plinio uanæ oſtentationis gratia, ne pecunia ſcilicet ſucceſſoribus aut inſidiantibus æmulis relinqueretur. Scribit proinde idem Plinius, quòd ampliſsima earum octo contineat iugera ſoli, quatuor angulorũ paribus interuallis per octingentos octoginta tres pedes ſingulorum laterum, altitudo à cacumine pedes uigintiquinque. Eſt autem iugerum ſecundum Varronem, quod quadratos duos actus habet. Actus quadratus latus eſt pedes 120. & longus totidem: igitur iugerum habet pedes 240. et tantũ ſpacij arari uno die ab uno pari boũ conſueuit, ſicut & à iugo iugerum deriuatum eſt. Cæterum quando Mela dicit pyramides tricenûm pedum lapidibus extructas, id intelligendum eſt de craſsitudine lapidum & immenſis ſaxis, quæ in fundamentum huius ædificij poſita fuerunt.

n ¶ Mœris.) Hunc lacum quidam Mœridem, alij Muridem, & alij Myridem appellant: de quo Plinius lib. 5. ſic ait: Inter Arſinoiten & Memphiten lacus fuit circuitu 250. millium paſſuum, altitudine 50. manu factus à rege quodam, à quo & Mœridis lacus appellatus eſt.

o ¶ Labyrinthus.) Scribit Plinius lib. 36. cap. 13. quatuor eſſe toto orbe inſignes labyrinthos. Primus fuit Aegyptius omniũ maximus, portentoſiſsimum humani ingenij opus, cuius magnificentiam deſcribit hic Mela. Secundus fuit in Creta, arte maximè ſpectabilis, de quo Ouidius ſcribit 8. Metamorph. Tertius in Lemno, & hic fuit columnarum nitore inſignis. Quartus in Italia à Porſena Hetruſcorum rege ſepulchri cauſa extructus. Et quando Mela hic dicit, Aegyptium labyrinthum eſſe Pſammetichi opus, Strabo & Plinius ſcribunt eum à uetuſtiſsimis regibus incœptum, à Pſammeticho uero ampliorem factum. Numerat præterea Strabo uigintiſeptem regias quæ fuerunt in illo labyrintho, inter quas erant cryptæ multæ & longæ, quæ inter ſe uias flexuoſas habebant, ut nemo peregrinus ingredi ullam aulam potuerit aut egredi ſine duce, ne ſcilicet plebeijs facilis patêret aditus ad reges, quando erant intra labyrinthum.

p ¶ Mortuos fimo obliti plangunt.) De moribus & ritibus Aegyptiorum Aethiopumq́; apud autores paſſim multa inueniuntur, & præſertim in funeribus fuerunt Aegyptij præ reliquis gentibus ſuperſtitioſiores, non cremantes aut defodientes corpora defunctorum, ſed contra putrefactionem ea inungebant aloë, pice, & alijs præſeruatiuis.

q ¶ Suis literis peruerſe utuntur.) Scribunt ferè omnes orientales retrogrado ordine, à dextra ſcilicet ad ſiniſtram, Hebræi, Arabes, Chaldæi, Aegyptij, & Syri, habentes id à Hebraiſmo, prima omnium ſcriptura. Hebræi tamen aiunt non ſe, ſed Latinos & Græcos peruerſe ſcribere, quum manum non ad tergum moueant ſcribendo, ſed à tergo ad faciem. Cæterum cum Aegyptij ſcribendo uideantur peruertere ordinem, ſubijcit Mela & alia quammulta, in quibus alium à nobis obſeruant ordinem, ut quòd pedibus panem conficiunt, & manu cæmentum. Fœminæ fori curent negocia, & uiri quæ domi agenda exequantur. Parentes quando egent, filiæ cogantur illos alere, filij autem nõ cogantur, ſed liberũ illis ſit num uelint. Extra domũ comedant, & intra eam uentrẽ exonerent.

r ¶ Colunt effigies.) Colebant olim Aegyptij nedum uiua, ſed & mortua animãtia, ut felem, ichneumonas, id eſt, mures Indicos, canes, accipitres, ibides, lupos & crocodilos, & cum aliquod corũ moriebatur, ſindone cõtectum cum ululatu pectus percutientes, ſale liniebant ac cedri liquore unguentisq́; odoriferis, quò diutius ſeruaretur corpus, & in ſacris ſepeliebant locis. Si quis aliquod horũ animaliũ

ſponte

ris (ut aiunt) sed diuinitus & cœlesti igne conceptus, diesq; quo gignit, genti maxime festus est. Ipsi uetustissimi (ut prædicant) hominum, trecenos & triginta reges [s] ante Amasim, & supra tredecim millium annorum ætates certis annalibus referunt: mandatumq; literis seruāt, dum Aegyptij sunt, quater cursus suos uertisse sydera, ac solem bis iam occidisse, unde nunc oritur. [t] Viginti millia urbium Amasi regnante habitarunt, & nunc multas habitant. Earum clarissimæ procul à mari, Says, Memphis, Syene, Bubastis, Elephantis, & Thebę utiq; (ut Homero dictum est) centū portas, siue (ut alij aiūt) centum aulas habent, totidem olim principum domos: solitasq; singulas, ubi negocium exegerat, dena armatorum millia effundere. In littore Alexandria, Africæ contermina. Pelusium Arabiæ ipsas oras secat. Canopicum, Bolbiticum, Sebenniticū, Mendesium, Pathmiticum, Tanicum, Pelusiacum, Nili ostia.

sponte occidisset, morte damnabatur, exceptis fele & ibide, quos, quocunq; casu occidi contingeret, accurrente turba, absq; iudicio interfectorem uarijs affectū supplicijs interficiebant. Nutriebantur hæc animalia summa cura in templorū ambitu à uiris nō contemnendis, quæ similagine uarijsq; epulis lacte cōditis cibabant. Animalia quæ boni speciem præ se ferebant, ijs diuinitatē tribuebant, & multa noxia ne obessent in honore habita sunt. De Api Aegyptiorum *diximus in* Solino *pag. 93. ubi & de crocodilo quædam scripsimus.* De Ibide *habes ibidem, scilicet pag. 95.* s ¶ Ante Amasim.) *Hic rex secundum* Eusebium *fuit anno mundi 3480. qui est annus ante* Christū *natum, secundum* Paulum Orosium *&* Bedam, *1710. secundum* Hebræos *uerò est annus 280. ante Christum: tanta enim est discrepantia* Latinorum *ab* Hebræis *de mundi duratione. Sed quicquid sit, cum à principio mundi usq; ad diluuium numerentur anni 1656. & mox post diluuium* Aegyptus *habitari cœperit, facilè ob soli fertilitatem in regnum consurgere potuit, &* Amasim *multi reges præcedere. Quòd autem tredecim millium annorum ætates à quibusdam numerantur ab eo tempore quo* Aegyptus *esse cœpit, error gentilis est, nisi annum pro mense accipiendum contendas: sed tunc erit tempus breuius, quàm ut quater sydera suum uerterint cursum, & sol bis occiderit ubi nunc oritur. Hic oritur difficilis quæstio, quo motu cœli ordo inuersus fuerit, ut ubi iam oritur sol, ibi bis occiderit ætate* Aegypti: *hoc est, oriens factus fuerit occidens, & cōtrà. Respondeo, id nullo posse probari motu, nō solis, nō octauæ sphæræ, hoc est, motu trepidationis, neque nonæ sphæræ, qui est motus renisionis. Videtur autem mihi* Pomponius *hic loqui iuxta errorem annalium* Aegyptiorum, *in quibus scriptum fuit, sydera quater suos uertisse cursus, interim quo* Aegyptus *fuit habitata.* t ¶ Viginti millia urbium.) Quum *olim* Aegyptiorum *regnum fuerit florentissimum, ut etiam extenderit se ultra limites* Aegypti, *non est mirum si uiginti millia urbium fuerint in toto regno, etiamsi quædam hic solum nominentur quæ præcipuæ in* Aegypto *fuerunt.* Strabo *libro ultimo ad* Thebas Aegyptias *scribit obeliscos esse, quorum uetustissimis literis, quanta regum illic potentia fuerit, declaretur: & imperium tenuisse eos usque ad* Scythiam, Bactrianam, Indiamq;, *& quæ nunc* Ionia *dicitur.* Memphis *est hodie* Alkaira, *regia* Aegypti: *&* Thebæ Diospolis, *haud procul à* Syene *citra tropicum* Cancri *sita, de qua & in* Solino *pagina 96. sub litera u, nonnihil signauimus. De ostijs* Nili *habes quoque in* Solino *pagina 91. sub litera d.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. IX. SCHOLIA.

Inter Catabathmon & Arabas.) Hoc est, *inter finem* Catabathmi *&* Arabas. *Nam est magnus tractus à principio* Catabathmi, *usque ad finem, uersus* Aegyptum. *Dorso.)* Propterea *uocatur* Aethiopia *sub* Aegypto. *Circa Meroën.)* Diuiditur. *Vbi rursus coit.)* Post Meroën *insulam, tunc uocatur* Nilus. *Sol hyeme terris propior.)* Terris *uidelicet, ubi* Nilus *oritur. Nam quando* Aegyptijs *est hyems, illis terris est æstas: propterea sol est propior illis terris. Continuo anfractu.)* Flexu, *ex* Varrone. *Suis literis peruerse utuntur.)* Scribunt *enim à dextra ad sinistram. Trecenos & triginta reges.)* Hæc *sunt* Herodoti. *Quater cursus suos uertisse sydera, ac solem bis iam occidisse, unde nunc oritur.)* Hic *locus torsit multos uiros doctissimos, & adhuc torquet. Sunt qui confugiant ad nescio quæ ænigmata* Astronomiæ: *alij ad annos triginta dierum.* Nos *uerò in gratiam* Geographorum *&* Historicorum, *locum exponemus.* Nemini *dubium est,* Aegyptios *pro certo habuisse, cœlum nunquam habuisse initium. Nam ex hoc fonte* Plato *mundum nunquam incœpisse dixit.* Deinde Aegyptios *tanta superstitione uetustatis laborasse, ut planè crediderint, sydera circulos suos motu proprio ab occidente in orientem quater absoluisse. Sed quum octaua sphæra spacio centum annorum unum gradum peragat, erit unus cursus proprius, triginta sex millium annorum: quæ quater addita, summam conficient centum & quadraginta quatuor millium annorum.* Hi *erunt anni uetustatis* Aegyptiorum. *Sed quòd sol bis occiderit, unde nunc oritur, difficile erit exponere: quod tamen nos faciemus summo nostri honoris periculo, subituri hanc aleam, ob præiudicatam nonnullorum autoritatem, quæ in hoc loco non obstabit, quò mi-*

nus liberè sentiamus. Notum est sphæras cœlestes duos habere motus, alterum diurnum, quo omnes sphæræ raptu firmamenti ab oriente in occidentem rapiuntur, hoc quidem quatuor & uiginti horarum spacio: & alterum proprium, quo unaquæque ab occidente ad orientem mouetur, supra alios polos. Octaua sphæra spacio triginta sex millium annorum absoluit circulum: sol uno anno. Quod cum ita sit, & sol ex sententia Aegyptiorum in fine cursus sui non solum redit ad eundem gradum, sed transeat ad alium sequentem, fit ut quem octaua sphæra attigerit punctum orientis, hoc est, semicirculi, sol ipse confectas habebit decem & octo mille reuolutiones. Cum uerò eadem octaua sphæra absoluet alterum semicirculum usque ad occidentem, sol peractas habebit totidem. Hoc modo supputando in duabus reuolutionibus octauæ sphæræ, sol erit in fine semicirculi, qui est ab occidente in orientem: hoc est, in oriente ubi occidit, & in alijs duabus in eodem fine, ubi etiam occidit. Hæc plana sunt, si quis sciuerit supputare, & adhibuerit sphæram materialem. Memphis.) Nunc est Messer. Vt Homero dictum est.) Nono Iliados:

Οὐδ᾽ ὅσ᾽ ἐς ὀρχομενὸν προτινίσεται, οὐδ᾽ ὅσα θήβας
Αἰγυπτίας, ὅθι πλεῖστα δόμοις κτήματα κεῖται,
Αἵθ᾽ ἑκατόμπυλοί εἰσι, διηκόσιοι δ᾽ ἂν ἑκάστῃ
Ἀνέρες ἐξοιχνεῦσι σὺν ἵπποισι καὶ ὄχεσφιν.

Dena armatorum millia effundere.) Hunc locum corruptißimum, post Hermolaum & Vadianum, nos ex Homero restituimus: & miror Hermolaum non uidisse dictionem illam διηκόσιοι significare ducentos. Quare ita legendum est: Ducenos armatos milites effundere. Alexandria.) Nota est, retinet enim nomen. Pelusium.) Nomen ostij & oppidi, nunc dicti Damiata.

Arabia. Cap. X.

Arabia hinc ad Rubrum mare pertinet, sed illic magis læta & ditior, thure atque odoribus abundat: hic nisi quà Casio monte attollitur plana & sterilis. [a] Portum admittit Azotum, suarũ mercium emporium: [b] quà in altum abit, adeò edita, ut ex summo uertice à quarta uigilia ortum solis ostendat.

SCHOLIA CAP. X.

Ptolemæus iungit Aegyptum Syriæ à parte maris mediterranei, & disiungit ab Arabia per mare rubrum. Mela uerò ponit mare rubrum intra Arabiam ipsam, ut scilicet ea pars Arabiæ quæ est citra mare rubrum, & quà monte Casio attollitur, sit sterilis, ultrà uerò odorifera & læta.

a ¶ Portum admittit.) Extenditur ergo Arabia secundum Melam inter Aegyptum & Syriam ad mare mediterraneum, sicut & mox subijcit, Azotum Palæstinæ urbem, emporium esse huius Arabiæ. b ¶ Quà in altum abit.) Quòd eleuatio montis ortum solis citius ostendat, id in nostris quoque apparet regionibus, ubi in cacuminibus montium, radij solares præoccupant superficiem terræ planæ. Per quartam uigiliam intellige quartam partem noctis, hoc est, crepusculum matutinum.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. X. SCHOLIA.

Admittit.) Rectè admittit, quia Azotus non est Arabiæ, sed potius Idumææ. A quarta uigilia.) Duas horas post mediam noctem, unde quarta uigilia incipit.

Syria. Cap. XI.

Syria latè littora tenet, terrasq; etiam latius introrsus, alijs alijsq; nuncupata nominibus. Nam & [a] Cœle dicit, & [b] Mesopotamia, & Damascene, & Adiabene, & Babylonia, & Iudæa, & Sophene. Hinc Palæstina est, quà tangit Arabas cum Phœnice: & ubi se Ciliciæ committit, Antiochia olim, ac diu potens: sed cum eam regno [c] Semi-

SCHOLIA CAP. XI.

Post Arabiam sequitur in littore maris Syria, sed quæ in multas particulares diuiditur regiones nedum iuxta mare, uerũ & in mediterraneis locis. Nam Palæstina, Cœlesyria, Mesopotamia, Damascene, Iudæa, Sophene, addit Mela & Babyloniam, & rectè quidem, cum istæ regiones omnes una lingua utantur, nempe Chaldaica: hæ inquam regiones omnes communi uocabulo Syria appellantur. Hebræi uerò uocant Aram, & distinctionis gratia adijciunt alia nomina, ut Mesopotamiã uocant Aram naheraijm, id est, Syria fluuiorum, Leucosyriam Aram Zoba, Cœlesyriam Aram Sobal, Damascenen Aram Damasci. a ¶ Cœle dicitur.) Hanc Strabo uocat Cœlesyriam, & est inter Lybanum atque Antilibanum, ob cauam uallem sic dicta. Est enim Græcis κοῖλο locus cauus. Alij uolunt Cœlesyriam esse eam partem Syriæ qua contingit Arabiam.

b ¶ Mesopotamia.) Huius regionis situm exprimit tibi figura, quam suprà in Solino cap. 51. signauimus. Damascenen ex eadem figura atque ex Iudææ descriptione, quam in Solino cap. 48. posuimus, licebit deprehendere. Cæterum Adiabene initium est Aßyriæ post Mesopotamiam. Sophene autem secundum Ptolemæum est in Armenia maiori. Palæstinæ situm tibi demonstrat memorata Iudææ figura. De Phœnice dicetur sequenti cap.

Antiochia

[c]Semiramis tenuit, longè potentissima. Ex operibus certè eius insignia multa sunt, duo maximè excellunt: constituta urbs miræ magnitudinis Babylon, ac siccis olim regionibus Euphrates & Tygris immissi. Cæterũ in Palæstina est ingens & munita admodum [d] Gaza (sic Persæ ærarium uocant) & inde nomen est, quòd cum Cambyses armis Aegyptum peteret, huc belli & opes, & pecuniam intulerat. Est non minor Ascalon. Est Ioppe, ante diluuiũ (ut ferunt) cõdita, ubi Cephea regnasse eo signo accolæ affirmant, quòd titulum eius fratrisq; Phinei, ueteres quędã aræ cum religione plurima retinent: quinetiã rei celebratæ carminib. ac fabulis, seruatæq; à Perseo Andromadæ, clarum uestigiũ, belluæ marinæ ossa immania ostentant.

Antiochia urbs & regio, est inter Damascenen & Ciliciam, fuitq; metropolis in Cœlesyria, & dicta fuit olim Reblata, & postea tempore Iustiniani Theopolis, prima episcopalis sedes Petri apostoli. c ¶Semiramis.) *Hæc mulier secundũ Berosum quarto loco apud Babyloniam regnauit, antecedens militia, triumphis, diuitijs omnes mortales. Nemo unquam huic fœminæ comparandus est uirorũ, tanta in eius uita scribuntur, cum ad uituperationẽ, tum maximè ad laudem. Hæc enim Nini regis relicta uxor, cupiens defunctum maritũ gloria excellere, condidit in Babylonia urbem ingentem Babylonẽ ab utroq; latere Euphratis, ita ut fluuius medius urbem secaret. Circuitus urbis patebat tot stadijs quot sunt dies in anno. Pontẽ qua parte fluuius angustior erat, construxit, stadiorum quinq; longitudinis, & 30. pedum latitudinis, columnis in profundo summa arte inuicem distantibus 12. pedibus. Duas deniq; regias utrinq; ad fluuiũ quasi propugnacula extruxit.* *Alterum insigne opus quod fecit Semiramis, est, quòd Euphraten & Tigridẽ per riuulos in siccã terrã maioris fœcunditatis gratia immisit, arentes scilicet agros aquarũ beneficio irrigando.* d ¶Gaza.) *Sacer Hebraismus, qui frequentẽ mentionem de his urbibus maritimis facit, nõ à gaza seu thesauro dicit hanc urbem istud sortitam nomen, sed à fortitudine: unde uocat eam Azza, quod significat fortem. Et Zachariæ nono propheta dicit, Azzam per antithesin debilitandam. De Ioppe diximus in Solino cap. 47. & situm eius exprimit figura cap. 48. posita.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. XI. SCHOLIA.

Syria.) Nunc Suria. *Cœle.)* Id est, caua: hoc enim sonat κοίλη. *Mesopotamia.)* Id est, regio sita inter duos amnes. ποταμὸς enim fluuius est. Est autẽ inter Euphratem & Tygrim, nunc dicitur Halapia. *Damascene.)* Nunc terra de Damasco. *Adiabene.)* Regio iuxta Euphratem. *Babylonia.)* Chaldæorum. *Palæstina.)* Olim dicta Philestina, quòd ibi ædificatæ essent quinq; ciuitates Philistinorum. Nunc tota Palæstina diuisa est in quinq; regiones, Idumæam, Iudæam, Samariam, Galilæam, & regionem trans Iordanem. *Tangit Arabas.)* Arabiam Petræam ab occidente, & Desertam ab oriente. *Phœnice.)* Nam post Palæstinam sequitur Phœnicia, uersus septentrionem. *Vbi se Ciliciæ committit.)* Id est, prope Ciliciam. *Olim ac diu potens.)* Hæc uerba non referuntur ad Antiochiam, sed ad Syriam. *Siccis olim.)* Euphrates & Tygris olim non Chaldæam irrigabant: erat enim regio sicca, nisi cura Semiramidis adiectis fossis ambo fluuij immissi fuissent.

Gaza.) Nomen est oppidi in Idumæa. *Ascalon.)* Oppidum Idumææ. *Ioppe.)* Nunc Iaffa, portus peregrinorum Hierosolymitanorum.

Phœnicia. Cap. XII.

PHœnicem illustrauere Phęnices, solers hominum genus, & ad belli pacisq; munia eximium. [a] Literas, & literarum operas, aliasq; etiam artes, maria nauibus adire, classe confligere, [b] imperitare gentibus, regnũ præliumq; cõmenti. In ea est Tyros, aliquando insula, nũc annexa terris defecit, quando ab impugnante quondam Alexandro iacta sunt opera. [c] Vici tenẽt ulteriora: & adhuc

SCHOLIA CAP. XII.

Est Phœnicia regio Syriæ à Phœnice rege sic uocata, Iudææ contermina, in qua sunt Tyrus & Sidon urbes, Carmelus & Libanus montes. a ¶Literas commenti.) *Idem scribit Lucanus, quòd Phœnices primi uocem mansuram rudibus signarunt figuris. Iosephus quoque idem asserit, sed de Græcis literis. Absq; controuersia enim Hebrææ literæ primæ fuerunt in mundo, quarum appellationem & ordinem Græci quoque secuti sunt, ut alpha pro aleph, bita pro beth, gamma pro gimel, delta pro daleth &c.* b ¶Imperitare gentibus.) *Hoc dicitur propter Tyrum, quæ olim regia floruit dignitate, de qua 2. Reg. 5. & Isa. 23. & Ezech. 26. multa dicuntur. Fuit autem urbs maxima & antiqua, in corde maris sita, Sidoniorum colonia, negociatio maris, emporium totius orbis, olim quidem insula, sed à Nabuchodonosor & Alexandro Magno propter expugnationem multis in breui freto comportatis aggeribus, terra continens facta est, quam cum Alexander penitus destruxisset, post 70. annos iterũ ædificata est.* c ¶Vici tenent ulteriora.)

Vltra Tyrum, inquit, non sunt ciuitates, sed uici, licet opulenta tum fuerit Sidoniorum ciuitas antequam à Persis caperetur.

d ¶Euprosopon.) Sonat hæc uox bonũ aspectum, quodcunq; tandem in Phœnicia illud fuerit promontorium. e ¶Byblos & Botrys.) Ponit & Ptolemæus in Phœnicia hæc duo oppida unà cum Tripoli, in quarta Asiæ tabula. Habes & ibidẽ urbem Marathon. f ¶Non obliqua pelago.) Vide tabulã Ptolemæi, & uidebis post Tripolim maris sinũ, eumq; iuxta Casium montem, sed mare nõ reflectitur usquedũ littus ascenderit ad Ciliciæ orientalem terminũ, qui est ad montem Amanũ, citra quẽ sunt urbes Antiochia, Seleucia, Laodicea &c.

& adhuc opulenta Sidon, antequã à Persis caperetur, maritimarum urbium maxima. Ab ea ad promontorium [d]Euprosopon duo sunt oppida, [e]Byblos & Botrys. Vltrà tria fuerunt, singulis inter se stadijs distantia, locus ex numero Tripolis dicitur. Tum Simyra castellũ, & urbs non obscura Marathos. Inde iam [f] nõ obliqua pelago, sed aduersa adiacens, à terra grandem sinum inflexo tractu littoris accipit. Populi dites circunsident, situs efficit: quia regio fertilis, crebris & nauigabilibus alueis fluminum peruia, diuersas opes maris atq; terrarum facili cõmercio permutat ac miscet. In eo prima est reliqua pars Syriæ, cui Antiochiæ cognomen additur. Et in ora eius urbes, Seleucia, Paltos, Beritos, Laodicea, Arados: amnesq; inter eas eunt Lichos, & Hypatos, & Orontes: tum mons Amanus, & ab eo statim Myriandros & Cilices.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. XII. SCHOLIA.

Tyros.) Nunc Sur: erat ciuitas Christianorum, sed Turcæ deleuerunt eam, & seruant portum, qui uocatur El porto de Sur. Sidon.) Nunc est Sidoni. Byblos.) Gaëta nunc. Tripolis.) Nunc Tripol de la Suria. Marathos.) Nunc Margath. Seleucia.) Hodie Solda. Paltos.) Hodie Gibel. Beritos.) Nunc est Baruth, portus Damasci. Laodicea.) Liche hodie. Orontes.) Fluuius, nunc Tarsaro. Mons Amanus.) In fine Syriæ.

Cilicia. Cap. XIII.

AT in recessu intimo locus est magni aliquando discriminis fusorum ab Alexandro Persarũ, fugientisq; Darij spectator, ac testis. Nunc ne minima quidem, tunc ingenti urbe celebris: Issos fuit, & hac re sinus Issicus dicitur. [a]Procul inde Amanoides promontorium, inter Pyramum Cydnumq;

SCHOLIA CAP. XIII.

Syriæ iungitur Cilicia, in eo scilicet loco ubi Alexander Magnus strauit exercitum Persarum, iuxta Issicum scilicet sinum. Inuadente enim Alexandro Magno Ciliciam, uenit Darius rex Persarũ cum 700. millibus peditum, & 30. millibus equitum in occursum eius, fulsitq; exercitus eius purpura, armis, auro & opulentia supraquàm dici potest. Ordo fuit talis: Præferebatur ignis sacer in argenteis altaribus, mox sequentes Magi patrium carmen cantantes. Hos sequebantur 365. iuuenes punicis amiculis uelati, deinde currus sacratus Ioui trahebatur ab albis equis, & eis insidentes albis induti, habentes uirgas aureas: deinde decem uehicula auro & argento cælata: deinde equitatus duodecim gentium uarijs armis & moribus: proximi decem millia, quorum aliqui torques aureos, alij habebant uestem auro distinctam, manicatasq; tunicas gemmis adornatas: deinde cognati regis 15. millia muliebri culta luxu: rursus agmen in ueste regali currum regis præcedens: currus regis in utroq; latere decorabatur simulacris deorum ex auro & argento factis, interlucentibus gemmis: currum decem millia hastatorum sequebantur, hastæ erant argento ornatæ, & spicula auro: ad dextram & læuam regis trecenti nobilissimi propinquorũ comitabantur: horum agmen claudebatur triginta millibus peditũ, quos equi regis quadringenti sequebãtur: deinde Darij mater curru uehebatur, & in alio curru uxor eius: turba fœminarum reginas comitantium, equis uectabatur: deinde liberi regis & qui eos educabant, uehebantur: deinde pellices regis 360. regali culti nitentes: postea pecuniam regis sexcenti muli & trecenti cameli uehebant, præsidio sagittariorum sequente: hos sequebantur calones & lixæ: ultimi armati leuiter, qui cogerent agmen. Hoc apparatu uenit Darius contra aciem Macedonum, quæ non auro aut discolori ueste, sed ferro & ære nitebat, habens uix quinquaginta millia hominum, sed qui omnes animosi erant, quippe qui tot bellorum in Europa uictores extiterant. Congrediens igitur uterque exercitus, cæsa sunt in acie Persarum centum millia peditum, & decem millia equitum. In acie autem Alexandri, quingenti & quatuor sauciati, interfecti 32. pedites & 150. equites. Capta est mater & uxor Darij cum nobilibus mulieribus: capta deniq; sunt multa millia hominum & iumentorum. Et in hunc modum humiliatus est Darius, qui triumphantis magis quàm dimicantis more inijt prælium: ipse tamen euasit hac uice. a ¶ Procul inde.) Hoc est, à flexura maris procedendo ad occasum, peruenitur ad oppidum Mallon, ubi Pyramus fluuius cadit in mare:

Cydnumq; fluuios iacet. Pyramus Isso prior, Mallon præterfluit. Cydnus ultrà per Tarsum exit. Deinde urbs est olim à Rhodijs Argiuisq;, pòst piratis Pompeio assignante possessa: nūc Pompeiopolis, tunc Soloë. Iuxtà in paruo tumulo Arati poëtæ monumentū, ideo referendum, quia ignotū quam ob causam iacta in id saxa dissiliūt. Nō longè hinc Coricos oppidū, portu saloq; incingitur, angusto tergore continenti adnexū. Suprà specus est, nomine Corycius, singulari ingenio, ac supraquàm ut describi facilè possit eximius. Grandi nanq; hiatu patens, montē littori appositū, & decem stadiorū cliuo satis arduū, ex summo statim uertice aperit. Tunc altē demissus, & quantū demittitū amplior, uiret lucis pubentibus undiq;, & totum se nemoroso laterū orbe complectitur: adeò mirificus ac pulcher, ut mentes accedentiū primo aspectu consternat: ubi contemplati durauere, nō satiet. Vnus in eum descensus est, angustus, asper, quingentorū & mille passuū, per amœnas umbras, & opaca syluæ quiddā agreste resonantis, riuis hinc atq; illinc fluitantibus. Vbi ad ima peruentū est, rursus specus alter reperitur ob alia dicendus. Terret ingredientes [b]sonitu cymbalorū, diuinitus & magno fragore crepitantiū. Deinde aliquādiu perspicuus, mox & quo magis subitur obscurior, ducit ausos penitius, alteq; quasi cuniculo admittit. Ibi ingens amnis ingenti fronte se extollens, tantummodo se ostendit: & ubi magnū impetum breui alueo traxit, iterum demersus absconditur. Intrà spacium est, magis quàm ut progredi quispiam ausit horribile, & ideo incognitum. Totus autem augustus, & uerè sacer, habitariq; à dijs & dignus & creditus. Nihil nō uenerabile, & quasi cum aliquo numine se ostentat. Alius ultrà est, [c]quē Typhoneum uocant, ore angusto, & multū (ut experti tradidere) pressus: & ob id assidua nocte suffusus, neq; unquā perspici facilis: sed quia aliquando cubile Typhonis fuit, & quia nunc demissa in se cōfestim exanimat, natura fabulaq; memorandus. Duo deinde promontoria sunt, Sarpedum, finis aliquando regni [d]Sarpedonis: & quod Ciliciam à Pamphylia distinguit, [e]Anemurium, interq; ea Celendris, & Natidos, Samiorum coloniæ: sed Celendris Sarpedoni propior.

mare inde peruenitur ad promontoriū Amanoiden, & hinc ad Cydnū, qui per Tarsum fluit in mare. De Cydno fluuio uide suprà in Solino cap. 51. Vltra Cydnū in littore maris est sita Pompeiopolis, quæ antea Soloë uocata fuit. Hinc sequitur Corycos oppidū & Corycius specus, de quo in memorato quoque Solini loco diximus.

b ¶Sonitu cymbalorū.) *Sic credidit stulta gentilitas, diuinitus immissum sonitum il[...] & quò admirabiliorē eum facerēt, addiderūt de suo, speciem cymbalici tinnitus illum præ se ferre, cum tamen strepitus quidam fuerit aquarū stillantiū intra cauernas rupium.* c ¶Quem Typhoneum uocant.) *Meminit & Solinus obiter huius specus cap. 51. nempe quòd is fuerit cubile Typhonis gigantis. Sonat autem* τυφὼν *uentū, & uentus in uisceribus terræ cōmotus, cōcutit terram perinde ac si gigas potentissimus se moueret sub terra. Hic putatur huius loci esse intellectus.* d ¶Sarpedonis.) *Sarpedon rex fuit Lyciæ, qui Troianis aduersus Græcos auxilium tulisse fertur.*

e ¶Anemurium.) *Hæc loca, Anemuriū, Celendris & Sarpedon, in Ptolemæo quoq; inueniuntur è regione Cypri insulæ.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. XIII. SCHOLIA.

Issos.) Nunc Laiassa. Pyramus Isso prior.) Si procedas uersus ortum. Mallon.) Nunc Malo. Tarsum.) Nunc Tarso. Cliuo.) Cliuus, descensus est. Lucis pubentibus.) Lucos habet pubentes, id est, uirentes. Contemplati durauere.) Id est, deposuerunt metum, quem contrahunt primo aspectu. Cymbalorum.) κύμβαλον, *inquit Hesychius, est* εἶδος ὀργάνου μουσικοῦ, *species organi musici. Ducit ausos penitus.) Hic locus à nobis quoque restitutus est, legendum enim penitius. Typhonis.) Hic fuit gigas, cuius aspectu uersi sunt dij in uaria animalia.*

Pamphylia. Cap. XIIII.

IN Pamphylia est Melas nauigabilis fluuius, oppidū Sida, & alter fluuius [a]Eurymedon. Magna apud eū Cymonis Atheniensiū ducis aduersus Phœnicas & Persas naualis pugna atq; uicto-

SCHOLIA CAP. XIIII.

Succedit Ciliciæ ad occidentem Pamphylia, quæ rursum ad occasum coniungitur Lyciæ. a ¶Eurymedon.) *Hic fluuius per mediā fluit Pamphyliam, apud quem Cymon dux Atheniensium contra*

ria fuit. Mare, quo pugnatũ eſt, ex edito admodum colle proſpectat [b] Aſpendos, quam Argiui condiderant, poſſedere finitimi. Deinde alij duo ualidiſsimi fluuij, [c] Oeſtros & Cataractes. Oeſtros nauigari facilis: hic quia ſe præcipitat, ita dictus. [e] Inter eos Perga eſt oppidum: & Dianæ, quam ab oppido Pergæam uocant, templũ. Trans eoſdem mons Sardemiſos, & Phaſelis à Mopſo condita, finis Pamphiliæ.

Xerxem fugientem è Græcia, atq; exercitum eius, nauali pugna uictoriã conſecutus eſt. b ¶*Aſpendos.*) Hoc, *inquit, oppidum Aſpendos ædito colle ſitũ, proſpectat mare ubi pugnatũ eſt inter Athenienſes & Perſas.* c ¶ Oeſtros & Cataractes.) Hos *fluuios &* Ptolemæus *ponit in prima Aſiæ tabula, niſi quod* Oeſtrum *uocat* Ceſtrum. d ¶Hic *quia ſe præcipitat.*) Ca*taractes, inquit, nomen iſtud habet à præcipitijs.* Nam *ſecundum Strabonem, magno ſtrepitu ex alta rupe deijcitur.* e ¶ *Inter eos Perga eſt.*) Ptolemæus *non inter iſtos fluuios, ſed poſt* Cataracten *in termino* Pamphyliæ *occidentali ponit oppidum* Pergæ, *ubi extra ipſum in ædito colle* Diana *templum habuit.* Phaſelis *quoq; ibidem locum habet ad littus maris, finem deſignans* Pamphyliæ, *condita olim à* Mopſo *Argiuorum rege.*

PETR. IOAN. OLIVARIVS IN CAP. XIIII.

Decimumquartũ Caput nihil habet quod egeat ſudoribus noſtris, propterea prætermiſimus.

Lycia. Cap. XV.

LYcia continuò, cognominata à Lyco rege Pandionis filio, atq; (ut ferunt) infeſtata olim [a] Chimæræ ignibus, Sydæ portu, & Tauri promõtorio grandem ſinum claudit. Taurus ipſe ab Eois littoribus exurgens, uaſtè ſatis attollitur. Deinde dextro latere ad ſeptentrionem, ſiniſtro ad meridiem uerſus, it in occidentem rectus & perpetuo iugo: magnarumq́; gentium, quà dorſum agit, terminus. Vbi terras dirimit, exit in pelagus. Idem autem & totus, ut dictus eſt, dicitur, etiam quà ſpectat orientẽ. Deinde Hæmodes, & Caucaſus, & Paropamiſus. Tum Caſpiæ pylæ, Niphates, & Armeniæ pylæ: & ubi iam noſtra maria contingit, Taurus iterum. Poſt eius promontoriũ flumen eſt Lymira, & eodem nomine ciuitas: atque ut multa oppida, ſic præter [b] Pataram non illuſtria. Illam nobilem facit delubrum Apollinis, quondam opibus & oraculi fide, Delphico ſimile. Vltrà Xanthus flumẽ, & Xanthos oppidum, mons Cragus: & quæ Lyciam finit, urbs [c] Telmiſos.

SCHOLIA CAP. XV.

Cõtinuatur Lycia Pamphyliæ, *à* Lyco *rege* Pandionis *filio ſic cognominata, quæ* Ter*mile primũ appellata fuit ſecundũ* Herodo*tum lib.* 1. a ¶*Chimæræ ignib.*) De *Chimæra diximus ſuprà in Solino cap.* 52. *cap. uerò* 51. *eiuſdẽ habes de* Tauro *mõte: hic ferè totã includit* Lyciam, *quo fit, ut ſi ab eius ortu in occaſum proſpicias, dextro latere ad ſeptentrionẽ, ſiniſtro ad meridiẽ uerſus eat in occidentẽ, ut hic* Mela *ſcribit.* At *in hoc ſitu ortus eius non poteſt capi pro ipſo promõtorio, ſed ubi à promõtorio diſceſſũ fuerit uſq; ad cacumen* Tauri, *ibi ramos emittit ad ſeptentrionẽ et meridiẽ.* De *uarijs eius nominibus diximus in Solino memorato capite.* Caſpiæ *pilæ uocatur eo loco, ubi inter* Medos *et* Parthos *procurrit in mare.* Solin. *uocat* Caſpias *portas, de quibus uide cap.* 60. b ¶*Pataram.*) *Scribit* Strabo *ſex illuſtres eſſe urbes in* Lycia, Xanthum, Pataram, Pinaram, Olympum, Myram & Tlonem. c ¶ Telmiſos.) Ptolemæus *ponit hanc urbem ad fluuium* Xanthum, *& non ad extremum* Lyciæ *terminum.* Solinus *cap.* 53. *uocat eam* Telmeſſum.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. XV. SCHOLIA.

Chimæræ.) *Chimæra ramentum* Tauri *montis.* Dextro *latere.*) Ad Imaum *montem refertur.* Siniſtro *ad meridiem.*) Ad Damaſium *montem,* Tauri *ramentum.* Magnarum *gentium.*) Sericæ *regionis* Gymnoſophiſtarum, Caſpiciæ, Sachæ, Bactrianorum, Sogdianorum, Ariæ, Drangianæ, Gedroſiæ, Arachoſiæ, Margianæ, Hyrcanæ, Carmaniæ, Parthiæ, Mediæ, Perſidis, Aſſyriæ, Suſianæ, Meſopotamiæ, Armeniæ *maioris & minoris,* Ciliciæ, Pamphyliæ, & Lyciæ: *ubi exit in pelagus.* Quà *ſpectat ad orientem.*) *Dicitur* Taurus *ſemper uerſus orientem.* Hæmodes.) *Vbi incipit ramentum* Imai *montis.* Caucaſus.) Prope Albaniam & Iberiam, *inter* Hyrcanum *mare &* Pontum Euxinum. Paropamiſus.) E *regione* Bactrianæ & Ariæ. Caſpiæ *pylæ.*) Ad *mare* Hyrcanum, *ſiue* Caſpium. Niphates.) Ad *mediam* Parthiam & Hyrcaniam. Armeniæ *pylæ.*) Ad Armeniã *maiorem.* Et *ubi iam noſtra maria attingit.*) In Lycia. Poſt *eius promontoriũ.*) Eius Tauri. Nam *in* Lycia *ubi exit in mare,* Taurus, *ſicut in principio uocatur.* Pataram.) Patera *nunc.* Ab *hac regione uſq; ad* Bithyniam, *eſt* Aſia *minor, quæ nunc dicitur* Anatolia, *ſiue* Turchia.

Caria. Cap. XVII.

CAria sequit. Habitator incertæ originis: alij indigenas, sunt qui [a] Pelasgos, quidã Cretas existimant. gens usq; eò quondam armorũ, pugnæq; amans, ut aliena etiã bella mercede ageret. Hic castella aliquot sunt: deinde promontoria duo, Pedalion & Crya, & [b] secundũ Calbin amnem Caunus oppidũ ualetudine habitantiũ infame: inde [c] ad Halicarnasson hæc adiacent: Rhodiorum aliquot coloniæ, portus duo, Gelos, & cui ex urbe quam amplectitur Thissamissa cognomen est. Inter eos oppidum Larumna, & Pandion collis in mare emissus. Tum tres ex ordine sinus, Thymnias, Schenus, Bubessus. Thymniæ promontoriũ Aphrodisiũ est. Schenus ambit Hilam, Bubessus Cynotum, Gnidus in cornu peninsulæ: interq; eam & Ceramicũ sinũ in recessu posita Euthane. Halicarnassos Argiuorũ colonia est: & cur memoranda sit, præter conditores [d] Mausoleum efficit, regis Mausoli monumentũ, unum de miraculis septem, Artemisiæ opus. Trans Halicarnasson illa sunt, litus Leuca: [e] urbes Mindus, Aryanda, Neapolis. Sinus Iasius, & Basilicus. Iasio est Bargylos.

SCHOLIA CAP. XVI.

Caria succedit occidentem uersus Lyciæ, et est regio meridionalis Asiæ minoris. Habet enim Asia minor multas regiones, nempe Ioniam, Cariam, Phrygiam, Aeoliã, Mysiam, & Lydiam. Sunt qui annumerant quoq; Lyciam. a ¶Pelasgos.) Sunt Pelasgi populi Macedoniæ, qui olim Thessali fuisse putantur. b ¶Secũdum Calbin.) Nascitur Calbis in Crago monte, & haud procul à Cauno labitur in mare. Est autem Caunus oppidum pestilenti cœlo subditũ, & propterea habitantiũ aduersa ualetudine infame. c ¶Ad Halicarnasson.) Hæc olim regum Cariæ regia fuit, unde Herodotus originẽ duxit. Pro Larumna Ptolemæus habet Lorima, & ponitur in cornu Cariæ extremo, sicut & Cnidus. d ¶Mausoleum.) Est Mausoleum in Halicarnasso sepulchrum, quod Artemisia Mausoli uxor tam egregio perfecit opere, ut inter septem orbis miracula olim numeraretur. Eleuabatur in altũ 25. cubitis, & cingebatur columnis 36. Ab hoc sepulchro, omnia preciosa sepulchra ex nomine eius Mausolea dicuntur. e ¶Vrbes Mindus.) Parua est Caria, sed populosissima & oppidis plena.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. XVI. SCHOLIA.

Caria.) Pars Asiæ minoris prima. Valetudine habitantiũ.) Pallent omnes ibi. Rhodiorũ aliquot coloniæ.) Est enim Rhodus insula è regione Cariæ. Gnidus.) Promontorium est, nunc Cabo de Chio.

Ionia. Cap. XVII.

POst Basilicum Ionia aliquot se ambagibus sinuat, & primũ à Posideo promontorio inflexũ inchoans, cingit oraculũ Apollinis, dictum olim Branchidæ, nunc Didymi. Miletum urbem quondã Ioniæ totius, belli pacisq; artibus principem, patriam Thaletis astrologi, & Timothei musici, & Anaximãdri physici, aliorumq; ciuium inclytis ingenijs meritò inclytam, utcunque Ioniam uocãt: urbem Hyppin amnis Mæandri exitum, [a] Latmum montem Endymionis, à luna (ut ferunt) adamati fabula nobilem.

SCHOLIA CAP. XVII.

A Caria si pergas ad septentrionẽ, occurrit Ionia, incipiens à Posideo promõtorio. Post Posidium uerò, inquit Strabo, Milesium est oraculum, Apollini Didymæo sacrum apud Branchidas ad decem & octo stadia ascendenti. Id à Xerxe incensum est, quemadmodũ cætera templa omnia, Ephesio excepto. Scribit & Herodotus lib. primo de hoc templo in hunc modum: Erat apud Branchidas oraculũ peruetustum, quo Aeoles Ionesq; cõmuniter uti consueuerũt. Oraculum hoc in Milesiorum agro est situm ad Panormum lacum. Porrò Miletus olim totius Ioniæ clarissima fuit urbs, genitrix multarũ per cuncta maria urbium. Nati deniq; sunt in ea multi uiri clari, quorũ aliquos hic enumerat Mela. Addit his & Strabo quosdam, nempe Anaximenem, Hecatæum historicum, & Aeschinem oratorem. Hæc urbs ob sui claritatem aliquando Ionia dicta est. a ¶Latmum montem Endymionis.) Scribitur de Endymione quòd primus lunæ cursum inuenerit, ad quod inuestigandum, opus illi fuit montis huius supercilio. Alij tradunt sepulchrum eius esse apud Latmium montem: sic enim maior pars scriptorum uocat hunc montem. Porrò fabula adamati à Luna, id est, Iunone, hæc est. Ferunt Endymionem relatum à Ioue in cœlo, adamantem uerò Iunonem simulacro deceptum & eiectum descendisse ad inferos. Alij fabulam de perpetuo Endymionis somno exponunt. Nam quum lunæ uarios motus quæreret, nocteq; uigilaret & interdiu dormiret, somno fingitur dormiuisse perpetuo, adamatus à luna.

b ¶*Sacra regio.)* *Vocatur Panionium sacra regio, quòd olim Iones ibi conuenirent & Neptuno diem festum ex more celebrarent.* *c* ¶*Phygela.)* *Est Græcis* φυγὴ *fuga & exilium: unde de Phygela Plinius sic inquit: Iuxtà fugitiuis condita, uti nomen indicio est, Phygela. Strabo Pygellam nominat.* *d* ¶*Et Dianæ templum.)* *De magnificentia & nobilitate huius templi nonnihil diximus in Solino cap.53.*

e ¶*Caystros.)* *Caystros & Cayster Lydiæ fluuius, Sardibus proximus, ab ambustione nomen habet, quòd propinquus sit Catacecaumenæ, quæ pars est Ephesiæ regionis prætorrida & deustæ similis, nullam præter uitem proferens arborem. Cæterum Lebedos celebre est oppidũ ob Scenicorum histrionum collegium, qui ludos ac certamina Libero patri quotannis celebrabant. Est quoq; non procul Claros ciuitas, Apollinis oraculo nobilis, quam Manto Tiresiæ filia condidit, fugiens Thebanorum uictores Epigonos, id est, posteros, qui aduersus Thebas bellum mouerunt.*

bilem. Deinde rursus inflexa, cingit urbẽ Prienen, & Gessi fluminis ostiũ, moxq; ut maiore circuitu, ita plura complectit̃. Ibi est Panioniũ [b]sacra regio, & ob id eo nomine appellata, quòd eam cõmuniter Iones colunt. Ibi à fugitiuis, ut aiunt, condita (nomen famæ annuit) [c]Phygela. Ibi Ephesus, & [d]Dianæ clarissimũ templum, quod Amazones Asia potitæ consecrasse traduntur. Ibi [e] Caystros amnis, ibi Lebedos Clarijq; Apollinis fanum, quod Manto Tiresiæ filia, fugiens uictores Thebanorum Epigonos: & [f] Colophon, quam Mopsus eiusdem Mantûs filius statuit ad promontoriũ quo sinus clauditur, quod altera parte alium, quem [g] Smyrnæum uocant, efficit, angustisq; ceruicibus reliqua extendit. Inde latius abit [h] in peninsulæ faciem, super angustias, hinc Teos, illinc Clazomena: & quia terga iungunt confinio adnexa maris, diuersis frontibus diuersa maria prospectãt. In ipsa peninsula est Coryna. In sinu Smyrnæo est Termodon amnis, & urbs Leuca: extra eum Phocis Ioniæ ultima.

f ¶Colophon.) *Hæc urbs Ionica multis nominibus clara est, primùm quod in equestribus certaminibus plurimũ ualuit, ut ubi bella componi difficulter potuerint, huius urbis equitatu dirimerentur: hinc natum adagiũ, Colophonem imponere uel addere, pro summam operi manum imponere. Deinde quòd Colophonij amplissimas haberent nauales opes: tertio quòd patria existeret multorum clarissimorũ uirorum, etiam secundum quosdam Homeri. De Mopso qui cum Chalcante de peritia diuinandi certauit, habes apud Strabonem lib.14.*

g ¶*Smyrnæum.)* *Est Smyrnæus sinus ab urbe Smyrna, quam quidam Homeri patriam esse putant. Herodotus lib.1. dicit eam olim fuisse ex numero duodecim ciuitatum Aeolicarum.* *h* ¶*In peninsulæ faciem.)* *Inter duos sinus Colophonium & Smyrnæum, expatiatur in mare uersus Chium insulam cornu quoddam terræ, quod hic peninsulam uocat, habens mox in ingressu duo insignia oppida, Teon & Clazomenam. Vide Ptolemæi tabulam primam Asiæ, & patebunt hæc omnia oculis tuis multò clarius quàm hic scribi literis queant.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. XVII. SCHOLIA.

Ionia.) *Asiæ minoris pars, nunc dicta Queis, cum prouincia Turcæ.* Vtcunque Ioniam uocant.) *Ad Miletum refertur: nunc Melasa.* Amazones.) *Inter Iberos & Hyperboreos.* In ipsa peninsula.) *Inter Teos & Smyrnam, quæ nunc Lamires.*

SCHOLIA CAP. XVIII.

Duplex *est Aeolia, una in Asia, Græcorum colonia, media inter Ioniam & Mysiam, de qua hic Mela scribit. Alia est inter Siciliam & Italiam, complectiturq; septem insulas, quarũ quædam ignem spirant, de quibus Iustinus libro quarto scribit. Ab his uenerunt Aeolij, & appulerũt in Mysiam, nomenq; suum huic regioni indiderunt. In eius extremitate septentrionali iuxta fauces Hellesponti, sunt Troiani.* *a* ¶*Mysia.)* *Est duplex Mysia in hac Asia minori, maior & minor, & utraq; est extra Bithyniam. Est & duplex Mysia in Europa iuxta Istrum, superior & inferior, quam quidam scribunt Mœsiam per diphthongum.*

b ¶Pelops.) *Hic Tantali regis Phrygum filius fuit, certauitq; curuli certamine cum Oenomao, & uicit eum equorum pernicitate, filiamq; eius Hippodamiam ex pacto duxit uxorem, & Pisæ regnum consecutus est. Est autem Pisa Peloponnesi ciuitas. Cæterum ab hoc Pelope denominata est insula Græciæ Peloponnesus, & oppidum*

Aeolis. Cap. XVIII.

PRoxima regio, ex quo ab Aeolijs incoli cœpit, Aeolis facta, ante [a]Mysia: & quà Hellespontum attingit Troianis possidentibus Troas fuit. Primam urbem à Myrino cõditore Myrinam uocant: sequentem [b] Pelops statuit uicto Oenomao reuersus ex Græcia: Cymen nominauit, pulsis qui habitarant, dux Amazonum Cyme.

[c] Suprà

[c]Suprà, Caicus inter Eleam decurrit, & Pitanem illã, [d]quæ Archesilam tulit, nihil affirmantis Academiæ clarissimũ antistitẽ. Tum in promontorio est Canna oppidum: quod preteruectos sinus excipit nõ paruus, sed longè ac molliter flexus, retrahensq; paulatim oras usque ad ima mõtis Idæ. [e]Isthmos paruis urbibus aspersus est, quarum clarissima est Cistena. Gremio interiore cãpus Thebæ nomine, Adrimittion, Astyram, Etessam oppida, eodẽ quo dicta sunt ordine adiacentia, cõtinet. In altero latere [f]Antandrum. Duplex causa nominis iactatur. Alij Ascanium Aeneæ filium cum ibi regnaret captum à Pelasgis ea se redemisse cõmemorant: alij ab ijs putant conditam, quos ex Andro insula uis & seditio exegerat. Hi Antandrũ quasi pro Andro, illi quasi pro uiro accipi uolunt. Sequens tractus tangit Gargara, & [g]Asson, Aetolorum colonias. Tum sinus alter ἀχαιῶν λιμὴν, non longè [h]ab Ilio littora incuruat, urbe bello excidioq; clarissima. Hic Sigæum fuit oppidũ, hic [i]Achiuorũ fuit bellantium statio. Huc ab Idæo monte demissus Scamander exit, & Simois, [k]fama q̃ natura maiora flumina. Ipse mons uetere [l]diuarum certamine, & iudicio Paridis memoratus, orientẽ solem aliter quàm in alijs terris solet aspicio, stentat. Nanq; ex summo uertice eius speculantibus, penè à media nocte sparsi ignes passim micare, & ut lux appropinquat, ita coire, ac se cõiungere uidentur, donec magis magisq; collecti, pauciores subinde, & una ad postremũ flamma ardeant. Ea cum diu clara

oppidum Mysiæ Pelopeia. Cyme uerò à duce Amazonũ, pulsis habitatoribus, nomen sortita est. c ¶Suprà Caicus.) Ptolemæus hunc fluuiũ qui inter Pitanem & Eleam decurrit, uocat Cecium. d ¶Quæ Archesilan tulit.) Est Archesilas nomẽ philosophi, qui ex Pitane Aeolica ciuitate ortus, relicta patria Athenas profectus in Academiam se ad Crantorem contulit, & cõmutauit Platonicam philosophiam, & nouam quandam instituere cõtendit, propter quod & cauillator uocatus est. Hic cum se nihil scire affirmaret, nec alios quicquã scire patiebatur, id quod Mela quoq; hic succinctis indicat uerbis. e ¶Isthmos.) Quid sit Isthmos, habes in Solino cap. 13. Ptolemæus non meminit huius Isthmi, nec peninsulæ quæ cõtinet campum Thebanorum. Pro Adrimittiũ, ipse legit Adramittiũ.

f ¶Antandrum.) Hæc uox, inquit, est uel ab Andro insula, quasi ἀντὶ ἄνδρος, uel ab ἀνὴρ, quod in genitiuo quoque habet ἀνδρὸς, ut sit sensus, pro uiro data est ciuitas.

g ¶Asson.) Hoc oppidum haud procul abest à Troade, ubi scilicet est sinus ἀχαιῶν λιμὴν, id est, Achiuorum portus, sic dictus quòd Græci illic appulerint.

h ¶Ab Ilio.) Fuit Iliũ regia Priami, quæ & Troia à nomine regionis nominatur. Excidium eius reddidit hanc urbem nominatissimam. Ferunt illam extructam post diluuium anno 828. regnauerũtq; in ea sex reges, Dardanus, Erichthonius, Troës, Ilus, Laomedon, & Priamus, sub quo deleta est. Causa eius excidij fuit, quòd Paris Priami filius ui abduxit Helenam uxorem Menelai regis Græcorum: tunc Athenis conuenerunt omnes proceres regni Græcorum, & omnium consensu statuerunt reducere reginam. Interim cum abijssent fratres Helenæ Castor & Pollux, ut sororẽ repeterent, sæuiente mari submersi sunt, atq; à uulgo inter deos relati. Rursum miserunt Græci Diomedem & Vlyssem, qui reginam repeterent: sed cum nihil effecissent, tota Græcia castra mouit cõtra Troiam: quibus Hector alter Priami filius obuiam ueniens magno bellico apparatu, sæpe Græcos in fugam cõuertit, sed tandem ab Achille duce exercitus Græcorum confossus interijt. Paris quoq; telo confodit Menelaum regem Græcorũ, quin & Aiacem athletam usq; ad mortẽ sauciauit, & dum is letaliter se uulneratũ sentiret, furore extremo agitatus, tam uehementẽ ictum illisit capiti Paridis, ut mortuus caderet de equo. Amisso itaq; Paride Troiani fugerũt intra mœnia, & cum diu obsessi oppugnarentur, multi tædio affecti proditionem moliebantur urbis, præsertim Aeneas & Antenor, intromissisq; noctu Græcis, urbem in manus hostium tradiderunt: qui grassantes in ea, omnis ætatis & sexus homines occiderunt, & urbem ipsam incendio deleuerũt, abduxeruntq; raptam Helenam. Durauit hoc bellum decem annis & octo mensibus. i ¶Achiuorum statio.) Quum Græci, inquit, oppugnarent Ilium, castra posuerunt iuxta Sigæum oppidum. k ¶Fama quàm natura.) Ida mons altissimus spectat ad Troadem, & abundat aquis, descendũtq; ex eo multa flumina, ut sunt Scamander, Simois & Esepus: sed parua sunt, cum mox absorbeantur à mari, celebria tamen propter ea quæ gesta sunt contra Ilienses. l ¶Diuarum certamine.) Est & in Creta mons Ida, in quo est antrum sacrum, quòd ibi Iupiter nutritus fuerit. Sic in Ida qui est circa Hellespontum, est antrum deabus sacrum, & celebre ob Paridis acceptum iudicium. Quòd autem ortus solis aliter ibi quàm in alijs terris apparere hic dicitur, id propter uaporum ascendentiũ è terra aliam & aliam dispositionem, atque ob solis uiciniorem & remotiorem ab horizonte præsentiam contingit. Idem apud nos sæpe uidere

diu clara & incendio similis effulsit, cogit se, ac rotũdat, & fit ingens globus. Diu is quoq; grandis, & terris adnexus apparet: deinde paulatim decrescens, & quanto decrescit eo clarior: fugat nouissime noctẽ, & cum die iam sol factus, attollitur. Extra sinum sunt Rhetæa littora, Rhetæo & Dardania claris urbibus, Aiacis tamen sepulchro maxime illustria. Ab his [m] fit arctius mare: nec iam abluit terras, sed rursus diuidens angusto Hellespõti freto, littus obuium findit, facitq; ut iterum terræ, quà fluit, latera sint.

contingit in aurora. Primũ enim radij solares sparguntur in nubibus, & rutilant ut ignis, deinde propinquante sole coëunt in unam claram lucem, donec tandem lux solis uera emergat. Globus lucis qui solis ortum præcedat, in regione nostra fortasse à nemine est deprehensus. m ¶ Fit *arctius mare.) Coëunt enim ibi* Europæ & *Asiæ littora, aut potius latera, paruo maris interposito meatu: nec iam abluit mare terras, sed strictũ tenetur inter duarũ orbis partiũ limites, ut nõ poßit diffluere in littora.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. XVIII. SCHOLIA.

Aeolis.) Pars *Asiæ minoris.* Myrinam.) *Sebastopolis nunc dicta.* Sequentem Pelops *statuit. Victo Oenomao reuersus ex Græcia, Cymen nominauit, pulsis qui habitarant, dux* Amazonũ *Cyme.)* Hæc *uerba sensum aliquem habent, si ubi est Statuit, ibi periodum feceris.* Academiæ.) Nouæ. *Nam ueteris princeps fuit* Plato. ἀχαιῶν λιμήν.) *Græcorum portus.* Sigæum.) *Oppidum & promontoriũ: nunc caput Sanctæ Mariæ.* Hellespõti.) *Turcæ ex parte Asiæ* Hellespontum *uocant* Brachium *Sancti Georgij.*

Bithynia. Cap. XIX.

INterius Bithyni sunt, & Mariandynei. In ora Graiæ urbes, Abydos & Lampsacũ, Parion & Priapos. Abydos magni quondam [a] amoris commercio insignis est: Lampsacũ Phocæis appellantibus nomen ex eo traxit, quòd consulentibus, in quasnam terras potissimum tenderent, responsum erat, [b] ubi primũ fulsisset, ibi sedem capesserent. Tum rursus fit apertius mare [c] Propontis. In id Granicus effunditur, [d] pugna quę primùm inter Persas & Alexandrum fuit, nobilis. Trans amnem sedet in ceruice peninsulæ [e] Cyzicũ: nomen Cyzicus indidit, quem à Minyis imprudentibus, cum Colchos peterent, fusum acie cæsumq; accepimus. Pòst Placia, & Scylace, paruæ Pelasgorum coloniæ. Quibus à tergo imminet mons [f] Olympus, ut incolæ uocant, Mysius. Is flumen Rhyndacum in ea quæ sequuntur, emittit. Circà angues nascunt̃ immanes: neq; ob magnitudinẽ modò, sed ob id etiã mirabiles, quòd ubi in alueũ eius æstus solemq; fugerunt, emergunt atq; hiant: superuolantesq; aues, q̃uis altè & perniciter ferant̃, absorbent. Trans Rhyndacũ est Daschylos, & quam Colophonij collocauere [g] Myrlea. Duo sunt inde modici sinus: alter sine nomine Cion amplectit̃, Phrygiæ haud longè iacẽtis opportunissimũ

SCHOLIA CAP. XIX.

Bithynia primũ Bebrycia, *postea* Mygdonia, *ac deinde* Bithynia *à* Bithyno *rege dicta fuit. Sunt qui totum tractum illum ad Mysiam attinuisse perhibeant, antequam* Bithyniæ *sortiretur uocabulum: quin* Ptolemæus *nullam harum urbium, quarum hic* Mela *à principio meminit, ponit in* Bithynia, *sed* Mysia *Asiæ minoris regione.* Abydos *opponitur* Sesto *interlabente mari septem stadiorum, ubi* Xerxes *rex* Persarum *pontem struxit, & traduxit maximũ exercitum ab* Asia *in* Europam. *a* ¶ Amo*ris commercio.)* Hoc *dicitur propter* Leandrum Hero *puellæ amasium, qui fuit ex* Abydo *urbe.* *b* ¶ Vbi *primùm fulsisset.)* A *fulgore igitur* Lampsacum *urbs nomen accepit. Est enim* λάμπω *Græcis idem quod splendeo.* *c* ¶ Propontis.) De Hellesponto, Propontide & Ponto *diximus in* Solino *cap. 15. in fine.* *d* ¶ Pugna *quæ primùm inter* Persas.) *Pugna ista in* Bithynia *facta, prima fuit: altera autem facta est iuxta* Ißicum *sinum, de qua suprà cap. decimotertio in* Cilicia *nonnihil scripsimus.*

e ¶ Cyzicum.) *Insula est in* Propontide *duobus pontibus iuncta cõtinenti, habens urbem eiusdem nominis, mœnibus arce & turribus marmoreis.* Habet *autẽ nomen à* Cyzico, *quem* Iason *per imprudentiam interemit.* Fuit *proinde hæc ciuitas magnitudine & pulchritudine cum primis Asiæ urbibus comparanda, tribus armamentarijs inclyta, quorum aliud armorum, aliud instrumentorum, aliud frumenti erat receptaculum.* Ptolemæus & *quidam post eum uocant hanc urbem* Cyricum. Cæterum Minyi *populi sunt ex urbe* Phrygiæ Minyarum. *f* ¶ Olympus.) *Sunt quatuor montes hoc nomine: primus est in* Thessalia, *secundus in* Gallogræcia, *tertius in* Mysia, *cuius hic meminit* Mela: *quartus ad mare rubrum haud longè ab* Heliopoli. *g* ¶ Myrlea.) Hanc Ptolemæus *uocat* Apameam, *sicut &* Cion *appellat* Prusam.

h ¶ Olbia=

tunissimũ emporiũ; alter [h] Olbianos. In promontorio fert Neptuni fanum, in gremio Astacon, à Megarensibus conditam. Deinde [i] priores terræ iterum iacent, exiturìq; in Pontum pelagi canalis angustior. Europã ab Asia stadijs quinq; disterminat Thracius (ut dictũ est) Bosphorus. Ipsis in faucibus oppidum, in ore templum est. Oppidi nomẽ [k] Chalcedon: autor Archias, Megarensiũ princeps. Templi numẽ Iupiter, cõditore Iasone. Hic iam sese [l] ingens pontus aperit (nisi quà promõtoria sunt) huc atq; illuc, longo rectoq; limite extentus, sinuatus cætera. Sed quia cõtrà minus quàm ad læuam & dexteram abscessit mollibus fastigijs, donec angustos utrinq; angulos faciat, inflectitur ad formam Scythici arcus, maximè incuruus, breuis, atrox, [m] nebulosus, raris stationibus, non molli neq; arenoso circundatus littore, uicinus aquilonibus: & quia non profundus est, fluctuosus atq; feruẽs. Olim ex colentiũ sæuo admodũ ingenio [n] Axenus, pòst cõmercio aliarũ gentium mollitis aliquantũ moribus, dictus Euxinus. In eo primũ Mariandynei urbem habitant, ab Argiuo (ut ferunt) Hercule datam, Heraclea uocitatur, id famæ fidem adiecit. Iuxtà specus est [o] Acherusia, ad manes (ut aiunt) peruius, atq; inde extractum Cerberum existimant.

h ¶Olbianos.) *Est Olbia eadem quæ & Nicea, sita in Astacino sinu, ubi sub Constantino Magno celebratum fuit Concilium uniuersale, & damnata hæresis Arriana. In eo quoq; concilio prohibitæ fuerunt præsbyteris uxores: quod cum aduerteret Pafnutius Christi confessor, episcopus Aegypti, & cui pro fide Christi fuit dexter erutus oculus, & sinister succisus poples, confessus est ibi publicè, honorabiles esse nuptias, & castitatem esse concubitũ cum propria uxore, suasitq; concilio ne talem poneret legem, quæ occasionem fornicationis præberet.* *i* ¶Priores terræ iterum iacent.) *Hoc est, post sinum flexuosum rursum terra emittit cornu in mare, contrahiturq; mare in angustam canalem ob concursum Asiæ & Europæ, quarum littora solũ quinq; distãt stadijs in Bosphoro ipso. Habet autem stadium 125. passus, hoc est, pedes 625.* *k* ¶Chalcedon.) *Hanc urbem Megarenses condidere, cæci appellati quòd non potius oppositum littus elegêre, in quo iacet Byzantium seu Cõstantinopolis optimo loco. Est & fanũ Iouis in Chalcedone, extructũ à Iasone.* *l* ¶Ingens pontus.) *Maris Euxini figurationem signauimus suprà in figura Europæ, illic licebit aduertere quomodo à septentrione contrahitur, à meridie in orientem & occidentem extenditur in modum arcus Scythici.* *m* ¶Nebulosus.) *Hoc dicitur propter Cimmeriũ Bosphorum, de cuius incolis Homerus sic scribit: Illis sol nunquã Phaëthon sua lumina spargit, Perniciosa super nox semper tenditur istis. Hinc umbræ Cimmeriæ.* *n* ¶Axenus.) *Secundum Plinium lib. 6. Pontus Euxinus antea ab inhospitali feritate Axenus appellatus est, peculiari inuidia naturæ sine ullo fine indulgentis auiditati maris. Pòst cõmercio aliarum gentium mollitis aliquantũ moribus, dictus est Euxinus, quasi bonum hospitiũ.* *o* ¶Acherusia.) *Meminit & Solinus cap. 50. huius specus. Sunt qui dicunt Acherusiam paludem esse in quam immittantur cadauera in ulteriorem ripam deferenda: nauim uerò ipsam qua traijcitur, Barim, hoc est, onerariam appellari, & inde natam de Charonte fabulam, qui animas transuehat Stygem. Sed hæc de Acherusia Italiæ sunt accipienda. Cerberi fabulam refert Ouidius Metamorph. lib. 7.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. XIX. SCHOLIA.

Bithyni.) Extra Asiam minorem: sed Turcæ maiores dicuntur. Lampsacum.) Nunc Circe. Parion.) Hodie Parisa. Cyzicum.) Vulgò Spiga. Daschylos.) Diasquilos hodie.

Paphlagonia. Cap. XX.

TVm Tios oppidum, Milesiorũ quidem colonia, sed iam soli, gẽtisq; Paphlagonum: quorum in littoribus penè medijs promontorium est Carambis. Citrà [a] Parthenius amnis, urbesq; Sesamus & Cronna, & à Cytoro Phryxi filio posita Cytoros. Tum Cimolis accolitur, & quæ Paphlagoniam finit, Armene.

SCHOLIA CAP. XX.

Est Paphlagonia cõtermina Bithyniæ, sic dicta à Paphlagone Phinei filio, cuius et Solinus meminit capite 56. Carambim promontorium saxosum Ptolemæus non in medio, sed mox post finem Bithyniæ ponit.

a ¶Parthenius amnis.) *Est Parthenius idem quod uirgineus, & dictus est hic fluuius Parthenius à Diana, quòd huius se undis oblectarit.*

PETRI IOANNIS OLIVARII SCHOLIA IN CAP. XX.

Tios.) Nunc Tio. Cronna.) Nunc Comana. Cimolis.) Nunc Cinopolis.

Chalybes. Cap. XXI.

CHalybes proximi clariſsimas habēt Amyſon, & Sinopen,[a] Cynici Diogenis patriā. Amnes[b] Halyn & Thermodonta. Secūdum Halyn urbs eſt Lycaſto: à Thermodonte cāpus, in eo fuit Themiſcyrum oppidum. Fuere & Amazonum caſtra, ideo Amazonum uocant. Tibareni Chalybas attingūt, quibus in riſu luſuq́ʒ ſummum bonum eſt. Vltra[c] Carambim Moſſynœci turres ligneas ſubeunt, notis corpus omne perſignant. propatulò ueſcūtur, promiſcuè cōcumbunt. Et palàm reges ſuffragio deligunt, uinculisq́ʒ & arctiſsima[d] cuſtodia tenent: atq́ʒ ubi culpam prauè imperando meruere, inedia diei totius afficiūt. Cæterum aſperi, inculti, pernoxij appulſis: deinde minus feri. Verùm & hi incōditis moribus, Macrocephali,[e] Diſcheri, Buxedi. Raræ urbes, Ceraſus &[f] Trapezus maximè illuſtres.[g] Inde is locus eſt, ubi finem ductus à Boſphoro tractus accipit, atq́ʒ inde ſe in ſinu aduerſi littoris flexu attollens, anguſtiſsimū Pōti facit angulum. Hic ſunt Colchi. Hinc Phaſis erumpit.

SCHOLIA CAP. XXI.

Sunt Chalybes populi in Hiſpania, ſunt ⁊ Chalybes ponticæ oræ habitatores, quos Ptolemæus intra Paphlagoniam ponit. Vocati autem ſunt Chalybes, quòd primū putentur eruiſſe ⁊ domuiſſe ferrum. Horum inſigniores urbes fuerūt Amiſus ⁊ Sinope.

a ¶Cynici.) *Secta quædā philoſophorū dicta fuit Cynica, id eſt, canina, quòd in caſtigationibus canum more mordaces eſſent contra uitia, uel quòd licentia ſermonis rabiem quandam caninam repræſentarent.*

b ¶Halyn.) *Ptolemæus ponit Halyn in Galatia, ⁊ Thermodonta in Cappadocia. Iuxta Thermodonta conſederūt Scythicæ fœminæ, nempe Amazones, à quarū regina conditū eſt oppidum Themiſcyrū, denominatiq; ſunt campi Themiſcyræi quos occupauerūt. Ptol. uocat urbem illam Themiſcyram.*

c ¶Carambim.) *Eſt Carambis promontoriū in Paphlagonia uerſus ſeptentrionem in mare Euxinū porrectū. Vide tabulam primam Aſiæ in Ptolemæo.*

d ¶Cuſtodia tenent.) *Experti enim erāt, aut ab alijs audierāt, quanta peſtis eſſet rex, qui pro animi ſui libidine dominiū in ſubditos exerceret, contempta æquitatis lege.*

e ¶Diſcheri.) *Hi ab alijs nominantur Bizeres ⁊ Bizares.*

f ¶Trapezus.) *Hanc urbem ex imperio Conſtantinopolitano, ut quidam ſcribunt, Turcæ primū occupauerunt, ac deinde ſenſim ſeſe inſinuarūt in totū imperium illud orientale. Vnde Haitonus Armenus ſic ſcribit: Circa annum domini 1307. quando Turcæ occupauerunt dominiū ſuum, nō potuerunt ciuitatem Trapezuntinam, nec eius pertinentias occupare, propter caſtra fortiſsima ⁊ alia munimenta, ⁊ ſic totum littus maris Euxini manſit in potentia Imperatoris Conſtantinopolitani, miſitq; ille ſingulis annis gubernatorem unum, qui dux dicebatur, ad regendam terram illam. Accidit autem, ut ex illis ducibus unus Imperatori rebellis fieret, uſurparetq; dominiū terræ illius pro ſe, et fecit ſe regem: quod cum malè haberet Imperatorē Conſtantinopolitanū, illumq; excludere regno conaretur, dux ille inuocato auxilio Turcarū, qui iam multas uicinas occupauerant terras, reſtitit Imperatori, atq; exercitū eius profligauit. Secundum alios euerterūt Turcæ illud imperiū paucis poſt annis quàm Byzantium eſt ſub Mahumete tyranno captum. Nacti itaq; Turcæ hoc regnū, indies latius pomœria eius extenderūt, donec tandem Adrianopolim Thraciæ urbem obtinuerunt, ubi ⁊ regiam collocarunt ſedem. Verùm nō cōtenti tam magno regno, etiam Conſtantinopolitanū imperium anno Chriſti 1453. ſibi ſubijciunt. Hinc eſt quòd ante tempora noſtra Turcarū imperator triplicis regni titulum ſibi uendicauit, nempe regni Trapezuntini, Adrianopolitani ⁊ Conſtantinopolitani. Nata eſt autem hæc peſtis ex quorundam ruſticorū colluuie ⁊ factione, qui ducem conſtituentes Otomanum, breui incredibiles ſumpſere uires, ⁊ innumeras ſubiecerūt ſibi gentes, nempe Armenos, Cappadociā, Lycaoniam, Iſauriam, Lyciam quæ nunc Briquia, Ioniam quæ Quiſcum, Paphlagoniam, Lenech, Ciliciam, Syriam, Thraciam ⁊c. de quibus paulò inferius fuſius ſcribam. Viuunt autem ſecundū leges ⁊ inſtituta, quas Mahumetes falſus propheta Saracenis Arabiæ genti anno ſalutis 629. ſanxit, homo patre dæmonū cultore, matre Iſmaëlita natus, callidus et uafer ingenio, inter Chriſtianos diu uerſatus, rem pernicioſam humano generi ex duabus legibus cōmentus, cui legi ne ab hominibus ſanæ mentis iretur obuiam, capitalem inſcripſit pœnā, ne ſcilicet quis auderet de ea diſputare, uſus ad hoc Sergij monachi impio conſilio ⁊ opera. Hæc ut popularior eſſet, ex omnium gentium ſectis aliquid aſſumpſit. Chriſtum in primis laudandū cenſuit, uirum fuiſſe affirmans ſanctū, ⁊ omni uirtute præſtantem, eum deniq; ſupra humanitatis faſtigium ponere, nunc uerbum, nunc ſpiritum ⁊ dei animam prædicans, uirginis utero natum. Euangelia ab Apoſtolorum diſcipulis corrupta eſſe dicebat, oportuiſſe per Alcoranum ſuum emendari. Sed hæc prolixiora ſunt quàm ut hic compendio tradi poſsint.*

g ¶Inde is locus eſt.) *A Boſphoro, inquit, Thraciæ, tractus littoris maris porrigitur longo ſpacio in orientem uſque ad Trapezū, ⁊ hinc recuruatur in angulum quem inhabitant Colchi, per quorū terram fluit Phaſis*

⁊ cadit

erumpit. Hic eodē nomine, quo amnis eſt, Atheniſtagora Mileſio deductū oppidum. Hic Phryxi templum, & lucus, [h] fabula uetere pellis aureæ nobilis. Hinc orti montes, longo ſe iugo, & [i] donec Rhiphæis coniunganť exporrigunt: qui altera parte in Euxinū & Mæotida & Tanaim, altera in Caſpium pelagus obuerſi, Ceraunij dicuntur. Iidem aliubi Taurici, Moſchi, Amazonici, Caſpij, Coraxici, Caucaſi, ut alijs alijs'ue appoſitis gentibus, ita alijs alijsq; dicti nominib. At in primo flexu iam curui littoris oppidū eſt, quod Græci mercatores cōſtituiſſe: & quia cum cæca tempeſtate agerentur, ignaris quæ terra eſſet, cygni uox notam dederat, Cygnū appellaſſe dicunť. Reliqua eius, feræ, incultæq; gentes, uaſto mari aſsidentes tenent, [k] Melanchlæni: terreſtria, Sexſolytæ, Coraxi, Phthirophagi, Heniochi, [l] Achæi, Cercetici. Etiā in confinio Mæotidis Syndones. In Heniochorū finibus Dioſcurias, à Caſtore & Polluce pontum cum Iaſone ingreſsis: Syndos, in Syndonū ab ipſis terrarū cultoribus cōdita eſt. Obliqua tūc regio, & in latum modicè patens, inter Pontum paludemq; ad Boſphorū excurrit: quæ duobus alueis in lacum & in mare profluens, Corocondamam peninſulam reddit. Quatuor urbes ibi ſunt, Hermanaſſa, Cepœ, Phanagoria, & in ipſo ore Cimmeriū. [m] Hàc ingreſſos lacus accipit longè lateq; diffuſus, quà terras tangit incuruo circundatus littore, quà mari propior eſt (niſi ubi aperitur) quaſi margine obductus citra magnitudinē, propè Ponto ſimilis. [n] Oram quæ à Boſphoro ad Tanaim uſque deflectitur, Mæotici incolūt, Toreatæ, Arrichi, Phicores, & [o] oſtio fluminis proximi Iaxamathæ. Apud eos eaſdem artes fœminæ, quas uiri exercēt, adeò ut ne militia quidem uacent. Viri pedibus inhærent, ſagittiſq; depugnant: illæ equeſtre præliū ineunt. Nec ferro dimicāt, ſed quos laqueis intercepere, trahendo conficiunt. Nubūt tamen: uerū ut nubiles habeanť, nō in ætate modus eſt: niſi quæ hoſtem interemère, uirgines manent. [p] Ipſe Tanais ex Rhiphæo

& cadit in Pontū. Eſt & oppidū Phaſis ab Atheniſtagora Mileſio deductū. h ¶ *Fabula.) Meminit Ouid. lib. 7. & 8. huius fabulæ, nempe quòd cum Phryxus in ea loca perueniſſet, arietem quo uectus fuerat mactauit Ioui, aurea eius pelle in templo à ſe cōdito ſuſpenſa, quam Iaſon rapuit. Habet autem aurei uelleris figmentū originem ab auriferis Colchidis fluminibus, è quibus aurum hauritur lanoſis pellibus.* i ¶ *Donec Rhiphæis.) Vide in Ptolemæo ſecundā Aſiæ tabulam, & apparebit tibi alia Cerauniorum montiū diſpoſitio. Non enim extenduntur à Colchide ad mōtes Rhiphæos aut Hyperboreos, uel etiam ad Tanaim fluuiū, ſed ab Euxino mari exporriguntur ad Caſpium pelagus. Hi montes q̃ uaria habeant uocabula, diximus in Solino cap. 48.*

k Melanchlæni.) Hi populi à nigris ueſtibus ſic denominati ſunt. Et quòd ſequitur, Terreſtria, ſubaudiendum, inhabitant loca. l ¶ *Achæi.) Meminit & Ptolemæus Achæorum, Cercitarum (ſic enim uocat Cerceticos) Syndonum & Coraxorū, quos omnes ponit in cornu terræ quod à Caucaſo porrigitur uſque ad Boſphorum, & diſiungit Mæotiden à ponte Euxino. Hæc peninſula obliquam facit regionem, nedum in Ponto, uerùm & in Mæotica palude, ſed modicè in latū patet. Mela uocat eam hic Corocondamam. Ptolemæus autem dicit Corocondamam eſſe Ponti ciuitatem. Sed quomodo hæc peninſula duobus alueis in lacum & in mare profluit? Reſpondet Strabo lib. 11. ſupra Corocondamam eſſe lacum, & hic ſecundum Melam duplici alueo Corocondamam includit, efficitq; peninſulam.* m ¶ *Hàc ingreſſos.) Qui per anguſtiam Boſphori ingrediuntur, hos lacus excipit Mæoticus, qui mox longè lateq; in orientem & occidentē diffunditur, ſed Tanaim uerſus terra utrinq; diſtenta, in Europa & Aſia ſenſim ad ſe redit, & fit lacus anguſtior: ſicut econtra uerſus mare Euxinum fit latior: & eſſet planè mare unum, niſi lacus ipſe margine obduceretur terrarum, quæ utrinq; concurrunt, & Boſphori anguſtiam duntaxat tranſeuntibus derelinquunt.* n ¶ *Oram.) Orientale littus.* o ¶ *Oſtio fluminis.) Iuxta oſtium Tanais habitant Iaxamathæ, apud quos uiri & fœminæ eaſdem exercent artes. In militia tamen uiri pedites pugnant, & mulieres equeſtres, nec aliqua uiro iungitur, niſi prius hoſtem interemerit.* p ¶ *Ipſe Tanais.) Quidam aiunt Tanaim deſcendere ex Rhiphæis montibus, alij aſſerunt illum oriri ex palude: nos ſuprà in Solino cap. 25. indicauimus quid recentiores ſentiant de huius fluuij ortu. Id certum eſt, Tanaim fluxum tenere Nilo contrarium. Nam Tanais fertur à ſeptentrione in meridiem, & Nilus huic occurrens, ab auſtro in aquilonem præceps rapitur: uterq; autem limes eſt occidentalis Aſiæ. Nam Nilus ſecundū Melā diſterminat Aſiā ab Africa, & Tanais in ſeptentrione*

phæo mōte deiectus adeò præceps ruit, ut cum uicina flumina, tum Mæotis et Bosphorus, tum Ponti aliqua brumali rigore durentur, solus æstus hyemeq́; iuxtà ferens, idem semper & sublimis incitatusq́; decurrat. Ripas eius Sauromatæ, & ripis hærentia possidēt: una gens, aliquot Populi, & [q]aliquot nomina. Primi [r]Mæotici γυναικοκρατούμενοι. Regna Amazonū. Fœcūdos pabulo, ad alia steriles nudosq́; campos tenent Budini. Geloni urbem ligneam habitant. Iuxtà Thyrsagetæ [s]Turcæq́;, uastas syluas occupant, alunturq́; uenando. Tum continuis rupibus latè

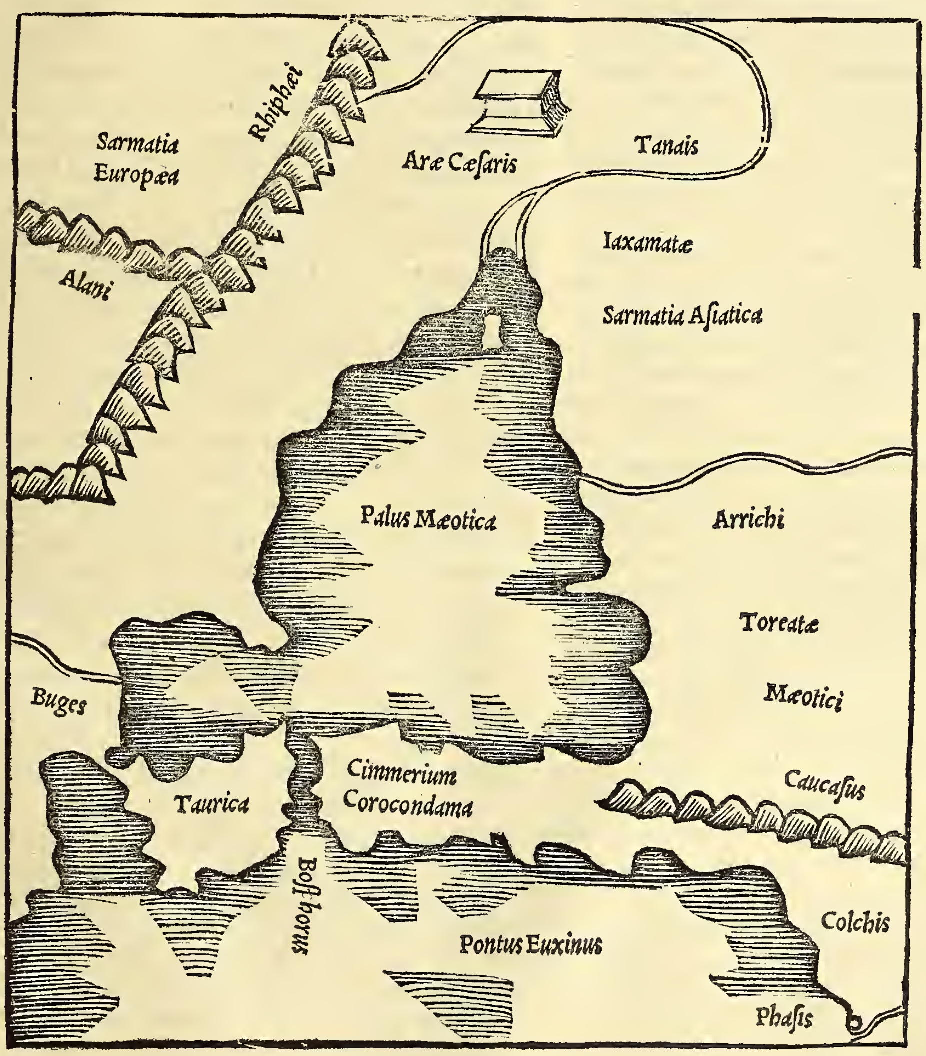
secludit Asiā ab Europa. q ¶*Aliquot nomina.) Ptolemæus ponit Sachatas, Perierbidos, Iaxamataras &c.* r ¶ *Mæotici* γυναικοκρατούμενοι.) *Hi sunt qui mulierū parent imperio, ubi Amazones tenent regnū.* s ¶*Turcæq́;.) Ex hoc colligitur nomen Turcæ non esse nouum, ut quidam sentiūt, & nos quoq; suprà in hoc capite idem scripsimus, quandoquidem Mela longè supra mille annos Turcarū mentionē fecerit. Sed in dubium adhuc reuocatur, num Turcæ, quos Christiani hodie crudeles patiuntur hostes, descenderint ab illis Turcis, quorū Mela hic meminit, quantumlibet inter nomina conueniat. Sunt enim qui de origine eorum sic scribunt: Quum Tartari ab oriente usq; ad Scythiam Europæam ditionem suam propagassent, fuit circa annum Christi 1300. in aula magni Tartari miles quidam nomine Otomanus, sortis humilis, & fortuna tunc obscurus, uiribus tamen corporis robustus & audax, qui propter illatas iniurias cum quadraginta equis secedens, cœpit occultè in Cappadocia montes & aditus opportunos occupare, & ex opportunitate loci & temporis prædas agere: ad quem plurimi grassatores, ut fit in huiuscemodi genere hominum, confluxerunt, & coaluerunt uehementer, inuadentes & occupantes gentes & ciuitates, & tandem totam acquirentes Cappadociam, Pontum, Bithyniam, Asiam minorem, Pamphyliam & Ciliciam. Huic Otomano ex humanis rapto, succedit filius eius Archanes, qui audacia & ambitione patri non dissimilis, imperium à patre cœptum nedum conseruauit, uerùm & auxit. Deinde anno Christi 1363. subsecutus est filius Archanis Ammurates tertius Turcarū rex, qui totam ferè occupauit Thraciam. Huic successit filius eius Paiazites quartus rex, qui rerum maximarū cupidus, Macedoniam, Thessaliam, Phocidem, Bœotiam & Atticam sui iuris effecit, Bulgaros & Illyrios assiduis debilitauit incursionibus, donec tandem & ipse Dei iudicium sensit. Nam circa annum Christi 1400. Tamerlanes rex Tartarorū ex gregario milite factus imperator multarū gentium, postquam Parthos subegit atq; Scythas, Iberos, Albanos, Persas & Medos, deinde Mesopotamiam & Armeniam inuasit, transitoq; Euphrate cum 400. millibus equitum, & 600. millibus peditum, in Asia minori regem Turcarū Paiaziten superauit, & interfectis aliquot suorū millibus, ipsum cepit, & catenis aureis uinctū inclusit in caueam in modū feræ, & circunduxit per omnem Asiam ueluti spectaculū humanarū rerum. Prandens uerò quasi canem sub mensa sua comedere iussit: ascensurus equum, eo tanquam scabello usus est. Hic Tamerlanes capto Turca per Asiam minorē currens, Smyrnam, Antiochiam, Sebasten, Tripolim, Damascum, & multas alias urbes cepit & incendit, & in tantum saeuiebat, ut quæ alijs ardua esse uiderentur, ipse promptius obire tentabat. In obsidionibus urbium prima die albo utebatur tentorio, secunda rubro, tertia nigro: & qui se dabant in albo sedenti, salutem cōsequebantur: rubeus autem color mortem indicabat: & niger, ciuitatis excidiū & omnia in cinerem conuertenda. Et cum semel quandam populosam ciuitatem obsidione cinxisset, & illa primo die deditionem neglexisset, & deinde se dederet, & pueri puellæq; in candida ueste ramos oliuæ illi obuiam gestarent, ut iram eius lenirent, ille pueros statim iussit equis cōculcari, & urbem captam incendio deleri. Cumq; semel interrogaretur cur tanta crudelitate uteretur, respondit illi: Tu me hominem arbitraris, sed falleris: ira enim Dei sum & uastitas orbis. Post hunc quintus rex Alpinus, & secundum alios Calepinus appellatus, regnauit, cum quo Sigismundus Imperator iuxta urbem Nicopolim infeliciter pugnauit. Nam cum Bulgaria à Turcis capta esset, Sigismundus Vngariæ rex contractis magnis uiribus ex Anglia, Gallia & Burgundia, Mœsiæ fines siue Bulgariæ ingreditur, & expugnatis aliquot ciuitatibus, castra ponit ad Nicopolim, anno scilicet salutis 1396. Turca igitur aduenienes cum magnis copijs, dum Galli primam aciem expeterent, & primum hostium sustinerent impetum, ab equis desiliunt, ut æquo marte cum Turcis belli euentum experirentur: cumq; equi sine custodibus in castra redissent, Vngari Gallos ab hoste cæsos rati, tumultuari cœperūt, & ideo à Turcis in fugam coniecti sunt. Fugit autem & Sigismundus primùm quidem Constantinopolim, quam Turcæ nondum subegerant, deinde in Rhodum, ac tandem in Croatiam Dalmatiamq; peruenit. Alpinum subsecutus est sextus rex Mahumetes, anno scilicet Christi 1408. qui multis excursionibus fines sui imperij dilatauit. Quo morte sublato, filius eius Ammurates septimus regnauit, qui Illyricos & Vngaros uastauit, Peloponnesum ui cepit, & murum Isthmi Corinthiaci deiecit, Albam Vngariæ anno Christi 1439. obsidione cinxit: relinquensq; post se filium Mahumetem octauum regem, & is Christianorum perniciosus hostis fuit, quippe qui Constantinopolim expugnauit, Bulgariam & Rusciam sibi subiecit, Nigropontum in deditionem accepit, Tauricam insulam sui iuris fecit, Moldauiam & Vualachiam uastauit, & multa alia mala*

bus latè aſpera & deſerta regio ad [t] Arymphæos uſque permittitur. His iuſtiſsimi mores. Pro domibus nemora, alimenta baccæ, & maribus & fœminis nuda ſunt capita. Sacri itaq; habentur, adeoq; ipſos nemo de tam feris gentibus uiolat, ut alijs quoq; ad eos confugiſſe pro aſylo ſit. Vltra ſurgit mõs Rhiphæus, ultraq; eum iacet ora quæ ſpectat oceanum.

alia mala Chriſtianis intulit. Hoc *mortuo, ſucceßit nonus* Baiazeth, *& expugnauit* Modonam, *anno ſcilicet Chriſti* 1500. *Geßit quoque multa prælia cum* Sophi Perſarum *rege, ſed infeliciter.* Poſt *hunc anno* 1512. *imperium arripuit* Zelembeg, *qui &* Zelimus, *ſed nõ diu tenuit. Cui ſucceßit* Solymannus, *magnus in Chriſtianos tyrãnus, quippe qui noſtro æuo, anno ſcilicet Chriſti* 1522. *occupauit* Rhodum, *Albam* Vngariæ, *& nouißimè anno* Chriſti 1529. Viennam *Auſtriæ obſidione cinxit, ſed nõ expugnauit.* t ¶*Arymphæos.) De his populis ſcribit & Solinus capite uigeſimoſeptimo, & de* Rhiphæis *capite uigeſimoquinto.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. XXI. SCHOLIA.

Amyſon.) Nunc Quinopoli. *Sinopen.)* Hodie Sinopi. *Cæraſus.)* Cæraſo nunc. *Trapezus.)* Trapezonda. *Hac ingreſſos lacus.) Paludem Mæotida intelligit, quæ nunc dicitur* El Mar Negro. *Sauromatæ.) Sarmatæ, nunc magni* Bulgari. *γυναικοκρατούμενοι.)* Id eſt, *mulieribus ſubiecti.*

DE SITV ORBIS LIBER SECVNDVS.

Scythia Europæa. Cap. I.

ASiæ in noſtrum mare Tanaimq; uergentis, quem dixi finis ac ſitus eſt. At per eundem amnẽ in Mæotida remeantibus, ad dextram Europa eſt, modò ſiniſtro latere innauigantium appoſita, ac [a] Rhiphæis montibus (nam & huc illi pertinent) proxima. Cadentes aſsiduè niues adeò inuia efficiũt, ut ultra ne uiſum quidem intendentium admittant. Deinde eſt regio ditis admodũ ſoli, inhabitabilis tamẽ, quia [b] Gryphi ſæuum & pertinax ferarum genus, aurum terra penitus egeſtum mirè amãt, mireq; cuſtodiũt, & ſunt infeſti attingentibus. Hominum primi ſunt Scythæ, Scytharumq; quîs ſinguli oculi eſſe dicuntur, Arimaſpi. Ab eis Eſſedones uſq; ad Mæotida. Huius flexum Buges amnis ſecat, [c] Agathyrſi & Sauromatæ ambiunt: quia pro ſedibus plauſtra habent, dicti Hamaxobitæ. Obliqua tunc ad Boſphorũ [d] plaga excurrens, Ponto ac Mæotide includit. In paludem uergentia Satarchæ tenent. In Boſphorũ Cimmericũ oppida Myrmecion, Panticapeũ, Theodoſia, Hermiſium. In Euxinum mare, [e] Taurici. Super eos ſinus portuoſus, & ideo [f] καλὸς λιμὴν appellatus, promontorijs duobus includitur: alterum κριοῦ μέτωπον uocant, Carambico, quod in Aſia diximus, patet aduerſum: Parthenion alterũ. Oppidum adiacet [g] Cherroneſus à Diana (ſi credatur) conditũ, & Nymphæo ſpecu, quòd in arce eius Nymphis ſacratum eſt, maximè illuſtre. Subit tum ripam mare, & donec [h] quinq; millia paſſuum abſit à Mæotide,

SCHOLIA CAPITIS PRIMI.

Hactenus luſtrauit Mela omnia littora & maritima loca Africæ & Aſiæ, nunc traiecto oſtio Tanais, redit per Mæoticam paludem in Europam, & dicit ingredientibus lacum Europam eſſe ad ſiniſtram, egredientibus autem ad dextram, id quod ex figura ſuprà poſita localiter diſcere poteris.

a ¶Rhiphæis montibus.) Sunt, inquit, & Rhiphæi montes in Europa, dextrũ ſcilicet tenentes latus, ex quibus Tanais propter aſsiduam niuium reſolutionem incrementa accipit. Sic ueteres ſenſerũt. Qui uerò noſtro æuo de his regionibus ſcipſerũt, eaſq; luſtrarũt, negant ibi inueniri montes Alanos, Hyperboreos & Rhiphæos, unde nominatiſsima iſta flumina, Tanais, Boryſthenes maior & minor, & Volha, originẽ trahant: ſed de Tanai ſic ſcribũt: Tanais nominatiſsimus fluuius, à Tartaris & Moſcouitis Don nuncupatus, fontes & originem habet in Moſcouia, haud procul à ducatu Recenſi. Conſurgit de terra plana, ſterili, limoſa, paludinoſa, & nemoroſa. Eſt enim Moſcouia regio plana, non montoſa, nemoroſa & paludinoſa, in qua multa oriuntur flumina: de quibus uide Matthiam à Michou Canonicũ Cracouienſem, qui ex profeſſo noſtro æuo de his regionibus & fluminibus ſcripſit, & nos quoq; ſuprà in Solino cap. 25. expreſsimus per figuram origines & confluentias memoratorum atq; aliorũ fluuiorum.

b ¶Gryphi.) Quæ hic de gryphis ſcribuntur, fabuloſa exiſtimant: ſicut & ea quæ de Arimaſpis unocula gente hic cõmemorantur & referuntur ex aliorũ ſententia, quorum & Solinus mentionẽ facit cap. 25. Cæterum diſputationem antiquitatis Scytharum tractauimus libro ſecundo Iuſtini hiſtorici, qui ab initio illius libri ſcribit, quomodo inter Scythas & Aegyptios diu cõtentio fuerit de generis uetuſtate. Vide ibi.

c ¶Agathyrſi.) Hi ſecundum Plinium libro 4. capite 12. inſignes ſunt cæruleo capillo. Hamaxobitæ uerò ſic dicti ſunt, quòd Græcis ἅμαξα plauſtrum ſit, & putantur hodie eſſe Moſcouitæ.

d ¶Plaga excurrens.) Hæc eſt Taurica Cherroneſus, quam Tartari Præcopenſes inhabitantes, à Mahumete Turcarum octauo imperatore, qui Conſtantinopolim expugnauit, deuicti ſunt & Turcis ſubiecti. Vrbs præcipua huius peninſulæ uocatur Caffa, fuitq; aliquando ſub dominio Ianuenſium.

e ¶Taurici.) Hi à Ptolemæo Tauroſchytæ appellantur, habentq; ſitum haud procul ab oſtio Boryſthenis, ſed iuxta Melam ſunt intra Tauricam.

f ¶καλὸς λιμήν.) Significant hæ duæ dictiones portum bonum: & κριοῦ μέτωπον arietis frontem ſonat, promontorium ſcilicet quod ultra Tauricos in meridiem exporrigitur, ſicut & Parthenion, quod Ptolemæus uocat Dianæ promontorium.

g ¶Cherroneſus.) Capitur hic Cherroneſus pro certo oppido, non pro peninſula Taurica, ſicut & Nymphæus ſpecus ſecundum Strabonem oppidum fuit. In hac peninſula ſunt ciuitates Theodoſia, Parthenion, Heraclea, Cimmerium.

h ¶Quinque millia paſſuum.) Tantus eſt Iſthmos quo

Taurica

Mæotide, refugientia usq; subsequens littora, quæ Satarchæ & Taurici tenent, peninsulã reddit. Quod inter paludẽ & sinũ est, Taphræ nominat.[i] Sinus Carcinites. In eo urbs est Carcine: quam duo flumina,[k] Gerros & Hypacyris uno ostio effluentia attingũt, uerũ diuersis fontibus, & aliunde delapsi. Nam Gerros inter Basilidas & Nomadas euoluit. Syluæ deinde sunt quas maximas hæ terræ ferunt. & Panticapes, qui Nomadas Georgosq; disterminat. Terra tum longè distenta excedens tenui radice littori adnectitur. Pòst spaciosa modicè, paulatim se ipsa fastigiat, & quasi in mucronẽ longa colligens latera, facie positi ensis allecta est.[l] Achilles infesta classe mare Ponticũ ingressus, ibi ludicro certamine celebrasse uictoriã, & cum ab armis quies erat, se ac suos cursu exercitauisse memorat. Ideo dicta est Δρόμος ἀχίλλειος. Tum Borysthenes gentem sui nominis abluit, inter Scythiæ amnes amœnissimus: turbidis alijs, liquidissimus defluit, placidior q; cęteri, potariq; pulcherrimus. alit lætissima pabula, magnosq; pisces: quibus & optimus sapor, & nulla ossa sunt. Longè uenit, ignotisq; ortus è fontibus, quadraginta dierũ iter alueo stringit: tãtoq; spacio nauigabilis, secundũ Borysthenida & Olbida Græca oppida egreditur. Callipidas Hypanis includit. Ex grandi palude oritur, quã matrem eius accolæ appellant: & diu qualis natus est defluit. Tandem nõ longè à mari, ex paruo fonte, cui Exampeo cognomẽ est, adeò amaras aquas accipit, ut ipse quoq; iam sui dissimilis, et nõ dulcis hinc defluat. Axiaces proximus intra Callipidas Axiacasq; descendit. Hos ab Istricis Tyra separat, surgit in Neuris: quà exit, sui nominis oppidũ attingit. At ille qui Scythiæ populos à sequentibus dirimit,[m] apertis in Germania fontibus, alio quàm desinit nomine exoritur. Nam per immania magnarũ gentiũ diu Danubius est: deinde aliter appellantibus accolis, Ister fit: acceptisq; aliquot amnibus, ingens iam, & eorum qui in nostrum mare decidunt tantũ Nilo minor, totidẽ quot ille ostijs, sed tribus tenuibus, reliquis nauigabilibus effluit. Ingenia cultusq; gentiũ differunt.[n] Essedones funera parentũ læti, & uictimis ac festo coitu familiarium celebrant. Corpora ipsa laniata, & cæsis pecorum uisceribus immixta, epulando consumunt. Capita ubi fabrè expoliuere, auro cincta pro poculis gerunt. Hæc sunt apud eos ipsos pietatis ultima officia. Agathyrsi ora artusq; pingunt, ut quiq; maioribus præstant, ita magis uel minus: cæterũ ijsdem omnes notis, & sic ut ablui nequeant. Sarmatæ auri & argenti [o] maximarũ pestium ignari, uice rerum cõmercia exercent, atq; ob sæua hyemis admodũ assiduæ, demersis in humũ sedibus, spe

Taurica cohæret continenti. i ¶ *Sinus Carcinites.*) Hic est sinus qui Tauricæ adiacet ad occidentem. k ¶ Gerros.) Hic fluuius cadit in eum sinum in quem Buges fluuius exoneratur. Cæterum quis sit Hypacyris fluuius, non constat: coniectura tamen est eum esse quem Ptolemæus Carcinitum nominat, excipiturq; à sinu Carcinite. Sunt denique ibi syluæ maximarum arborum, sed quarum Ptolemæus non meminit, sicut nec Panticapis fluuij. l ¶ Achilles infesta.) Ponit quoque Ptolemæus hoc loco è regione ostiorum Danubij insulam, quam uocat Leucam Achillis. Vide tabulam Europæ octauam. Porrò Δρόμος ἀχιλλᾶος sonat cursum Achilleum. Est denique ibi magnus maris sinus, qui excipit Borysthenem fluuium, quem hodie Moscouitæ, apud quos nascitur, uocant Neper. Cognitus enim est nostro tempore ortus eius sicut & Tanais, de quorum originibus ueteres dubitarunt. Solinus tamen cap. 25. dicit Borysthenem nasci apud Neuros. Capite uerò 24. describit amnem Hypanem, qui haud procul ab ostijs Borysthenis labitur in mare. Axiacen fluuiũ inuenies suprà in tabula quam Solino capite 15. adiecimus. Hunc fluuium hodie Nester uocant. Porrò Tyra fluuius oritur in Carpatho monte, & inter ostia Axiacis atque Danubij descendit in pontum Euxinum. m ¶ Apertis in Germania fontibus.) Hos fontes ego ipse qui hæc scribo, adij, & proprijs oculis conspexi, figuris denique contemplandos expreßi, ne quis de origine Danubij deinceps unquam dubitare posset. Vide suprà in Solino capite 23. figuram originis & descriptionem Danubij. n ¶ Essedones.) Meminit & Solinus capite 25. harum gentium & earundem morum. Per festum coitum intellige solennem & magnum amicorum concursum. De Agathyrsis suprà sub litera c diximus. o ¶ Maximarũ pestium.) Pestes uocat aurum & argentum, quòd mali homines eis abutuntur ad uitia.

p ¶ Bracca-

cus aut suffossa habitant, totum [p] braccati corpus, & nisi quà uident, etiã ora uestiti. [q] Tauri Iphigeniæ & Orestis aduentu maximè memorati, immanes sunt moribus, immanemꝗ famã habẽt, solere pro uictimis aduenas cædere. [r] Basilidis ab Hercule & Echidna generis principia sunt, mores regij, arma tantũ sagittæ. Vagi Nomades pecorũ pabula sequunẽ, atq; ut illa pecori durant, ita diu statam sedem agunt. Colunt Georgi, exercentꝗ agros. Axiacæ furari quid sit ignorãt, ideoꝗ nec sua custodiũt, nec aliena contingũt. [s] Interius habitantiũ ritus asperior, & incultior regio est. Bella cędesꝗ amãt, mosꝗ est bellantibus, cruorem eius quem primũ interemerũt, ipsis è uulneribus ebibere. Vt quisq; plures interemerit, ita apud eos habeẽ eximius. Cęterum expertem esse cædis, inter opprobria uel maximum est. Ne fœdera quidem incruenta sunt: sauciant se qui paciscunẽ, exemptumꝗ sanguinem ubi permiscuere, degustant: id putant mansurę fidei pignus certissimũ. Inter epulas, quot quisq; interfecerit, referre lętissima & frequentissima mentio: binisꝗ poculis, qui plurimos retulere, perpotatis interlocantur. Is honos præcipuus est. Pocula ut Essedones parentum, ita inimicissimorũ capitibus expoliunt. Apud Anthropophagos ipsæ etiam epulæ uisceribus humanis apparãtur. Geloni hostium cutibus equos, seꝗ uelant: [t] illos reliqui corporis, se capitũ. Melanchlænis atra uestis, & ex ea nomen. [u] Neuris statũ singulis tempus est, quo si uelint in lupos, iterumꝗ in eos qui fuere, mutenẽ. Mars omniũ deus: ei pro simulacris enses & tentoria dedicant, hominesꝗ pro uictimis feriunt. Terræ latè patent, & ob excedentia ripas suas plerũꝗ flumina, nusquã nõ ad pabula fertiles: alicubi usqueadeo steriles ad cętera, ut qui habitant, lignorũ egentes, ignes ossibus alant.

p ¶Braccati.) Est bracca uestis fluxa ⁊ intonsa atq; uarij coloris, qua olim utebantur gentes in frigidioribus plagis. Vnde Ouidius: Pellibus *⁊ laxis arcent mala frigora braccis.* *q ¶Tauri Iphigeniæ.)* De *Tauris* Herodotus *lib. 4. sic scribit:* Tauri *uirgini naufragos immolant, ⁊ quoscunq;* Græcos *illuc delatos: ⁊ postquam preces peregerint, hominis caput claua feriunt: truncũ eius quidam aiunt perturbari è rupe, nam in rupe prærupta templum est eorum situm: cruci affigũt caput.* Dæmonem *cui immolant, aiunt esse* Iphigeniam Agamemnonis *filiam.* In *hostes quos ceperint hoc agunt: amputatum quisq; caput hostis domũ reportat, fusti suffixum admodũ sublime supra tecta statuit, ⁊ plerunq; supra fumarium: ideo in sublimi locantes, quòd dicant eos totius domus esse custodes.* Fuit *⁊* Orestes Agamemnonis *filius, homo ferus ⁊ agrestis, cuius ⁊* Herodotus *meminit libro primo, ⁊* Ouid. *lib.* Trist. *4.*

r ¶Basilidis.) Ab *hoc* Basilide *descenderunt* Basilidæ *populi, qui ab* Hercule *descenderunt.* Nomadum *meminit quoq;* Solinus *cap. 25.* Georgi *sic dicti sunt quòd colant terram: nam* Græci *agricolam* γεωργὸν *uocant.* Horum *quoque mentionem sicut ⁊* Axiacarum *facit* Solinus *iam memorato capite.* *s ¶Interius habitantiũ ritus asperior.) Mira leguntur apud autores de Scytharum interiorũ agrestibus moribus. Nam gaudent plurimũ humana cæde, ⁊ quẽ primum uirum in bello uir Scytha ceperit, eius sanguinem potat. Quoscunq; in prælio interemerit, eorum capita regi offert. Detrahunt etiam occisis cutem, ⁊ multi sunt qui coria humana tanquam brutorũ consuunt, quibus pro amiculis induuntur. Capita hostium hoc modo præcîdunt: amputant illud in orbem circa aures, uerticeq; sumpto excutit, deinde exterius crudo bouis corio superducunt, interius inaurant, etiam qui ditiores sunt, ⁊ pro poculis utuntur: hospitibus qui ad eos ueniunt, uiri alicuius existimationis exhibent, referuntq; illos à se esse superatos. Semel quotannis singuli regionum principes uinum crateri miscent, de quo Scythæ omnes bibunt, ⁊ nemo gustat qui nihil præclari operis ædiderit, sed sine honore seorsim sedet, quæ res apud illos maximæ est ignominiæ: qui uerò plures cædes fecerunt, hi duobus pariter quos habent calicibus potant. Cæterum quomodo fœdera ineant, signauimus in* Solino *capite 25.* Habes *quoq; ibi de ritibus* Essedonum, *⁊ de* Anthropophagis *atq;* Gelonis, *à principio capitis.* *t ¶Illos reliqui corporis.)* Equos, *inquit, corporis cute tegunt, se autem pelle cranei.* *u ¶Neuris statum tempus.)* Hæc *nedum à* Plinio *pro fabula habentur, uerùm ⁊ ab* Herodoto, *qui minoris est autoritatis.* Is *quarto libro sic scribit:* Dicuntur *homines à Scythis ⁊ ab ijs qui in Scythia incolunt Græcis, semel quotannis singuli ad aliquot dies effici lupi, ⁊ rursum in pristinum habitum redire: quod tamen dicentes, mihi non persuadent.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN LIB. II. CAP. I. SCHOLIA.

Ac per eundem amnem in Mæotida *remeantibus ad dextram* Europa *est, modò sinistro latere innauigantium apposita.)* Alia *lectio habet:* Ac *per eundem amnem in* Mæotida *remeantibus, ad dextram* Europa *est*

modò,

modò, sinistro latere innauigantium apposita. Locus est subobscurus, siue sequutus fueris priorem lectionem, siue posteriorem. Dicam tamen quod sentio. Si quis ex fonte Tanais, per Tanaim in Mæotida redierit, reuera Europam relinquet ad dexteram amnis: sed si quis ex fonte usque ad paludem nauigauerit, non est dubium quin remigantes ad sinistram eandem relinquent. Scythæ.) *Europæi. Hoc nomine Scytharum continentur Sarmatæ superiores, qui nunc sunt* Poloni & Rutheni, *siue* Rusij, *siue* Roxani: & Podolia regio, & Chersonesus Taurica, *quæ nunc* Tartaria *minor dicitur.* Sauromatæ.) *Sarmatæ, dixi eos esse* Polonos *maiores & minores.* καλὸς λιμήν.) *Id est, bonus portus.* κριοῦ μέτωπον.) *Arietis frontem.* Basilides.) Vualachi *nunc,* Nomades *quoque usque ad Istrum fluuium.* A Tauricis *usque ad Istrum est* Vualachia, *quam olim habitarunt* Getæ, Δρόμος ἀχίλλειος. Inter Scythiæ.) *Dixi à fontibus* Tanais *usque ad* Danubium *uocari regionem Scythicam, uocabulo uniuersali.* At ille.) Danubius *est, qui Scythiam, siue* Vualachiam, *siue* Tartaros *minores,* A sequentibus populis dirimit.) A Bulgaris & Bosinis. Apertis in Germania fontibus.) Oritur Danubius *in* Abnobio *Germaniæ monte.* Nam per immania magnarum gentium.) *Per* Austriam, Vngariam, *quarum altera dicitur* Pannonia *superior, hoc est* Austria: *altera* Vngaria *inferior.* Per Mysiam, *inter* Bulgariam & Vualachiam *usq; ad* Pontum. Deinde aliter appellantibus.) *Dicitur* Ister *ab* Aria *ciuitate* Vualachiæ *usq; ad* Pontum.

Thracia. Cap. II.

His Thracia proxima est, eaq;[a] à pontici lateris fronte usq; in Illyricos penitus immissa, quà latera agit, Istro pelagoq; cōtingitur: regio nec cœlo læta nec solo, & nisi quà mari propior est, infœcunda, frigida, eorumq; quę feruntur, malignè admodum patiens. Raro usquam pomiferam arborē, uitem frequentius tolerat: sed nec eius quidem fructus maturat ac mitigat, nisi ubi frigora obiectu frondiū cultores arcuere.[b] Viros benignius alit, non ad speciem tamen, nam & illis asper atq; indecens corporum habitus est: cæterum ad ferociam & numerū, ut multi immitesq; sint, maximè ferax. Paucos amnes, qui in pelagus euadunt, uerùm celeberrimos,[c] Hebrum, Neston & Strymona emittit. Mōtes interior attollit, Hæmon & Rhodopen & Orbelon, sacris Liberi patris, & cœtu Mænadū Orpheo primū initiante celebratos: è quibus Hæmus in tantum altitudinis abit, ut Euxinum & Adriam ex summa uertice ostendat. Vna gens Thraces habitāt, aliis aliisq; præditi & nominibus & moribus. Quidam feri sunt, & ad mortem paratissimi, Getę utiq;. Id uaria opinio perficit. Alij redituras putant animas obeuntium: alij, etsi non redeant, nō extingui tamen, sed ad beatiora transire. Alij emori quidem, sed id melius

SCHOLIA CAP. II.

Post ostia Danubij sequitur Thracum *regio, in qua est* Byzantium *seu* Constantinopolis, *imperij orientalis olim caput, hodie uerò* Turcarum *regia sedes, quam ipsi non* Constantinopolim *aut* Byzantium, *sed* Czaroudom, *id est, Cæsaris domū uocant.*

a ¶ A pontici lateris fronte.) *Connumerat* Mela *utranque* Mysiam *inferiorem & superiorem* Thraciæ, *quæ hodie est* Vualachia, Bulgaria, Rascia & Seruia, *habetq;* Istrum *pro latere septentrionali, & pelagus, id est,* Pontū & Propontidem *pro termino orientali.* *b* ¶ Viros benignius alit.) *Hominum magis est ferax quàm terræ nascentium, sed producit homines feros & asperos, & tam numerosos, ut si unius imperio regerentur & idem sentirent, ut dicit* Herodotus, *inexpugnabiles essent, & omnium gentium ualidissimi. Nam corporum magnitudine omnes homines antecedunt, truci uisu, terrifico uocis sono, & annosa ætate.* *c* ¶ Hebrum.) *Hic fluuius nascitur iuxta* Adrianopolim *in mōte* Rhodope, & *labitur in mare* Aegæum *è regione* Samothraciæ *insulæ: celebratur propter aurū quod ex arena eius colligitur. In hunc quoque proiectum asserit* Ouidius *libro undecimo* Transformationum, *caput* Orphei. Meminit & Solinus *cap.* 15. Hebri, Nesti, & Strymonis *fluuiorum, atque* Hæmi *montis. Hic mons tantæ celsitudinis esse perhibetur, ut uertex eius à planitie sex millium passuum erigatur, & inde uideri possint mare* Ponticum, Adriaticū *atq;* Alpes. *Cæterum* Mænades *quarum hic meminit* Mela, *fuerunt mulieres, quæ* Liberum *patrem semper secutæ,* Bacchi *sacra celebrabant, passis capillis furentiū more huc atq; illuc cursitantes.* *d* ¶ Alijsq; præditi nominibus.) *Ex his fuere* Getæ, *qui se non mori persuasum habuere, sed ad* Xamolxim, *uel secundum alios* Salmoxim, *deū suum post fatū migrare. Fuit autē hic* Salmoxis Pythagoræ *quondā discipulus, qui in patriā reuersus, cum uideret* Thraces *malè uiuere, ipse edoctus iuxta* Ionicos *mores, dedit ipsis leges, persuasitq; popularibus eas seruantibus post obitū ad se in eum locū ire, ubi superstites omniū bonorū compotes essent: per hoc deitatis opinionem consecutus, è* Thracum *se cōspectu subduxit atq; euanuit, maximo sui desiderio post se relicto.*

lius esse quàm uiuere. Itaq; [e] lugent apud quosdam puerperia, natiq; deflentur: funera contrà festa sunt, & ueluti sacra, cantu lusuq; celebrantur. Ne fœminis quidem segnis est animus. super mortuorum uirorum corpora interfici, simulq; sepeliri, uotum eximium habent: & quia plures simul singulis nuptę sunt, cuius id sit decus, apud iudicaturos magno certamine affectant. moribus datur, estq; maximè lætũ, cum in hoc contenditur, uincere. [f] Mœrent aliæ uocibus, & cum acerbissimis planctibus efferunt. At quibus cõsolari eas animus est, arma opesq; ad rogos deferunt, paratiq; (ut dictitant) cum fato iacentis, si detur in manus, uel pacisci, uel decernere, ubi nec pugnæ nec pecuniæ locus sit, manentq; dominas proci. Nupturæ uirgines non à parentibus uiris tradunt, sed publicè aut locantur ducendæ, aut uæneũt. Vtrum fiat, ex specie & moribus causa est. Probæ formosæq; in precio sunt: cæteras qui habeant, mercede quæruntur. Vini usus quibusdam ignotus est: epulantibus tamen ubi super ignes quos circũ sident, [g] quædam semina ingesta sunt, similis ebrietati hilaritas ex nidore contingit. In littoribus Istro proxima est [h] Istropolis: deinde à Milesijs deducta Galatis & Tritonice, & portus Caria, & Tiristris promontoriũ, quod præteruectos alter Põti angulus accipit aduersus Phasiaco, & nisi amplior foret, similis fuit. Hic Bizone motu terræ intercidit. Est portus Crunos, urbes Dionysiopolis, Odessos, Messembria, Anchialos: & intimo in sinu, atq; ubi Pontus alterum sui flexum angulo finit, magna Apollonia. Recta dehinc ora, nisi quòd media fermè in promontoriũ quod Thinniam uocant, exit, & incuruis cõtra se littoribus obtenditur, urbemq; sustinet Halmydesson, & Phileas, & Phinopolim. Hactenus Pontus: deinde est [i] Bosphorus & Propontis. In Bosphoro Byzantium, in Propontide Selymbria, [k] Perinthus, Bathynis: amnesq; qui interfluũt, Erginus & Atyras. [l] Tum Rheso regnata quondam pars Thraciæ, & Bysanthe Samiorũ, & ingens aliquando

e ¶ Lugentur puerperia.) Habent Thraces, *præsertim qui Trausi uocantur, hunc morem, ut nato puero propinqui eum circunsedeant, & ploratione prosequantur, recensentes quascunq; necesse sit illi, postquam uitam ingressus est, perpeti humanas calamitates. Hominem uerò fato functum, per lusum & lætitiam terræ demandant, referentes quot malis liberatus, in omni sit modò felicitate. Sed qui supra Crestonæos habitant, ista agunt: singuli plures habent uxores, et ubi quis eorũ decesserit, fit disceptatio magna inter uxores, quænam magis dilecta fuerit à marito, habeturq; ab amicis de hoc acre iudicium: & quæ talis iudicata est & hunc honorem adepta, ea à uiris & mulieribus exornata, ad tumulũ à suo propinquissimo unà cum uiro mactatur, cæteris uxoribus lugentibus & pro dedecore habentibus quòd non tales fuerint.*

f ¶ Mœrent aliæ uocibus.) Quòd scilicet indignæ iudicatæ fuerunt ut sepelirentur cum marito. His tamẽ adimitur mœror aut mitigatur per procos, qui earum ambiunt connubia hoc pacto: Deferunt *ad rogum opes & arma, ut opibus paciscantur, aut armis duellum ineant cum fato, ubi tamen nec pecunia nec armis quicquã agi potest, nisi quis cum laruis existimet pugnandum. De uirginibus nupturis habes multa in Solino cap. 15. & de sepultura apud Herodotum libro quinto à principio.*

g ¶ Quædam semina ingesta.) Meminit & Solinus memorato capite huiusmodi seminum. h ¶ Istropolis.) Vrbs illa Milesiorum est colonia, habetq; situm citra meridionale ostium Danubij. Vide nonam Europæ in Ptolemæo tabulam. Tritonicæ uerò Galatarum coloniæ non meminit. Habet idem Ptolemæus Tiristre promontorium, quod longo maris tractu opponitur Phasiaco Colchidis oppido, cuius suprà libro primo cap. ult. sub litera g mentionem fecimus. Vrbis Bizonæ quæ terræmotu concidit, Ptolemæus non meminit. Dionysiopolim uerò, Odessum, Messembriam, Anchialon & Apolloniam supra promontorium Thinniam in littore maris apud eum inuenies. Infra Thinniam autem Byzantium uersus, urbes maritimæ describuntur, Halmydessos, Phileas, quæ & Ptolemæo promontorium est, atque Phinopolis. i ¶ Bosphorus.) De Bosphoro Thracio uide Solinum cap. 22. In hoc Bosphoro situm est Byzantium, quondam à Pausania Spartanorum rege conditum: nomen uerò habet secundum Eustathium à Byza præfecto classis Megarensium: deinde à Constantino Constantinopolis & Roma noua, à Turcis uerò Czaroudom, ut iam suprà quoq; scripsimus. k ¶ Perinthus.) Hæc urbs clara est ob amphitheatrũ solidi marmoris, quod inter orbis miracula celebratur. l ¶ Tum Rheso.) Scribit Homerus lib. Iliad. 10. Rhesum Thraciæ regem cum equis albis in auxilium Troianorum uenisse, & à Diome-

quando Cypsella. Pòst locus, quem Graij [m] μακρὸν τεῖχος appellant, & in radice magnæ peninsulę sedens Lysimachia. Terra quę sequiť, nusquam lata, atq; [n] hic arctissima inter Hellespontum Aegæumq; procurrit. Angustias Isthmon, frontem eius Mastusiam, totam Chersonesum appellant. Ob multa memorabilis est. In ea flumen [o] Aegos, naufragio classis Atticæ insigne. [p] Est & Abydo obiacens Sestos, Leandri amore pernobilis. Est & regio, in qua Persarū exercitus diuisas spacio pelagoq; terras, ausus pontibus iungere: (mirum atq; ingens facinus) ex Asia in Græciam pedes, & non nauigata maria transgressus est. Sunt [q] Protesilai ossa consecrata delubro. Est & portus Cœlos, Atheniensib. & Lacedæmonijs nauali acie decernentibus, Laconicæ classis signatus excidio. Est [r] Cynosema tumulus Hecubæ, siue ex figura canis, in quam conuersa traditur, siue ex fortuna, in quā deciderat, humili nomine accepto. Est Macidos, est Eleus, quæ finit Hellespontū. [s] Aegæū statim pelagus uastè longū littus impellit, summotasq; terras hinc ad promontorium, quod Sunium uocatur, magno ambitu molliq; circumagit. Eius tractum legentibus præuectisq; Mastusiam, tum sinus intrandus est, qui alterū Chersonesi latus abluens, iugo facie uallis includitur, & ex fluuio quem accipit, Melas dictus: duas urbes amplectitur, Alopeconesum, & in altero Isthmi littore sitam Cardiam. Eximia est Aenos, ab Aenea profugo condita. Circa Hebrum Cicones, trans eundem Doriscos, ubi Xerxem copias suas, quia numero non poterat, spacio mensum ferunt. Deinde promontorium Serrium, ex quo [t] canentem Orphea secuta narranť nemora: & Zone. Tum Scœnos fluuius, & ripis eius adiacens Maronia. Regio ulterior

& à Diomede interfectū. m ¶μακρὸν τεῖχος.) *Sonāt hæ duæ græcæ dictiones, longum murum, & secundum* Ptolemæum *est oppidum, quod ipse quoq; uocat* Longum murum. *Cæterum* Lysimachia *urbs iandudum dicitur terræmotu corruisse.*

n ¶*Hic arctißima.) Est enim iuxta* Lysimachiam Isthmos *& angustus introitus in* Chersonesum Hellesponti. Vocabuli Chersonesi *rationem suprà signauimus. Sunt autem quatuor insignes* Chersonesi, *nempe* Chersonesus Taurica, Thracia, Aurea, *quæ est in* India, *&* Cymbrica, *quam hodie* Daciam *&* Daniam *uocamus.* o ¶Aegos.) Fluuius *est* Thraciæ, *ad cuius ostia claßis* Atheniensium *à* Lysandro *capta fuit atque fracta.* p ¶Est *&* Abydo.) Est Abydos *urbs* Asiæ *à* Milesijs *condita: cui* Sestos *in* Europa *opponitur, intercedente angusto mari, à casu uirginis* Hellesponto *nuncupato: id cum* Asiã *ab* Europa *diuidat,* Xerxes Persarum *rex ponte coniunxit, exercitumq; suum fecit per pedes ab* Asia *transire in* Europam: *de qua re uide* Iustinum *lib. 2. Cæterum* Abydon Leander *suo amore insignem reddit, de quo & suprà diximus.*

q ¶Protesilai.) *Hic* Protesilaus Thessalus *fuit, interfectus ab* Hectore *in initio* Troiani *belli. Vide* Thucydidem *libro octauo, ubi quoq; inuenies de nauali pugna* Atheniensium *&* Lacedæmoniorū, *quæ contigit iuxta portum* Cœlon, *haud procul ab* Abydo. r ¶ Cynosema.) *Sonat hæc græca uox, canis sepulchrum, quo nomine dictus est tumulus* Hecubæ *uxoris* Priami, *quæ ex impatibili dolore post cladem exitiumq; patriæ ac suorum in canem conuersa fertur.* s ¶ Aegæum *statim pelagus.)* Plinius *capite undecimo quarti putat hoc mare sic dictum à scopulo qui inter* Tenedum *&* Chium *insulas extat, quam à capræ specie* Græci αἶγα *dicunt.* Strabo *uerò libro nono dicit nomen accepisse hoc mare ab* Aegis Eubœæ *oppido. Sunt alij qui deriuant nomen ab* Aegæo Thesei *patre, qui ex* Athenarum *arce illuc se deiecit, ac in mare præcipitauit. Adducit &* Solinus *aliam rationem huius nominis capite decimoquinto in fine: uide ibidem.* Figuram *& situm huius maris tibi ostendit tabula* Græciæ, *quam suprà in* Solino *capite 15. ordinauimus. Si libet, poteris* Sunium *scribere in* Attica *iuxta* Athenas. *Porrò sinus* Melanus *est inter* Samum *insulam &* Chersonesum Hellesponti, Mastusia *autem fermè in ipso* Isthmo. De Hebro *flumine suprà in hoc capite nonnihil diximus: scribit quoque de eo* Ouidius *libro 15.* Flumen *habent* Cicones, *quod potum saxea reddit* Viscera, *quod tactis inducit marmora rebus.* Doriscos *uerò urbs* Thraciæ *opposita* Samothraciæ, *à* Dori *nympha, hoc est, dea marium nomen accepit. Iuxta eam* Xerxes *numerauit, aut uerius mensurauit exercitum suum immensum.* t ¶ Canentem Orphea.) *Fingunt poetæ* Orpheum Oeagri *filium regem* Ciconum *sic cecinisse, ut arbores, saxa, feras & flumina suo illexerit sono. Videtur* Mela *hæc omnia habere ex septimo libro* Herodoti, *qui ita scribit:* Est Doriscus Thraciæ *littus pariter & campus ingens, quem grande flumen* Hebrus *interfluit, ubi extructus est is murus qui* Doriscus *appellatur, cui impositum est* Persarum *præsidium à* Dario. *Cum igitur locus digerendis recensendisq; copijs idoneus sibi uide*

ulterior [u] Diomedem tulit, immanibus equis mandendos solitum obiectare aduenas, & iisdem ab Hercule obiectum. Turris, quam Diomedis uocant, signum fabulæ remanet: & urbs quam soror eius suo nomine nominauit, Abdera. Sed ea magis id memorandum habet, quòd Democritū Physicū tulit, quàm quod ita condita est. Vltrà Nestos fluit, interq; eum & Strymona, urbes sunt Philippi, Apollonia, Amphipolis. Inter Strymona & Athon, turris Calarnea, & portus Caprullon, urbs Acanthos, & Oesyma. Inter Athon & Pallenen, Cleona & Olynthos, [z] Strymon (sicut diximus) amnis est, longeq; ortus, & tenuis, alienis subinde aquis fit amplior: & ubi non longè à mari lacum fecit, maiore q; uenerat alueo erumpit. Athos mons est adeò elatus, ut credat̃ altius quàm unde imbres cadunt, surgere. Capit opinio fidem, quia de aris, quas in uertice sustinet, [a] nō abluitur cinis, sed quo relinquitur aggere manet. Cæterū non promontorio, ut alij, uerū totus est, totoq; longè dorso procedit in pelagus: quà continenti adhæret, à Xerxe in Graios tendente perfossus, transnauigatusq;, & factus freto nauigabili peruius. Ima eius tenent paruæ Pelasgorū coloniæ. In summo fuit oppidum Acroathon, in quo (ut ferunt) dimidio longior, quàm in alijs terris ætas habitantiū erat. Pallene soli tam patentis, ut quinq; urbium sedes sit atq; ager, tota in altum abit, angusta satis unde incipit. Ibi est Potidea. At ubi laxius patet, Mende Scioneq; referendæ; illa ab Eretrijs, hæc ab Achiuis capto Ilio remeantibus posita.

retur, Xerxes ita sibi faciendum putauit. Eius iußu nauarchi cum eò appulissent, omnes naues ad littus Dorisco *contiguum receperūt, ubi Sala urbs Samothraciæ & Zona sitæ sunt, cuius ultimū promontoriū Serrium nominatur, qui locus quondam fuerat* Ciconum. *Per hoc tempus apud* Doriscum Xerxes *lustrabat exercitū.* Equidē *quantū singuli attulerint copiarum, pro certo affirmare non possum, quoniā à nullis prorsus hominib. id refertur.* Cōstat *autē terrestriū copiarū numerum fuisse 170. myriades, id est, 1700000. quæ faciunt decies septies centena millia.* u ¶ Diomedem tulit.) Fuit hic Diomedes Thracum *rex truculentus, qui equos suos aduenarum carnibus in* Tyrida *oppido pascebat, sed postea ab* Her*cule equis suis in pabulum appositus fuit. Alij pro* Tyrida *legunt,* Tynda. Pro *huius rei signo manet adhuc turris, turris* Diomedis *uocata, id quod & Solinus scribit.* Ab*dera uerò urbs,* Democriti *philosophi patria, à* Diomedis *sorore condita & denominata est: licet alij putent sic dictam ab* Abderito Herculis *delitijs, à* Diomedis *equis dilacerato & humato, dum pugnaret* Hercu*les cum* Diomede, *ac deinde ibi conderet* Abderam *in memoriam* Abderiti.

x ¶Philippi.) *Philippi ciuitas est* Thra*ciæ, quam* Philippus Macedonū *rex ædificauit, & à nomine suo* Philippos *appellauit.* Hinc *campi* Philippici, *in quibus* Cæsar *&* Pompeius *primo, & postea* Augustus *et* Brutus *cum* Caßio *dimicauerunt.* Hinc Phi*lippenses, ad quos diuus* Paulus *epistolam scripsit.* y ¶Athon.) Est Athon & *Athos mons inter Macedoniam & Thraciam mirandæ altitudinis, ut usq; ad insulam* Lemnon *umbram proijcere dicatur, de quo suprà in Solino cap. 14. & 21. nonnihil scripsimus.* z ¶ Strymon.) *Hic fluuius autore* Plinio *oritur in* Hæmo, *& priusquam dirigat cursum, in septem funditur lacus. Secundum* Ptolemæum *uerò originem trahit ex* Orbalo *monte, sed qui unus ferè est cum* Hæmo. a ¶Non abluitur cinis.) *Haud absimilia scribit Solinus cap. 13. de* Olympo Thessalico. *Porrò de Athi montis abscisione scribit* Herodotus *libro septimo, & Solinus cap. 14. De Acroatho scribit* Herodotus *sic : Intra* Athon *sitæ sunt urbes* Dion, Olophyxus, *Acroathon, Thysus, Cleonæ, quas* Perses *è continenti insulanas facere aggressus est. Significat autem* Acroathon, *uerticem* Athi *: nam urbs illa sita fuit in edito montis loco, cuius incolæ* Macrobij *cognominati sunt, id est, longæui, ut apud Solinum legimus cap. 21.* De *urbibus* Pallene, Potidea, Mende, Scioneq;, *nihil est ab alijs notatum quod* Mela *hic non breuiter recenseat.*

PETRI IOANNIS OLIVARII SCHOLIA IN CAP. II.

His Thracia.) *Bulgaris* Thracia, *huius metropolis est* Constantinopolis. Adriam.) *Hoc est, mare* Adriaticum. Getæ.) *Hic* Mela *collocauit* Getas, *omnes tamen ultra* Danubium *eos ponunt.* Manentq; dominas proci.) *Hunc locum, qui nullum habebat sensum, nos coniectura tantum restituimus.* Ego *nescio quomodo hæc uerba quadrent cum præteritis, nisi dicamus deprauatam fuisse scripturam.* Nam *lectio habebat,* Mœrendoq; *minus proficere.* Deprauatio *hoc modo facta est.* Manent, *pro mœrendo : minas, pro minus : proci, pro proficere.* Dissoluerant *enim mœrendo in partes, mœren & do.* Et *hoc modo locus erit integer, & sententia erit aperta.* Ita *enim exponetur locus,* Dictitant *eas mœrendo, minus proficere.* Si *cui fortè non arriserit mea opinio, afferat meliorem, & habebimus illi gratiam.* Mesembria.) *Nunc* Messember. Phileas.) *Nunc* Fillea.

Bysantium.)

Macedonia. Cap. III.

TVm Macedonū populi, quot urbes habitant: quarum [a] Pellam maximè illustrem alumni efficiūt, Philippus Græciæ domitor, Alexander etiam Asię. In littore [b] flexus Mecyberneus inter promontoria diuidit Canastreum, & portum qui Copos dicitur: urbes Toronem & Physcellam, atq; unde ipsi nomen est, Mecybernā incingit. Canastreo promontorio Scione proxima est. Mecybernæus aūt in medio, quà terra dat gremium, modicè in littora ingreditur. Cæterum longis in altum immissis lateribus, ingens inter maria sinus est. In eum [c] Axius per Macedonas, et iam per Thessalos Peneus excurrit. [d] Ante Axiū Thessalonice est. [e] Inter utrūq; Cassandria, Cydna, Aloros, Derris: à Peneo Sepias, Cordynia, Meliboea, Castanea, pares ad famā, nisi quòd Philoctetes alumnus Meliboeam illuminat. [f] Terræ interiores claris locorū nominibus insignes, penè nihil ignobile ferūt. Hinc non longè est Olympus, hic Pelion, hic Ossa, mōtes gigantum fabula belloq; memorati: hic Musarum parens domusq; [g] Pieria: hic nouissimè calcatū Graio Herculi solum, saltus Oetæus, hic sacro nemore nobilia Tempe, hic Libethra carminumq; fontes obiacent. Tum iam uastè & [h] multum prominens Græcia, & dum Myrtoum

Bysantium.) Nota ciuitas. μακρὸν τεῖχος.) *Longum murum.* Aegæum mare.) *Nunc Archipelago dicimus.* Athos.) *Nunc dicitur Monte sancto.*

SCHOLIA CAP. III.

Macedonia olim multis denominata fuit nominibus: nam dicta fuit Hæmonia, Aemathia *atque* Macedonia: *fuitq; secundum* Plinium *centum quinquaginta populorum, duobus inclyta regibus,* Philippo *&* Alexandro. De *limitibus* Macedoniæ *habes apud* Solinum *capite 14.* a ¶Pellam.) Hæc *urbs in littore maris* Aegæi *sita, illustrata fuit natalibus* Philippi Macedonum *regis &* Alexandri, *unde & uterq;* Pellæus *dictus est.* Ptolemæus *ponit* Pellam *iuxta* Axium *fluuiū, semotā nōnihil à littore maris.* Cæterum *quomodo* Philippus *domuerit* Græciam, *inuenies apud* Iustinum *libro octauo & nono, & apud* Diodorum Siculum *de gestis* Philippi. b ¶Flexus Mecybernæus.) Hunc *sinum* Ptolemæus *uocat* Thermaicum, *à* Therme *oppido.*

c ¶Axius.) Hic *fluuius labitur in sinum* Thermaicum, *& ut ueteres tradiderunt, efficit pecudem nigram suis potam aquis, diuersa ab* Haliacmo *uicino amne natura, qui uelleris nitorem potæ ex se pecudi asseruat.* Per Thessalos *fluit* Peneus, *ex* Pindo Epirotico *monte ortus, labiturq; iuxta* Ossam *montem in mare.* Hic *fluuius apud autores etiam uetustos semper celeber fuit, ob eius amœnitatem: nam calculo uiridis est, & multo circa ripam abundat gramine, habetq; canorum auium concentum.* Vide Plinium *capite octauo libri quarti.* d ¶Ante Axium Thessalonica est.) Hoc *est,* Thessalonica *paulò septentrionalior est, quàm sit ostium* Axij *fluminis.* Hanc *clarissimam urbem diui* Pauli *epistola clariorem reddidit.* e ¶Inter utrunque.) *Inter* Axium *&* Peneum *fluuios, in littore maris multæ sunt famosæ ciuitates, præsertim* Meliboea, *quam* Philoctetes *insignem reddidit.* Hic *enim* Peantis *fuit filius, & cum* Hercules *in* Oeta *monte in fata concessurus esset, donauit eum suis sagittis, & ne corporis reliquias monstraret, uetuit.* f ¶Terræ interiores.) *Cum* Mela *hactenus littora marium secutus, descripserit duntaxat obuia quæq; loca, montes, promontoria, sinus, ciuitates & alia id genus, hic* Græciam *ingressus, digreditur à maritimis, & omnes* Græciæ *describit regiones.* Et *primum quidem ex 34. montibus qui in* Thessalia *inueniuntur, potiores recenset, ut sunt* Olympus, Pelius, Ossa *&c.* Hinc *est quod poëtæ finxerunt, olim in* Thessalia Gigantes *congestis montibus uoluisse* Iouem *è cœlo deturbare.* Illic *etiam ex montibus, si quandoque torrentes niuibus & aquis pluuialibus inundare cœperint, ossa ex illa eluuione feruntur detegi, quæ adinstar corporis humani sunt, & in campos apertos impelluntur.* De Olympo *&* Pelio *uide* Solinum *cap. 13. Situm horum montium ostendet tibi* Græciæ *figura proximè sequens.* De Pelio *scribit* Ouidius Fast. *5.* Pelion Hæmoniæ *mons est obuersus in* Austros, *Summa uirent pinu, cætera quercus habet.* Hic *est* Pelion, *qui* Argo *nauis fabricandæ materiem præbuit.* Ossæ *montis situm poteris uidere in tabula* Græciæ, *quam capiti* Solini *decimoquinto adiecimus.* Hic *in finibus* Thessaliæ *positus,* Centaurorum *stabulum fuit, & Secundum* Senecam, Olympo *olim fuit coniunctus.* g ¶Pieria.) Pieria *mons est & regio, inde* Pierides Musæ, *de quibus in* Solino *capite 13. nonnihil diximus.* Porrò *in monte* Oeta Graius Hercules *ultimo calcasse terram dicitur, quando deposita mortalitate deus factus à stultis creditus est.* De *nobilibus* Tempe *diximus & suprà in* Solino, *nempe* Tempe *esse loca amœnissima, à natura uel arte facta.* Libethra *uerò dicta sunt à* Libethro Macedoniæ *monte, ad cuius radices fons esse perhibetur* Pimplea, *unde* Musæ *dicuntur* Libethrides. h ¶Multum prominens Græcia.) Quàm *promineat* Achaia *&* Peloponnesus, *satis indicat adiecta* Græciæ *descriptio.* Myrtoum *pelagus, est mare quod est circa* Cyclades *in=*

ſulas, inter mare Aegæum & Ionium ſeu Creticum, à Myrtilo Mercurij filio, qui in id proiectus fertur, ſic dictum. [i] ¶Proximè ſpacioſa.) A confinijs Epiri ſpacioſa eſt Hellas, & longo tractu procurrit ad orientem in mare Aegæum, habens mare Aegæum ad unum latus, & Ionium ad alterum: ſed Ionium magis intrat latera, ab Epiro ſcilicet uſque ad Iſthmum Peloponneſi ſinum magnum efficiens: & rurſum tranſito Iſthmo, qui quinque duntaxat millibus paſſuũ patet, ſinus eſt Megaricus: & hos duos ſinus incidit Iſthmos ipſe, qui connectit Peloponneſum peninſulam cõtinenti. Cæterũ Hellas eſt regio Græciæ quæ eſt extra Iſthmum in continente, ab Hellene Deucalionis et Pyrrhæ filio ſic dicta, quam Ptolemæus appellat Achaiam. Vocatur etiam propriè Græcia, à quodam Græco, qui in ea olim rerum potitus eſt. [k] ¶In Ionium mare.) Hæc oculariter uidere poteris in deſcriptione Græciæ, quomodo Peloponneſus in mare Ionium ad occaſum magis quàm in ortum expandatur. Rationem nominis inuenies explicatam ſuprà in Solino capite decimotertio & decimoquinto, in fine. Habet autem hæc peninſula innumeros ferè ſinus, promontoria, flexus, receſſus, & exporrectiones, quibus ut fibris littora eius inciſa uidentur, dum extrema eius ora, quæ hic fibræ comparatur, tam inæquali & flexuoſo circumſcribitur margine. Sunt proinde fibræ omnium rerum extremitates, ut ſunt extremitates cordis, iecoris, pulmonis, foliorum arboris: & quoniam Peloponneſus habet figuram platani folio ſimillimam, ob anguloſos receſſus, rectè circunferentia eius dicitur in modum fibrarum inciſa.

Myrtoum pelagus attingat, à ſeptentrione in meridiem uecta: quà ſol oritur, Aegæis, quà occidit, Ionijs fluctibus obiacet: ac [i] proximè ſpacioſa eſt Hellas nomine, grandi fronte procedit, mox mari utroque & Ionio magis latera eius intrante, donec quinq; millia paſſuum pateat, media fermè propè inciditur. Deinde rurſum terris huc ſe & illuc, uerùm [k] in Ioniũ mare magis expandentibus progreſſisq; in altum, non tam lata quàm cœperat, ingens tamen iterum & quaſi peninſula extenditur, uocaturq; Peloponneſos, ob ſinus & promontoria, queis ut fibris littora eius inciſa ſunt: ſimul quòd tenui tramite in latus effunditur, Platani folio ſimillima.

l ¶Prima

millima, In Macedonia [l] prima eſt Theſſalia, deinde Magneſia, Phthiotis. In Gręcia Doris, Locris, Phocis, Bęotis, Attis, Megaris: ſed omniũ Attis clariſsima. In Peloponneſo Argolis, Laconice, Meſſenia, Achaia, Elis, Arcadia: ultrà Aetolia, Acarnania, Epiros, uſque in Adriam. De locis atq; urbibus, quæ mare nõ abluit, hæc maximè memoranda ſunt: in Theſſalia, Lariſſa, aliquando Iolcos: in Magneſia, [m] Antronia: in Phthiotide, Phthia: in Doride, Pindus, & iuxtà ſitum Erineon: in Locride, Cynos & Calliaros: in Phocide, Delphi, & mons Parnaſus, & Apollinis fanum atq; oraculum: in Bœotia, Thebæ, & [n] Cythæron fabulis carminibusq; celeberrimus: in Attide, Eleuſin, Cereri conſecrata, & clariores quàm ut indicari egeant, Athenæ: in Megaride, unde regioni nomen eſt, [o] Megara. [p] At in Argolide, Argos & Mycenæ, & templum Iunonis uetuſtate & religione percelebre: in Laconide, Terapne, Lacedæmon, Amyclæ, mons Taygetus: in Meſſenia, Meſſene & Methone: [q] in Achia atque Elide quondam Piſæ Oenomai, Elis, & numen delubrumq; Olympij Iouis, [r] certamine gymnico, & ſingulari ſanctitate, ipſo quidem tamẽ ſimulacro, quod Phidiæ opus eſt, maximè nobile. [s] Arca-

l ¶ *Prima eſt Theſſalia.*) *Extra montem Oetam, qui ab Aegæo mari in occidentem rectà extenditur ad Epirũ, ſunt Theſſalia, Magneſia, quæ eſt iuxta Oſſam & Pelium montes: atque Phthiotis, quæ eſt inter Theſſaliam et Magneſiam. Citra uerò montem Oetam poſt Epirum incipiunt Græciæ regiones, & hoc ordine deſcribuntur per totum Achaiæ tractum: Doris, Locris, Phocis, Bœotis, Megaris, Attis ſiue Attica, in qua eſt Athenienſium urbs, & Sunium extremum Græciæ promontoriũ. In Peloponneſo ſunt regiones iſtæ: Argolis, quæ & Argia: mox poſt Iſthmũ ad ortum patens Laconica, in qua eſt Lacedæmon ſeu Sparta, Argolidi ſuccedens: Meſſenia, quæ angulum tenet occidentalem ſimul & meridionalem: Achaia propria, quæ in latere occidentali ſeptentrionalem tenet angulum: & inter Meſſeniã atq; Achaiã eſt Elis, inter Elidem uero & Laconicam eſt Arcadia, inter Achaiam uerò & Argolidem eſt Sicyonia. Porrò ultra Achaiam Peloponneſi, in continenti ſcilicet, eſt Aetolia, deinde occidentẽ uerſus Acarnania, hinc Epirus, quæ extenditur uſq; ad Adriam, hoc eſt, Adriaticum mare.* *m* ¶ *Antronia.*) *Hæc urbs nomen ſortita eſt ab antris, è quibus molares lapides excidũtur: unde & Strabo eam Antron uocat. Pindus uerò eſt mons Theſſaliæ Apollini Muſiſq; ſacer, Acarnaniam ab Aetolia diuidens. Eſt & Pindus nomen urbis Doridis, iuxta quam ſitum eſt Erineon. Cynum dicit Plinius emporium eſſe Locridis. De Delphi & Delphico oraculo ſcripſimus in Solino cap. 12. à principio & fine. De Thebis habes ibidem in fine, & cap. 15. ſub litera k.* *n* ¶ *Cythæron.*) *Mons eſt Bœotiæ, de quo uide Ouidium lib. 3. Metamorph. Eleuſis uerò ciuitas Atticæ nomen habet ab Eleuſio, quem Ceres docuit omnem agriculturam, & in ea myſtica celebrabantur Cereris. Haud procul ab Eleuſi eſt Athenarum urbs, quæ, ut quidam ſcribunt, in regnum ex incolis eodem ſolo natis creuit. Primi enim lanificij, olei & uini uſum docuere: arare quoque & ſerere frumenta glande ueſcentibus monſtrauere. Præterea literæ & facundia, ciuiliſq; ordo diſciplinæ, ueluti templum Athenas habent. Reges habuerunt Cecropem, Deucalionem, Cranaum, cuius filia Attis regioni nomen dedit. Deinde ſucceßit Amphionides, qui primus Mineruæ urbem ſacrauit, & nomen ciuitati dedit. Vltimus fuit rex Codrus, qui permutato regis habitu, pannoſus ſarmenta collo gerens, caſtra hoſtiũ ingrediens à milite quodam interfectus eſt. Poſt eum adminiſtratio reipub. annuis magiſtratibus permiſſa eſt. Electus autem eſt Solon, uir iuſtitia inſignis, qui tulit leges ciuitati. Antea enim libido regum pro legibus habebatur. Apud Iuſtinum lib. 2. inuenies plura de laudibus Athenienſium.* *o* ¶ *Megara.*) *Hanc urbem nobilitarunt multi docti uiri, potißimum Euclides Geometrarum princeps, qui Megarenſis fuit.*

p ¶ *At in Argolide.*) *Hic Mela ingreſſus Peloponneſum, deſcribit inſigniora eius loca. In Argolide eſt Argos, quod aliquando Hippium fuit cognominatum, quòd nobilibus præſtiterit equis. Mycenæ uerò à Mycena Nympha ſic appellatæ ſunt, & regnauit olim in ea regione Agamemnon, qui & eam urbem illuſtrauit: ſicut Terapne ab Helena, in qua nata fuit, celebris facta eſt, & Amyclæ ob Caſtoris & Pollucis educationẽ notiores redditæ. De Lacedæmone, quæ & Sparta dicta eſt, nõ eſt ut hic quicq̃ dicatur, cum uirtutes & geſta Lacedæmoniorum omnibus pateſcant. Lege, ſi placet, ſecundum & quintum Iuſtini librum, & inuenies quàm ſtrenui & inuicti Lacedæmonij contra hoſtes ſuos fuerint. Libro tertio apud eundem autorem multa inuenies de Meſſeniorum cum Lacedæmonijs bello.* *q* ¶ *In Achaia.*) *Eſt Achaia iſta propria in ora Peloponneſi occidentali, è regione ſcilicet Iſthmi, habens urbes Elidem, Piſas, Helicen. In Piſis olim fuit regia Oenomai, quem Pelops deuicit. Helicen abſorpſit terræmotus: nam cum is terræmotus pelagus in ſublime extuliſſet, fluctus eam penitus obruerunt, licet duodecim ſtadijs à littore diſtaret.* *r* ¶ *Certamine gymnico.*) *Habuerũt Græci multa celebria*

[s]Arcadiam Peloponnesiacæ gentes undiq; incingũt. In ea sunt urbes, Psophis, Tenea, & Orchomenon: montes Pholoë, Cyllenius, Parthenius, Mænalus: flumina Erymanthus & Ladon. [t]In Aetolia Naupactos, in Acarnania Stratos oppida. In Epiro [u]Dodonæi Iouis templum, & fons ideo sacer, quòd cum sit frigidus, & immersas faces sicut cæteri extinguat, ubi sine igne procul admouẽtur, accendit. [x]At cum littora leguntur à promõtorio Sepiade per Demetriam & Boion, Phtheleon & Echinon ad Pagaseum sinum cursus est. Ille urbem Pagasam amplexus, amnem Sperchion accipit: & quia [y]Minyæ Colchida petentes, inde Argonauem soluere memorat. Ab eo ad Suniũ tendentibus illa prænauigãda: Maliacus & Opuntius grandes sinus, & in his cæsorum etiam Laconum trophæa, [z]Thermopylæ, [a]Opœs, Scarphia, Cnemides, Alope, Anthedon, Larymna: Aulis Agamemnoniæ Graiorumq; classis in Troiam coniurantium statio: [b]Marathon magnarum multarumq; uirtutum testis, iam inde à Theseo Persarum maxima clade pernotus: [c]Rhamnus parua, illustris tamen, quòd in ea fanum est Amphiarai, & Phidiaca Nemesis. Thoricos & Brauron olim urbes, iam tantum nomina

certamina, nẽpe Olympia, Phthia, Isthmia & Nemæa, in quibus Græci magnos honores constituerunt uictoribus athletis. Olympica fuerunt quæ in Olympo Arcadiæ monte iuxta Pisam & Elidem quinto quoq; anno in honorem Olympij Iouis celebrabantur, & qui uicisset corona oleagina donabatur. Et hæc secundũ quosdam instituta sunt anno mundi 4400. qui est annus à capta Troia 406. in eoq; certamine Hercules primus coronatus est. Hinc numeratio Olympiadum, de qua in Solino cap. 2. nõnihil diximus sub litera i. Porrò simulacrum Iouis secundum Strabonem fuit ex auro solido fabrefactum, & secundum Plinium ex ebore, singulari Phidiæ artificio formatum.

s ¶ Arcadiam.) Occupat Arcadia meditullium Pelopõnesi, à mari undiq; remota, ideo regiones iam enumeratæ incingunt eam. Sunt autem multa celebria loca in hac Arcadia, nempe Stymphalus lacus, Lerna palus, Pelasgia à Pelasgo rege & sapiente uiro sic dicta, qui uitæ cultioris eis autor fuit, & uictum ex stirpibus herbarũ arborumq; frondibus transtulit ad glandem, maximè fagineam. t ¶ In Aetolia.) Transit hic Mela ex Peloponneso ultra sinum maris ad continentem: est enim è regione Achaiæ Peloponnesiacæ Aetolia, in qua est Naupactos, quæ nostro æuo Lepantum nominatur. Est autem urbs peruetusta, & fuit multo tempore sub dominio Venetorum, sed anno Christi 1500. à Turca obsidetur & capitur. u ¶ Dodonæi Iouis.) Est Dodona ciuitas Epiri, iuxta quam propinquum erat nemus Ioui sacrum, ubi quercus uocales fuisse dicuntur, & columbæ responsa dedisse. x ¶ At quum littora leguntur.) Redit hic Mela à locis mediterraneis ad littorum descriptionem, incipiens in Magnesia à promontorio Sepiade. y ¶ Minyæ.) Vrbs est Thessaliæ, quæ prius Almonia dicta fuit. Hinc Minyiæ qui cum Iasone & Argonautis nauigarunt in Colchidem, ut uellus aureum raperent. Fuerunt autem Argonautæ heroẽs illi, qui ex Græcia cum Iasone in Colchos profecti sunt, ex quibus præcipui fuere Castor & Pollux, Telamon, Orpheus, Hercules, & Hilas puer, sic cognominati à naue quam innauigauerunt. Notandum hic, quòd ab urbe Minyarum per sinum Maliacum & Opuntium tandem peruenitur ad Sunium extremum Atticæ promontorium, peragratis multis locis, quæ ordine à Mela describuntur. Opuntius sinus sic dicitur ab Opunte oppido, & Maliacus à Maliea. Trophæa cæsorum Laconum, sunt monimenta publicæ uictoriæ gratia erecta, quæ in Locrensium agro erant posita in memoriam sexcentorum Laconum, qui duce Leonida pro Græciæ libertate pugnauerunt, & magna gloria, cæsi à Persis, occubuerunt. De hoc uide Iustinum libro secundo. z ¶ Thermopylæ.) Mons Oeta ab oriente in occidentem extensus, in cacumen extollitur, & in rupes acutas, præruptas, præcipitesq; finitur, paruumq; & angustum uiatoribus à littore Locros petentibus & ex Thessalia relinquit transitum, ut in quibusdam locis uix uehiculum agi poßit: qui transitus Pylæ, id est, portus & angustiæ uocantur, & hinc Thermopylæ. Sunt enim ibi propè thermæ & calidæ aquæ: ad hos ingressus Phocenses murum Thessalorum metu struxerunt. Athenienses quoque eas angustias contra Philippum Macedonem clausisse scribuntur. a ¶ Opœs.) Hæc eadem est quæ & Opus Opuntis, cuius iam mentionem fecimus. Reliqua loca, Scarphia, Cnemides, Alope, Anthedon & Larymna, etiam commemorantur à Ptolemæo & Strabone. Ponit Ptolemæus & Aulidem Agamemnoniæ claßis stationem: nam Agamemnonis conatu bellum in Troianos fuit excitatum. b ¶ Marathon.) Hinc Marathonius campus, in quo strages multorum millium Persarum facta est, de qua Iustinus libro secundo scribit. Confecit & Theseus Taurum in hoc loco, ut habes apud Ouidium libro octauo. c ¶ Rhamnus.) Hinc Rhamnusia indignationis dea, quam Græci νέμεσιν uocant, cuius simulacrum pulcherrimum eo in loco colebatur, quod quidam marmoreum tradunt à Phidia ulnarum in

nomina. Sunium promontorium eſt, finitq; id littus Hellados, quod ſpectat ad orientem. Inde [d] ad meridiem terra conuertitur uſq; ad Megaram, Atticæ ut modò latere, ita nunc fronte pelago adiacens. Ibi eſt [e] Pyræus Athenienſium portus; Scyronia ſaxa, ſæuo quondam [f] Scyronis hoſpitio, etiam nunc infamia. Megarenſium tractus [g] Iſthmon attingit: hoc illi cognomen eſt, quia quinque millium ſpacio Aegæum mare ab Ionio ſubmouens, anguſto tramite Helladi Peloponneſon annectit. In eo eſt oppidum Cenchreæ, fanum Neptuni, ludi, quos Iſthmicos uocant, celebres: [h] Corinthos olim clara opibus, pòſt clade notior, nunc Romana colonia: ex ſumma arce, quam [i] Acrocorinthon appellant, maria utraq; cõtuens. Peloponneſi oram (ſicut diximus) ſinus & promontoria lacerant: ab oriente [k] Bucephalos & Cherſoneſus & Scylleon: ad meridiem Malea, [l] Tænaros, [m] Acritas, Ichthys: ad uesperũ Chelonates & Araxos. Habitãt ab Iſthmo ad Scylleon [n] Epidaurij, Aeſculapij templo inclyti: & Trœzenij

narum in altitudine decem factũ. Amphiaraus uerò uates fuit, & ſic Græciæ honorauit famam ut deus haberetur, & ab eo ſolo in quo humatus fuit oracula peterentur.

d ¶ Ad meridiem terra conuertitur.) Hoc eſt, littus terræ opponitur meridiei, ſed procurrit à Sunio ad occidentem, donec uenias ad Iſthmum cui incumbit Megara. *e ¶ Pyræus.) Pyræus Athenienſium portus, cui urbs coniungebatur, muro protracto ex oppido in modum duorum crurium, ob aduentantium multitudinem ſemper feruens, quadringentarum nauiũ fuit capax. Sunt qui ſcribũt Pyrrhæũ, alij uerò Pyræeum. Secundum Strabonem hic portus & emporium diſtabat ab Athenis duobus millibus paſſuum, & tantus fuit murus.* *f ¶ Scyronia ſaxa.) Solinus capite duodecimo ſcribit urbi Athenarum ſaxa Scyronia propinqua eſſe, & porrigi ſex millibus paſſuum. Hæc ſaxa uiam maritimam non admittunt, ſed ſuper ea eſt uia ab Attide in Megaram, excelſa, & tranſitu periculoſa, propter multa præcipitia caſum uiatori in ſubiectum æſtuans mare minantia. Hîc Scyron latro dicitur proieciſſe in pelagus quoſcunque qui in eum uenerunt locum, ſed ipſe tandem ſimili pœna à Theſeo Athenarum rege affectus, loco nomen infame reliquit.* *g ¶ Iſthmon.) De Iſthmo ſcripſimus in Solino capite duodecimo & decimoquinto in fine. In Iſthmo Peloponneſi eſt templum Neptuni, picearum arborum luco circunclusum, ubi ludos Iſthmicos decertatos Corinthij celebrare ſoliti ſunt. Fuerunt autem hi ludi quinquennales à Theſeo inſtituti, ad horum æmulationem quos ad Olympiam Hercules cœperat, quorum ſuprà ſub litera q meminimus.* *h ¶ Corinthos.) Potentiſsima fuit hæc urbs antequam à Romanis caperetur. Viros habuit innumerabiles, peritia reipublicæ adminiſtrandæ, & præclararum artium captu præſtantes. Ipſius urbis ambitus fuit quadraginta ſtadiorum, perueniteq; ad ſummi opificij artes. Ager nõ admodum bonitate pollet, propter ſuam aſperitatem. Veneris templum adeò locupletatum fuit Corinthi, ut ſupra mille puellas caperet. In hac urbe fuit formoſiſsima omnium eius temporis meretricum Lais, captiua ducta ex Sicilia, de qua Solinus capite undecimo nonnihil ſcribit. Porrò quod Mela hic ſcribit Corinthum opulentiſſimam urbem à Romanis cladem accepiſſe, Strabo eam cladem ſic explicat: Quum legati populi Romani fortè tecta quædam magnifica præterijſſent, Corinthij effuſis ſordibus eos commaculare auſi fuerunt: cuius gratia cum alia quoque ſuperbiæ atque inſolentiæ eorum haud obſcura extarent argumenta, ingenti comparato exercitu L. Mumius imperator eam ſolo æquauit.* *i ¶ Acrocorinthon.) Eſt Acrocorinthus mons Peloponneſi excelſus inter duo maria, Aegæum ſcilicet & Ionium, ſtadiorum trium & dimidij, ſub cuius radice in plano iacet ciuitas Corinthus. Vertex Acrocorinthi Veneris ſacram habet ædiculam.* *k ¶ Bucephalos.) Portus iſte, ſicut & Cherſoneſus atque Scylleon promontorium, eſt in Arcadia. Malea autem promontorium eſt in Laconia, & procurrit quinquaginta millibus paſſuum in mare uerſus Cretam inſulam, ſic dictam à Maleo Argiuorum rege, qui in eo templum extruxit pulcherrimum, quod Maleoticum appellant. Porrò nauigatio circa hoc promontoriũ eſt ualde periculoſa, propter aduerſos uentorum flatus. Hinc natum prouerbium: Cum ad Maleam deflexeris, domeſticos obliuiſcere. Vel ſic, Maleam legens, quæ ſunt domi obliuiſcere.* *l ¶ Tænaros.) Promontorium illud expoſitum eſt in meridiem, diſtatq; haud procul à Sparta ciuitate: & quia in eo hiatus magnus eſt, & ſtrepitus progredientium percipiuntur, dixerunt ueteres per hunc eſſe deſcenſum ad inferos. Sunt ibi quoque lapidicinæ optimorum lapidum, qui & Laconica marmora & Tænarei uocantur lapides.* *m ¶ Acritas.) Promontorium iſtud eſt in Meſſenia, Ichthys autem in Elide, ad ueſperum, hoc eſt, occidentem expoſita, ſicut & Chelonates, quem Ptolemæus uocat Chelonitam. Cæterum Araxos eſt in Achaia Peloponneſi.* *n ¶ Epidaurij.) Ab Epidauro oppido Argiæ ſic dicti, quod Aeſculapij templo celeberrimum habetur. Trœzenij uerò ab urbe Trœzene in ipſa Argiæ Cherſoneſo ſita ſic dicti ſunt, celebres uel hoc nomine, quòd humaniſsimè ſuſceperunt Athenienſium uxores & omnem iuuentutem, eo tempore quo*

zenij, fide societatis Atticæ illustres. [o]Portus Saronicus, & Schenitas & Pagonus. Oppida autem, Epidaurus & Trœzen, & Hermiona, his littoribus apposita sunt. Inter Scylleon & Maleam Argolicus, inter hanc & Tænaron Laconicus: hinc ad Acritã Asinæus, inde ad Ichthyn Cyparissius. [p]In Argolico sunt noti amnes, Erasinus atq; Inachus, & notum oppidum Lerne. In Laconico Githius & Eurotas. [q]In ipso Tænaro Neptuni templum & specus, illi quem in ponto Acherusium diximus, facie & fabula similis. In Asinæo flumen Pamissum, in Cyparissio [r] Alpheus. nomen dedere urbes in littore sitæ, hinc Cyparissus, illinc Asine. Messenij Pylijq; terras colunt, & ipsa pelago Pylos adiacet. Cyllene, Callipolis, Patrę oram illam tenent, in quã Chelonates & Araxos excurrũt: sed Cyllene, quòd Mercurium ibi natum arbitrãtur, insignis. [s]Rhion deinde (maris id nomen est) anguste & uelut freto lacus, ore frequenti incidens, inter Aetolos & Peloponnesiacos usq; ad Isthmon irrũpit. In eo ad septentrionẽ spectare littora incipiunt. [t]In his est Aegion & Aegira, & Oluros, & Sicyon: [u]at in aduersis Pagæ, Creusis, Anticyra, Oeanthia, Cyrrha, & notior aliquanto nomine Calydon, & Euenos. [x]Extrà Rhion. In Acarnania maximè clara sunt, oppidum Leucas, flumẽ [y] Achelous. In Epiro nihil Ambracio sinu nobilius est. facit sinus, qui angustis faucibus, & quę minus mille passibus pateant, grande pelagus admittit. faciũt urbes quæ

Xerxes Persarum rex tantis copijs ingressus est. Græciam ut illam expugnaret.

o ¶Portus Saronicus.) In Ptolemæo habes sinum Saronicum, qui scilicet alluit littora Argiæ, Isthmo uiciniora: & sinus qui hunc sequitur & terminatur ad Maleã promontorium, uocatur Argolicus. Deinde inter Maleam & Tænaron est sinus Laconicus: & hinc ad Acritan promontorium sinus est Asinæus, ab Asine oppido sic dictus, quem Ptolemæus sinum Messenium uocat. Post hunc sequitur sinus Cyparissius, à Cyparissio promontorio sic dictus: & tandem sinus Chelonicus. *p ¶In Argolico.) Descriptis ordine sinibus, redit ad sinũ Argolicum, ut ostendat quid in singulis memoratu dignum inueniatur. De Erasino fluuio legitur apud autores, quòd terras subeat et rursum emergat. De Inacho uerò fluuio aliud nihil inuenitur, nisi quòd nomen acceperit ab Inacho primo Argiuorũ rege. Lerne quæ & ipsa est in Argolico sinu, celebris facta est propter paludem, ubi fuit hydra quinquaginta capitum ab Hercule interfecta. De fluuijs Githio & Eurota nihil ferè inuenitur, nisi quòd Eurotas dicitur præterfluere Lacedæmoniorũ mœnia, & quòd multa laurus crescat ad ripas eius.*

q ¶In ipso Tænaro.) Usque ad hunc locum Arion citharœdicæ artis magister delphini dorso per fluctus maris transuectus dicitur. Vide Solinum cap. 12. Porrò Tænari fabula, quæ Acherusiæ fabulæ similis est, hinc nata est. Fertur quòd in hoc Laconiæ promontorio olim fuerit serpens perniciosus, cuius ueneno multi homines interierunt, donec ab Hercule interfectus fuit: & quoniam in eo promontorio specus horrendi & tenebrosi hiatus inueniuntur, putauerunt multi ibi descensum esse ad infernum, & finxerũt poëtæ Herculem ibi Cerberum Ditis canem catenis Adamante nexis eduxisse ab inferno & trucidasse.

r ¶Alpheus.) Scribunt poëtæ hunc fluuium mergi in Elide, & subter mare occultis meatibus fluere in Siciliam, desinereq; in fontem Syracusanum, quem Arethusam uocant. *s ¶Rhion.) Sic dicit Mela uocari sinum illum qui est inter Peloponnesum & Aetoliam, & aliàs sinus appellatur Corinthiacus: nam extenditur à Drepano promontorio usque ad Isthmum in quo est sita Corinthus. Claudit autem Drepanum angustis faucibus hunc sinum, ut sit terrarum ad Græciam pertinentium ferè principium. Plinius hoc promontorium uocat Antirium, ubi ostium est Corinthiaci sinus minus mille passuũ latitudine influentis, Aetolosq; dirimentis à Peloponneso. Porrò promontorium quod contrà procedit, ab eodem Rhion appellatur.* *t ¶In his est Aegion.) A promontorio Drepano uersus Isthmum ad orientem sunt ista loca, Aegion, Aegira, Oluros & Sicyon, inter quæ Sicyon maioris nominis & antiquitatis extat, ubi olim primus Aegialeus regnasse fertur.* *u ¶At in aduersis.) Hoc est, in regionibus continentis terræ, nempe in Locride, Phocide & Bœotia, sunt Pagæ haud procul ab Isthmo, sicut & Creusis in Bœotia, Anticyra in Phocide, quæ helleboro clara est: unde extat prouerbiũ, Nauiget Anticyras, quod dicitur de homine insano. Oeanthia in Locride, Cyrrha in Phocide, unde dicuntur Cyrrhæi scopuli, & Cyrrhæa antra, atq; fontes Cyrrhæi, pro fontibus Parnasi &c. Calydon urbs est Aetoliæ, sita iuxta Euenum amnem.* *x ¶Extrà Rhion.) Extra Locridem & Aetoliam atque promontorium eius quod Rhion uocatur, est Acarnania, in qua est oppidum Leucas, uel eo nomine insigne, quòd incolæ eius ipsam olim insulam fecerunt, sed uentorũ flatu congeriem arenæ accumulantiũ cõtinenti est restituta.* *y ¶Achelous.) Hic fluuius dirimit Acarnaniam ab Ambracia, quæ regia fuit Pyrrhi, sed Augustus eam à uictoria Nicopolim nominauit.*

quæ aſsidunt, [z] Actium, Argi Amphilochij: Ambracia, Aeacidarũ regia, Pyrrhiq́ꝫ. Butroton ultrà eſt. Deinde [a] Ceraunij montes: ab ijs flexus [b] in Adriam. hoc mare magno receſſu littorum acceptum, & uaſtè quidem in latitudinẽ patens, quà penetrat tamẽ uaſtius, Illyricis uſq; Tergeſtũ, cætera Gallicis Italisq́ꝫ gentibus cingitur. [c] Parthini & Daſſaretæ prima eius tenẽt, ſequẽtia paulatim Encheleæ, Phæaces: deinde ſunt quos propriè Illyricos uocant: tum Pyrei, & [d] Liburni, & Iſtria. Vrbiũ prima eſt [e] Oricũ, ſecũda Dyrrhachiũ, Epidamnos antè erat, Romani nomen mutauere, quia uelut in damnũ ituris omẽ id uiſum eſt. Vltrà ſunt [f] Apollonia, Salona, Iadera, Narona, Traguriũ, ſinus Polaticus, & Pola quondam à Colchis (ut ferunt) habitata (in quantũ res tranſeunt) nunc Romana colonia. Amnes autẽ [g] Aeas, & Nar, & Danubius, qui iam dictus eſt Iſter: ſed Aeas ſecundũ Apolloniam, Nar inter Pyreos & Liburnos, [h] per Iſtros Iſter emittitur. [i] Tergeſtum intimo in ſinu Adriæ ſitum finit Illyricum.

nominauit. Ptolemæus tamen duas facit ciuitates Ambraciam & Nicopolim: Ambraciam ponit intra ſinum Ambracium, & Nicopolim extra ſinum in Epiro. Cæterũ Epirus aliquãdo Moloßia dicta fuit, & à Chaone Chaonia, nũc uerò Albania appellatur, & eſt clara apud autores propter ſinũ Ambracium, qui anguſtis faucibus ſpacioſum accipit æquor. Sed & Acheron fluuius infernalis ſecundum quoſdam in hunc labitur ſinum. z ¶ *Actium.) Eſt Actium Epiri promontoriũ, ubi Auguſtus deuictis naualí prælio Antonio & Cleopatra, urbem condidit, & Nicopolim à uictoria nominauit. Sunt & quinquennales Actij ludi inſtar Olympiorum, Apollini Actio dicati, qui prius & à finitimis agebantur, ſed ab Auguſto honorificentius fuerũt celebrati. Porrò Argos Amphilochium alia eſt urbs, ab Argo Oreſtico ſiue Hippio, de quo ſuprà diximus. Ambracia uerò ornatißima Epiri ciuitas, regia fuit & Aeacidarum ab Aeacida deſcendentium, & Pyrrhi regis.*

a ¶ *Ceraunij montes.) Hi montes ſic ſunt dicti, quòd crebris fulminibus infeſtentur.* b ¶ *In Adriam.) Hoc eſt, Adriaticum mare, cuius dextrũ littus poſt Epiroticos tenent Macedones, Dalmatæ, Illyrij, Liburni & Hiſtri, uſq; ad oppidum Tergeſtum: ultra Tergeſtum uerò terram inhabitant Galli & Itali, de quibus ſequenti capite dicetur.* c ¶ *Parthini.) Populi ſunt oram Macedoniæ inhabitantes, ſicut & Daſſaretæ, quos Plin. à tergo Epiro iunctos aſſerit. Hinc eſt urbs Encheliarum atq; Phæacum. Poſt Macedoniam ſequitur gens Illyriorum, ſub qua & Dalmatæ comprehenduntur, qui olim multis annis aduerſus Romanos bella geſſerunt, habentes caſtella 50. dignitate præſtantia, & oppida, quæ Cæſar Auguſtus uaſtauit incendio. Mons Adrius eſt in Dalmatia, mediam ipſam diuidens, hinc ſcilicet ad mare, & hinc ad reliquam terram.* d ¶ *Liburni.) Eſt Liburnia inter Dalmatiam & Illyriam, uel, ut alij aiunt, pars eſt Dalmatiæ, in qua ſunt Salonæ, urbs inſignis: hodie putant eſſe Croatiam.* e ¶ *Oricum.) Vrbs iſta in confinijs eſt Epiri & Macedoniæ, ubi ſcilicet inter ipſam & Brunduſium Calabriæ urbem, utrunq; maris littus à ſe non niſi 85. millibus paſſuum dirimitur: unde ibi ex Italia in Epirum commodißima eſt nauigatio. Dyrrhachium uerò in confinio ferè eſt Macedoniæ & Dalmatiæ, quod quum antea Epidamnus uocaretur, Romani abolito hoc nomine ueluti infauſto ad littora eius appellentibus, Dyrrhachij antiquũ uocabulum reſtituerunt. Sunt qui eam urbem Epiro aſſcribunt.* f ¶ *Apollonia.) Hanc urbem Ptolemæus ponit in ora mediæ Macedoniæ, Salonam uerò in Dalmatia, Iaderam in Illyride, ſicut & Tragurium & Polam in Hiſtria, ubi & Polaticus eſt ſinus. Polam aiunt olim à Colchis habitatam: ſed cum edax tempus & inuidioſa uetuſtas omnia deſtruant & aboleant, tandem Romanorum facta eſt colonia.* g ¶ *Aeas.) Hic fluuius ſecundum Strabonem ex interioribus Macedoniæ occidentem uerſus iuxta Apolloniam in Adriaticum pelagus ruit. Nar uerò, à quo Nareſij dicuntur populi, per Dalmatiam ex Scardo monte in mare Adriaticum fluit.* h ¶ *Per Iſtros Iſter emittitur.) Illud non eſt uerum, niſi Iſtriam extendere uoluerimus uſq; ad Noricos uel Pannones. Scribit & Strabo quoſdam fuiſſe ante ſua tempora, qui putarunt fluuium à Danubio deriuatum, per Iſtros in Adriaticum deuolui ſinum, cum contrà omnia ferè flumina citra Alpes nata in Danubium exonerentur.* i ¶ *Tergeſtum.) Hæc urbs haud procul abeſt à Venetijs, intercedente ſinu Tergeſtino, quã uulgò hodie Trieſt uocant, Aquileiam habens ad occidentem modico diſtantem interuallo.*

PETRI IOANNIS OLIVARII SCHOLIA IN CAP. III.

Canaſtreum.) Nunc Caniſtro. Theſſalonice.) Nunc Salonica, patria Theodori Gazæ. Caſſandria.) Nomen retinet. Pella.) Nomen retinet. Tempe.) Nemora ſunt. Prominens Græcia.) Duobus in locis, in Sunio promontorio, nunc dicto Strues, ſiue Cabo de la Columba, & in Peloponneſo nunc La morea. Hellas nomine, grandi fronte.) De Græcia, grandi fronte, id eſt, Sunio promõtorio. Mox mari utroq;.) In Pelopõneſo. Nam ad ſinum Megaricũ eſt Aegæum, & à ſinu Corinthiaco incipit Ionium. Et quaſi peninſula.) De Peloponneſo loquitur. Thebæ.) Celebres apud Thucydidẽ. Athenæ.) Nunc uicus. At in Argolide.) Viſus eſt Mela con

fundere hæc. Nam cum agit de Argolide, iam loquitur de Peloponneso. Laconide.) *In medio Peloponnesi.* Methone.) *Modona nunc.* Messene.) *Missetia.* Naupactos.) *Hodie Lepanto.* Vsq; ad Megaram.) *Nunc est Alcatoë.* Corinthos.) *Nunc Goranto.* Malea.) *Nunc Maluesia.* Tænaros.) *Nunc Ereapolis.* Epidaurus.) *Nunc Limera.* Troezen.) *Nunc Predena.* Scylleon.) *Damala nunc, promontorium.* Patræ.) *Nunc Patras.*) *Maleum promontorium.*) *Cabo de Maluasia.* Leucas.) *Leucates.* Ambracio sinu.) *Ab Ambracia ciuitate, quæ nunc est Larta.* Magno secessu.) *Maris Adriatici.* Illyricis.) *Nunc sunt Sclauoni.* Liburni.) *Nunc interiora tenent, inter Dalmatas & ueros Illyricos.* Istria.) *Cuius præcipua ciuitas est Pola.* Dyrrhachium.) *Nunc Durazo.* Per Istros Ister emittitur.) *Non loquitur de Danubio. Constat enim Danubium longè distare ab Istria. Præterea Danubius non dicitur Ister, nisi in Vualachia, ut diximus. An fuerint, qui senserint esse fluuium in Istria, qui uocetur Ister, Strabo est autor: horum sententiam Mela sequitur. Sed nullum esse talem fluuium, constat ex nostra peregrinatione, quod etiam audiueramus ante illam profectionem: & Vadianus uir iudicio meo undecunq; doctissimus, dum eam regionem penetraret, nusquam uidit Istrum fluuium.*

Italia. Cap. IIII.

DE Italia magis, quia ordo exigit, quàm quia mõstrari eget, pauca dicentur: nota sunt omnia. [a] Ab Alpibus incipit in altũ excedere, atq; ut procedit, mediã se perpetuò Apœnini mõtis iugo attollens, inter Adriaticũ & Thuscum, siue (ut aliter eadem appellantur) inter superum mare & inferũ excurrit, diu solida: uerũ ubi longè abit, [b] in duo cornua scinditur, respicitq; altero Siculum pelagus, altero Ionium: [c] tota angusta, & alicubi multò, quàm unde cœpit angustior. Interiora eius aliæ aliæq; gentes habitant. Sinistra parte Carni & Veneti colunt [d] Togatam Galliam. Tum Italici populi [d] Picentes, Frentani, [f] Dauni

SCHOLIA CAP. IIII.

De Italia tam multa iam dicta sunt à Solino cap. 8. ut ea satis explicent hoc Pomponij Melæ caput: sed ne desimus lectori, annotabimus breuiter quæ hic accõmoda uisa fuerint. Italia prius Hesperia ab Hespero Atlantis fratre dicta est, quippe qui à fratre pulsus & Hispaniæ & Italiæ nomen dedit. Macrobius tamẽ dicit eam sic uocari ab Hespero stella, quòd illius occasui sit subiecta. Dicitur etiã Oenotria, à bonitate uini quod in Italia nascitur: est enim œnon græcè uinum. Postea Italia dicta ab Italo Siculorũ rege, qui agriculturam Italos docuit, & leges posuit. Est autẽ Italia metallis grauida, ubique uitalis & salubris, eximia in ea cœli têperies, campi fertiles, aprici colles, innoxij saltus, opaca nemora, munifica syluarũ genera, mira frugum, uitium & olearũ fertilitas, nobilia pecori uellera, perspicui & piscosi lacus, flumina fontesq; salubres, portus plurimi, ut uerè dicta sit à quibusdam omniũ terrarũ alumna atq; parens, cœlestiũ prouidentia electa, quæ sparsa cõgregaret imperia, molliretq; efferarũ gentiũ ritus, discordes ad colloquia munere literarũ latinoq; sermone congregaret. Est omnibus in Italia una lingua, nisi quòd in Cisalpina Gallia & Veneto recessu sermo est accuratior. In Hetruria uerò, Latio, Campania & Lucania sermo simplex: in Apulia & Calabria sermo cum Græcis promiscuus durat. a ¶Ab Alpibus incipit.) *Alpes, inquit, sunt Italiæ limes septentrionalis, distinguentes eam à Germania atq; Gallia. Hinc enim incipit Italia, & procedit in longũ, Apœnini mõtis iugo perpetuo per totam eius longitudinẽ inter utrunq; mare recto dorso ducto. De hoc monte Polybius lib. 3. sic inquit: Apœninus mons paulò supra inferum mare ab Alpibus oritur, moxq; se magis atq; magis ab illis disiungens, recto dorso in superũ mare fertur, quasi usq; ad urbem Senam. Inde rursus ad dextram flectens, per mediã Italiam in Siculum fretum discurrit.* b ¶In duo cornua scinditur.) *Italiæ descriptionem habes suprà in Solino cap. 8. Vt tamen extrema eius duo cornua & receptos sinus clarius uideas, uisum fuit hic aliam ob oculos ponere figuram, quæ & Italiæ extrema, atq; Siciliæ situm exprimeret.* c ¶Tota angusta.) *In quibusdam locis Italia 200. millibus passuũ habet latitudinem, in alijs 100. duntaxat millibus passuum. Alij dicunt, ubi maior est latitudo, ibi spacium mensuratur 410. mill. pass. ubi uerò minor, 136. Eius longitudo, quæ attenditur ab Augusta prætoria, quæ in finibus Alpium sita est, & per Romam Capuamq; porrigitur usq; ad oppidum Rhegyum, decies centena & uiginti millia pass. colligitur.* d ¶Togatam Galliam.) *Est duplex Gallia, Togata, quæ et Tonsa uocatur, & est Cisalpina, intra Italiæ scilicet fines inclusa, sic dicta à toga succincto uestis genere & apposito, quam Veneti colunt & Carni, seu Aquileienses. A Carnis hodie denominata est regio Carniola, uicina Carinthiæ. Alia est Gallia Comata, à nutriendi capilli studio sic dicta, quam & Transalpinam uocant atq; Braccatam, à singulari uestium genere quo olim usi fuerũt: & hæc in tres diuiditur prouincias, nempe Belgicam, Celticam & Aquitanicam. Sunt tamen qui Braccatam Galliam distinguũt à Comata, Braccatam uocantes Narbonensem.* e ¶Picentes.) *Enumerat primũ populos quosdam, qui post Venetos inhabitant littus maris Adriatici, incipitq; à Picentibus, qui hodie Marca uocãtur Anconitana, in qua ciuitates sunt Pisaurũ, Senogallia, Vrbinũ,*

Ancona,

[f] Dauni, Apuli, Calabri, [g] Salentini. Ad dextrã ſunt ſub Alpibus Ligures, ſub Apœnino Hetruria. Poſt Latiũ Volſci, Cãpani, & ſuper Lucaniam [h] Brutij. Vrbium quæ procul à mari habitantur opulentiſsimæ ſunt, ad ſiniſtram [i] Patauiũ Antenoris, Mutina & Bononia Romanorũ coloniæ: ad dextrã Capua à Thuſcis, & [k] Roma quondam à paſtoribus cõdita, nunc ſi pro materia dicat̃, alterũ opus. At in oris proxima eſt à Tergeſte [l] Cõcordia. Interfluit [m] Timauus, nouem capitibus exurgẽs, uno oſtio emiſſus. Deinde Natiſo nõ longe à mari ditem attingit Aquileiam: ultrà eſt [n] Altinũ. Superiora latè occupat littora [o] Padus: nanq; ab imis radicibus Veſuli montis exortus, paruis ſe primùm fontibus colligit, & aliquatenus exilis ac macer, mox alijs amnib. adeò augeſcit atq; alitur, ut ſe per ſeptem ad poſtremum oſtia effundat. Vnũ de ijs magnũ, Padum appellãt: inde tam citus proſilit, ut diſcuſsis fluctibus diu qualem emiſit undam agat, ſuumq; etiam in mari alueũ ſeruet,

Ancona, Camerinũ, Firmum, & Aſculum.

f ¶Dauni.) Hi ferè ſunt Apuli, à quibus & Apulia, Daunia cognominata eſt.

g ¶Salentini.) In Salentinorũ regione eſt Hidruntũ, Iapygiũ promontoriũ, quod & Salentinũ dicitur: omnis enim Italia coacta in anguſtias, ſcinditur in duo promontoria, Laciniũ & Salentinũ. De Liguria, Hetruria & Latio diximus in Solino, & infrà quoq; de eis nõnihil dicemus. *h ¶Brutij.) Hi habitant in altero cornu, in quo ſcilicet eſt Laciniũ promontoriũ.* *i ¶Patauiũ Antenoris.) Hæc eſt Padua, quam Antenor condidit.* *k ¶Roma à paſtoribus condita.) De nomine & extructione Romæ habes multa in Solino cap. 2. Origo quidẽ eius fuit ruſtica & cõtempta, ſed ſplendidus cultus ſuperadditus, ueluti alterum fuit opus.*

l ¶Concordia.) Hæc ſicut et Vincentia, Verona, & multæ aliæ ciuitates, in regione ſunt Venetorum, non multum ab ora maris Adriatici diſtantes. *m ¶Timauus.) Quis ſit iſte fluuius non ſatis hodie conſtat. Certum eſt ex Alpium montibus multos amnes & torrentes deriuari, & in Adriaticum fluere mare, ſed qui ferè omnes, præter Atheſim & Padum, ab autoribus neglecti ſunt, quòd minores eſſent quàm quòd eorum celebrarentur nomina. Idem ſentiendum de Natiſone, qui alluit Aquileiam, olim quidem ditem & inſignem, hodie uerò ob multas perpeſſas ſub Hunis calamitates, humilem.* *n ¶Altinũ.) Hoc ſitum eſt ad paluſtria Padi, in quo L. Verus Imperator apoplexia interijſſe dicitur.* *o ¶Padus.) Hic fluuius, ut Plinius ſcribit lib. 3. è gremio Veſuli montis celſiſſimum in cacumen elati, finibus Ligurum Gabiennorum uiſendo fonte profluens, condensq; ſeſe cuniculo, & in Forouibienſium*

seruet, donec eum ex aduerso littore Istriæ eodem impetu profluẽs Ister amnis excipiat. Hac re per ea loca nauigantibus, quà utrinque amnes eunt, inter marinas aquas dulciũ haustus est. A Pado ad Anconam transitur Rauenna, Ariminum, Pisaurum,[p] Fanestris colonia, flumen Metaurus atq; Esis, & illa in angusto illorum duorũ promontoriorũ ex diuerso coëuntium inflexi cubiti imagine sedens, ac ideo à Graijs [q] dicta Ancona, inter Gallicas Italicasq; gentes quasi terminus interest. Hãc enim prægressos Piceni littora excipiunt, in quibus Numana, Potentia, Claterna, Cupra urbes: castella autem, Firmum, Adria, Truentum: id à fluuio, qui præterit, nomen est. Ab eo Senogallia maritima ad Aterni fluminis ostia. Vrbes Bucara, & Histoniũ. Dauni autem Tifernum amnem, Cliterniam, Lucrinum, Theanum, oppida,[r] montemq; Garganũ. Sinus est cõtinuo Apulo littore incinctus nomine Vrias, modicus spacio, pleraq; asper accessu. Extrà Sypuntum, uel (ut Graij dixere) Sipyus: & flumẽ quod Canusium attingens Aufidũ appellant. Pòst Barium, Egnatia, & Ennio ciue nobiles Rudiæ: & in Calabria Brundusium, Valetiũ, Lupiæ, Hydrus mons, tum & Salentini campi, & Salentina littora, & [s]urbs Graia Callipolis. Hucusq; Adria, hucusq; Italiæ latus alterum pertinet. Frons eius in duo quidẽ se cornua (sicut suprà diximus) scindit. Cæterum mare quod inter utraq; admisit, tenuibus promõtorijs semel [t]iterũq; distinguens, non uno margine circuit, nec diffusum patensq;, sed per sinus recipit. Primus Tarentinus dicit̃, inter promontoria [u] Salen & Lacinium, in eoq; sunt Tarentus, Metapontum, Heraclea, Croto, Turium. Secũdus Scyllaceus, inter promontoria Laciniũ & Zephyrium, in quo est Petilia, Cœcinum, Scyllaceum, Mistræ. Tertius inter Zephyriũ [x] & Brutium, Consilinũ, Cauloniam, Locrosq; circundat. In Brutio sunt [y] Columna regia, Rhegyũ, Scylla, Taurianum & Metaurũ. Hinc in [z] Tuscum mare deflexus est, & eiusdem terræ latus alterum

agrò iterum exoriens, nulli amniũ claritate inferior, à Græcis dictus Eridanus, ac pœna Phaëthontis illustratus: augetur ad Canis ortus liquatis Alpium niuibus. Quòd autẽ Mela subijcit, Istrum excipere Palũ in ipso mari, in fine præcedentis capitis falsum esse indicauimus. p ¶*Fanestris colonia.)* *Est Fanum Piceni seu Vmbriæ amœnissima urbs, sita in littore Adriatico haud longè ab amne Metauro. Hinc adiectiuum Fanestris.*

q ¶*Dicta Ancona.) Sonat Græcis* ἀγκὼν *cubitũ, & à cubiti effigie hæc urbs hoc accepit uocabulum: nam est iuxta Anconam pars oræ prominens, quæ ingentem ambitu suo complectitur portum, contrapositis duobus promõtorijs & portũ præmunientibus, intra se urbem habens in ipso sitam flexu, conditam, ut Strabo scribit, à Syracusanis Dionysij tyrannidem fugientibus.*

r ¶*Montemq; Garganũ.) Mons iste in finibus Apuliæ inuenitur, exporrectus in mare Adriaticũ, iuxta quem est sinus Vrias, cuius Ptolemæus non meminit. Ponit uerò Sypontũ iuxta eundem montem, quæ urbs & Sypus uocatur. Haud procul abest fluuius Aufidus, Canusij præterfluens mœnia. Cæterũ Barium & Egnatia nõ multum distant à Brundusio in eodem sitæ littore. Est autem Brundusium, & reliqua loca hic citata, in altero cornuũ Italiæ, quod scilicet spectat ad mare Ionium.* s ¶ *Vrbs Graia Callipolis.) Quidam hic pro Callipoli, legendũ putant Gallipolim.* t ¶*Iterumq; distinguens.) Mare, inquit, quod inter duo cornua excipitur, distinguitur promõtorijs tenuibus in tres sinus, nempe Tarentinum, Scyllaceum, & Consilinũ.* u ¶ *Salen & Lacinium.) Sale est in cornu orientali, & Laciniũ in occidentali, & intra hæc duo promontoria continetur sinus Tarentinus, quem Mela hic primũ uocat. Mox sub Lacinio promontorio incipit secundus, nempe Scyllaceus, extenditurq; usq; ad Zephyrium promontoriũ, quod nos suprà in montis figuratione expreßimus.* x ¶*Et Brutium.) Hoc promontorium uocat Ptolemæus Scylleum, & est in extremo loco occidui cornu, ubi olim Sicilia putatur annexa fuisse Italiæ, sed postea maris sæuitia abscissa est. De quo infrà cap. 7.* y ¶*Columna regia.) Instar turriculæ est ibi erecta columna, sicut & in aduerso littore, in Peloro scilicet Siciliæ, erecta est turris, quam Stylarion uocant. De Scylla & Charybde infrà dicetur cap. 7.* z ¶*Thuscum mare.) Vocatur mare quod littora alluit Italiæ, Thuscum, à Thuscia, & alio nomine Tyrrhenum, à Tyrrheno Athys filio, qui è Mæonia discedens in Italiam uenit, & eam partem occupauit quæ ad mare inferum sita est, unde & Tyrrhenia alio nomine dicta est, sed Thusciæ nomen præualuit. Efficit autem hoc mare in ora Italiæ multos sinus, inter quos primus est Terinæus, oppositus Scyllaceo, quem Ptolemæus Ispomastam nominat, & Strabo Hipponiaten. Secundus est Pæstanus apud*

alterum Terina, Hippo nunc Vibon, Temesa, Clampetia, Blanda, Buxentum, Velia, Palinurus, olim Phrygij gubernatoris, nūc loci nomē: Pæstanus sinus, Pæstum oppidum, Silarus amnis, Picentia, [a] Petræ, quas Sirenes habitauere. Mineruæ promontoriū, opima Lucaniæ loca, sinus Puteolanus, Surrentū, Herculaneū, [b] Vesuuij montis aspectus, [c] Pompeij, [d] Neapolis, [e] Puteoli, [f] lacus Lucrinus & Auernus, [g] Baiæ, Missenū: id nunc loci, aliquando Phrygij militis nomē: Cumę, Linternū, Vulturnus amnis, Vulturnū oppidum, amœna Campaniæ littora, [h] Sinuessa, Liris, Minturnæ, Formiæ, Fundi, [i] Tarracina, [k] Circes domus, aliquando Circeij, Antiū, Aphrodisium, Ardea, Laurentū. [l] Ostia citra Tyberim in hoc latere sunt. Vltrà Pyrgi, [m] Anio, Castrum nouū, Grauiscæ, Cossa, [n] Telamon, Populonia, Cecina, Pisæ, Hetrusca & loca & nomina. Deinde Luna, [o] Ligurū & Liguria, & Genua, Sabatia, & Albigaunū. Tum Paulon & Varum flumina, utraq; ab Alpibus delapsa: sed Varum quia Italiam finit, aliquanto notius. [p] Alpes ipsæ ab ijs littoribus longè lateq; diffusę, primò ad septentrionē magno gradu excurrunt, deinde ubi Germaniā attigerunt, uerso impetu in orientē abeūt, direptisq; populis immanibus, usq; in Thraciā penetrāt.

nus apud Lucanos in Calabria. Vide picturam suprà in Solino cap. 8. Haud procul ab hoc sinu cadit fluuius Silarus, qui & Silaris, in mare, de quo Strabo lib. 5. & Plinius lib. 2. mira scribunt. a ¶Petræ.) *De his Petris scribit & Plinius cap. 3. lib. quinti in hunc modum: Surrentum cum promontorio Mineruæ, Sirenum quondam sede.*

b ¶Vesuuij mōtis.) *Hic mons haud procul distat à Neapoli, & celebratur ob bonitatem uini, quippe quod caput non tentat, & stomachi atq; intestinorū cohibet rheumatismos, ut scribit Plinius lib. 23. Hic semper emittere dicitur fumum & ignes sicut Aetna in Sicilia. Vertex eius secundū Strabonem cinerosus est & cauernosus petris exustis.* c ¶Pompeij.) *Populi sunt, quos Sarnus alluit amnis.* d ¶Neapolis.) *Hæc olim Parthenope dicta fuit. Fuit autem Parthenope una ex Sirenibus, quæ præ dolore se præcipites dederūt in mare, quòd prætereuntē Vlyssem cum socijs suo cantu nō deceperint. Ex his una delata dicitur in eum locum, ubi postea condita fuit Neapolis, urbs præclara Campaniæ.*

e ¶Puteoli.) *Est & hæc urbs in Campania, sic dicta à putore aquæ calidæ, uel ut alij putant, à multitudine puteorum. Hæc etiam uocata fuit Dicæarchia, à iustitia administrationis & gubernationis. Quomodo ad hanc urbem delphinus dorso suo portauerit puerum, habes suprà in Solino cap. 22.* f ¶Lacus Lucrinus.) *Est hic lacus in sinu Baiano contra Puteolos, propinquus Auerno lacui, adeò ut in magnis tempestatibus quandoq; coniungi soleant. Dictum sic putant à lucro, quod ob multitudinem piscium ibi captorum facere consueuerunt.* g ¶Baiæ.) *Ciuitas est Campaniæ, à Baio Vlyßis socio ibi sepulto sic dicta. Hinc sinus Baianus, qui hinc Misseno monte, illinc Puteolis clauditur. In huius agro aquæ calidæ sunt, & ad uoluptatem & ad uarios morbos accommodæ.* h ¶Sinuessa.) *Vrbs ista sita est ad Lirim fluuium & in Setino sinu, celebraturq; ob uini quod profert abundantiam. Porrò Formiæ aliquando dictæ fuerunt Hormiæ, quas Lacones condidisse dicuntur. Est autem urbs maritima. At Fundi situm habent in mediterraneo loco.* i ¶Taracina.) *Hæc Volscorum in Campania ciuitas, antea Trachyna & Tarachina atque Anxur dicta fuit. Anxur, quòd illic Iupiter Anxurus coleretur.* k ¶Circes domus.) *Fuit Circe Solis & Persæ nymphæ filia, habitans non longè à Caieta urbe Campaniæ, in monte quodam olim insula. Vnde Plinius lib. 3. Circeij olim insula fuit immenso mari circundata, si Homero creditur, ubi Latium antiquum terminabatur, & mox continenti fuit annexa. Antium uerò & Aphrodisium iam interierunt. Fingitur autem Circe Solis filia, quòd meretrix fuerit clarißima.* l ¶Ostia.) *Hæc urbs adhuc durat, ab Anco Martio condita, ut inquit Liuius, in ipso maris fluminisq; confinio sita.*

m ¶Anio.) *Nomen fluuij est, qui in agro Tyburtino è sublimi loco in uallem subiectam præceps fertur.*

n ¶Telamon.) *Promontoriū est, & secundum alios, portus in Hetruria. Extenduntur autem Hetrusci à Tyberi uersus occidentem usq; ad Liguriam, in qua scilicet est Genua. Vltra uerò Tyberim ad orientē sunt Latini, qui desinunt ad Lirim fluuium: hinc Campani, & post Campanos Picentini, quos deinde sequuntur Lucani, & tandem Brutij in extremo Italiæ angulo.* o ¶Liguria.) *Hæc ultima est Italiæ ad occidentem regio, à qua & mare illud Ligusticum uocatur.* p ¶Alpes ipsæ.) *Putant Alpes sic dictas à candore niuium, quia perpetuis albescunt niuibus. Hæ excurrūt à Liguria in septentrionem usq; ad confinia Germaniæ, hoc est, ad Heluetiam, & ab Heluetia conuersæ abeunt in orientem per Histriam, Stiriam & Carinthiam, usq; in Thraciam.*

PETRI IOANNIS OLIVARII SCHOLIA IN CAP. IIII.

Alpibus.) Alpes nos in quatuor itinera distribuimus, primū uersus septentrionem, & dicitur mons Sancti Gottardi: secundum, uersus meridiem, & dicitur mons Sancti Bernardi: tertium etiam uersus meridiem, & di-

citur mons Sancti Dionysij, nunc San Senis: quartum etiam uersus meridiem, & dicitur Peninus. Apœnini.) Ramentum est Alpium, diuidens uniuersam Italiam. Solida.) Id est, non faciens sinus. In duo cornua.) In duo promontoria, alterum Salentinorum, alterum dictum Leucopetram. Vnde cœpit.) Hoc est, ex Alpibus. Carni.) Carni sunt populi in ramento Alpium: sunt omnes Sclaui, sub iugo Ferdinandi regis Romanorũ, & Vngariæ, & Boëmiæ, archiducis Austriæ. Diuiditur hæc regio in duplicẽ Carniolam, alterã Siccam, in qua sunt Istri: alteram irriguam, unde Sauus fluuius ortum habet. Veneti.) In sinu sunt Adriatico, qui, ut diximus, La Canal de Veniza uocatur, Galli olim dicti togati: nunc ea regio usq; ad Rubicònem uocatur La marcha Treuisana: ibi ciuitas sunt Venetiæ, de qua latißimè dicam in meis Commentarijs. Togatam Galliam.) A toga ueste, qua etiamnum utuntur Veneti. Tunc Italici populi, à Rubicone usque ad promontorium Salentinorum, quod nunc dicitur Cabo de Sancta Maria. Picentes.) Iuxta Anconam. Picentes.) Nunc Marcha d'Ancona. Frentani.) Nunc Franca uilla. Dauni.) Syponto, Manfredonia, mons Garganus. Apuli.) Nomen retinet, nunc Lapulla. Calabri.) Nomen retinet Calabria. Salentini.) Nunc Salen Mela. Ligures.) Nunc Genoueses. Hetruria.) La Toscana hodie. Latium.) Latini. Campani.) Regio, quæ retinet nomen, & est initium regni Neapolitani. Brutij.) Nomen habent, ubi Cosentia Calabrorũ. Patauiũ.) Nunc Padua, in Marchia Taruisana. Mutina.) Nunc Modena. Bononia.) Bolonga la grassa. Capua.) Nomen retinet. Si pro materia.) Id est, si habeatur ratio magnitudinis Romanæ. Alterũ opus.) Id est, nemo est qui credat urbem cõditam esse à pastoribus, tam est ornata ædificijs magnificis. Tergeste.) Nunc Trieste. Concordia.) Nomen retinet. Timauus.) Si quis uolet scire rem ipsam ueram de Timauo, legat Vadianum, qui peragrauit regionem, & uidit Timauum: nomen est fluuij & fontis. Natiso.) Nunc Lisontio. Aquileia.) Nunc Algar castellum. Altinum.) Nunc Torcello. Padus.) Nunc El Po. Donec eum.) Quotquot inuiserunt illam regionem, quos ego Venetijs interrogaui, respondent, fabulam esse quod de Istro fluuio adducitur ab autoribus. Nam de Danubio nemo non scit longè distare ab Adriatico, præterea interceptos esse montes. A Pado ad Anconam transitur Rauenna.) Id est, per Rauennã: nomen retinet. Sed cum sequitur Ariminum, accusatiuus ille refertur ad illam præpositionem Ad, cum dicitur ad Anconam, ad Ariminum, ad Pisaurum. Ariminum nunc dictum Rimino. Pisaurum.) Nunc Pesaro. Metaurus.) Nunc Plumba fluuius. Ancona.) Nomen retinet. Inter Gallicas Italicasq; gentes.) Ancona terminus est Galliæ Cisalpinæ, & Italiæ. Numana.) Dicunt hanc deletam esse. Potentia.) Vbi nunc est Virgo Maria Lauretana, uulgò Loreto. Claterna.) Nunc Flauianeo. Firmum.) Nunc Fermo. Truentum.) Nunc Tronto. Senogallia.) Nunc La Romandiola, & Campagna. Aterni.) Nunc Pescaria flumen. Histonium.) Nunc Guasto. Tifernũ amnem.) Nunc Bisano. Theanum.) Nomen retinet Teano. Garganũ.) Nunc Santangelo. Sypontũ.) Nunc Syponto. Aufidum.) La Fante uulgò. Barium.) Barri hodie. Egnatia.) Iuuenatia. Rudiæ.) Non extant. Brundusium.) Nunc Brindes. Lupiæ.) Lezo. Hydrus mons, tum.) Locus corruptus, quem nos inter alios restituimus. Legendum est Hydruntũ, nunc Otrento. Taretus.) Nunc Taranto. Metapontũ.) Pelicor hodie. Croton.) Nunc Crutone. Scyllaceus.) Nunc Desquillachro. Laciniũ.) Nunc Cabo de Colone. Zephyrium.) Nunc Cabo de Sole. Scyllaceum.) Nunc Esquillacho. Brutium.) Nunc Cabo de Sciglio. Rhegyum.) Nunc Rezo. Metaurũ.) Teriana. Buxentum.) Nunc Beluedere. Pæstum.) Nunc Polycastro. Mineruæ.) Nunc Cabo de Minerua. Surrento.) Nunc Sorrento. Puteoli.) Nunc Puzoli. Vulturnus.) Nunc Vilturno. Sinuessa.) Nunc Sessa. Liris.) Nunc El Garillano, fluuius. Minturnæ.) Nunc Castellum, uulgò Traiectum. Formiæ.) Nunc Nola. Fundi.) Nunc Fondi. Tarracina.) Gaieta nunc. Circeij.) Nunc Cercelli. Ostia.) Nunc oppidum & portus, retinet nomen. Pyrgi.) Nunc Ciuita Vieia. Castrum nouum.) Nunc Corneto. Grauisce.) Nunc Montalto. Cossa.) Nunc Orbitello. Populonia.) Nunc Piumbino. Cecina.) Cesena hodie. Pisæ.) Nunc Pisa. Hetrusca.) Nunc Toscana. Luna.) Nunc Sarrazana. Liguria.) Terra de Genoua. Genua.) Nomen retinet. Sabatia.) Nunc Saona. Albigaunum.) Nunc Arbenga. Varum.) El Var, nomen retinet. Magno gradu.) Vsq; ad Adulam montem. Verso impetu in orientem abeunt.) Iuxta Noricos, Rhætios, Vindelicos, Noricos, Pannonios superiores & inferiores, usque ad Mysiam superiorem. Populis immanibus.) Quos diximus, & alios uidelicet Carnos. Vsq; in Thraciam.) Id est, ad principium Thraciæ.

SCHOLIA CAP. V.

Diximus præcedenti capite à principio sub litera d, Galliam diuidi in Cisalpinam & Transalpinã. Transalpinam Ptolemæus diuidit in Celticam, Narbonensem, Aquitanicam & Belgicam. Mela uerò diuidit eam per lacũ Lemannũ & montes Gebennicos in Braccatam & Comatam. Braccata adiacet mari mediterraneo, Comata uerò extenditur usq; ad oceanum septentrionalem, hoc est, Britannicũ. Sunt tamen qui Braccatam & Comatã unam esse uolunt. a ¶Lemanno lacu.) Hic est lacus quẽ hodie

Gallia Narbonensis. Cap. V.

GAllia [a] Lemanno lacu, & Gebennicis mõtibus in duo latera diuisa, atq; altero Thu-

scum

ſcum pelagus attingens, altero oceanũ, [b] hinc à Varo, illinc à Rheno ad Pyrenæũ uſq; promittitur. [c] Pars noſtro mari appoſita, fuit aliquãdo Braccata, nunc Narbonenſis, [d] magis culta, & magis conſita, ideoq; etiã lætior. Vrbium quas habet, opulentiſsimę ſunt [e] Vaſio Vocontiorũ, Vienna Allobrogũ, Auenio Cauarũ, Arecomicorũ Nemauſus, Toloſſa Tectoſagũ, Secundanorũ Arauſio, Sextanorũ Arelatę, Septumanorumq; Blitera. Sed anteſtat omnes [f] Atacinorum Decumanorũq; colonia, unde olim ijs terris auxiliũ fuit; nunc & nomen & decus eſt Martius Narbo. In littoribus aliquot ſunt cum aliquibus nominib. loca, cæterũ raræ urbes, quia rari portus, & [g] omnis plaga Auſtro atq; Africo expoſita eſt. Nicea tangit Alpes, tangit oppidũ Deceatũ, tangit Antipolis: deinde forum Iulij Octauianorũ colonia: tunc poſt Athenopolis, & Olbia, & Glanon, & Citariſtes, & Halycidon Maſsilienſiũ portus, & in eo ipſa [h] Maſsilia. Hæc à Phoceis oriunda, & olim inter aſperas poſita, nũc ut pacatis, ita diſsimillimis tamẽ uicina gentibus. Mirum q̃ facilè & tunc ſedem alienam ceperit, & adhuc morem ſuum teneat. Inter eam & Rhodanũ maritima Auaticorum ſtagno aſsidet [i] foſſa Mariana. Partem eius amnis nauigabili alueo effundit, alioquin littus ignobile eſt Lapideum (ut uocant) in quo Herculem contra Albionem & Bergiona Neptuni liberos dimicantem, cum tela defeciſſent, ab inuocato Ioue [k] adiutum imbre lapidum ferunt: credas pluiſſe, adeò multi paſsim & latè iacent. [l] Rhodanus non longè ab Iſtri Rheniq; fontibus ſurgit; deinde Lemãno lacu acceptus tenet impetũ, ſeq; per mediũ integer agens, quantus uenit,

hodie Gebennicũ et Loſanenſem uocãt, per quem fluit Rhodanus, & prope urbem Gebennam effluit. Regio illa hodie uocatur Sabaudia, olim uerò Allobrogum fuit.

b ¶Hinc à Varo.) Quis hic ſit fluuius nõ ſatis cõſtat, nam mutata ſunt nomina nedũ oppidorũ, uerũ & multorũ montiũ & fluuiorum, ab eo tempore quo ſcripſerũt Mela, Ptolemæus, Plinius, & reliqui boni autores. Ptolemæus quidem ponit Varum in tertia Europæ tabula, ſed cuius fontes longè diſtant à fontibus Rheni, & tamen hi duo amnes limes orientalis ſtatuuntur Galliæ, ſicut Pyrenæi montes occidentalis. *c. ¶Pars noſtro mari.) Noſtrũ mare uocat mare mediterraneum, eò quòd illud alluat oram patriæ ſuæ Bæticæ.* *d ¶Magis culta.) Nõ eſt inferior hæc Galliæ pars Italia in fertilitate, id quod patet de Delphinatu, Prouincia, & alijs Galliæ regionibus ad meridiem expoſitis.* *e ¶Vaſio.) Meminit & Ptolemæus in tertia Europæ tabula huius urbis. Porrò Vienna hodie notior eſt q̃ ut de ea hic aliquid ſcribi oporteat. Pertinet autẽ ſecundũ priſcos ſcriptores ad Allobroges, ſicut Auenio ad Cauares uel Cauarios, ut Ptol. habet, & Nemauſus ad Arecomicos, qui ſunt ad occaſum Auenionis, & Toloſſa ad Tectoſages, qui nõ procul abſunt à Pyrenæis mõtibus. Porrò Secundani, Sextani & Septumani à legionũ ordine & numero cognominati ſunt, ut Secundani ſecundæ legionis fuerint milites, Sextani ſextæ, & ſic de alijs, habueruntq; ſinguli ſuas colonias.*

f ¶Atacinorũ.) Sunt Atacini populi ab Atace fluuio ſic dicti. Manat aũt is fluuius ex Pyrenæis montib. *g ¶Omnis plaga.) Reddit rationẽ quare ora Gallica raros habeat portus & ciuitates, nempe quod expoſita ſit flatibus auſtri. Intra Alpes tamẽ plura inueniũtur oppida, ut ſunt Nicea, oppidum Deceatũ, Antipolis &c. Cõputantur autem Deceates inter Ligures. Ponit tamen Ptolemæus Antipolim extra Alpes, ſicut & Forum Iulij.* *h ¶Maſsilia.) Hæc urbs in Narbonenſi prouincia ſexcentis annis & amplius ante Chriſtum fuit extructa, ut quidam ſcribunt, ſed diruta, & à Phocenſibus iterũ inſtaurata, qui Cyri tyrannidem fugientes, derelicta Græcia in hunc ſinum nauigarunt. Fuit olim urbs iſta fama rerum geſtarũ, abundantia opum & doctrinarũ gloria florentiſsima, ut ſtudijs ingenuarum doctrinarũ adeò floruerit, quòd Romani pro Attica peregrinatione Maſsilioticum peterent gymnaſium ad capeſſendas diſciplinas. Vrbs uniuerſa pulchris eſt circuncincta mœnibus, & magnitudine eximia. Ager uerò oliuetis ac uinetis natura cultus, ferendis autẽ frumentis ob aſperitatẽ tenuis ac ferè ſterilis, & ob id mari magis q̃ telluri fiduciam habent incolæ eius.* *i ¶Foſſa Mariana.) Meminit & Plinius & Strabo atque Ptolemæus huius foſſæ. Plinius uocat ſtagnum Marij, & Strabo lacum Marij, amœnum aſpectu, & oſtreis refertiſsimum. In hunc ex Rhodano foſſam ductam fuiſſe Plinius indicat: non enim procul abeſt lacus à ripa Rhodani.*

k ¶Adiutum imbre lapidum.) Quia enim terra illa eſt lapidoſa, finxerunt poëtæ Iouem è ſupernis aliquando demiſiſſe imbrem ex lapidibus conflatum, quo gigantes illos Albionem & Bergionem Neptuni filios & Herculi rebellantes opprimeret. Simile quiddam finxerunt de Theſſaliæ regione, in qua innumera ſaxa inueniũtur, quibus aiunt gigantes cœlum oppugnaſſe, ut Iouem ex eo deturbarent. *l ¶Rhodanus.) Apud Lepontios in ſummis montiũ iugis plures oriuntur amnes, in omnẽ orbis ruentes plagam. Nam hinc in meridiem fluunt Ticia*

nus, Madia & Toſa, in ſeptentrionē Arola et Vrſa, in orientē Rhenus, ſed qui recuruatur in ſeptentrionem: in occidentē Rhodanus, qui poſt longum curſum flectitur in meridiem. Nos ſuprà in Solino cap. 34. ſignauimus quoſdā ex his fluuijs, exprimentes ſitum originis eorum, eos tamen omnes clarius uidere poteris in Heluetiæ & Rhetiæ tabula ab Aegidio Tſchudi deſcripta, et noſtro marte in publicū ædita. m ¶*Hàc intrat.) Abductus Rhodanus in meridiem, hac uia & tramite procurrit in mare.*

n ¶*Stagna Volcarū.) Ptol. ponit Volcas ultra Auenionē ad occaſum. Meſuam uerò putant eſſe montē Peſſulanū.* o ¶*Araurariſ.) Ab alijs uocatur Araris, hodie uerò Sona, miſceturq́; Rhodano haud procul ſupra Lugdunū. Oritur autē ex eodem monte unde Moſella naſcitur, in Lotharingia ſcilicet è monte Cemeno. Cæterū fluminis Obris meminit & Ptolemæus, nominatq́; ipſum Orobiū. De Atace ſuprà diximus ſub litera f. Rubreſum lacū Ptol. nō habet, à Plinio uerò deſcribitur.* p ¶*Ruſcino.) Ponit & Ptolemæus Ruſcinonē: ſed quam ipſe Ruſcinū uocat, atq; Illiberim, Mela hic nominat Eliberrin, & nō procul diſtant ab urbe Toloſana. Vide tertiā Europæ tabulam.*

uenit, egreditur. Inde contrà in occidentē ablatus, aliquādiu Gallias dirimit: pòſt curſu in meridiem abducto, [m] hàc intrat, acceſſuq́ aliorum amniū iam grandis, & ſubinde grandior, inter Volcas & Cauaras emittit. Vltrà ſunt [n] ſtagna Volcarū, Ledum flumen, caſtellū Latara, Meſua collis incinctus mari penè undique, ac niſi quòd anguſto aggere cōtinenti annectitur, inſula. Tum ex Gebennis demiſſus [o] Arauraris iuxta Agathan, ſecundum Bliteras Obris fluit. Atax ex Pyrenæo monte digreſſus, quà ſui fontis aquis uenit exiguus uadusq́ eſt, & ingentis alioquin aluei tenens, niſi ubi Narbonē attingit, nuſquam nauigabilis: ſed cum hybernis intumuit imbribus, uſq́ eò ſolitus inſurgere, ut ſe ipſe nō capiat. Lacus accipit eum Rubreſus nomine, ſpacioſus admodū, ſed quà mare admittit, tenuis aditu. Vltrà eſt Leucata littoris nomen, & Salſuſæ fons, nō dulcibus, ſed ſalſioribus q̃ marinæ ſint aquis defluens. Iuxtà campus minuta arundine gracilíq́ peruiridis, cæterum ſtagno ſubeunte ſuſpenſus: id manifeſtat media pars eius, quæ abſciſſa proximis, uelut inſula natat, pelliq́ ſe atq́ attrahi patitur: quin & ex ijs quæ ad imū perfoſſa ſunt, ſuffuſum mare oſtendit. Vnde Graijs noſtriſq́ etiā autorib. ueri'ne ignorātia, an prudentib. etiā mendacij libidine, uiſum eſt tradere poſteris, in ea regione piſcē è terra penitus erui, qui ubi ex alto hucuſq́ penetrauit, per ea foramina ictu captantiū interfectus extrahitur. Inde eſt ora Sardonū, & parua flumina Thelis & Thicis: ubi accreuere, perſæua: colonia [p] Ruſcino, uicus Eliberri magnæ quondam urbis, & magnarū opum tenue ueſtigiū. Tum inter Pyrenæi promontoria portus Veneris eſt in ſinu ſalſo, & Ceruaria locus, finis Galliæ.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. V. SCHOLIA.

Lemanno Lacu.) El lago de Geneua: ſiue El lago de Loſana. Gebennicis montib.) Le mons Caluernia nūc. Thuſcum pelagus.) Diximus eſſe El mar de la Toſcana. Rheno.) Le Rhin hodie. Nunc Narbonenſis.) Olim uocata prouincia Romanorū. Vienna.) Nomen retinet, in Delphinatu. Auenio.) Nomen retinet. Nemauſus.) Nunc Nimes. Tholoſa.) Nomen retinet. Secundanorū.) Id eſt, ubi erat ſecunda legio. Arauſio.) Aurenge. Sextanorū.) Vbi erant milites ſextæ legionis. Arelatæ.) Nomen retinet Arles. Septumanorū Bliteræ.) Nunc Beſiere. Martius Narbo.) Nunc Narbona. Nicea.) Nunc Niſa. Antipolis.) Nunc Ragni. Forū Iulij.) Nunc Freio. Olbia.) Nunc Eres. Foſſa Mariana.) Aygues mortes. Rhodanus.) Nunc le Royne. Volcas.) Eos qui apud montem Peſulanum agunt. Cauaras.) Auinionenſes. Leucata.) Nomen retinet. Salſuſæ.) Nomen retinent, Nunc Salſes. Ruſcino.) Perpinnan hodie, caput comitatus Roſilionis. Portus Veneris.) Cap de Creus hodie. Ceruaria.) Nunc Cobliure.

SCHOLIA CAPITIS VI.

Hiſpania maxima regio inter Africam & Galliam iacens, oceani freto & Pyrenæis montibus clauditur, nullis terris poſthabenda frugū copia, ſiue ſoli ubertatem, ſiue uinearū prouentus reſpicere, ſiue arborarios uelis: omni materia affluit, quæcunq; aut precio chara eſſe poßit, aut uſu neceſſaria. Argentū, gemmas & aurum habet, ferrarijs nunquam deficit, non cedit uitibus, uincit oleis, non coquunt ibi ſales, ſed effodiunt. Non uiolento ſole torretur ut Africa, nec aßiduis uentis ut Gallia fatigatur: ſalubritas cœli per omnem regionem æqualis, nulla paludum graui nebula inficitur, ſed marina aura perflatur. Lini ſpartiq́; in ea uis ingens, minij nulla terra feracior. Curſus amnium non rapidi ut noceant, ſed lenes, & uineis campiſq́; irrigui, æſtuarijſq́; oceani affatim piſcoſi. In nulla re olim magis commendata quàm equorum pernicitate, quos ibi à uento concipi memoriæ proditum eſt. Tribus diſtincta eſt nominibus, ſcilicet Tarraconenſis, Bætica, & Luſitania. Paucis tamen retroactis

annis

Hiſpania. Cap. VI.

PYrenæus[a] primò[b] hinc in Britannicum procurrit oceanū, tum in terras fronte cōuerſus Hiſpaniā irrumpit, & minore eius parte ad dextram excluſa, trahit perpetua latera continuus, donec per omnem prouinciā longo limite immiſſus, in ea littora quæ occidenti ſunt aduerſa, perueniat. Ipſa Hiſpania, niſi quà Gallias tangit, pelago undiq; incincta eſt: ubi illis adhæret, maximè anguſta, paulatim ſe in noſtrū mare & oceanum extendit, magis magisq; latior ad occidentem abit, ac fit ibi latiſſima. Viris, equis, ferro, plumbo, ære, argento, auroq; tam abundans et adeò fertilis, ut ſicubi ob penuriam aquarū effœta, & ſui diſſimilis eſt, linum tamen aut [c]ſpartum alat. Tribus autē eſt diſtincta nominibus, parsq; eius [d]Tarraconenſis, pars Bætica, pars Luſitania uocatur. Tarraconenſis altero capite Gallias, altero Bæticam Luſitaniamq; contingens, mari latera obijcit noſtro, quà meridiem: quà ſeptentrionē ſpectat oceano. [e]Illas fluuius Anas ſeparat, & ideo Bætica maria utraq; proſpicit, ad occidentem [f]Atlanticū, ad meridiem noſtrum. Luſitania oceano tantummodo obiecta eſt, ſed [g]latere ad ſeptentriones, fronte ad occaſum. Vrbium de mediterraneis in Tarraconenſi clariſſimæ fuerunt [h]Pallantia & Numantia, nunc eſt Cæſarauguſta. In Luſitania, Emerita: in Bætica, Aſtigi, Iſpalis, Corduba. At ſi littora legas, [i]à Ceruaria proxima eſt rupes, quæ in altum Pyrenæum extrudit: dein [k]Thicis flumen ad Rhodam, Clodianū ad Emporia: tum mons Iouis, cuius partem occidenti aduerſam eminentia cautium, quæ inter exigua ſpacia ut gradus ſubinde conſurgunt, [l]Scalas Hannibalis appellant. Inde ad Tarraconem parua ſunt oppida, Blanda, Illuro, Betullo, Barchino, Subur, Tholobi. Parua flumina, Betullo iuxta Iouis mōtem, Rubricatū in Barchinonis littore inter Subur & Tholobin maius. [m]Tarraco urbs eſt in his oris maritimarū opulentiſſima: Tulcis eam modicus amnis ſuper, [n]ingens Iberus deor-

annis Tarraconenſis tractus diuiſus eſt in quinq; Hiſpaniæ regna, ſcilicet Gallitiæ regnum, Nauarræ regnū, Caſtiliæ ſeu Caſtellæ, & idem Legionis regnū, atq; Cataloniæ & Arragoniæ regnū. Bætica hodie eſt Granata, uocata Bætica à Bæti fluuio quo irrigatur. Luſitania uerò hodie nominatur Portugallia. a ¶Pyrenæus.) *Hic mons diuidit Galliam ab Hiſpania, ut uidere poteris ſuprà in Mela capite tertio: et quidam eum ſic dictam putant à crebris fulminum ignibus,* ἀπὸ τοῦ πυρὸς, *id eſt, ab igne. Diodorus libro 6. de hoc monte ſic ſcribit: Syluæ in Pyrenæo frequentes, iniecto à paſtoribus igne priſcis temporibus flagrauerūt. Silius à Pyrene puella Bebrycis filia, in Pyrenæo monte ab Hercule compreſſa, atq; à feris laniata & ibi ſepulta, Pyrenæum ſaltum dici autumat.* b ¶Hinc in Britannicū.) *Vide in Ptolemæo ſecūdam Europæ tabulam: hæc enim oſtendit quomodo Pyrenæus à mari mediterraneo procurrat ad mare Britannicū, ubi terra Hiſpaniæ maximè anguſta eſt, in ora autem occidentali latiſſima.*

c ¶Spartum.) *Aiunt iuncū eſſe, qui ſua ſponte non ſatus in arido creſcit ſolo: & ſecundum Plinium materia hinc decerpitur unde nautici fiunt rudentes.* d ¶Tarraconenſis.) *Sic dicta eſt hæc regio Hiſpaniæ à Tarracone urbe inſigni, quam Scipiones condidiſſe referuntur. Luſitania uerò ſecundum Plinium nomen accepit à Luſu Liberi patris.* e ¶Illas fluuius Anas.) *Anas, inquit, fluuius ſeparat Bæticam à Luſitania & Tarraconenſi.* f ¶Atlanticum.) *Sic mare uocatur occidentale, quod oram alluit Africæ & Hiſpaniæ, etiamſi ab ora Hiſpaniæ magis Gaditanum uocari debuerat.* g ¶Latere ad ſeptentriones.) *Vbi ſcilicet noſtro æuo eſt regnum Gallitiæ, uel ut alij ſcribunt Galletiæ.*

h ¶Pallantia.) *Annumerantur hodie iſtæ urbes Pallantia & Cæſarauguſta Caſtiliæ. Cæſarauguſtam corruptè uocant Sarragoſſam. Porrò in Luſitania hoc tempore Emerita non tenet principatum, ſed Lyſbona, quam & Vlyſbonam uocant. In Bætica uerò ſeu Granata primas tenet Iſpalis, quæ nunc Sibilia uocatur.* i ¶A Ceruaria.) *Locus iſte maritimus eſt apud Pyrenæos iuxta mare mediterraneum, ubi rupes in altum protruditur mare.* k ¶Thicis flumen.) *Hic fluuius erumpit ex Pyrenæo, nominaturq; ab alijs Sambroca, ſicut & Clodianum fluuium Plinius uocat Albam.* l ¶Scalas Hannibalis.) *Turres putant eſſe, ſpeculas Hannibalis cognominatas.* m ¶Tarraco.) *Ab hac clariſſima urbe, quæ ſita eſt in Catalonia, denominata fuit olim potior pars Hiſpaniæ: hodie uerò Barſalona ſeu Barcinona in ea regione principatum tenet.* n ¶Ingens Iberus.) *Ab hoc fluuio Hiſpania Iberia eſt appellata. Hinc & Celtiberi, dictio compoſita ex Celta & Ibero.*

Nam Celtæ populi Galliæ, cum relicta Gallia uenissent ad Iberum fluuium, ibiq; consedissent, dicti fuerũt Celtiberi. Est & alia Iberia in Asia maiori iuxta Caucasum montẽ, cuius habitatores ut quidam sentiũt, cum in Hispaniam uenissent, regioni nomen dederunt. o ¶*In duos sinus.) Prior horum sinuum uocatur Sucronensis, à Sucrone oppido & fluuio sic dictus. Alter uerò secundum Plinium & Melam Illicitanus appellatur, dirimente promõtorio Ferraria unum ab altero.* p ¶*Saguntum.) Fuit illa ciuitas Romanis fidelissima, & ob id Hannibal diruit eam, etiam contra fœdus cum Romanis initum.* q ¶*Alonem.) Hunc fluuium Ptolemæus appellat Alonam.*

r ¶*Illicen.) Hinc dictus est Illicitanus sinus.* s ¶*Terræ in altum eunt.) Hoc est, promontoriũ in altũ mare procurrit, quod Scombrariã nominant, à multitudine scombrorum piscium, qui in illo freto inueniuntur: unde & insula ad Carthaginem nouam spectans, à scombris Scõbria est nominata.*

t ¶*Carthaginem.) Hæc urbs cõdita fuit ab Hasdrubale principe Carthaginis Africæ, qui post primum bellum Carthaginensibus à Romanis illatum, cœpit iterum suæ Punicæ gentis ampliare ditionem. Vocatur autem hæc Carthago noua, ad differentiam Carthaginis ueteris, quæ haud longè sita est à Tarracone & Barcinone, quam suprà Barsalonam à quibusdam uocari diximus.* u ¶*Abdera, Suel, Hexi.) Omnia ista oppida in Bætica seu Granata sunt, in littore scilicet maris.* x ¶*Columnæ Herculis.) De his columnis uide suprà libro primo capite quinto.* y ¶*In eoq; Carteia.) In illo, inquit, sinu est Carteia, à Græcis Tartessos appellata. Est autem in littore maris prope Gades insulã in ipsis freti angustijs, ubi et Mellaria est Pomponij Melæ patria. Extremam uerò oram ingredientis freti tenet Iunonis promontorium, quod Ptolemæus uocat Iunonis templũ. De Ampelusia habes suprà libro primo capite quinto.*

rus deorsum attingit. Inde se in terras pelagus insinuat, & primũ magno impetu admissum, mox [o] in duos sinus promontorio, quod Ferrariam uocãt, finditur. prior Sucronensis dicitur: maior hic, & magno satis ore pelagus accipiẽs, & quo magis penetrat, angustior, Serabim & Duriam & Sucronem nõ magna excipit flumina. Vrbes cõplexus & alias quidem, sed notissimas Valentiam, & [p] Saguntum illam fide & ærumnis inclytã. Sequens Illicitanus [q] Alonem habet, & Lucentiam, & unde ei nomen est [r] Illicen. Hic iam [s] terræ magis in altum eunt, latioremq; quàm fuerat Hispaniam faciũt. Verùm ab ijs quæ dicta sunt ad principia Bæticæ, præter [t] Carthaginẽ quam dux Pœnorũ Hasdrubal cõdidit, nihil referendũ est. In illis oris ignobilia sunt oppida, & quorũ mentio tantum ad ordinem pertinet. Virgi in sinu, quem Virgitanum uocãt. Extrà [u] Abdera, Suel, Hexi, Menoba, Malaca, Salduba, Lacippo, Berbesul. Aperit deinde angustissimũ pelagus, & proxima inter se Europę atq; Africæ littora mõtes efficiũt, ut initio diximus, [x] columnæ Herculis Abyla & Calpe: uterq; quidem, sed Calpe magis & penè totus in mare prominens. Is mirum in modum cõcauus, ab ea parte qua spectat occasum, medium ferè latus aperit, atq; inde ingressus, totus admodum peruius. Propè quantũ patet sinus, & specus ultrà est: [y] in eoq; Carteia (ut quidam putant) aliquando Tartessos, & quã transuecti ex Africa Phœnices habitant: atque unde nos sumus cingente freto Mellaria, & Bello, & Besippo, usq; ad Iunonis promontoriũ oram freti occupat. Illud iam in occidentem & oceanum obliquo iugo excurrens, atque ei quod in Africa Ampelusiã esse dixeramus aduersum, quà nostra maria sunt, finit Europen.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. VI. SCHOLIA.

Pyrenæus hinc.) Hoc est, *ex capite Veneris in Britannicum oceanum excurrit, id est, mare oceanum fontis Rabiæ.* *Tum in terras fronte conuersus Hispaniã irrumpit.)* *Nam duo maxima ramenta ex Pyrenæo irrumpunt: alterum uocatur Idubeda mons, alterũ Orospeda.* *In ea littora, quæ occidenti sunt aduersa.)* *Nam Idubeda usque ad Portugalliam protenditur. Varia sortitur nomina ex gentibus iuxtà habitantibus. In primis uocatur La Sierra Datienca, deinde Sumo Sierra, tum El puerto de la Tablada, postea La palomera dauila, hinc El puerto del Colmenar, & El puerto del Pico, deinde El puerto de Tornauacas. Hinc procurrunt usq; ad mare occidentale in Portugallia, & Frominens mons uocatur El monte de la strella.* *Nisi quà Gallias tangit.)* *Indicat totum tractum Pyrenæi à promontorio Veneris, quod est Cap de Creus usq; ad fontem Rabiam.* *Pelago.)* *A meridie mari nostro, à Septentrione mari Britannico.* *Vbi illis adhæret.)* *Illis, uidelicet Gallijs.*

Maximè angusta.) *Hæc uidebis in plano, & in globo.* *Magis magisq; latior ad occidentem abit.)* *Præcipuè in medio à capite Finis terræ usq; ad Carthaginem nouam.* *Tribus distincta nominibus.)* *Diuiditur Hi-*

spania

ſpania in Hiſpaniam Tarraconenſem, Bæticam & Luſitaniam. Tarraconenſis altero capite Gallias.) *Gallias ex parte Pyrenæorum.* Bæticam.) *Verſus Caridemum promontorium, nunc dictum Cabo de Carbonero.* Luſitaniamq; contingens.) *Prope Guadalupe, uſq; ad Doriam fluuium.* Illas.) *Videlicet Luſitaniam & Bæticam.* Ana.) *Legendum iſto modo, & non Anas. Vulgò dicitur Guadiana, uocabulo Saracenico, nam Gua lingua Arabica ſonat aquam. Fluuius iſte diuidit Bæticam à Luſitania.* Et ideo Bætica maria utraque.) *Id eſt, noſtrum & Oceanum. Noſtrum à freto uſque ad Caridemum promontorium, quod eſt Caput de Gata, Oceanum à freto uſq; ad Anam.* Fronte.) *Videlicet Cabo de ſant Vicente.* Pallantia.) *Nunc Palentia.* Numantia.) *Nunc Soria.* Cæſarauguſta.) *Nomen retinet, in regno Aragonum.* Emerita.) *Nunc Merida la grande.* Aſtigi.) *Nunc Ecija.* Hiſpalis.) *Nunc Seuilla.* Corduba.) *Nomen retinet.* Rhoda.) *Nomen retinet.* Emporia.) *Nunc Ampuries.* Mons Iouis.) *Nunc Moniui.* Scalas Annibalis.) *Nunc Les coſtes de Garraf.* Blanda.) *Nunc Blanes.* Betullo.) *Nunc Beſon.* Barchino.) *Nunc Barcelona.* Subur.) *Siges hodie.* Rubricatũ.) *Nunc Lobregat.* Tarraco.) *Nunc Tarragona.* Iberus.) *Nunc Ebro.* Ferrariam.) *Nunc El Cabo de Martin.* Duriam.) *Turiam legendum eſt, nunc eſt Guadalauiar.* Sucronem.) *Nunc eſt Xucar.* Valentiam.) *Nomen retinet.* Saguntum.) *Nunc Moruedre.* Illicitanus ſinus.) *Nunc dicitur de Alacant.* Lucentiam.) *Nunc Lugent.* Illicen.) *Nunc Alacant.* Carthaginem.) *Nunc Cartagena.* Virgi.) *Nunc Almeria.* Suel.) *Chipiona.* Menoba.) *Nunc Velez Malaga.* Malaca.) *Nomen retinet.* Salduba.) *Nunc Vbeda.* Carteia.) *Nunc Cartaia.* Mellaria & Bello.) *Tariffa, Mellaria nõ extat.* Iunonis promontorium.) *Sancta Maria, aut El puerto de Sancta Maria.*

Mediterranei maris inſulæ. Cap. VII.

Gades inſula, quæ egreſsis fretum obuia eſt, admonet antè reliquas dicere quàm in oceani littora terrarũq; circuitum, ut initio promiſimus, oratio excedat. Paucæ ſunt in Mæotide (inde enim uidetur cõmodiſsimum incipere) neq; omnes tamen incoluntur, nam nec pabula quidem largè ferunt.[a] Hac re habitantibus caro magnorũ piſcium ſole ſiccata, & in puluerem uſq; contuſa, pro farre eſt. Paucæ & in ponto.[b] Leuce Boryſthenis oſtio obiecta, parua admodũ, et quòd ibi Achilles ſitus eſt, Achillea cognomine. Nõ longè accolitur Aria, quæ Marti ſacrata, ut fabulis tradit̃, tulit aues cum ſumma clade aduenientium, pennas quaſi tela iaculatas. Sex ſunt inter Iſtri oſtia, ex his [c] Peuce notiſsima & maxima. Thynnias Mariandynorum finibus proxima: urbem habet, quam quia Bithyni incolunt, Bithynida appellant. Contra Thracium Boſphorum duæ paruæ, paruoq; diſtantes ſpacio, & aliquando creditæ dictæq; cõcurrere, & [d] Cyaneæ uocant̃, & Symplegades. In Propontide tantũ [e] Proconneſos habitatur. Extra Helleſpontũ, earum quæ Aſiaticis regionibus adiacent, clariſsimæ ſunt [f] Tenedos, Sigæis aduerſa litto=

SCHOLIA CAP. VII.

Deſcriptis omnibus mediterranei maris atq; ſinuum eius littoribus, oppidis, fluuijs, & adiacentibus regionibus, præſertim quæ celebrem aliquam habent memoriam, ingreditur nunc Mela mare ipſum, & obuias quaſq; inſulas, magnas & paruas, potiſsimum quæ eo tempore fuerũt habitatæ, aut propter euentum aliquem celebratæ, ſuo more, hoc eſt, pulchro ordine, compendiò & eloquenter deſcribit, initio facto nõ apud Gades, cum hæc extra fretum in oceano ſit, ut prius, ſed in Mæotica palude apud Tanais oſtia. a ¶Hac re habitantib.) *Qui, inquit, inhabitant inſulas ſteriles & quæ nulla proferunt pabula, hi carnes magnorũ piſcium ſiccatas contundunt & pro pane utũtur: unde & græco uocabulo Ichthyophagi appellantur. Horũ quidam uſq; adeò deſtituũtur omni arbore, ut domicilia ſua cogantur ex oſsibus cetorũ & oſtreorũ conchis magna ex parte extruere: nam trabium & fulcrorũ uſum coſtæ præſtant, & portas maxillæ.* b ¶Leuce.) *Hæc inſula & Achillea ab Achillis tumulo nominatur, cuius Mela paulò ſuprà capite 1. lib. 2. quoq; meminit. Porrò Aria græcè uocatur* ἄρεος νῆσος, *id eſt, Martis inſula, cui ſcilicet ſacra fuit: deinde Chalcitis dicta eſt, de qua ſcribit Pli. lib. 10. ca. 29. aſſerens nullã eam eam præteruolare auem.* c ¶Peuce.) *Ab hac inſula unũ Iſtri oſtium, cui obiecta eſt, nomen accepit. Thynnias uerò eſt in finibus Mariandynorũ, quorum regio eſt Bithyniæ contermina, ubi Hercules ſecundum quoſdam Cerberũ canem tricipitem deuicit, quem ferunt uirus euomuiſſe, eamq; regionem infeciſſe. Cæterũ iam memorata inſula à quibuſdam quoq; Bithyſſa nominatur.* d ¶Cyaneæ.) *Duo ſunt ſcopuli in Boſphoro Thracio ſiti, alio nomine Symplegades dicti, quòd inter ſe aliquando cõcurriſſe fabulis tradantur. Diſtare ferũtur ab Europa mille quingentis paſsibus. Vide Pliniũ lib. 4. cap. 13.* e ¶Proconneſos.) *Hæc inter multas Propontidis inſulas ſola habitatur.* f ¶Tenedos.) *Habet locum hæc inſula in mari Aegæo inter Mitylenen & Hel=*

sa littoribus,[g] & quo dicent̃ ordine, ad promontoriũ Tauri montis expositæ: quas quidam dici putauere μακάρων, siue quòd fortunati admodum cœli soliq; sunt, siue quòd eas suo suorũq; regno Macar occupauerat. [h] In Troade Lesbos, & in ea quinq; olim oppida, Antissa, Pyrrha, Eressos, Ciraua, Mitylene. In Ionia [i] Chios & Samos: in Caria Cos: [k] in Lycia Rhodos: in illis singulę sunt ijsdem nominib. urbes. In Rhodo tres quondam erant, Lindos, Camiros, Ialysos. Quæ cõtra Tauri promontoriũ importunæ nauigantibus obiacent, [l] Chelidoniæ nominant̃. [m] In sinu quem maximũ Asia recipit, propè media Cyprus, ad ortũ occasumq; se immittens, recto iugo inter Ciliciam Syriasq; porrigitur ingens, ut quæ aliquando nouem regna ceperit, & nunc aliquot urbes ferat, quarum clarissimæ [n] Salamis & Paphos, & (quò primũ ex mari Venerem egressam accolæ affirmant) Palæpaphos. [o] Arados etiam in Phœnice est parua, & quantum patet tota oppidum: frequens tamen, quia etiam subter aliena tecta sedem ponere licet. Parua & [p] Canopos, Nili ostio, quod Cano-

lespontũ prope Sigæum, & prius appellata fuit Leucophrys: sed cũ in eam nauigasset ex Troade Tenes Cyeni filius cum nouis colonis, condita urbe, ex se Tenedon uocauit. Situm eius exhibet tibi tabula Græciæ quam adiecimus Solino cap. 15. g ¶*Et quo dicentur ordine.)* Reliquæ, *inquit, insulæ clarissimæ, de quibus ordine dicetur, expositæ ad promontoriũ* Tauri, *hoc est,* Asiæ *minoris adiacentes littoribus (ad hæc enim mittit* Taurus *ramos, potissimũ in* Lycia) *sunt* Lesbos, Chios, *Samos &c. quæ à quibusdam uocantur* μακάρων, *id est, beatorum, à rerũ copia, uel quòd Macar & eius successores eis præfuerint.* h ¶*In* Troade Lesbos.) Hoc *est, iuxta* Troaden, *haud procul à* Tenedo *est insula clarissima* Lesbos, *cuius ambitus stadiorũ centũ supra mille à* Borea *in* Austrũ *signatur.* Ferax *est ager eius, abundatq; materia idonea ad conficiendas naues. Vrbes in ea fuere memoratu dignæ,* Mitylenæ, *quo nomine & insula ipsa plerunq; appellatur,* Pyrrha, *Eressus,* Methymna *&c.* i ¶*Chios.)* Hæc *insula adiacet* Ioniæ *littoribus, inter* Lesbum *scilicet & Samum.* Est *autem Samus meridionalior* Chio, *ferè è regione* Ephesinæ *urbis. Est proinde & alia Samus iuxta oram* Thraciæ *sita, quæ & plerunq; Samothracia nominatur, de qua hic Mela non scribit.* Porrò Cos, *quam* Ptolemæus *uocat* Coam, *& alij* Coon *&* Coum, *nõ procul distat ab* Halicarnasso, Cariæ *scilicet adiacens oræ, cuius ambitus describitur esse quingentorũ & quinquaginta stadiorũ. Est tota fertilis & optimo abundans uino. Hinc nati fuerunt* Hippocrates *medicus, &* Apelles *pictor insignis. Est & alia insula iuxta* Eubœam, *quam quidam* Ceam, *alij* Ciam, *& rursum alij* Ceum *uocant, cuius* Solinus *meminit cap. 12.* k ¶*In* Lycia Rhodos.) De *hac insula &* Colosso *eius multa scripsimus in* Solino *cap. 21.* l ¶ Chelidoniæ.) *Meminit &* Ptolemæus *harum insularum, ponitq; eas inter* Rhodum *&* Cyprum *iuxta confinium* Pamphyliæ *&* Lyciæ. m ¶ *In sinu.)* Hic *est sinus* Issicus *maris mediterranei, alluens oram* Syriæ *&* Ciliciæ, *cuius* Mela *suprà mentionem facit libro primo capite 13. In huius sinus medio enatat* Cyprus *insula miræ fertilitatis, nobilis smaragdo, crystallo, adamante & alumine, quam* Plinius *scribit aliquando continenti fuisse annexam. Metropolis eius est* Nicosia, *regum* Cypri *sedes. Est & alia nõ minoris famæ urbs, quam* Famaguscham *uocant, ubi hodie plures quàm ter mille milites excubias contra* Turcam *continuò agere dicuntur. Anno Christi 1473.* Veneti *hanc insulam hoc pacto in suam redegere potestatem. Cum destitueretur* Cyprus *legitima & regia uirilis seminis prole, & solum superesset* Iacobus *regis* Cypri *illegitimus filius, is pro firmitate regni seruandi duxit uxorem filiam cuiusdam ciuis* Veneti, *quam senatus in filiam adoptauerat, præsertim cum* Ludouicus *dominus* Sabaudiæ *uxorem haberet, quæ legitima proles fuit ultimi regis* Cypri, *& propterea pro regno illo contendebat, sed frustra, quia* Veneti *auxilio* Soldani *illum à regni limitibus arcebant. Cumq; memorati* Iacobi *uxor imprægnata esset, ipse autem ante editum partum moreretur, cõmendauit uxorem & filium posthumum senatui* Veneto. *Sed filio posthumo paulò pòst morte quoq; extincto, regnũ peruenit in manus* Venetorũ, *quod & usq; in hunc diem possident.* n ¶ *Salamis.)* Hæc *urbs celebratur à gentilibus scriptoribus propter templum* Iouis, *qui in ea urbe olim colebatur, & ab ea Salaminius* Iupiter *dictus fuit: sicut &* Palæpaphos *ob* Veneris *fanum magni olim extitit nominis. Hinc & Cyprigenia* Venus *est uocata, quòd illic è mari egressa putetur, nata ex spuma testiculorum* Cœli, *quos falce illi deo* Saturnus *resecuit: qua fabula poëtæ* Cypri *uoluerunt exprimere fertilitatem, & fœminarum in ea luxum.* o ¶ Arados.) *De hac insula* Plinius *lib. 5. cap. 31. sic scribit: Ante* Ioppe *est* Paria, *tota oppidum, in qua obiectam belluæ* Andromedam *ferunt, & iam dicta* Arados. *Hanc* Ptolemæus *Aractũ appellat, & fieri potest quòd* Arados, *cuius hic meminit* Mela, *paulò septentrionalior sit: dicit eam paruam esse & totam ædificijs occupatam, & quibusuis appellentibus licitum sedem & mansionem locare sub aliena tecta.* p ¶*Canopos.)* Celebris *est hæc insula ob sepulturam* Canopi *rectoris nauis,*

Canopicum uocant, obuia est. Menelai gubernator Canobus ibi fortè moriens nomen insulæ, illa ostio dedit. [q] Pharos Alexandriæ nunc ponte coniungitur, olim, ut Homerico carmine proditum est, ab eisdem oris cursu diei totius abducta: & si ita res fuit, uideri potest coniectantibus in tantũ mutatæ causas Nilum prębuisse, dum limum subinde, & præcipuè cum exundaret, littori annectens, auget terras, spatiumq́ augescentiũ in uicina uada promouet. In Africa contra maiorem Syrtim [r] Cuteletos: contra minoris promontoria Meninx & Cercinna: contra Carthaginis sinum Tarichiæ & Aegates, Romana clade memorabiles. Plures Europę littorib. sunt appositæ. In Aegæo mari prope Thraciam [s] Thasos, Imbros, [t] Samothrace, [u] Scandille, Polyægos, Scyathos, Halonesos, & quam aliquando, omnibus qui mares erant cæsis, tantũ fœminæ tenuisse dicunt, Atho monti Lemnos aduersa. [x] Pagaseus sinus Scyathon prospicit, Cicynetõ amplectit. [y] Euboea ad meridiem promontoriũ Geræston & Caphareum, ad septentrionẽ Cœneum extrudit, & nusquam lata: duûm millium spatiũ habet ubi arctissima est: cæterũ longa, totiq́ Bœotiæ apposita angusto freto distat à littore. Euripon uocant rapidũ mare, & alterno cursu septies die ac septies nocte fluctibus inuicem uersis, adeò immodicè fluens, ut uentos etiam ac plenis uelis nauigia frustretur. Aliquot in ea sunt oppida, Hestiæa, Eretria, Pyrrha, Nesos, Oechalia: uerùm opulentissimæ [z] Carystos & Chalcis. In Attide [a] Helene est nota stupro Helenæ, & Salamis excidio classis Persicę notior. Circa Peloponneson etiam nunc in Aegæo [b] Phitiusa, & Aegina Epidaurico littori proxima, [c] Trœzenio Calauria inter ignobiles, aliàs leto

nauis, qui tempestate maris iactatus, cum Græciã peteret & Menelai classem gubernaret, ibi mortuus & sepultus, nomen insulæ & Nili ostio reliquit. Meminit & Solinus cap. 44. huius sepulturæ & ostij.

q ¶ Pharos.) *Insula ista est in mari contra Aegyptum, distabatq; olim à continenti diei unius nauigatione, sed nunc dicitur ponte Alexandriæ iuncta. In ea fuit turris ingẽs in petra posita, nocturnis ignibus cursum nauiũ regens, quemadmodum Solinus scribit cap. 45. in fine. Nomen insulæ datum est à nauclero Menelai ibi sepulto. Sed quomodo potuit insula lõgissimè à continenti sita, continenti cõiungi? Respondet Mela, Nilũ præbuisse causas mutatæ in tantum insulæ, dum terra Aegypti ex aggesto limo limitẽ suum ampliauit, et porrectior in mare euasit, ut ferè ora eius memoratã attigerit insulam.* r ¶ Cuteletos.) *Præter Melam nullus autor huius meminit insulæ aut nominis eius. Menigis mentionẽ facit Strabo & Plinius, ut in Solino indicauimus cap. 40. sub litera u. De Tarichia & Aegathe Valerius Maximus scribit.*

s ¶ Thasos.) *Digressus Mela ab Hellesponti faucibus, littora Asiatica atq; Africa pernauigatus, tandẽ redit ad easdem fauces, & littora Europæ lustrans, quascunq; occurrentes diligenter cõsignat insulas. Inter illas uerò primam signat Thasum, quæ reliquas uitibus atq; nucibus antecedit.*

t ¶ Samothrace.) *Hæc insula Iunoni sacra fuit, quòd in ea nata, educata & Ioui nupta fuerit. Vide in Solino cap. 21.*

u ¶ Scandille.) *Plinius istam insulam uocat Scadiram. De Lemno, quam mulieres aliquando cæsis uiris tenuerunt, plura scripsimus in Solino ca. 21. sub litera d.*

x ¶ Pagaseus.) *Hic sinus alluit Thessaliam, sic dictus à Pagasa oppido, quod postea Demetrias dictum fuit. Est in eodem sinu Cicynetos insula.* y ¶ Euboea.) *Hæc insula olim continenti, nempe Bœotiæ iuncta dicitur, deinde modico auulsa est euripo, ut pons transitum præbeat Bœotis in Euboeam. De hac insula & promontorijs eius inuenies multa & proprium caput in Solino, capite scilicet 19.* z ¶ Carystos.) *Prædicatur hæc insula ob uarium marmor quod in ea inuenitur. Scribit quoque Strabo, iuxta eam nasci lapidem quem pectunt, nent & texunt, unde mantilia conficiantur egregiè contexta: ea ubi sordescunt, in flammam proiecta non secus emundantur, quàm si maculas elueris.* a ¶ Helene.) *Hæc insula sic dicta est, quòd Paris in ea raptæ Helenæ primùm stuprum intulerit. Salamis uerò quæ & Salamina, in eodem mari & iuxta oram Atticæ sita & inter Cyclades computata, celebris est apud autores, præsertim apud Iustinum libro secundo qui scribit de clade ibi facta.* b ¶ Phitiusa.) *Hæc secundum Plinium in Argolica est ora. Aegina uerò Pyræo Atheniensium portui propinqua est, distans scilicet ab eo duodecim mill. pass. Mela uerò hic scribit eam Epidaurico littori proximã. Est autẽ Epidaurus in Peloponneso, in ora scilicet Saronici sinus, clara Aesculapij templo.* c ¶ Trœzenio.) *Subaudiendum, proxima est Calauria. Est autẽ Trœzeniũ & Trœzene oppidũ Peloponnesi in sinu Argolico situm, cõtra quod in mari ponitur Calauria, ubi Demosthenes orator ab Antipatro Alexandri successore in exi*

leto Demosthenis nobilis.[d] In Myrtoo Cythera, contra Maleam emissa: &[e] Theganusa, contra Acritam. [f] In Ionio Prote, Hyria, Cephalenia, Neritos, Same, Zacynthos, Dulichium, & inter non ignobiles Vlyssis nomine Ithaca maximè illustris. In Epiro [g] Echinades, & Strophades, olim Plotæ. Cōtra Ambraciū sinū Leucadia, & uicina Adriatico mari [h] Corcyra: hæ Thracū Graiorūq; terris obiacent. [i] At interius Melos, Olearos, Aegina, Cathon, Ios, Thera, Gyaros, Hippuris, Donyssa, Cianos, Chalcis, Icaria, Pinaria, Nisyros, Lebynthos, Calydnę, Asinæ: hæ quia dispersæ sunt, Sporades. Ab eis Sicynus, Hypanos, Cythnos, Siphnos, [k] Seriphos, [l] Rhene, Paros, [m] Scyros, [n] Tenos, [o] Myconos, Naxos, [p] Delos, [q] Andros, quia in orbem iacent, Cyclades dictę sunt. Super eas iam in medio mari ingens, & centum quondam urbibus habitata [r] Crete, ad orientem promontorium Samoniū, ad occidentem κριῦ μέτωπον immittit: nisi maior esset, Cypro similis, multis famigerata fabulis, [s] aduentu Europæ, Pasiphaës & Ariadnæ amoribus, Minotauri feritate fatoq;

lium trusus, hausto ueneno interijt.

d ¶In Myrtoo.) *De Myrtoo mari scripsimus in Solino cap.12. sub litera f. Habes ibidem de Malea sub litera b. A Malea aūt promontorio distat Cythera insula quinq; mill. pass. in quam primū Venus delata putatur, unde Venus Citherea dicta est.*

e ¶Theganusa.) *Locū habet hæc insula haud procul à Messeniorū cornu quod Acritam uocāt, cuius suprà cap. 4. in hoc libro fit mentio.* f ¶In Ionio.) *Ad occasum scilicet Peloponnesi. De his uide Pliniū cap.12. libri 4. Meminit & Ptol. quarundā tabula decima Europæ, præsertim Zacynthi, Strophadum, Ithacæ, Cephaleniæ &c. Hyria & Zacynthus autore Plinio una sunt insula. Autore uerò Homero, Neritos mons est in Ithaca, quæ patria fuit Vlyßis, etiamsi magis Dulychius cognominetur, eò quòd ea insula ipsi paruerit.* g ¶Echinades.) *Ptolemæus ponit has tres insulas, Cephaleniam, Ithacam & Echinaden simul in sinu Ambracio. De Leucadia peninsula suprà quoq; dictum est cap.3.* h ¶Corcyra.) *Hanc insulam hodie uocant Corfunum, & est sub dominio Venetorum. Hinc rectà nauigatur ad Cephaleniam, quam nostro æuo uocant Saffloniam.* i ¶ At interius Melos.) *Recedendo, inquit, à littoribus quibus adiacent insulæ, in altum mare, quod est inter Græciam & littus Asiaticum, occurrunt plures insulæ, quæ Sporades ob earum dispersionem uocantur: & Cyclades, quòd circa Delon in orbem sitæ sint. De Melo habes in Solino cap.21. Sita est æquali interuallo inter Cretam Peloponnesumq;. De Aegina antè dictum est. Ios clara est, quòd in ea sepultus fuerit Homerus iubente oraculo. Ab ea distat Thera 25. millibus passuum, in qua est Eleusis ciuitas. Nisyros uerò non longè abest à Co, crescuntq; in ea optima uina. De his & omnibus Cycladibus insulis nonnihil scripsimus in Solino cap.17. & cap.20. Item capite 21. habes de Melo, Mycono, Siphno, & alijs quibusdam insulis. Quomodo uerò multarum nomina hodie sint mutata, habes capite 20. in fine. Notandum præterea quòd omnes istæ insulæ olim cultoribus fuerunt uacuæ, donec Minoë Iouis & Europæ filius multis ex Creta ductis colonis, eas frequentiores reddidit: de qua re uide Diodorum Siculum lib.6. in fine. Et nos quoq; in Solino cap.20. huius rei meminimus.* k ¶ Seriphos.) *Hinc dicuntur Seriphiæ ranæ, quæ in ea insula non coaxant: à quibus adagium ortum est; Rana Seriphia: diciturq; in eos qui muti & taciturni sunt.* l ¶ Rhene.) *Scribit Thucydides lib. 4. hanc insulam olim fuisse desertam, & Delios in eam intulisse defunctos suos. De Paro & Pario lapide diximus in Solino capite uigesimo.* m ¶Scyros.) *Hæc insula est contra Magnesiam in mari Aegæo, una ex Cycladibus, Lycomedis regis patria, & ubi Achilles puellari habitu educatus est. Patet, teste Plinio, longitudine 25. millia passuum.* n ¶Tenos.) *Hanc Aristoteles propter aquarum abundantiam uocat Hydrusam, alij Ophiusam, quasi serpentariam, ob multitudinem serpentium in ea existentium.* o ¶ Myconos.) *Dicitur & Mycone, quæ insula, ut Seruius scribit, diu terræmotu laborauit. Naxos uerò insula etiam una ex Cycladibus, antè Strongyle dicta fuit, & postea Dia. Verùm cum Cares ex Lamia profecti duce Naxo eam occupassent, Naxon eam appellarunt. Insignis est ob uinearum fertilitatem.* p ¶Delos.) *Hæc insula Pyrpile dicta est, ab igne ibi primùm reperto: à quibusdam Cynthia, ab alijs Asteria, ab alijs Cynetum. Sed in primis Ortygia, quoniam in ea primùm coturnices repertæ sunt, quas Græci ortygas uocant: de qua re uide Solinum capite decimooctauo.* q ¶Andros.) *Est Andros insula uicina Samo, cuius suprà à principio huius capitis meminimus sub litera l.* r ¶ Crete.) *De hac insula habes proprium caput in Solino, nempe caput decimūsextum. Cæterum promontoriū Samonium, est quod opponitur Rhodo, & κριῦ μέτωπον respicit Cyrenas.* s ¶Aduentu Europæ.) *Fabulam de Europa tauro aduecta, conscribit Ouidius libro primo Metamorph. Item Pasiphaë dicitur fuisse filia Solis, & uxor Minois regis Cretæ, quam in fabulis ferunt ex tauro genuisse Minotaurū, qui partim hominis effigiem habebat, partim tauri. Ariadnæ uerò amores describit Catullus.*

t ¶Dædali

toq; [t] Dædali operibus & fuga, tum [u] statione atq; morte: maximè tamen eo, quòd ibi sepulti Iouis penè clarum uestigium sepulchrum est, cui nomen eius insculptum esse accolæ ostendunt. Vrbiũ notissimę, Gnosos, Gortyna, Lyctos, Lycastos, Holopyxos, Phæstos, Cydon, Manethusa, Dictynna. Inter colles, quòd ibi nutritũ Iouem accepimus, [x] fama Idæi montis excellit. Iuxtà est [y] Asticla, Naumachos, Zephyre, Crise, Gaudos, & quas Musagoros numero tres, uno tamen uocabulo appellant, atq; unde Carpathio mari cognomen est [z] Carpathos. [a] In Adria Absoros, Celaduse, Absyrtis, Issa, Trucones, Hydria, [b] Electrides, nigra Corcyra, Tragurium, [c] Diomedia, Aestria, Asine, atque ut Alexandriæ, ita Brundusio adiacens [d] Pharos. [e] Sicilia (ut ferunt) aliquando continens, & agro Brutio annexa, post freto maris Siculi abscissa est. [f] Id angustũ & anceps alterno cursu modò in Thuscũ, modò in Ioniũ pelagus perfluit, atrox, sæuũ, & Scyllæ [g] Charybdisq; sæuis nominibus inclytum. Scylla saxum est, Charybdis mare, utrũq; noxium appulsis. Ipsa ingens, & tribus promontorijs in diuersa procurrens, græcæ literæ imaginẽ [h] quæ delta dicitur, efficit. Pachynum uocatur quod Græciam spectat: Lilybæum, quod in Africã: [i] Pelorum, quod in Italiam uergens Scyllæ aduersum est. causa nominis Pelorus gubernator ab Hannibale ibidem conditus, quẽ idem uir profugus ex Africa, ac per ea loca Syriam petens, quia procul intuenti uidebantur continua esse littora,

t ¶ Dædali operibus.) Dædalus iste faber egregius Atheniensis, Icari pater, fuit accusatus quòd Perdiccam sororis filiũ interemisset, unde iudicij metu in Cretam fugit, & ibi Labyrinthum fabricauit, ubi Minotaurus includeretur: de quo Ouidius libro secundo de Arte amandi. u ¶ Statione.) Creta celebratur à poëtis, quòd Iupiter Saturni & Rheæ filius, in ea nutritus & aliquandiu commoratus, mortuus & sepultus fuerit. Fuit autem sepultus in Gnoso primaria Cretæ urbe. Hunc ferunt apium melle pastum, quod hominẽ illum eloquentia præditum fuisse significat, unde dei nomen etiam inter iniqua facta cõsecutus est.

x ¶ Idæi montis.) Est mons Idæus, teste Strabone, Cretensium celsißimus, quaqueuersum circuitum habens stadiorũ sexcentorum, cinctus instar coronæ præstantißimis oppidis. Præter cæteros hic mons, ut scribit Solinus capite decimosexto, ante solis ortum solem uidet. Ab hoc monte Ida quidam gentilium ignari Hebraicarum rerum putant Iudæos dictos tanquam Idæos, sed craßior est error quàm ut hic refellatur. y ¶ Asticla.) Nemo præter Pomponium meminit huius insulæ, unde quidam putant eam esse quam alij uocant Astypalcam, de qua Ouidius lib. 2. de Arte: Cunctáq; piscosis Astypalea undis.

z ¶ Carpathos.) Hæc insula ponitur contra Aegyptum, media scilicet inter Rhodum & Cretam, ducentorũ stadiorum circuitũ habens, quatuor insignis urbibus, à qua uicinum mare ad Aegyptum uergens Carpathiũ dictum est. a ¶ In Adria.) In Adriatico mari plures inueniuntur insulæ, autoribus tum Mela, tum Plinio, Strabone & Ptolemæo. Numerat eas Mela incipiens ab Absoro quæ uicinior est Venetis, Illyrico adhærens littori, in qua secundum Ptolemæum duæ sunt ciuitates: deinde ponit Curictam, Scardonam, Issam &c. Moderna nomina omnia ferè ab antiquis discrepant. b ¶ Electrides.) Hanc sic aiunt uocatam ab electro, id est, succino, quod Græci putauerunt, sed falsò, in ea inueniri: de qua re plura scripsimus in Solino cap. 33. c ¶ Diomedia.) Ptolemæus describit quinq; Diomedæas insulas haud longè ab Apuliæ littoribus sitas: nomen accepisse referuntur à Diomedis sepulchro. d ¶ Pharos.) Hæc alia est insula ab ea Pharo quæ Aegypto ponte est coniuncta, de qua suprà post principium huius capitis diximus. e ¶ Sicilia.) Huius insulæ descriptionem & picturam exhibuimus tibi suprà capite quarto huius libri. Habes & proprium caput, nempe undecimum, de Sicilia & monte Aetna in Solino. Item liber quartus Iustini nihil ferè aliud tractat quàm Siciliæ descriptionem. f ¶ Id angustum.) Scribunt autores fretum illud intermediũ mille duntaxat & quingentis paßibus patêre in latum, & tamen undarum inter se concurrentiũ tanta est pugna, ut alias ueluti terga dantes uorticibus mergi ac in imũ desidere, alias quasi uictrices in sublime ferri uideas: nunc hic fremitũ feruentis æstus, nunc illic gemitũ in uoragine desidentis exaudias. Hinc fabulæ Scyllam & Charybdim peperere, hinc latratus auditos, hinc monstri credita simulacra, dum nauigantes magnis uorticibus pelagi desidentis exterriti, latrare putãt undas quas sorbentis æstus uorago collidit. Hæc Iustinus. g ¶ Charybdis.) Est Charybdis mare uorticosum & inquietũ ob rupium præcipites anfractus, per quod nõ sine magno periculo patet transitus. h ¶ Quæ Delta dicitur.) Hinc Trinacriæ nomen ab antiquis accepit. i ¶ Pelorũ.) Hannibal fugiens ex Africa, cum ad has angustias sæuientis pelagi deuenisset, & proditũ se putasset, Pelorũ gubernatorẽ nauis occîdit & tumulauit, à quo huic promõtorio re

littora, & nō peruium pelagus, proditum se arbitratus, occiderat. Ab eo ad Pachynū ora quæ extenditur Ionium mare attingens, hæc fert illustria: [k] Messanam, Taurominium, Catinam, Megarida, Syracusas, & in ijs mirabilem Arethusam. Fons est in quo uisuntur iacta in Alpheum amnem, ut diximus, Peloponnesiaco littori infusum: unde ille creditur non se consociare pelago, sed subter maria terrasq́ depressus huc agere alueū, atq hic se rursus extollere. Inter Pachynū & Lilybæum [l] Acragas est, Heraclea, & Thermæ. Inter Lilybæum & Pelorida, Panormus & Hymera. Interius uerò [m] Leontini, Centuripinum, Hybla, aliæq́ complures. Famam habet ob Cereris templum Enna præcipua. [n] Montium Eryx maximè memoratū ob delubrum Veneris ab Aenea conditum: & Aetna, quæ Cyclopas olim tulit, nunc assiduis ignibus flagrat. De amnibus [o] Hymera referendus, quia in media admodum ortus, in diuersa decurrit, scindensq́ eam utrinq, alio ore in Libycum, alio in Thuscū mare deuenit. Circa Siciliam in Siculo freto est [p] Aeæe, quā Calypso habitasse dicitur. Africam uersus Gaulos, [q] Melita, Cosura: propius Italiam Galata, & illæ septem, quas [r] Aeoli appellāt, Osteodes, Lipara, Didyme, Phœnicusa, Ericusa, Hiera, & Strongyle, ut Aetna perpetuo flagrāt igne. At [s] Pithecusa, Leucothea, Venaria, Sinonia, Capreæ, Prochyta, Pontiæ, Pandataria, Phytonia, Palmaria, Italico lateri citra Tyberina ostia obiacent. Vltrà aliquot sunt paruæ, Dianiū, Iginiū, Carbania, Vrgo, Ilua, Capraria. Duæ grandes fretoq́ diuisæ Hetrusco, quarū [t] Corsica littori propior inter latera tenuis & longa, præterquā ubi

lictum est nomen: non enim credidit diuisas inter se Italiā Siciliamq́; tam paruo spacio, antequam uenisset & uidisset transitum patêre per fretum illud. k ¶Messana.) *Meminit et Solinus memorato capite Messanæ, Catinæ, Syracusæ &c. Habes quoq; ibidem à principio in scholijs de fonte Arethusa. De amne Alpheo scripsimus suprà cap. 3. huius libri parū ante finem. Est autē Arethusa fons aquæ dulcis incredibili magnitudine, plenus piscium, qui fluctu aquæ totus operiretur, nisi munitione ac mole lapidum à mari disiuncta esset.* l ¶Acragas.) *Hoc oppidum maritimū alij Agrigentum uocant, hinc Agrigentini & Acragantini. Heraclea medium tenet locum inter Pachynum & Lilybæū. A Lilybæo uerò procedendo ad Pelorum, occurrit Panormus ciuitas, inde Hymera fluuius.* m ¶Leontini.) *Populi sic dicti à Leontio oppido, quod non multum distat à Catana ciuitate. Centuripini uerò appellati sunt à Centuripe oppido, quod in pede iacet montis Aetnæ. Porrò Enna ciuitas, à qua Ennæa Ceres magistra frumentariæ sationis dicta est, meditullium ferè occupat Siciliæ, seu ut Cicero scribit, umbilicum tenet insulæ.*

n ¶Montiū Eryx.) *Eminet Sicilia montibus Aetna & Eryce: Vulcano Aetna sacer est, & Eryx Veneri. In Eryce præcipuo montium extructum est Veneris templum, unde & Erycina Venus dicta est. De monte Aetna ardente uide Solinum capite undecimo. Habes quoq; ibi de Cyclopibus tam in Solino quàm in scholijs sub litera d.*

o ¶Hymera.) *Hic fluuius propter uarias ambages, nunc in ortum, nunc in meridiem, septentrionem & occasum flecti dicitur. Ptolemæus scribit eum fluere in septentrionem & occasum, Solinus in meridiem & aquilonem, Mela in meridiem & occasum. Hæc autem diuersitas nedum accidit ob uarios flexus, uerū & ob multiplices riuorum scissuras.* p ¶Aeæe.) *Putant multi hanc eandem esse insulam quæ & Ogygia, & à Calypsone habitatore eius Calypsus, & insula Circes. Hic enim cum ab inferis regressus Vlysses appulisset, assecuta est eum Circe cum uino & pane.* q ¶Melita.) *Hæc est ferè media inter Siciliam & Africam, uocaturq́; hodie Malta, quam Iohannitæ Rhodo pulsi hodie inhabitant.* r ¶Aeoli.) *Hæ sunt Vulcaniæ insulæ, dictæ Aeoliæ ab Aeolo, qui Iliacis temporibus ibi regnauit. Nomina septem insularum sunt, Lipara, Hiera, Strongyle, Didyme, Ericusa, Phœnicusa, & Euonymos. Hanc tamen ultimam uocat Mela Ostroden. Hiera est Vulcania insula, saxosa tota, deserta & ignita. Lipara uerò habet fertilißimam terram, habet aluminis effoßionem, calidas aquas & euaporantes ignes.* s ¶Pithecusa.) *Hæc insula in mari Thusco contra Campaniam est sita, dicta alio nomine Aenaria à statione nauium Aeneæ, hodie uerò Ischiam uocant. Græci olim appellarunt eam Pithecusam, à simiarum copia, quas Pithecos uocant.* t ¶Corsica.) *Situm Corsicæ insulæ inuenies in descriptione Italiæ capite octauo Solini, et in descriptione Europæ capite tertio huius Melæ. Secundum Strabonem Corsica distat à Sardinia stadijs sexaginta, & uocatur à Græcis Cyrnos, appellatione sumpta à Cyrno Herculis filio, ut placet Fabio Pictori. Corsica uerò nomen habere dicitur à Corsa muliere, cuius taurus cum ex cōtinenti in insulam tranasset, nomen quod habet retulit. Terra eius est aspera, & multis in*

locis

ubi[u] Aleria & Marianæ coloniæ sunt, à barbaris colitur.[x] Sardinia Africum pelagus attingens, nisi quòd in occidentē quàm in orientem angustius spectat, par & quadrata undique, & nusquam non aliquanto spaciosior quàm ubi latissima est Corsica: cæterum fertilis, & soli quàm cœli melioris, atq; ut fœcunda, ita penè[y] pestilens. In ea antiquissimi populorū sunt Ilienses: urbium antiquissimæ Calaris & Sulchi. At in Gallia, quas referre conueniat, solæ sunt[z] Stœchades ab ora Ligurum ad Massiliam usq; dispersæ.[a] Baleares in Hispania contra Tarraconensia littora sitæ, non longè inter se distant, & ex spacio suo cognominibus acceptis maiores minoresq; perhibentur. Castella sunt in minoribus Iamno & Mago, in maioribus Palma & Polentia coloniæ.[b] Ebusos è regione promontorij quod in Sucronensi sinu Ferrariā uocāt, eodem nomine urbem habet, frumentis tantū non fœcunda, ad alia largior: & omnium animalium quæ nocent adeò expers, ut nec ea quidem quę de agrestibus mitia fiunt, aut generet, aut si inuecta sunt, sustineat. Contrà est Colubraria, cuius meminisse succurrit, quòd cū scateat multo ac malefico genere serpentum, & sit ideo inhabitabilis, tamē ingressis eam intra id spacium quod Ebusitana humo circumsignauerunt, sine pernicie tuta est, ijsdem illis serpentibus qui solent obuios appetere, aspectū eius pulueris, aliud'ue, quod uerius, procul & cum pauore fugientibus.

locis inaccessibilis. Celebris est propter optimū uinum quod in ea crescit. Est quoq; ferax resinæ, ceræ & mellis. u ¶Aleria.) *Tenent Aleria ciuitas & Mariana colonia oram Corsicæ orientalem, & ibi in latitudine non est tam tenuis ut alibi.*

x ¶Sardinia.) *A Sardo Herculis filio sic dicta. Vide caput 10. Solini. Hæc par & undiq; quadrata esse perhibetur, absq; promōtorijs longis in mare excurrentibus: sed nō est quadrata æquilatera, cum longitudo eius sit 200. millium passuum, latitudo autē 98. millium passuum. Non gignitur in ea lupus, neq; serpens ibi inuenitur. Habet ciuitates multas, sed omniū præclarissima Calaris est, ubi coraliorū piscatio est.* y ¶Pestilens.) *Fœcunda quidem est, sed ob cœli noxios influxus morbosa, et ob Boreæ afflatus turbulenta. Producit herbam pestiferā quam Sardoniam uocant, & uenenatam soliuagam, de quibus uide Solinū memorato loco.* z ¶Stœchades.) *Tres sunt insulæ in Rhodani ostio sitæ, uicinæ Massiliensibus, nominatæ sic propter ordinē quo sitæ sunt, Græci enim stichum dicunt ordinem. Plinius eas sic uocat, Prote, Mese, Hype, id est, prima, media & infima.*

a ¶Baleares.) *Hæ quare sic sint uocatæ, habes in Solino cap. 36. sub litera k. Has Græci Gymnesias appellarūt, quidam Maioricam & Minoricam à dispari quantitate. Maior abest ab Hispania diei unius nauigatione, minor ad orientē spectat, nutriens plurima utriusque generis armenta, præcipuè mulos. Vtraque insula fertilis est, referta hominibus. Oleo incolæ carent, habitantq; in saxis concauis & iuxta præcipites petras. Mulieres supra modum diligūt uiros, ut etiam mulierem à prædonibus captam, tribus aut quatuor redimant uiris: unde cum olim militassent cum Carthaginensibus, ex stipendio impenso mulieres ac uinum emptum secum tulere. De Iamnone & Magone, Polentia & Palma, habes apud Plinium cap. 5. lib. tertij.*

b ¶Ebusos.) *Ptolemæus hanc insulam uocat Ebyssum, iuxta quam est alia Ophiusa nomine, haud multum distans à Carthagine noua. Hanc posteriorem alij uocant Colubrariam, quòd serpentes pariat: sicut è diuerso Ebusus serpentes fugat, nedum in insula ipsa Ebusitana, uerùm & terra eius in Colubrariam illata, arcere dicitur serpentes, & prohibere insultum eorum.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. VII. SCHOLIA.

Gades insula.) Nunc dicta Cáliz. Paucæ sunt in Mæotide.) Vna est ditissima, nunc dicta Tana, olim erat Venetorum, & dicebatur Alopecia. Thynnias.) E regione Mariandynorum. Cyaneæ.) Sunt & in Ponto & in Propontide. Tenedos.) Nunc Tenedo. μακάρων.) *Id est, fortunatorum, beatorum. Lesbos.) Nunc Metelina. Chios.) Nunc Xio. Samos.) Nunc Samo. Cos.) Nunc Lango. Rhodos.) Nomen retinet. Cyprus.) Nomen retinet. Arados.) Nunc Ar. Pharo.) Nunc Phara. Homerico carmine.) Ita ille habet quarto Odysseæ:*

νῆσος ἔπειτά τις ἔστι πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ,
αἰγύπτου προπάροιθε, φάρον δέ ἑ κικλήσκουσι,
τόσσον ἄνευθ', ὅσσον τε πανημερίη γλαφυρὴ νηῦς
ἤνυσεν, ᾗ λιγὺς οὖρος ἐπιπνείῃσιν ὄπισθεν.

Thasos.) Taxo nunc. Imbros.) Stalimin nūc. Lemnos.) Hodie Sidrio. Scyathos.) Nunc Seriro. Eubœo.) Nunc Nigropont. Salamis.) Submersa est. Corcyra.) Nunc Corfu. Melos.) Hodie Mil. Andros.) Nunc

Andria. Crete.) Nunc Candia. κριῦ μέτωπον.) Id *est, arietis frontem.* Sicilia.) Nomen retinet. Fre*to maris Siculi.*) *Nunc dicto* El far de Mesina. *Mesanam.*) Nunc Mesinam. *Catinam.*) Nunc est Catania. *Megarida.*) Nunc Agosta. *Syracusas.*) Nunc est Saragosa de Sicilia. *Agragas.*) Nunc Gergenti. *Panormus.*) Nunc Palermo. *Pachynum.*) Nunc Cabo Pacino. *Taurominium.*) Nunc Tauernera. *Melita.*) Nunc Malta. Aetna.) *Non flagrat: nec ex uicinis aliquis est qui hoc uiderit, nunc dicitur* Bolcar. *Corsica.*) Nomen retinet. *Sardinia.*) Nunc Sardengna. *Calaris.*) Nunc Caller. *Baleares.*) *Duæ sunt.* Maiores.) Nunc Mallorca. Minores.) Nunc Menorca. *Polensia.*) Nunc Polensa. *Palma.*) *Quæ nunc dicitur* Mallorca *ciuitas.* Ebrisos.) Nunc Ayiussa. *Colubraria.*) Nunc la Dragonera.

POMPONII MELAE COSMOGRAPHI DE ORBIS SITV LIBER TERTIVS.

Extima Hispaniæ littora. Cap. I.

DICTA est ora nostri maris, dictæ insulæ quas amplectitur: restat ille [a] circuitus, quem (ut initiò diximus) cingit oceanus ingens, & [b] infinitũ pelagus, & magnis æstibus [c] concitum (ita enim motus eius appellant) modò [d] inundat campos, modò latè nudat ac refugit: nunc alios aliosq; inuicem, neq; alternis accessibus nunc in hos, nunc in illos impetu uersum: sed ubi in omnia littora, quamuis diuersa, terrarũ insularumq; ex medio pariter effusum est, rursus ab illis colligitur in medium, & in semetipsum redit, [e] tanta ui semper immissum, ut uasta etiam flumina retroagat, & aut terrestria deprehendat animalia, aut marina destituat. Neq; adhuc satis cognitum est, anhelitu'ne suo id mundus efficiat, retractamq; cum spiritu regerat undam undiq;, si (ut doctioribus placet) unum animal est: an sint depressi aliqui specus, quò reciproca maria residant, atque inde se rursus exu-

SCHOLIA CAPITIS PRIMI.

Pomponius Mela postquã lustrauit totius maris mediterranei littora, ostia fluuiorum, promontoria, urbes & regiones mari iunctas, insulas quoq; intra mare illud collocatas, hic ad littorum oceani descriptionem conuertitur, nisi quòd prius de eius fluxu et refluxu, inundatione, effusione, accessu & recessu disserit. a ¶ Circuitus.) *Circuitum uocat iter illud immensum & nauigationem perpetuã, quæ fit aut fieri potest à mari* Britannico *iuxta littora* Hispaniæ *& totius* Africæ *in orientem usque ad extrema* Indiæ, *& inde ad extrema septentrionis: quanquam in septentrionis angulo cursus ille continuari nequeat ob occurrentes terras ad polum usque arcticum exporrectas, quæ propter nimia frigora & perpetuam maris glaciem circuiri nequeunt.* A *meridie uerò tanta euagatione opus non est, quum continens in ea plaga non extendatur in tantam latitudinẽ ut in septentrione.* b ¶Infinitum pelagus.) *Infinitum uocat uulgari modo, ob nimiam magnitudinem eius.* c ¶Concitum.) *A uelocitate enim motus nomen habet oceani, ut in* Solino *indicauimus cap. 36. sub litera o.* d ¶ Inundat campos.) *Vbi scilicet naturalia non habet obstacula & solidißima saxeaq; littora quibus coërceatur.* Aggeres *uerò manu facti contra impetum eius sæpe importuna quassatione procellarũ rumpuntur cum periculo totius regionis, quemadmodum contigit anno* Christi 1420. *decimaseptima die* Aprilis *in* Holandia, *quando sæuitia maris circa* Dordracum *facta eruptione, totam regionem inundauit, aggeres fregit, & supra centum millia hominum extinxit, unà cum iumentis & supellectile eorum.* Haud *dißimilem cladem perpessa est* Frisia *anno* Christi 1230. *periclitantibus multis millibus hominum ob maris improuisam inundationem.* e ¶Tanta ui.) Hæc *uis maris tanta est quando in feruorem excitatur, ut etiam profunda eius denudentur, & aquarum moles huc & illuc instar maximorum montium uentorum uehementia impellatur, id quod graphicè diuinus propheta* Psalmo *centesimo septimo his uerbis explicuit:* Qui *descendunt in mare cum nauibus, quiq; faciunt opus in aquis illis immensis, hi uident opus* Dei *& mirabilia eius in profundo: dicit enim* Deus, *& coërcet uentum tempestuosißimum, qui in sublime extulit procellas eius.* Propter *quas ascenderunt in cœlum & descenderunt in abyssos, ut anima eorum in hoc periculo contabesceret, dum sic uagarentur & mouerentur instar ebrij, & omnis eorum sapientia absorberetur, & in tanto periculo illis minimè suffragaretur.* Vnde *patet, maiorem causam cõmotionis maris esse uentum, qui tam uehemens sæpe est in uastißimo pelago, ut profunditatem eius denudet, & immensas procellas extrudat, quæ dum mole sua littus attigerint, necesse est ut illud longè excedant, terras obruãt, obuiaq; flumina retundant.* Hæc *uentorum spiracula* Mela *hic uocat anhelitum mundi, sed quæ citra animalem eueniunt motum, cum gentilis uanitas sit dicere, mundum esse animal, & ex eius respiratione iam aquas maris intumescere, & rursum retractas*

ſus exuberantia attollant: [f] an luna cauſas tantis meatibus præbeat, ad ortus certè eius occaſusq́ uariantur, neq; eodem aſsiduè tempore, ſed ut illa ſurgit ac demergitur, ita recedere atq; aduentare cõperimus. [g] Huc egreſſos, ſequentesq; ea quæ exeuntib. dextra ſunt, æquor Atlanticum & ora Bæticæ frontis excipit: quæ, niſi quòd ſemel iterumq; paululũ [h] in ſemet abducitur, uſq; ad flumen Anam penè rectà eſt: [i] Turduli & Baſtuli habitant. In proximo ſinu portus eſt, quem [k] Gaditanum, & lucus quem Oleaſtrum appellant. Tum caſtellum Ebora in littore, & procul à littore Aſta colonia: extrà Iunonis ara templũq; eſt. In ipſo mari monimentum Geryonis, ſcopulo magis quàm inſulæ impoſitum. [l] Bætis ex Tarraconenſi regione demiſſus, per hanc ferè mediam diu, ſicut naſcitur, uno amne decurrit: pòſt ubi nõ longè à mari grandem lacum facit, quaſi ex uno fonte geminus exoritur, quantusq; ſimplici alueo uenerat, tantus ſingulis effluit. Tum ſinus alter uſq; ad finẽ prouinciæ inflectitur, eumq; parua oppida, Olitingi, Onoba contingunt. At Luſitania trans Anam, quà mare Atlanticũ ſpectat, primùm ingenti impetu in altum abit, deinde reſiſtit, ac ſe magis etiam quàm Bætica [m] abducit: quà prominet, bis in ſemet recepto mari, in tria promontoria diſpergitur. Anæ proximũ, quia lata ſede procurrens paulatim ſe ac ſua latera faſtigiat, Cuneus ager dicitur: ſequens Sacrum uocant: Magnũ quod ulterius eſt. In Cuneo ſunt Mirtylis, Balſa, Oſſonoba: in Sacro Lacobriga, & portus Hannibalis: in Magno Ebora. Sinus interſunt, & eſt in proximo Salacia, in altero [n] Vlyſſippo, & Tagi oſtium, amnis aurum gemmasq; generantis. Ab ijs promõtorijs [o] ad illam partem quæ receſsit, ingens flexus

tractas intra ſpecus reſidere. Id ſi uerum eſſet, quid quæſo oppleret immenſos illos oceani latentes ſpecus, poſtquam ructatione illa fuerint exinaniti? Aër? Sed aëri non eſt locus in abyſsis maris. Neq; fieri poteſt ut profunda maris cõtrahantur poſt emiſſum anhelitũ, ſicut uterus animalis poſt exufflatum ſpiritum. Diſputatur & à Solino cap. 36. in fine hoc argumentum, ubi in ſcholijs plura inuenies. f ¶*An luna cauſas.) Qui ſyderum ſequuntur diſciplinam, aſſerunt lunam dominari humidis, quemadmodum ſolem calidis, & occulta quadam natura agitare mare trahereq́;, ſicut ferrũ trahit Magnes, atq; ex incremento & decremento luminis lunaris acceſſus receſſusq; ſenſim augeri et rurſum minui. Vnde Gellius ſcribit, oceanũ quaſi lunæ comitem, cum ea ſimul & ſeneſcere & adoleſcere, id quod intelligendũ eſt de motu lunæ proprio, ac de motu eius diurno, qui fit raptu primi mobilis, de latitudine & uiribus ſumptis ex aſpectibus erraticarum & fixarum ſtellarum: hæc enim omnia uel augent uel minuunt aut uariant fluxum oceani & refluxum. Augetur fluxus, ſi luna idoneo aſpectu Veneri aut aliæ humidæ miſceatur ſtellæ, aut humidam poſsideat manſionem. Minuitur, ſi Martem aut aliam ſiccæ naturæ ſtellam debitè aſpiciat. Retardatur aut acceleratur propter tardiorem aut concitatiorem in hemiſphæriũ aſcenſum. Vt enim illa ſurgit ac demergitur, ita recedere & aduentare fluxum cõpertum habetur.* g ¶*Huc egreſſos.) Qui egrediuntur fauces maris mediterranei, quas fretum Herculeũ uocãt, & ueniũt in oceanũ latiſsimũ, duo habent occidua littora, Africum & Hiſpanicum. Africum eſt ad ſiniſtram, & Hiſpanicum ad dextram. Mare uerò utrunq; alluens, uocatur æquor Atlanticũ, ab Atlante Mauritaniæ monte.* h ¶*In ſemet abducitur.) Hoc eſt, ora Bæticæ paruos habet ſinus uſq; ad Anæ fluuij oſtia, qui terminus eſt Bæticæ.* i ¶*Turduli.) Ab his populis Bætica ſecundum Strabonem quoq; Turdetania dicta eſt.* k ¶*Gaditanum.) Portus Gaditanus ſic dictus eſt ab inſula Gadium, quæ in eum uergit ſinum: hinc & Gaditanum fretum. Porrò lucus olearum, cuius hic meminit Mela, eſt in ipſa Bæticæ ora, quæ & ob illas arbores reliquis terris celebrior habetur. De Gadibus & Geryone habes in Solino cap. 36.* l ¶*Bætis.) Tabula Ptolemaica ſecunda in Europam, oſtendit huius ſicut & Anæ fluuij decurſum. A Bæti fluuio denominata eſt regio ipſa Bætica, quæ hodie Granata uocatur, ſicut à Luſitanis populis Luſitania dicta eſt, quæ hodie eſt Portugallia.* m ¶*Abducit.) Bætica magis in occidentem extenditur quàm Luſitania: unde Luſitaniæ ora ſeſe abducere, & uelut in orientem contrahere dicitur: ſed ſic contrahitur, ut tamen tria emittat promontoria, inter quæ duo admittuntur ſinus. Primum promontorium quod mox ſequitur Anæ oſtia, à forma ipſa uocant Cuneum, Ptolemæus uerò appellat Sacrum, & hodie nominant caput ſancti Vincentij. Mela uerò ſeparat Sacrum à Cuneo.* n ¶*Vlyſsippo.) Strabo Vlyſſeam uocat, hodie uerò nominatur Lyſbona, & eſt ſedes regum Portugalliæ, ſita haud procul ab oſtijs Tagi auriferi fluuij.* o ¶*Ad illam partem quæ receſsit.) Reliqua, inquit, ora in ſeptentrionem excurrens, paulatim abit uerſus orientem, &*

flexus aperit, in eoq; sunt Turduli ueteres, Turdulorumq; oppida: amnes autem [p] Monda, in medium ferè ultimi promōtorij latus effluens, & radices eiusdem abluens Durius. Frons illa aliquandiu rectam ripam habet, deinde modico flexu accepto mox paulum eminet, tum reducta iterū iterumq;, recta margine iacens ad promontorium [q] quod Celticum uocamus extenditur: totam Celtici colunt, sed à Durio ad flexum Gronij: fluuntq; per eos Auo, Celandus, Nebis, Minius, & cui obliuionis cognomen est Limia. Flexus ipse Lambriacā urbem amplexus, recipit fluuios Iernam & Viam. Partem quæ prominet, Pręsamarci habitant, perq; eos Tamaris & Sars flumina nō longè orta decurrunt: Tamaris secundum Arotebrarū portum, Sars iuxta turrē Augusti titulo memorabilem. Cętera super Tamarici Nerijq; incolūt, in eo tractu ultimi. Hactenus enim ad occidentē uersa littora pertinent, deinde ad septentriones toto latere terra conuertitur à Celtico promontorio [r] ad Scythicum usq;: hinc perpetua eius ora, nisi ubi modici recessus ac parua promontoria sunt, [s] ad Cantabros penè rectà est. In ea primū Artabri sunt, & [t] Ianasum Celticæ gentis: deinde Astures. In Artabris [u] sinus ore angusto, admixtum mare nō angusto ambitu excipiens, Adrobicum urbem, & quatuor amniū ostia incingit. Duo etiam inter accolentes ignobilia sunt: per alia duo Mearus exit, & Narius ad Libuncam. In Asturum littore Nœga est oppidum, & tres aræ, quas Sestianas uocant, in peninsula sedent, & sunt Augusti nomine sacræ, illustrantq; terras antè ignobiles. At ab eo flumine quod Saliam uocant, incipiunt oræ [x] paulatim recedere, & latæ adhuc Hispanię magis magisq; spacia cōtrahere, usqueadeo semet & terras angustantibus, ut earum spaciū inter duo maria dimidio minus sit quà Galliam tangunt, ꝙ ubi ad occidentem littus exporrigunt. Tractum Cantabri & Varduli tenent. Cantabrorum aliquot populi amnesq; sunt, sed quorum nomina [y] nostro ore cōcipi nequeant. Per

eosdem

non rectà uergit in arcton. p ¶*Monda.) Hic fluuius non longè ab ostio Tagi in oceanū ruit. Durius uerò, quem Ptolemæus Doriam uocat, per mediam ferè Lusitaniā labens, recipitur à mari circa terminū tertij promontorij.* q ¶*Quod Celticum uocamus.) Hoc promontoriū est in extremitate Galliciæ, quod nostro æuo finis terræ uocatur, ubi scilicet angulus est terræ in occidentem & septentrionē patens. Habitatores huius oræ uocantur Celtici, etiamsi illi certos habeant limites. Fluuiorum Aui, Nebis, Minij & Limiæ meminit quoq; Ptolemæus. Ponit et Viam atq; Tamarim in ipso angulo Galliciæ, sed qui nō longum habent meatum. Sartis non meminit, sed loco turris Augusti uidetur signasse Solis aras, pro quibus Plinius dicit tres aras Sextianas Augusto dicatas, quarum & Mela infrà meminit, sed asserit eas in Asturia erectas.*

r ¶*Ad Scythicū usq;.) Nō constat quod hic Scythicum promontoriū significare uoluerit, etiamsi infra Tabin ponat, quum littus illud septentrionale perpetuum nō sit, sed nauigantibus ab Hispaniæ angulo in orientem occurrat citra Tanaim terra continens, longißimè in septentrionē patens.*

s ¶*Ad Cantabros.) Hi hodie sunt Gascones, quos alij uocant Vascones, populi olim efferi & ad arma nati. Tales enim ferè ubique terrarum solent nasci & educari homines, ubi terra est asperior & sentit cœlum durum, qualis est Cantabria & tota illa Hispaniæ ora septentrionalis, ut etiam negocium fuerit Augusto olim eam Hispaniæ partem subiugare: quare turres, monimenta & tituli memorabiles fuerunt in honorem eius ob partas uictorias erecti.*

t ¶*Ianasum.) Hoc oppidum putant hodie esse Compostellam, ob diui Iacobi apostoli memoriā celebrem. Celtica uerò gens sunt Celtiberi, quorum suprà libro secundo capite sexto, quod de Hispania agit, meminimus. Astures uel eo nomine celebres sunt, quòd Asturcones equi non uulgarem in cursu tenēt gradum, sed mollem alterno crurum explicatu glomerationē, ut Plinius testatur lib. 8.* u ¶*Sinus ore angusto.) Ptolemæus hunc sinum amplum, ore angusto exceptum, & in quem quatuor amnes labuntur, nō describit. Sed mirum est quod neq; in moderna seu noua Hispaniæ descriptione inuenitur, cuius tabulæ pictor studuit singula quæq; insigniora exprimere loca. Porrò omniū quatuor fluuiorū nomina non ponit Mela, sed duorum tantū, nempe Meari & Narij, quòd hi celebriores sint, alij autem duo ignobiles.* x ¶*Paulatim recedere.) Latißima est Hispania in extrema & occidua ora: at quanto hinc recesseris ad orientem, uersus montes Pyrenæos, tanto contrahitur, nedum in littore septentrionali, uerum & in meridionali, id quod ex pictura facilè discere poteris.* y ¶*Nostro ore concipi nequeant.) Ob linguæ scilicet eorum asperitatem. Talis fermè est hodie sermo*

Vuandalorum

eoſdem & Salenos, Saurium: per Autrigones & Origeuiones quoſdã Neſua deſcendit: Deua Tritium Tobolicum attingit: deinde Iturisſam & Eaſonem Magrada. Varduli una gens, hinc ad Pyrenæi iugi promontoriũ pertinens, claudit Hiſpanias.

Vuandalorum, Moſcouitarum & Sclauorum, quem exteri nõ facile ore ſonare & literis cõcipere queũt. Porrò nominũ fluuiorum qui per Vardulos ex Pyrenæis labuntur, magna apud autores eſt uariatio: nam Saurium uidetur Ptolemæus appellare uel Nauilubionem, uel Nelum: Deuam uerò Diuam uocat, una duntaxat mutata litera.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN LIB. III. CAP. I. SCHOLIA.

Doctioribus.) Platonicis, qui aiunt mundum eſſe animatum. *Turduli.)* Nunc pars Andaluſes, pars Granatenſes. *Baſtuli.)* Omnes Granatenſes. *Bætis.)* Nunc Guadalguebir. *Ana.)* Hodie eſt Guadiana. *Luſitania.)* Pars Luſitaniæ dicitur Portugallia, pars la Extremadura. *Sacrum promontorium.)* Nunc Cabo de ſan Vincente. *Mirtylis.)* Nunc Vaëna. *Balſa.)* Nunc Tauila. *Oſonoba.)* Siluera. *Lacobriga.)* Coymbra. *Ebora.)* Nomen retinet. *Vlyßippo.)* Lyſbona hodie. *Tagi.)* Nunc Taio. *Durius.)* Nunc Duero. *Minius.)* Migno nunc. *Limia.)* Linia hodie. *Arotebrarum.)* Gallegos nunc. *Tamarici.)* Gallegos quoq;. *A Celtico promontorio.)* A promontorio quod uocatur Finis terræ. *Scythicum.)* Dacicum, ad Saxoniam. *Modici receſſus.)* Ad portum Magnum, & ad Trileucum promontorium. *Aſtures.)* Nomen retinent. *Tanaſum.)* Sanctus Iacobus in Cõpoſtella. *Cantabri.)* Nunc Montanas, & Biſcaya. *Varduli.)* Lipuſca, & pars Vaſconiæ.

Extima Galliarum ora. Cap. II.

SEquitur Galliæ latus alterum, cuius ora primo nihil progreſſa in altum, mox tantundem penè in pelagus excedens, quantum retrò Hiſpania abſceſſerat, Cantabricis fit aduerſa terris, & grandi circuitu inflexa ad occidentẽ littus aduertit. Tunc ad ſeptentriones cõuerſa, iterum longo rectoq; tractu ad ripas Rheni amnis expandit. [a] Terra eſt frumenti præcipuè & pabuli ferax, & amœna lucis immanibus. quicquid ex ſatis frigoris impatiens eſt, ager nec ubiq; alit, & noxio genere animalium minimè frequens. Gentes ſuperbæ, ſuperſtitioſæ, aliquando [b] etiam immanes, adeò ut hominem optimam & gratiſsimam dijs uictimam crederent, manent ueſtigia feritatis iam abolitæ: atq; ut ab ultimis cædibus temperant, ita nihilominus ubi deuotas altaribus admouere, [c] delibant. Habent tamen & facundiã ſuam, magiſtroſq; ſapientiæ [d] Druidas. Hi terræ, mundiq; magnitudinem & formam, motus cœli ac ſyderum, ac quid dij uelint, ſcire profitentur: docent multa nobiliſsimos gentis clàm & diu uicenis annis in ſpecu, aut in abditis ſaltibus. Vnũ ex ijs quæ præcipiunt in uulgus effluit, uidelicet ut forẽt ad bella meliores, æternas eſſe animas, uitamq; alterã ad manes. Itaq; cum mortuos cremant ac defodiũt, [e] apta uiuentibus olim negociorũ ratio etiam & exactio cre=

SCHOLIA CAP. II.

Galliæ alterum latus, quod ſcilicet à Pyrenæis montibus in ſeptentrionẽ excurrit, primùm modico ſpacio abit in orientem, ac deinde recuruatur rectà in ſeptentrionem, ſecundum Ptolemaicã deſcriptionem. Diſcrepant tamen nõ parum modernæ deſcriptiones, quantum attinet ad hæc littora, à Melæ & Ptolemæi deſcriptionibus. Nam in littore quod à Pyrenæis in ſeptentrionẽ tendit, curuitates quædã & ſinus inueniuntur, præſertim apud Santones & Pictones. Sic in littore Angliæ oppoſito, ſunt & promontoria & ſinus, & nõ eſt rectus tractus uſq; ad ripas Rheni, ſed Morini, qui hodie ferè ſunt Flandrenſes, ſunt multò ſeptentrionaliores Normandis: & Bataui, qui ſunt Holandi, adhuc magis in arcton uergũt quàm Flandrenſes.

a ¶*Terra eſt frumenti.)* Sic Strabo quoq; ſcribit, Galliæ nullam partem iacere incultam, niſi ubi paludes ac ſyluæ culturã prohibent. Eſt tamen multò cultior in Narbonenſi prouincia quàm in partibus ſeptentrionalibus, quæ aliquarum frugum inopes ſunt.

b ¶ *Etiam immanes.)* Crediderunt Galli animas non interire, ſed in alia tranſire corpora, atque metu mortis ita ſublato, audaciores in periculis fiebant. Equites in periculis cõſtituti, pro ſalute humanam hoſtiam mactabant.

c ¶*Delibant.)* Id eſt, guſtant.

d ¶*Druidas.)* De his Cæſar libro 6. Cõment. ſic ſcribit: Druidæ rebus diuinis interſunt, ſacrificia publica ac priuata procurant, religiones interpretantur. Ad hos magnus adoleſcentum numerus diſciplinæ cauſa concurrit, magnoq; ſunt apud eos honore: nam ferè de omnibus controuerſijs publicis priuatiſq; conſtituunt.

e ¶ *Apta uiuentibus.)* Perſuaſi erant Galli à Druidis, ut qui in hac uita negociorũ

suorum rationem non fecisset, apud inferos facere cogeretur, præsertim si in creditis restituendis hic difficilem se exhibuisset.

f ¶Omnis Comata.) *Ad distinctionem Galliæ Tonsæ seu Togatæ, de qua suprà lib. secundo diximus. Porrò tria summa nomina populorum Galliæ Comatæ sunt, Aquitania, Celtica & Belgica. Plinius uerò Comatam Galliam sic diuidit lib. quarto: Gallia, inquit, omnis Comata uno nomine appellata, in tria populorũ genera diuiditur, amnibus maximè distincta: à Scalde ad Sequanam Belgica, ab eo ad Garumnam Celtica, eademq; Lugdunensi, inde ad Pyrenæi montis excursum Aquitania, Aremorica antè dicta. Secludunt itaq; & Mela & Plinius à Comata Gallia Narbonensem prouinciã. Hic notandũ Scalden fluuiũ nasci apud Veromandos, rectáq; per Flandriã descendere in mare. Sequana uerò apud Lingones prodiens & Lutetiam alluens, apud Rotomagum mari miscetur. Cæterum Garumna in Pyrenæo monte prope Tolosam natus, inter Santones & Vibiscos in mare ruit.*

g ¶Ausci.) *Ex his populis relictum est usq; hodie in Aquitania oppidum, quod uocatur Auchx. Hedui uerò sunt in Burgundia, quorum metropolis est nostro æuo Dinion, seu ut alij uocãt Digeon, Germani autem uocant Dison. Mela celebriorẽ urbem Heduorum scribit suo tempore fuisse Augustudunum, quod Galli sua lingua corruptè uocant Austun.* h ¶Belgarũ Treueri.) *Celebrantur Treueri ob uetustatẽ, & quòd Melæ temporibus clariores urbes in Belgica non inuenirentur: hodie uerò quando ea Galliæ pars multò cultior euasit, inueniuntur urbes quæ opulentia, magnitudine & splendore longè superant Treuerim, quales sunt Antuerpia, Colonia Agrippina, Argentoratum, & aliæ multæ Brabantiæ & Flandriæ insignes urbes, quæ omnes in Belgica situm habent, cum illa ad Rhenũ usq; extendatur. Sunt tamen qui Belgicam Obrinca fluuio, id est, Mosella, secernunt à Germania transrhenana, & hi totum Rheni tractum qui est ab ostio Mosellæ usque ad Rauracos, id est, Basilienses, separant à Belgica, Germaniam autem inferiorem transrhenanam includunt. Sed de his nihil certum statui potest, cum hodie amnes & montes, naturales termini, regionũ limites plerunq; non constituant, sed linguæ & dominia.* i ¶Ea quibus antè ripæ obstiterant.) *Cum ripæ fluminum plerunq; editiores sint fluuijs ipsis, nauigantibus ferè nihil apparet de continenti, nisi quæ littoribus sunt exposita. Quando autem nauis per fluctuum impetum in altum subuehitur, iam conspicua erunt in continenti ea quæ prius in imo uideri nequibant. Idem fit in Antro insula.* k ¶Morinos.) *Morini populi olim sic dicti, hodie sunt qui habitant in Artesia. Gesoriacum uerò putant esse Callesium, unde fit traiectus in Angliam.* l ¶Rhenus ab Alpibus decidens.) *Habet quidem Germania multos insignes amnes, sed Rhenus omnes longè superat. Danubius quanquam in media ferè oriatur Germania, cum tamen alias quoq; peruagetur regiones, Germaniæ eum proprium non facimus ut Rhenum, alioquin primatũ illi deferremus, de quo multa in Solino cap. 23. scripsimus. Nunc uerò ad Rhenũ reuertamur. Hic ex summis Alpium iugis originem ducit, primũ in orientẽ destinans cursum, ac deinde reflexus*

ctio crediti deferebatur ad inferos, erantq; qui se in rogos suorum uelut unà uicturi libenter immitterent. Regio quã incolunt [f] omnis, Comata Gallia. Populorum tria summa nomina sunt, terminãturq; fluuijs ingentibus. Nam à Pyrenæo ad Garumnam Aquitania, ab eo ad Sequanam Celtę, inde ad Rhenum pertinent Belgæ. Aquitanorum clarissimi sunt [g] Ausci, Celtarum Hedui, [h] Belgarũ Treueri. urbesq; opulẽtissimæ, in Treueris Augusta, in Heduis Augustodunum, in Auscis Elusaberris. Garumna ex Pyrenæo monte delapsus, nisi cum hyberno imbre, aut solutis niuibus intumuit, diu uadosus & uix nauigabilis fert̃: at ubi obuius oceani exæstuantis accessibus adauctus est, ijsdemq; retrò remeantibus suas illiusq; aquas agit, aliquantum plenior, & quanto magis procedit, eo latior fit: ad postremum magni freti similis, nec maiora tantũ nauigia tolerat, uerum etiam more pelagi sæuientis exurgẽs, iactat nauigantes, atrociter utiq; si aliò uẽtus, aliò unda pręcipitat. In eo est insula Antros nomine, quã pendêre & attolli aquis increscentibus ideo incolę existimant, quia cum uideat̃ editior, aquis obiacet: ubi se fluctus impleuit, illã operit, nec ut prius tantum ambit: & quòd [i] ea quibus antè ripæ collesq; ne cernerentur obstiterant, tũc uelut ex loco superiore perspicua sunt. A Garumnę exitu latus illud incipit terræ procurrẽtis in pelagus, & ora Cantabricis aduersa littoribus, alijs alijsq; populis media eius habitantibus, ab Santonibus ad Osismios usq; deflexa: ab illis enim iterum ad septentriones frõs littorum respicit, pertinentq; ad ultimos Gallicarũ gentium [k] Morinos, nec portu quẽ Gesoriacum uocant, quicquã habẽt notius. [l] Rhenus ab Alpibus decidẽs, propè à capite duos lacus efficit,

efficit, [m] Venetum & Acronium: mox diu solidus, & certo alueo lapsus, haud procul à mari [n] huc & illuc dispergitur: sed ad sinistrũ amnis etiam tum & donec effluat Rhenus, ad dexteram primò angustus, & sui similis, pòst ripis longè ac latè recedentibus, iam non amnis, sed [o] ingens lacus: ubi campos impleuit, Fleuo dicitur, eiusdemq; nominis insulam amplexus, fit iterum arctior, iterumq; fluuius emittitur.

reflexus in septentrionem, hunc cursum tenet usq; ad lacum Acronium: ex hoc uerò lacu egrediens rectà occidentem petit, usque dum Basileam peruenerit, ibi intra mœnia utriusq; urbis flectitur rursum in arcton, retinetq; eam uiam donec Menapiòs attigerit, ibi scissus tribus riuis mare ingreditur. Oriuntur proinde apud fontes Rheni & alia quædam celebria flumina, nempe Ticinus, Tosa & Madia, qui in meridiem labuntur: Rhodanus, qui in occidentem: Arola & Vrsa qui in septentrionem currunt, sed una diæta supra Basileam Rheno miscentur. Est autem Rhenus ab origine sua modicus, sed multis riuis undiq; cõcurrentibus ac liquatis niuibus adiutus plurimum augetur quousq; lacum ingreditur Acronium, quem hodie uocamus Constantiensem. Hinc ad Scaphusiam descendens, ibi per loca saxosa & confragosa magno strepitu deuolutus, tandem in grande abit præcipitium, è saxo eminenti nõ sine intuentium horrore et admiratione in imum lapsus. Videntur aquæ ex tanto lapsu conuerti in nebulam & uaporem fumosum. Altitudinem lapsus præcisam ex solo aspectu deprehendere nequiui, cum bis spectator fuerim huius horrendæ cataractæ, sed quantũ licuit conijcere ex nuda oculorum obseruatione, præcipitiũ ascendit ad magnæ domus erectionem. Quatuor milliaribus Germanicis infra iam memoratam urbem, & totidem supra Basileam, tres magni & nauigabiles amnes simul recipiuntur à Rheno, qui non minorem aquarum molem secum ferunt quàm Rhenus prius habuit: eorum nomina sunt Limagus, Vrsa & Arola. Horum atq; Rheni & multorum aliorum amnium qui à Rheno deuorantur, origines, corriuationes, confluentias & exonerationes, poteris, lector, uidere in tabula Heluetica, ab Aegidio Tschudi uiro clarissimo ædita, & nostro studio euulgata. m ¶ *Venetum & Acronium.) Duo illi lacus sunt, lacus Acronius, quem quidam uocant Brigantinũ, alij Podamicum, unde & germanicè uocatur Podensee, & frequentius à Constantia appellatur lacus Constantiensis. Alter uerò lacus, nempe Venetus, hodie uocatur lacus inferior, & à Cella oppido propinquo, Cellarius lacus. Hi duo lacus apud Constantiam in summam rediguntur angustiam, ut tenuis intermedius meatus, & non nisi fluxus Rheni eos coniungat. Vide memoratam Rhætiæ & Heluetiæ descriptionem.* n ¶ *Huc & illuc dispergitur.) Apud Menapios, hoc est, Geldrenses, haud procul ab oppido Emricensi, Rhenus scinditur in duos alueos, unus in occidentem deriuatur, quem Vualam uocant, & is antequam mari miscetur, Mosam non minorem quàm ipse sit fluuium excipit. Alter uerò riuus modico spacio ab Emrica in septentrionem deuolutus, rursum finditur in duos fluuios, unus qui Rheni retinet nomen occidentẽ petit, modico & ubiq; ferè pari interuallo à Vuala distans, prope Dordracum à mari absorbetur. Alius uerò qui Issulæ nomen habet, rectà in septentrionem contendit, & haud procul à Suuola mare ingreditur, efficitq; cum Rheno Batauorum insulam, quam hodie Holandiam uocamus.* o ¶ *Ingens lacus.) Is lacus hodie non apparet. Fieri autem potest quòd terra illa olim multis destituta habitatoribus, ob maris uicinitatem & Rheni inundationẽ, habuerit paludes & lacus amplissimos, præsertim cum sit terra plana, & nullus ibi inueniatur uel mons uel collis: hodie uerò quandò est populosissima, & multis egregijs adornata urbibus, omnia loca sic sunt congestis aggeribus septa & munita, id quod proprijs conspexi oculis, ut non facile & sine magna uiolentia uel mare uel Rhenus terram stagnare possint. Est quidem terra etiamnum hodie paludinosa, sed plurimum pascuosa & pinguis, & propterea pecoribus saginandis longè accõmodatior quàm frumento colendo.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. II. SCHOLIA.

In pelagus excedens.) In promontorio, quod nunc est Sanctus Matthæus, in Britannia minore. Abscesserat.) In fonte Rabia. Terris Cantabricis.) Diximus qui sint Cantabri. Et grandi.) Diximus à fonte Rabia esse hunc circuitum usque ad Britanniam minorem. Rheni.) Nunc le Rhin. Comata Gallia.) A coma ipsa capillorum. Pyrenæo.) Pyrenæi nomina multa habent. Nam ex ea parte quæ Lipus, quæ & fonti Rabiæ adiacet, Sanctus Adrianus dicitur. Progrediendo uersus meridiem, statim est Roncesualles: deinde montes de Iaqua: tum Delempurda: postremò promontorium maris nostri, dictum templum Veneris, hodie Cap de creus, id est, caput crucis. Garumnam.) Nunc la Garona, nomen amittit ante Burdegalam, eo loco ubi confluunt ipsa & Gerunda. & dicitur Geronda prope promontorium Santonum, nunc Blayani, in illum decidit la Dordongna. Sequanam.) Nunc Sena. Pomponius sequutus est Cæsarem in diuisione Galliæ. Ausci.) Regio & ciuitas, nunc Aux, archiepiscopatus est in Vasconia. Hedui.) Quorum præcipua ciuitas est Autum, olim dicta Augustodunũ. Treueri.) Nunc Treuers, ad Rhenũ. Augusta.) Augusta Treuerorum, dicta nunc Treuers, Trier uernacula lingua. Augustodunũ.) Nunc Autum. Elusaberris.) Aux. Santonibus.) Nunc Santongers, & oppidum Sainctes. Osismios.) Britanni sunt, nunc Britones, apud Sanctum Matthæum. Frons littorum.) Tota illa ora quæ est à capite Sancti Matthæi, attingit Morinos.

Morinos.) Nunc Terroana. *Geſoriacum.)* Nunc de Cales, *portus* Caletenſis. *Huc & illuc.) Diuiditur in duo latera. Inſulam.) Batauorum, nunc* Holandiam.

Germania. Cap. III.

GErmania hinc ripis eius uſque ad Alpes, à meridie ipſis Alpibus, ab oriente Sarmaticarũ confinio gentiũ, quà ſeptentrionẽ ſpectat oceanico littore obducta eſt. Qui habitant, [a] immanes ſunt animis atq; corporibus, & ad inſitam feritatẽ uaſtè utraq; exercent, bellando animos, corpora ad conſuetudines laborum. [b] Maximo frigore nudi agunt antequam puberes ſint, & longiſsima apud eos pueritia eſt. Viri ſagis uelantur, aut libris arborũ, quamuis ſæua hyeme. Nandi nõ patientia tantum illis, ſtudium etiam eſt. Bella cum finitimis gerunt, cauſas eorum ex libidine accerſunt: neque imperitandi prolatandiq; quæ poſsident, nam [c] ne illa quidem enixè colunt, ſed ut circa ipſos quæ iacent uaſta ſint. [d] Ius in uiribus habent, adeò ut ne latrocinij quidem pudeat: tantum hoſpitibus boni, miteſq; ſupplicibus. uictu ita aſperi incultiq;, ut cruda etiam carne ueſcantur, aut recenti, aut cum rigentem in ipſis pecudum ferarum'que corijs [e] manibus pedibuſq; ſubigendo renouarunt. Terra ipſa [f] multis impedita fluminibus, [g] multis

SCHOLIA CAP. III.

De Germaniæ noſtræ limitibus uariæ ſunt inter ſcriptores opiniones. Sunt enim qui eam arcere uolunt intra Rheni *&* Danubij *alueos, alij extendunt eam ultra* Danubium *ad* Alpes *uſque, nec uolunt eam ab occaſu terminari* Rheno, *quum bona pars germanicè loquatur, &* Germanorũ *principum imperio pareat ultra* Rhenum. *A ſeptentrione omnes extendunt eam uſq; ad oceanum: ab oriente quidam claudunt eam confinio Sarmaticarum gentium, alij* Iſtula *fluuio. a ¶Immanes ſunt animis.) Sunt qui addunt, feroces, feri, ab humanitate alieni, & alia ſimilia nomina, indigenas metientes ſecũdum ſolum, quod olim dicebant eſſe aſperum, incultũ, ſqualidum, nemoroſum, & triſti cœlo ſubiectum. Sed hi talia ſcripſerũt de* Germania *& habitatoribus eius, qui* Germaniam *nunquam ingreßi erant, nec unquam uiderant. Scio* Germaniam *malè audiſſe apud* Romanos, *quòd domitis reliquis gentibus, illam ſæpe crudeliter petitam ſubiugare nunquam potuerunt, imò* Germania *tandem* Romam *ipſam orbis dominatricem expugnauit, abſtulitq; illi imperij dignitatem. b ¶Maximo frigore.)* Non *dubium quin* Germani *olim alios quàm hodie habuerint mores, & ad labores ferendos patientiores fuerint. Sed poſteaquam cum exteris nationibus commercia habere cœperunt, molliores facti ſunt, admittentes paulatim luxum earum in uictu & amictu: abiecerunt ſaga & arborum libros, locoq; eorum optimis induuntur pannis, ſed non ſine rei familiaris diſpendio, quod malum cacodæmon per bella illa perpetua inuexit.* Nandi *ſtudium iam elanguit, præſertim hyeme, nec temerè iuuentus ſe mittit in aquas niſi uoluptatis gratia, & ad excutiendos æſtiuos calores. c ¶Ne illa quidem enixè colunt.) Cum* Germania *hodie ſit populoſißima, nullus ager iacet incultus, niſi qui ſuapte natura proferendis fructibus non eſt idoneus. Creſcit uinum in ſuperiore* Germania *apud omnes fluuios inſignes, nempe apud* Rhenum, Danubium, Moſellam, Neccarum, *&* Mogonum, *quem alij* Menum *uocant, &* Mela Mœnim: *idq; in multis locis tam præcipuum eſt, ut optimo* Gallico *uino non ſit inferius. d ¶Ius in uiribus habent.)* Hoc *eſt, qui calumnia aut iniuria affectus fuit, cum laceſſente armis periculum facere ſategit, ut tentaret cui iuſtitia fauere uellet.* Latrocinia *quoque apud eos nullam habebant infamiam, ut ſcribit* Cæſar Cõment. *ſexto, quæ extra fines cuiuſq; ciuitatis fiebant: quin magis ea iuuentutis exercendæ ac deſidiæ minuendæ cauſa fieri prædicabant. Interim tamen hoſpitibus blandos ſeſe exhibuerunt, & quiſq; pro fortuna apparatis epulis hoſpites humaniter excipiebat. Cæterum crudæ carnis eſus hodie abolitus eſt, niſi quòd apud* Saxones *quidam adhuc ueſcuntur ſuillis carnibus ſalitis, præſertim lardo. e ¶ Manibus ſubigendo.)* Caro *frigore rigens, cum adhuc eſt ſub pecudis pelle, macerari à quibuſdam ſolet manibus pedibuſq;, & redigi in mollitiem. f ¶Multis impedita fluminibus.)* Nõ *impeditur* Germania *fluminibus, ſed plurimũ adiuuatur, multumq; cõmoditatis per ea ſuſcipit: quæ enim in aliqua regione nõ inueniũtur, beneficio fluuiorũ aliunde illuc tranſmittũtur, ut ſunt ligna fabrilia, quæ in magna copia ex* Nigra *ſylua per uarios amnes magnis faſcibus & ratibus educuntur in* Rhenũ, *ac deinde toti tractui* Rheni *communicantur.* Quin *ex agro* Baſilienſi *per fluuium* Byrſam *adducuntur proceriſsimæ abietes, & in oceanum ipſum pro malis maximarũ nauium deſtinantur.* Quantũ *æris, præſertim ferri, ex* Bauariæ *partibus per parua flumina in* Danubium *hebdomadatim mittantur, ſciunt hi qui* Ratiſponæ *egerunt.* Neccarus *præter ligna igni deſtinata aut ædificijs apta, nihil mittit.* Mogonus *&* Rhenus *à* Francofordia *uſq; ad oceanum mercibus & uinis ferendis potißimum inſeruit. Nec dubito quin* Amiſius *apud* Friſiones, Vueſera, Albis, Sueuus *&* Odera *omnes inſignes & magni apud* Saxones *amnes, præter opimã piſcationem plurimis inhabitantiũ*

quoq;

[g] multis montibus aspera, & [h] magna ex parte syluis ac paludibus inuia. Paludũ [i] Suesia, Mesia, & Melsiagum maximę. Syluarũ Hercynia, & aliquot sunt quæ nomen habent: sed illa dierum sexaginta iter occupans, ut maior alijs, ita & notior. Montium altissimi [l] Taurus & Rhetico, nisi quorum nomina uix est eloqui ore Romano. Amnium in alias gentes exeuntium [m] Danu=

quoque inseruiant commoditatibus.

g ¶*Multis montibus aspera.*) Habet superior Germania plurimos montes, sed nõ infœcundos, exceptis Alpibus, quæ tamen & ipsæ subtus pascuosissimæ sunt, candentibus cacuminibus earum perpetua niue. Montes Nigræ syluæ abundant pulcherrimis abietibus, ex quibus immensa uis trahitur picis, & quidam pagi sola picis collectione uictum sibi parãt. Limites tamen horum montium optima proferunt uina, id quod plurimæ testantur regiones, potissimum Brisgoia & Hegoia. Non igitur obsunt Germaniæ, sed plurimum prosunt montes, qui præter alias multas utilitates infinita quoque protrudunt flumina, ad multos usus habitatoribus accommoda. Numerari uix queunt amnes qui ex Alpibus & Nigra sylua scaturiunt, & in diuersas orbis partes cursum destinant. h ¶*Magna ex parte syluis ac paludibus inuia.*) Talis fuit olim Germania, potissimum circa Rheni ostia, ubi & usque in hunc diem terra inuenitur paludinosa: syluæ autem sunt excisæ præter reliquias aliquas, quæ necessariæ sunt pro hominum usibus. In superiori tamen Germania multæ inueniuntur syluæ, præsertim Nigra sylua, quam aiunt initium esse Hercyniæ: Ottonica sylua, & Bohemiæ syluæ, quæ hominibus pro maiori sui parte usui esse nequeũt, sed tamen hodie perviæ sunt omnes, & ubique inueniuntur hominum domicilia, qui cum pecoribus suis à reliquis hominibus sequestrati, priuatam ferè in syluis agunt uitam. Paludes nullas aut raras habet superior Germania, quicquid dicat Tacitus, qui in hunc modum scribit: Terra etsi aliquanto specie differt, in uniuersum tamen aut syluis horrida, aut paludibus fœda, humidior quà Gallias, uentosior quà Noricum & Pannoniam aspicit, satis ferax, frugiferarum arborum impatiens, pecorum fœcunda, sed plerunq; improcera. Hæc Tacitus de Germania scripsit. Quid quæso diceret, si hodie uideret Germaniam & fœcunditatem eius, præsertim superiorem? i ¶*Suesia.*) Hanc Suetiam esse putant, quæ paret regi Daciæ. Mesiam uerò interpretantur Misniam, Turingiæ conterminam: sed num illa sit paludinosa, mihi non constat. Porrò quæ sit palus Melsiagi certò sciri nequit, quum uocabulum istud hodie omnino sit obsoletum. k ¶*Hercynia.*) Vocant Germani picem hartz, & hinc picifera nemora appellantur hartzuuald, à quo uernaculo nomine deductum putant uocabulum Hercyniæ. Hæc sylua olim per uniuersam extensa fuit Germaniam, sed pro maiori parte hodie excisa est, reliquijs apud multas gentes manentibus, eisdemq; multis priuatis denominatis uocabulis. Incipit prope Basileam itinere duarum horarum, extenditurq; pars illa in arcton itinere quatuor dierum usque ad oppidum Pfortzen, Iohannis Reuchlini trium linguarum apud Germanos parentis natalem locum, adornaturq; pulcherrimis abiegnis & pineis arboribus, à quarum abundantia Nigra uocatur sylua, intra quam & Danubius exordium sumit, ut in Solino indicauimus. Occupat hæc Nigra sylua altissimos montes, præsertim ea parte qua in occasum patet, ut ferè duarum horarum iter insumendum sit, donec eorum iuga obtineas, quacunque huius lateris parte eos accesseris, apud Friburgum, aut è regione Argentorati. Ab ortu uerò ea accliuitas sensim remittitur, & in planiciem abit. Fluũt ex his montibus infiniti fermè riui & torrentes, sed qui aliquando plurimum inundant, & aliquot iusti amnes, etiam præter Danubium & Neccarum. Cæterum relicta hac Hercyniæ syluæ parte, si transieris ultrà & perueneris ad Heidelbergum, oppidum clarum & Palatini principis electoris residentia, & publici gymnasij frequenti studio, iterum prodit se hæc sylua, appellaturq; ibi Ottonica sylua, uel ut alijs placet, deserta sylua, germanicè der Odenuuald: uocant enim Germani id quod est desertum & squalidum, œd: tametsi hæc syluæ pars hodie non destituatur cultoribus & habitatoribus, sed adornatur oppidis aliquot, ut sunt Amerbachium, Mosbachium, Erpachium, Eberbachium, & multis alijs locis. Si hinc ultrà processeris, traieceris; Mogonum, reperies apud Francones & alias quasdam huius syluæ insignes reliquias, quas hodie Speßhart uocant: ac deinde interposita magna planicie offert sese Thuringiæ sylua, quæ in hunc usq; diem priscum Hercyniæ retinet uocabulum, nam uocatur hartzuuald, hoc est, picis sylua. Omitto hic Bohemiæ syluã, quæ ad Sarmatiã usq; procurrit, & inde per Poloniam usq; ad Tanaim, ut nõ perperàm hic Mela dixerit, Hercyniam dierũ sexaginta occupare iter. l ¶*Taurus & Rhætico.*) Meminit & Solinus cap. 22. huius montis Tauri, ubi de ortu Danubij sic scribit: Ister Germanicis iugis oritur, effusus monte qui in Tauricos Galliæ spectat. Plinius tamen, ex quo Solinus sua traxit, sic habet: Danubius ortus Germaniæ iugis montis Arnobæ, ex aduerso Taurici Galliæ oppidi. Tauricũ autẽ oppidum est à Tauro monte, quicunq; tandem is sit. De Rhæticone monte nõ est dubium quin is sit qui est ad orientem Curiæ metropolis Rhæticorũ: & cum Mela ibi Taurũ adiungat, suspicio subit, illum ipsum esse montẽ unde Taurus fluuius scaturit, qui uernacula lingua Thur uocatur, nasciturq; haud procul supra Brigantinũ lacũ, unde & bona Heluetiorũ pars uocatur Thurgœuu. Hanc regionẽ Plin. annumerat Galliæ transalpinæ, quando scribit Danubiũ oriri ex aduerso Taurici Galliæ oppidi. Pro his diligenter considerandis

[m] Danubius & Rhodanus, in Rhenum Mœnis & Lupia, in oceanum [n] Amiſius, Viſurgis & Albis, clariſsimi. Super Albin [o] Codanus ingens ſinus magnis paruiſq; inſulis refertus eſt. [p] Acre mare, quod gremio littorum accipitur, nuſquã latè patet, nec uſquam mari ſimile, uerùm aquis paſsim interfluẽtibus ac ſæpe tranſgreſsis, uagum atq; diffuſum [q] facie amniũ ſpargitur: quà littora attingit, ripis contentũ inſularum non longè diſtantibus, & ubiq; penè tantundem, ut anguſtum, & par freto, curuansq; ſubinde ſe, longo ſupercilio inflexũ eſt. In eo ſunt Cimbri & Theutoni, ultrà [r] ultimi Germaniæ Hermiones.

mittimus te lector ad deſcriptionẽ Rhætiæ & Heluetiæ à nobis euulgatam.

m ¶ Danubius & Rhodanus.) Danubius ex Germania in Pannoniam, ac inde in Mœſiam & Vualachiam labitur, ut in Solino oſtendimus. Rhodanus uerò ex Alpium iugis lapſus, per Sabaudiam & Delphinatum in mare mediterraneũ ruit. Porrò Rhenus Mœnim & Lupiã excipit: Mœnis per Franconiam fluit, & apud Moguntiam Rheno miſcetur. Quis uerò ſit Lupia, ignoratur: coniectura tamen eſt illum eſſe Neccarum, cuius fons haud procul à Danubij fontibus abeſt, cum alius magnus fluuius in ſuperiori Germania præter ſuprà enumeratos nõ exoneretur in Rhenũ. Sunt tamen ex priſcis autoribus qui Lupiam in Saxonia ponunt, ſed quem Viſurgis, non Rhenus deuorat, & cum eo in oceanum defertur, & hi plurimum diſſentiunt à Mela. n ¶ Amiſius.) Hunc alij Amaſium uocant, & uernacula lingua uocatur Emß. Oritur autem in Vueſtphalia, & defertur per Friſiam in mare. Viſurgis uerò quem & Vueſeram uocant, ex ſylua quam ſuprà Speßhart uocari diximus, ducit originem, percurrensq; Brunſuicenſem ducatum, haud procul à Bremenſibus ruit in mare. Porrò Albis prima ſtillicidia in Bohemiæ montibus recipiens, & Saxoniam percurrens, alluensq; multas claras urbes, tandem prope Hamburgum ingreditur mare. Sueuum, Oderam & Iſtulam Mela omittit. o ¶ Codanus ingens ſinus.) Sic uocat Mela multiplex & uarium illud mare, quod ambit & ingreditur Datiam, Suetiam, Noruegiam, Gothiam, Scandinauiam & reliquas ſeptentrionis inſulas, de quibus infrà cap. 6. p ¶ Acre mare.) Sic uocatur propter ſæuitiam ſuam, etiamſi iuſtum mare nõ ſit, ſed magis lacus ſimilitudinem præ ſe ferat, unde & germanicè uocatur der Hærings ſee, id eſt, ſtagnum halecum. q ¶ Facie amnium.) Id eſt, in riuos inſtar fluuiorum attenuatur. r ¶ Vltimi Hermiones.) Quum Hermiones putentur eſſe Pomerani, non ſunt ultimi Germaniæ populi, quandoquidem ulteriores ſint Pruteni, apud quos lingua Germanica adhuc inuenitur.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. III. SCHOLIA.

Sarmaticarum confinio.) Polonorum Viſula amne. Oceano.) Septentrionali. Sagis.) Dixi Sagum eſſe ueſtem militarem, quæ armis ſuperimponitur, autore Bayfio: nunc Sayon. Germani eam ueſtem ex lana & pilis conficiunt, Feltre dicitur, Saraceni uocant Albornoz. Libris.) Libri cortices ſunt arborum. Ius in uiribus.) Hoc ſeculo Pomponij. Nam noſtro, in legibus præſertim municipalibus. Latrocinij.) Fortaßis uerum in ipſis agris. Nam in oppidis ſumma eſt æquitas. Fluminibus.) Viadro, Amiſio, nunc dicto Eme: Viſurgo, nunc dicto Vueſer: Albi, nunc Elb: Sueuo, nunc Spre: Viado, nunc Odera, & Lupia. Montibus.) Meliboco, Sudete, Abnoba, Aſmiburgio. Danubius.) Ex Abnoba monte profluit. Rhodanus.) Ex ipſis alpibus.

Sarmatia. Cap. IIII.

SArmatia intus quàm ad mare latior, ab ijs quæ ſequũtur [a] Viſula amne diſcreta, quà retrò abit, uſq; ad Iſtrum flumẽ immittit, gens habitu armiſq; Parthicæ proxima: uerũ ut cœli aſperioris, ita ingenij

SCHOLIA CAP. IIII.

Sicut hodie alia Germaniæ eſt facies q̃ olim tempore Melæ fuerit, ita quoq; Sarmatia noſtro æuo longè populoſior eſt & magis culta quàm unquam fuerit. Quot enim ſolida regna intra mille annos in ea cõ ſurrexerunt? Vngaria quæ multis annis peregrinarũ gentium ſedes & latibulum fuit, temporibus Henrici primi, quem ſanctum uocant, hoc eſt, anno abhinc quingenteſimo in regnum aſcendit, idq; ſub Stephano Chriſto primùm ex regibus initiato. Anno Chriſti 1086. ſub Henrico quinto Vratislaus dux Bohemiæ factus eſt rex, additæq; ſunt coronæ Bohemiæ Sleſia, Morauia, atque Luſnatia. Circa annum Chriſti 980. ſub Ottone ſecundo, Polonia ab Adelberto epiſcopo Pragenſi ad fidem Chriſti conuerſa, ex ducatu facta eſt regnum. Eiſdem ferè temporibus Lithuania & Ruſcia conſurrexerunt in ducatus. Vltra has regiones ſunt Moſcouitæ, Tuuertzenſes, Rezenſes, apud quos oritur Tanais, Rozanskenſes, & alij multi populi qui occuparunt latißimam illam regionem, olim hominibus uacuam. a ¶ Viſula.) Quidam uocant hunc fluuium Viſtulam, alij Iſtulam, & diſterminat Pomeraniam à Prutenia, quam alij uocant Boruſchiam, alij Prußiam, quã regionem Fratres Theutonici à Ptolemaida terræ ſanctæ per Soldanum expulſi, obtinuerunt circa annum Chriſti 1230.

ingenij,nõ ſe urbibus tenet,&ne ſtatis quidem ſedibus: ut inuitauere pabula, ut cedens & ſequens hoſtis exigit,ita res opesq; ſecũ trahens, ſemper caſtra habitat,bellatrix,libera, indomita, & uſque eò immanis atq; atrox, ut fœminæ etiam cum uiris bella ineant: atque ut habiles ſint, natis ſtatim dextra aduritur mãma, ut inde expedita in ictus manu quæ exeritur, uirile fiat pectus.arcus tendere,equitare,uenari,puellaria penſa ſunt: ferire hoſtem adultarũ ſtipendium eſt, adeò ut non percuſsiſſe pro flagitio habeatur,ſitq; eius pœnæ uirginitas.

ſti 1230.ſub Friderico *ſecundo.* Porrò *omnes iam enumeratæ regiones,olim una fuerunt Sarmatia, quæ extendebatur in meridiem uſq; ad* Danubiũ, *ut hic* Mela *ſcribit, deſtituta urbibus:hodie uerò magniſet egregijs adornatur ciuitatibus, quales ſunt* Buda *in* Vngaria, Cracouia *in* Polonia, Vilna *in* Lithuania,Moſca *in* Moſcouia, Riga *in* Liuonia, Leopolis *in* Rutenia, *præter alia inſignia & celebria oppida, ubi Sarmatæ ſtatas habent ſedes.* Abiecerunt *& feroces illos ritus,quorum hic* Pomponius *meminit, niſi quòd* Chriſtiani *cum* Tartaris *&* Turcis *uicinis gentibus perpetua gerunt bella.*

Apud Tartaros,*qui & ipſi pro parte Sarmatæ ſunt,reliquiæ multæ* Scythicorũ *morum adhuc inueniuntur:uagantur enim,nullas certas habentes ſedes.* Victũ *habent immundiſsimũ:nàm menſas nõ mantilibus operiũt,manutergijs nõ utuntur,manus nõ lauant,nec corpus nec ueſtimenta.* Quidam *eorum panem nõ edunt neque conficiunt,ſimiliter neq; olera neq; legumina,ſed tantũmodo omniũ animantiũ carnes, canum etiam & cattorum, equorum ac grandiuſculorũ murium quos rattos dicimus.* Captorum *inimicorũ corpora ad crudelitatem ſuam oſtentandam & uindicandi deſiderium ad ignem quandoq; aſſant,&ubi plurimi comeſturi cõuenere,dentibus luporum inſtar dilaniant atq; abſumunt: eorum ſanguinem etiam ad hoc prius collectum crateris infuſum epotant.* Lac *iumentinũ aliàs ipſis potus eſt.* Vinum *apud eos non naſcitur,aduectum ſicut cæteri homines auidiſsimè bibunt.* Scelus *magnũ habetur,ſi cibi aliquid aut potus perire permittitur,ideoq; oſſa niſi medulla prius excepta ſit,canibus nequaq̃ proijciunt.* Nullum *animal ex nimia tenacitate comedunt integrum & ſanum,ſed quando mutilatũ fuerit,cœperitq; iam aut ſenectute,aut aliqua alia pernicie langueſcere.* Veſtitu *tam uiri quàm mulieres ferè uno induuntur.* Viri *mitris caput obtegunt nõ multum profundis, obtuſis antè, retrò caudatis, unius palmæ longitudine, pariq; latitudine: quæ ut capiti adhæreant, & ne à uento deturbentur, iuxta aures inſutas faſcias habent,quibus ſub mento cõnectantur.* Fœminæ *cõiugatæ caniſtro quodam rotundo teguntur,unius pedis & ſemis longitudine,in ſummitate inſtar dolij plano,diuerſicolori ſerico,aut pictis pauonũ plumis circumornato.* Tunicas *portant miro modo formatas:fiſſura earum in ſiniſtro latere,à quo induuntur & exuuntur:nodulos quatuor aut quinq; habet quibusclauditur.* Veſtimenta *quæ in æſtate gerunt,nigra ſunt cõmuniter omnia: quæ in hyeme pluuioſisq; temporibus,alba,nec infra genua deſcendũt.* In *pelliceis ueſtibus quibus utũtur,pilos nõ occultant & carni applicant ut nos,ſed coriũ:pilos propter decorem uidendos præbent.* Bellum *inituri brachia quæ nuda habent,quidam ferreis laminis circundant,corrigijs quibuſdam concatenatis:quidam multiplicato corio,quo etiã caput muniũt:enſes habent brachiali longitudine.* Equites *ſunt agiles ſagittandiq; ſcientiſsimi: ſine ſtipendio militant.* Gens *in prælijs & rebus gerendis ſolers,& ad omnia momenta rerũ imperiumq; obeundum præſtò.* Duces *& principes bellum nõ intrant,ſed procul ſtantes ſuos acclamant,hortanturq;,& quid facto opus ſit diligenter proſpiciũt:liberos,uxores, & aliquando hominũ imagines equis impoſitas exercitui addunt,ut maior ac hoſti terribilior magis appareat:nec fuga turpis,ſi cõducibilis ſit aut neceſſaria.* Turmatim *pugnam capeſſunt,turmatim fugiunt,uulnifico ſagittarũ iactu ſequentẽ à tergo hoſtem conficientes:inde pugnantium paucitatẽ conſpicati,ſubitò in pugnam redeunt,homines equosq; ſagittis uulnerant,occîdunt,ac tum maximè uincunt cum uicti creduntur.* Cum *regionem aliquam inuadere ueniunt,diuerſo exercitu ab omni parte inuadunt,ut eis occurri nõ poſsit,ac nemo incolarũ effugere:ita uictoriam ſemper in manibus habent,illa ſuperbiſsimè utũtur,capto nulli parcentes,nõ pueris nec mulieribus nec ſenibus,omnes promiſcuè occîdunt,præter artifices quos ad opera ſua reſeruant.* Occidendos *bipenni ut ſues mactant, quod cæteris in terrorem faciunt: quenq; milleſimũ accipiunt,&capite ſubuerſo,pedibus ad ſtipitem in medio cæſorum erectum ita ſuſpendunt, ut ſuos adhuc admonere & audire uideatur.* Pleriq; *ad iacentium corpora ipſa procedentes,è recentibus uulneribus emanantem ſanguinem ore excipiunt &ingurgitant.* A *re bellica feriati uiri,pecora in paſcua ducunt & cuſtodiunt,uenanturq;,& ſe luctando exercent:aliud nihil agunt,ſed mulieribus omnia cõmittunt,his curæ eſt & quæ uictui & quæ amictui neceſſaria procurare.* Cum *quiſpiam infirmari cœperit,&morti iam uicinus eſſe,haſtam unam cum nigro panno tabernaculo in quo decumbit præfigunt,ut ab ingreſſu prætereuntem auertat:nemo enim hoc conſpecto inuocatus intrare audet.* Poſtquam *uerò defunctus eſt,omnis illius familia conuenit,funus extra tentorium in locum aliquem antea delectum clàm portant,& fouca lata profundaq; ſatis facta, tentoriolum in ea erigunt,menſam ferculis inſtruunt,atq; defuncti corpus prius precioſo habitu ueſtitũ ad eam applicantes, unà omnia poſthac terra obruunt.* Sepelitur *etiam cum eo iumentum unum & equus phaleratus*

unus. Potentiores *in uita seruum unum eligunt, atq; cauterio suo inustum secum tumulari faciunt, ut scilicet in alio mundo his utantur: dehinc amici alium equum accipiunt & mactant, carnes comedunt, cutem fœno repletam atq; resutam, quatuor palis supra sepulchrum in defuncti signum erigunt: ossa in animæ expiationem mulieres comburunt.* Hi *sunt Sarmatarum illorum, quos hodie* Tartaros *uocamus, fœdißimi mores, superstitiones & crudelitates, præter alios multos & innumerabiles uiuendi ritus, quos hic ueluti parerga resecamus, ut uideas lector, quàm adhuc respondeant prædecessorum suorum moribus, quos Mela in hoc capite obiter descripsit.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. IIII. SCHOLIA.

Sarmatia.) Nunc Polonia. *Istrum.)* Danubium *intelligit.*

Scythia. Cap. V.

INdeAsiæ cõfinia, nisi ubi perpetuæ hyemes sedẽt, & intolerabilis rigor, Scythici populi incolũt, ferè omnes etiam in unum [a] Sagæ appellati. In Asiatico littore primi [b] Hyperborei super aquilonem Rhiphæosq; montes sub ipso syderum cardine iacent, ubi sol nõ quotidie ut nobis, sed primũ uerno æquinoctio exortus, autumnali demum occidit: & ideo sex mensibus dies, & totidem alijs nox usq; cõtinua est. Terra angusta, [c] aprica, per se fertilis: cultores iustißimi, & diutius q̃ ulli mortalium & beatius uiuũt: quippe festo semper ocio læti, non bella nouere, non iurgia, sacris operati maximè Apollinis, quorum [d] primitias Delon misisse initio per uirgines suas, deinde per populos subinde tradentes ulterioribus, moremq; eum diu, & donec uitio gentiũ temperatus est, seruasse referunt. Habitant lucos syluasq;, & ubi eos uiuendi satietas magisq; tędium cepit, hilares redimiti sertis semetipsos in pelagus ex certa rupe præcipites dant: id eis funus eximium est. [e] Mare Caspium ut angusto, ita longo etiam freto primùm terras quasi fluuius irrumpit: atq; ubi recto alueo influxit, in tres sinus diffundit: [f] cõtra os ipsum in Hyrcanum, ad sinistram in Scythicum, ad dextrã in eum quem propriè & totius nomine Caspium appellant: [g] omne atrox, sæuum, sine portibus, procellis undiq; expositũ, ac belluis magis quàm cætera refertum, & ideo minus nauigabile. Ad introëuntiũ dextrã Scythæ Nomades freti littoribus insident. Intus sunt ad Caspium sinũ Caspij & Amazones, sed quas Sauromatidas appellant: ad Hyrcanũ Albani & Moschi & Hyrcani: in Scythico Amardi & Pæsici, etiam ad fretum Derbices. Multi in eo sinu magni paruiq; amnes fluunt: sed qui famã habent, ex Ceraunijs montibus uno alueo descendit,

SCHOLIA CAP. V.

De *Scythis & eorum moribus, habes in* Solino *quoq; propriũ caput, nempe 25.* Hi *longißimo tractu citra & ultra* Tanaim *in orientem extenduntur, & ab alieno imperio inuicti semper manserunt.* Darium Persarum *regem turpi à Scythia submouere fuga,* Cyrum *cum omni exercitu trucidarunt,* Alexandri Magni *ducem cum copijs uniuersis deleuerũt.* Hæc *gens inter se olim discreta non erat, utpote quæ neq; agrum coleret, neq; tectum sedésue haberet ullas: per solitudines & inculta uagabantur loca, pecora armentaq́; præ se agens, coniuges & liberi plaustris uehebantur, legibus nullis obnoxia, iustitiam sponte colebat.* Nullum *furto grauius in tota gente flagitium fuit, ut quæ nõ parietibus aut septis armentum circundet, sed in propatulo habeat.* Nullus *ei auri aut argenti usus: lac & mel in cibatu frequens: contra frigora ferinis pellibus corpora communiebat: laneus usus ac uestium ignotus genti.* Gaudent *plures humana cæde, & quem primum uirum in bello uir Scytha ceperit, eius sanguinem potat.* De *his Scytharũ moribus nonnihil quoque scripsimus suprà lib. 2. cap. primo.*

a ¶*Sagæ appellati.)* Alij *Sacas uocant, per c scribentes.* *b* ¶Hyperborei.) De *his populis habes propriũ caput cum scholijs in Solino, nempe 26.* Quòd *autem habitare hic asseruntur sub ipso syderum cardine, hoc est, polo, id esse nequit, quum sub polo cõmoda habitatio esse nequeat, propter nimium frigus & sex hyemalium mensium continuam noctem, de qua re & in Solino cap. 29. nõnihil scripsimus.* *c* ¶*Aprica.)* Quæ *citra polum est, satis aprica et fertilis esse perhibetur, unde & Schondia atq; Schondania uocatur, quæ uox uernacula lingua amœnam* Daniam *sonat, etiamsi* Hyperborei *orientaliores sint Schondanis.*

d ¶*Primitias* Delon.) Idem *scribit & aliquanto clarius Solinus cap. 26.* *e* ¶*Mare Caspium.)* Retulimus *in Solino cap. 27. diuersam uetustorũ scriptorũ de Caspio mari sententiã.* *f* ¶*Cõtra os.)* Hoc *est, in opposito littore ingredientis aluei est* Hyrcanus *sinus, ab occasu Caspius, & ab ortu Scythicus.* *g* ¶*Omne atrox.)* Idem *scribit Solinus cap. 27.* Meminit *&* Nomadum *cap. 25.* Amazonum *uerò mentionem facit*

scendit, duobus exit in Caspium [h] Araxes, Tauri latere demissus. quoad campos Armeniæ secat, labitur placidus & silens, neq; in utram partem eat, quanquam intuearis, manifestū. cum in asperiora deuenit, hinc atque illinc rupibus pressus, & quanto angustior, tanto magis pernix, frangit se subinde ad opposita cautiū, atq; ob id ingēti cum murmure, sonansq; deuoluit̃ adeò citus, ut quà ex præcipiti casurus est, in subiectam nō declinet statim undā, sed ultra quàm canalem habet, euehat, plus iugeris spacio sublimis, & aquis pendentibus semetipsum sine alueo ferens: deinde ubi incuruus arcuatoq; amne descendit, fit tranquillus, iterumq; per campos tacitus & uix fluens in id littus elabit̃. Cyrus & Cambyses ex radicibus Coraxici montis uicinis editi, & in diuersa abeunt, perq; Iberas & Hyrcanos diu & multum distantibus alueis defluunt: pòst nō longè à mari eodem lacu accepti in Hyrcanū sinum uno ore perueniunt. Iaxartes & Oxos per deserta Scythiæ ex Sogdianorū regionibus in Scythicum exeunt, ille suo fonte grandis, hic incursu aliorū grandior, & aliquandiu ad occasum ab oriente currens, iuxta Dahas primū inflectitur, cursuq; ad septentrionem cōuerso inter Amardos & Pesicas os aperit. Syluæ alia quoq; dira animalia, uerū & [i] Tigres ferunt: utiq; Hyrcaniæ sæuum ferarum genus, & usq; eò pernix, ut illis longè quoque progressum equitem consequi, nec tantum semel, sed aliquoties etiā cursu unde cœperit subinde repetito, solitū & facile sit. Causa ex eo est, quòd ubi ille interceptos earū catulos cœpit auehere, rabiem appropinquantium frustraturus, astu unū de pluribus omittit, hæ proiectū accipiunt, & ad cubilia sua referūt, rursumq; & sæpius remeant, atq; idem efficiūt, donec ad frequentiora quàm adire audeāt, profugus raptor euadat. [k] Vltra Caspium sinum quidnam esset, ambiguum aliquandiu fuit, idem'ne oceanus, an tellus infesta frigoribus sine ambitu, ac sine fine proiecta. Sed præter physicos Homerūq;, qui uniuersum orbem mari circunfusum esse dixerunt, Cornelius Nepos, ut recentior autoritate, sic certior tradit: testem autem rei Q. Metellum Celerem adijcit, eumq; ita retulisse commemorat: Quum Gallijs proconsul præesset, Indos quosdam [l] à rege Sueuorum dono sibi datos: unde in eas terras deuenissent requirendo, cognosse ui tempestatum ex Indicis æquoribus abreptos, emensosq; quæ intererant, tandem in Germaniæ littora exijsse. Restat ergo pelagus: sed reliqua lateris eiusdem [m] assiduo gelu durantur, & ideo deserta sunt.

nem facit 27. capite, ubi & de Albanis scribit. Meminit & Mela Nomadum suprà libro 2. cap. 1. h ¶ Araxes.) *Hic fluuius & Euphrates ex eodem Armeniæ maioris oriuntur monte, quem Ptolemæus Periarden uocat, alij autem aliter appellant. Cyrus ab occidente in orientem fluit, receptoq; Cambyse, quem Ptolemæus Thyram uocat, mare ingreditur Caspium. Iaxartes uerò & Oxos ab oriente in occasum deuoluuntur, donec memorato misceantur mari.* Habes *utriusq; fluminis cursum pictum in figura Asiæ, quam Solino in fine sui operis adiecimus.* Habes *& capite 27. eiusdem.* Apud *Ptol. uerò tabula Asiæ septima inuenies mirum* Oxi *cursum.* i ¶Tigres.) *Huius animalis naturam inuenies quoq; descriptam in Solino cap. 27. in textu & scholijs.* k ¶Vltra Caspium sinū.) *Mirum est quomodo ambigere illi potuerint, num terra esset ultra mare Caspium, qui ipsum in tres sinus distinxerūt, & undiq; flumina in ipsum corriuare dixerunt. Sed à physicis deprehensum tandem, terram claudi oceano non seipsa aut sinu aliquo, quin magis ipsa pro media sua sphæra ambitur & circuncingitur mari, id quod multis experimentis iam cognitū est, etiamsi ab aquilone nauigio circūiri ob nimia frigora nequeat.*
l ¶A rege Sueuorum.) *Sed ubi sunt Suevi mari expositi, ut errantes in mari ad eorum appellant littora? Nónne Sueuia superioris Germaniæ tenet regiones, uicinior mari Adriatico quàm septentrionali? Quo modo igitur referūtur* Indi *appulisse ad littora Germaniæ, et excepti à rege Sueuorū?* Dicendū, *Sueuos olim sedē habuisse in inferiori Germania iuxta Albim fluuiū, ubi & tres electißimæ legiones à Sueuis referūtur occisæ, quas Augustus* Imperator *cum duce* Varo *Quintilio ad subigendam Germaniā miserat. Hæc clades à Sueuis illata, in tantū mœrorem Cæsarem coniecit, ut insanientis more caput illideret parietibus, dicēs:* Redde *Quintili legiones. Porrò Ptolemæus locat Sueuos inter Amasum & Visurgim fluuios.* m ¶Aßiduo gelu.) *Si aßiduo gelu durantur littora maris septentrionalis, quomodo ex Indicis æquoribus poterat tēpestas*

pestas Indos proijcere usq; ad littora Germaniæ? Si respondes, Melam hic scribere, reliqua lateris eiusdem asiduo gelu durari, nõ totum: ubi est hoc quod suprà eodem capite scribit, Hyperboreos extendi usq; ad cardinem syderum? Id si uerum est, quod & uerum credo, terram scilicet procurrere à fontibus Tanais usq; ad interiora aquilonis, sed propter intolerabilem rigorem non habitari aut ægerrimè habitari, quomodo potuerunt Indi ui tempestatis ex India adigi in Germaniam, cum tantum terræ obstaculum nauis motum impedire potuerit, ut taceam omnia in illo aquilonis angulo frigore rigescere?

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. V. SCHOLIA.

Inde.) Ex Sarmatia, quæ Scythas attingit. Sub ipso syderũ cardine.) Tempore Melæ regionem Hyperboream putabant ultimã uersus oceanum esse. Inde nobis tradidit Mela rationem illam dierum astronomicam, quæ reuera falsa est in regione Hyperborica: quanquam ita sit in ipso cardine mundi, quem Mela & ueteres alij in ipsis Hyperboreis collocauere. Mare Caspium ut angusto.) Diximus hoc non posse fieri, & antiquitatem hallucinatam fuisse. Scythæ Nomades.) Nunc Tartari sunt, confines Sauromatis. Caspij & Amazones.) Amazones prope magnos Bulgaros: nam alij sunt in Ponto. Moschi.) Aliud genus Moschouitarũ.

Hispaniæ & septentrionis insulæ. Caput VI.

His oris, quas angulo Bæticæ hucusq; perstrinximus, multæ ignobiles insulæ, & sine nominibus etiam adiacẽt: sed earum quas præterire non libeat, Gades fretum attingit, eaq; à continenti[a] angusto spacio, & ueluti flumine abscissa, quà terris propior est penè rectam ripam agit: quà oceanum spectat duobus promontorijs euecta in altum, medium littus abducit: & fert in altero cornu eiusdem nominis urbem opulentam, in altero templum Aegyptij Herculis, conditoribus, religione, uetustate, opibus illustre. Tyrij condidere. Cur sanctum sit, ossa eius ibi sita efficiunt. Annorum queis manet numerus, ab Iliaca tempestate principia sunt. Opes tempus aluit. In Lusitania Erythia, [b] quam Geryone habitatam accepimus, aliæq; sine certis nominibus, adeò agri fertiles, ut quum semel sata frumenta sint, subinde recidiuis seminibus segetem nouantibus, [c] septem minimum, interim plures etiam messes ferant. In Celticis aliquot sunt, quas (quia plumbo abundant) uno omnes nomine [d] Cassiterides appellant. Sena in Britannico mari Osismicis aduersa littoribus, Gallici numinis oraculo insignis est, cuius antistites perpetua uirginitate sanctę, numero nouem esse traduntur: [e] Gallicenas uocant, putantq; ingenijs singularibus præditas, maria ac uentos concitare carminibus, seq; in quæ uelint animalia uertere, sanare quæ apud alios insanabilia sunt, scire uentura & prædicare, sed non nisi dedita nauigantibus, & in id tantum, ut se consulerent, profectis. [f] Britannia qualis sit, qualesq; progeneret, mox certiora & magis explorata dicent: quippe tandiu clausam aperit ecce principum maximus, nec indomitarũ modò

SCHOLIA CAP. VI.

Redit hic Mela ad Bæticam, cuius suprà oras descripsit, ut ostendat quas oceanus ab illa parte habeat insulas. Et primùm describit Gaditanam insulam, paruam quidem, quippe quæ 12. millia passuum habet in longitudine, in latitudine autem tria millia, sed uirorũ dignitate excellentem, in qua equestris ordinis Gaditanos quingentos in uno censu numeratos aliquando fuisse compertum est, in uno atq; perexiguo oppido, quod Gadeum uocabatur. In hoc oppido erat templum Herculis Aegyptij, aut secundum alios Herculis Tyrij, in quo quidam columnas illas esse existimãt, quæ Herculis columnæ nuncupantur, factæ ex ære cubitorum octo. a ¶*Angusto spacio.) Spacium illud dicit Plinius esse 700. pedum.*

b *Quam Geryone.) Est Geryon nomen regis Hispani, qui ob triplex regnum corpore triplicato fertur constitisse, quem Hercules interfecit, eiusq; boues abstulit. Præfuit autem tribus insulis.* c ¶ *Septem minimum.) Sensus est, tanta est harum insularum fertilitas, ut in septimam usq; messem una satio duret, recidiuis seminibus segetem continuò nouantibus.* d ¶*Cassiterides.) Est Græcis κασσιτερὸς plumbum: hinc decem insulæ in quibus plumbum candidum effoditur, uocantur Cassiterides.*

e ¶*Gallicenas.) Hæ uidentur esse eædem quæ Druidæ, quarũ suprà cap. 2. huius lib. meminimus: dictæ Gallicenæ, quòd cecinerint, hoc est, uaticinatæ fuerint, superstitionibusq; occupatæ, Magica arte incurabilibus medelam cõtulerint. Porrò futura nemini explicarunt, nisi his qui adnauigauerunt, & alia gratia nõ uenerũt quàm ut futura discerent.* f ¶*Britannia.) Hæc hodie est Anglia, de qua propriũ caput, trigesimum scilicet quintũ, habes in Solino unà cum pictura insulæ & scholijs. Hanc tem-*

modò ante se, uerùm ignotarum quoque gentium uictor, qui propriarum rerum fidem ut bello affectauit, ita triumpho declaraturus portat. Cæterum ut adhuc habuimus, inter septentrionem occidentemq́ profecta, grandi angulo Rheni ostia prospicit: deinde obliqua retro latera abstrahit, altero Galliam, altero Germaniam spectans: tum rursus perpetuo margine directi littoris ab tergore abducta, iterum se in diuersos angulos cuneat [g] triquetra, & Siciliæ maximè similis, plana, ingens, fœcũda, uerum ijs quę pecora quàm homines benignius alant. [h] Fert nemora, saltus, ac prægrandia flumina alternis motibus modò in pelagus, modò retro fluentia, & quædam gemmas margaritasq́ generantia. Fert populos regesq́ populorũ, sed sunt [i] inculti omnes, atque ut longius à continenti absunt, ita aliarũ opum ignari magis, tantum pecore ac finibus dites, incertum ob decorem, an quid aliud ultro [k] corpora infecti. Causas autem & bella contrahunt, ac sic frequenter inuicem infestant, maximè imperitandi cupidine, studioq́ ea prolatandi quæ possident. Dimicant non equitatu modò aut pedite, uerùm & bigis & curribus, Gallicè armati. [l] Couinos uocant, quorum falcatis axibus utuntur. Supra Britanniam [m] Iuuerna est penè par spacio, sed utrinque ęqualis, tractu littorum oblonga, cœli ad maturanda semina iniqui, uerùm adeò luxuriosa herbis non lætis modò, sed etiam dulcibus, ut se exigua parte diei pecora impleant, & nisi pabulo prohibeantur, diutius pasta dissiliant. Cultores eius inconditi sunt, & omniũ uirtutum ignari, magis quàm aliæ gentes: aliquatenus tamen gnari, pietatis admodum expertes. Triginta sunt Orchades, angustis inter se diductæ spacijs. Septem [n] Hemodes contra Germaniam proiectæ, in illo sinu quem Codanum diximus. Ex ijs Codanonia, quam adhuc Theutoni tenent, ut magnitudine alias, ita fœcunditate antestat. Quæ Sarmatis aduersa sunt, ob alternos accessus recessusq́ pelagi, & quòd [o] spacia queis distant, modò operiuntur undis, modò nuda sunt, aliàs insulæ uidentur, aliàs una & continens terra. In his esse Oonas, qui ouis auium palustrium, & auenis tantum alantur: esse equinis pedibus Hippopodas, & Satmalos, quibus magnæ aures, & ad ambiendum corpus omne patulæ, nudis alioqui pro ueste sint, præterquam quòd fabulis traditur, autores etiam quos sequi non pigeat, inuenio.

pore Melæ clausam & incognitam, principum maximus, Romanorum scilicet Imperator aperuit. Quis uerò ille Imperator fuerit incertum est, cum Mela nomen eius non explicet. Coniectura quidam ducuntur Claudium illum fuisse, qui & Orchades imperio adiecit, autore Eusebio. Cæterum quomodo Britannia Germaniam Galliamq́; prospiciat, uidere licet suprà libro primo capite tertio. g ¶ Triquetra.) *Triquetræ figuræ est Anglia, si ab ea resecueris Scotiam, alioquin nescio quomodo tota insula ob Scotiæ in orientem exporrectionem, triquetram habitura sit figuram, Siciliæq́; trinacris similitudinem.* h ¶ Fert nemora.) *Inter nemora Britanniæ celebratur potissimum Calydonia, & inter flumina primatum habent Tamesis, qui Londinum præterfluit, & Tueda, qui Scotiam ab Anglia diuidit. Regna iam multo tempore habuit duo, quæ nemini non sunt nota.*

i ¶ Inculti omnes.) *At hodie cultissimi sunt omnes, præsertim Angliæ habitatores: deinde & opulenti, quippe qui mercimonijs maximè sunt dediti, & copiam exhibent nobilis panni.* k ¶ Corpora infecti.) *Inficiebant se Britanni herba glasto, de qua in Solino capite 35. in fine.*

l ¶ Couinos uocant.) *Est couinus rheda & uehiculi genus, cui olim falces longas adhibebant, quibus quicquid obuium ueniebat transfigebatur uel mutilum reddebatur.* m ¶ Iuuerna.) *Hæc est Hybernia, de qua & capite 35. in Solino diximus sub literis d, e. Habes ibidem de Orchadibus sub litera l.* n ¶ Hemodes.) *Hæ uidentur esse insulæ illæ multiplices in Balthico sitæ mari, quas hodie uocant Selandiam, Fyonam, Scaniam, Gothiam, Vindlandiam, Suetiam, & Noruegiam, ex quibus Codanonia, id est, Scandia uel Scandinauia reliquas antecellit. Meminit autem Mela suprà capite quarto, Codani ingentis septentrionis sinus, qui succinum eijcit, de quo in Solino capite 33. diximus.*

o ¶ Spacia quis distant.) *Queis pro quibus: & est sensus, Sarmaticæ insulæ ob maris fluxum refluxumq́;, modò faciē habent cõtinentis, modò insularũ. Quæ autē istæ sint insulæ, hodie non est compertum, nisi Liuoniam aut Hyperboreorũ regionem assignare uelis: sed hæ insulæ non sunt. Mela tamen recenset Oonas, id est Ouarios: est enim Græcis ὠὸν ouum. Hippopodas, qui pedes habent equinos. Satmalos, qui alio*

nomine ἐνωτοκοῖται *appellantur, & aures habere dicuntur dependentes usque ad talos. Verum hæc Græcorum sunt figmenta.*

p ¶ *Thule.) Hæc est Islandia, de qua multa scripsimus in Solino cap. 35. sub litera h.* *q* ¶ *Talga.) Hanc Ptolemæus appellat Talcam.* *r* ¶ *Ab ijs in Eoum.) Subaudiendum, pelagus: sic enim suprà libro primo uocat oceanum orientalem, cuius prima pars inhabitabilis esse perhibetur ob niues, & succedens inculta ob immanes gentes, humanis carnibus uescentes, & ob ferarum syluestrium multitudinem. Succedunt his Scythæ, iterumq; deserta cum belluis usque ad iugum incumbens mari, quod Thabin uocant. Sic hoc littus Eoi maris orientem uersus Plinius describit.*

s ¶ *Androphagi.) Id est, qui uiros deuorant, alio nomine Anthropophagi nominati. De Sagis, qui & Sacæ uocantur, suprà quoque diximus, nempe generale illud Scytharum esse nomen. Meminit autem & Solinus omniū istorum cap. 25. à principio.*

[p]Thule Belgarum littori opposita est, Graijs et nostris celebrata carminib. In ea quòd sol longè occasurus exurgit, breues utiq; noctes sunt: sed per hyemem sicut alibi obscuræ, æstate lucidæ, quòd per id tempus iam se altius euehens, quanq; ipse non cernatur, uicino tamen splendore proxima illustrat: per solstitium uerò nullæ, quòd tum iam manifestior non fulgorē modò, sed sui quoque partem maximam ostentat. [q]Talga in Caspio mari sine cultu fertilis, omni fruge ac fructibus abundans: sed uicini populi quæ gignuntur, attingere nefas, & pro sacrilegio habent, dijs parata existimantes, dijsq; seruanda. Aliquot & illis oris quas desertas diximus, æquè desertæ adiacent, quas sine proprijs nominibus Scythicas uocant. [r]Ab ijs in Eoum recursus inflectitur, inq; oram terræ spectantis orientem pertinet. Hæc à Scythico promontorio apposita, primùm omnis ob niues inuia est, deinde ob immanitatem habitantium inculta. Scythę sunt [s]Androphagi, & Sagæ, distincti regione, quia feris scatet, inhabitabili. Vasta deinde iterum loca belluæ infestant, usq; ad montem mari imminentem nomine Thabin. Longè ab eo Taurus attollitur. Seres intersunt, genus plenum iustitiæ ex cōmercio, quod rebus in solitudine relictis absens peragit.

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. VI. SCHOLIA.

Gades.) Nunc Caliz. Vrbem opulentam.) Gadiram. Erythia.) Nunc Berlingas. Britannia.) Nunc Anglia, comprehendit & Scotiam. Principum maximus.) Claudius Cæsar. Iuuerna.) Nunc Izlanth. Orchades.) Sunt enim regis Scotiæ. Codanonia.) Nunc Selandia. Ptolemæus uocat Scandiam. Sarmatis.) Polonis. Per hyemem obscuræ.) Nam in hyeme est nox maxima. Aestate lucidæ.) Lucida nox dicitur in æstate, quia ferè nulla est nox, quando sol est in primo puncto cancri, uixq; durat momentum. Scythæ.) Quos Tartaros dicimus.

India. Cap. VII.

NOtissima India non Eoo tantum apposita pelago, sed & ei quod ad meridiem spectans Indicum diximus: & hinc Tauri iugis, ab occidente indefinita, tantum spacium littoris occupat, quantū per [a] sexaginta dies noctesq; uelificantibus cursus est: ita multū à nostris abducta regionibus, ut in aliqua parte eius [b]neuter septentrio appareat, aliterq; quàm in alijs oris, umbræ rerū ad meridiem iaceant: cæterum fertilis, & uario genere hominum aliorumq; animalium scatet. Alit formicas non minores maximis canibus, quas more gryphorū aurum penitus egestum, cum summa pernicie attingentium custodire cōmemorant. [c]Immanes & serpentes aliqui, ut elephan-

SCHOLIA CAPITIS VII.

De Indiæ patefactione, amplitudine, terminis & fertilitate iam multa scripsimus in Solino capite 65. ad quæ te lector mittimus, ne eadem bis in eodem uolumine scribere cogamur. *a* ¶ *Sexaginta dies.) Plinius minorem aßignat numerum, qui sic scribit: Complures totam ipsius longitudinem XL. dierum noctiumq; uelifico nauium cursu determinauere. Sed fieri potest ut XL. pro LX. fuerint scripta.*

b ¶ *Neuter septentrio.) Sensus est, in aliqua parte Indiæ nec ursa maior nec minor uideri possunt, usqueadeo porrigitur in meridiē, id quod uerū esse poterit de regno Malacha. Vide figuram Asiæ quam in fine Solini huic uolumini adiecimus. Incolæ huius regni semper proijciunt umbrā meridianam in meridiem, nisi quando sol fuerit in tropico capricorni aut prope. Habes de septentrionibus quædam à nobis signata in Solino pag. 135.*

c ¶ *Immanes serpentes.) De his magnis serpentibus scribit quoque Solinus capite 65. facie 129.*

secundum

elephantes morſu atque ambitu corporis afficiant. Tam pinguis alicubi, & tam feracis ſoli, ut in eo mella frondibus defluāt, lanas ſyluæ ferant, [d] arundinum fiſſa internodia ueluti nauitas binos & quædam ternos etiam uehant. Cultorum habitus moresq́ diſsimiles: lino alij ueſtiuntur aut lanis quas diximus: alij ferarum auiumq́ pellibus, pars nudi agunt, pars tantum obſcœna uelati, alij humiles paruiq́, alij ita proceri & corpore ingentes, ut elephantis etiam & ibi maximis, ſicut nos equis, facilè atq; habiliter utant̃. Quidam nullū animal occidere, nulla carne ueſci optimū exiſtimant: quoſdam tantum piſces alunt: quidā proximos parentesq́ priuſq́ [e] annis aut ægritudine in maciē eant, uelut hoſtias cædūt, cæſorūq́ uiſceribus epulari fas & maximè pium eſt: at ubi ſenectus aut morbus inceſsit, procul à cæteris abeūt, mortēq́ in ſolitudine nihil anxij expectant. Prudentiores eis quibus ars ſtudiumq́ ſapientię cōtingit, nō expectant eam, ſed ingerendo ſemet ignibus læti & cum gloria accerſunt. Vrbium quas incolunt (ſunt autē plurimæ) Nyſa eſt clariſsima & maxima. Montiū Meros Ioui ſacer, famam hinc præcipuam habent, quòd in illa genitum, in huius ſpecu Liberum arbitrantur eſſe nutritum: unde Gręcis autoribus ut femori Iouis inſutum dicerent, aut materia ingeſsit, aut error. Oras tenent ab Indo ad Gangem [f] Palibotri: à Gange ad Iolida Nyſij, ubi magis quàm ubi habitetur exæſtuat: atrę gentes, & quodammodo Aethiopes. Ab Iolide ad Cudum recta ſunt littora, timidiq́ populi, & marinis opibus affatim dites. Tamos promontorium eſt quod Taurus attollit: collis, alterius partis angulus, initiumq́ lateris ad meridiem uerſi. Ganges & Indus amnes: ille multis fontibus in [g] Hæmodo Indiæ monte conceptus, ſimul unum alueum fecit, fit omniū maximus, & alicubi latius: quando anguſtiſsimè fluit, decem millia paſſuum patens, in ſeptem oras diſpergit̃. Indus ex monte Paropamiſo exortus, & alia quidē flumina admittit, ſed clariſsima Cophen, Aceſinen, Hydaſpen, conceptamq́ pluribus alueis undam lato ſpacio trahit: hinc penè Gangem magnitudine exæquat; pòſt ubi aliquot ſæpe magnis flexibus cingit iugum, ingens iterum rectus ſolidus'que deſcendit, donec ad læuam dextramq́ ſe diducens, [h] duobus oſtijs longè diſtantibus exeat. Ad Tamum inſula eſt [i] Chryſe, ad Gangem Argyre: altera aurei ſoli (ita ueteres tradidere) altera argentei: atque ita ut maximè uidetur, aut ex re nomen, aut ex uocabulo ficta fabula eſt. Taprobane aut grandis admodum inſula, aut prima pars orbis alterius Hipparcho dicitur; ſed quia habitatur, nec quiſquam circum eam eſſe traditur, propè uerum

ſecundū ſignaturam noſtram. d ¶*Arundinum fiſſa internodia.*) *Plinius: Arundines tantæ ſunt proceritatis, ut ſingula internodia alueo nauigabili ternos interdum homines ferant. Porrò de moribus Indorum multa ſcripſimus in Solino memorato capite, pagina* 126. e ¶*Annis aut ægritudine.*) *Quum quis ægrotat, familiares eius interimunt eum: nam aiunt illum morbo tabeſcentem, carnes quoq; corrupturū, ideo necant eum dum adhuc uiuit & integer eſt. Meminit & Solinus in memorato capite pagina* 127. *huius peruerſæ conſuetudinis. Habes eadem pagina de Nyſa & monte Mero, in cuius pede Nyſa ſita eſt: & ubi nugantur Liberum patrem natum et educatū, aut materia, id eſt, argumentum fabulæ idoneum Græcis autoribus ingeßit: aut error, ſi ita re ipſa contigiſſe crediderunt.* f ¶*Palibotri.*) *Populi ſic dicti à Palibotra amplißima ciuitate, quam Ptolemæus uocat Palimbotram, ut indicauimus in Solino ſub litera e, pagina ſcilicet* 127. *Sic à Nyſa Nyſij populi, qui extenduntur à Gange uſque ad Iolida promontorium, ubi maiores ſunt æſtus quàm alibi ubi habitatur.* g ¶*Hæmodo.*) *Alij ſcribunt Emodo: unde Solinus aſſerit auſpicari Indiam ab Emodis montibus & Indo flumine, qui Indus poſtquam prodire cœpit unum facit alueum, ſed corriuantibus plurimis amnibus fit maximus, ut etiam Nilo æqualis eſſe à quibuſdam dicatur. Hunc ex Paropamiſo monte primùm naſci Mela hic aſſerit, qui Tauri montis pars eſt, ſicut & Emodus atque Imaus. Ganges uerò Indo longè maior, incertis ſecundum quorundam ſententiam oritur fontibus, & ſuſcipit decem & nouem amnes, fitq; tantus ut in quibuſdam locis ſtagnum eſſe uideatur, de quo uide in Solino pagina* 126. h ¶*Duobus oſtijs.*) *Ptolemæus ſcribit Indum ſeptem oſtijs ingredi mare.*

i ¶*Chryſe.*) *De his inſulis nonnihil ſcripſimus in Solino pagina* 127. *ſub litera f. De Taprobane autem apud eundem habes proprium caput, nempe* 66. *cum ſcholijs.*

k ¶*Quæ*

est. Contrà inde illa oſtia ſunt [k] quæ uocant Solis, adeò inhabitabilia, ut ingreſſos uis circunfuſi aëris exanimet confeſtim: & inter ipſa oſtia rara tenet regio, ob ęſtus intolerabiles, alicubi cultoribus egens. Inde ad principia rubri maris pertinẽt inuia atq; deſerta humus, & cineri magis fit q̃ pulueri ſimilis: ideoq; per eam rara & non grandia flumina emanant, quorum Tuberonem & Aruſacem notiſsima accepimus. Rubrum mare Græci, ſiue quia eius coloris eſt, ſiue quia ibi Erythras regnauit, [l] ἐρυθρὰν θάλασσαν appellant, procelloſum, aſperum, profundum, & magnorum animalium magis quàm cætera capax. primò recedenteis oras æqualiter impellit, & ut non intret interius, aliquantum patens ſinus erat. Sed quas ripas inflexerat, bis irrumpit, duosq; iterum ſinus aperit: Perſicus uocatur [m] dictis regionibus propior, Arabicus ulterior.

k ¶*Quæ uocant ſolis.) Meminimus huius inſulæ in Solino pagina 139. ſub litera e. Habes eodem loco itinerarium ab India uſq; ad mare rubrum, niſi quòd fluuiorum Tuberonis & Aruſaces nulla fit mentio. Maris rubri deſcriptionem inuenies capite 46.* *l* ¶ἐρυθρὰν θάλασσαν.) *Id eſt, rubrũ mare: nõ quòd aquæ eius ſint rubræ, ſed ita appareant ob arenæ ruborem.* *m* ¶*Dictis regionibus propior.) Littori ſcilicet Indico & Carmaniæ, cuius tamen Mela non meminit, ſed Solinus.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. VII. SCHOLIA.

Eoo.) *Orientali.* Neuter Septentrio.) *Nauigantes oppoſitum dixere.* Nyſa.) *Celebrata ob Dionyſium ſiue Liberum, ibi nutritum.*

Sinus Perſicus. Cap. VIII.

PErſicus quà mare accipit, utrinq; rectis lateribus grande oſtium, quaſi ceruice complectitur: deinde terris in omnẽ partem uaſtè & æqua portione cedentibus, magno littorũ orbe pelagus incingens, reddit formam capitis humani. Arabici & os arctius, & latitudo minor eſt: [a] maior aliquanto receſſus, & multò magis longa latera. Init penitus, introrſusq; dum Aegyptum penè & montem Arabiæ Caſium attingit, quodam faſtigio minus ac minus latus, & quo magis penetrat anguſtior. Ab ijs quæ diximus ad ſinum Perſicum, niſi ubi [b] Chelonophagi morantur, deſerta ſunt. In ipſo [c] Carmani nauigantium dextera poſiti, ſine ueſte ac fruge, ſine pecore ac ſedibus, piſcium cute ſe uelant, carne ueſcuntur, pręter capita toti corpore hirſuti. Interiora Gedroſi, dehinc Perſæ habitant. Cethis per Carmanios, ſuprà Andanis & Corios effluunt. In parte quę pelagi oſtio aduerſa eſt, Babyloniorũ fines Chaldæorumq; ſunt: & [d] duo clari amnes, Tigris Perſidi propior, ulterior Euphrates. Tigris ut natus eſt, ita deſcendens uſque ad littora permeat. Euphrates immani ore aperto non exit tantum unde oritur, ſed & uaſtè quoq; decidit: nec ſecat continuò agros, ſed latè diffuſus in ſtagna, diuq; ſedentib. aquis & ſine alueo patulis piger, poſt ubi marginem rupit uerè fluuius eſt: acceptisq; ripis celer, & fremens per Armenios & Cappadocas occidentem petit, ni Taurus obſtet, in noſtra maria uenturus.

SCHOLIA CAP. VIII.

Scribit & Solinus de Perſico ſinu cap. 68. ſed nõnihil diſſentit à Mela, ponens ſcilicet duos ſinus, quos Mela unum dicit eſſe ſinum, ſed qui duas habet partes. Figuram utriuſq; ſinus aut partis habes in deſcriptione Aſiæ maioris, in fine Soliniani operis. Aßimilat autem Mela Perſicum ſinum capiti humano, ut teneant anguſtiæ introitus locum colli uel ceruicis, mare autem intra collectum capitis repræſentet typum.

a ¶*Maior aliquanto receſſus.) Pertingit enim ſinus Arabicus, quẽ Iſraëlitæ dum ex Aegypto ducerentur tranſierunt, ferè uſque ad mare mediterraneum, intercedente ſcilicet terræ interuallo 125. mill. paſſuũ.*

b ¶*Chelonophagi.) Eſt* χελώνη *Græcis teſtudo: unde qui teſtudine & oſtreis ueſcuntur, uocantur Chelonophagi. Meminit & Solinus horum capite 67. in fine.*

c ¶*Carmani.) Qui ſeſe ex oceano meridiano in Perſicum recipiunt ſinum, ijs ad dextram obuia fit Carmania, cui ab oriente iungitur Gedroſia &c. Vide memoratã figuram. Deſcribit & Solinus cap. 67. mores Carmanorum, meminit quoq; ibi Ichthyophagorũ. Fluuiorum uerò Cethis, Andanis & Corij, mentionem faciunt Plinius & Ptolemæus tabula Aſiæ ſexta.*

d ¶*Duo clari amnes.) De Tigri & Euphrate diximus in Solino cap. 50. Hi autoritate Plinij & Ptolemæi in Babylonia confluunt, & uno maximo riuo decurrunt in Perſicum ſinum: reliqui autem ſcriptores qui terra abſorberi Euphraten aſſerũt, er-*

uenturus. Inde ad meridiem auertitur, & primùm Syros, tum Arabas ingressus, non perdurat in pelagus, uerùm ingens modò & nauigabilis, inde tenuis riuus despectus emoritur, & nusquam manifesto exitu effluit ut alij amnes, sed deficit. [e]Alterum latus ambit plaga quæ inter utrunque pelagus excurrit, Arabia dicitur, cognomen Eudæmon, angusta, uerùm cinnamomi & thuris, aliorumq; odorum maximè ferax. Maiorem Sabęi tenent partem, ostio proximam & Carmanis: contrariam partem Macæ, quæ inter ostia ostenditur, syluæ cautesq; exasperant. Aliquot sunt [f]in medio insulæ sitæ, Ogyris, quòd in ea Erythrę regis monumentum est, magis clara quàm cæteræ.

rare deprehenduntur. Vide si libet quartā Asianam Ptolemæi tabulam. e ¶Alteriū *latus.) Latus, inquit, dextrum sinus* Persici *habet* Carmaniam, *sinistrum autem* Arabiā Felicem, *quæ inter sinum* Arabicum *& sinum* Persicum *in meridiē excurrit: de cuius felicitate inuenies multa in* Solino *cap.* 46. Porrò *Sabæos* Ptolemæus *ponit ad littus maris rubri, haud longè supra emporiū* Ocelis. Macas *uerò ponit, sicut &* Mela, *iuxta ostium pelagi labentis in sinum* Persicū.

f ¶In *medio insulæ.)* Inter *sinum* Arabicum *&* Persicum, *è regione* Arabiæ Felicis, *inueniuntur aliquot insulæ, præsertim* Ogyris, *quæ ob sepulchrum* Erythræ *regis clara habetur.*

PETRI IOANNIS OLIVARII SCHOLIA IN CAP. VIII.

Gedrosi & Persæ.) *Hæc sunt* Sophu: *& hæ regiones uocantur* Turquestam.

Sinus Arabicus. Cap. IX.

ALterum sinum undique Arabes incingunt: ab ea parte quæ introëuntibus dextra est, urbes sunt Carrę, & [a]Arabia, & Gandamus: in altera ab intimo angulo prima, Beronice, inter Heroopoliticum & Scrobilum: deinde inter promontoria Moronenon & Colaca, Philoteris & Ptolemais: ultrà Arsinoë & alia Beronice, tum sylua quæ [b]hebenum odoresq; generat, & manu factus amnis, ideoq; referēdus, quòd ex Nili alueo [c]dioryge abductus, extra sinum uerum inflexus, & non rubri maris pars, bestijs infesta, ideoq; deserta est. Partem Candæi habitant, hi quos ex facto, quia serpētibus uescunt̄, Ophiophagos uocant. Fuere interius [d]Pygmæi minutum genus, & quod pro satis frugibus contra grues dimicando defecit. Sunt multa uolucrū, multa serpentum genera. De serpentibus memorandi maximè, quos paruos admodum, & ueneni præsentis, certo anni tempore ex limo concretarū paludium emergere, in magno examine uolantes Aegyptum tendere, atq; in ipso introitu finiū ab auibus quas [e]Ibidas appellāt, aduerso agmine excipi, pugnaq; cōfici traditū est. De uolucrib. præcipuè referenda Phœnix, semper unica: nō enim coitu concipit̄ partúue generat̄, sed ubi quingentorū annorū æuo perpetua durauit, super exaggeratam uarijs odoribus struem sibi ipsa incubat, soluiturq;, deinde putrescentiū membrorū tabe concrescens, ipsa se cōcipit, atq; ex se rursus renascitur: cum adoleuit, ossa pristini corporis inclusa myrrha Aegyptum exportat, atque in urbem quam Solis

SCHOLIA CAP. IX.

Sinum Arabicū totum asserit Mela *incingi Arabibus, qui Africam extendit ad Nilum, & non ultra ad mare rubrū, ut quidam alij faciunt. Sed arbitraria est hæc terrarum diuisio, limitumq; constitutio.*

a ¶Arabia.) Ptolemæus *ponit* Arabiam *urbem & emporium ante ingressum maris rubri.* Vrbes *autem in aduerso maris rubri littore hic enumeratas, hoc est, quæ* Aegyptiorum *&* Aethiopum *sunt, alio describit ordine quàm* Mela *hoc loco faciat.* Nam Arsinoën *ponit ferè in fine maris rubri, &* Ptolemaidem *è regione* Meroës *insulæ.* Sūt *tamen qui asserunt in hoc littore inueniri duas* Arsinoës *& tres* Berenices, *uel ut alij scribunt,* Beronices. In *una est maris rubri portus, ut habes apud* Solinum *capite* 67.

b ¶Hebenum.) De *ista arbore scripsimus multa in* Solino *pag.* 132. *sub litera z.* Porrò *per odores intellige hic aromata.*

c ¶Dioryge.) Est *dioryx fossa manu facta, & huiusmodi fossæ multæ factæ sunt in* Aegypto *ad irrigandū terram, & ad nauigandū de loco in locū.* *d* ¶Pygmæi.) Meminimus Pygmæorū *in* Solino *cap.* 15. *sub litera g.* Scribit *quoq;* Plin. *quosdam tradidisse,* Pygmæos *habitasse ante paludes è quibus* Nilus *oritur.* *e* ¶Ibidas.) Scribit Solinus *multa cap.* 40. *de uarijs serpentum differentijs, quæ in* Africa *inueniuntur.* De Ibide *uerò aue habes in eodē, pag.* 95. *sub litera p. & de* Phœnice *pag.* 98. *sub litera k.*

f ¶Cerauniјs saltibus.) Ceraunij *saltus uocantur, qui fulminibus tanguntur, & tales dicit* Mela *esse in* Aethiopia *apud* Troglodytas *è regione* Ocelis *promontorij.*

appellant, fragrantibus nardo bustis inferens, memorando funere consecrat. Ipsum promontorium quo id mare clauditur,[f] à Ceraunijs saltibus inuium est.

PETR. IOANNES OLIVARIVS IN CAP. IX.

Caput 9. nihil habet, nisi Solis urbē, quā Heliopolin alij uocarūt, iuxta sinū Arabicū: ad quā uenere filij Israël.

Aethiopia. Cap. X.

AEthiopes ultra sedent, Meroëni habēt terrā, quā Nilus primo ambitu amplexus insulā facit: pars quia uitæ spaciū dimidio ferè q̃ nos lōgius agūt, Macrobij: pars quia ex Aegypto aduenere, dicti [a] Automolæ, pulchri forma, ęqui corporis, parūq; ueneratiores, uelut optimarū alumni uirtutū. In illis mos est, cui potissimū pareāt, specie ac uirib. legere. Apud hos [b] plus auri q̃ Persis est: ideo q̃d minus est, preciosius censent. Aere exornant, auro uincula sontiū fabricāt. [c] Est locus apparatis epulis semper refertus, & quia ut libet uesci uolentib. licet, ἡλίου τράπεζαν appellant: & quæ passim apposita sunt, affirmāt innasci subinde diuinitus. [d] Est lacus, quo perfusa corpora quasi uncta pernitent. bibitur idem, adeò est liquidus, & ad sustinenda quę incidūt aut immittunt infirmus, ut folia etiā proximis decisa frōdibus, nō innatantia ferat, sed pessum & penitus accipiat. Sūt & sæuissimę feræ, omni colore uarij Lycaones, & quales accepimus Sphingas. Sunt mirę aues cornutæ Tragopomones, & equinis aurib. Pegasi. Cæterū oras ad Eurū sequentib. nihil memorabile occurrit, uasta omnia uastis præcisa montibus, [e] ripæ potius sunt q̃ littora. Inde ingens & sine cultorib. tractus: [f] dubiū aliquādiu fuit, esset'ne ultra pelagus, caperet'ne terra circuitū, an exhausta fructu sine fine Africa se extenderet. uerū si [g] Hanno Carthaginēsis, exploratū missus à suis, cū per oceani ostia exisset, magnam partē eius circūuectus, nō se mari, sed cō meatu defecisse memoratū retulerat: & Eudoxus quidam auorū nostrorū temporib. cum Lathyrum regem Alexandrię profugeret, Arabico sinu egressus, per hoc pelagus, ut Nepos affirmat, Gades usq; peruectus est, ideo eius oræ nota sunt aliqua. Sunt aūt trans ea quæ modo deserta diximus, [h] muti populi, & quibus pro eloquio nutus est: alij sine sono linguę, alij sine linguis, alij labris etiā cohęrentib. nisi quod sub narib. etiā fistula est per quā bibere auent: sed cū incessit libido uescēdi, grana singula frugū passim nascentiū absorbere dicunt. Sunt quibus ante aduentum Eudoxi adeò ignotus ignis fuit, adeoq; usus mirū in modū placuit, ut amplecti etiā flammas, & ardentia sinu abdere, donec noceret, maximè libuerit. [i] Super eos grandis littoris flexus grandē insulam includit, in qua tantū fœminas esse narrant, toto corpore hirsutas, & sine coitu mariū sua spōte fœcūdas, adeò asperis efferisq; moribus, ut quædam cōtineri ne reluctent, uix uinculis possint. Hoc Hanno retulit, & quia detracta occisis coria pertulerat, fides habita est. Vltra hunc

SCHOLIA CAP. X.

Vltra Arabicū sinū ad occidentē est Aethiopū regio, quæ prius Aetheria & Atlantia dicta fuit, postea uerò à Vulcani filio Aethiope, Aethiopia appellata, ut Plin. scribit lib. 6. ca. 30. Porrò Meroëni sunt qui Meroën inhabitāt, insulā scilicet quā Nilus primā ab ortu suo facit, et cuius incolæ Macrobij, id est, lōgæui uocātur. De hac insula tractatur et in Solin. cap. 45. De Macrobijs uerò habes apud eundē pag. 85. a ¶*Automolæ.) Sic uocati sunt profugæ Aegyptij qui uenerūt in Aethiopiā.* b ¶*Plus auri.) Solin. scribit pag. 87. formicas pedibus eruere arenas aureas.* c ¶*Est locus apparatis epulis.) Idem refert Solin. pag. 85. Est autē* ἡλίου τράπεζα *Solis mensa, ut in Solino quoq; retulimus.* d ¶*Est lacus.) Eadē ferè uerba recitat Solinus loco iam memorato. De Lycaonibus habes pag. 87. sub litera t, & de Sphingib. pag. 82. sub litera k. De Tragopa aue & Pegaso cap. 43.* e ¶*Ripæ potius.) Littora sunt plana & quæ sensim in alueum descendūt, ripæ autē præcipitiū habent & asperitatem.* f ¶*Dubiū aliquandiu fuit.) Hodie nullū amplius est dubiū, cum ex Hispania frequens sit nauigatio per meridiem in orientem, ut suprà quoq; ostendimus.*

g ¶*Hanno.) Describit & Plin. Hannonis nauigationē cap. 69. libri 2. in hæc uerba: Hanno Carthaginis potentia florēte, circūuectus à Gadibus ad finem Arabiæ, nauigationē eam prodidit scripto. Meminit quoq; Solinus huius regis cap. ult.* h ¶*Muti populi.) Scribit & Solin. de his monstris pag. 85.* i ¶*Super eos.) Post monstra illa, inquit, quæ in interioribus Aethiopiæ inueniri à quibusdā asserūtur, occurrit grandis insula, quæ Gorgonū est sedes, de qua Solinus nonnihil scribit cap. ult. Quòd Gorgonum mulieres sine marium concubitu gignāt, fabulosum est, & nunquam à seculo auditū.*

k ¶θεῶν

sinum

sinum mons altus, ut Græci uocant [k] θεῶν ὄχημα, perpetuis ignibus flagrat. ultra montem uiret collis longo tractu, longis littoribus obductus, unde uisuntur patentes magis campi, quàm ut prospici possint, [l] Panum, Satyrorumque. Hinc opinio ea fidem cepit, quòd quum in his nihil culti sit, nullæ habitantiũ sedes, nulla uestigia, solitudo in diem uasta, & silentium uastius, nocte crebri ignes micant, & ueluti castra latè iacentia ostenduntur, crepant cymbala & tympana, audiũturque tibiæ sonantes maius humanis. Tunc [m] rursus Aethiopes, nec tam dites ut hi quos diximus, nec ita corporibus similes, sed minores incultique sunt, & nomine Hesperio. In horum finibus fons est, quem Nili esse aliqua parte credibile est, Nuchul ab incolis dicitur: & uideri potest non alio nomine appellari, sed à barbaro ore [n] corruptius. Alit & flumen, & minora quidem, eiusdem tamen generis animalia gignens: alijs omnibus in oceanũ uergentibus, solus in mediam regionem ad orientem abit, & quonam exeat incertũ est. Inde colligitur Nilũ hoc fonte conceptũ, actumque aliquandiu per inuia, & ideo ignotũ, iterum se ubi ad Eoa processerit ostendere: cęterum spacio quo absconditur effici, [o] ut hic aliò cedere, ille aliunde uideatur exurgere. [p] Catoblepas nõ grandis fera, uerùm graue & prægrande caput ægrè sustinens, atque ob id in terram plurimũ ore cõuersa, apud hos gignitur, ob uim singularẽ magis etiam referenda, quòd cum impetu morsuque nihil unquam sæuiat, oculos eius uidisse mortiferum. Contra eosdem sunt [q] insulæ Gorgones, domus (ut aiunt) aliquando Gorgonum. Ipsæ terræ promontorio, cui [r] ἑσπέρου κέρας nomen est, finiuntur.

k ¶θεῶν ὄχημα.) Hoc est, *deorum uehiculum aut sedes.* *l* ¶Panum.) De *Aegipanibus habes apud Solinum capite* 44. *& de Satyris pagina* 82. *sub litera* k.

m ¶Rursus Aethiopes.) *Hi uidentur esse* Nigritæ, Senegæ, Gambrenses, Sagres, *& alij populi qui oram inhabitant Africæ occidentalem, etiamsi infrà de his gentibus peculiarem faciat mentionẽ. Porrò de fontibus & cursu* Nili *multa scripsimus in* Solino cap. 45. *n* ¶Corruptius.) *Barbari Nili originem corruptè uocant* Nuchul, *sed à* Latinis *uocatur* Niger *&* Nigris *&* Nigri. *o* ¶Vt hic aliò cedere.) *Sensus est: Fons* Nili *uidetur in aliam plagam destinare cursum suum quàm in septentrionem, & Nili quoque cursus in alia plaga uidetur habere originem quàm apud Nigritas.* *p* ¶Catoblepas.) *Sunt qui* Catoblepam *& basiliscum unũ dicunt esse animal, quod oculis aspicientes inficiat.* *q* ¶Insulæ Gorgones.) *Situm harum insularum expreßimus in tabula Asiæ Solino in fine adiecta.* *r* ¶ ἑσπέρου κέρας.) Hoc est, *Hesperi cornu. De hoc promontorio nos quoque scripsimus in Solino capite ultimo sub literis c & h. Plinius capite* 31. *libri sexti de eo sic scribit: Promontorium quod uocamus* Hesperionceras, *inde primùm circumagente se terrarum fronte in occasum ac mare* Atlanticum. *Inter hoc &* Theonochema *montem quatridui nauigationem interesse alibi refert.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. X. SCHOLIA.

Primo ambitu.) Nam alios facit Nilus in Tachempso, Elephantide, & Delta. ἡλίου τράπεζαν.) Solis mensam. *Dubium aliquando fuit.) Nunc tota illa regio est explorata.* θεῶν ὄχημα.) Deorum uehiculum. *In horum finibus fons est.) In fine Aethiopum occidentalium.* Fons.) *Nunc Palus nigra, & fluuius inde procedens, Niger fluuius à Lusitanis dictus. Hunc eundem fontem nos in charta nostra* Africana *Nili fontem fecimus, sequuti nõ modo Melam, sed eos qui nostro seculo regionem illam uiderunt. Lusitani primi ex nostris per fluuium Asenagam, & fluuium Gambre uecti, illuc uenerunt: & cum sciscitarentur ex eis qui ad mercatum* Hodeni *uenirent de progreßu fluuij, responderunt Arabes, hunc eundem* Nilum *esse.* *Actum aliquandiu per inuia.)* A Garamantibus *usque ad montes* Lunæ. Vbi ad Eoa.) *Id est, ad montes* Lunæ, *uersus orientem.* ἑσπέρου κέρας.) Id *est,* Hesperi cornu.

Atlantici maris insulæ, & terminus.

Cap. XI.

INde incipit frõs illa, quæ in occidentem uergens, mari Atlantico abluitur. Prima eius Aethiopes tenent, media nulli; nam aut exusta sunt, aut arenis

SCHOLIA CAP. XI.

Vltra Gorgones insulas, quæ è regione extremi Africæ cornu situm habent, reflectitur maris ora in occidentem, occurrũtque nauigantibus multa promontoria & terræ frontes, præsertim Caput album & Caput uiride, regnum Gambri & regnum Melli,

obducta, aut infesta serpentib. Exustis insulæ appositæ sunt quas Hesperidas tenuisse memoratur. In arenis mons est satis de se cõsurgens, uerùm incisis undiq; rupibus præceps, inuius, & quo magis surgit, exilior: qui quod altius q̃ conspici potest, usq; in nubila erigitur, cœlum & sydera non tangere modò uertice, sed sustinere quoq; dictus est. Contrà [a] Fortunatæ insulæ abundant sua sponte genitis, & subinde alijs super alijs innascentibus nihil solicitos alunt, beatius quàm aliæ urbes excultæ. Vna singulari duorum fontium [b] ingenio maximè insignis: alterum qui gustauere, risu soluuntur in mortem: ita affectis remedium est ex altero bibere. Ab eo tractu quē feræ infestant, proximi sunt [c] Himantopodes, inflexi lentis cruribus, quos serpere magis quàm ingredi referunt. Deinde Pharusij, aliquando tendente ad Hesperidas Hercule dites, nunc inculti, & nisi quòd pecore aluntur, admodum inopes. Hinc iam lætiores agri, amœniq; saltus. Terotæ & Berini [d] ebore abundant. Nigritarum Getulorumq; passim uagantium, [e] ne littora quidem infœcunda sunt, purpura & murice efficacissimis ad tingendum, & ubiq; quæ tinxere clarissima. Reliqua est ora Mauritaniæ exterior, & in finem sui [f] fastigian-

& innumeræ gentes, etiamsi quædam intercipiantur loca, quæ aut solis ardoribus exusta sunt, aut arenis obducta, aut serpentibus infesta, & ob id habitari ab hominibus nequeant. E regione exustarū terrarū Hesperidum *insulæ inueniuntur, de quibus in* Solino *cap.37.* Ex *arenis consurgit mons* Atlas *asper & squalens, ut in* Solino *quoq; ostendimus pag.68. sub litera f.*

a ¶For*tunatæ insulæ.)* Hæ *hodie* Canariæ *uocantur, ut in* Solino *indicauimus cap. ultimo.*

b ¶Ingenio.) *Capitur hic ingeniū pro natura seu naturæ qualitate.* Ostendimus *proinde in* Solino *cap.42. & 43. sub litera k, quàm miri in diuersis terris inueniantur fontes.*

c ¶Himantopodes.) *Hi sunt loripedes qui claudi sunt natura uel casu, & ad cursum inepti.*

d ¶Ebore abundāt.) *Fert enim illa regio elephantes, sed syluestres, neq; ibi cicures fiunt aut domantur ut alibi gentium. Capiuntur in nemoribus ubi cœni plurimum cernitur: nam id genus animalium suapte natura ut sues in cœnu uolutantur creberrimè.* Nigritæ *ergo pone arbores delitescūt, ac prætereūtibus elephantis sagittas & uenabula infigunt, saliuntq; miro modo de loco in locum, ab una arbore ad aliam, donec feriant elephantū, qui cum maxima mole prægrauetur, nequit insidiantis ictus uelocissimos euitare. Si tamē id tentarent in locis apricis & patentibus* Nigritæ, *in eis potissimum ubi nullæ uisuntur arbores, non euaderent uires elephantorum, quandoquidem nullus hominum tantæ pernicitatis inuenitur, quem mox elephas non comprehendat, etiam non currens, sed gradatim incedens, id quod efficit animalis uasta magnitudo: & ubi usu uenit ut irato omine elephas in agris patentibus hominem sit consequutus, non aliter lædit quàm promuscide: hac enim homines corripit circumamplexu, & adeò iacit in sublime, ut sæpenumero correpti hoc modo, prius efflent animam quàm terram contigerint.* Hæc *elephantis promuscis non multum absimilis est labro suillo.* In *hoc differunt, quòd huic ea est uolubilis ad nutum, ut modò uibret, modò pro libito retrahat.* Non *efferantur tamen nisi prouocati: nec hominem lædunt, nisi prior iniuriam intulerit ipse.* Notauimus *& quædam de huius animalis natura in* Solino *capite 38. sub literis a & e atq; f.*

e ¶Ne littora quidem infœcunda.) Vnde *scribit* Cadamustus *horum littorum explorator in hunc modum:* Post Caput *uiride littora se sinuant, & in ipso recessu fit sinus pulcherrimus: terra est plana & referta arboribus innumeris, quibus non prius decidunt folia quàm alia subnascantur: uirent semper: & licet distent à mari iactu arcus, uidentur tamen à longe ipsa contingere maria.* Et *cum uarias orbis partes peragrauerim, cum ad ortum tum ad occasum, nusquam uidi amœniorem regionem.* Ea *complusculis irrigatur fluuijs, sed quia nauiū sunt impatientes, eorum nō meminimus.* In *regno tamen* Senegæ, *quod citra* Caput *uiride est, uinum, triticū, siligo, hordeum, & auena nō producitur iniuria candentis syderis, cum præsertim ibi mensibus nouem iugiter non pluat, uidelicet ab* Octobre *usq; in* Iulium, *& efficit ut iacta semina nō germinent ob terræ calorem nimium: producit tamen milium, fabas & fasiolos omne genus, quæ omnia nusquam elegantiora uisuntur. Sunt fasioli instar nucis auellanæ faberrimè facti, diceres torno aliquo insculptos ac striatos, adeò uariantis naturæ ars in eis ludit, res uisu conspicua.* Fabæ *uerò largiores & prodeciores rubent colore uiuacissimo, aliæ albicant, cernuntur uisu conspectiores: mense* Iulij *seminantur,* Septembri *leguntur. Cum autem tellus cœlesti rore perfunditur, id est, uberiori pluuia, tum terrā mirū in modum colunt: nō amplius quàm trimestri spacio seminant & legunt sata.* Ignaui *sunt cultores, & uix tantum seminant, quantum ad uictum sit sufficiens: uerum quia terra est feracissima, suapte natura quamplurima producit.* His *potum præbet succus palmæ, lac & latices: nec ea est palma quæ fert cariotas.* Vt *autem uberiorem habeant succi prouentū, arbores sauciant, & statim prosilit succus uberrimus, ut die noctuq; binas uel ternas excipiant mensuras.* Huius

succi

[f] fastigiantis se Africæ nouissimus angulus, iisdem opibus, sed minus diues, ceterũ solo etiam ditior, & adeò fertilis etiam, ut frugum genera non cum serant modò benignissimè procreet, sed quædam profundat etiam nata. Hic [g] Antæus regnasse dicitur, & signum quod fabulæ clarum prorsus ostenditur, collis modicus resupini hominis imagine iacentis, illius, ut incolæ ferunt, tumulus: unde ubi aliqua pars eruta est, solent imbres spargi, & donec effossa repleantur, eueniunt. Hominum pars syluas frequentant, minus quàm quos modò diximus uagi. Pars in urbibus habitant, quarum ut inter paruas opulentissimæ habentur, procul à mari, [h] Gildano, Dulbritrania: propius autem, Sala, & Lixo, flumini Iunxo proxima. Vltrà est colonia & fluuius Gna, & unde initium fecimus Ampelusia, in nostrum iam fretum uergens promontorium, operis huius atque Atlantici littoris terminus.

succi incredibilis est suauitas, ut etiam instar uini inebriet, ni aqua immixta fuerit: reseruatus tamen, indies amittit suauitatẽ. Fructus habẽt multiplices, nec nostris absimiles, suaues sunt licet syluestres. f ¶Fastigiantis se.) *Suprà lib. 1. cap. 5. uocat fastigium illud Ampelusiam & Mulucham.*

g ¶Antæus.) *Nomẽ gigantis est, Neptuni ex terra filij, magno ac procero corpore, quippe qui cubitis quadraginta adoleuerit in Libya apud Lixum oppidũ, à flumine Mauritaniæ eiusdem nominis ita uocatum, qui locus Antæi regia dicitur, robore ac fortitudine nemini cedentis. Hic quoties membra labore defecta essent, tactu terræ ea recreabat: quem Hercules palæstra pectori astrictum expirare coëgit.* h ¶Gildano.) *Scripsit Mela diligenter de his urbibus, quia patria eius nõ multũ abfuit à Mauritaniæ occidentali ora: ab huius oræ angulo cœpit lustrare uniuersum orbem, tandemq; reuersus ex Indiæ partibus, cursum sui laboris ad eundem terminauit angulum.*

PETRI IOANNIS OLIVARII IN CAP. XI. SCHOLIA.

Inde.) Id est, à capite quod Verde Lusitani uocant. Frons.) Africæ usq; ad Ampelusiam, id est, caput Canteri. Aethiopes.) Pars regni Nigritarum. In arenis mons est.) Atlantem intelligit, dictus uulgò Maiuste. Fortunatæ.) Nunc dictæ Canariæ. Pharusij.) Nunc Asenagi. Nigritarum.) Lata est regio Nigritarum: à fluuio Asenaga usq; ad æquinoctialem, totum illum tractum possident. Ab occidente terminantur ostio Asenagæ fluuij, à meridie parte oceani, quæ est inter ostium Asenagæ usq; ad caput Sancti Ioannis: ab oriente tractu fluuij Nigri, à Garamantibus usq; ad æquinoctialẽ: à Septentrione eiusdem fluuij tractu, à Nigra palude usq; ad uallem Garamanticam, ut ex nostra charta Africana facilè cuiuis manifestum erit. Hæc regio nunc diuisa est in regnum Mellis, & regnum Guineæ. Pars fertilis, ea uidelicet quæ est à fluuio Asenaga usque ad caput Manti: sed ab hoc capite usq; ad caput Sancti Ioannis, arida & sterilis. Mauritaniæ.) Exterioris, quæ olim dicta est Tingitana, nunc diuisa in prouinciam Tanger, regnum Fez, & prouinciam Marruecos: quanquam sunt, qui addant prouinciam Asaphi, ubi est Asamor. Procul à mari.) Constat nunc Babam, hoc est, Fez esse mediterraneam, & opulentissimam. Hæc & alia quorum meminit Pomponius, in charta nostra Africana aperta sunt: ad quam mittimus Geographiæ studiosum.

LIBRI TERTII ET VLTIMI POMPONII MELAE VNA CVM SCHOLIIS FINIS.

ALIQVOT GEOGRAPHICAE.

Vrbs & Oppidum ædificia continent. Ciuitas uerò ciues. Fluuius, quòd fluat. } ex Nonio Marcello.

Amnis, quòd ambiendo fluat: ex Varrone.

Fretum, angustum est mare inter duas terras.

Isthmos, arcta terra, inter duo maria.

Promontorium, à prominendo: pars montis, quæ mari prominet.

Chersonesus lingua communi, & Cherronesus lingua Laconica, terra est ferè insula: Latini uocant peninsulam.

Insula, est terra aquis circundata.

Continens, terra est alteri ita continua, ut inde absq; marina nauigatione omnes tres partes terræ peragrare possimus.

Sinus, metaphoricè dicitur à sinu corporis, quæ pars est inter pectus & complexum brachiorũ. Hinc quia littora curua complectunt maria, uocantur sinus.

Lacus est, qui perpetuam habet aquam.

Stagnum, quod temporariam: hoc est, hyeme collectam ex pluuia.

Palus, est aqua nimis profunda, & latissimè diffusa.

Regio, prouincia dicitur: quæ quoniam à regibus regebatur, dicta est regio.

Mons, pars terræ alta & eminens.

Ramentum montis, mons est, ex alio ortus monte.

Portus, à portando: locus iuxta mare conclusus, quò importantur merces, & exportantur, ubi naues tutò hyemare possunt: & hoc differt ab statione, in qua ad tempus solum breue.

Apertum mare, uulgò Playa dicitur, quòd nullum habeat secessum tutum à tempestate.

Pons, in portu molle dicitur.

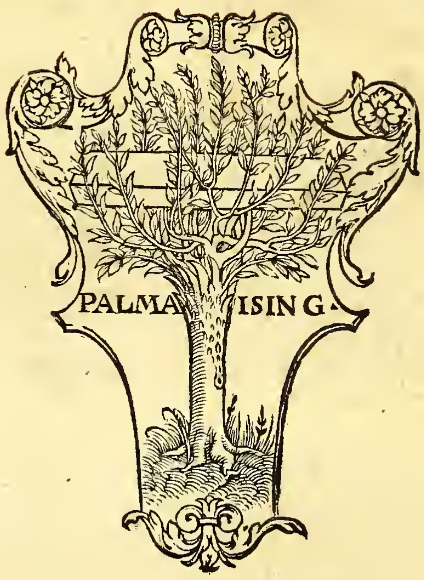
Vicus, pars est urbis, siue quæ aliquando fuit pars urbis.

Villa, domus est rustica.

Pagus, plures domus rusticanæ coniunctæ, non clausæ mœnibus.

Castellum, domus rusticanæ clausæ mœnibus.

BASILEAE APVD MICHAELEM ISING.
M. D. XLIII.

PALMA ISING.

32600
F.T. Heller
Mar. 1960

A593
S69%p
L-SIZE